

Doktori (PhD) értekezés

**A Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatásában feltárt
világkép és honvédelmi reprezentációk**

Kázmér László

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Doktori Tanács

2025

**DEBRECENI EGYETEM
TÖRTÉNELMI ÉS NÉPRAJZI
DOKTORI ISKOLA**

**A Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatásában feltárt világkép és
honvédelmi reprezentációk című doktori (PhD) értekezés**

Készítette: Kázmér László
Szak: történelem PhD hallgató

Témavezető: Dr. Kerepeszki Róbert

Debrecen, 2025

**A Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatásában feltárt világkép és honvédelmi
reprezentációk című**

Értekezés a doktori (Ph.D.) fokozat megszerzése érdekében
a történelem tudományágban

Írta: Kázmér László okleveles történész

Készült a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolája
(történelem doktori programja) keretében

Témavezető: Dr. Kerepeszki Róbert
(olvasható aláírás)

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.

A doktori szigorlat időpontja: 202...

Az értekezés bírálói:

Dr.
Dr.
Dr.

A bírálóbizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.
Dr.
Dr.

A nyilvános vita időpontja: 202...

Szerzői nyilatkozat

Én Kázmér László teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés önálló munka, a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült, a benne található irodalmi hivatkozások egyértelműek és teljesek. Nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve 5 éven belül nem vontak vissza tőlem odaítélt doktori fokozatot. Jelen értekezést korábban más intézményben nem nyújtottam be és azt nem utasították el.

Debrecen, 2025. 08. 28.

Kázmér László

TARTALOMJEGYZÉK

1. Az audiovizuális történeti forrás felhasználása a múltkutatásban _____	- 6 -
1.1. Célkitűzésem _____	- 6 -
1.2. Az értekezés tartalmi keretei, képmeghatározásai és problémafelvetése _____	- 8 -
1.3. Historiográfiai előzmények és a kapcsolódó szakirodalmak áttekintése _____	- 11 -
1.4. Az MFI és filmhíradói _____	- 28 -
1.5. A Kvantitatív tartalomelemzés és az adatbázis _____	- 51 -
1.6. Részösszefoglalás _____	- 57 -
2. Az Európán kívüli világkép ábrázolása a filmhíradókban _____	- 60 -
2.1. Filmhírek hazai és külföldi térhatárai _____	- 61 -
2.2. Külföldi előfordulások a híradó által alkotott térképen _____	- 64 -
2.2.1. Amerikai Egyesült Államok _____	- 65 -
2.2.2. Japán és a hozzá köthető távol-keleti ábrázolások _____	- 71 -
2.2.3. A kevesebb reprezentációval rendelkező Európán kívüli országok _____	- 75 -
2.3. Részösszefoglalás _____	- 85 -
3. Európai reprezentációk és ábrázolások _____	- 88 -
3.1. Európai térhatárok kvantitatív elemzése _____	- 88 -
3.1.1. Európai és Európán kívüli hírek változásai _____	- 88 -
3.1.2. Az európai hírek arányai _____	- 91 -
3.1.3. Az európai hírek elemzése az idő függvényében _____	- 95 -
3.2. Országok reprezentációi a filmhíradókban _____	- 100 -
3.2.1. Semleges országok ábrázolása _____	- 100 -
3.2.2. Megszállt országok ábrázolása _____	- 112 -
3.2.3. Szövetséges országok ábrázolása _____	- 114 -
3.2.4. Tengelyhatalmi országok ábrázolása _____	- 130 -
3.3. Részösszefoglalás _____	- 137 -
4. Az meghatározó európai országok reprezentációi és ábrázolásai _____	- 140 -
4.1. Képek és az audiovizuális források kapcsolata _____	- 140 -
4.2. Egyesült Királyság képi ábrázolása _____	- 142 -
4.2.1. Tendenciák és témák _____	- 142 -
4.2.2. Az Egyesült Királyság ábrázolása a „birodalom” képeiben _____	- 148 -
4.3. Franciaország képi ábrázolása _____	- 155 -
4.3.1. Tendenciák és témák _____	- 155 -
4.3.2. Franciaország ábrázolása a „kultúra” képeiben _____	- 161 -
4.4. Szovjetunió képi ábrázolása _____	- 164 -
4.4.1. Tendenciák és témák _____	- 164 -
4.4.2. A Szovjetunió ábrázolása az „ellenség” képében _____	- 167 -
4.5. Ausztria képi ábrázolása _____	- 172 -
4.5.1. Tendenciák és témák _____	- 172 -
4.5.2. Ausztria ábrázolása a „nosztalgia politika” képeiben _____	- 177 -
4.6. Olaszország _____	- 179 -
4.6.1. Tendenciák és témák _____	- 179 -
4.6.2. Olaszország ábrázolása a „fasiszta barát” képeiben _____	- 184 -
4.6.3. További témakörök főbb jellemzői _____	- 187 -

4.7.	Németország képi ábrázolása	- 193 -
4.7.1.	Tendenciák és témák	- 193 -
4.7.2.	Németország ábrázolása a „politikai vezető” képeiben	- 197 -
4.7.3.	További témakörök főbb jellemzői	- 204 -
4.8.	Részösszefoglalás	- 208 -
5.	Brit filmhíradók magyar vonatkozású ábrázolásai	- 211 -
5.1.	A brit filmhíradók intézményi rendszere az MFI tükrében	- 212 -
5.2.	British Pathé kutatása és a forráskorpusz	- 221 -
5.3.	A brit és a magyar filmhíradó archívum	- 225 -
5.4.	British Pathé dokumentumainak forráskritikája és problémái	- 228 -
5.5.	Reprezentáció kvantitatív elemzése	- 238 -
5.6.	Magyarok a brit filmhíradókban	- 242 -
5.7.	Részösszefoglalás	- 256 -
6.	A magyar honvédelem reprezentációja az MFI filmhíreiben	- 259 -
6.1.	Katonai ruházat és mozgásformák azonosítása	- 259 -
6.2.	A honvédelmi hírek elkülönítése	- 264 -
6.3.	A haderő társadalmi kapcsolatainak reprezentációi	- 268 -
6.4.	Civilek honvédelem szerepének reprezentációi	- 288 -
6.5.	A fegyveres erőről ábrázolt kép a filmhíradóban és azok tendenciái	- 296 -
6.6.	Részösszefoglalás	- 300 -
7.	A dolgozat összefoglalása	- 303 -
7.1.	Főbb eredmények összegzése	- 303 -
7.2.	További kutatási tervek és lehetőségek	- 314 -
8.	Jegyzékek és tárgymutatók	- 317 -
8.1.	Rövidítésjegyzék	- 317 -
8.2.	Névmutató	- 318 -
8.3.	Országnévmutató	- 322 -
8.4.	Térkép, kép és ábrajegyzék	- 324 -
8.5.	Irodalomjegyzék	- 326 -
8.5.1.	Felhasznált audiovizuális források	- 326 -
8.5.2.	Felhasznált textuális források	- 327 -
8.5.3.	Felhasznált szakirodalmi munkák	- 328 -
8.5.4.	Használt internetes oldalak	- 340 -
9.	Az összefoglalók és a tudományos munkák	- 342 -

1. Az audiovizuális történeti forrás felhasználása a múltkutatásban

1.1. Célkitűzésem

Az audiovizuális mozgókép-dokumentumok nem tekintenek vissza olyan hosszú múltra, mint a legtöbb történelmi forrás. Ettől fiatalabbnak csak a kibertérben létező digitális lenyomatok számítanak. Mindkettőről elmondható, hogy számuk és terjedelmük mind a mai napig folyamatosan gyarapodik. Így a jövőben ezek kutatása nélkülözhetetlen lesz a jelen kor emberének megértéséhez. Ahhoz, hogy ezekből a forrásokból is megfelelő információkat tudjunk meg, elengedhetetlen a történeti tudás minél szélesebb kiterjesztése, mely magában foglalja a szakdolgozati munkákat, tanulmányokat, kutatásokat, egyetemi kurzusokat vagy éppen a PhD értekezéseket. A jövőben pedig létjogosultsága lehet egy média- és információ-történeti specializációnak vagy akár egy audiovizuális és digitális forrástörténeti tanszéknek.

Célul tűztem ki maga elé, hogy a média és kommunikáció történetén keresztül megismerjem a Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatása által közvetített világkép egy szeletét. Ehhez felhasználtam a magyar és a brit hangsávval vagy a korai időkben még hangsáv nélküli mozgóképes dokumentumokat. Melyek segítségével új perspektívából ismertem meg a média tartalomgyártói által alkotott világkép ábrázolás-, külkapcsolat- és honvédelem történetét. Ezzel hozzájárulva a korszak társadalmának jobb megismeréséhez és a kevésbé használt forráscsoport kutatási módszereinek fejlesztéséhez.

Alapvetésnek tekintem, hogy a történettudomány kutatója az ember múltjának megismeréséhez felhasználhat bármely olyan módszert, amely segíti a múlt jobb megértését. Ezért a tudásgyarapításhoz inter-, multi- vagy pluridiszciplináris módon is hozzányúlhat a történetész. A dolgozatban külön hangsúlyt helyezek a felhasznált kutatási eljárások ismertetésére és az alkalmazott kvantitatív módszerek fejlesztésére. Bízva abban, hogy ezzel segítem a következő historikusok munkáját, akik vagy felhasználják, vagy éppen javítják a vizsgálataim menetét.

A szöveg-közönség-ipar kutatási témák közül a médiaszöveg területére koncentráltam. A közönségkutatás és az ipari-működési eszközök nem kerülnek reflektorfénybe. Tehát a dolgozatban nem beszélhetek a nézőkben kialakult világképről, a cenzúra alkalmazásáról vagy

az egyéb technikai háttérrel. Ezeket csak a szükséges mértékben tárgyalom a témám jobb megértése érdekében.

Már a munka kezdetén kiderült, hogy még a mozgóképkészítés hajnalán járva is nagyobb terjedelmű forráscsoportról van szó, mint azt egy PhD értekezés szintjén egységbe lehetne foglalni. Mivel a dolgozatban az idegen országok mozgókép reprezentációjára koncentrálok ezért a magyar filmhíradókon kívül szükségessé vált egy másik ország filmhírszolgáltatásának a megismerése, melyből fény derülhet Magyarország képi ábrázolására. Azért esett az Egyesült Királyság termékeire a választásom, mert meglátásom szerint egy más szervezeti kultúrával rendelkező intézmény termékei nyújthatják azt a markáns különbséget, mely által jobb megvilágításba kerülhetnek a hazai hírek.¹ A tartalomgyártó szervezetek pedig nem egy Magyarországhoz hasonló kisállamban, hanem egy világszintű birodalomban jöttek létre. A dolgozat terjedelmi korlátjai nem teszik lehetővé a többi ország filmhíradóinak a feltárását. Bízok abban, hogy erre majd másokat fogok inspirálni.

Az M.A. szakdolgozatom egyik tanulság,² hogy a mozgóképes dokumentumok számos történeti felhasználhatóságra oszthatók, melyek közt átfedések vannak és egy-egy filmhír akár több témakörbe is besorolható. Így a történeti kérdésfeltevés egy igen széles skálán mozoghat a kutató számára. Ez többek között egyaránt irányulhat a települések térszerkezetére, az öltözködésre vagy éppen a viselkedési szokásokra, de lehet akár nő-, folklór- vagy éppen technikátörténeti aspektusa is. A számos lehetőség közül a jelen dolgozatban két fókuszterületet dolgoztam fel. A célkitűzéseim alapján elsősorban arra vagyok kíváncsi, hogy a Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatásában milyen képet ábrázoltak más országokról, illetve egy másik ország a magyarokról. Továbbá, hogy ezeket milyen módszerekkel vizsgálhatók, valamint ezek az eljárások működnek-e más témák kapcsán is.

A külkapcsolat és a honvédelem a Horthy-korszak politikai elitje szempontjából kiemelt területeknek számítottak. A médiairányítás és a hírszelektálás közvetett, vagy akár közvetlen módon is támogató hatást fejthetett ki a revíziós politikai gondolkodás területén. Másrészt a két aspektus a módszertani kísérletek próbatételére is alkalmas. El szeretném kerülni azt az eshetőséget, hogy a kutatás módszertana csak egyfajta témakörre legyen alkalmas. Ezzel kívánom igazolni, hogy a kvantitatív tartalomelemzés több témakörben is képes ismeretet alkotni.

¹ A választást a filmhírek hozzáférhetősége és a szerző nyelvtudása is indokolta.

² A Magyar Világhíradók a második világháborúban. című szakdolgozat, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Történelmi Intézet, 2020.

1.2. Az értekezés tartalmi keretei, képmeghatározásai és problémafelvetése

Miért van szükség a médiaforrások tanulmányozására? Roger Silverstone filozófiai esszéjében ezt a kérdést már feltette és meg is válaszolta. A média a mindennapok része, ami az ismeretlen emberek között alkot összeköttetést, és az emberi morál folyamatainak tapasztalathordozója.³

Először is tisztáznunk kell a tartalmi kereteket, melyek meghatározzák a teljes dolgozat határait. Múltkutatóként fontos megadni a vizsgált időszak időhatárait. Jelen esetben ez a „Horthy-korszak” idejére korlátozódik. A dolgozat túlnyomó részében a kezdési időpont azonban nem Horthy Miklós kormányzóvá választásának napja jelenti,⁴ hanem a Magyar Filmiroda Rt. (a továbbiakban: MFI) által kiadott első filmhíradó megjelenése 1924. februárjában. A záró dátum esetében is van némi eltérés ugyanis a kormányzó 1944. október 16-án lemondott, viszont az MFI filmhíradói még 1944. év decemberében is készültek. Ezt követően a fővárosi harcok már nem tették lehetővé a további gyártást.

Ettől kicsit eltérő az Egyesült Királyság filmhíradóinak vizsgálati időszaka. Ugyanis a rendszeres brit filmhíradógyártás már a Horthy-korszak elejétől aktív volt, így a kezdési dátum is ennek megfelelően módosult. A záró dátum esetében viszont ilyen változtatás nem indokolt, még annak ellenére sem, hogy a brit filmhíradó hírei közt még 1944 decembere után is voltak információk a volt kormányzóról. Ezek a dolgozat megfelelő helyén bemutatásra kerülnek.

Az értekezésben fontos fogalomnak számít **a kép** meghatározása, melyet nem pusztán a vizualitás formájában értelmezek. Bár kétségtelen, hogy a kép a fizikai megjelenés egyik meghatározó látványi összetevője, legyen szó akár egy festményről, egy fényképről vagy a mozgóképről. Én azonban nem elégszek meg ezzel és a kép fogalmát egy fizikailag nem megfogható tartalommal is használom, mely sokkal inkább a képzetre, illetve a mentális képre utal.

A kép, amit a szemünk előtt látunk az az angol nyelvben a „picture”, míg az a kép, amit a mentális képalkotás hoz létre az agyban az „image”, melyre a dolgozatban a képzet, világkép, vagy mentális kép kifejezésekkel jelölök.

Megközelíthető a kép fogalma a látható képtől (pictures), mely a virtuális és anyagi egységet jelent, valamint az ábrázolás (image) felől, ami egy jelentés, amely valami helyett áll

³ Silverstone (2008), 27.

⁴ vitéz nagybányai Horthy Miklós ellentengernagy (Kenderes, 1868. – Estoril, Portugália, 1957.), Magyarország kormányzója 1920. március 1. – 1944. október 16.

a képen.⁵ Ez az üzenet, mely kognitív ismeretet képezhet. Másfelől a látottak felidézése a képzet, melyet a kognitív és az affektív tartalmak szoros kapcsolata alkot. A képzet az értelmező szótár szerint, a „külvilág tárgyainak, jelenségeinek hatására keletkezett, újra felidézhető, szemléletes tudattartalom; a dolgok képe, nyom a tudatban; emlékkép.”⁶

A látott és feldolgozott képet előhívva, vagy felidézve a gondolat implicit, míg a képzet explicit módon jön létre. Tehát az, hogy ki milyen képet (image) érzékel a világról, az attól függ, hogy ki milyen képet (picture) látott a világból. A szuverén egyén a saját érzékszerveivel közvetlen tapasztalatot szerez a világról, a médiumokon keresztül pedig közvetett módon kap információt. Mindkét esetben fejlődik (értsd: erősödik, bővül, szűkül, változik) a szuverén világképe. Kijelenthető, hogy a média hozzájárul a kognitív világkép alkotásához, melynek milyensége az egyén szubjektumától, azaz korábbi tapasztalataitól függ, vagy, hogy mennyire involvált egy témában.⁷ Viszont az, hogy mi épülhet bele a néző világképébe, az adott médiumoktól függött, és attól, hogy az mit ábrázolt, mit nem jelenített meg, vagy mit hogyan mutatott be. A világkép változás viszont lassan megy végbe az emberek mentális térképén,⁸ amin legfeljebb a médiumok cenzúrázott centralizált koncentrációja gyorsíthat.

A médiatermékek tanulmányozásából megtudható, hogy milyen képábrázolások befolyásolhatták az egykor volt jelen emberét. Pontosabban azt, hogy a közönség számára az alkotók milyen lehetőséget nyújtottak a világ megismerésére. Szintén megismerhető, hogy egy média milyen motívumokat használt fel az egyes jelenetek reprezentálásához. A tendenciák vizsgálatai választ adnak arra, hogy ezek az ábrázolások változtak-e az idők folyamán. Külön érdekesség, hogy a tárgyalt korszakban a filmhíradók még nagyon újak voltak, és ezért külön élményt nyújthattak a közönségnek. Olyan audiovizuális élményt, amelyet más nem adhatott, így a látottak képesek voltak építeni vagy változtatni a befogadó közönség nagyvilágról alkotott kognitív képét. Azt is meg hangsúlyozni kell, hogy a „befogadási skála” másik végén pedig a látottak még a rövid távú memóriában sem maradtak meg, vagy csak egy olyan érzület rögzült, mely befolyásolta a következő vizuális élmény dekódolását.

Az értekezést összesen hat fő fejezetben tárgyalja az audiovizuális történeti források vizsgálatát. Jelen fejezetben a bevezetésen kívül, módszertani jelleggel bemutatásra kerülnek

⁵ Szőnyi – Szauter (2008), 11.

⁶ néhány fontos fogalom meghatározás A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint:

Kép: Valamilyen valóságos vagy elképzelt személynek, tárgynak, jelenségnek két kiterjedésben ábrázolt mása, gyakran az anyaggal együtt, amelyen az ábra van. In: Országh (1960), 837.

Képzel: Valaki, valamit valahogyan, valamilyennek képzel: Valakiről, valamiről mint valóságosan még nem tapasztalt, nem érzékelt személyről, jelenségről a tudatában lévő képzetek alapján valamilyen képet alkot magának. In: Országh (1960), 845.

Képzet: A külvilág tárgyainak, jelenségeinek hatására keletkezett, újra felidézhető, szemléletes tudattartalom; a dolgok képe, nyoma a tudatban; emlékkép. Hallási, látási, szaglási képzet. In: Országh (1960), 847.

⁷ Peller Ágnes: ráhegyezve. Érdekelve lenni valami iránt inentől kezdve készül

⁸ Z. Karvalics (2004), 25-26.

azok a historiográfiai művek, melyek közvetlenül kapcsolódnak a dolgozat vizsgálatához és tudományos előzménynek tekinthetők. Viszont a módszertani szerepkör betöltése érdekében azokra a szakirodalmi munkákra is kitérek, melyek közvetett módon járultak hozzá a tudományos tevékenységemhez és ezzel befolyásolták az értekezés végleges tartalmához. Az első fejezet utolsó szakaszában pedig bemutatom a fő forráskorpuszt.

A következő három fejezetben arra a kérdésre keresem a választ, hogy a filmhíradók milyen világképet alkottak meg a vásznon. Ezeknek mik voltak a főbb jellemzői, és milyen ábrázolásokkal járulhattak hozzá a nézők mentális térképéhez. A dolgozatban felhasznált források viszont nem arra mutatnak rá, hogy a nézők mit láttak a világból, hanem arra, hogy a filmhíradó készítői milyennek mutatták világot. Így a filmhíradóban feltárt változások tulajdonképpen a szerkesztői gondolkodás változásainak anyagi kivetülései, még akkor is, ha azokat korlátozták a gyakorlati technológia kihívásai.⁹ Sorrendben kezdjük a filmhíradók reprezentációi által alkotott Európán kívüli topográfiával, majd rátérünk a kevesebb megjelenéssel rendelkező európai ország képeire, végül a nagyobb előfordulással bírók jellemzésével zárjuk a sort. Ezek összessége jellemzi a magyar nemzetközi kapcsolatok ábrázolástörténetének audiovizuális szeletét.

A negyedik fejezetben nagyot változik a perspektíva, mert annak bemutatására törekszem, hogy Magyarország miként kerülhetett fel az Egyesült Királyság mozivásznainak a térképére. Az utolsó fejezetben pedig ismét a magyar filmhíradók kerülnek vizsgálat alá, méghozzá azért, hogy a magyar honvédelem reprezentációjára fókuszálva mutassam be a vásznon megalkotott képet. Ez a két váltás úgy tűnhet, hogy jelentősen eltér az első három fejezet témájától. Meglátásom szerint viszont ezzel a két fejezettel adok értelmezési keretet az előző háromnak. Ugyanis igazolnom kell a kvantitatív tartalomelemzés működőképességét más fókusszal is. Erre pedig a legalkalmasabb módszer, ha forráskorpuszt váltok, illetve a már kutatott forrásokban a térhatározókat nem földrajzi vonatkozásban vizsgálom, hanem intézményi helyszíneként. Egyúttal ezzel kielégítve a saját kutatási – öncélú – érdeklődés kielégítését, melyben az országok audiovizuális reprezentációjának sorában a hazánk is helyet kap, valamint megismerhetővé válik a honvédelem megjelenése a korszakban. Persze az érdeklődés nem véletlen, hiszen a két világháború időszakban ez a két terület számtalan módon összekapcsolódott.

⁹ A dolgozatban nemcsak azokat a térhatározói kapcsolati pontok kerültek feltárássra, melyek felvételei ténylegesen az adott országban készültek. Hanem azok is, melyek például Budapesten készültek, viszont az egyik balkáni országról szóltak. Így az, hogy Jugoszláviával mikor és mennyi hírt cseréltek, nem korlátozta le a balkáni ország megjelenítését a filmhíradóban.

1.3. Historiográfiai előzmények és a kapcsolódó szakirodalmak áttekintése

A dolgozat történelmi műfaját tekintve alapvetően kapcsolódik az információtörténethez és a médiatörténethez. Előbbi kapcsán **Z. Karvalics László** nevét kell elsőként megemlíteni. Ő számos munkában foglalkozott a társadalom és az információ kapcsolatával. 2003-ban megjelent egy válogatott írásokat tartalmazó kiadványa,¹⁰ melyből számomra az egyik legérdekesebb a kvantifikálásra vonatkozó alfejezet.¹¹ Ezután született meg a „Bevezetés az információtörténelembe” című kötete 2004-ben.¹² Néhány éve a „Big History”-val kapcsolatos átfogó történelmi munka jelent meg,¹³ majd a nagyobb látószög után több történész bevonásával tematikusan is szerkesztett egy, a Nagy Háború információtörténetét felvázoló tanulmánykötetet.¹⁴ Jól mutatja az információtörténész alkalmazói tudást, hogy Z. Karvalics László a jelen eseményeivel is behatóan foglalkozott. Többek közt ilyen volt a COVID-19 világjárvány információáramlásával foglalkozó szakmunkája.¹⁵ A fenti művek kutatásai alapvetően a társadalomtörténet szövevényein belül az információt, mint jelenséget tekintik tárgyuknak, melynek eredményei hozzájárulnak a történeti problémák magyarázatához, illetve képesek kiegészíteni más társadalomtörténeti vizsgálatokat.

Az információ jelentését nem lehet megérteni a közvetítő közeg ismerete nélkül, ebből is a **kommunikáció elméleti** megértésével kell küzdenünk, mellyel átlépünk más diszciplínák színterére. Buda Béla írásából ismerhetjük meg a kommunikáció fogalmát, alapvető modelljeit és folyamatát.¹⁶ A kommunikáció elméletéről pedig több kötet is segítségünkre van. Ilyen többek között Em Griffin,¹⁷ Horányi Özséb¹⁸ és Róka Jolán¹⁹ kötetei. Ezekből alapvetően az interaktív és tranzaktív kommunikációról, azok különbségéről, a résztvevő ágensekről, a verbális és nem verbális kommunikációról tanulhatunk. Haladva az ismeretek bővítésének irányába eljutunk Andok Mónika rituális,²⁰ illetve Horányi Özséb participációs kommunikációs

¹⁰ Z. Karvalics (2003)

¹¹ Z. Karvalics László: *Kvantifikálásra fel! Hogyan és mit mérjünk az információval kapcsolatban, ha egyáltalán mérhető*, - vagy a fűszálak dealektikája. In: Uő. (2003), 39-47.

¹² Z. Karvalics (2004)

¹³ Uo. 5-25.

¹⁴ Z. Karvalics (2016)

¹⁵ Z. Karvalics (2022)

¹⁶ Buda (2007), 13-53.; Uő (2000)

¹⁷ Griffin (2003) 317-396.

¹⁸ Horányi (1999) 22-34.

¹⁹ Róka (2002)

²⁰ Andok (2017)

elméleteihez.²¹ Előbbi James W. Carey által megfogalmazott rituális modell tovább gondolása, amely szerint a kommunikáció célja nem az információ közlése, hanem a közösségi értékek megerősítése, a társadalmi rend fenntartása és az identitás újratermelése. Utóbbi hangsúlyozza, hogy a kommunikáció egy közös jelentésalkotási folyamata, mely az együttműködés és közösségépítés eszköze. Kihagyhatatlan irodalomnak számít Denis McQuail tömegkommunikációs szintézise,²² mely rávilágít a tömegkommunikáció társadalmi integrációs szerepére, amely normákat, értékeket közvetít, identitást formál, és hatással van a közvéleményre. Ezzel jutottam el a tömegnek szánt információkig, amiben a perspektívám további tágításához érdemes volt James W. Carey angol nyelvű kötetét elolvasni, ugyanis ő a kommunikációt a kultúrán és az alkalmazott motívumokon keresztül mutatta be.²³ A témám szempontjából a releváns olvasmányok közé tartozik még Marshall McLuhan munkája is, aki a betűírást felváltó nyomtatásról értekezik, ebből a kötetből különösen a „Az újraformált galaxis” című alfejezete a releváns, amiben reflektál a múlt perspektívájából a jelenre.²⁴ A nyomtatott könyvek és sajtó által alakított világot az audio és a vizuális médiumok újra fogják formálni, ezzel átalakítva a társadalom érzékelését és gondolkodását.

A kommunikáció területéből rátérünk az információ azon közvetítő közegére, mely jelen dolgozat vizsgálati tárgyát is képezi. A **médiaismeret** kapcsán ajánlott Zöldi László szerkesztette, felsőoktatásban használatos tankönyv,²⁵ mivel közérthető formában magyarázza el a média általános működését és átfogó képet ad a szűkebb értelemben vett médiumok úgy, mint a sajtó, rádió és televízió rendszeréről. Császi Lajos kötetéből megtudhatjuk,²⁶ hogy a médiatartalmak – például hírek – olyan közös élményeket kínálnak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz, normák és értékek megerősítéséhez, mindezt Émile Durkheim szociológiai megközelítéséből. A média rituálékkal kapcsolatban Nick Couldry már úgy fogalmaz, hogy a hírfogyasztás hozzájárul a társadalom valóságértelmezéséhez, azáltal, hogy a nézők elfogadják médiát, mint közvetítő közeget.²⁷ A médiainformáció feldolgozásában segítségemre volt Aczél Petra munkássága, köztük is egy nem túl régen megjelent kötete.²⁸ Ebben példákon keresztül mutatta be a médiatartalom elemzését és annak értelmezési lehetőségeit. A hírfogyasztáshoz kapcsolódik Roland Barthes a napi hírek struktúrájával

²¹ Horányi (2006)

²² McQuail (2003); megegyező címmel az újabb kiadása: Uő. (2015)

²³ Carey (2009)

²⁴ McLuhan (2001), 294-309.

²⁵ Zöldi (2007)

²⁶ Császi (2002)

²⁷ Couldry (2005)

²⁸ Aczél (2015)

kapcsolatban írt tanulmányt 1962-ben,²⁹ melyben rámutat, hogy a napi hírek akkor fogyaszthatók, ha a kauzalitásuk elkezd bomlani.

Médiumelméleti szempontból a XX. század első fele egy olyan átmeneti korszak, amikor a szóbeliség és a nyomtatott termékek mellett megjelentek a globális elektronikus távközlési rendszerek. Joshua Meyrowitz, a New Hampshire Egyetem professzora egyik cikkében vezeti be a globális elektronikus hálózati kommunikációt, mely megkezdte elmosni a határokat, nemcsak az egymástól távol élő népek közt, hanem egy társadalom belüli szerepek és terek között is.³⁰

Miután megismertem magát a kommunikációt és annak közvetítő közegét, akkor léphettem tovább a történeti aspektus felé. A **média-** és **kommunikációtörténet** számos szakmunka áll rendelkezésre, köztük Z. Karvalics László és Kiss Károly, közös szerkesztésében megjelent tanulmánykötet is.³¹ Ebből a témám szempontjából kiemelhető Svenik Hoyert,³² aki a tömegkommunikációs média helyzetéről nyújtott átfogó képet. A médiatörténeti munkák közül Frédéric Barbier és Catherine Bertho Lavenir által írt médiatörténeti összefoglalás ajánlott, mely 1751-től az internetig tárgyalja a történetet.³³ A média társadalomtörténeti szintézisét olvashatjuk Asa Briggs és Peter Burke tollából.³⁴ Művük jelentőségét az adja, hogy a médiumokat beágyazták a társadalmi összefüggésekbe és összefűzték a technológiai változásokat a társadalmi változásokkal. Ide kell megemlíteni Róka Jolán tömegkommunikációs szemelvényeit,³⁵ a médiarendszerek fejlődését köti össze a kultúrával és a közvélemény alakításának lehetőségeivel. Valamint be kell még citálni egy szöveggyűjteményt, amit Malkovics Tibor állított össze,³⁶ melyből Lukács György írását külön is ki lehet emelni, aki filozófiai szempontból írt a film jelenségéről.³⁷ Rávilágított a film esztétikai vonatkozásaira és arra, hogy azt önálló művészeti alkotásként kell kezelni. Amellett sem mehetünk el, hogy megismerkedjünk a „media studies” egyik jeles képviselőjével, James Curran médiatudóssal.³⁸

A médiatörténet után kanyarodtam rá a médiatörténet-írássra. A kutatás előtt az első mozzanatok egyike lehet, hogy a hallgató a kezébe veszi „A történelem segédtudományai” című

²⁹ Barthes (1971)

³⁰ Meyrowitz (2003), 205-233.

³¹ Z. Karvalics – Kiss (2008)

³² Svenik (2008), 110-138.

³³ Barbier – Bertho (2004)

³⁴ Briggs – Burke (2012)

³⁵ Róka (2008)

³⁶ Malkovics (2003)

³⁷ Lukács (2003), 252-256.

³⁸ Curran (2016), 195-267.

könyvet, melyet 2006-ban adtak ki Bertényi Iván szerkesztésében.³⁹ Ami annyira azért nem régi, viszont számos fejezetéből egy sem foglalkozott az **audiovizuális forráscsoporttal**. Mindössze az egyéb történeti segédtudományok között lehet „Film, videoszalag” címen valami hasonlót megtalálni, Draskóczy István szerzőségében.⁴⁰ A nem egészen két oldalnyi szövegben inkább a filmtörténetről olvashatunk, és kevésbé tárgyalja a forráscsoport felhasználhatóságának módszerét. Egy némileg sztereotip és általánosító utalást tesz, hogy „Ugyanakkor a történész nem feledkezhet el arról, hogy valamilyen céllal készült és megszerkesztett alkotásokat kell felhasználni.”⁴¹ Ez egy olyan általános megfogalmazás, melyet minden történeti forrásra alkalmazható.

Az audiovizuális források történeti felhasználása során értem el Fülöp Géza 1996-os kiadványához,⁴² viszont abban még nem beszéltek médiáról, mindössze sajtótörténeti fogalommeghatározásról.⁴³ Némileg hasonló a helyzet Bódy Zsombor és Ö. Kovács József által szerkesztett Bevezetés a társadalomtörténetbe című kötetben, melynek 2006-ban adták ki a javított kiadását, és ebben sem tértek ki az információtörténetre vagy a vizualitásra.⁴⁴ Lederer Emma „A történelem tárgya, módszere, a segéd- és rokontudományok elemei” című jegyzete a történeti források közt felsorolja a tárgyi, íratlan és írott csoportokat, de a mozgóképekre nem tér ki, valamint a források lelőhelyei közt sem sorolja fel a digitális archívumokat.⁴⁵

A fentiek hiányérzetet keltettek bennem, mivel a kilencvenes években az audiovizuálisát a háztartások és a mindennapok szerves része volt. Erről Glatz Ferenc a történetírás korszakváltásában mozgókép és vizualitás kultúrájának elterjedéséről írt már 1990-ben.⁴⁶ Amiben azt is kijelentette, hogy „A vizuális és audiális információnyerés az olvasással egyenrangúvá nőtt.”⁴⁷ Az sem kizárható, hogy ekkor még nem volt meg a megfelelő történeti eszköztár ezen forráscsoport értelmezésére.

Peternák Miklós szerkesztésében a Magyar Képzőművészeti Főiskola égisze alatt pedig egy Médiatörténeti Szöveggyűjtemény jelent meg, amely már foglalkozott a filmhíradókkal, viszont inkább művészeti értéként tekintett rá.⁴⁸ Mára már egész sok irodalom segít az eligazodást a mozgóképek világában. Ilyen volt a Hajnal István Kör 2022-es konferenciája, ami után Kunt Gergely és Tamás Ágnes szerkesztésében Történelem és vizualitás címmel

³⁹ Bertényi (2006)

⁴⁰ Draskóczy (2006), 310-312.

⁴¹ Uo. 310-311.

⁴² Fülöp (1996)

⁴³ Uo. 4-7.

⁴⁴ Bódy – Ö. Kovács (2006)

⁴⁵ Lederer (1990)

⁴⁶ Glatz (1990), 147-159.

⁴⁷ Uo. 148.

⁴⁸ Peternák (1994)

tanulmánykötet jelent meg.⁴⁹ Valamint Kerepeszki Róbert és Schrek Katalin szerkesztésében összeállított Bevezetés a történelemtudományba és a történelemkutatás módszereibe című tankönyv,⁵⁰ melyet történész hallgatók oktatására szántak.

A médiaforrásokra gyakran lehet azt a kritikát hallani, hogy nem a valóságot tükrözik. Állításom szerint az audiovizuális forráscsoportot sem lehet annyival elintézettnak tekinteni, hogy propagandisztikus, tehát nem valós. Erőss Gábor írt a történelmi filmek szociológiájáról,⁵¹ melyben alátámasztja, hogy a filmek nem redukálhatók le csupán egy ilyen egydimenziós propagandafunkcióra, attól függetlenül, hogy ilyen tulajdonságuk is van.⁵² A történész szerepfelfogásához tartozik az ember múltjának kutatása. Alapvetően bármely múltból ránk maradt forrás valódi, hacsak nem valaki meghamisította és réginek állította be. Viszont, ha valódi és tényleg abból az egykor volt jelenből származik, akkor érdemes a tanulmányozásra; ha pedig ebben az értelemben nem valódi, akkor a hamisítás dátumának a korlenyomata, így azért érdemes a tanulmányozásra. Az is igaz, hogy azért, mert valami valódi, a benne foglaltak lehetnek reálisak vagy csalfák, de mindenképpen informatívak, ha helyesen tesszünk fel a kérdéseket. Ez éppen úgy igaz a többi forrástípusra is.

Itt teszem fel azt a kérdést, hogy akkor mégis mi is a **valóság**? Szerencsére ebben sem marad magára a kutató, mert mások már bejárták ezt az utat előtte. Többek közt a valóság determinálására Demeter Márton által szerkesztett tanulmánykötet áll a rendelkezésünkre.⁵³ Ebből három tanulmányt emelünk ki. Sipos Balázs rámutat, hogy miként használható a politikai kommunikáció történelmi elemzésében a kommunikáció, mint participáció elmélete.⁵⁴ Németh Viktor A közelség végtelen című dolgozata bemutatja, hogy a mediáció mint interperszonális problémamegoldó tér hogyan integrálható a kommunikáció mint participáció elméletébe.⁵⁵ Myat Kornél tanulmánya arra világít rá, hogy a mediális környezet nem csak információs módon hat, hanem kompetenciaépítő és közösségi létértelmező térként is funkcionál.⁵⁶

A valóság struktúrák paradigma szintű megértéséhez rendkívül hasznos Tóth Benedek rendszerelvű médiaelméleti könyve,⁵⁷ ami részletesen bemutatja Heinz von Foerster ismeretelméletét, valamint Niklas Luhmann rendszerelméletét. Gyakorlatilag ezzel jut el a szerző arra a megállapításra, hogy az a valóság, amelyben élünk egészében megismerhetetlen.

⁴⁹ Kunt – Tamás (2024)

⁵⁰ Kerepeszki – Schrek (2023)

⁵¹ Erőss (2018)

⁵² Uo. 26.

⁵³ Demeter (2014)

⁵⁴ Sipos (2014), 11-24.

⁵⁵ Németh (2014), 57-69.

⁵⁶ Myat (2014), 141-150.

⁵⁷ Tóth (2014)

Az ember érzékszervei korlátosak, ezért szubjektumának tapasztalati horizontja van. Azon túlról pedig a legkülönbözőbb médiumok közvetítenek ismereteket. Így az ember primer valóságstruktúrája⁵⁸ a saját észlelésekből és a médiumokon keresztül adott tapasztalatokból állnak. Azt is el kell fogadni, hogy ez térben és időben sem állandó, hanem folyamatosan változó. Az ismeretszerzési szinterek rendkívül szélesek. Lehet az akár egy gyermek aznap iskolai élménybeszámolója a szüleinek, mely interaktív kommunikációban a gyermek, mint médium, jelenik meg a szülei előtt. Ilyen a középkori oklevél is, amit egy történész próbál megfejteni. Ebben a kontextusban pedig az oklevél a médium, ami egyfajta tranzaktív kommunikációs szerepet tölt be a régmúlt jelene és a történész jelene között. Vagy hagyományos értelemben a médium lehet egy filmhíradó is, mely a mozinézőt tranzaktív módon köti össze egy térben és időben távol lévő történéssel vagy eseménnyel.

Fontos, hogy a szubjektumot ért lehetséges tapasztalatok szelekciójának és feldolgozásának megmondhatatlan számú variációja, permutációja és kombinációja lehetséges. Törvényszerűnek tűnik, hogy a szubjektum felfogási lehetőségeinek a száma összefügg az őt ért tapasztalati lehetőségekkel. Másként fogalmazva: a több tapasztalat több ismeretet szül, a kevesebb kevesebbet. Utóbbi szubjektumok által alkotott tömegnél így könnyebb előre jelezni bizonyos hatásokat, mint a többet tapasztaltabb emberekből álló tömegnél. Ez az előbbi mondat csak azért nem lehet igaz, mert a tömeget homogénnek tekinti. Így az fogadható el, hogy a tömeg alkotóinak gondolatai vagy cselekedetei nem egyformák.⁵⁹ Egy részük hasonlóan gondolkodik egy témáról, míg mások másként, a harmadik csoport meg sehogy, a negyedik megint másként reagál, és így tovább. Ráadásul ezek időben és térben is változnak, így alkotva hálózatot. Akárcsak a történelem folyamata, mely szintén nem kronologikus és nem feltétlenül ok- okozati következmények sorozata, hanem szintén **hálózati** viszonyrendszer alapú. A történelem időben és térben is számos csomópontba futhat össze, vagy ágazhat szét, hol egy új pontból indulva és egy éllel belépve egy másik csomópontba, hol végállomásként a feledésbe merülve véget ér. Szerencsére ma már hálózattörténeti munkák is kínálóznak a történész számára. Itt kell felhívni figyelmet Barabási Albert-László hálózatkutató munkáira, melyek magyar nyelven is elérhetők.⁶⁰ Összefűzve a gondolatot a tömegben is lesznek olyan homogén identitású csoportok, melyek egy témáról hasonlóan vélekednek, mert az életük során viszonylagosan egyforma tapasztalatokat szereztek. Ezek a társadalmi csoportosulások

⁵⁸ A mindennapi élet valósága, világa testem itt-je és jelenem most-ja köré rendeződve. Az itt és most az, ahonnan a szubjektum a világot látja. Benne a hatáskörömbbe tartozó elérhető világgal, par excellence az én világom, amiben tenni tudok, valamint azzal a zónával, ami potenciálisan bírtokba vehető. In: Berger – Luckmann (1999), 41-42.

⁵⁹ Megjegyzendő, hogy egy totalitárius rendszer tömegét homogenizálni kell, hogy hatékonyabban irányítható legyen, míg egy demokratikus rendszerben a tömegnek a politikai párbeszéd során kell olyat diktálni, melyet a többségük (legalább a politikailag aktív többség, ami az egész populációhoz képest lehet kisebbség is) követ.

⁶⁰ Barabási (2020); Uő (2022a); Uő (2022b)

viselkednek „hub”-ként, ami egy csúcs egy skálafüggetlen hálózatban.⁶¹ Minél több linkkel rendelkezik, annál inkább tekinthetünk rá véleményvezér státuszként, mely több információval, ezáltal nagyobb befolyással bír. Nagyobb hatással van az eseményekre. A filmhíradó, mint minden médiaszintér kapcsolatokat épít. Ismeretterjesztő tevékenységéből eredően egyre több ponton köti hozzá a nézőközönségét egy-egy csomóponthoz ezzel egyre nagyobb szereppel felruházva az alanyait. Kijelenthető, hogy a hálózatalapú történelem összeköthető a kapcsolatteremtő funkcióval bíró médiumokkal.

Számos elméleti tudás elsajátítása után kanyarodok rá az audiovizuális forráscsoport két sajátos tulajdonságára, a hangra és a képre.

A **hang** állhat zenéből, effektből vagy szövegből. Bár mindegyiknek megvan a maga jelentése a forrásban, most a szövegre koncentrálunk. Ebben lehet akár egy tényleges audio anyag, vagy ide sorolhatók a feliratok is, melyek alapvetően a némafilmek sajátjai. Mindenesetre a szöveg a nyelv terméke, amely pedig az idő folyamán változáson megy keresztül. A köznyelvben más kifejezéseket és szófordulatokat használtak, melyek már kiveszték a mindennapi használatból. Horthy Miklósné felhívásában kért adományokat 1932-ben. A beszéd⁶² stílusával szavak jelentései is változnak, a historikusnak elméleti alapot nyújt Reinhart Koselleck írása,⁶³ aki fogalomtörténeti megközelítésben tárgyalta a jelentéstartalmakat. A fenti példából kiindulva szintén a segítségünkre lehet a nyelvi fordulat megértése, melyhez Kisantal Tamás és Szeberényi Gábor munkája ad segítséget.⁶⁴

Az audiovizuális forráscsoport másik sajátos tulajdonsága a vizuális anyag, mely alapvetően állóképek összessége. Ezért fontos megismernünk, hogy mi is az a **kép**. Horányi Attila gondolatmenetéből idézzük fel⁶⁵ Leon Battista Alberti⁶⁶ festészettel kapcsolatos megállapítását, miszerint a kép olyan, mint egy nyitott ablak. Az ablak-metafora azért szerencsés, mert elképzelhetővé teszi, hogy a valóságból egy lehatárolt szeletre lehet rálátni, viszont a „nyitott” jelző is szerencsés, ugyanis amire rálátunk, a valós cselekmény, történés, mely informál minket a valóságról. A valóságképe abban rejlik, hogy a látvány elemei megfeleltethetők a valóság elemeinek. Az elemek összesége pedig jelentést kölcsönöz a képnek.

⁶¹ A skálafüggetlen hálózat struktúráját Barabási már a 2000-es évek elején bevezette. In: Linked: The New Science of Networks. Perseus Books Group, 2002. 280.

⁶² „Kérem a közönség megértését, felebaráti szeretetét, s mielőbbi adományait mindenki a viszonyaihoz mérten pénzben, ruhában, cipőben, élelemben, tüzelőanyagban, mindent hálával és meleg köszönettel fogadunk.” In mvh-0455-04

⁶³ Koselleck (2003)

⁶⁴ Kisantal – Szeberényi (2006) 419-448.

⁶⁵ Horányi (1999), 178-192.

⁶⁶ Alberti (1997), 1: könyv 19. szakasz, 75.

Talán az egyik legfontosabb fogalom a kép jellemzésének a **reprezentáció**, mely megadja a kép szimbolikus, absztrakt vagy realisztikus jelentését.⁶⁷ Tokaji Ildikó írta,⁶⁸ hogy „A kép az objektív valóság, a tér egy leképezett darabja, ennél fogva képmásként funkcionál.”⁶⁹ Azt is mondhatjuk, hogy a textuális forráshoz képest a kép jelentéstanilag és szimbolikáját tekintve összetettebb,⁷⁰ ezáltal több információt ad át a szövegél. Viszont a szöveghez képest nehezebb megérteni, így a szöveg bonyolultabb információt is közvetíthet. Az ember tapasztalatszerzésének több mint 80%-a⁷¹ a látvánnyal érkezik. Ez olyan sok, hogy az agynak szelektálnia kell a szembe érkező hullámok által alkotott képből. Feltehető a kérdés, hogy igazából mit is akarnak tőlünk ezek a képek? Ezt már mások is kérdezték, köztük volt W. J. T. Mitchell is a vizuális kultúra és a képi fordulat kapcsán.⁷² Elméletéről a képek és az audiovizuális források kapcsolatának értelmezésekor a későbbiekben még bővebben fogok beszélni. A képekről alkotott tudást szélesíti ki Hans Belting Kép-antropológia képtudományi vázlatai,⁷³ valamint Clifford Geertz, aki a szintén kép antropológiájával és jelentésével foglalkozott, és azok alkotói szerepéről.⁷⁴ Belting alapvető tézise, hogy a képeket nem lehet pusztán materiális hordozóként (pl. festmények, szobrok, fotók) értelmezni, hanem mint az emberi testtel és nézővel való interakció eredményeként létrejövő jelenségeket kell vizsgálni, megértéséhez pedig az embert kell értelmezni.⁷⁵ Geertz munkásság következtében azt is megtudtam, hogy a képek értelmezése a kultúra megértésén keresztül lehetséges. A képeknek identitásuk van, melyet a közösségi kultúra teremt meg ezáltal tükrözik a társadalmi identitást.⁷⁶ Az én kutatásomban ez a közeg a szerkesztőségnek az a miliője, melyben előállításra kerültek a filmhíradókat.

Összefűzve a különböző gondolatokat, azt mondhatjuk, hogy a kép ablakot nyit egy olyan eseményre, melyen magunk nem lehettünk ott. A fejünkbe viszont nem a látványt, hanem annak az egyén számára absztrahált jelentését tudatosítjuk. Gondoljunk csak bele másként. Milyen kevés az olyan ember, aki megnéz egy látképet, aztán pontosan ugyanazt képes emlékezetből felidézni. Ide citálva még Császi Lajos által James W. Carey rituális kommunikációra tett megállapítását, ami „egy olyan szimbolikus folyamatnak írható le, amelyben a valóságról alkotott képüket állandóan újrateremtjük, korrigáljuk és átformáljuk. Mégpedig úgy, hogy

⁶⁷ Horányi (1999), 183.

⁶⁸ Tokaji (2009a), 172-179.

⁶⁹ Uo. 174.

⁷⁰ Krippendorff, (1995), 23.

⁷¹ 83% látás, 11% hallás, 3,5% szaglás, 1,5% tapintás, 1% ízlelés. In: Tokaji (2009a), 174.

⁷² Lásd bővebben *A képi fordulat* című fejezetben. In: Szőnyi – Szauder (2008), 131–153.

⁷³ Belting (2003)

⁷⁴ Geertz (1994)

⁷⁵ Belting (2003), 9-12.

⁷⁶ Geertz (1994), 5-21.

közben káoszról rendet teremtünk.”⁷⁷ A másik, szintén a rituális kommunikációval kapcsolatos gondolat Daniel Dayan és Elihu Katz nevéhez fűződik, akik azt fogalmazták, hogy a média a közvetítéssel egy adott kontextusból kimozdítva épít egy újat.⁷⁸ Felhasználva a korábbi megfogalmazásokat, ez azt jelenti, hogy a média az „ablak effektus”⁷⁹ miatt egy eseményből egy képet mutat be, mely ezáltal dekontextualizálódik, majd a „nyitott ablakon” kívüli résztől megfosztva közvetíti a közönség felé. A közvetítéssel viszont rekontextualizálja az eseményt, akár azáltal is, hogy milyen szövegkörnyezetet narrál hozzá, vagy akár még azzal is, hogy előtte vagy utána milyen képeket sugároznak. A kommunikációt és a tapasztalatszerzést egyesítve az egyénbe azt mondhatjuk, hogy a média hozzájárul a szubjektum kognitív világképének változásához. Ezt a médiaszintér rövidebb idő alatt megerősíti, vagy lassabb ütemben módosítja, szélsőséges helyzetben pedig akár meg is változtathatja.

A következőkben térjünk rá a **médiatörténet-írás** jelentős állomásaira, melyet értelmezni lehet az információtörténet-íráson belül vagy az mellett létező műfajnak is. Itt is, mint eddig, nem tudunk minden, a témában jártas szerzőt és művet felsorolni. Lipták Dorottya nevét viszont mindenképpen meg kell említeni, aki a médiatörténet-írás historiográfiai megközelítéséről írt.⁸⁰ Következtetése és egyben kérdésfelvetése is, hogy a média- és kommunikációtudomány művelői folyamatosan önreflexióra kényszerülnek, mivel a kutatásuk tárgya folyamatos fejlődésben és változásban van, ezért terminológiai konszenzus sem alakulhatott ki, és ezzel függ össze a médiatörténet-írás is.⁸¹

Rendkívül szerencsésnek mondható, hogy akkor jelent meg Sipos Balázs szerkesztésében a „**Bevezetés a médiatörténet-írás**” című egyetemi tankönyv,⁸² amikor elkezdtem a kutatást a médiatörténet területén. A szerkesztő által írt tanulmányban a médiatörténetet, mint témát és a médiatörténet-írást, mint tudományos alkotást nem látja teljesen egybevágónak, ami azért lehetett, mert a hozzájuk kapcsolható diszciplínákban is megfigyelhető a tudományterületi hibridizáció, mely egyre nagyobb teret nyer a világban.⁸³ A tanulmányok írói között Széchenyi Ágnes felveti annak a lehetőségét, hogy meg kell írni az összes 20. századi média történetét.⁸⁴ Szajbély Mihály a médiatörténet és sajtótörténet viszonya kapcsán fogalmazta meg, hogy minden magyarázható a médiatörténet szemszögéből, mely nem tekint vissza nagy múltra, ezért számtalan új kutatási lehetőség van, ami az információs társadalom kiterjedésével még tovább

⁷⁷ Császi (2002), 89.; Lásd még: Carey (1997), 308-340.

⁷⁸ Császi (2002), 90.; Lásd még: Dayan – Katz (1992)

⁷⁹ Horányi (1999), 178-192.

⁸⁰ Lipták (2014), 431-451.

⁸¹ Uo. 449.

⁸² Sipos (2019)

⁸³ Uo. 31.

⁸⁴ Széchenyi (2019), 55.

fog növekedni.⁸⁵ Illetve idézi Günter Helmes és Werner Köster gondolatát, miszerint mára a médiumok kutatása a szubjektum, a világ és a valóság mibenléte és kapcsolata is polémiákat gerjeszt.⁸⁶ Rákai Orsolya tanulmánya inspiráló, mivel a médiatörténetet a „cultural studies” szempontjából mutatja be,⁸⁷ főleg amikor Belinszki Eszter valóság, média valóság, konstrukciók és alternatívák fogalmát fejtegeti.⁸⁸

Az **emlékezés** kultúrájával és a kollektív emlékezettel kapcsolatban Jan Assmann kötete az ajánlott olvasmány.⁸⁹ Assmann szerint a **tér és idő** ismeretek szükségesek az emlékezés alakjának létrejöttéhez. Nem feltétlenül földrajzi vagy történelmi értelemben, hanem azok elvont alakjukban is képesek eligazítani az embert.⁹⁰ Murai András is írt a filmek kollektív emlékezetre gyakorolt hatásáról.⁹¹ Külön vizsgálja a különböző időszakokban készült filmek ábrázolásait egy adott korszakról és hogy ezek a múltképek miként változtak. A tér és idő vonatkozásában Nemeskürty István használta a film képeit a különböző dimenziók kölcsönhatásának leírására.⁹²

A jelen dolgozatban én az információra és annak csatornájára koncentrálok, de a **közönség** ebből az adatcsomagból alternatív értelmezést is képes dekódolni, ami nem feltétlenül a készítő szándékának felel meg. Ebben további kutatási lehetőséget nyújthat a történelem figyelemalapú vizsgálat. Ilyen ötletet meríthetnek a kísérletező kutatók Merkovity Norbert kötetéből,⁹³ aki az emberek figyelmére fókuszált. A történészeknek ez abból az egyszerű érvelésből jelenthetne előnyt, hogy amire az emberek jobban figyelnek, azt könnyebben adoptálják magukban. Így a tömeg egyes homogénnek tekinthető csoportjainak a világképére is lehet következtetéseket levonni.

A médiumok történetének írása először a **sajtótörténet** írását jelentette. Mivel sok közös vonás van, ezért és is a sajtótörténettel kezdtem el először megismerkedni. Már csak azért is, mert sok médiatörténész foglalkozott vagy foglalkozik sajtótörténettel, ezzel számos módszert átemelve az újabb kutatási területre. A sajtótörténet ma leginkább használt kötetét Buzinkay Géza és Kókay György közösen írták,⁹⁴ valamint Buzinkay Géza 2016-ban önállóan is kiadott

⁸⁵ Szajbély (2019) 69-72.

⁸⁶ Helmes Günter – Köster, Werner: Texte zur Medientheorie. Reclam, 2002. 15. Idézi: Szajbély (2019), 72-73.

⁸⁷ Rákai (2019)

⁸⁸ Belinszki (2000)

⁸⁹ Assmann (2013), 29-89.

⁹⁰ Uo. 39.

⁹¹ Murai (2008)

⁹² Nemeskürty (1983)

⁹³ Merkovity (2018)

⁹⁴ Buzinkay – Kókay (2005)

egy ilyen munkát.⁹⁵ A 11 évvel később megjelent kötet egy igazi interdiszciplináris sajtótörténeti monográfia, mely két évszázadot ölel fel, és leírja a magyar nyomtatott sajtó teljes fejlődését 1780-tól 1990-ig.

A sajtó, **újságírás és politika** kapcsolatában írt két kötetet Sipos Balázs.⁹⁶ A két mű tehát kiegészíti egymást: a 2004-es a külső, hatalmi befolyásokat, a 2011-es a belső, szakmai és társadalmi önképet és működési elveket tárja fel. Sükösd Miklós és Csermely Ákos szerkesztésében készült egy kötet,⁹⁷ melyben a modern médiáról a társadalomtudomány perspektívájából normatív és kritikai médiaelemzést folytattak. Két hírtörténeti munkára utalok még, melyből az egyiket Pirityi Sándor írta a hírügynökségről,⁹⁸ míg a másikat Andok Mónika a hírek történetéről.⁹⁹ Kicsit kitekintőbb téma ugyan, de egy jó kutatási lehetőséget kínál arra, hogy közönség perspektívájából vizsgáljuk a médiát.

A sajtóforrások számos esetben a történeti kutatásra is felhasználhatók, jó példa erre Kerepeszki Róbert tematikus felhasználása, aki a vizsgálatában kombinálta a város, a **média és a kriminalisztika** történetét.¹⁰⁰

A sajtó és média kapcsán felmerül a **médiahatás és a propaganda** kérdése, melyről már a valóságképek kapcsán volt szó, viszont most magát a kifejezés jelentését és a hozzá köthető kutatókat említem meg. A Jel-Kép című periodika 2016. évi első száma pont egy ilyen tematikus lap volt, melyet Szóts Zoltán Oszkár és Z. Karvalics László szerkesztett.¹⁰¹ A számban megjelenő tanulmányok a Nagy Háború és a sajtó egymásra hatásáról készültek. A zsidóüldözés és a második világháború idején élt és alkotott Siegfried Kracauer, aki a német náci film pszichológiai történetét vizsgálta és annak társadalomra gyakorolt hatását.¹⁰² Szintén propagandával, és azon belül a filmhíradókkal is foglalkozott Szücs Zoltán, aki az MFI 1938-as év anyagát vette vizsgálat alá a politika szempontjából.¹⁰³

Sólyomfi Andrea Hanna és Virányi Péter szerkesztett egy **propagandaszociológiáról** szóló szöveggyűjteményt.¹⁰⁴ Számos hasznos fogalmat használtak és határoztak meg. Ezek között volt a propaganda, a politikai marketing, a társadalmi célú hirdetés, a reklám vagy az agitáció is. A média és politikához köthető a **cenzúratörténet** is, így ide kapcsoljuk Záhonyi-

⁹⁵ Buzinkay (2016)

⁹⁶ Sipos (2004); Uó. (2011)

⁹⁷ Sükösd – Csermely (2001)

⁹⁸ Pirityi (1996)

⁹⁹ Andok (2013)

¹⁰⁰ Kerepeszki (2022a)

¹⁰¹ Szóts – Z. Karvalics (2016)

¹⁰² Kracauer (1991)

¹⁰³ Szücs (1985)

¹⁰⁴ Sólyomfi – Virányi (2020)

Ábel Márk által a Médiakutatóba írt tanulmányt.¹⁰⁵ Bemutatta, a Horthy-korszak első évtizedében az államhatalom és a filmcenzúra kialakulását és működését. Kiss Balázs 2006-ban egyenesen arra hívta fel a figyelmet, hogy a tömegtársadalomban a médiának és a cenzúrán keresztül a hatalomnak milyen komoly befolyásoló szerepe van a lakosság köreiben.¹⁰⁶ Ezért sem feledkezhetünk meg a **nyilvánosság** és a politikai közösség fogalmairól sem. Itt mindenképpen érdemes elolvasni a külföldi írok közül Jürgen Habermas kiemelkedő könyvét,¹⁰⁷ valamint magyar vonatkozásban Mátyai Mónika tanulmányát.¹⁰⁸ A kommunikációs technológiák tükrében írt a nyilvánosság és a hozzáférhetőség viszonyáról Szekfü András egy monográfiát.¹⁰⁹ Szociológiai megközelítésében értelmezi a kommunikációs egyenlőtlenséget a társadalmi esélyegyenlőséggel. Az élő háborús emlékezés tárgyában írt egy tanulmányt Szóts Zoltán Oszkár, aki a Századok folyóirat publikációit vizsgálta meg a propaganda és a nyilvánosság perspektívából.¹¹⁰ Hasonló Jürgen Habermas, a deffiniálja a nyilvános, nyilvánosság, magán, közvélemény fogalmait.¹¹¹

Előre kell vetíteni, hogy azért, mert propagandaelemeket tartalmaz a filmhíradó, még nem maradhat vizsgálat nélkül. Sőt, erre specializált szakemberek alkalmazzák is ezt az ismeretet. Alexander L. George¹¹² a propagandaanyagok hírszerzési értékéről mutatja be a második világháború idején. Gyakorlatilag az egyes országok propagandája összefügg az adott ország politikai felsővezetésének elsődleges szándékával. A propagandaanyagok történeti feltárásában a tartalomelemzés segíti a historikus munkáját. A történeti kérdések megválaszolásában pedig segít a tartalomelemzés. Ebben a vonatkozásban Klaus Krippendorff nevét kell megemlíteni. Ő a médiatermékek tartalmának vizsgálati módszertani alapjaiba vezeti be az olvasót.¹¹³ A kvantitatív tartalomelemzés leginkább arra alkalmas, hogy megválaszoljuk a készítői folyamatok változásait. Ezekből a tendenciákból lehet megmondani a média irányítóinak gondolkodási kontextusait és azok változásait.

¹⁰⁵ Záhonyi-Ábel (2012)

¹⁰⁶ Kiss (2006)

¹⁰⁷ Habermas (1999)

¹⁰⁸ Mátyai (2019), 131-160.

¹⁰⁹ Szekfü (2007)

¹¹⁰ Szóts (2015), 243-252.

¹¹¹ Habermas (1999), 51-63.

¹¹² Történelmi példaként lehet említeni a második világháborúban az Amerikai Egyesült Államok Amerikai Szövetségi Kommunikációs Bizottság (Federal Communications Commission) Külföldi Rádiós Hírszerzési Szolgálatának munkáját.; Lásd bővebben: George (1959); Mai példa: A NATO hírszerző rendszere ma is alkalmazza az „Open Source Intelligence”, azaz nyílt forrású hírszerzést, mint információgyűjtési eszköz. In: NATO Open Source Intelligence Handbook 2001.

¹¹³ Krippendorff (1995)

Egyre inkább körbejárva a témát, nem maradhatnak el a **film- és moztörténeti** munkák sem. Elsőként Zalán Vince **dokumentumfilmtörténeti** munkáját említhetjük meg,¹¹⁴ majd Sándor Tibor két kötetét az 1930-as és 1940-es évek filmpolitikájáról.¹¹⁵ A dokumentumfilmek ugyan más műfajba tartoznak mint a híradók, viszont mindkettő a valóságról készít lenyomatot és ez a kötet segít kontúrokat meghúzni az információközlés két változata közt. A filmkészítésről pedig azért érdemes ismereteket szerezni, mert bár a tárgya fikción alapul, mégis összefügg a tájékoztatással és a világkép alakításával. A filmek kapcsán Lénárt András végzett monografikus kutatásokat.¹¹⁶ Ő elsősorban a spanyol és latin-amerikai filmekben keresztül magyarázza el a filmpolitikai összefüggéseket.

Ki kell még emelnünk Kovács András Bálint kötetét, ami a filmkultúra és a filmes világba vezeti be az olvasót.¹¹⁷ Számunkra külön jelentősége van a fikciós film fogalmának, amiben a „Fikción olyan történetet értünk, amelyet egy szerző talált ki, és amelynek semmiféle valóság alapja nincsen.”¹¹⁸ Kovács ezt a filmekre írta, de az esetében használt „valóság alap” értelmezése a film narratívájának és mechanizmusának kitalációjára utal, és nem a filmben lévő információegységekre, melyek akár filmen kívüli valóságból kerültek adoptálásra, ezzel hihetővé és átélhetővé téve a vásznon látottakat.

A vizsgált korszakban a filmhíradók nem léptek be a család intim zónáját jelentő otthonba.¹¹⁹ Vetítésük a nyilvános térben valósulhatott meg, melyek elsősorban **filmszínházak**, átalakított kávéházak vagy vándor játszóhelyek lehettek. Ebből kifolyólag a filmhírek megtekintései közösségi rítusok volt. A mozihálózattal településföldrajzi elterjedésével kapcsolatban Borsos Árpád írt a Pécsi Tudományegyetemen egy PhD értekezés.¹²⁰

Kifejezetten **társadalomtörténeti** munkák közül Gyáni Gábor és Kövér György átfogó munkáját kell kiemelni,¹²¹ melyben többek közt bemutatták a két világháború közti társadalmi mobilitás és gazdasági polarizáció mellett az osztály- és rétegviszonyokat. Meghatározza azokat az elitek fogalmakat, melyeket ebben a folyamatban is használtak.¹²² A következő Bódy Zsombor nevéhez köthető két kötet. Az első egy egyetemi jegyzet, mely átfogó bevezetést nyújt a két világháború közötti magyar társadalom struktúrájába és dinamikájába.¹²³ A második egy

¹¹⁴ Zalán (1983)

¹¹⁵ Sándor (1992); Uő (1997)

¹¹⁶ Lénárt (2018); Uő (2020)

¹¹⁷ Kovács (2002)

¹¹⁸ Uo. 9.

¹¹⁹ Mravik (2020) 99-120.

¹²⁰ Borsos (2009)

¹²¹ Gyáni – Kövér (1998)

¹²² Uo. 191-223.

¹²³ Bódy (2013)

tanulmánykötet,¹²⁴ mely 2018-ban jelent meg. Ennek fő célkitűzése a Nagy Háború és Trianon utáni átmenetet megismertetni az olvasóval, de nem pusztán politikai és területi törésvonalak mentén, hanem a magyar társadalom szerkezeti átalakulása révén. Ebből elsősorban Klestenitz Tibor sajtóátalakulásával foglalkozó tanulmánya volt számomra a legfontosabb.¹²⁵ Ő azt vizsgálta, hogy miként reagált a magyar sajtó az első világháború utáni politikai és társadalmi destabilizációra, különösen Trianon kontextusában. Rávilágít a forradalmak, cenzúra és gazdasági válság által előidézett krízisre, valamint a Bethlen-kormányzat által kezdeményezett intézményes konszolidációra. Tomka Béla 2020-as kötete kerül még kiemelésre, melyben átfogó képet ad a 20. századi európai társadalmi átalakulásokról. A demográfiai, gazdasági, kulturális és politikai folyamatokat hasonlítja össze a magyar és a nemzetközi kontextusokban.¹²⁶

Ezek után kialakult **egy képlet a fejemben az audiovizuális történeti forráscsoport felhasználásával kapcsolatban**. Tehát a média egy eseményt dekontextualizál, majd egy kommunikációs csatornán keresztül rekontextualizál, ezzel konstruálva egy létező valóságot, ami hol kisebb, hol nagyobb mértékben kapcsolódik a primer valóságstruktúra megismerhetetlen hálózatához. A médiatartalom bizonyos információi pedig a szubjektumban bizonyos mértékű (értsd: szenzoros, rövid vagy hosszú távú emlékezetbe) alternatív tapasztalatot alkot, ezzel építve a kognitív világképet. A szubjektum világlátásának megfelelő viszonyrendszerben létezik és cselekszik a primer valóságstruktúra hálózatának egy kicsiny részletében. A médiumok egyszerre reprezentálják és konstruálják a világot. A számtalan médium között az egyik fajta alapvetően mozgóképekkel, valamint hanggal, vagy hang nélkül, szöveges felirattal vagy anélkül képes információs ablakot nyitni egy olyan médiaeseményre, mely a közönség saját érzékszerveivel megtapasztalható horizonton túl létezett. Ezek lesznek az audiovizuális vagy mozgóképes források.¹²⁷

A **Horthy-korszak** kapcsán talán számba sem lehet venni a rendelkezésre álló szakirodalmat. Így ebből csak néhányat sorolok fel. A kutatási témában is fontos személyiségnek számító Kozma Miklós¹²⁸ életrajzát Ormos Mária kétkötetes biográfiában

¹²⁴ Bódy (2018)

¹²⁵ Klestenitz (2018)

¹²⁶ Tomka (2020)

¹²⁷ A mozgókép nélküli, kizárólag hanggal kommunikáló média pedig az auditív forráscsoport.

¹²⁸ vitéz leveldi Kozma Miklós (Nagyvárad, 1884. szeptember 5. – Ungvár, 1941. december 8.): katonatiszt, jogász, politikus, MTI elnöke és Horthy bizalmasa. 1935 és 1937 között belügyminiszter. A Horthy-kori média és hírszolgáltatás vezéralakja.

foglalta össze.¹²⁹ Míg Horthy Miklós kormányzóról Turbucz Dávid kötetét érdemes olvasni.¹³⁰ A politikai berendezkedésről és Magyarország helyzetéről Ormos Mária,¹³¹ Püski Levente¹³² és Romsics Ignác¹³³ már több könyvet is írtak. A külpolitika és a külkapcsolati viszonyok tekintetében két átfogó mű ajánlott a kutatóknak, az egyiket Henry Kissinger,¹³⁴ míg a másikat Karen A. Mingst írta.¹³⁵ Nemzetközi perspektívából pedig Barta Róbert,¹³⁶ Diószegi István,¹³⁷ Joó András,¹³⁸ Pritz Pál¹³⁹ és Zeidler Miklós¹⁴⁰ nevét kell feleleveníteni. A 20. századi átfogó, többszerzős könyvek közül az egyetemes történet kapcsán Diószegi István, Harsányi Iván, Krausz Tamás és Németh István munkája,¹⁴¹ a magyar történetből pedig Sipos Balázs, Zeidler Miklós és Pritz Pál kötete.¹⁴²

Az utolsó fejezethez kapcsolódóan ki kell térni néhány hadtörténeti munkára is, melyek segítettek a dolgozat elkészítése során. Először John Keegan második világháborús kötete kerül elő,¹⁴³ átfogó jelleggel jó képet ad témában Barta Róbert¹⁴⁴ és Ungváry Krisztián.¹⁴⁵ Andaházi Szeghy Viktor a Barbarossa hadműveletben résztvevő magyar csapatokról,¹⁴⁶ Bartha Ákos a főváros harcai kapcsán,¹⁴⁷ Kiss Gábor Ferenc a magyar gyorscsapatok szervezetéről,¹⁴⁸ Dombrády Lóránd a hadigazdaságról,¹⁴⁹ a katonapolitikáról¹⁵⁰ és a hadseregről,¹⁵¹ Oláh András Pál a magyarországi bombázásokról,¹⁵² Pihurik Judit a katonák egodokumentumai kapcsán,¹⁵³ Szabó József János a Keleti-Kárpátok erősítéséről,¹⁵⁴ Szabó Péter a 2. honvéd hadseregről,¹⁵⁵

¹²⁹ Ormos (2000)

¹³⁰ Turbucz (2010); Uő. (2011); Uő. (2015)

¹³¹ Ormos (1998)

¹³² Püski (2006); Uő. (2021)

¹³³ Romsics (2004); Uő. (2009); Uő. (2010); Uő. (2022)

¹³⁴ Kissinger (2022)

¹³⁵ Mingst (2011)

¹³⁶ Barta (2004), 235-286.; Uő. (2015) 27-46.

¹³⁷ Diószegi (1997a); Uő. (1997b)

¹³⁸ Joó (2008)

¹³⁹ Pritz (1995); Uő. (2005); Uő.: (2016)

¹⁴⁰ Zeidler (2009)

¹⁴¹ Diószegi et.al. (1999)

¹⁴² Sipos – Zeidler – Pritz (2002)

¹⁴³ Keegan (2019)

¹⁴⁴ Barta (2010)

¹⁴⁵ Ungváry (2004)

¹⁴⁶ Andaházi Szeghy (2016)

¹⁴⁷ Bartha (2021)

¹⁴⁸ Kiss (2014)

¹⁴⁹ Dombrády (2003)

¹⁵⁰ Uő. (2000)

¹⁵¹ Uő. (2012)

¹⁵² Oláh (2014); Uő. (2019)

¹⁵³ Pihurik (2015)

¹⁵⁴ Szabó (2002)

¹⁵⁵ Szabó (2019)

Számvéber Norbert munkássága,¹⁵⁶ Szakály Sándor több kötete a honvédségről,¹⁵⁷ valamint Ungváry Krisztián a megszálló csapatokról¹⁵⁸ és a kormányzóról¹⁵⁹ írt kötetei.

A következőkben idézünk néhány olyan kutatót, akik a filmeket és filmhíradókat használták fel vizsgálataikhoz. Ezekkel kicsit bővebben foglalkozunk ugyanis a most következő munkák, közvetlenül járultak hozzá az értekezés jelen tartalmában való megszületéséhez.

Kurutz Márton filmtörténész és restaurátor tanulmánya részletesen bemutatja, hogyan vált Budapest a vizuális tömegkommunikáció, a híradók és dokumentumfilmek „színhelyévé” a kezdetektől egészen a II. világháború végéig.¹⁶⁰ Módszertanilag kombinálja az mozgókép források (híradófilmek, dokumentumok) vizuális elemzését a történeti háttérrel és politikai kontextussal. Kurutz részletezi, hogy a híradók és dokumentumfilmek milyen típusú városképeket örökítenek meg és azok hogyan járulhattak a háború utáni társadalmi diskurzusok magyarázatához.

Egey Emese átfogó elemzést nyújt a filmhíradó műfajának fejlődéséről a magyarországi Zemplén térségben az 1924 és 1942 közötti időszakban.¹⁶¹ Egey nemcsak a technikai és szervezeti oldalakat vizsgálja, hanem speciálisan a regionális híradóanyag tartalmát veszi górcső alá: milyen helyi események, természeti jelenségek, kulturális események, politikai és társadalmi események jelentek meg (pl. ünnepek, vásárok, ipari fejlesztések). Tanulmánya azért fontos, mert kulturális szempontból rávilágít arra, hogy a filmhíradó nem csupán információterjesztő, hanem a kulturális-társadalmi identitások kialakításának az eszköze volt.

Gorda Éva doktori (PhD) értekezésében a haditudósító szolgálatok működésére koncentrált.¹⁶² a disszertáció úttörő munkát végez a magyar haditudósítás evolúciójának feltárásában, összehasonlítva az I. és II. világháború rendszereit, szervezeti, tartalmi és technikai változásait. Kiemeli a katonai háttér szerepét, a cenzúra befolyását és a médiatípusok – írott, tábori újság, fotós vizuális – különböző funkcióit. A téma továbbgondolásra ösztönöz, különösen az első vonalban működő tudósítók katonai és szakmai felkészültségének vizsgálata terén.

Turbucz Dávid a Horthy Miklós 1939–1940-es „országglásának” huszadik jubileuma körüli vezérkultusz jelenségét vizsgálja, különösen annak időbeli jellemzőit és a tömegkommunikációs eszközök (sajtó, rádió, filmhíradók stb.) szerepét.¹⁶³ A tanulmánya jól

¹⁵⁶ Számvéber (2020)

¹⁵⁷ Szakály (2002); Uő. (2004); Uő. (2013)

¹⁵⁸ Ungváry (2015)

¹⁵⁹ Uő. (2020)

¹⁶⁰ Kurutz (2001)

¹⁶¹ Egey (2005)

¹⁶² Gorda (2012)

¹⁶³ Turbucz (2010)

szemlélteti, hogy a Horthy-kultusz a jubileumi rendezvényeken keresztül egy komplex, médiákon alapuló vezérkép-építés volt, amely egyszerre erősítette a személyi kultusz alapjait és a rendszer ideológiai kereteit. Ez az egész narratíva olyan eszközöket alkalmazott – politikai, kulturális, tömegkommunikációs –, amelyek révén a nemzet egységét, biztonságát és vezetőjének nélkülözhetetlenségét hangsúlyozták.

Krasznai Zoltán Magyarország területi változásainak aspektusa révén jutott el a filmhíradók főcímeiben található revizionista animációkig.¹⁶⁴ A könyv Krasznai doktori értekezésének bővített változata, a trianoni békeszerződés és a revíziós politika térbeli reprezentációját vizsgálja. Célja, hogy bemutassa, miként formálta a földrajztudomány a politikai határokat és nemzeti tudatot. Krasznai műve átfogó és sokrétű látképet ad arról, hogyan vált a földrajztudomány és oktatás a revíziós propaganda eszközeként a két világháború közötti Magyarországon. A szerző alapos elméleti keretet biztosít, történeti és kartográfiai alapokon nyugvó forráskutatással.

Az MTA–SZTE Elbeszélte Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport Jancsák Csaba vezetésével 2016. és 2021. között a kutatócsoport amellelt érvelt, hogy ahol lehetséges, és ahol indokolt, ott a digitális anyagokat vonják be a történelemtanításba.¹⁶⁵

Fekete Bálint azzal a szemmel vizsgálta meg az audiovizuális forrásokat, hogy azok miként használhatók a közoktatásban alkalmazkodva az új tantervi követelményeinek megfelelően. Alapvetően boncolgatva a híradótörténeti kérdéseket, valamint két háborús híradást hasonlított össze a propaganda működésének illusztrálása céljából.¹⁶⁶ A tanulmánya bemutatja a Horthy-kori filmhíradók műfaját és történeti-politikai háttérét, kutatási szempontokat kínál azok médiaelemzésére, és felvázolja azok oktatásban betöltendő szerepét. Ugyanis a filmhíradók szemléletessé teszik az előadásokat és kritikus gondolkodás fejlesztésben is alkalmazható forrásanyagot nyújtanak.

Végül, de nem utolsó sorban beszélem kell még két műről, mely egyaránt inspiráló módon hatott a kutatás során, valamint a jelen értekezéshez a két személy munkája tudományos előzménynek és reményeim szerint kapcsolatnak számít.

Sipos Balázs az Egyesült Államok magyarországi reprezentációjával, az amerikaizmussal és a globalizációval foglalkozott az által írt műben.¹⁶⁷ Rávilágít, hogy az amerikai kulturális minták milyen konkrét, hétköznapi szintű hatásokat gyakoroltak. Ehhez nemcsak a

¹⁶⁴ Krasznai (2012)

¹⁶⁵ <https://eyewitness.hu/hu/bemutatkozas/> Letöltve: 2025. 06. 15.

¹⁶⁶ Fekete (2014)

¹⁶⁷ Sipos (2023)

hagyományos levéltári forrásokat használta fel, hanem az újságokat, filmhíradókat, rádióadásokat, filmeket, zenét, színház előadásokat, regényeket, utazási leírásokat is.

A másik szerző Barkóczi Janka, aki a doktori értekezésében a rituális kommunikációelmélet kontextusában vizsgálja és audiovizuális propaganda-műfajként értelmezi a Magyar Világhíradót. Rámutatott arra, hogy miként működött társadalmi rítusként, és hogyan járult hozzá a közösségi identitás építéséhez. Módszere a tartomelemzés, melyben vizuális és narratív struktúrák, ismétlődéseket, szimbolikus üzeneteket tár fel. Mindezt a rituális közösségi élményszerzés és teremtés aspektusában.¹⁶⁸

1.4. Az MFI és filmhíradói

A **filmhíradó** egy olyan rövid mozgóképes hírterjesztés, amely rendszeres időközönként, előre szerkesztett módon, tömegtájékoztatás módszerével és orientációs céllal üzeneteket közvetít a közönség részére. A megfelelő értelmezésükhöz saját korukba kell helyezni a híreket, valamint tudnunk kell készítésük módját, körülményeit és terjesztésének mechanizmusait.¹⁶⁹

A fenti meghatározás szerint elsőként magával az intézményi környezetet mutatom be. Az intézménytörténetébe a források jobb megértése és értelmezése okán is szükséges belemélyedni. A cél elérése érdekében a szakirodalom mellett a Magyar Nemzeti Levéltár (a továbbiakban: MNL) Országos Levéltáránál (a továbbiakban: OL) őrzött iratanyag csomóit használtam fel.¹⁷⁰

A **Magyar Filmiroda Részvénytársaságot**¹⁷¹ 1923. november 1-jén alapították a Magyar Távirati Iroda (a továbbiakban: MTI) érdekkörében.¹⁷² Ekkor még nem bejegyzett részvénytársaságként. Az alapításában kulcsszerepet játszott a Külügyminisztérium és vitéz leveldi Kozma Miklós, akit Ormos Mária a korszakban a magyar médiavezér pozíciójára aposztrofált.¹⁷³ A jelző azért is találó, mert az MTI érdekkörébe több hasonló, tájékoztatásban részt vevő részvénytársaság (a továbbiakban: Rt.) is tartozott. Ezek közé sorolható még a Rádió

¹⁶⁸ Barkóczi (2017); Uő. (2020)

¹⁶⁹ Barkóczi (2020) 10.

¹⁷⁰ MNL OL „K” szekció (1770-1973) Polgári kori kormányhatósági levéltárakon belül, „K” szekció: Sajtó levéltár (1914-1950), K 675 Magyar Filmiroda Rt. (1930-1946) jelzetű iratanyag. A további hivatkozásokban: MNL OL K 675, csomó/tétel és irat nevének megadásával történik.

¹⁷¹ Nevének helyesírása az 1927-ben kiadott alapszabályzat 1. §-a szerint „A társaság neve: Magyar Filmiroda Részvénytársaság”. Ez az 1941-ben kiadott alapszabályzatban is azonos. In: MNL OL K 675 1./1. tétel. Viszont az irataikban – és a filmhíradóikban is – rendszeresen a „Magyar Film Iroda” néven hivatkoztak magukra, ezért mindkét írásmód elfogadható.

¹⁷² Barkóczi (2017), 22.; MNL OL K 657 13./34. 98.

¹⁷³ Ormos (2000)

és Telefonhírmondó Rt., a Dunaposta Hírlaptudósító Rt., a Magyar Országos Tudósító Rt. és a Magyar Hirdető Iroda Rt.,¹⁷⁴ valamint más szervezetek, mint a Nemzeti Gazdasági Bank Rt., az Orvosi Műszerüzem és Korházberendező Rt., a Magyar Nemzeti Apolló Mozgófénykép Rt., a Star Filmgyár és Filmkereskedelmi Rt. és a Szatmár és Bereg Nyomda és Lapkiadó Rt.¹⁷⁵ Az olvasó viszont ne gondoljon egy olyan gépezetre, amit a harmincas években Joseph Goebbels épített ki a náci Németországban.¹⁷⁶ Ez ugyanis egy állami érdekeltséget szem előtt tartó, de nem annak közvetlen kiszolgálójaként funkcionált.

Az egy érdekkörbe tartozó szervezetek alaprendeltetésükben különböztek. Itt szükséges felidézni az alapszabályzat 7. §-át, miszerint „*A vállalat tárgya és ügköre: Magyar tárgyú propaganda filmhírszolgálat belföldön, kisebb filmfelvételek készítése, azok kidolgozása, értékesítése, nyers- és készfilmek vétele és eladása és a mozgóképekkel kapcsolatos mindennemű (sic!) hirdetési üzlet lebonyolítása.*”¹⁷⁷ Ez a küldetés 1941-re némileg változott. A vállalat ügköre egy szóval kifejezve az „filmhírszolgálat”. Megfogalmazásukból a magyar vonatkozás eltűnt, véleményem szerint ennek oka a nemzetközivé válás és a második világháború kitörése lehetett. Ezen kívül beiktattak még három területet: ezek a filmgyártás, a mozgóképszínházakkal való üzleti kapcsolattartás, valamint a fényképészet összefüggő mindennemű munka.¹⁷⁸

Az MFI nem az első hazai audiovizuális filmhíradó volt, mely Magyarországon megjelent. A legelső volt a Kino Riport 1913-tól,¹⁷⁹ Uher- és a Kino-Riport-filmgyárak, felvételei IV. Károly koronázásáról.¹⁸⁰ Az Est Film, 1918. szeptembere és 1919. márciusa között 20 filmhíradóval jelent meg.¹⁸¹ A Magyar Népköztársaság idején megjelent még a Schwarzenberg és Társa Filmgyár,¹⁸² és a Starfilm filmújságja is.¹⁸³ A Tanácsköztársaságnak saját filmhíradója volt Vörös Riport-Film néven, melyből húsz szám jelent meg.¹⁸⁴ A román megszállás után a

¹⁷⁴ Uo. 99-104.

¹⁷⁵ Barkóczy (2017), 22.

¹⁷⁶ Ormos (2000), 298.

¹⁷⁷ MNL OL K 675 1./1. 1927-es alapszabályzat 7. §.

¹⁷⁸ MNL OL K 675 1./1. 1941-es alapszabályzat 7. §.

¹⁷⁹ Valószínűleg több mint 30 filmhíradót készítettek, tehát úttörő munkának lehet tekinteni a vállalkozó filmriportereket. Munkásságukból egy filmhíradó maradt fenn: kino_riport-01-01

¹⁸⁰ A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet munkatársai által eredeti felvételekből rekonstruált mozgóképanyaga. In: mvh-16-03-01

¹⁸¹ az_est-film-01-01; az_est-film-02-01; az_est-film-03-01; az_est-film-04-01; az_est-film-05-01; az_est-film-06-01; az_est-film-07-01; az_est-film-08-01; az_est-film-09-01; az_est-film-10-01; az_est-film-11-01; az_est-film-12-01; az_est-film-13-01; az_est-film-14-01; az_est-film-15-01; az_est-film-16-01; az_est-film-17-01; az_est-film-18-01; az_est-film-19-01; az_est-film-20-01

¹⁸² schwarzenberg_hirado-1-0; schwarzenberg_hirado-2-01

¹⁸³ star-1-01;

¹⁸⁴ voros_riport-film-01-01; voros_riport-film-02-01; voros_riport-film-03-01; voros_riport-film-04-01; voros_riport-film-05-01; voros_riport-film-06-01; voros_riport-film-07-01; voros_riport-film-08-01; voros_riport-film-09-01; voros_riport-film-10-01; voros_riport-film-11-01; voros_riport-film-12-01; voros_riport-film-13-01; voros_riport-film-14-01; voros_riport-film-15-01; voros_riport-film-16-01; voros_riport-film-17-01; voros_riport-film-18-01; voros_riport-film-19-01; voros_riport-film-20-01;

Corvin Híradó publikált több filmújságot 1919. novembere Horthy bevonulásáról¹⁸⁵ és 1923. júniusában a Mária Terézia Laktanyában tartott évzáróról.¹⁸⁶ 1921. augusztusában Pécs-Baranya visszavételéről a Concordia Film számolt be,¹⁸⁷ 1922. áprilisában az erzsébetvárosi pokolgépes merényletről jelent meg filmhíradó.¹⁸⁸ Az Est és a Vörös Riport kivételével a többi rendszertelenül jelent meg. Így kijelenthető, hogy a magyar filmhíradógyártásban az első igazán nagy vállalkozás az MFI volt, melynek nem volt elődszervezete, viszont volt korábbi példa, ahonnan példát, szaktudást és tapasztalatot tudtak meríteni.

Kozma Miklós 1883. szeptember 5-én született Nagyváradon. Édesapja után ő is a katonai pályát választotta, viszont mellette jogi tanulmányokat is folytatott. Részt vett a Nagy Háborúban. Annak vége után Szegeden a Nemzeti Hadsereg Propaganda- és Védelmi Osztályának vezetője lett. Nem sokkal később – már a haderőből leszerelve – Horthy Miklós kabinetirodájának katonapolitikai referense volt. Ebből is látszik, hogy milyen közel állt a kormányzóhoz. 1920-tól vette át az MTI elnök-igazgatói pozícióját,¹⁸⁹ ami jelentős állomás volt a médiavezetői titulus felé. Személyének fontosságát jól mutatja, hogy a későbbiekben a Darányi-kormány belügyminisztere volt, valamint 1940–41-ben Kárpát-Ukrajna kormányzói biztosa. Miniszteri kinevezésével a média igazgatói posztjairól lemondott, de a háttérben benne maradt a médiahálózatban.¹⁹⁰ Viszonylag fiatalon, 58 éves korában hunyt el Budapesten, a János Szanatóriumban.¹⁹¹ Személyiségéhez hozzátartozik, hogy a szervezeteiben a zsidók létszámának csökkentését úgy oldotta meg, hogy a létszámbővítések során az új munkatársak felvételénél – akik között számos egykori bajtársa is volt – keresztényeket vett fel, így arányaiban csökkent a zsidó alkalmazottak száma. Tájékoztatáspolitikájában a függetlenséget pártolta, ezért igyekezett a tőkét magánosítani, hogy az államnak minél kisebb beleszólása legyen. Viszont személye garancia volt arra, hogy az államszolgálat mindig frekvenciált feladat lesz az irányítása alá tartozó médiumoknak.¹⁹² Bár Kozma Miklós 1941 decemberében elhunyt, az általa megalkotott szervezetnek ekkorra már bevett eljárásai voltak, így a munka tovább folytatható, az egykori vezetője szellemiségében. A háborús időkben helyére nemes Náray Antal vezérőrnagyot nevezték ki, aki 1942. május 1-jén lépett pozíciójába.¹⁹³

¹⁸⁵ corvin_hirado-01-01

¹⁸⁶ corvin_hirado-02-01

¹⁸⁷ concordia_film-01-01

¹⁸⁸ concordia_film-02-01

¹⁸⁹ Ormos (2000), 80.

¹⁹⁰ Uo. 417.

¹⁹¹ Uo. 27-32.

¹⁹² Uo. 81-84.

¹⁹³ Pírityi (1996), 96.

Kozma Miklós függetlenségi gondolatát érdemes összekötni a kognitív világképpel. Az elvitathatatlan Kozmától, hogy magát független médiaemberként jellemezte. Gyáni Gábor mutatott rá arra, hogy önmagát mindenki a saját személyes élményei alapján látja, így szerevezve magának jogot szubjektumának az ábrázolására.¹⁹⁴ Mivel az ő szemszögükből kizárólag ő élhette meg az eseményeket, egyeduralmi helyzetbe került. Így gondolatait, érzéseit és élményeit el kell fogadnunk, mivel nem lehet ellenérveket felsorakoztatni a szubjektív történelmével szemben.¹⁹⁵ Ez nemcsak az önéletírásokra, hanem az egyén önmeghatározására is éppen úgy igaz. Az egyén önreflexióján túl képesek vagyunk más viszonyítási rendszerekhez összehasonlítani az egyes gondolatokat. Ezáltal az állapítható meg, hogy Kozma a saját világképének megfelelően gondolhatta magát függetlennek, viszont ugyanezzel a konstrukcióval egy nyugati demokráciában, mint például az Egyesült Királyságban, már kompromitáltavolna magát. Erre még a brit filmhíradók elemzésénél vissza fogok térni.

Az **MFI** hivatalos **megalakulása** a bírósági bejegyzés szerint az első hivatalos alapító közgyűléstől számítható, melyen az alapító tagok elfogadták a társaság alapszabályzatát, és eldöntötték a legfontosabb pozíciókat betöltő személyeket. Ez 1924. március 5-én történt. Bár az előző év októberében volt egy – előzetes – alapító közgyűlés, ami után a munka is megkezdődött, ami azt a sajátságos eseményt eredményezte, hogy az első filmhíradó 1924. február 27-én megjelent.¹⁹⁶ A bíróság viszont 1924. május 21-én kelt végzésében fogadta el a megalakulást.¹⁹⁷ Mint minden részvénytársaság esetében, kezdetben a legfontosabb dolog, hogy mennyi a részvény, az mennyibe kerül, és kinek a birtokában van.

A cég induló tőkéjét 50 millió koronában határozták meg, mely 5000 darab, egyenként tízezer korona értékű részvényre bomlott.¹⁹⁸ Az 1927-es alapszabályzatban az induló alaptőkét már pengőben adták meg.¹⁹⁹ Ez 50 ezer pengőt jelentett, mely ezer darab, egyenként 50 pengő névértékű részvényre bomlott szét. Viszont azt is megadták, hogy az alakuló közgyűlésen dr. Ludinszky Lajos nem készpénzzel szállt be a vállalkozásba, hanem a filmkészítéshez szükséges ingó- és ingatlanvagyonnal, mit az alakuló közgyűlés 22 millió korona összegben állapított meg, amiért 2200 darab részvényt kapott.²⁰⁰ Ezzel kezdetekben birtokolta a társaság 44%-át, ami már ügydöntő szerepkörbe helyezte őt, ugyanis a részvénytársaság döntéshozatali rendjében a

¹⁹⁴ Lásd bővebben: Gyáni (2000)

¹⁹⁵ Gyáni (2002), 298-300.

¹⁹⁶ mh-01-01; MNL OL K 675 12./33. a híradó fejlődése c. beszámoló levélben megjelölt dátum.

¹⁹⁷ MNL OL K675 1./1. CG. 22490/3/924 sz. végzés

¹⁹⁸ MNL OL K675 1./1. CG. 22490/3/924 sz. végzés

¹⁹⁹ Ennek az oka, hogy 1926-ban a korona helyére bevezették a pengőt hivatalos fizetőeszközként Magyarországon.

²⁰⁰ MNL OL K675 1./1. 1927-es alapszabályzat 8. §.

tulajdonosoknak a részvényeik számával megegyező szavazata volt.²⁰¹ Ráadásul az alapszabályzatban foglaltak szerint a közgyűlés akkor határozatképes, ha a részvénytulajdon 1/6-a jelen van,²⁰² tehát a tízezer koronás részvényből 833 kellett ahhoz, hogy döntés születhessen. Kivéve a társaság feloszlását, mert a tőke 2/3-a kellett,²⁰³ ami 3333 darab részvénytulajdont jelentett. Erre még Ludinszkynek sem volt hatalma. Ebből csak hosszú évek alatt lehetett kimozdítani. 1941-re a többszöri alaptőke-emelések és részvényvásárlások során már a társaság alaptőke értékét egymillió pengőben határozták meg, mely hússzezer darab 50 pengős részvényre bomlott szét, tehát a hússzorosára emelték a részvények számát.²⁰⁴

Sajnos a közgyűlések iratai rendkívül hiányosak, de az megállapítható belőlük, hogy 1935. március 13-án megtartott gyűlésen Ludinszky még jelen volt a maga 400 részvényével, viszont az MTI képviselőjében megjelenő dr. Hável Béla igazgató 1200 darabbal szavazhatott.²⁰⁵ Ebből az látszik, hogy amíg Ludinszky nem növelte a részvényeinek a számát, addig a többi tulajdonos a tőkemelések alkalmával újabb és újabb felvásárlások révén csökkentették Ludinszky tulajdonhányadát. Ludinszky 1937-ben jelent meg utoljára a közgyűlésen, ahol már csak 350 darab részvennyel rendelkezett, akkor, amikor vitéz leveldi Kozma Miklós elnökgazdát 1800 darabbal vezette az ülést.²⁰⁶

Ormos Mária mutatott rá arra, hogy Ludinszky Lajos ügyvéd a Külügyminisztériummal hozható kapcsolatba.²⁰⁷ Viszont Ludinszky tőkerészesedéshez – részvénybejegyzések szerinti – a 60 ezer pengős részesedést írt.²⁰⁸ Ez azért különös, mert a cég alapszabályzata által meghatározott tőkerészesedés nem ennyi volt, valamint 1927-ben a társaság összesített alaptőkéje kevesebb volt, mint 60 ezer pengő. Viszont az a megállapítás, miszerint Ludinszky 40%-os részesedéssel bírt a megalapításkor, helytállónak tűnik, ugyanis a fenti alapszabályzat szerinti számítás is hasonló értéket mutat. Ráadásul a részvényjegyzési ívet eredetileg Kánya Kálmán írta alá, amit később javítottak.²⁰⁹ Tehát a fentiekben taglalt tulajdoni viszonyok egy eleve elrendeltetett status quo-t eredményeztek a politikai tájékoztatás területén.

A tulajdoni viszonyokon túl szintén fontos jelentőségű a tulajdonosok személye. Élükön az MTI elnök-igazgatója, Kozma Miklós állt. Az ő személyében garantált volt a kormányzói hűség. Véleménye szerint a legobjektívebb hírszolgáltatást az ország vezetése felé

²⁰¹ MNL OL K675 1./1. 1927-es alapszabályzat 12. §.

²⁰² MNL OL K675 1./1. 1927-es alapszabályzat 13. §.

²⁰³ MNL OL K675 1./1. 1927-es alapszabályzat 13. §.

²⁰⁴ MNL OL K675 1./1. 1941-es alapszabályzat 8. §.

²⁰⁵ MNL OL K675 1./2. 1935-ös éves közgyűlés jegyzőkönyve

²⁰⁶ MNL OL K675 1./2. 1937-es éves közgyűlés jegyzőkönyve

²⁰⁷ Minisztertanácsi 1923. november 23-i jegyzőkönyve szerint az 51. napirendi pont szerint tárgyalta 51. A Magyar Filmiroda Részvénytársaság engedélyezésére, a tárgyat elővezette a Külügyminisztérium. MNL OL K27 1923. 11. 23. kelt minisztertanácsi jegyzőkönyv 51. napirendi pontja

²⁰⁸ Ormos (2000), 142.

²⁰⁹ Uo. 142-143.

kell közvetíteni. A nagyközönség elé pedig egy mérlegelés után kell megtenni a tájékoztatást.²¹⁰ Ebből adódik, hogy elsősorban a döntéshozókat kell a legpontosabban informálni, a többieket pedig az érdekeltségnek megfelelően. Ha ez nem is lenne elegendő arra, hogy igazolható legyen a politikai irányultság, akkor vessünk egy pillantást a 10 alapító tagra.²¹¹ Kozma Miklósról már volt szó, de rangban nem ő állt elől, hanem báró Perényi Zsigmond, aki a szegedi ellenforradalom egyik vezető alakja volt. Ott volt még Tasnády Szűts András a Magyar Kir. Államvasút elnök igazgató-helyettese, Pantl Kálmán belügyminiszteri tanácsos, Horváth Elek miniszteri tanácsos, dr. Feliczides Román vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos, Geravich Zoltán külügyminiszteri osztálytanácsos, dr. Benes Zoltán miniszterelnökségi titkár, dr. Ludinszky Lajos ügyvéd és nem hiányozhatott a korszak „csúcsmenedzsere”²¹² sem dr. Wünscher Frigyes. Rajtuk kívül még négy személy került be a hivatalos alapító közgyűlés utáni igazgatóságba. Köztük volt még dr. Steinecker Ferencz oktató, dr. Lázár Andor a későbbi Gömbös-kormány igazságügy-minisztere, dr. Okolicsányi Zoltán ügyvéd és Láng József, az MTI igazgatóság tagja. A felsorolt tíz tagjelölt személyét a minisztertanács mind megbízható személynek nevezte, akik állami alkalmazottként minden kétséget kizáróan az állami intenciók szerint vezetik és ellenőrzik majd a magyar filmhíradó működését.²¹³

Az **MFI részvénytársaságként működött**, és mint ilyen, a részvénytulajdonosokból álló közgyűlés a legfelsőbb szerv.²¹⁴ A közgyűlést évente egyszer kötelezően össze kellett hívni, de a szabályzat lehetőséget adott a rendkívüli közgyűlés összehívására is, ha a helyzet ezt úgy indokolta. A közgyűlést nyolc nappal korábban közlönyben kellett meghirdetni, melybe bele kellett foglalni az összehívás napirendjét, amelytől már eltérni korlátozással lehetett.²¹⁵ A közgyűlés feladata a vállalat igazgatóságának és a felügyelőbizottságának a megválasztása, az alapszabály és az osztalék jóváhagyása, a mérleg és számadási beszámolók értékelése, valamint a vállalat stratégiai döntéseinek meghozatala, mint például a más szervezettel való egyesülés, kartelszerződés kötés, alaptőke változtatás, felosztás és a felszámolás, valamint az igazgatóság és a felügyelőbizottság által a közgyűlés elé terjesztett ügyek. A közgyűlés után a következő vezetői szerv a vállalat igazgatósága, mely tulajdonképpen a vállalat ügyeit intézi.²¹⁶

Az MFI igazgatósága legalább négy, legfeljebb tizenöt tagból állhatott, viszont tagjainak nem kell tulajdonosnak lenniük a cégnél. Őket három évre választották, és munkájukért

²¹⁰ Barkóczy (2017), 34.

²¹¹ MNL OL K 675 1/1. CG. 22490/3/924 sz. végzés

²¹² Simon István használta rá a kifejezést. In: Simon (2006), 31.

²¹³ MNL OL K 27 1923. 11. 23. kelt minisztertanácsi jegyzőkönyv 51. napirendi pontja

²¹⁴ MNL OL K 675 1/1. 1927-es alapszabályzat 11. §.

²¹⁵ MNL OL K 675 1/1. 1927-es alapszabályzat 12. §.

²¹⁶ MNL OL K 675 1/1. 1927-es alapszabályzat 23. §.

jutalékot kaptak. Maguk közül választottak elnököt, és annyiszor üléseztek, ahányszor azt a helyzet megkívánta. A tagok egyenlőek, és szótöbbséggel döntöttek; egyenlőség esetén az elnök szavazata számított ügydöntőnek.²¹⁷ Az igazgatóság elszámoltatására a közgyűlés legalább három, legfeljebb hét tagból álló felügyelőbizottságot választott. Fő feladata az igazgatóság elszámoltatása, a vállalat mérlegének és törvényességének felügyelete.²¹⁸ A felügyelőket leginkább a pénzmozgások érdekelték, főleg a nem tervezett kiadások, valamint különös gondot fordítottak a cég alapszabályzatának betartására. Válaszokat kerestek a bevétel esetleges csökkenésére és a létszámnövekedésre.²¹⁹ Az igazgatóság vállalati irányító szervként fő feladata a pénzügyi könyvelés vezetése, valamint a rövid és hosszú távú kiadásokról való döntés.²²⁰

Egy-egy igazgatósági ülés során jegyzőkönyvet készítettek. Egy ilyen ülés napirendje szerint az elnöki megnyitás után felolvasták az előző jegyzőkönyv tartalmát. Majd rátértek a fontosabb ügyekre, úgy mint a mérleg állása és a fegyelmi ügyek (ha voltak). Ezután minden egyes üzem/osztály beszámolt az elmúlt időszak fontosabb eseményeiről. Az üzemi beszámolók között a filmhíradó kezdett, majd rendszerint a filmkölcsonzó osztály következett, ezután a sorrend nem mindig volt egységes, és nem is mindig beszélt mindenki, illetve nem minden terület volt jelen folyamatosan a teljes vizsgált időszakban. Köztük a kultúrfilm osztály, az oktatófilmosztály, a játékfilmgyártás, a hirdetési üzem, a fénykép- és levelezőlap üzem, a benyomó üzem, a laboratórium, a rövidfilmek, az iskolai filmek, a reklámfilmek, a keskeny hangosfilmek, az utószinkronizálás, a rajzosfilm, a feliratozó üzem, végül a személyi helyzet (leginkább háború idején a cégtől bevonultak létszáma). Ezután az elnök kapott szót, aki reflektált a beszámolókra, és megszabta a következő időszakra az iránymutatását, valamint ha szükséges volt, meghatározta, hogy készítenek-e felterjesztést a közgyűlés számára, végül zárta az ülést. Több iraton is látszik, hogy a jegyzőkönyvből helyben pizkozatot készítettek, majd ezt felhasználva készítették el a végleges változatot, amit lefűztek maguknak.²²¹

A tényleges vezetési feladatokat az igazgatóság által választott végrehajtóbizottság látta el. Míg az fentiekben tárgyalt szervek irányítása addig a végrehajtóbizottság a napi vezetési-szervezési feladatokkal foglalkoztak. Ők azok, akikhez a munkatársak a mindennapokban fordulhattak, mert a cég adminisztrációjának a csúcsán foglaltak helyet. A bizottság rendszeres ülésein értékelték az előző hét feladatait, a felhasznált nyersanyagot, nyilvántartják a színházak tartozásait, összesítik a heti bevételt és kiadást, a külföldre küldendő és fogadott anyagokat,

²¹⁷ MNL OL K 675 1./1. 1927-es alapszabályzat 23-27. §.

²¹⁸ MNL OL K 675 1./1. 1927-es alapszabályzat 23-27. §.

²¹⁹ MNL OL K 675 2./7. felügyelőbizottsági ülések jegyzőkönyvei alapján összeállítva.

²²⁰ MNL OL K 675 1./1. 1927-es alapszabályzat 35. §.

²²¹ MNL OL K 675 2./6. tétel iratai alapján rekonstruálva.

valamint a híradón kívüli üzemeket. Beszámoltatták az osztályvezetőket, valamint személyi és munkaügyi döntéseket hoztak. Járandóságokat utaltak ki, levelekre és megkeresésekre válaszoltak. Elbírálták a dolgozók előterjesztéseit és kéréseit. Kisebb értékű beszerzéseket és bérleményeket kötöttek, valamint végrehajtották az igazgatóság által adott utasításokat.²²² Ezen kívül számtalan kisebb jellegű döntést is hoztak, főleg személyügyi kérdésekben, a dolgozók vezénylésével, felvételével, kilépésével, segélyek, tiszteletdíjak, próbaidő megszabása, betegség esetén pótlásokról, bérmegállapításról, szülési szabadságról, fizetés nélküli távollét engedélyezéséről és hasonló ügyekről készítettek kisebb-nagyobb terjedelmű, rendszerint A4 formátumú, fejbélyegzős döntési iratokat.²²³

Az intézményi struktúra megismerése után térjünk rá a termékek **forgalmazására**. A megalakulásuk közepette, 1924. február 27-én publikálták az első filmhíradót, „Magyar Híradó 1.” néven,²²⁴ ami még hangsáv nélküli némafilm volt, melyhez inzertszöveggként fűztek hozzá címet és megjegyzéseket. A kereskedelmi alapú fenntartás mindössze két évet élt meg az MFI történetében. Az eladási adatokból az látszik, hogy a kötelezővé tétel után háromszorosára nőtt azon mozik száma, mely igényt tartott a filmhíradóra. Hozzá kell tenni, hogy az 1924-es év végére az önként vásárlók száma is tekintélyesnek tudható be. Már 1925-ben is akadt olyan filmhíradó, amit kötelezően meg kellett vennie a moziknak, viszont 1926-ban gróf Klebelsberg Kunó, a vallás- és közoktatási miniszter elrendelte a magyar filmhíradók kötelező vetítését.²²⁵ A filmszínházaknak ezért egy előre megegyezett, kötött áron kölcsönözniük kellett a filmhíradókat, amit játszás után tovább küldtek a következő mozinak.²²⁶ A miniszteri rendelet a Magyar Híradó 108. számától kezdődően tette ezt kötelezővé 1926. március 8-tól.²²⁷ Ettől kezdve minden héten újabb és újabb filmhíradó kópiákat szállítottak egyik mozitól a következőig, egészen addig, amíg egy-egy filmhíradó körbe nem járta az egész országot.

Az egyes filmhíradókról másolatokat, úgynevezett kópiákat készítettek, majd ezeket szállították vasúton vagy autón egyik vetítőhelyről a másikra. Viszont jóval kevesebb kópiát

²²² A végrehajtási bizottság üléseiről jegyzőkönyvet vezetett, mely kutatása során ezek a működési funkciók kerültek összesítésre. In: MNL OL K 675 1./3.

²²³ MNL OL K 675 2./13. alapján összeállítva.

²²⁴ A dolgozat hivatkozási rendszerében számos filmhíradóra történik citáció. A filmhíradók megadásánál fő szabálynak számít, hogy az megegyezzen a filmarchívum által adott azonosítóval. A jelen esetben a „mh-01-01”, mely egy rövid kód. Feloldása roppant egyszerű, mivel az „mh” a Magyar Híradót, az első kötőjel utáni „01” a híradó sorszámát, míg a második kötőjel utáni „01” a filmhíradón belüli hír sorszámát jelöli. Ennek megfelelően a „mh-01-01” kód olvasása a „Magyar Híradó első számának első híre” szerint értelmezhető. A Nemzeti Filmintézet filmarchívum honlapján ezek ingyenesen hozzáférhetők. A honlapon egy keresőablakba bemásolhatók az adott filmhíradó azonosítója, ami így könnyen visszakereshető. Link: <https://filmhiradokonline.hu/index.php>

²²⁵ 98.104/1930 BM, valamint a 109.570/1930 BM számú körrendeletek. In: Barkóczi, 2017. 23.

²²⁶ Barkóczi (2017), 25.

²²⁷ mh-108-01 (A filmhíradó elveszett, de a filmarchívum munkatársai a kutatások során a tárgyát be tudták azonosítani.); MNL OL K 675 12./33. a híradó fejlődése c. beszámoló levélbe.

tudtak készíteni, mint ahány moziban egyszerre kellett volna vetíteni. Így a távolabb lévő vidéki filmszínházak csak több hónapos késéssel tudták lejátszani az „aktuális” filmhíradót. Az alábbi táblázatban olvasható: az első megjelenés – premier – dátuma, a vetített filmhíradó sorszáma, a hossza – méterben – a készült kópiák száma és az azt lejátszó mozik száma, majd a játszási idővel – hetekben – ami azt adja meg, hogy a premiértől hány hétig járták az országot a kópiák.

A magyar híradó fejlődése számokban 1924-től 1931-ig ²²⁸						
dátum	filmhíradó sorszám	méter	kópia szám	filmszínházak száma	játékidő	megjegyzés
1924. febr. 27. (szerda)	1.	57	1	1	1	csak a décsi filmszínház játszotta
1924. márc. 24. (hétfő)	5.	65	2	?	?	
1924. máj. 22. (csütörtök)	12.	115	3	?	?	
1924. szept. 4. (csütörtök)	20.	114	4	25 ²²⁹	<i>feltételezés</i> 6	
1924. okt. vége				45 ²³⁰		
1924. dec. 4. (csütörtök)	41.	114	6	80	12	
1924. dec. 18. (csütörtök)	43.	123	7	104 ²³¹	15	
1925. máj. 25. (hétfő)	64.	230	7	310	45	ezt kötelező volt megvenni*
1925. nov. 19. (csütörtök)	91.	357	7	330	48	ezt kötelező volt megvenni**
1926. jan. 7. (csütörtök)	98.	117	7	350 (állandó: 120) ²³²	52 (állandók között: 17)	ezt kötelező volt megvenni***

²²⁸ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése táblázat Kelt, Budapest, 1939 április 25. (A táblázat kiegészítésre került más forrásokban szereplő adatokkal, melyek külön az adatnál jelölésre kerültek.)

²²⁹ MNL OL K 675 13./34. 98. a játékidő feltételezés szerint 6 hét lehetett.

²³⁰ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²³¹ Ezt megerősítik: MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²³² MNL OL K 675 13./34. 98. irat tanúsága szerint 120 mozival álltak önként vállalt szerződésben. A hét kópia 17 hét alatt ért körbe a filmszínházak között.

A magyar híradó fejlődése számokban 1924-től 1931-ig ²²⁸						
dátum	filmhíradó sorszám	méter	kópia szám	filmszínházak száma	játékidő	megjegyzés
1926. márc. 18. (csütörtök)	108.	130	13	370	33 ²³³	innen az összes híradó kötelező volt
1931. okt. 8. (csütörtök)	398.	330	13	330	33	innen hangos világhíradó volt

1. ábra A kópiaszámok változása 1924-1931.

*Magyar Atlétikai Club 60 éves jubileuma miatt volt kötelező²³⁴

**Széchenyi centenárium miatt volt kötelező²³⁵

*** békés megyei árvízkatasztrófa miatt volt kötelező²³⁶

A legelső filmhíradóból még csak egyetlen kópiában gyártottak le, és csak azt is csak a Décsi (később Deák) filmszínházban játszották egy hétig. A következő időszakokról nincs elegendő adat, de az biztos, hogy nem egy mozira gyártottak több kópiát, hanem a játszó filmszínházak száma kezdett növekedni. Az év végén már hat kópiát gyártottak a 80 filmszínház számára, ami azt eredményezte, hogy 12 héten keresztül szállították a filmhíradót egyik moziból a másikba. Olyan számvetéssel, hogy az első helyes mozik egy hétig birtokolhatták a kópiákat, utána tovább kellett küldeniük a „mozgó” filmszínházaknak. Az 1926-os évben volt néhány híradó – 64., 91. és 98. sorszámúak – amelyeket kötelező volt lejátszani, de a többit csak saját szándék szerint kölcsönözhatték ki. A vallás- és közoktatási miniszter az MFI és a Magyar Mozgóképzemeltetők Országos Egyesülete (a továbbiakban: MMOE) közös kérésére tette kötelezővé a filmhíradók vetítését.²³⁷

Addig elegendőnek tűnhetett a hét darab a kópia, mert a rendszeres vásárló 100-120 filmszínház²³⁸ között ~17 hét alatt járt körbe. A Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: MKKSH) szerint 1927-ben 453 mozgóképzem volt Magyarországon, melynek nagyjából a fele egész évben üzemelt, míg a másik fele szezonálisan tartott előadásokat.²³⁹ Feltételezhető, hogy az előző egy két évben sem volt sokkal kevesebb az jelenthető ki, hogy nagyjából a mozik harmada önként is megvásárolta a Magyar Híradót.

A nagyjából néhány hónapnyi játszási idő is soknak mondható, de amikor a minisztérium kötelező tette a 64., 91. és 98. filmhíradókat a mozik számára, azok akár egy éven keresztül is járhatták az országot. Ez az idő, a hírtájékoztatóban nagyon sok, így amikor a filmhíradók

²³³ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése táblázat Kelt, Budapest, 1939 április 25.; ezeket az adatokat Gyimesy Kásás Ernő is megerősítette In: Uő.: (1943)

²³⁴ mh-64-01; MNL OL K 675 13./34. 98. irat tanúsága szerint volt ez kötelező.

²³⁵ mh-91-01; MNL OL K 675 13./34. 98. irat tanúsága szerint volt ez kötelező.

²³⁶ mh-98-01; MNL OL K 675 13./34. 98. irat tanúsága szerint volt ez kötelező.

²³⁷ MNL OL K 675 13./34. 98.

²³⁸ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²³⁹ MKKSH MSÉ 1927, 240.

játszását általánosságban kötelezővé tették, azokból sokkal több darabszámot kellett gyártani. Ekkor az MFI megegyezett a MMOE-val, hogy az MMOE lemond a 20%-os jövedelem részesedéséről, amely összegért cserébe az MFI a hétről 13 darabról tudta növelni az előállított kópiaszámot.²⁴⁰

A magyar híradó fejlődése számokban 1931-től a 1941-ig ²⁴¹						
dátum	filmhíradó sorszám	méter	kópia szám	filmszínházak száma	játékidő	megjegyzés
1931. okt. 8. (csütörtök)	398.	330	13 ²⁴²	330	33	innen hangos világhíradó volt
1933. augusztus			13	191 ²⁴³	~15	<i>feltételezett mélypont</i>
1934. jan. 4. (csütörtök)	515.	268	14	340	31	
1935. nov. 28. (csütörtök)	614. ²⁴⁴	242	15	450	30	
1937. febr. 4. (csütörtök)	676. ²⁴⁵	273	18	460	27	
1937. szept. 9. (csütörtök)	707.	244	19	490	26	
1938. nov. 8. (kedd)	768.	3131	20	510	26	felvidéki mozgók is voltak
1938. nov. 17. (csütörtök)	769.	240	22	515	25	felvidéki mozgók is voltak
1938. dec. 14. (szerda)	773.	238	24	530	22 ²⁴⁶	felvidéki mozgók is voltak
1939. máj. 4. (csütörtök)	793.	?	25	545	22	felvidéki és ruténföldi 15 mozgók ²⁴⁷ is voltak

²⁴⁰ MNL OL K 675 13./34. 98.

²⁴¹ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése táblázat Kelt, Budapest, 1939 április 25. (A táblázat kiegészítésre került más forrásokban szereplő adatokkal, melyek külön az adatnál jelölésre kerültek.)

²⁴² MNL OL K 675 12./33. a híradó fejlődése c. beszámolólevél szerint a hosszok is jelentősen megnövekedtek.

²⁴³ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²⁴⁴ más forrás szerint a 615. sorszámú híradótól nőtt 15-re a kópiaszám. MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²⁴⁵ Más forrás szerint a 686. számtól növelték 18-ra a kópiák számát. MNL OL K 675 12./33. MMOE MFI megállapodás a kölcsöndíjakról ellenjegyezve az MFI által: 1937. március 01.

²⁴⁶ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése táblázat Kelt, Budapest, 1939 április 25.; ezeket az adatokat Gyimesy Kásás Ernő is megerősítette In: Uő.: (1943)

²⁴⁷ MNL OL K 675 13./34. 99.

A magyar híradó fejlődése számokban 1931-től a 1941-ig ²⁴¹						
dátum	filmhíradó sorszám	méter	kópia szám	filmszínházak száma	játékidő	megjegyzés
1940			30 ²⁴⁸		20 ²⁴⁹	
1940. augusztus után			39 ²⁵⁰			Kelet-Magyarország és Erdély visszacsatolásával 40 mozgó került vissza.
1941. május			45 ²⁵¹			Délvidék visszacsatolásával 89 színház is visszakerült ²⁵²
1941. október			53 ²⁵³	<i>feltételezés:</i> ~ 795	15	

2. ábra A kópiaszámok változása 1931-1941.

1931 nyarán a Belügyminiszter a Magyar Világhíradó tekintetében is elrendelte kötelező lejátsszását. A 123.644/1931 VII. B.M. rendeletben a hangos filmhíradó vetítését, míg a 132.609/1931 VII. B.M. rendeletben a világhíradóban lévő külföldi hírek vetítését.²⁵⁴ Viszont sok filmszínháznak ekkor még nem volt hangos vetítéshez megfelelő berendezése, így ők még egy darabig némán játszották a Magyar Világhíradót. 1935-re viszont márcsak a mozik 6% nem volt felszerelve a hangsáv lejátsszására alkalmas berendezéssel.²⁵⁵

A gazdasági világválság sok mozit sodort a csődbe, így a kölcsönzőhelyek és ezáltal a befizetések is visszaestek. 1933 augusztusát lehet a mélypontnak tekinteni, ekkor 191 mozgó filmszínház volt, ami átvette az első helyes vetítőktől a filmet. Ez a szám októberre 223-ra nőtt, majd decemberre 272-re.²⁵⁶ A filmszínházak számának növekedésével próbált az MFI lépést tartani, hogy ne nyúljon el a játsszási idő. 1938. november 8-án a 768. számú filmhíradóból már 20 példányt gyártottak, mert a felvidéki területek visszacsatolásával 40 mozgó mozival nőtt a játsszóhelyek száma.²⁵⁷ A továbbiakban a visszacsatolások miatt is tovább kellett növelniük a

²⁴⁸ 1940. május 17-i jegyzőkönyv szerint, az igazgatóság 28-ról 30-ra akarta növelni a kópiaszámot. MNL OL K 675 2./6.

²⁴⁹ MNL OL K 675 13./34. 99.

²⁵⁰ MNL OL K 675 13./34. 99.

²⁵¹ 1941. május 23-i jegyzőkönyv szerint, már 45 kópiát gyártottak, de ebben benne lehetett a keskeny sávú is. MNL OL K 675 2./6.

²⁵² MNL OL K 675 13./34. 99.

²⁵³ 1941. október 29-i jegyzőkönyv szerint, a kópiák 53 darabra nőttek, ami magával hozta a játsszási idő 15 hétre csökkenését. MNL OL K 675 2./6.

²⁵⁴ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²⁵⁵ MKKSH MSÉ 1935, 347.

²⁵⁶ MNL OL K 675 12./33. Magyar híradó fejlődése című kézirat a híradó terjesztéséről. Kelt, Budapest, 1939 április 25.

²⁵⁷ MNL OL K 675 13./34. 99.

kópiák számát, de soha nem érték el, hogy az ország nagyobb része ne több hónapos késéssel kapja meg az „aktuális” filmhíradót.

A fentiek a normál (35 mm-es) kópiákra vonatkoznak, viszont külön történetet jelent a keskeny (16 mm-es) kópiák terjesztése. Ugyanis ez sokkal olcsóbb volt. 1937-ben jelent meg, majd gyorsan terjedt szerte az országban. 1940-ben már száz mozi játszott keskenysávós filmet, majd 1942 júniusában ez a szám 400 környékére emelkedett, melybe 19 keskenysávós kópiát gyártottak, ami 21 hét alatt járt körbe a mozik között. 1942/43-as évre ezzel együtt nagyjából 1200 filmszínházzal számoltak az MFI munkatársai, amibe 74 normál és keskeny sávós kópiát küldtek szét.²⁵⁸

Érdekes néhány bekezdésben bemutatni a **vetítőhelyeket** és rámutatni a nézettségi ismereteinkre, illetve annak hiányára. Borsos Árpád feltárta a mozihálózat földrajzi hálózatát, és kimutatta, hogy a Horthy-korszakban az ország városias települései közül (1928-ban Veszprém kivételével) mindenhol, míg a rurális szerkezetű községekben is előfordult a filmszínház. Ekkor a nagyközönség 24,9%-nak elérhető távolságban volt egy-egy vetítőhely. Borsos már arra is utalt, hogy a húszas évek végére kisé telítette vált a piac.²⁵⁹ Romsics Ignác is beszélt arról, hogy a korszakban a filmnézés a legnépszerűbb művészeti és szórakozási elfoglaltsággá vált.²⁶⁰

A vetítőhelyek száma ugyan változott, de mindvégig egész nagy számban megmaradtak. 1929-ben az összlakosság 55,8%-a már saját lakóhelyén is elmehetett moziba.²⁶¹ Sajnos MKKSH nem gyűjtött minden évben adatot a magyarországi mozihálózatról. Mindössze 1927-1930, valamint 1935-ben áll rendelkezésre tőlük adatsor.

²⁵⁸ MNL OL K 675 13./34. 99.

²⁵⁹ Borsos (2009), PhD-értekezés tézisei 6-8.

²⁶⁰ Romsics (2010), 219.

²⁶¹ Borsos (2009), 27.

	1927 ²⁶²	1928 ²⁶³	1929 ²⁶⁴	1930 ²⁶⁵
Összes magyarországi mozgóképzem				
Budapest	89	89	94	96
törvényhatóságú jogú város*	28	28	32	36
egyéb településeken	384	407	429	426
összesen:	501	524	555	558
Működő mozgóképzem				
Budapest	84	85	87	92
törvényhatóságú jogú város*	25	25	26	32
egyéb településeken	344	370	375	406
összesen:	453	480	488	530
Egész évben játszó mozgóképzem				
Budapest	39	29	66	39
törvényhatóságú jogú város*	18	16	16	14
egyéb településeken	204	242	262	193
összesen:	261	287	344	246
Szezonálisan játszó mozgóképzem				
Budapest	50	60	28	53
törvényhatóságú jogú város*	10	12	16	18
egyéb településeken	180	165	167	213
összesen:	240	237	211	284

3. ábra A mozgóképzemek változása 1927-1930.

* törvényhatóságú jogú város: Baja, Debrecen, Győr, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Sopron, Szeged, Székesfehérvár

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a vetítőhelyek száma folyamatosan nőtt. A gazdasági válság okozta visszaesés nem a mozik számában látszik meg, hanem abban, hogy a vetítőhelyekből csökkent az egész évben üzemelők száma. Sok mozi 1930-ban még nem zárt be végleg, csak a csökkentette a vetítési időszak tartamát, hogy koncentráljon a nagyobb forgalmú napokra (nyári időszak, vagy a hétvégék). A MKKSH munkatársai 1935-ben kicsit más tematikai rendben gyűjtötték az adatokat.²⁶⁶ Romsics ekkorra 599 mozit ad meg,²⁶⁷ melyből úgy tűnhet, hogy a mozihálózat túltette magát a gazdasági válságon. A statisztika is ezt az adatot adta meg, viszont, ha hozzávesszük, hogy ebből hány működött normál nyitva tartással, akkor egyből árnyalt a kép.

²⁶² MKKSH MSÉ 1927, 240.

²⁶³ MKKSH MSÉ 1928, 279.

²⁶⁴ MKKSH MSÉ 1929, 280.

²⁶⁵ MKKSH MSÉ 1930, 281.

²⁶⁶ MKKSH MSÉ 1935, 347.

²⁶⁷ Romsics (2010), 219.

1935-ös év mozgóképüzemei ²⁶⁸				
	összes üzem	működő üzem	Minden nap játsszó mozi	heti 1-2 napot játsszó mozi
Budapest	101	75	60	15
törvényhatóságú jogú város	37	23	12	11
egyéb város	97	70	17	53
község	364	242	5	237
összesen	599	410	94	316

4. ábra Az 1935-ös év mozgóképüzemek számadatai

Az MFI jegyzőkönyvében talált feljegyzés is összecseng a MKKSH adataival még akkor is, ha ők az év végi adataik szerint már 450 mozival álltak szerződésben. Ugyanis a 410 működő mozihoz hozzá kell még adni azt az 52 darabot, ami csak szezonálisan tartott nyitva. Az viszont bizonyos, hogy az idő előre haladtával a mozi hálózat nemcsak elérte a válság előtti szintet, hanem meg is haladta azt. 1938-ban ismét 500 fölé nőtt működő mozik száma, a területi visszacsatolások után pedig már 770 fölé is emelkedett.²⁶⁹

Pusztán a mozik számának változásából, azonban nem szabad messzemenő következtetéseket levonni. Ugyanis a vetítőtermek méretei jelentősen eltértek egymástól. A legnagyobban a fővárosban voltak, melyek akár 1000 fő befogadására is alkalmasak voltak, viszont a vidéki kisebb településeken nem voltak ritkák a 100 fős filmszínházak sem.

férőhelyek száma (db)				
	1927 ²⁷⁰	1928 ²⁷¹	1929 ²⁷²	1930 ²⁷³
Budapest	40 544	41 532	43 385	42 838
törvényhatóságú jogú város	16 822	16 512	17 229	17 247
egyéb településeken	114 172	122 006	126 040	120 379
összesen	171 538	180 050	186 654	180 464

5. ábra Mozgóképüzemek férőhelyeinek változása 1927-1930.

Az látszik a táblázatból, hogy fokozatosan gyarapodtak az ülőhelyek és csak az 1930-es évekre látszik valami csökkenés. Azt viszont meg kell jegyezni, hogy akkoriban a moziszékek nem minden esetben voltak rögzítettek és gyakran előfordulhatott, hogy pótszéket is beraktak. Ezen adat gyűjtésében is módosítottak az 1935-ös évre. Ott már csak hozzávetőlegesen adták meg a férőhelyek számát, talán éppen az előbb említett indokokból.

²⁶⁸ MKKSH MSÉ 1935, 347.

²⁶⁹ Fekete (2014), 17.

²⁷⁰ MKKSH MSÉ 1927, 240.

²⁷¹ MKKSH MSÉ 1928, 279.

²⁷² MKKSH MSÉ 1929, 280.

²⁷³ MKKSH MSÉ 1930, 281.

férőhely száma 1935- ben ²⁷⁴	db	mozik száma
	1000 felett	5
	901-1000	5
	801-900	7
	701-800	21
	601-700	16
	501-600	25
	401-500	42
	301-400	87
	201-300	133
	200 alatt	69
összesen:		410

6. ábra Az 1935-ös év mozgóképüzemeinek férőhelyei

Egy átlagértékkel számolva²⁷⁵ ezekkel az adatokkal azt mondhatjuk, hogy 1935-ben nagyjából 145.600 férőhely volt a magyarországi mozikban. Ezzel a számítással azt mondhatnánk, hogy jelentősen visszaesett a harmincas évek után a mozikba látogatások száma. Viszont ezt nem jelenthetjük ki, ugyanis egy moziban – még, ha kevesebb is az ülőhely – tarthatnak több előadást, így a nézőszám a kevesebb ülőhely ellenére is nöhetett az 1935-ös vére. Nagyon ideális lenne, ha rendelkeznénk az eladott jegyek számával, de sajnos a MKKSH csak a korábbi adatgyűjtésénél törekedett ezek összesítésére.

Eladott jegyek száma				
	1927 ²⁷⁶	1928 ²⁷⁷	1929 ²⁷⁸	1930 ²⁷⁹
Budapest	12 496 000	10 987 000	9 953 000	8 293 000
törvényhatóságú jogú város	4 679 000	3 817 000	3 546 000	2 992 000
egyéb településeken	8 776 000	8 522 000	9 089 000	7 999 000
összesen	25 951 000	23 326 000	22 588 000	19 284 000

7. ábra Az eladott jegyek változásai 1927-1930. között

Ebből egyértelműen az látszik, hogy a moziba egyre kevesebb néző váltott jegyet. Ahogy azt Borsos Árpád is megállapította ez a nézőszámcsökkenés nem tudható be egyértelműen és kizárólagosan a gazdasági válságnak, ugyanis ez jóval korábban elkezdődött.²⁸⁰ Ha összességében nézzük és azt mondjuk, hogy a mozik száma a gazdasági válság után lassú, de biztos növekedésnek indult, amit gazdasági következménynek tekintve csak azért lehetet, mert nőtt maga a nézőszám is, akkor azt mondhatjuk, hogy a harmincas évek második felében is

²⁷⁴ MKKSH MSÉ 1935, 347.

²⁷⁵ átlagok: a legnagyobb érték 1100, a legkisebb 100, míg a több érték a szélsőhatárok közti számtani közép.

²⁷⁶ MKKSH MSÉ 1927, 240.

²⁷⁷ MKKSH MSÉ 1928, 279.

²⁷⁸ MKKSH MSÉ 1929, 280.

²⁷⁹ MKKSH MSÉ 1930, 281.

²⁸⁰ Borsos (2009), PhD-értekezés tézisei 6-8.

elérhette az évi 22 millió jegy kell el, akkor az is már azt jelentené, hogy volt ~420.000 ember, aki heti rendszerességgel járt moziba. Valószínűleg a háború okozta információéhség ezen a számon tovább növelt. Persze azt nem tudjuk, hogy sokan kevésszer vagy kevesen sokszor vásároltak jegyet, viszont az kijelenthető, hogy a mozilátogatás a társadalmi kultúra részévé vált a Horthy-korszakban.

Utóbbi gondolat megerősítésére múltlenyomatra bukkanhat a kutató az MFI bérügyletei között. Az 1940-es iratok egyik feljegyzésében arról számoltak be, hogy a Belügyminisztériumtól 800 fős mozira kaptak engedélyt, viszont a megnyitott filmszínházuk 307 fő befogadására alkalmas, és a maradék kapacitást inkább egy második filmszínház megnyitására fordították, mert az egymást követő előadások közt a közönség cseréje túl sok időt vett volna igénybe egy 800 fős teremben, főleg úgy, hogy a következő adásra már az összes jegy elkelt. Gyakorlatilag egy ilyen előadás kevesebb volt, mint egy óra, viszont a sorbaállítás a jegypénztárnál és a nézőtérre való bejutás ettől több időt vett igénybe, még egy 300 fős teremnél is.²⁸¹ A nézők számát még a nyitva tartással tudták növelni. Kezdetben arra gondoltak, hogy alapvetően kora délután lesz nagyobb látogatottság, de 1941-ben már örömmel beszéltek arról, hogy az egyik mozi már éjfélig tolta ki a nyitvatartási idejét, és még akkor is voltak nézők.²⁸²

A vetítőhelyek után rátérek az MFI partnerségi kapcsolataira, mely segítette őket a külföldi hírek hazai, és a magyar hírek nemzetközi terjesztésében. Ebben a tekintetben az 1927. április 5. jelentős napnak számított, ugyanis ekkor kötötte meg Bethlen István²⁸³ miniszterelnök Benito Mussolinivel²⁸⁴ a Magyarország és Olaszország között a „Barátsági, békéltető eljárási és választott bírósági szerződést”.²⁸⁵ Ugyan a szerződésben nincs benne, de a megkötése önmagában is azt eredményezte, hogy megnyitotta a lehetőséget más intézmények előtt a nemzetközi együttműködésre. A filmhíradógyártással foglalkozók között ez a partnerségi viszony a filmhíradó **cserekapcsolatokban** öltött testet. Ennek az a lényege, hogy a szerződő felek filmhíreket cseréltek egymással. Nemcsak olyanokat, amelyeket ők maguk készítettek, hanem olyanokat is, amelyeket ők is egy harmadik féltől cseréltek. Eddig is akadtak külföldi megjelenések a filmhíradóban, de azok csekély kivételtől eltekintve mindet hazai területen forgatták a külföldiekéről. Viszont az olasz L’Unione Cinematografica Educativa (a

²⁸¹ MNL OL K 675 2./14. I. Híradó mozi 1940- belvárosi színház bérbevétele: Általános tájékoztató.

²⁸² 1941. február 21-én kelt igazgatósági jegyzőkönyv. MNL OL K 675 2./6.

²⁸³ gróf Bethlen István (Gernyeszeg 1874 – Moszkva 1946) jogász konzervatív-liberális politikus, Magyarország miniszterelnöke 1921-1931 között, nevéhez fűződik a bethleni-konzolidációs időszak.

²⁸⁴ Benito Amilcare Andrea Mussolini (Predappio 1883 – Mezzegra 1945) Olaszország miniszterelnöke 1922-1943 között. 1921-ben alapítója volt az olasz szélsőjobboldali Nemzeti Fasiszta Pártnak.

²⁸⁵ Magyar Törvénytár, 1927. évi törvénycikkek. Budapest, 1928. (1927.évi XXVIII. tv.) In: Halmosy (1983), 266-271.; Nemzeti jogszabálytár: <https://njt.hu/jogszabaly/1927-28-00-00> (letöltve: 2022. március. 15.)

továbbiakban: LUCE) tartalomgyártóval való együttműködés következtében kitért a világ a filmhíradóban.

Az MFI másik nagy partnere a német Ufa Tonwoche (a továbbiakban: UFA),²⁸⁶ mellyel 1931-ben kötöttek szerződést. Ezzel egyidejűleg beszerezték a Tobis-Klang rendszerű hangosfelvevő készüléket, és alig négy évvel a Warner testvérek első hangosfilmje után a híradófilmeket is hangsávval látták el. Az első publikált ilyen vetítésre 1931. szeptemberében került sor.²⁸⁷ Az MFI a filmhíradók sorszámát folytatólagosan követte, így az első hangsávval ellátott híradót a 398. sorszámmal jelölték. Viszont nevében változtattak, és a Magyar Híradóról áttértek a Magyar Világhíradóra (a továbbiakban: mvh).²⁸⁸

8. ábra: A 398. Magyar Világhíradó plakátja

A német filmhíradó hálózat világszerte elterjedt volt, így gyakorlatilag a legtávolabbi helyekről is eljuthattak a magyar nézők szeméi elé a hangsávval ellátott mozgóképek.²⁸⁹ Ha úgy tetszik, a közönség audiovizuális tapasztalatszerzési lehetőségei ezzel tárultak ki a világra. A hang lejátszásával a néma filmekre jellemző szövegezést elhagyták,²⁹⁰ és ehelyett hangalámondással ismertették a híreket. Már a mozgókép is látványosság volt a kortársak között, viszont azzal, hogy a 398. filmhíradóban Kiss Ferenc, a Nemzeti Színház művésze²⁹¹ – ahogy azt a korabeli plakát²⁹² is hirdette – megszólalt a vásznon, majd a következő hírekben felcsendültek a zenei dallamok, egyenesen az átélés jelenét varázsolhatták a filmszínház

²⁸⁶ Az 1917-ben alapított Universum-Film Aktiengesellschaft-ből jött létre 1925-ben.

²⁸⁷ MNL OL K 675 12./33. a híradó fejlődése c. beszámoló levél szerint a 398. szám publikálására 1931. október 8-án csütörtökön került sor.

²⁸⁸ mvh-0398-01 (A hivatkozásokban is ez megjelenik, ugyanis a korábbi „mh” helyett a Magyar Világhíradó rövidítése került az archívum jelzeteibe, ami a „mvh” lett.)

²⁸⁹ MNL OL K 675 12./33. a híradó fejlődése c. beszámoló levél szerint

²⁹⁰ Érdekes, hogy a mai hírtudósító csatornákon már ismét megjelent, hiszen ez egy plusz megerősítési eszköz, amit a néző elolvashat, annak érdekében, hogy az öltönyös – így hiteles – narrátor személy mondandója komolyabb alátámasztást kapjon.

²⁹¹ Kiss Ferenc (Székesfehérvár 1893 – Budapest 1978) színész, a 1939-től a Színház- és Filmművészeti Kamara elnöke. 1933-tól beszédtechnikát tanított a Színiakadémián. In: Mudrák – Deák (2006), 167.

²⁹² MNL OL K 675 3./19. 615.

termébe. Abba is érdemes belegondolni, hogy ez a forráscsoport újdonságával is vonzotta a tekinteteket, mivel életszerűsége élménygazdaggá tette a tapasztalatszerzést.²⁹³ A közönség soraiban sem minden korcsoport volt egyformán megtalálható. Az újdonság hatása viszont a későbbiekkel elmúlt, és a televízióval már a mindennapok részévé vált. Sipos Balázs meglátása szerint is a filmhíradó a világ globalizálódásának új korszakában, a globalitás tömeges reflektálásának időszakában játszott fontos szerepet.²⁹⁴

Az olasz és német együttműködésekén túl az MFI rendelkezett még a francia Gaumont France-Actualités hírszolgálatával, mely az egyik legnagyobb volt Európában, valamint a szintén francia Éclair Jour-rel és a Pathé Cinéma-val. Közvetlen kapcsolatot ápoltak a Prágában működő Elekta-Journal-lal, a bécsi Selenophon Licht- und Tonbildgesellschaft-tal (az Anschluss után Ostmark-Wochenschau néven új irányelvekkel folytatta munkáját), a lengyel Polska A. T.-vel, a finn Soumi Filmi-vel és a svéd Svensk Filmindustri szervezetekkel. Az előzőkhöz képest kisebb mértékben, de együttműködtek még a Tallinban működő Eesti Kulturfilm-mel, a Japánból először a Domei, majd 1940-től a Nippon stúdióval, a svájci Ciné-Journal Suisse-szel, a holland Polygoon-nal, a belgrádi Artistic-kal és a csak részben külföldinek számító kolozsvári Foto-Film hírszolgálatával.

Ezek a cserekapcsolati megállapodások a gyakorlatban úgy működtek, hogy a két fél megállapodott bizonyos méterszámú filmhír átküldésében, amit tetszés szerint felhasználtak. A megállapodás tartalmazta, hogy egy vagy két hetente, vagy havonta kell küldeni; ha nem egyforma méterhosszú anyagot küldenek egymásnak, akkor azokat méter egységenként értékkel – 50 fillér/méter, vagy a későbbiekben 1 pengő/méter – kell pénzben kifizetniük. A hírek témáját tekintve a vevő katalógusból válogathatott, vagy a küldő saját belátása szerint küldött ki olyat, ami kielégíthette a fogadó felet, ezáltal meghosszabbítva a kapcsolatot. Valamint a megállapodás arra is kitért, hogy ezek pozitív vagy negatív kópiák legyenek, mennyire lehet sokszorosítani, kizárólagos terjesztési joggal is jár a cserekapcsolat. Illetve, hogy van-e próbaidőszak és mennyi ideig cserélnek egymással híreket.²⁹⁵ Ebben meg kellett egyezni még a cenzúrának, a Nemzeti Banknak, a vámhatóságnak és az IBUSZ-nak, ami kiszállítja a kópiát.²⁹⁶

A háború kitörésével ugyan a cserekapcsolati lehetőségek szűkültek, viszont a filmhíradók hossza nem csökkent.²⁹⁷ Sőt, 1939-től megjelentek különkiadások is, melyek bővebben ismertettek olyan eseményeket vagy történeteket, amelyek kisebb terjedelemben kerültek be a

²⁹³ Barkóczy (2020) 73.

²⁹⁴ Sipos (2012), 491-502.

²⁹⁵ MNL OL K 675 12./33. Londonban a brit hírügynökségekkel folytatott megbeszélések tárgyában, 1931. június 23-án kelt levél.

²⁹⁶ MNL OL K 675 12./33. jugoszláv híradóval kötendő cserekapcsolat tárgyában írt levél.

²⁹⁷ 1939. október 18-án kelt igazgatósági ülés jegyzőkönyve. In: MNL OL K 675 2./6.

heti híradóba, vagy egyáltalán be sem kerültek. Sajnos ezek a különkiadások elég töredékesen maradtak fenn. Egytől 119-ig ezeket is sorszámokkal látták el. Az első, ami fennmaradt, az a második a sorban. Ezek hivatalos neve „A híradó filmszínház külön kiadása” (a továbbiakban: hfk) 2. szám, 1939. decemberéből.²⁹⁸ Mivel a dolgozat az audiovizuális anyagokkal foglalkozik, így természetesen az elveszett filmhíreket nem tudtam megnézni és vizsgálni. Viszont kapunk némi információt arról, hogy miket tartalmazhattak ezek a kiadások, ugyanis fennmaradt a különkiadások leírása.²⁹⁹ Ezek közt mindössze a 78. számnak nincs meg az írott forrása, a többi rendelkezésre áll.

A Magyar Filmiroda Rt. több alkalommal is költözött, de a székhelye mindvégig Budapest településsel volt megadva.³⁰⁰ Fő objektumát 1931-től rendezte be a Könyves Kálmán körúton (Hungária-alsókörút) lévő telephelyén.³⁰¹ A fővárosi harcok során a telephelyen nem folytak közvetlenül harcok, így a filmhíradó kópiák zöme egy félig földbe ásott raktárban épségben fennmaradt.³⁰² A tárgyalt időszak utolsó évében volt még változás a kiadványokban, méghozzá a nyilas hatalomátvételt követően az MFI – a saját híradói mellett – néhány Hungarista Híradót is leforgatott. Ezek 1944 októberében és novemberében jelentek meg. A korábbi jelzetek rövidítése helyett itt szövegesen kiírták a filmhíradó nevét, valamint nem eggyel kezdték a számozást, hanem nulladik adással,³⁰³ majd utána az első és második sorszámmal folytatták és zárták. A legutolsó publikált filmhíradó a Horthy-korszakban a már említett 1084. sorszámmal jelölt audiovizuális dokumentum.³⁰⁴

Az intézményi működés mellett érdemes pár szót szólni **a filmhír készítéséről**. A filmhíradók professzionális helyen készültek. A hivatásos operatőrökből álló szervezet állami támogatással bírt. Az így kapott anyagi források igénybevételével lehetőségük volt a legmodernebb technika igénybevételére.³⁰⁵ A készítők motiváltsága és tudásvágya, valamint a biztos anyagi háttér jó kiindulást jelentett a példaértékű munkára.³⁰⁶

Az MFI levéltári iratai között számos megkereséssel foglalkozó levél került elő, amiről arra lehet következtetni, hogy az MFI igazgatóságának és bizottságának nem kellett a híreket keresnie az országban, hanem a rendezvények szervezői keresték fel az MFI-t, hogy

²⁹⁸ hfk-02-01 (A hivatkozási rendszer megegyezik a korábbi citációval. A filmhíradó rövidítése – sorszáma – hír sorszáma a filmhíradóban.)

²⁹⁹ MNL OL K 675 12./31.

³⁰⁰ MNL OL K 675 1./1. 1927-es és 1941-es Alapszabályzatok 2. §-sa.

³⁰¹ Barkóczy (2017), 29.

³⁰² Forgács (2009) 13.

³⁰³ hungarista_hirado-00-01

³⁰⁴ mvh-1084-01

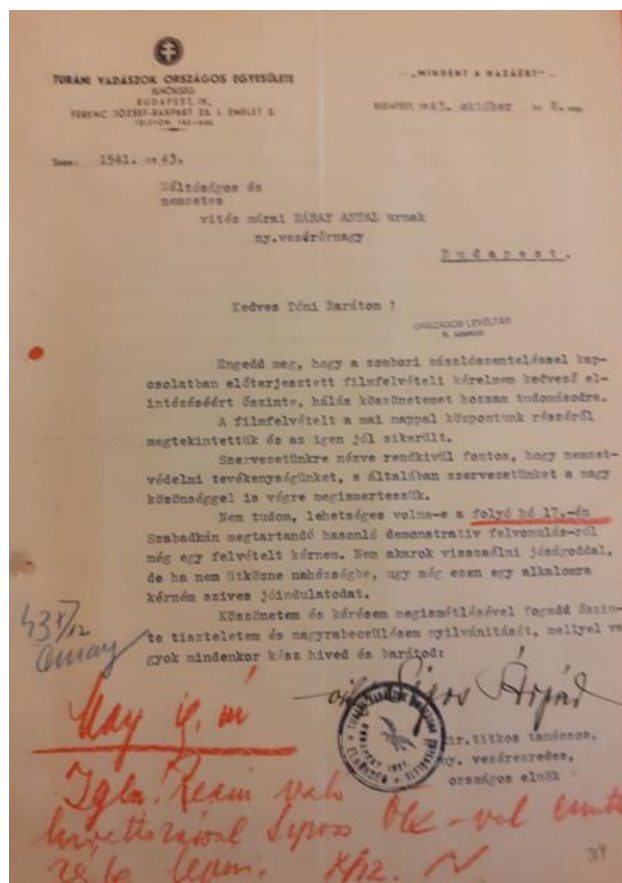
³⁰⁵ Barkóczy (2017) 8.

³⁰⁶ Barkóczy (2017) 9.

mozgóképes felvételeket készíttessenek az általuk szervezett eseményről. Jó példa erre az 1932. október 2-ra tervezett IV. Országos Frontharcos találkozó, mely nem mindennapi tömegrendezvénynek ígérkezett. Látványosságát a nagy tömeg mellett a motorsport is tovább fokozta. Az eseményre a szervezők 1932. szeptember 10-én kelt levelükkel hívták fel az MFI igazgatóságának a figyelmét, miszerint „Nagyon kérlek, légy kegyes ezen országos ünnepségünkre a hangosmozi gépet rezerváltatni.”³⁰⁷ Dr. Wünscher Frigyes a kérésnek megfelelően kirendelte a hangosfelvételre alkalmas kocsit az operatőrrel, majd a laboratórium összevágta, zenei aláfestéssel és felirattal is ellátta, majd vetítésre alkalmas kópiákká sokszorosították, amit még októberben a 450. számú filmhíradóval publikáltak.³⁰⁸

A másik példa az ábrán is látható felkérés, amit a Turáni Vadászok Országos Egyesülete írt Náray Antalnak, melyben az igazgató figyelmébe ajánlották a zombori zászlószentelést.³⁰⁹ Az esemény a 1025. filmhíradóban jelent meg, még 1943 októberben.³¹⁰

A levélben vagy akár telefonon kapott felkéréseken túl más médiaforrásból is értesültek arról, hogy mikor milyen események lesznek. Itt arra tudunk gondolni, hogy a szerkesztők tájékozódtak a magasabb rangú személyek utazásairól, vagy figyelték a sportnaplót, hogy tudják, mikor kik, hol játszanak. Szintén jó információs források voltak még a különböző közlönyök, amelyek felhívták a figyelmet a rendezvényekre. Az igazgatóság vagy a végrehajtó bizottság tagjai maguk is olyan körökben mozogtak, ahol információs csomópontok alakultak ki, legyen ez akár az MTI, a rádió vagy a minisztériumok sajtóosztályai. Ezekre jött rá az a rengeteg felkérés, amit a rendezvények szervezői vagy

9. ábra Felkérés felvétel készítésre

védnökei írtak. Így belegondolva, az MFI-nek már nem keresnie kellett a híreket, hanem szelektálniuk kellett köztük, hogy mit vegyenek fel és mit ne, mi kerülhet be a heti filmhíradóba és mi nem. Az esemény kiválasztásában nemcsak annak a fontossága állt, hanem az a gyakorlati

³⁰⁷ MNL OL K 675 3./19. 1074.

³⁰⁸ mvh-0450-04

³⁰⁹ MNL OL K 675 13./34. Magyar Világhíradóhoz kapcsolódó iratok. 1943. október 8-án kelt levél.

³¹⁰ mvh-1025-02

kihívás is, hogy egyáltalán rögzíthető legyen egy esemény. Nemcsak az, hogy maga a helyszín megközelíthető legyen, hanem az is, hogy maga a felvételkedés is megfelelő fényviszonyok között megvalósítható legyen.

A szelekció³¹¹ után az operatőrök és a fényképészek már célirányosan mentek a rendezvény helyszínére. Autó mellett akár vasúton is elutaztak vidékre. Tömegközlekedésen inkább a némafilmfelvevők, míg autóval a hangosfelvevők közlekedtek. Az operatőrök elfogadottságát jellemzi, hogy az időben előrehaladással a felvételeket egyre jobb pozícióból tudták rögzíteni, mivel helyet biztosítottak részükre. Volt arra is példa, hogy egy-egy operatőrt elküldtek a helyszínről. A felvett alapanyagot az MFI telephelyére kellett visszaszállítani, amit rendszerint maga az operatőr tett meg.

Ezután vette kezdetét a labormunka, benne a narrátor szöveg megírásával, a zenei aláfestés kiválasztásával, a feliratok készítésével, vágás után elkészítik a hirdető plakátot, amire felsorolták, hogy az adott filmhíradóban milyen hírek lesznek, amiket egy-egy címsorral jelöltek meg. A filmhíradókészítés során folyamatos öncenzúrát végeztek, azon gondolkodva, hogy mi az, ami átmehet, és mi az, ami nem, vagy hogy mi hogyan mehet át. Ez azért volt fontos, mert a hét munkanapjain elküldték a cenzoroknak, és azok kihúztak egy hírt; nem feltétlenül volt elég idő azt pótolni a premier bemutató előtt.

A jugoszláv filmhíradókészítőkkel történt együttműködés kapcsán írták le, hogy milyen tempóban és módszerekkel dolgoznak a laboratóriumban. Ezek szerint az esemény felvétele után fénymentesen kell elküldeni, hogy a labor elő tudja hívni. Oda szerdáig kell beérnie a negatívnak, hogy feldolgozható legyen. (A hét korábbi részén a labor a Magyar Világhíradón dolgozik.) Csütörtökön dolgoznak az előhíváson, majd délutánra elkészül a munkakópia. A munkakópiát este bemutatják a hivatalos személynek, aki elmondja, hogy a híradónak mit kellene tartalmaznia, ezt a vágó meghallgatja. (Az MVH esetében ezt hétfőn este teszik meg.) Ekkor kell a feliratot is megszövegezni. Pénteken reggel lehet vágni és feliratozni, valamint a hangot felvenni. Ha jól dolgoznak, szombat reggelre kész az első kópia, amit, ha kell, a cenzúra még délelőtt megvizsgálhat. Délutánra lemásolják még 14 példányba, amit estefelé feltesznek egy repülőgépre. Így vasárnap megjelenhet Belgrádban a híradó.³¹²

³¹¹ A MMOE küldöttei megállapítják, hogy a híradónak, úgy belpolitikailag, úgy mint magyar propaganda szempontjából külpolitikailag is nagy jelentősége van, és ezért hosszabb időre kötött alábbi megállapodással kapcsolatban szükségesnek tartjuk annak biztosítását, hogy mindenkor a fenti nemzeti célnak megfelelő híradók jelenjenek meg. Ezért az MFI kötelezi magát arra, hogy úgy tartalom, és riportszerű feldolgozás, mint technikai minőség tekintetében mindenkor a kor igényeinek megfelelő híradókat ad ki. A legnagyobb súlyt tartozik erre helyezni, hogy az összes arra érdemes magyar esemény a legjobb és leggyorsabb feldolgozásban, aktualitásukból semmit sem veszítve, jelentessenek meg a „Magyar Világhíradóban”. Az MFI igyekszik a magyar propaganda érdekében a legmegfelelőbb módon eljuttatni a külföldi összeköttetéseihez. In. MNL OL K 675 12./33. MNL OL K 675 12./33. MMOE MFI megállapodás a kölcsön díjakról ellenjegyezve az MFI által: 1937. március 01.

³¹² MNL OL K 675 12./33. jugoszláv híradóval kötendő cserekapcsolat tárgyában írt levél. 1940. aug. 19-án kelt levél.

A filmhíradók tartalmának elfogadhatóságát a cenzorok is vizsgálták. Az elsődleges ellenőrzést már maga a filmhíradó szerkesztői végezték, akik együtt éltek a politikai felsővezetés nézeteivel és gondolkodásmódjával, így eredendően sem akartak volna szembe menni a politikai szándékkal. Pilch Jenő által szerkeszt kötet kifejtette a korabeli gondolkodást a hírszerzés, az információ, a propaganda, a cenzúra és a médiumok összefüggéséről.³¹³ A Nagy háborús tapasztalatok okán írták, hogy a hadi siker érdekében a kormánnyal együtt kell működnie a hadisajtónak. A sajtóirányítást egy tartalomgyártásban kompetens személynek kell felügyelnie, aki tisztában van a sajtó igényivel és szükségleteivel, viszont ezeket össze tudja hangolni a politikai és a hadi célkitűzésekkel. Ezért a legfelsőbb politikai körhöz kell tartoznia.³¹⁴ Ellenőrizteti a kiadványokat, mert sokszor egy ártatlannak tűnő reprezentáció is árulkodó lehet az ellenérdekeltségek hírszerzésnek. Ilyen lehet egy hír arról, hogy egy ezredzenekar térzenét ad azon a településen, ahol éppen állomásoznak, ezáltal elárulva, hogy hol van az ezred.³¹⁵ A szerző német háborússajtó elemzése során arra a következtetésre jut, hogy „Nem lehetetlen, hogy a németység végső harca egészen másképpen végződik, ha kifelé és befelé egyaránt egységes sajtó áll a harcoló arcvonal háta mögött.”³¹⁶ Bár azzal szemben, amit ír, lehet ellenérvet felhozni, azt viszont fontos számunkra, hogy a korabeli gondolkodásban a médiumnak milyen döntő jelentőséget tulajdonítottak. Később hozzátesszi, hogy a cenzúrát sem tudták a hadvezetés szolgálatába állítani, hanem mindvégig kísérleteztek vele.³¹⁷ Szintén végzetesnek találta, hogy a szövetségben lévők közt nincs a német kormánynak nincs semmilyen befolyása a sajtóirányítás területén, ezért nem képeznek egységes álláspontot az egységes kérdésekben.³¹⁸ Ez emlékeztet Harold D. Lasswell megállapítására, amiben a propaganda az ellenség legyezősének egyik módszere.³¹⁹

A filmhíreket minden esetben be kellett mutatni az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottságnak amely az MFI-től függetlenül működött. Csak a Bizottság határozat után lehetett bemutatni a filmhíradókat.³²⁰

³¹³ Pilch (1936), 237-304.

³¹⁴ Pilch (1936), 246-247.

³¹⁵ Pilch (1936), 240.

³¹⁶ Pilch (1936), 261.

³¹⁷ Pilch (1936), 281.

³¹⁸ Pilch (1936), 285.

³¹⁹ Lasswell (1936), 9.

³²⁰ Barkóczi (2020), 89.

1.5. A Kvantitatív tartalomelemzés és az adatbázis

A magyar filmhíradók a Filmhíradók Online internetes oldalon szabadon elérhetők.³²¹ A Magyar Nemzeti Filmarchívumban tárolt filmdokumentumok csak 2004. decembere óta közgyűjtemény és állami tulajdon.³²² A weboldalon – 2025. június állás szerint – az első felvétel az 1913-as Szent István napi eseményekről,³²³ míg az utolsó az 1991. szeptemberében megjelenő Magyar Filmhíradó 34. száma.³²⁴ Sajnos a hírforrások átfogó tudományos vizsgálata még nem készült el.³²⁵

A vizsgált időszakból összesen 1206 db filmhíradó jelent meg,³²⁶ melyből 115 db³²⁷ elveszett. Ez azt jelenti, hogy a forrás 90,5%-a töredékesen vagy egészben fennmaradt. A leghiányosabb a legelső év, ahol a 45 db híradóból 14 megsemmisült, 31 db fennmaradt, de még ez is 75%-os forrásfennmaradást jelent. Szerencésnek mondható, hogy az összes többi évben ettől jobb arány mutatkozik. Részletesen lásd az 1. számú mellékletben. A vizsgálat mintavétele³²⁸ a tárgyalt korszak összes fennmaradt filmhíradójára kiterjedt, ezért a 90,5%-os arány biztosítja a vizsgálat reprezentatív jellegét.

A fennmaradt filmhíradókon belül összesen 7121 db filmhírről van tudomásunk, melyből 490 db sérült vagy nem maradt fenn. Ebből adódik, hogy a dolgozat elkészítése során összesen 6631 db filmhír került vizsgálat alá, mely időtartamban összesen 116 órányi anyag.³²⁹

Kezdetben a hírek híradónkénti átlagos darabszáma négy volt, majd ez fokozatosan emelkedett, ahogy azt az 10. ábra³³⁰ is mutatja.

³²¹ 2009. november 5-én jött létre a Filmhíradók Online elnevezésű webes filmhíradó-archívum. A Filmhíradók Online teljes adatbázisa 2013. január 1-jén került a Magyar Nemzeti Filmarchívum kezelésébe. Internetes elérés: <https://filmhiradokononline.hu/>

³²² 2004. II. törvény a mozgóképről, kiemelten a I/A fejezet: A nemzeti filmvagyon és védelméről szóló szakaszok. In: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400002.tv> Letöltve: 2024. 10. 11.

³²³ mvh-13-01-01

³²⁴ MFH_1991_34-01; 2009-es adat szerint a honlapon 32.454 heti híradóesemény és leírása található. In: Forgács Iván (szerk.): A filmarchívum. A Magyar Nemzeti Filmarchívum története. A kezdetektől napjainkig. Magyar Nemzeti Filmarchívum kiadványa, Budapest, 2009. 40.

³²⁵ Mindezidáig olyan doktori (PhD) értekezés, mely fő forrásának tekintette volna a filmhíradókat mindössze egy készült, Barkóczi Janka tollából (2020).

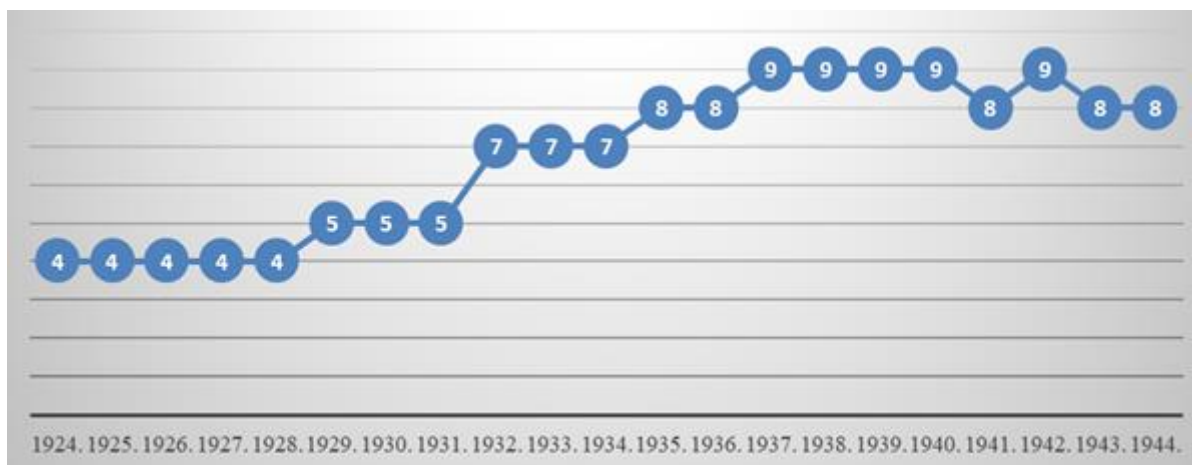
³²⁶ 1084 db Magyar Híradó és Magyar Világhíradó, 119 db Híradó Filmszínház Különkiadás, 3 db Hungarista Híradó

³²⁷ 74 db Magyar Híradó és Magyar Világhíradó, 41 db Híradó Filmszínház Különkiadás

³²⁸ Krippendorff (1995), 70-74.

³²⁹ A feltárás során ezek többségét kétszer vagy háromszor is meg kellett nézni, viszont számos olyan, amit tízszer is, és sokat lassítva, hogy feltáruljanak a részletek.

³³⁰ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

10. ábra Az egyes filmhíradók hírszámátlaga

Egy-egy hír időbeni terjedelme átlagosan 40-80 másodperc között mozgott,³³¹ viszont voltak ettől jelentősen hosszabbak is. A leghosszabb hír az 1943. júniusában megjelent 1008. számú kiadás volt, mely Horthy Miklós kormányzó 75. születésnapja alkalmából készült, és több mint 26 percesre vágták össze.³³² A második leghosszabb, 1942. augusztusában Horthy István emlékére vetítették le, mely elérte a 19 perces hosszt.³³³

Alapvetően a híradón belüli hírek közvetlenül nem kapcsolódtak egymáshoz. Kivételt képez ebből az 1938. augusztusában kiadásra kerülő 758. szám, melyben 14 rövid hír foglalkozik Horthy Miklós németországi látogatásával.³³⁴ Mindegyik hír egy-egy külön epizódot mutat be a látogatás fontosabb állomásairól. A legtöbb híradóban a híreket az aktuális jelenük időbeliségé köti össze és nem képeznek tartalmi kapcsolatot. Barkóczy Janka kötetében olvasható egy megállapítás az összefűzött hírekből álló híradóról: „a megjelenő anyagok nemcsak a születésük történelmi pillanatait rögzítik, de sorozatként és önállóan is történetet írnak le.”³³⁵ Ennek megfelelően a filmhíradóról elmondható, hogy az egyes híradókban összetett hírek egymással nem alkotnak közvetlen tartalmi kapcsolatot. Viszont kiegészíthetjük az alapgondolatot azzal, hogy az egymást követő híradókban felbukkanó hasonló tematikájú hírek már képesek egybefüggő történelmi kontextust alkotni, feltéve, ha elegendő mennyiség áll belőle rendelkezésre. Ugyanakkor az egy híradóban lévő hírek tartalomvilága különbözhet egymástól, jelentéstartamukra mégis befolyással bírnak, még akkor is, ha eredendően erre a szerkesztői szándék sosem volt.

Tokaji Ildikó a gondolatok közvetítése kapcsán eleveníti fel Roland Barthes „Strukturális analízis” értelmezési rendszerét. Ebben elmondja, hogy a verbális nyelv nem mindent képes kifejezni, és többféle jel egyidejű érzékelése sokkal több és komplexebb információt tud

³³¹ Az adatbázis szerint a teljes időszakra vetítve 63 mp az átlag.

³³² mvh-1008-01

³³³ mvh-0966-01

³³⁴ mvh-0758-01

³³⁵ Barkóczy (2017), 7.

közvetíteni.³³⁶ A nyelvhez, mint jelhordozóhoz hozzávesszük a hallást és a látás érzékelését is, akkor megkapjuk a film **audiovizuális jelrendszerét**. Az audiovizuális anyag az ábrázolásuk során a jeleiket kompozícióba szerkesztett formában, ugyanakkor sablonos módon használják a kommunikációjukban. A dolgozatban a sablonos megjelenítést gyakran motívumoknak nevezem, és egy későbbi fejezetben pedig még bővebben kitérek a kép kompozíciós elemzésére. Sajnos a terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé, hogy a mozgóképek szerkezetéből az audio jelek közül az effektusokat, a zenét vagy a hangvételt is lehetne vizsgálni, illetve a vizualitásból is lehet a képet, kompozíciót, plánokat, vagy akár a vágások technikáját.

Ahogy azt Andok Mónika fogalmazta meg, a hír történelmi realitással bír, amit egy-egy kulturális forma szerint egy meghatározható csoport hozott létre egy adott történelmi pillanatban.³³⁷ A kor technológiai lehetőségeinek megfelelően a forgatások során a valós eseményekből csak egy bizonyos perspektívát ragadhattak ki. Az operatőröknek a térszűkítésen kívül még az időfaktort is tömöríteniük kellett, ugyanis egy-egy esemény akár több órára is lehetett, viszont a forgatócsoportnak nem állt rendelkezésére annyi túlforgatási idő. A rögzített anyagból az utómunkálatok során készítettek összevágott tartalmakat. Az egész műveletet úgy hajtották végre, hogy a produktum bárki számára érthető maradjon, ezért az összetettebb témákat sablonok segítségével egyszerűsítették.³³⁸ Ezt követte a terjesztés és a vetítés, mely tulajdonképpen már egy tranzaktív típusú kommunikációs kapcsolat volt a nézők és a szerkesztők között.³³⁹

Összességében a levetített filmhír egy **szimbolikus valóságanyag** volt, melyre több tényező is befolyással bírt. Ezek közt volt a döntéshozók szándéka, az erőforráshiány, a tömörítés szükségszerűsége és a szerkesztő–nézők közti valóságértelmezés kölcsönhatása. Utóbbi kijelentés alatt azt értjük, hogy a szerkesztő úgy alkotta meg a médiatartalmat, hogy az vélhetően befogadható legyen a közönsége számára. Így nem ábrázolhatott bármit, bármilyen technikával. Például, ha egy napszámost akart megjeleníteni, azt a honi ismeretiből merített mintával kellett reprezentálnia a vásznon, mert különben nem lett volna hiteles a megjelenített motívum.

³³⁶ Tokaji (2009b), 117.

³³⁷ Andok (2013), 17.

³³⁸ Barkóczy (2017), 37.

³³⁹ Horányi (1999), 22.

11. ábra Első tavaszi szántás³⁴⁰

Másik példánk erre: ha egy esküvői menetet akartak volna ábrázolni, szerencsés helyzet volt, ha a mennyasszony is feltűnt a képen, mert az a motívum adott hitelt a tartalomnak. A mennyasszony ábrázolási technikái közt pedig fel kellett tűnnie a mennyasszonyi ruhának, mert ez egy autentikus megjelenést kölcsönzött a motívumnak.

12. ábra Esterházy László herceg esküvője Erdődy Marietta grófnővel³⁴¹

Ezek a kulturális, vagy éppen kultúrantropológiai jegyek – jelek –, azok, amelyekkel a közönség soraiban ülők is rendelkeztek. Tehát a két felet összekötő valóság a közös kultúra szintjén volt. Ez az, ami megkötötte a szerkesztők kezét, mert a megjelenítések szerkesztésekor a rendezőknek olyan motívumokat és technikákat kellett használniuk, amik hitelt adtak a közös kulturális és társadalmi közegben. Ennek a munkafolyamatnak már a felvételek készítésekor is szempontnak kellett lennie, hogy az utómunkálatok során rendelkezésre álljon a megfelelő alapanyag. A kölcsönhatás pedig abban áll, hogy ha változik az egyik, változik a másik is. A változtatás mértéke és üteme sem egyenletes. Ha valami merőben új, az nehezebben

³⁴⁰ mvh-0580-02 19 mp.

³⁴¹ Esterházy László herceg esküvője Erdődy Marietta grófnővel In: mh-300-06 42 mp.

befogadható, mint az, ami csak kisebb változást eredményez. Ez persze tovább lehetne gondolni, mert annak is van jelentősége, hogy az egyes személyiségtípusok sem egyformán hajlamosak a változásra.

A filmszínházban betérő néző **rituális kommunikációs** formában találkozott a vásznon megjelenő felvételekkel.³⁴² A filmhíradó szimbolikus valósága (köz)vetítő eszköz segítségével kötötte össze a néző valóságát a felvétel valóságával.³⁴³ A részesség illúzióján túl a néző belehelyezkedik abba a mozgásban lévő látványvilágba, amit a tranzaktív kommunikáció során tapasztalt.³⁴⁴ A látottak drámai – cselekvői – módon adtak át információt a nézőnek, ami megerősítette vagy bizonyos helyzetekben akár módosíthatta a nézők világképét. Ez a folyamat hosszabb távon akár alkalmas volt a befogadó nézők szemléletének átformálására.³⁴⁵ Enyhébb formában pedig ismeretterjesztő és nevelő funkciót is betöltött.³⁴⁶ A rítus során a néző időről időre (amikor moziba ment) audiovizuálisan érzékelte a híreket.³⁴⁷ Ha elegendő információ állt rendelkezésre, még összetett narratívát is alkothattak bennük. Az ily módon keletkezett kognitív térkép nemcsak segített eligazodni, hanem egyúttal viszonyítási pontot is képzett a néző saját világában. A kognitív világkép esetében nem egy hagyományos térképre kell gondolni, hanem egy olyan mentális térképre, melyhez az egyes objektumaihoz bizonyos szimbólumok³⁴⁸ tartoznak. Ez a világkép azonban nem a teljes valóságstruktúra,³⁴⁹ mivel arra a kommunikáció egyéb szinterei is befolyást gyakoroltak. Tehát a teljes közvetített képhez fel kellene tárni a sajtó és a rádió dokumentumain túl, az úti beszámolókon át a képeslapokig minden forrástípust, ami befolyással bírhatott az egyénekre. Sajnos a források ilyen módon történő kiszélesítésére egyetlen értekezés nem lehet képes. Megjegyzendő, hogy ez még mindig nem az egyén világképét és gondolatait tükrözné. Ugyanis annak feltárására a legalkalmasabb forrástípus a napló. Tehát a tartalomelemző módszerünk a filmhíradó világképét tárja fel, és nem az egyén világképét. Klaus Krippendorff szerint „A tartalomelemzés olyan tudományos módszerre fejlődött, amely következtetések levonását teszi lehetővé az alapvető verbális, szimbolikus vagy kommunikatív adatokból.”³⁵⁰

³⁴² A társadalmi kommunikáció folyamatait bemutatja és elemzi a kommunikáció rituális, vagy ha úgy tetszik, antropológiai modellje. In: Andok (2013), 11.

³⁴³ Lásd bővebben: Domschitz – Hamp (2006) 101–151. Letöltve: <https://docplayer.hu/130762-Horanyi-ozsebszerk-a-kommunikacio-mint-participacio.html> 2021. december 15.

³⁴⁴ Couldry (2005)

³⁴⁵ Barkóczi (2017), 8.

³⁴⁶ Sipos (2010b), 103–108.

³⁴⁷ Kracauer (1991), 10–12.

³⁴⁸ Barkóczi (2020), 125.

³⁴⁹ Geertz (1994)

³⁵⁰ Krippendorff (1995), 21.

A kutatás során a forrás túl nagy kiterjedésű ahhoz, hogy a benne lévő adatokat fejben vagy papíron fel tudjuk jegyezni. Ez már évekkel ezelőtt világossá vált, hogy csakis **adatbázisok** építésével lehet végrehajtani a felmérést. Ebből kifolyólag érdemes némi statisztikai és adatállomány-kezelési ismerettel felvérteznie magát a kutatónk. Míg előbbire némi koordináta geometria és gráftan ismeretei szolgál, addig utóbbira az Excel táblázat felhasználói szintű alkalmazásán túl Evan Mawdsley és Thomas Munck által leírtak jelentenek segítséget.³⁵¹ A táblázatkezelésen és adatbázisépítésen túl,³⁵² fontos volt még a statisztikai fogalmak megismerése.³⁵³

Az adatbázisban az egyes rekordok a híradók hírei, melyekről attribútumként feljegyzésre kerültek hét csoportba az adatok. Az első a tájékoztató attribútumcsoport melybe beletartozik a hírről szóló kulcsszavak és a rövid kivonat. A második a kutathatósági információk, melybe beletartozik a hivatkozási jelzet, a hír töredékessége, gyűjtőhely neve, jelzete, kópia fizikai helye és megőrző intézmény neve. A következő csoport a forrás megjelenését tartalmazó adatok. Ezek a hírt kiadó cég neve, a forgalmazó társaság neve, a kiadvány sorozatának a neve, a kiadás éve, hónapja és napja, első megjelenés helye, híradó sorszám és a hír sorszáma a híradón belül. A negyedik attribútumcsoportba a forrás leírására vonatkozik. Ide tartozik a hír címe, a hírben olvasható felirat szövege, elhangzó szöveg és a látható képek leírás. Az ötödik csoport az „5W” megadása a hír forgatása kapcsán, ezek a Ki?, Mit?, Mikor?, Hol?, Miért? angol nyelvű kérdőszavakból álló feljegyzések. A következő a forrás adatai, melybe beletartozik a hírben hallható nyelv, a felvétel színe, a kópia hangja, a kép felbontása, a rögzítési szalag fajtája, a belépési és vége idő, valamint az időtartam. Végül az egyéb feljegyzések csoportja van. Ide sorolható a kópia hibajegye, a megjegyzés és az egyéb érdekességek. Ez összesen 37 alapattribútumot jelent minden rekordról. 2025. júniusában ennek az adatbázisnak 7226 rekordja van, ami egy tetemes 267.362 cellás táblázatot jelent. Az adatbázis folyamatosan fejlesztés alatt áll, és még nincs meg minden rekordhoz az összes attribútum. Viszont az értekezés elkészültéhez nincs is szükség az összesre, a szükségesek pedig rendelkezésre állnak.

³⁵¹ Mawdsley – Munck (1996), 69–87.

³⁵² Mawdsley – Munck (1996), 143-162.

³⁵³ Mawdsley – Munck (1996), 104-110.

1.6. Részösszefoglalás

A kommunikáció nem pusztán információközlés. A csatornáik hálózatának és adatainak társadalomformáló és gondolkodást befolyásoló szerepük van. Így a média termékeinek vizsgálata hozzájárul a kognitív történelmi múlt feltárásához.³⁵⁴ A média határokat átível, összeköt társadalmi átstrukturálás, szokásokat változtat meg kulturális változás. A média technológiai változásai pedig összefüggnek a társadalmi változásokkal.

Talán a leginkább Andok Mónika kötetének elején talált James W. Carey idézettel lehetne összefoglalni a kommunikációt, mely összegzi a kutatásának a fontosságát és lényegét. Magyarra fordítva ez így hangzik: „A kommunikáció szimbolikus folyamat, amely létrehozza, fenntartja, kiigazítja és átalakítja a valóságot.”³⁵⁵

Az információ-történetről kiindulva, a forrás megismerése révén eljutottam a kommunikáció, tömegkommunikáció és médiatudomány területére. Más diszciplínákból szerzett tudás segítségével látható a média- és a kommunikációtörténet írásának lehetősége. Azt is meg kell hagyni, hogy az első fejezet alapvetően mások tudására támaszkodik. Mentális térképként vezet végig azon az úton, amely eljut egészen az audiovizuális forráscsoport megértéséhez. Miszerint ezek a források bizonyos körülmények között képesek a közönség világgépének formálására, akár csak az összes többi médium. Az is igaz, hogy a tömegből a hasonló tapasztalatokkal bírókra hasonló módon hat az információ.

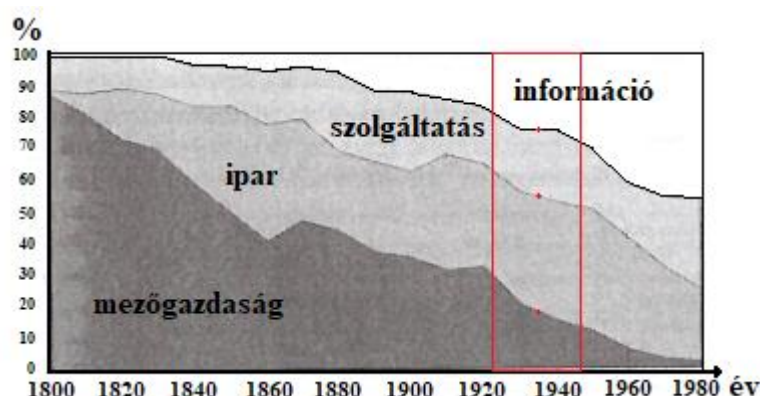
Összefűzve a különböző gondolatokat, a média az ablak effektus miatt egy eseményből egy képet mutat be, mely ezáltal dekontextualizálódik, majd a „nyitott ablakon” kívüli résztől megfosztva közvetíti a közönség felé. A közvetítéssel viszont rekontextualizálja az eseményt, akár azáltal is, hogy milyen szövegkörnyezetet narrál hozzá, vagy akár még azzal is, hogy előtte vagy utána milyen képeket kerülnek vetítésre. A kommunikációt és a tapasztalatszerzést egyesítve azt mondhatjuk, hogy a média hozzájárul a szubjektum kognitív világgépének formálásához. Ezt a médiaszíntér rövidebb idő alatt megerősíti, vagy lassabb ütemben módosítja; szélsőséges helyzetben pedig akár meg is változtatja.

Az információs kutatások szükségességét jól mutatja a fent leírtak, mely szerint azt jelenthetjük ki, hogy az információs lánc egyre szélesebb társadalmi réteget érint, így ezen ismeretek is szükségesek a társadalom történetének leírásához. Az információs szektor

³⁵⁴ A kommunikáció során a jelek a megismerés eszközei. Ahogy azt Tokaji Ildikó írta „A jel észlelése közben valamit megismerünk, valamit megtudunk valamiről. Tehát a jel nem csak az érzékeink számára mond valamit, hanem az értelmünk számára is.” In Tokaji (2009b), 19.

³⁵⁵ Andok (2017) 7., Idézi: Carey (2009), 19. (Andok Mónika fordításában)

mindinkább egymásra épülő információtermelésre és ezek láncolatában egymáshoz egyre közelebb álló intézményekké vált, ezzel elképesztő mértékű információt generálva.³⁵⁶

13. ábra Az Amerikai Egyesült Államok munkaerejének a megoszlás 1800-1980. között

A fenti ábra az Egyesült Államokból származik és konkrét magyar megfelelője még nem készült el. Az dolgozat vizsgált időszakának átlaga szerint az amerikai társadalomnak csak a 18%-a dolgozott a mezőgazdaságban. 37%-al a legnagyobb tömeg az iparban dolgozott, míg 20%-al állt a szolgáltató szektor. A vizsgált időszak elején is az mondható, hogy a népesség 20% az információ termelése, kezelése, keresése, tárolása és terjesztése volt a feladata. Ez a korszak közepére 25%-ra nőtt majd a világháború végére pedig elérte a 30%-ot. Valószínűleg az egyre modernebb társadalmakban is hasonló tendencia figyelhető meg.

Magyarország tekintetében is megfigyelhető hasonló jelenség, csak a fenti viszonyokhoz képest eltolt módon. A harmincas években a lakosság 51,8% dolgozott a mezőgazdaságban, míg az iparban 23%. A szolgáltatásba tartozó (kezeskedelem, hitelügy, közlekedés, egyéb tevékenységek) pedig 25,2%.³⁵⁷ Romsics Ignác kötetében még nem került az információs szektor külön értelmezésre, de az bizonyos, hogy jóval kisebb arányban foglalkoztak ilyen tevékenységekkel. Mégis az látszik, hogy az információ mind mennyiségében, mond minőségében, mind tempójában a korszakban oly mértékben megnőtt, hogy ennek tanulmányozása a korszak megértéséhez szükséges.

A médiumok tartalma a társadalom szerves részét képezi, és hatással van az emberek gondolkodására, önazonosítására, a tevékenységük motivációira. Ezáltal a tartalom megismerésével közelebb kerülünk a társadalmat alkotó emberek gondolkodásához. Ennek a világnak a feltárására a vizsgálatuk egész széles palettán képes mozogni. Lehetne egy adott epizódot is kiemelni, és azt mikroszkóp alatt boncolgatni.³⁵⁸ Vagy, ahogy azt a következő fejezetekben én is tesszem, egy 20 éves időszakban tárom fel a tendenciákat, hogy felfedjem az információs csatorna változásait, főbb szakaszait és azok fő motívumait. Számos további

³⁵⁶ Z. Karvalics (2004), 71-72.

³⁵⁷ Romsics (2010), 189.

³⁵⁸ Ami alatt azt a képet értjük, ahogyan a filmhíradó a primer valóságot a felvételen ábrázolja. In: Barkóczi (2017), 9.

módszer és cél is kitűzhetnék magam elé, így például lehetne az információt abból a perspektívából is megvizsgálni, hogy a néző az elé táruló információs csomagból mit szűrt ki leginkább, milyen involváltság jellemezte.

A jelen fejezet egyik eredménye az a módszeres historiográfiai útmutató, mely az audiovizuális forrásfeltárás útjához vezet. Diszciplínán innen és túl is sorra véve minden olyan részterületet, ami hozzájárulhatott az eredményes vizsgálathoz. Nem titkolt céllal, hogy a következő kutatóknak is utat mutasson az alfejezet.

Az MFI intézményi bemutatása rávilágít arra, hogy a részvénytársaság milyen körülmények között alakult meg. Különös tekintettel arra, hogy az állam milyen tulajdoni viszonyban volt és az miként változott az évek során. A tartalomelemzés későbbi szakaszában ezt fogom kiegészíteni azzal, hogy bár a tulajdoni hányad csökkent, a kötődés nem, ugyanis az MFI mindvégig az aktuális politikai rendszer támogatójaként jelent meg a médiumok között. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a vezetését a kormányzatközeliség jellemezte.

Fontos eredményként tartható számon, hogy az iratokból feltártam a részvénytársaság működési rendjét a vezetői intézmények tekintetében. A szervezet működéséhez kapcsolódva került bemutatásra és azonosításra a médiatermékek készítésének folyamata, valamint azok hazai és nemzetközi terjesztése. Különös tekintettel koncentráltam a haza kópiaszám és mozgóképüzem hálózatának kontextusára. Tomka Béla is leírta, hogy a mozilátogatók száma minden társadalmi rétegben nőtt.³⁵⁹ Ezt kiegészítendő, hogy a mozgókép a Horthy-korszakban egy társadalmi szinten is jelentős szórakoztató és ezáltal hírterjesztő funkciót látott el. A közönségkutatás kapcsán megállapítható, hogy több százezer embert járt 1-2 heti rendszerességgel filmszínházba. A hírterjesztés aktualitása viszont komoly csorbát szenvedett, mivel nem állt rendelkezésre megfelelő kópiaszám. Ezért információival gyakorlatilag a médiumok sorában a megerősítő funkciót láthatta el.

Úgy gondolom, hogy a dolgozat, az MFI és Pathé termékeivel és az audiovizuális információk feltárásával hozzájárul a kognitív történetíráshoz, mely behálózza a világunk materiális történetét.³⁶⁰ Mivel a dolgozat tématerületében alapvetően az információközpontú elemzést, valamint az információt, mint jelenséget helyezem a középpontba.³⁶¹

³⁵⁹ Tomka (2020), 321.

³⁶⁰ Az információtörténelem elemzési sugarai szerinti meghatározás. In: Z. Karvalics (2004), 146.

³⁶¹ Uo, 138.; 140-141.

2. Az Európán kívüli világkép ábrázolása a filmhíradókban

A **helyhatározó** alatt nem pusztán azt az országot kell érteni, ahol a felvétel készült. Ide kerülnek beazonosításra azok a vizuális vagy audio előfordulások, melyek valamilyen másik országra, nemzetre vagy politikai szövetségre utaltak. Többek közt ilyen lehet egy nemzetközi futballmérkőzés vagy az abesszin háborúról szóló hírek. A keresett kapcsolódási pontok nem pusztán a földrajzi kiterjedésre vonatkoztak, hanem az adott helyhez köthető bármilyen megjelenésre, melyek honi származása egyértelműen beazonosítható. Mivel az utóbbi előfordulások is hozzájárultak az eredeti helyükről alkotott kép összességéhez, ezzel jön létre a helyhatározói kapcsolati pont.

A helyhatározói kapcsolati pontok előfordulásai alapján a következő kutatási attribútumok – címkék – kerültek felvételre az adatbázis oszlopainak elnevezésére: Egyesült Királyság, Ausztria, Amerikai Egyesült Államok, Németország, Svájc, Dánia, Olaszország, Vatikán Állam, Horvátország, Monaco, Spanyolország, Szlovákia, Kanada, Japán, Csehszlovákia, Lengyelország, Svédország, Franciaország, Észtország, Törökország, India, Hollandia, Szovjetunió, Románia, Kína, Belgium, Szlovénia, Írország, Málta, Bulgária, Görögország, Jugoszlávia, Norvégia, Finnország, Lettország, Egyiptom, Argentína, Líbia, Mandzsúria, Abesszínia (Etiópia), Palesztina, Chile, Sziám (Thaiföld), Szudán, Brazília, Marokkó, Dél-Afrikai Unió, Ausztrália, Puerto Rico, Rodézia (Zambia és Zimbabwe), Kuba, Mexikó, Új-Zéland, Nepál, Litvánia, Tibet, Bahama-szigetek, Hongkong, Szenegál, Antillák (Saint-Martin), Fülöp-szigetek, Albánia, Algéria, Luxemburg, Mongólia, Indokína, Irak, Szíria, Irán, Tunézia, Szingapúr, Panama, Guyana végül Liechtenstein. A címkék megnevezése során az országokneveknél a ma ismert formákat használtam.

A dolgozatban használt tartalomelemzést olyan kutatási technikának tekintem, amelynek segítségével a feltárt múltbéli adatokból azok történeti kontextusaira vonatkozó, tudományosan megismételhető és érvényes következtetéseket vonhatunk le. A szemantikai tartalomelemzés segítségével csoportosítjuk a kommunikációs jeleket egy-egy ország attribútumának előfordulásai szerint.³⁶²

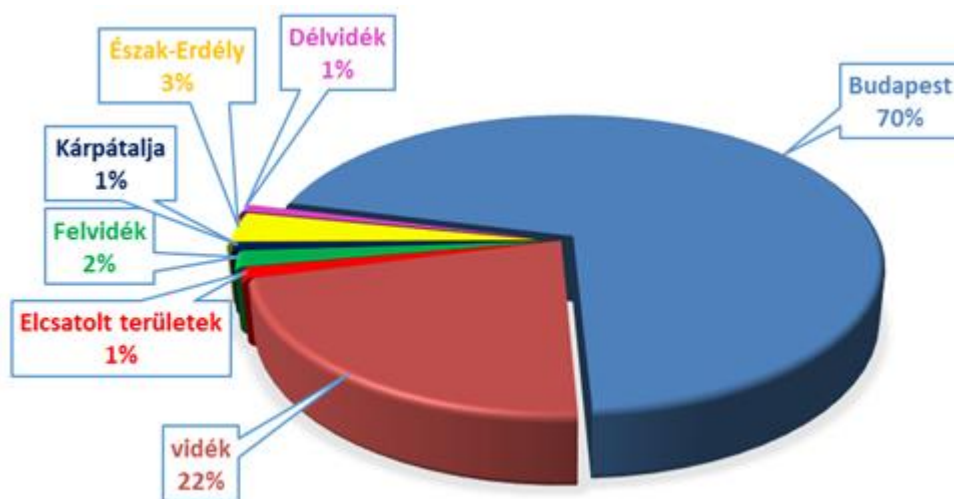
³⁶² A vizsgálat során egyaránt előfordult a megnevezés-analízis (objektumok előfordulásainak tematizálása), az attribúció-analízis (jellemvonásokra való utalás) és a kijelentés-analízis (egy-egy objektum mit jellemez, mekkora gyakorisággal) is. In: Krippendorff (1995), 35.

2.1. Filmhírek hazai és külföldi térhatározói

A részben vagy egészben fennmaradt audiovizuális dokumentumból összesen 8639 alkalommal azonosítottam térhatározót.³⁶³ Ebben benne vannak a haza és a külkapcsolati pontok is. Előbbibe kerültek a Magyarországhoz köthető hírek, benne a trianoni országhatáron belüliekkel és azokkal is, amelyek a területgyarapodások során csatolták vissza az országhoz. A második csoportba osztottam azokat a híreket, melyek nem kerültek be az első kategóriába, beleértve azokat a helyeket is, amikor a területgyarapodások előtt más országhoz tartoztak. Az adatfelvétel során a területgyarapodás helyhatározóit ezért külön jelöltem.

Ez a felosztás azonnal több kutatási lehetőséget mutat. Egyrészt lehetne azt vizsgálni, hogy miként ábrázolták a területveszteségeket és a területgyarapodásokat, akár azt is lehetne vizsgálni, hogy milyen képet festettek azokról a magyarokról, akik külföldön éltek, vagy olyan vizsgálat is elképzelhető, melyben azt vesszük szemügyre, hogy a fővárosi székhelyű MFI milyen képet közvetít a magyar vidékről. Még a kategorizáláshoz tartozik, hogy egy hír akár több fő-, illetve alkategóriába is bekerülhet. Pontosan annyiba, ahány beazonosítható helyhatározót tartalmaz.

A dolgozat a külkapcsolatokra koncentrál, de egy ábra erejéig érdemes megállni a hazai térhatározók kapcsán. A jövőben számos kutatási lehetőséget magában rejtő téma az a 4029 darab előfordulás, mely feltárássra került a hazai vonatkozások kapcsán. A 14. ábrán ezek több alkategóriára kerültek felbontásra.³⁶⁴

10. ábra Hazai vonatkozású hírek megoszlása

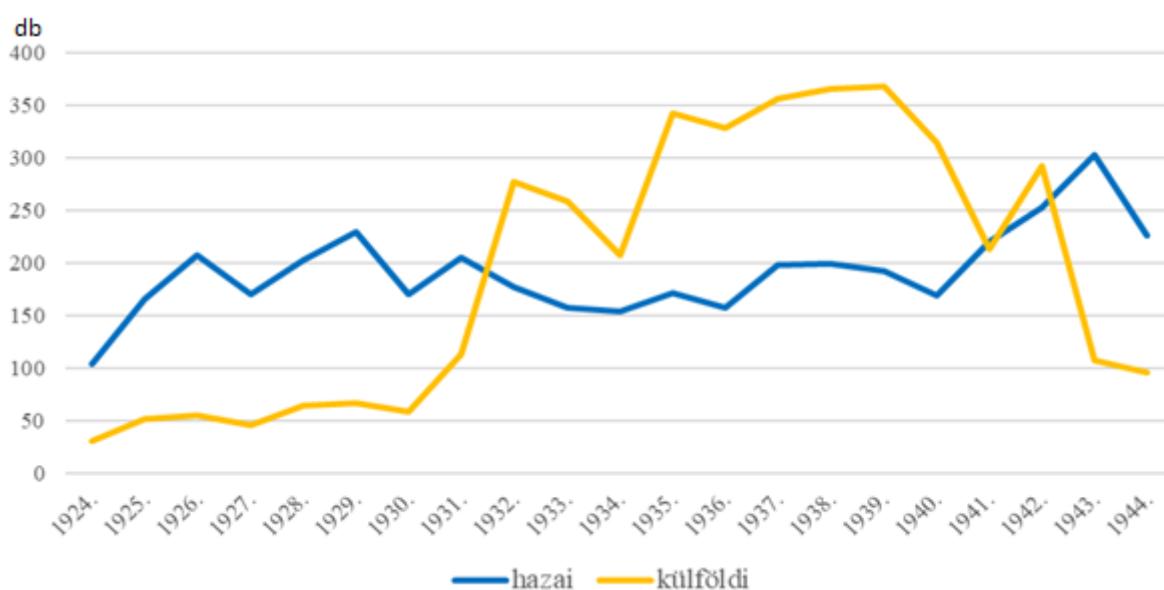
³⁶³ Bár törekedtem a minél pontosabb megfigyelésre, az **adatbáziskritikához** hozzá kell fűzni, hogy azt éjszakákba nyúlóan egymagam készítettem. Nem állt rendelkezésre kontrollkutató vagy csoport, aki visszaellenőrizze a feltáratkat. Így előfordulhat, hogy újabb feltárás során további térhatározók kerülnek beazonosításra. Az alap kutatás során kétszer került megnézésre az összes anyag, ami után a harmadik (vagy sokadik) áttekintésnél tovább 1,8%-kal nőtt a beazonosított térhatározók száma, viszont a harmadik (vagy sokadik) áttekintésnél már csak a külföldi megjelenésekre koncentráltam, így a hazaiakban is lehet hasonló eltérés.

³⁶⁴ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

Az előfordulások arra mutatnak rá, hogy a hazai MFI hírekben a főváros rendkívül nagy túlsúllyal jelent meg, melynek a legfőbb oka az, hogy az MFI székhelye a fővárosban volt, és nem rendelkeztek állandó vidéki kirendeltséggel. Így a vidékről harmadannyi megjelenés készülhetett. Az is jól látszik, hogy a trianoni országhatáron kívüli területekről mindössze 8%-ban beszéltek. Ami még ettől is markánsabban látszik, hogy a visszacsatolások előtti megjelenés csupán 1%-os mennyiséget ért el.

Ez a rész szervesen nem a kutatás része, viszont szeretnék felvezetni egy olyan kutatást, melyben például felvázolható a budapesti térhasználati,³⁶⁵ vagy a magyar vidék reprezentációi. Utóbbira a szerző is tett egy kísérletet a Hajnal István Kör egyik tanulmánykötetében.³⁶⁶

A külföldi kapcsolati pontokból összesen 4610 darab került beazonosításra. Azt lehet megállapítani, hogy ekkora számoknál ez a különbség nem szignifikáns. Ez azért is érdekes, mivel a vizsgált anyag többsége (78%) a Magyar Világhíradóból, míg a kisebbik része (22%) a Magyar Híradóból származott. Tehát hiába volt sokkal több világhíradós hír, ez nem generált sokkal több külföldi reprezentációt. Az összesített előfordulások az idő függvényében viszont nem voltak kiegyenlítettek. Sőt, kifejezetten nagy mértékű eltérések figyelhetők meg a két kategória között. A hazai és a külföldi hírek tendenciájának változását a 15. ábra mutatja be.³⁶⁷

11. ábra A hazai és külföldi térhatározók tendenciái

A diagrammon azonnal észrevehető, hogy a közel azonos számú előfordulások nagyon egyenlőtlenül oszlanak meg a két kategória között. Bár a hazai előfordulások a háborúba való belépésig nagyjából évi 150-200 körül mozogtak, a külföldiek 1931 és 1943 között jelentősen

³⁶⁵ Úgy gondolom, hogy új forrásbázisként használható információkkal tudja kiegészíteni az eddigi ismereteket. A térhasználat kapcsán lásd még: Gyáni (1998)

³⁶⁶ A vidék audiovizuális reprezentációja. In: Kunt – Tamás (2024)

³⁶⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

megnövekedtek. A hazai hírek kiegyensúlyozottságán még az sem változtatott jelentősebb mértékben, amikor az ország területe az 1938 és 1941 közötti területgyarapodások alkalmával jelentősen megnőtt. Az egyedüli jelentősebb növekedést az 1943-as évtől tapasztalható. Éppen akkor, amikor a nemzetközi előfordulások az 1931-es év alá estek vissza. A hazai hírek 1943-ban érték el a csúcspontjukat, majd az utolsó évre kissé mérséklődött a számuk. Ezzel szemben a külföldi hírek legnagyobb előfordulása 1935 és 1939 között datálható. Ekkor elérték a 350-es értéket, ami az akkori hazai híreknek a kétszeresét jelentette. Az utolsó két évre a külföldi megjelenések jelentős mértékben visszaestek.

A fenti ábrán kirajzolódó minta alapján a külkapcsolati pontok tekintetében a vizsgált korszakot három szakaszra lehet bontani. Az első a híradó indulásától (1924. február) egészen 1932-ig terjed, majd a középső a 10 domináns év, végül az utolsó kettő év a visszaesés ideje. A statisztikai megfigyelések alapján megállapítható, hogy a nemzetközi kitekintés hirtelen megugrása a Magyar Híradóról a Magyar Világhíradóra történő átállással valósult meg, ami pedig a német UFA hírszolgáltatóval kiépített cserekapcsolatokra vezethető vissza. Ezelőtt a Magyar Híradóban inkább a hazai környezetről szoltak hírek, és sokkal kevésbé érintették a világ többi országát. Utóbbiról nagyjából 50 előfordulás volt évente, míg a hazaiból 150 és 200 között mozgott. Az is megállapítható, hogy az olasz LUCE-val kötött csereegyezmény (1927) még nem nyitotta meg akkorára a világra való kitekintést, mint a német együttműködés. Az első szakaszból még általánosságban megfogalmazható, hogy nagyjából heti egy alkalommal mutattak be valamilyen külföldi kapcsolati ponttal rendelkező hírt. A második időszakban ez az előfordulás a többszörösére emelkedett, tehát átlagosan heti 4-5 megjelenés is azonosítható. A nemzetközi kapcsolati pontok csökkenése a világháború kitörése után, 1940-ben kezdődött, majd Magyarország háborúba való belépésével ez felerősödött. 1942-ben ugyan még volt egy kiemelkedő év, mely összhangban van a nemzetközi viszonyok iránti érdeklődés felélénkülésével. Ezt követően viszont drasztikusan visszaesett, melynek egyik fő oka a filmcserekapcsolati lehetőségek jelentős csökkenése,³⁶⁸ majd 1944-ben az ország szuverenitásának elvesztése. Ekkor a filmhíradóban meglévő „műsoridőt” a hazai vonatkozású hírekkel töltötték fel.

³⁶⁸ „A külföldi hírszolgálatnak a közismert politikai események következtében nehézségekkel kell megküzdenie. Híradó összeköttetéseink egyrészével teljesen megszűnt az összeköttetésünk, másrésztől cenzúra, szállítási és egyéb nehézségek miatt szörványosan vagy elkésve kaptuk az anyagot. Megtörténtek a megfelelő intézkedések ezeknek a nehézségeknek leküzdésére.” In: MNL OL K675 2/6. 1939. október 18-án kelt igazgatósági ülés jegyzőkönyv 1.p.

2.2. Külföldi előfordulások a híradó által alkotott térképen

A kapcsolati pontnak nem kell földrajzi értelemben külföldön lennie, akkor is rögzítésre került a kapcsolati pont, ha annak tényleges helyszíne például Budapest volt. Ilyen volt az 1924. szeptemberében megjelenő 29. számú híradó.³⁶⁹ Ebben arról számoltak be, hogy a magyar cserkészek hazatértek Koppenhágából. Ilyen esetben az adatrögzítés során a híradóhoz tartozó rekordba feljegyzésre került (a budapesti jegyzés mellett), hogy Dániában magyar cserkészek jártak egy cserkésztalálkozón. Ezen előfordulás kvantitatív értéke pedig egy „1” értékű számot kapott. Ha egy híradóban több azonos előfordulás is megtalálható, akkor a hozzárendelt érték az előfordulások számával nőtt. Az információkat adatbázisba rendeztem. Annak segítségével összegeztem az egyes címkék valamennyi előfordulását. Aminek eredményét a 2. számú melléklet tartalmazza. A diagrammon csak azok az országok kerültek feltüntetésre, melyek a teljes 21 éves időszakra vetítve legalább háromszor előfordultak. A következők pedig egyszer, vagy legfeljebb kétszer tűntek fel az MFI filmhíradóiban: Chile,³⁷⁰ Szudán,³⁷¹ Dél-Afrikai Unió,³⁷² Puerto Rico,³⁷³ Panama,³⁷⁴ Rodézia (Zambia és Zimbabwe),³⁷⁵ Kuba,³⁷⁶ Új-Zéland,³⁷⁷ Nepál,³⁷⁸ Tibet,³⁷⁹ Bahama-szigetek,³⁸⁰ Hongkong,³⁸¹ Szenegál,³⁸² Antillák (Saint-Martin),³⁸³ Fülöp-szigetek,³⁸⁴ Luxemburg,³⁸⁵ Irak,³⁸⁶ Szíria,³⁸⁷ Irán,³⁸⁸ Szingapúr,³⁸⁹ Liechtenstein,³⁹⁰ Algéria³⁹¹ és Guyana.³⁹²

A mellékletben található összesítő táblázatból az olvasható ki, hogy volt néhány olyan ország, amely több, mint kétszáz alkalommal is feltűnt a vásznon. Ezek Németország,

³⁶⁹ mh-29-01

³⁷⁰ mvh-0428-06; mvh-0782-06

³⁷¹ mvh-0438-01; mvh-0867-03

³⁷² mvh-0450-09

³⁷³ mvh-0460-06

³⁷⁴ mvh-0464-06; mvh-0516-09

³⁷⁵ mvh-0476-09

³⁷⁶ mvh-0511-08; mvh-0880-07

³⁷⁷ mvh-0536-06; mvh-0699-05

³⁷⁸ mvh-0542-06

³⁷⁹ mvh-0567-07

³⁸⁰ mvh-0571-06

³⁸¹ mvh-0580-09

³⁸² mvh-0619-06

³⁸³ mvh-0628-04

³⁸⁴ mvh-0681-05

³⁸⁵ mvh-0793-05; mvh-0848-01

³⁸⁶ mvh-0898-01

³⁸⁷ mvh-0905-01

³⁸⁸ mvh-0923-04

³⁸⁹ mvh-0986-02

³⁹⁰ mvh-1002-01

³⁹¹ mvh-0448-01; hfk-76-04

³⁹² mvh-1044-02

melléklet – is látszik, hogy ettől több megjelenéssel csak Németország, Olaszország és Franciaország rendelkezett. Az első kettő jelentősen többel, viszont utóbbi csak éppen megelőzte az Államokat. Viszont, ha azt nézzük, hogy az Európán kívüli világból mely ország volt a leginkább reprezentált, akkor az egyértelműen az Egyesült Államok. Az őt követő Japán is csak harmad annyiszor volt a vásznon. Ezért azt kell megállapítani, hogy az Európán kívüli világ frekventált országa az USA volt, mely olyan gyakran volt a mozikban, hogy az akár minden néző számára ismert lehetett.

Az Amerikai Egyesült Államok előfordulásairól szóló tendenciát a 17. ábra mutatja be.³⁹⁶ Kijelenthető, hogy nem volt olyan év, amikor ne jelent volna meg róla valamilyen hír. A megjelenési számadatok alapján három időszakot tudunk elkülöníteni. Az első a Magyar Híradó szakasza, melyben átlagosan 2-3 havonta volt amerikai előfordulás. A második a Magyar Világhíradó időszakának első fele, mely 1932. és 1939. között közzétehető. Ekkor átlagosan kéthetente fordult elő olyan hír, amelyben megjelent az óceánon túli állam. A harmadik időszakban már teljesen más képalkotási mechanizmus tapasztalható. Nemcsak a reprezentációk eltűnéséről lehet beszámolni, hanem arról is, hogy 1943-ban és 1944-ben egy

0446-08; mvh-0447-06; mvh-0448-08; mvh-0449-05; mvh-0449-06; mvh-0451-03; mvh-0451-07; mvh-0452-08; mvh-0453-06; mvh-0454-02; mvh-0454-08; mvh-0456-06; mvh-0458-08; mvh-0460-09; mvh-0461-08; mvh-0465-08; mvh-0466-08; mvh-0468-02; mvh-0468-06; mvh-0470-07; mvh-0473-09; mvh-0474-06; mvh-0475-06; mvh-0475-08; mvh-0477-05; mvh-0477-08; mvh-0478-07; mvh-0479-06; mvh-0479-07; mvh-0480-04; mvh-0481-04; mvh-0481-07; mvh-0482-05; mvh-0483-06; mvh-0483-08; mvh-0489-04; mvh-0492-06; mvh-0493-05; mvh-0494-03; mvh-0498-04; mvh-0499-05; mvh-0500-01; mvh-0501-09; mvh-0502-05; mvh-0503-09; mvh-0505-05; mvh-0506-06; mvh-0506-08; mvh-0507-03; mvh-0509-08; mvh-0512-05; mvh-0512-07; mvh-0513-07; mvh-0514-04; mvh-0516-06; mvh-0517-05; mvh-0520-06; mvh-0521-01; mvh-0522-04; mvh-0530-05; mvh-0530-07; mvh-0532-07; mvh-0538-06; mvh-0541-06; mvh-0553-05; mvh-0557-06; mvh-0559-04; mvh-0559-07; mvh-0562-05; mvh-0562-07; mvh-0563-05; mvh-0564-06; mvh-0567-05; mvh-0568-07; mvh-0569-06; mvh-0570-06; mvh-0571-04; mvh-0572-07; mvh-0577-09; mvh-0579-07; mvh-0582-11; mvh-0583-10; mvh-0586-06; mvh-0589-04; mvh-0598-02; mvh-0599-09; mvh-0601-07; mvh-0602-09; mvh-0605-07; mvh-0607-08; mvh-0609-05; mvh-0610-05; mvh-0611-03; mvh-0613-04; mvh-0614-07; mvh-0615-07; mvh-0617-02; mvh-0618-08; mvh-0620-08; mvh-0625-05; mvh-0626-05; mvh-0627-07; mvh-0631-04; mvh-0632-01; mvh-0634-08; mvh-0636-09; mvh-0638-03; mvh-0643-10; mvh-0644-07; mvh-0645-06; mvh-0645-07; mvh-0645-08; mvh-0645-09; mvh-0646-05; mvh-0648-09; mvh-0649-01; mvh-0650-06; mvh-0653-02; mvh-0654-01; mvh-0656-05; mvh-0657-07; mvh-0657-10; mvh-0658-08; mvh-0659-07; mvh-0661-07; mvh-0671-08; mvh-0663-06; mvh-0663-06; mvh-0664-09; mvh-0668-05; mvh-0670-08; mvh-0671-07; mvh-0673-08; mvh-0675-02; mvh-0675-08; mvh-0676-09; mvh-0676-11; mvh-0677-05; mvh-0677-08; mvh-0681-10; mvh-0687-05; mvh-0687-08; mvh-0688-11; mvh-0688-12; mvh-0692-10; mvh-0693-07; mvh-0695-05; mvh-0695-08; mvh-0703-04; mvh-0706-05; mvh-0706-07; mvh-0706-08; mvh-0707-05; mvh-0709-09; mvh-0709-10; mvh-0714-08; mvh-0717-04; mvh-0717-06; mvh-0717-07; mvh-0718-06; mvh-0719-06; mvh-0720-09; mvh-0723-06; mvh-0724-07; mvh-0724-10; mvh-0725-08; mvh-0726-06; mvh-0727-02 (ez a 11. hír, jelzet hiba); mvh-0729-04; mvh-0732-09; mvh-0736-09; mvh-0737-04; mvh-0738-07; mvh-0741-04; mvh-0741-06; mvh-0745-06; mvh-0746-10; mvh-0747-07; mvh-0747-10; mvh-0749-09; mvh-0751-02; mvh-0751-07; mvh-0752-08; mvh-0753-06; mvh-0754-08; mvh-0755-02; mvh-0759-04; mvh-0760-08; mvh-0765-08; mvh-0769-07; mvh-0769-09; mvh-0773-10; mvh-0774-07; mvh-0774-08; mvh-0778-07; mvh-0779-10; mvh-0781-08; mvh-0783-06; mvh-0783-07; mvh-0784-01; mvh-0789-05; mvh-0789-07; mvh-0790-04; mvh-0792-09; mvh-0797-06; mvh-0797-09; mvh-0800-01; mvh-0800-02; mvh-0801-08; mvh-0801-09; mvh-0803-02; mvh-0805-09; mvh-0806-03; mvh-0807-06; mvh-0820-01; mvh-0824-08; mvh-0833-08; mvh-0834-04; mvh-0838-03; mvh-0872-02; mvh-0929-01; mvh-0938-02; mvh-0963-09; mvh-0966-01; mvh-0984-02; mvh-0996-09; mvh-1000-01; mvh-1004-01; mvh-1008-01; mvh-1017-02; mvh-1051-05; mvh-1052-06; mvh-1053-04; mvh-1055-05; mvh-1060-06; mvh-1076-04; hfk-104-01

³⁹⁶ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

addig nem jellemző negatív hangnemben beszéltek az amerikaiakról. Azt is csak árnyaltan, mert rendszerint „angolszászoknak” nevezték őket.

13. ábra Az USA előfordulásai

Az jól látszik, hogy az első időszakban kevesebb volt a megjelenés, mint a másodikban. Viszont azt megmondani, hogy ez sok volt vagy kevés, csak a többi ország előfordulásának arányában lehet megtenni. Jelen fejezet ugyan az Európán kívüli világról szól, de a válaszadás érdekében a következő fejezetből be kell emelni néhány kvantitatív adatot. Ehhez meg kell tenni egy hasonló kutatást az összes többi országra vonatkozóan is. Amint ezzel készen lettem, a relatív összehasonlítás érdekében egy táblázatot készítettem, ahova az első nyolc „helyezettet” tudtam beírni, függetlenül attól, hogy az egyik évben a nyolcadiknak három vagy húsz előfordulással lehetett még bekerülni. Ebből kifolyólag az országok évenkénti előfordulási változását jól illusztrálja a táblázat, mely mérete miatt a 3. számú mellékletbe került beillesztésre.³⁹⁷

A 17. ábra és a táblázat összevetésével azt mondhatjuk, hogy az első időszakban alig 4-6 hír jelent meg évente az amerikaiakról, de ebben az időszakban másokról is ugyanez volt elmondható. Így ez a kis szám is elegendő volt ahhoz, hogy az élbolyban végezzen. A második időszakban a cserekapcsolatok okán jelentősen megnöttek az amerikai reprezentációk, viszont ezzel együtt a többi országról is nőtték a megjelenések, de még így is a vezető országok között maradt. Ebből a pozícióból csak a második világháború tudta kiszorítani. Az eltűnésük oka a cserekapcsolati rendszerek beszűkülése, a katonai hírek megemelkedése és az a tény, hogy Magyarország és az Egyesült Államok az ellentétes oldalon állt a háborúban. Ha viszont azt nézzük meg, hogy az Európán kívüli világ országaiból hány került be a 3. számú melléklet táblázatába, akkor tovább erősödik az a gondolat, hogy a globalizáció és az amerikanizmus

³⁹⁷ A táblázat részletes elemzése a következő fejezetben kerül sor. Jelen fejezetben csupán annak ábrázolását használok fel, hogy azt tudjam bemutatni, mennyire sokat foglalkoztak az Egyesült Államokkal.

menyire egymásra talált a korszakban. A táblázatba a távoli országok közül csak egy alkalommal Kanada, kétszer Abesszínia (Etiópia) és hat alkalommal Japán ért fel a leginkább reprezentált országok közé. Ebből mindössze egyszer tudta megelőzni az Egyesült Államokat, azt is 1941-ben, akkor, amikor még Japán és Amerika között nem volt hadiállapot.³⁹⁸

A negatív hírek kapcsán azt kell elmondanunk, hogy ezek kivétel nélkül a bombázásokhoz kötődtek. Elsőként Róma 1943. augusztusi bombázásait jelenítették meg, majd 1944-ben a magyarországi légitámadások képeit mutatták be a filmszínházakban. A negatív hangvétel és a képi kifejezés egyértelműen reprezentálta a „terror”³⁹⁹ kifejezést. Bár ekkor már a német megszállás végbement, és a sajtóval együtt az MFI is komolyabb ellenőrzés alá került, a bombázásokat cenzúra nélkül negatívan lehetett ábrázolni. Ugyanis a kor katonai technológiájának színvonalán és a ledobott bombák mennyiségének függvényében elkerülhetetlen volt, hogy olyan helyekre is bombák zuhanjanak, amelyek nem katonai célpontok⁴⁰⁰ voltak, mint például a családi házak, a templomok vagy a temetők.

14. ábra "Íme a katonai célpontok"⁴⁰¹

Az Egyesült Államok kapcsán viszont nem a negatív híradások domináltak. Sőt, igazából azok a fentiekől eltekintve nem is számottevők. Ha az összes előfordulást tematikai csoportokba rendezzük, akkor azt lehet mondani, hogy az államok fő jellemzője a szabadidős és sporttevékenység volt. Az egyéni számok közül az atlétika (olimpiai játékok sportszámai), vízi sportok (úszás, műugrás), tenisz és a kerékpár voltak a legjelentősebbek. A csapatsportok

³⁹⁸ A japánok 1941. december 7-én támadták meg az amerikai flottát Pearl Harbor kikötőjében. Bár ez az eset 1941-ben következett be, viszont mivel év végén, ezért a médiahatása nem vonatkoztatható az egész évre.

³⁹⁹ mvh-1051-05; mvh-1052-06; mvh-1053-04; mvh-1055-05; mvh-1060-06; mvh-1076-04

⁴⁰⁰ Oláh (2019) 99–146.

⁴⁰¹ A kép előterében egy temetőbe esett bomba nyomai láthatók, ahogy a detonáció kifordította a földet ezzel felborítva a sírokat. A narrátor a képek vetítése alatt „Íme a katonai célpontok” kommentálta a látottakat. In: mvh-1052-06 18-21 mp.

között pedig a futball, a rögbi és a jégkorong. A technikai sportok talán még népszerűbbek voltak, mint a többiek. Ezek között főleg a motoros járműversenyek, legyen az akár vízen, közúton vagy levegőben. A leghíresebb autóverseny az indianapolisi futam volt, mely három alkalommal is elérte a magyar közönséget.⁴⁰² A lovas sportokból a rodeó és a Kentucky Derby került be a filmújságba. A szórakoztató események között voltak az artista és akrobata mutatványok, valamint az iszapbirkózás és a rakétakorcsolyázás. Az időintervallum tágításával biztos, hogy bekerülne még az a két sportág is, amit hiányolhatunk a fenti felsorolásból. Az egyik a kosárlabda, a másik a baseball, ami azért nem lehetett a felsorolásban, mert mindkettő az 1970-es években bontakozott ki.

Hasonló jelentőségű volt a technológiai fejlettséget ábrázoló képek. Ezek rendszerint valamilyen új műszaki konstrukciók és eljárások bemutatását jelentették. Legtöbbször valamilyen autóval vagy repülővel döntötték meg a legkülönbözőbb rekordokat, mint például a Föld körüli repülés idejét 1933 júliusában⁴⁰³ vagy 1938 júliusában.⁴⁰⁴ A technológiai fejlesztések reprezentálásaként 1926 és 1928 között 14 alkalommal mutattak be haderő fejlettségét megjelenítő filmhíradókat. Ezekben a hírekben elsősorban a fejlett haditengerészetet, a modern repülőgépeket és a „*csúcsteljesítményű harckocsit*”⁴⁰⁵, „*gyorsjáratú harckocsikat*”⁴⁰⁶, „*rádióval felszerelt új amerikai felderítő tankot*”⁴⁰⁷ reprezentálták a fejlettséget.

Sokszor említették az amerikai gazdasági élet szereplőit. A munkások tüntetéseit is megjelenítették, de beszéltek az „*amerikai tempóban épített*”⁴⁰⁸ objektumokról is. A filmhíradó vizsgálata alapján egyértelműen kijelenthető, hogy ez egy nagy sebességű kivitelezést foglal magában. A technológiai és a gazdasági háttérből következően az Európán kívüli világból egyedül az Egyesült Államok esetében beszéltek a luxusról. 1933 áprilisában a milliomos gyerekekről,⁴⁰⁹ valamint a Rockefeller családról,⁴¹⁰ luxushajókról⁴¹¹ és építményekről⁴¹² beszéltek. Mivel ez a kifejezés szinte csak Amerikánál fordult elő, így az Amerika-kép ábrázolásának egy saját jelzője.

⁴⁰² mvh-0436-05; mvh-0645-09; mvh-0800-01

⁴⁰³ mvh-0492-06; hét nap alatt a Föld körül (világrekord)

⁴⁰⁴ mvh-0752-08; három nap és 19 óra alatt a Föld körül (új világrekord)

⁴⁰⁵ mvh-0706-08

⁴⁰⁶ mvh-0695-08

⁴⁰⁷ mvh-0681-10

⁴⁰⁸ mvh-0437-06

⁴⁰⁹ mvh-0479-06

⁴¹⁰ mvh-0482-05; mvh-0692-10

⁴¹¹ mvh-0553-05; mvh-0792-09

⁴¹² mvh-0634-08

15. ábra Milliomos gyerekek a kaliforniai Long Beach-en⁴¹³

Az igaz, hogy az amerikai állampolgárok közül messze Rooseveltnél jelent meg legtöbbször a híradóban,⁴¹⁴ de rajta kívül számos más színész, színésznő és sportoló is nevesítésre került, melynek az az oka, hogy az amerikai filmeket Magyarországon is vetítették a mozikban.⁴¹⁵ A filmhíradó Amerikában is sokat foglalkozott F. D. Rooseveltnél.⁴¹⁶ A személyek reprezentálásában koncentráltak az egyénre, de nem a politikai vagy uralkodó elitre. Többek között ilyen volt Jackie Coogan,⁴¹⁷ Eddy Polo,⁴¹⁸ Martha Norelius,⁴¹⁹ Amy Johnson⁴²⁰ vagy Lilian Harvey.⁴²¹

Sipos Balázs egyik tanulmányában,⁴²² melyben a 401. és az 566. részek közti filmhíradókat elemezte, szintén hasonló következtetésre jutott. Ezekben az „idegenszerűség”, a „nagyág”, a „modern technika” és kisebb részben, de még mindig jelentős mértékben fordult elő a „hétköznapi gyors tempó”, az „életszínvonal” és a „férfi-női” társadalmi viszonyok.⁴²³ A teljes időszakra kiterjesztett vizsgálatban a korábbi bekezdésekben tett megállapítások tükrében elmondható, hogy az Egyesült Államokat a technológiailag fejlett és modern életmód jellemezte. A korszakban kiemelt helyet foglaltak el a sporttal kapcsolatos reprezentációk, melyek a 401. és 566. közti részekben is 13 előfordulást számláltak. Ezek a sport címkén túl

⁴¹³ A felvételen egy motorcsónak kisiskolás korú gyerekeket húz lóformájú vízisín. A gyerekek önfeledt játékát a kamera sem zavarja, aminek néha integetnek. In: mvh-0479-06 10-14. mp.

⁴¹⁴ mvh-0480-04; mvh-0502-05; mvh-0567-05; mvh-0664-09; mvh-0671-07; mvh-0677-08; mvh-0688-12; mvh-0800-02; mvh-0838-03; mvh-0872-02)

⁴¹⁵ Kerepeszki (2022), 117-119.

⁴¹⁶ Bertho (2005), 186-187.

⁴¹⁷ mh-34-03

⁴¹⁸ mh-76-06

⁴¹⁹ mvh-236-02

⁴²⁰ mh-337-04

⁴²¹ mvh-0654-01

⁴²² Sipos (2013) 21–40.

⁴²³ Uo. 36.

besorolhatók az „idegenszerűség”, a „nagyság” és a „modern technika” kategóriába is. Kiváltképpen azért, mert zömük autóversenyről és az 1932-es Los Angelesben megrendezett olimpiai játékokról szóltak.

Összefoglalóan az akkori mozinézők számára a filmhíradók alapján az USA egyet jelentett Hollywooddal, technológiai fejlettséggel, ütemes építkezéssel, gyártástechnológiákkal, repüléssel, sporttal és mezőgazdasággal. Az amerikai filmek elárasztották Európát, és komoly konkurenciát jelentettek a hazai filmeknek. Ez nemcsak Magyarországon volt így, hanem a sokkal nagyobb Olaszországban is.⁴²⁴ Ezzel a terjesztéssel hozzájárultak az amerikai kultúra más országokba való transzportálásához.⁴²⁵ Frekventált terület volt még Kalifornia, Hollywood, Chicago, New York, Los Angeles, Florida, San Francisco, Pennsylvania, Washington és a Niagara vízesés. Jellegzetes amerikai kifejezéseket is terjesztettek, mint farmer, cowboy vagy jazz. Sok esetben használtak olyan jelzőket, amelyek a nagyságra utaltak, és amelyekre máshol nem volt példa, úgymint világrekord, a legnagyobb, leghosszabb, milliomos vagy éppen a luxus kifejezések. Kicsit visszautalva a korábban már említett nézői észlelésre, az, hogy Amerikában „luxust” lát a moziban, nem feltétlenül generálja azt a következtetést, hogy ott gazdaság van. Arra is gondolhat a néző, hogy ott milyen pazarlóan élnek, vagy a néző beállítottságának megfelelően bármi másra is.

2.2.2. Japán és a hozzá köthető távol-keleti ábrázolások

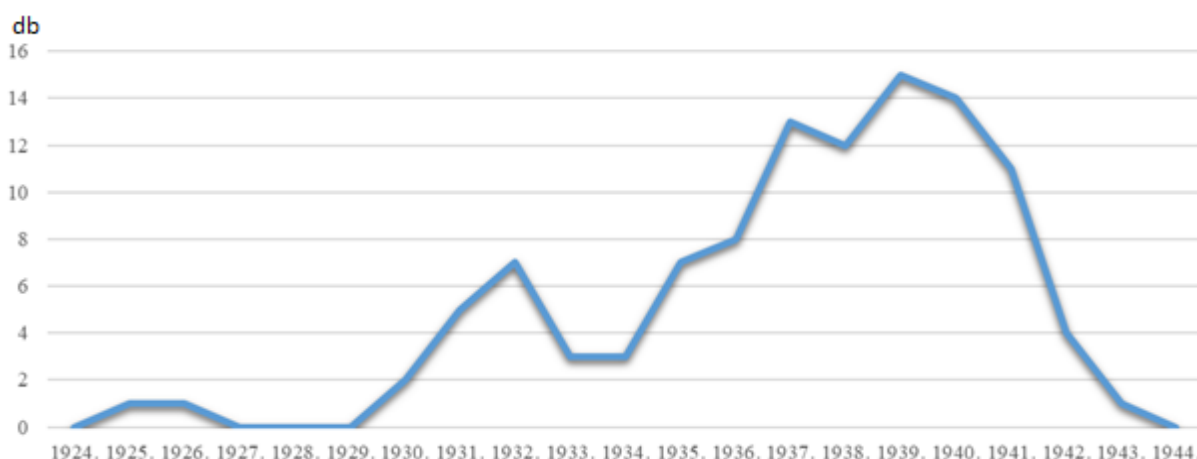
A Távol-Kelet régiójában a súlypont egyértelműen a **Japán** Császárságra esett. Kiemelt helyzetét jól mutatja, hogy 21 év alatt összesen 111 alkalommal⁴²⁶ jelent meg a filmhíradóban. Ezzel a mennyiséggel (Európát is beleértve) a tizenegyedik legtöbbet megjelenített ország. Így

⁴²⁴ Bertho (2005), 149-153.

⁴²⁵ Uo. 194-196.

⁴²⁶ mh-56-02; mh-102-02; mh-323-04; mh-324-02; mh-361-01; mh-363-06; mh-379-02; mvh-0404-06; mvh-0407-05; mvh-0414-07; mvh-0421-05; mvh-0425-06; mvh-0454-07; mvh-0455-05; mvh-0461-07; mvh-0462-04; mvh-0464-04; mvh-0474-05; mvh-0481-02; mvh-0540-03; mvh-0559-06; mvh-0565-08; mvh-0569-08; mvh-0580-09; mvh-0592-06; mvh-0599-02; mvh-0600-02; mvh-0611-05; mvh-0619-08; mvh-0622-02; mvh-0625-05; mvh-0644-05; mvh-0647-05; mvh-0650-06; mvh-0656-07; mvh-0668-08; mvh-0669-08; mvh-0675-09; mvh-0678-07; mvh-0681-09; mvh-0690-08; mvh-0695-06; mvh-0704-08; mvh-0706-06; mvh-0709-08; mvh-0716-09; mvh-0717-07; mvh-0717-08; mvh-0719-09; mvh-0720-06; mvh-0726-07; mvh-0731-05; mvh-0747-11; mvh-0751-10; mvh-0754-05; mvh-0765-04; mvh-0765-06; mvh-0766-07; mvh-0769-10; mvh-0770-12; mvh-0771-09; mvh-0772-09; mvh-0774-09; mvh-0776-04; mvh-0776-07; mvh-0778-06; mvh-0779-08; mvh-0786-08; mvh-0790-09; mvh-0803-07; mvh-0803-09; mvh-0807-02; mvh-0807-04; mvh-0815-01; mvh-0817-05; mvh-0819-06; mvh-0822-02; mvh-0824-07; mvh-0831-01; mvh-0832-03; mvh-0833-01; mvh-0836-01; mvh-0843-03; mvh-0846-01; mvh-0847-02; mvh-0854-01; mvh-0856-01; mvh-0860-05; mvh-0866-03; mvh-0868-03; mvh-0876-02; mvh-0879-06; mvh-0882-04; mvh-0882-05; mvh-0888-01; mvh-0889-01; mvh-0890-02; mvh-0891-02; mvh-0893-01; mvh-0900-02; mvh-0901-02; mvh-0902-02; mvh-0923-06; mvh-0929-01; mvh-0932-02; mvh-0979-05; mvh-0980-04; mvh-0986-02; mvh-0991-03; mvh-1036-01; mvh-1044-02

is a havi egy megjelenési átlagszámot csak az 1937. és 1940. közti négy évben érte el. Az előfordulások gyakorisága és az időbeni változása pedig a 20. ábrán látható.⁴²⁷

16. ábra Japán előfordulásai

1930 előtt csak elvétve említették, 1943 januárjától pedig egyáltalán nem jelent meg. Utolsó előfordulása a 986. számú híradóban volt,⁴²⁸ melyben beszámoltak arról, hogy közel egy évvel korábban, 1942 februárjában a japán haderő megostromolta és bevette az angol nemzetközösségi csapatok által védett Szingapúrt. Ekkora időbeli távolság az esemény megtörténte és a hírként való ábrázolása között nem volt jellemző, így ez mindenképpen különleges eset. Maguk a szerkesztők is érezhették ezt, mivel a hír narrációját ennek indoklásával kezdték: „*Hosszú kerülő úton most érkeztek újabb érdekes felvételek a Szingapúr elfoglalásáért vívott harcokról.*” Elmaradását két dologra lehetne visszavezetni. Az egyik a gyakorlati probléma lehetne, hogy a távolság és a háború miatt nem juthattak el a filmtekercsek Budapestre. Ez viszont nem lehet teljes magyarázat, ugyanis a semleges országokon keresztül tudták egymással tartani a kapcsolatot. Így ez nem lehet indoka a késésnek. A japán győzelem kétségtelenül nagy volt, de ennek a magyarországi hatása 1942 év elején is csekély volt, 1943-ban pedig még attól is kevesebb. Az „*újabb felvételek*” is nehezen értelmezhető jelző, mivel korábban nem említették, hogy ott harcok folytak. A másik indoklás, hogy 1942 év elején nem is akarhattak ilyesmit levetíteni, mivel 1941 decemberében Magyarország és a szövetségesek között hadiállapot került kihirdetésre, ami után jelentősen visszaesett az amerikai és az angliai megjelenések száma. A hír levetítésének okai között inkább a háború kedvezőbb alakulásának, a Don-kanyarban bekövetkezett vereséggel szembeni megerősítő szándék rejlik.

Az is megállapítható, hogy a távoli császárságról alapvetően a kultúrája és a háborús cselekedetei jelentek meg. Utóbbi kapcsán inkább az ázsiai hadszíntéren folytatott küzdelmek kerültek terítékre, és nem a csendes-óceáni hadszíntéren vívott küzdelmek az Amerikai Egyesült Államokkal. Többször megjelenítették a japán kultúra sajátos vonásait, így az

⁴²⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁴²⁸ mvh-0986-02

autentikus sportjait, azok közül is leginkább a küzdősportokat. A japán személyek között nem jelentek meg az átlagos alattvalók közül megszemélyesített emberek, hanem inkább az uralkodó dinasztiára és magára Hirohito császárra koncentráltak. Ezen kívül szerepet kapott még a kommunizmusellenesség, ami közös vonást jelentett a magyarországi politikai beállítottsággal.

17. ábra Kendó az ősrégi japán küzdősport⁴²⁹

A távol-keleti hírek összesített értékelésében megállapítható, hogy azok Japánról köré csoportosultak. Ebből az következik, hogy a távol-keleti térség egyet jelentett a Japánnal történetekkel. A többi országról szinte csak azért tettek említést, mert konfliktusba kerültek Japánnal. **Kína**, a térség másik jelentős országának reprezentációi még a felét sem tették el a Japánról szóló előfordulásoknak. Az ő esetükben mindösszesen 43 alkalmat ért el,⁴³⁰ melyek többsége a Japánnal folytatott konfliktus eredményeként született. Ebből kifolyólag érdemes összehasonlítani a két ország ábrázolásának módját. A 22. ábrán jól látszik,⁴³¹ hogy először a 1932–1933-ban a mandzsúriai háború, majd 1937-től a kiterjedt japán – kínai háborúhoz lehet kötni a megjelenéseket. Viszont mivel a hírek Japánon keresztül érkeztek Magyarországra, és az ábrázolások is a Japánnal folytatott diplomáciát kívánták támogatni, a megjelenítések erősen torzítottak. Ennek egyik legjobb jele az 1932 januárjában megjelenő hír,⁴³² melyben egyenesen arról számoltak be, hogy a japánok megvédik magukat a kínai önkéntes csapatoktól, és ezért háborúznak.

⁴²⁹ mvh-0407-05 16. mp.

⁴³⁰ mh-103-04; mh-353-01; mvh-0404-06; mvh-0414-07; mvh-0417-07; mvh-0424-06; mvh-0454-07; mvh-0456-07; mvh-0461-07; mvh-0464-04; mvh-0466-07; mvh-0670-09; mvh-0692-11; mvh-0567-07; mvh-0670-09; mvh-0692-11; mvh-0700-09; mvh-0704-08; mvh-0706-06; mvh-0709-08; mvh-0716-09; mvh-0717-08; mvh-0717-07; mvh-0717-08; mvh-0726-07; mvh-0730-07; mvh-0731-05; mvh-0743-08; mvh-0749-09; mvh-0751-10; mvh-0754-05; mvh-0765-06; mvh-0766-07; mvh-0770-12; mvh-0771-09; mvh-0774-09; mvh-0776-04; mvh-0778-06; mvh-0786-08; mvh-0790-09; mvh-0803-09; mvh-0833-01; mvh-0856-01; mvh-0889-01; mvh-0900-02; mvh-0902-02

⁴³¹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁴³² mvh-0414-07

18. ábra Kína előfordulásai

Mandzsúriáról⁴³³ is japán közvetítéssel juthatott a magyar néző ismeretekhez. Először 1931-ben a japán-kínai viszály okán, majd 1932-ben arról értesültek, hogy Japán elismeri az ország önállóságát, ezzel egyszersmind igazolva a japán beavatkozást. 1936-ban és 1937-ben is akadt egy-egy hír a térségről, ami már pozitívabb képet festett. Egyrészt több vegyes házasságról is beszámoltak, valamint a kommunista Mongóliával való konfliktusról.

A térség más országai között megjelenést ért el még Indokína,⁴³⁴ Mongólia⁴³⁵ és a már korábban is említett Szingapúr.⁴³⁶ Viszont ezek az országok majdnem mindig Japán kapcsán kerültek említésre. Mongólia ez alól csak azért kivételes, mivel Magyarország középkori történelméből a tatárjárás kapcsán megemlékeztek a mongol hordákról.⁴³⁷ Kicsit más a helyzet Hongkong⁴³⁸ reprezentációjával, ami csak egyszer jelent meg. Akkor is háttérszereplőként egy Ausztráliából származó filmhíradóban, amikor a cserkészek felvonultak az 1935-ös világjamboree-n. A térség utolsó országa, ami még felkerült a filmhíradó térképére, **Thaiföld** (Sziám).⁴³⁹ Ennek oka a komoly dinasztikus múlta visszatekintő uralkodói család volt, mivel az hat hírből felében megjelent. Ez az ország képes volt önállóan is megjelenni, méghozzá akkor, amikor az MFI munkatársai felvették a Budapestre látogató királyi párt.⁴⁴⁰

Összességében a távol-keleti régióról elmondható, hogy rendkívül Japán centrikus volt. Vagy róla, vagy a vele harcolókról szóltak a hírek. A kevés kivételt mindössze az előző bekezdésben említett néhány eset jelentette. Japán reprezentációja a szövetséges országokéhoz – olasz és német – hasonlóan igyekezett kedvezőbb képet kialakítani a közönségben. Így e hírek

⁴³³ mvh-0404-06; mvh-0424-06; mvh-0452-06; mvh-0454-07; mvh-0644-05; mvh-0690-08; mvh-0690-08; mvh-0867-09

⁴³⁴ mvh-0518-06; mvh-0888-01; mvh-0891-02

⁴³⁵ mh-48-05; mvh-0867-09; mvh-0819-01; mvh-1061-05; hfk-51-01

⁴³⁶ mvh-0986-02

⁴³⁷ hfk-51-01

⁴³⁸ mvh-0580-09

⁴³⁹ mvh-0430-06; mvh-0445-02; mvh-0547-04; mvh-0577-06; mvh-0888-01; mvh-0891-02

⁴⁴⁰ mvh-0547-04

elemzésével a Magyarországon kívánatos értékrendet is közvetítették. Olyan ez, mint amikor mások tanulmányozásával tulajdonképpen magunkat ismerjük meg.

2.2.3. A kevesebb reprezentációval rendelkező Európán kívüli országok

Ebben az alfejezetben tekintem át, hogy mely országok bukkantak még fel a filmhíradóba. Az **észak-amerikai** másik ország **Kanada**,⁴⁴¹ melynek jellemspecifikus, mert kevés alkalommal jelent meg ugyan, viszont ezen esetek túlnyomú többségében (11 esetben) valamilyen téli sporthoz köthető. Ebből is öt esetben a jégkorongmérkőzés került a figyelem középpontjába. Tehát Kanadával kapcsolatos előfordulások többsége okán a kognitív térképen a téli sportok képében jelenhetett meg. Ezek közt is alapvetően a jégkorong, majd ezt követően a síelés, a korcsolyázás és a kutyaszánhúzás fordult még elő. Ezen kívül csak a különlegességnek számító hírek kapcsán kerültek a napirendre. Ilyen volt az 1936-ban született ötösikrekről forgatott felvételek vagy az angol uralkodó 1939-es látogatása. Specifikussága abból ered, hogy a kevés számú reprezentációval rendelkező országok ábrázolásai általában egy jellemző téma köré épülnek, melyek erősítik az országról alkotott sztereotípiát.

Dél-Amerika rendkívül távol feküdt Magyarországtól, de nemcsak földrajzi értelemben, hanem a filmhíradó színterén is. A 21 év alatt mindössze négy ország jelent meg a kontinensről: köztük **Guyana** egyszer,⁴⁴² Chile kétszer,⁴⁴³ Argentína négyszer⁴⁴⁴ és Brazília tizenegyszer⁴⁴⁵ alkalommal. A többi nagyobb ország, úgy mint Kolumbia, Venezuela, Peru vagy Bolívia, egyáltalán nem került fel a filmvászonra.

Az említett országok közül **Chilét** két természeti katasztrófa reprezentálta. Az 1932. április 10-én Quizapú vulkán kitörése, majd a több tízezer halálos áldozatot követelő 1939-es nagy földrengés jelent meg. Előbbi természeti katasztrófa nagysága miatt **Argentína** is szóba került. Utóbbi már az olasz érdekeltségek okán is megjelent, mivel az itáliai Livernóban az Odero Terni Orlando hajógyára az argentin haditengerészet részére gyártott hadihajót. 1936-ban viszont egy fontos eseményről számoltak be. Ugyanis az év decemberében Buenos

⁴⁴¹ mh-54-05; mh-159-03; mh-198-04; mh-201-04; mvh-0441-04; mvh-0520-05; mvh-0572-08; mvh-0582-11; mvh-0625-05; mvh-0627-07; mvh-0643-06; mvh-0650-03; mvh-0658-02; mvh-0672-08; mvh-0673-03; mvh-0731-08; mvh-0797-06; mvh-0783-06; mvh-0819-06; mvh-1069-01

⁴⁴² mvh-1044-02

⁴⁴³ mvh-0428-06; mvh-0782-06

⁴⁴⁴ mh-291-06; mvh-0428-06; mvh-0733-03; mvh-0671-07

⁴⁴⁵ mh-358-05; mvh-0442-07; mvh-0446-01; mvh-0446-06; mvh-0497-07; mvh-0563-06; mvh-0573-08; mvh-0584-01; mvh-0974-01; mvh-1008-01; mvh-1044-02

Airesben az Egyesült Államok összehívott egy konferenciát,⁴⁴⁶ mellyel azt kívánta elérni, hogy a világ több pontján kitört fegyveres összecsapások ne terjedjenek át az amerikai kontinensre. Ez tipikusan egy olyan hír volt, ami a nézőket a más színtérről szerzett ismereteikben erősíthette meg. A szerkesztők ismerték ennek az eseménynek a fontosságát, viszont ezt korlátozottan tudták érvényesíteni a filmhírben, főleg azért, mert Roosevelttel amerikai elnök angol nyelven beszélt, melyet akkoriban kevesen érthettek Magyarországon.

Brazília megjelenésének már volt komolyabb magyar kötődése is. Az egyik, hogy 1935-ben egy önálló pavilonnal jelen volt a budapesti nemzetközi vásáron, ezzel utalva a kereskedelmi kapcsolatokra.⁴⁴⁷ Amiért Brazília leginkább megjelenhet a térképen, az az, hogy 1939. júliusában Rio de Janeiro magyar követségének élére ifj. Horthy Miklós került kinevezésre. Hazatéréséről 1942 októberében számolt be a filmújság. A hazajövetel okáról vagy körülményeiről már nem tettek említést, csak arról, hogy megérkezett Budapestre. Bár Brazília 1942 elején megszakította a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal, a kormányzó fia még helyben maradt. Ez év augusztus 22-én azonban Brazília is belépett a háborúba, így már ellenséges országgá vált, ami okán a kormányzó fia nem maradhatott tovább. Ifj. Horthy Miklós hosszas szervezés után szeptember 16-án indulhatott haza. Megérkezésének egyik fontos szenzációs faktora, hogy addigra a kormányzó négy gyermeke közül már csak ő volt életben.⁴⁴⁸

Összességében azt lehet mondani, hogy Dél-Amerika országaiból alig kerültek be a filmhíradóba. Az viszont kijelenthető, hogy a hatalmas távolság, a nagyrészt közömbös politikai érdek és a kulturális, valamint társadalmi különbségek ellenére mégis feltűntek a magyarországi vetítővászonon. Talán ez szimbolizálja a leginkább, hogy a 20. századra milyen kicsi lett a világ. Pontosabban, hogy a világ kitágulásának globális információs kapcsolatai eljutottak abba a stádiumba, hogy egy magyar játékfilmre beülő néző bármit is láthasson az Andokról vagy a kávé hazajáról. Az alacsony előfordulási számok okán minimális jellemző társulhat a kontinenshez, mégis pusztán az a tény, hogy egyáltalán megjelent, fontos információ a historikusok számára.

A Karib-térség bírt a legalacsonyabb megjelenéssel a régiós csoportosítások között. A területről mindössze 12 előfordulás került rögzítésre. Egy-egy előfordulás társul **Puerto**

⁴⁴⁶ <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1936v05/ch2> Letöltve: 2022. március 18.; Mr. Roosevelt's Speech to the Board of the Pan-American Union. In: Bulletin of International News Vol. 16, No. 8 (Apr. 22, 1939), 21–23 (3 pages) Published By: Royal Institute of International Affairs.

⁴⁴⁷ Varga (1972) 57–76.

⁴⁴⁸ Szilágyi (1998), 56–61.

Ricohoz,⁴⁴⁹ **Bahama-szigetekhez**,⁴⁵⁰ **Antillákhoz**,⁴⁵¹ valamint kettő-kettő **Panamáához**⁴⁵² és **Kubához**.⁴⁵³ Ezekben (sorrend szerint) orkánpusztítás, Havanna gőzös zátonyra futása, egy kakasviadal, valamint a csatornában felépített új zsilip és árvíz, Kubában pedig a véres tüntetések és Morejon kubai ökölvívó mérkőzése Budapesten került be a filmhíradóba. A térségből származó hírek zöme valamilyen katasztrófáról számolt be, mely alapvetően is egy figyelemfelkeltő típusú hír, és ezáltal érdeklődésre tart számot. Visszaautalnék a globalizálódásra, ugyanis ezek a hírek megteremtik maguknak az érdeklődést, annak ellenére, hogy ezek a természeti katasztrófák semmilyen módon nem érintik a magyarországi közönséget. Egy hosszú és lassú folyamat része ez, amiben a média apránként beemeli a hazai lakosok mentális térképébe a tőlük távol és függetlenül történő eseményeket.

A térség legnagyobb országa **Mexikó**,⁴⁵⁴ ami csupán öt előfordulás alkalmával jelent meg. Ezek közül az első némileg vitatható módon kapcsolható ide, ugyanis a felvételeken a botanikai kertben egy mexikói philodendron növényt mutattak be. Ugyanis az nem feltétlenül ismert, hogy a növény valóban Mexikóból származik, mert mondjuk ott őshonos, vagy csak az elnevezése mexikói, mert egy mexikói fedezte fel valahol máshol, vagy éppen egy olyan fantáziaelnevezésre utal, mint például a franciaágy. Esetünkben fogadjuk el, hogy a látott növény a philodendron nemzetség egyik mexikói fajtája, mely a karibi térség esőerdőiben őshonos, így számolhatjuk Mexikóhoz. Évekkel később egy római kori lóversenyt mutattak be Mexikóból, majd egy vakmerő kötélátolást, az 1936-os berlini olimpia megnyitóján tűnt fel a mexikói csapat, végül Cárdenas tábornok vezette felkelés⁴⁵⁵ leverését jelenítették meg.

Hasonlóan Dél-Amerikához, a Karib-térség is inkább valamilyen katasztrófával tudta felhívni magára a figyelmet. Ugyan hiányzott a Pán-Amerika vagy a külkereskedelmi kötődésű megjelenése, viszont a rendezetlen társadalmi berendezkedés, amelyet a zavargások és felkelések bemutatásával reprezentáltak, jelen volt.

Az **afrikai kontinens** országai a magyar audiovizuális hírszolgáltatás térképén rendkívül aszimmetrikusan jelentek meg. Egyes területekről bővebben beszéltek, míg másokról egyáltalán nem. Az Afrika-reprezentációkat három csoportba lehet osztani. A legkevesebb előfordulással rendelkező országok közé számos, a világtól elzárt és rejtélyes terület tartozott. A két világháború között indult felfedezőútjára a híres Afrika-kutatók, Almásy László Ede,

⁴⁴⁹ mvh-0460-06

⁴⁵⁰ mvh-0571-06

⁴⁵¹ mvh-0628-04

⁴⁵² mvh-0464-06; mvh-0516-09

⁴⁵³ mvh-0511-08; mvh-0880-07

⁴⁵⁴ mh-158-03; mvh-0517-08; mvh-0567-06; mvh-0650-06; mvh-0747-09

⁴⁵⁵ Cárdenas, Lázaro (1895-1970) elnök leverte a felkelőket. Lásd bővebben: Weston (1983) Letöltve: <https://www.jstor.org/stable/981231> 2022. február 18.

Zichy Nándor gróf és Sir Robert Clayton⁴⁵⁶. Paikert Alajos beszámolója szerint az expedíció tagjai az „*Uveinat gránit hegységétől kiindulva keresik a legendás hírű, titokzatos Zarzura oázist, ahova fehér ember még nem tette be lábát.*”⁴⁵⁷ 1932 májusában Szudán területén elérték a híres felfedezést, amely már júliusban megjelent a filmvászonon.⁴⁵⁸

Voltak olyan területek, melyek csak egyszer fordultak elő a filmszínházban. Ilyenek voltak a dél-afrikai gyémántbányák,⁴⁵⁹ vagy az egzotikus tájnak minősülő **Zambia** és **Zimbabwe** közti csodálatos Viktória vízesés.⁴⁶⁰ Mára már mindkettőről el lehet mondani, hogy szinte sztereotip motívumként jelennek meg a köztudatban. Másik alkalommal arra utaltak, hogy az európai gyarmatosítókat milyen szívesen fogadták a Nyugat-Afrikában található **Szenegálban**.⁴⁶¹

Az előbbiekhöz képest sokkal többször jelent meg a kelet-afrikai térséghez tartozó **Abesszínia**. A legtöbb híradás az olasz-etióp háborút ábrázolta, amelyek viszont kivétel nélkül mind olasz közvetítéssel érkeztek Magyarországra. A kelet-afrikai országról összesen 46 tudósítás⁴⁶² található a híradóban. A 21 vizsgált év során az abesszíniai előfordulások nem arányosan történtek, melyet az 23. ábra jelenít meg.⁴⁶³ A híradó térképére elsősorban 1932-ben került fel azzal, hogy az ország fiatal uralkodója Európába látogatott.⁴⁶⁴ 1935 májusában megjelenő híradó jelentette be,⁴⁶⁵ hogy Hailé Szelasszié császár Abesszíniában fegyverkezik.

⁴⁵⁶ mh-391-03; mvh-0438-01; mvh-0442-02

⁴⁵⁷ mvh-0438-01

⁴⁵⁸ mvh-0438-01

⁴⁵⁹ mvh-0450-09

⁴⁶⁰ mvh-0476-09

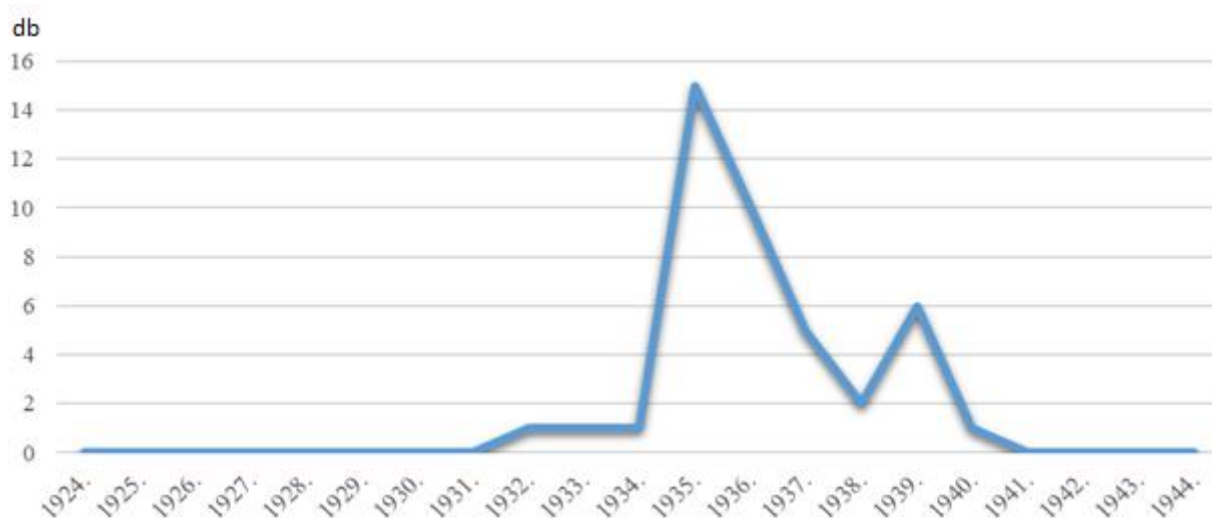
⁴⁶¹ mvh-0619-06

⁴⁶² mvh-226-04; mvh-0413-04; mvh-0513-08; mvh-0534-08; mvh-0574-07; mvh-0586-05; mvh-0588-06; mvh-0590-04; mvh-0590-05; mvh-0592-08; mvh-0602-07; mvh-0602-08; mvh-0604-04; mvh-0604-05; mvh-0608-07; mvh-0610-07; mvh-0611-08; mvh-0612-07; mvh-0613-05; mvh-0615-08; mvh-0620-07; mvh-0621-07; mvh-0622-07; mvh-0625-07; mvh-0628-07; mvh-0630-06; mvh-0633-08; mvh-0639-10; mvh-0639-08; mvh-0642-07; mvh-0671-05; mvh-0672-06; mvh-0690-09; mvh-0699-08; mvh-0711-04; mvh-0722-08; mvh-0724-08; mvh-0726-08; mvh-0776-09; mvh-0778-05; mvh-0802-11; mvh-0803-10; mvh-0815-02 (jelzethibás, 4. hír); mvh-0827-01; mvh-0838-01; mvh-0847-01

⁴⁶³ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁴⁶⁴ mvh-0413-04

⁴⁶⁵ mvh-0586-05

19. ábra Abesszínia (Etiópia) előfordulásai

A helyzet fokozódásaként szeptemberben már arról számoltak be, hogy mialatt Európában öthatalmi diplomáciai viták folytak, addig a „*négus hadsereg*” a háborúra készült.⁴⁶⁶ 1935 októberében és novemberben már arról beszéltek, hogy a sikeres olasz támadást követően a behódolt törzsek tisztelettel fogadták a katonákat.⁴⁶⁷ A következő híradóban pedig elmagyarázták a nézőknek, hogy az olaszok a front mögött elkezdték az újjáépítést.⁴⁶⁸ 1936-ban döntő olasz sikerekről számoltak be. Az olasz ügy európai közös cselekedetnek látszott, mivel 1936 májusában bemutatták, ahogy francia földön elfogták az etióp császár pilótáját.⁴⁶⁹ Az olasz építkezések a háború végével új lendületet kaptak, ugyanis 1936 júniusában a híradó szerint az olaszok megkezdték az elfoglalt területek modernizálását.⁴⁷⁰ Ezt követően jelentősen csökkent a megjelenések száma, de azért néha felelevenítették a fasiszta felvonulások évfordulóján vagy éppen a keresztény hittérítők megérkezését az afrikai országba. A hírek 1940 májusától viszont megszakadtak. Ez azért történhetett, mivel az év június 10-én Olaszország hadat üzent a szövetségeseknek, ezáltal Kelet-Afrika ismét hadműveleti területté változott. Az elszigetelt olasz erők ellenállása még egy évet sem tartott ki a minden oldalról támadó brit nemzetközösségi csapatokkal szemben. Ezek a kedvezőtlen hírek pedig már nem jelentek meg a baráti Olaszországról.

Abesszínia ábrázolásai között megjelent a békebontó és a fejletlenség motívuma. Ezt azzal a technikával jelenítették meg, hogy amíg az európaiak a békéről tárgyalnak, addig ők fegyverkeznek. Utóbbit pedig azzal, hogy az olaszok folyamatosan építkeznek és modernizálják az infrastruktúrát.

⁴⁶⁶ mvh-0604-04

⁴⁶⁷ mvh-0611-08

⁴⁶⁸ mvh-0612-07

⁴⁶⁹ mvh-0639-08

⁴⁷⁰ mvh-0642-07

Abesszíniához képest kicsit más volt a helyzet **Líbia** tekintetében, melyről 23 előfordulást⁴⁷¹ lehetett feljegyezni, illetve ezen kívül még volt hat olyan észak-afrikai harcról hír,⁴⁷² mely nagy valószínűséggel Líbiához köthető. A megjelenések közül mind az 1931-es, mind az 1942-es évek közzé estek, melyeket a 6. ábra jelenít meg.⁴⁷³ A kezdődátum összefügg a cserekapcsolatok felerősödésével, a végdátum pedig a háború kedvezőtlen alakulásával. A terület gyarmati függésben volt Olaszországtól, így minden róla megjelenő hír ezzel volt kapcsolatos. Ebből kifolyólag negatív színezetű hír nem is jelenhetett meg az országról. A legfőbb motívum, ami köré csoportosultak a megjelenések, azok az olasz fejlesztések és beruházások voltak. Más jellegzetes elemként lehet említeni a „színesbőrű ezredek”⁴⁷⁴ felvonulását és a háború idején zajló sivatagi harcokat.

20. ábra Líbia előfordulásai

A harmadik jelentős ország **Egyiptom**,⁴⁷⁵ ami már 1929-ben megjelent a hírekben. A kereskedelmi kapcsolatok okán többször is saját pavilonnal rendelkezett a budapesti Nemzetközi Vásáron.⁴⁷⁶ Az ősi ország alapvető ismertetőjegye a piramisok, amik a 475. filmhíradóban tűntek fel.⁴⁷⁷ Az Egyiptomhoz köthető nevezetes személyek közt megtalálhatjuk Almásy felfedező⁴⁷⁸ és I. Faruk királyt is.⁴⁷⁹ Ezzel szemben **Marokkó**⁴⁸⁰ már távolabb esett a magyar érdeklődéstől, és amikor mégis megjelent, akkor a francia és a spanyol érdekeltségként mutatták be.

⁴⁷¹ mh-363-04; mh-391-03; mvh-0438-01; mvh-0442-02; mvh-0520-09; mvh-0524-05; mvh-0536-07; mvh-0587-04; mvh-0620-01; mvh-0659-08; mvh-0682-07; mvh-0683-07; mvh-0690-09; mvh-0719-10; mvh-0745-07; mvh-0770-07; mvh-0848-02; mvh-0855-02; mvh-0857-03; mvh-0860-06; mvh-0929-02; mvh-0941-02; mvh-0958-01

⁴⁷² mvh-0895-02; mvh-0935-02; mvh-0937-03; mvh-0938-03; mvh-0946-05; mvh-0956-02

⁴⁷³ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁴⁷⁴ mvh-0587-04

⁴⁷⁵ mh-282-03; mh-316-03; mvh-0438-01; mvh-0443-07; mvh-0475-04; mvh-0502-03; mvh-0584-01; mvh-0627-05; mvh-0634-01; mvh-0638-04; mvh-0703-09; mvh-0706-05; mvh-0726-08; mvh-0727-02 (jelzethiba: 5. hír); mvh-0737-04; mvh-0851-08; mvh-0860-06; mvh-0868-02

⁴⁷⁶ mvh-0584-01

⁴⁷⁷ mvh-0475-04

⁴⁷⁸ mvh-0438-01

⁴⁷⁹ mvh-0703-09

⁴⁸⁰ mvh-0443-07; mvh-0602-04; mvh-0664-05; mvh-0688-08; mvh-0700-08; hfk-89-01; hfk-91-01

Összességében azt lehet mondani, hogy a filmhíradó által táplált világképben Észak-Amerika és a Távols-Kelet után Afrika kapta a legtöbb figyelmet a híradóban, ami két tényezőnek volt köszönhető. Az egyik, hogy Kelet-Afrikában az olaszok háborút indítottak az etiópok ellen, valamint hogy a második világháborúban Észak-Afrika is hadszíntérre változott. Az olasz gyarmatokon kívül még Egyiptom került fel a leginkább Afrika térképére. Utóbbihoz lehet kötni a piramisokat, I. Faruk királyt és az Afrika-kutatókat. A többi ország olyan minimális számban jelent meg, hogy azok legfeljebb más média színterek képeit erősíthették meg. Az észak-afrikai tudósítások vége egybeesett a sivatagi harcok végkimenetelével, ugyanis az utolsó hírek Egyiptomból, Líbiából vagy Tunéziából⁴⁸¹ a sivatagi harcokról szóltak.

A közel-keleti régió legtöbb országa elkerülte a híradó szerkesztőinek figyelmét, így **Irakról**,⁴⁸² **Szíriáról**⁴⁸³ és **Iránról**⁴⁸⁴ mindössze egy-egy előfordulás került regisztrálásra. Mind a három megjelenés a második világháborúhoz köthető, viszont más-más perspektívából. Irak az olaj, Szíriához a francia-brit szembenállás, Iránból pedig az olasz nemzetiségűek hazautazása kapcsán jelentek meg. A hír nem mondta ki, de az olaszok menekültek voltak, akik elhagyták Iránt, mivel 1941 augusztusában és szeptemberében a szovjet és brit csapatok megszállták az országot.

Palesztina ekkor még brit mandátumterület volt, mely öt alkalommal⁴⁸⁵ került említésre. Az első kettőre 1932/33-ban került sor, melyek még kulturális témával foglalkoztak. 1936-ban viszont két negatívabb esemény került a reflektorfénybe. Ugyanis arról beszéltek, hogy a helyi arab lakosság tüntetéseket szervez a bevándorlás ellen. Bár konkrétan nem mondták ki, hogy kik ezek a bevándorlók, de a „*szigorú ostromállapot*” jelző elég jól reprezentálta, hogy nagyon nem kívánatosak az újonnan érkezők. Ezt lehetne a zsidóság betelepülésére is érteni (a források ezért is történtek), de a híradóban a következő hír arról számolt be, hogy Hailé Szelasszié etióp császár az Abesszin háború okán Jeruzsálembé utazott. Az eddigi megfigyelések alapján az olaszokat minden esetben jó színben tüntetik fel, míg az ellenük lévőket negatívan. Ezért ehhez a hírhez sem lehet pozitív jelentéstartalmat társítani. Ritkább esetek közé tartozik, hogy ilyen mértékű közvetlen kapcsolat legyen két hír között egy híradóban. A terület instabilitására 1938-ban még ráerősítettek azzal, hogy az angol haderő igyekszik a békét helyreállítani a térségben.

⁴⁸¹ hfk-88-01; mvh-0984-02; mvh-0986-01

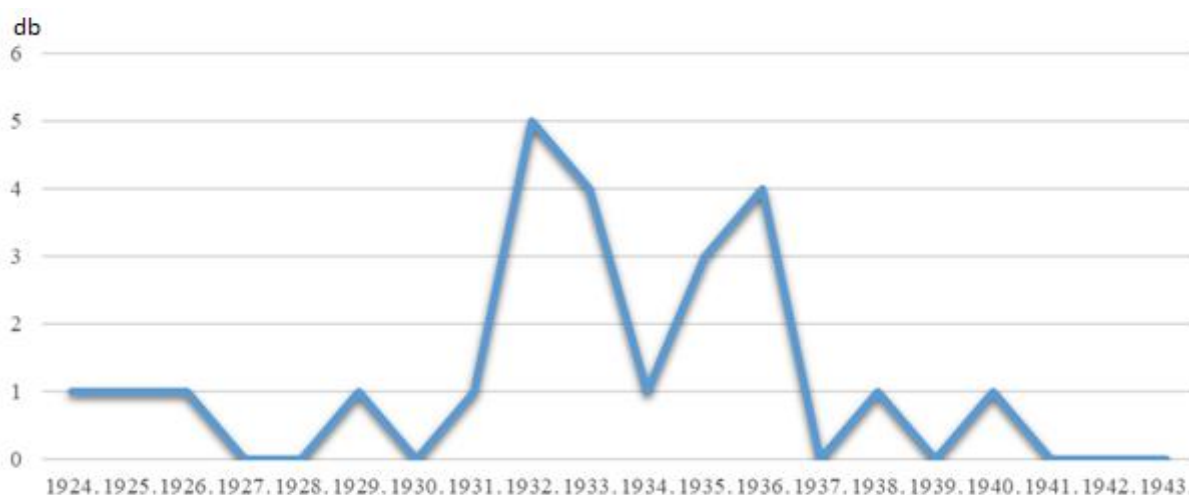
⁴⁸² mvh-0898-01

⁴⁸³ mvh-0905-01

⁴⁸⁴ mvh-0923-04

⁴⁸⁵ mvh-0427-05; mvh-0475-04; mvh-0640-07; mvh-0640-09; mvh-0769-08

A közel-keleti régióból talán **Törökország** lehetett az az ország, melyet senkinek sem kellett bemutatni Magyarországon. A közös történelmi múlt viszont nem generált sok hírt. Ugyanis mindössze 39 alkalommal⁴⁸⁶ található kapcsolati pont a hírekben. Ezek 1924 és 1940 között nagyjából arányosan oszlottak szét, amit a 7. ábrán lehet látni.⁴⁸⁷ Viszont a háborúba való belépést követően a semleges országról eltűntek a hírek. Ami biztosan felkerült a hozzájuk kapcsolható filmhíradós információk közzé, hogy több magyar vagy magyar vonatkozású hős talált náluk menedékre.

21. ábra Törökország előfordulásai

Ilyen volt Bem József 1848/49-es tábornok és II. Rákóczi Ferenc is. A legtöbb alkalommal viszont az emlékezetpolitika kapcsán kerültek előtérbe. A kettősség abban mutatkozott meg, hogy a régi ellenségkép a két háború közötti korszakra már átfordult baráti kapcsolattá.⁴⁸⁸ A történelmi vonatkozású megjelenéseknél is igyekeztek kerülni a negatív hangnemet Törökországgal szemben. Jó példa erre az 1932. májusában megjelenő hír,⁴⁸⁹ melyben Kőszeg hősiei védelméről emlékeztek meg. A narrátor az alábbiakat mutatta be az ostrom során.

„Kőszeg az ország egyik legrégibb és legszebb városa, jubileumra készül. Most van négyszáz éve, hogy Kőszeg vára megállította és visszaverte Szolimán szultán Nyugat-Európa ellen vonuló félmillió hadseregét. Jurisics Miklós várkapitány maroknyi csapatával három hétig állta a véres ostromot, és az európai kultúrát megmentő hősiei harc emlékét most egész Európa ünnepelni fogja.”

A hír szövegében gondosan kerültek a „török” megnevezést. Kihangsúlyozták Nyugat-Európa védelmét, habár annak elfoglalása előtt Közép-Európát is meg kellett volna hódítaniuk.

⁴⁸⁶ mh-22-04; mh-81-02; mh-118-04; mh-132-01; mh-160-01; mvh-226-02; mh-280-01; mh-360-01; mvh-0400-01; mvh-0418-04; mvh-0427-08; mvh-0430-02; mvh-0442-07; mvh-0446-02; mvh-0459-06; mvh-0470-03; mvh-0483-05; mvh-0501-02; mvh-0507-05; mvh-0507-06; mvh-0507-07; mvh-0531-01; mvh-0556-03; mvh-0563-02; mvh-0581-04; mvh-0591-04; mvh-0599-02; mvh-0634-01; mvh-0643-02; mvh-0645-03; mvh-0660-01; mvh-0669-07; mvh-0771-05; mvh-0673-02; mvh-0693-07; mvh-0834-02; mvh-0836-07; mvh-0888-07; mvh-1000-01

⁴⁸⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁴⁸⁸ mvh-0446-02

⁴⁸⁹ mvh-0430-02

A nemzeti hősiesség nagyobbítására a támadók és védők létszámarányait is jelentősen eltúlozták. Érdekes módon a haza védelmének „szentsége” sem jelenik meg a hírben, sokkal inkább az európai kultúra védelmének fontossága. Ez annak tudható be, hogy a világhíradó híreit külföldre is gyártották, és így ez sokkal jobban kiemeli Magyarország európai létezésének szükségszerűségét. Az emlékezetpolitikán kívül a másik jelentős előfordulás Musztafa Kemal Atatürk személye volt,⁴⁹⁰ aki Törökország első miniszterelnökeként nagy szerepet játszott az ország első világháború végi politikájában. Ezen tettei okán minden alkalommal baráti hangnemben és tiszteletre méltóan ábrázolták. Halála 1938. november 10-én következett be, melyről a filmhíradóban már abban a hónapban megemlékezett,⁴⁹¹ valamint még a filmhíradó 1000. jubileumi összefoglaló kiadásában is helyet kapott.⁴⁹²

Összességében a közel-keleti ábrázolások Törökország kivételével nem voltak komolyabb számban. Az viszont elmondható róla, hogy önállóan is megállta a helyét a filmhíradóban. Ez javarészt a közös történelemnek köszönhető és a külkapcsolati viszonyokban játszott szerepére. Itt nem a béketapogatózás idejére kell gondolnunk, mert akkor már Törökország nem jelent meg a filmhíradóban, hanem arra az időre, amikor képes volt elkerülni a trianoni sorsot, amiért példaként állhatott a kortársak előtt.

Dél-Ázsia sem tartozott a frekvenciált területek közé. Az ide sorolható országok közül mindössze **Nepál**⁴⁹³ és **Tibet**⁴⁹⁴ kerültek a filmvászonra. Ezek viszont éppen a lehető legjellegzetesebb motívumaikkal jelentek meg. Ez a kijelentés viszont elgondolkodtató. Vajon ezek a képek „csak” a szerző perspektívájából számítanak-e jellegzetesnek? Ezek az információk éppen azért számítanak jellegzetesnek, mert hosszú időtáv alatt ez a fajta reprezentált kép sztereotípiává vált. Ez a folyamat az útibeszámolókkal kezdődhetett, a képekkel folytatódhatott, és a mozgóképek elterjedése felerősítőleg hatott a világkép alakulására. Ezért az egykor még csak egzotikumként és különlegességként publikált képek annyira elfogadhatóvá váltak, hogy ma már, ha róluk akarunk képekkel beszélni, akkor ilyenekkel tudjuk ezt a leghitelesebb módon megtenni. Egy másfajta riporthoz vagy dokumentumfilmhez pedig már hozzá kéne tennünk, hogy a „... *másik arca*.” vagy „*A rejtett ...*” Reményeim szerint a hivatkozásban megadott filmhírekre az olvasó rákeresett, és hasonló következtetésre jutott. Ha ezt még nem tette meg, akkor képzeljen maga elé egy képet a két érintett területről, és a szerző feltételezése szerint elég nagy a valószínűsége annak, hogy Nepál

⁴⁹⁰ mvh-0459-06; mvh-0507-07; mvh-0771-05; mvh-1000-01

⁴⁹¹ mvh-0771-05

⁴⁹² mvh-1000-01

⁴⁹³ mvh-0542-06

⁴⁹⁴ mvh-0567-07

kapcsán a himalájai expedíció, Tibet kapcsán pedig a buddhizmus rajta lesz az olvasó mentális térképén.

A dél-keleti régióból mindössze két ország jelent meg, az egyik a **Fülöp-szigetek**⁴⁹⁵ volt, a másik **Holland-India**, vagy más néven Holland-Kelet-India.⁴⁹⁶ Míg az első a kereszténység miatt került be, ugyanis 1937-ben Manilában tartották az Eucharisztikus Kongresszust, mely azért is jelentős volt, mert a következő Budapesten volt 1938-ban. A második ország is jelentős kiterjedésű volt, de ennek ellenére minimális megjelenéssel bírt Magyarországon. Ebből a kettőből az egyik felvétel alkalmával viszont a komodói sárkánygyík került lencsevégre, mely jellegzetesen ezen a területen őshonos állatfaj.

A térség vezető országa viszont egyértelműen **India**, mely a maga 23 előfordulásával⁴⁹⁷ 1925 és 1944 között arányosan jelenik meg. Ezen felvételek során elsősorban az eltérő kultúra megjelenítése került porondra, majd az angol függőség visszatükröződése. Ami legjobban reprezentálhatta az országot, az a hinduizmus megjelenítése, mely több hírben is előfordult, valamint Mahatma Gandhi is megjelent a filmhíradóban. Ez a kevés megjelenés akár megerősíthette a róla alkotott képet. Nem elképzelhetetlen, hogy a közönség máshonnan is ismerte, ezért ez az ismertségre csak ráerősített, viszont akik addig sem ismerték, nagy valószínűséggel ez a hír sem tudott sokat átadni belőle.

Ezen régió legnagyobb országa India, mely viszonylag sokféle módon bekerülhetett a filmhíradóba. Egyrészt angol érdekeltségei, a magyar gazdasági kapcsolatok (Horthy István repülőútja), a hinduizmus és a magyar kultúrától teljesen eltérő és idegennek számító világábrázolásával hívta fel magára a figyelmet.

Végül talán Magyarország tekintetében nem is lehetne távolabbi országot találni a Földön, mint **Új-Zéland**. A polinéziai őslakosok (maorik) mégis két alkalommal jelentek meg a filmhíradóban.⁴⁹⁸ A rendkívül egzotikus látványt nyújtó képsorok már különlegességüknél fogva is megragadhatták a nézők képzeletét, de ahhoz túl kevés alkalommal jelentek meg, hogy a világkép építéséhez hozzájáruljanak.

Ausztrália viszont 1930 és 1938 között 18 alkalommal⁴⁹⁹ került be a hírekbe. A reprezentáció meglehetősen jellemző képet mutatott be a távoli kontinensről. Példaként

⁴⁹⁵ mvh-0681-05

⁴⁹⁶ mh-368-01; mvh-0759-07

⁴⁹⁷ mh-81-04; mh-141-06; mh-142-04; mvh-251-03; mh-301-02; mh-352-05; mh-368-01; mh-391-04; mvh-0415-07; mvh-0448-04; mvh-0467-06; mvh-0519-08; mvh-0525-06; mvh-0572-04; mvh-0573-09; mvh-0658-02; mvh-0676-06; mvh-0704-07; mvh-0812-07; mvh-0966-01; mvh-1000-01; mvh-1008-01; mvh-1044-02

⁴⁹⁸ mvh-0536-06; mvh-0699-05

⁴⁹⁹ mh-320-03; mh-337-04; mvh-0411-06; mvh-0456-05; mvh-0574-09; mvh-0580-09; mvh-0591-07; mvh-0616-08; mvh-0620-06; mvh-0630-05; mvh-0632-05; mvh-0638-07; mvh-0733-06; mvh-0735-05; mvh-0737-08; mvh-0740-02; mvh-0744-06; mvh-0754-09

említhetjük a bumeráng bemutatását, a strandolásra is alkalmas hosszú partokat, cápafogást, kakadu madarat, a kacsacsőrű emlőst, tűzvészt, Sydney városát vagy a Davis Kupa teniszmérkőzéseket. A tömbösített megjelenésük okán felkerülhettek a kognitív térképre. Az előző régiónál feltett kérdést itt vizsgálánk, akkor minden bizonnyal meg tudnánk mondani, hogy 10-20 vagy akár 50 éves időszakban milyen változáson ment át a világképábrázolás, illetve ezen keresztül mi az, ami még az adott helyszínről alkotott képbe beletartozna; akkor minden bizonnyal a kenguru képe nem hiányozna Ausztrália ábrázolásából.

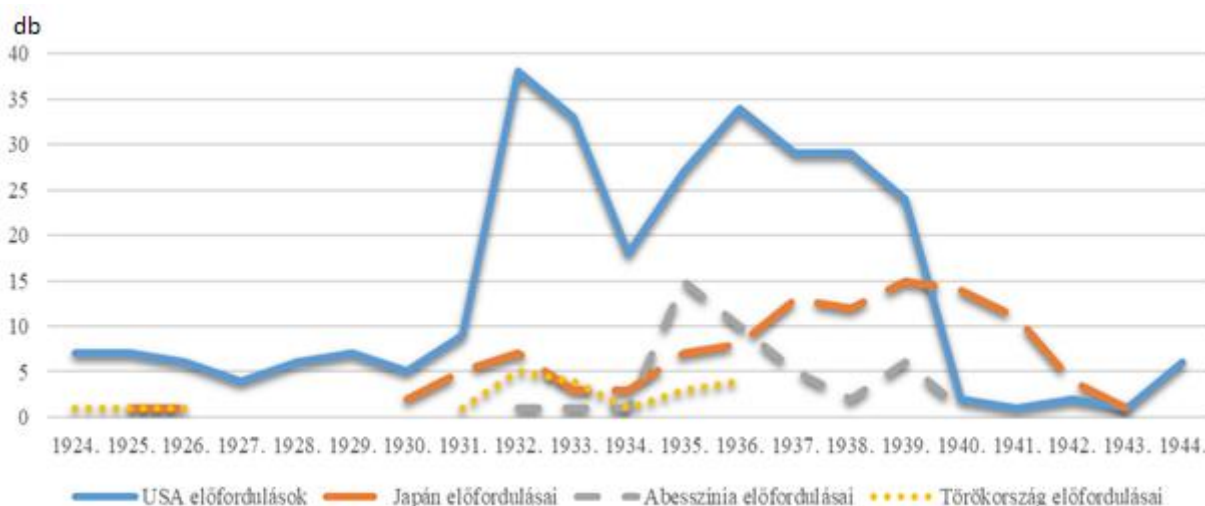
2.3. Részösszefoglalás

Az előző fejezetben megismert ablak effektust itt annyival gondolható tovább, hogy a valóságból felvett médiaesemény nemcsak térben, hanem időben is korlátozott. Összeállításában pedig már a felvétel készítésekor figyelembe kell venni a közönség lehetséges elképzelését egy-egy eseményről, a hitelesség „megőrzése” érdekében. Ez egy kulturális kapcsolat, mely okán maga a filmhíradó kultúrantropológiai vizsgálatokra is alkalmas.

Szintén megjegyezhetjük, hogy egy-egy hírt kiragadva a valós környezetéből a filmhíradó új jelentéstartalommal is felruház, pusztán azáltal, hogy az adott hír a vásznon levetített környezetében milyen más hírekkel kerül össze. Ezért egy-egy filmhír elemzésekor érdemes a filmhíradóban megjelenített többi hírrel egy kontextusban értelmezni.

Az audiovizuális forrás szimbolikus képei a befogadó nézők kognitív világképéhez hozzájárulnak. A mentális struktúrák pedig befolyással bírnak az ember döntésre. Ez a jelenség megfigyelhető egy hétköznapi reklám esetében is. Viszont egy-egy szubjektumra számos médium befolyással bír, így egy-egy médium feltárásánál nem vonható le közvetlen következtetés a világkép épülésére. Viszont felvázolható a média által alkotott világkép, amely rámutat a média szerkesztőinek fókuszaira és azok változásaira. Ismét visszautalva az előző fejezetben említett tömegre, amely nem homogén, viszont a tömegben már vannak hasonló karakterisztikájú csoportok, amelyek már képesek hasonlóan dekódolni egy-egy médiaábrázolást, így az ő esetükben már az értelmezésre is lehet általános megállapítást tenni.

A történeti munka lehetőségei közül a „kvantitatív történetírás” a statisztikai számításokat és matematikai összefüggéseket hívja segítségül a múlt jelenségeinek feltárására és feldolgozására. Jelen fejezetben az idő függvényében vizsgáltam az előfordulásokat úgy, hogy az egyes megjelenésekhez „egyes” értéket rendeltem. A vonaldiagrammokon pedig vizuálisan is megjelenítésre kerültek előfordulások tendenciái.

22. ábra USA, Japán, Abesszinia és Törökország előfordulásai

A 26. ábrán összehasonlítható négy különböző régióban lévő, nagyobb reprezentációs adatokkal bíró ország előfordulási tendenciái.⁵⁰⁰ A három elkülöníthető időszak mindegyik esetében hasonló módon jelenik meg.

Az első a Magyar Híradó szakasza, melyben az Európán kívüli országok csak kisebb reprezentációs számokkal képviseltetik magukat a filmhíradóban. Az alacsony amerikai értékek mellett a többiek alig-alig jelentek meg.

A második időszak megkezdését a Magyar Világhíradóra történő áttérésre lehet visszavezetni. Ennek nem csupán annyi volt a jelentősége, hogy a filmszalagok hangsávval kerültek ellátásra, hanem az is, hogy a filmhíradó ablakot nyitott a világra a hazai közönség előtt. A világ minden tájáról szállított képeket, de legfőképpen az Amerikai Egyesült Államokról, mely mind politikai ideológiájában, berendezkedésében és gazdaságában jelentősen eltért a Magyar Királyságtól. Sem a trianoni határok módosításában nem volt érdekelt, sem komoly piaci függés nem volt a két ország között, sem közös diplomáciai érdek. A számtalan megjelenés mégis okkal történt. Ez az ok pedig az amerikaiak globalizációban betöltött szerepével magyarázható. A politikai izolációjuk ellenére a társadalom széle rétegében megjelent az amerikanizmus. Amint az egykor élt ember kicsit tágabbra nyitotta a szemét akarva akaratlanul is az inverzív amerikai kultúrával találkozott. Ezen a hazai politikai változások sem tudtak változtatni.

A harmadik időszakban látszik egy komoly visszaesés. Az pedig a második világháború kitörésének következménye, mely együtt járt a cserekapcsolatok beszűkülésével. Ennek pedig az volt a vonzata, hogy a világra nyitott ablak egyik szárnya bezárult. Az amerikaiakkal kapcsolatos világképen a magyar propagandagépezet nem tudott, és a filmhíradók tartalomelemzése alapján azt is mondhatjuk, hogy nem is akart változtatni.

⁵⁰⁰ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

Az egyes előfordulásoknak nemcsak az a lényege, hogy honnan árulnak el információt, hanem az is, hogy témaként mit, milyen motívumokkal mutatnak be. Mi volt az, amit a többlépcsős szerkesztés során végeredménynek megkonstruáltak. Összefoglalásként idézek fel néhány jellemzőt, melyekkel bemutatható egy-egy ország reprezentált képe. Az Egyesült Államokról a technológiai és gazdasági fejlettség, Hollywood hírességei, a luxus és a sztrájkok kettősége, az aktív sportélet és Franklin D. Rooseveltnél a legjelentősebb. Negatívumként pedig, hogy lebombázták az ellenséges országokat. Japánról leginkább a militáns megjelenés, az idegen kulturális szokások, Hirohito császár és a különböző küzdősportok kerültek reprezentálásra. Abesszínia egy elmaradott „négus”⁵⁰¹ ország, mely háborúzott az olaszokkal, akik a győzelmük után fejlesztéseket hajtottak végre. Kína egy instabil állam, mely háborúban állt Japánnal. Líbia Olaszország része, mely kulturálisan sokat kapott az anyaországtól, és a sivatagi háborúban együtt harcolt vele. Törökország az egykori ellenség, ma már barát, miniszterelnöke a mélyen tisztelt Kemal Atatürk. Egyiptom a rejtélyes ország, mely felfedezésre vár, és ahol I. Faruk király az uralkodó. India a hinduk hazája, ahol Mahatma Gandhi a szellemi vezető. Ausztrália a különleges állatok élőhelye. Kanadában sok a hó, és élsport a jégkorong.

⁵⁰¹ A filmhíradóban gyakran használt kifejezés az abesszin feketebőrű lakosokra. In: mvh-0604-05; mvh-0611-08; mvh-0613-05; mvh-0639-08; mvh-0640-09; mvh-0640-01; mvh-0642-07

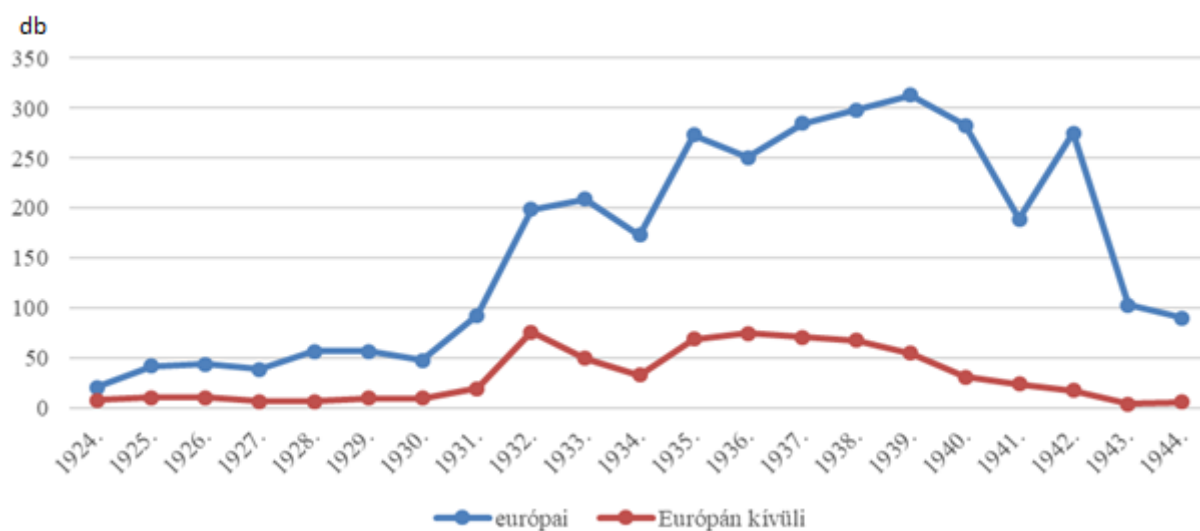
3. Európai reprezentációk és ábrázolások

3.1. Európai térhatározók kvantitatív elemzése

3.1.1. Európai és Európán kívüli hírek változásai

A jelen fejezetben az európai világ térhatározói és az azok által reprezentálható világkép kerül bemutatásra, melyeket a könnyebb tárgyalás kedvéért nagyobb egységekbe vonok össze. Jelen fejezetből kimaradtak azok az országok, melyek kimagasló reprezentációs számmal rendelkeztek. Ezek között van Németország, Olaszország, Ausztria, Egyesült Királyság, Franciaország és a Szovjetunió. A reprezentáció szempontjából meghatározó országok, a következő fejezetben kerülnek tárgyalásra. Viszont a jelen alfejezetben minden azonosított térhatározót figyelembe veszek a teljes kvantitatív elemzések levezetéséhez.

A 21 évnvi híradóban az összesen külföldi térhatározóból mindössze 16% került vizsgálat alá, ami azt jelenti, hogy a java még csak most következik. Az Európán kívüli és az európai térhatározók egymáshoz való viszonyát az idő függvényében a 27. ábrán⁵⁰² jeleníti meg.

23. ábra Európai és Európán kívüli térhatározók viszonya

A diagram alapján több megállapítás tehető. Először az látszik, hogy minden évben az európai országokról szóló hírek kerültek többségbe. A térhatározók a kezdetektől egészen az 1931-es évig közel hasonló mennyiségben jelentek meg. Az 1931-től 1935-ig tartó növekedés

⁵⁰² A szerző a saját kutatásai alapján készítette. A 4. számú mellékletben a 11. ábra adatai oszlopdiagram formában is ábrázolásra kerültek, annak érdekében, hogy az európai és Európán kívüli hírek százalékos formában is leolvashatók legyenek.

a német UFA hírügynökséggel kötött cserekapcsolati megállapodás következménye.⁵⁰³ Ugyanis az UFA szervezetén keresztül az MFI nagyobb mennyiségben juthatott hozzá a külföldi hírekhez. Nemcsak a németek által készített filmhíradókhoz, hanem olyanokhoz is, amelyekhez a németek is hasonló szerződések útján jutottak hozzá.⁵⁰⁴ Így a német hírekkel párhuzamosan nőhetett más ország reprezentációja is.

Az általánosságban kijelenthető, hogy az 1930-as évek második felére jelentősen megnőtt a műsoridő. Ennek hátterében a megnövekedett költségvetés, érdeklődés és szándék áll.⁵⁰⁵ A több idő több vetített hírt eredményezett. A növekedés megmutatkozik a heti filmhíradók átlagos darabszámának tendenciáján, mely még korábban az 11. ábrán látható. A híradó hossza és az aktív cserekapcsolatok együttesen eredményezték a nemzetközi kapcsolati pontok számának növekedését, mivel a megnövekedett műsoridőt nem a hazai hírekkel töltötték fel. Ez pontosan látszik a már korábban bemutatott 15. ábrán. Az 1930-as évek második felére a Magyar Filmiroda egyre inkább nyitott a nagyvilág felé, és igyekezett a magyar közönség számára egyre több hírt és információt közvetíteni a nagyvilágról. Ezzel valamekkora⁵⁰⁶ mértékben hozzájárult a rendszeresen moziba járó nézők világképének formálásához és tájékozottságához.

A 15. ábrán látható, hogy az 1940-es években az előző évtized pozitív értékű tendenciája negatív irányt vett, viszont a hírszámátlag nem csökkent. A negatív folyamatot a második világháború okozta, illetve az a hadi helyzet, melyben az ellenséges országok hírügynökségei nem cseréltek egymással filmhíradókat.⁵⁰⁷ Ehhez hozzá kell vennünk az 11. diagram vonalvezetését is, melyen jól látszik, hogy 1939-től fokozatosan visszaesett az Európán kívüli világ térhatározóinak a megjelenése. Ezzel tudatosan, vagy akár tudatukon kívül is csökkentve a nézőközönség információhoz való hozzáféréseinek a lehetőségét. Azt is mondhatnám, hogy az állam zártabbá vált, ami által a társadalmat alkotó emberek politikai felkészültsége a háborúban korlátozottabbá vált, mint a harmincas évek végén.⁵⁰⁸ Azt is meg kell jegyezni, hogy a demokrácia és média kontextusában még a harmincas évek végén sem érték el a szabad és demokratikus szintet. Ez többek közt a vetített anyagok politikai szintű kontrolljára és a filmhíradó készítés monopolizált helyzetére vezethető vissza. A megállapítás lényege az, hogy

⁵⁰³ 1931-ben kötött együttműködés olyan szoros volt, hogy ezt követően a filmhíradók elején kiírták, hogy az MFI kapcsolatban van a német hírszolgálatával. Ilyet a más esetben nem tettek.

⁵⁰⁴ Barkóczi (2020), 95-98.

⁵⁰⁵ Uo. 92-94.

⁵⁰⁶ A médiaszínterek hatásának kutatás egy rendkívül összetett kutatási terület. Lásd bővebben: Andok (2013), 138-171.

⁵⁰⁷ 1939. október 18-án kelt igazgatósági ülés jegyzőkönyve szerint. MNL OL K 675 2./6.

⁵⁰⁸ A demokratikus berendezkedés egyik fontos eleme az állampolgárok tájékozottsága, mivel csak jól tájékozott állampolgárok képesek a politikai vitára. A jó tájékozottság viszont csak a demokráciákban valósulhat meg, mivel ott a média megfelelő szinten közvetít információt az állampolgároknak. A politikai média és a demokratikus politikai rendszer viszonyáról lásd bővebben. Lásd bővebben: Sipos (2010)

a térhatározók viszonylatában volt olyan időszak (ez a 1930-as évek), amikor a közönség több információhoz tudott hozzájutni a világról, mint az azt megelőző vagy azt követő években.

A háború kezdetén megkezdett csökkenés az 1943-as és 1944-es évekre drasztikus mértékben csökkent. 1944-ben mindössze hat Európán kívüli kapcsolati pont fedezhető fel, melyből kizárólagosan mind a hat a magyarországi bombázásokra vonatkozott.⁵⁰⁹ Ebben az utolsó két évben az Európán kívüli előfordulásokhoz hasonlóan az európai hírek csökkenése is megfigyelhető. A két világrész között szignifikáns eltérés 1942-ben történt. Ez azért lehetséges, mivel ekkor volt a keleti fronton egy nagyobb létszámú megszálló seregtest, valamint a több mint 200.000 főt számláló 2. hadsereg. A heti híradóban is egyre nagyobb arányban fordultak elő a háborút reprezentáló hírek. 1942-ben volt több olyan hónap, amiben a hírek több mint 20%-a a magyar haderőről szólt.⁵¹⁰ Ráadásul a tengelyhaderő más hadszínterén is sikerekről tudtak beszámolni, így a háborút reprezentáló hírek aránya tovább nőtt. A háború kedvezőtlen alakulásával viszont ezek a hírek jelentősen visszaestek. Itt lehet tetten érni azt a jelenséget, melyet a háborús fordulat hozott magával. Amikor kitört a háború, a világról szóló hírek lecsökkentek, illetve eltolódtak a tengelyországok irányába. Viszont a műsoridő nem rövidült, ezért az időt kitöltötték a hazai, és leginkább német és olasz hírekkel, melyek torzították a politikai felkészültség lehetőségét. Amíg a háborút megnyerhetőnek látták, ez a reprezentációs kép nem változott. Viszont az 1942/43-as tél jelentős változást hozott. Nemcsak a Magyar Királyi Honvédség szenvedett komoly veszteséget, hanem a tengelyhaderő többi országa is. Egyértelműen kimutatható, hogy 1943-ra és 1944-re jelentősen visszaesett a külföldi térhatározók száma. Ezáltal még inkább csökkentve a moziból tájékozódó közösség megismerési lehetőségét.⁵¹¹

A filmhíradó nem az egyetlen média szintér volt, melyről tájékozódhattak az emberek a világ dolgairól. A filmhíradó csak egy része az egésznek. Más országhoz hasonlóan Magyarországon is működött a könyv- és sajtócenzúra, ami tovább csökkentette a felkészültség lehetőségét. A külföldi rádiók hallgatása pedig továbbra is fenntarthatott egy bizonyos méretű ablakot a világra. Viszont ehhez további kutatások szükségesek. Ezért – sajnos – nem mehetünk tovább azon az izgalmas kérdésen, hogy milyen lehetőségei voltak az embereknek a tájékozódásra a politikai perspektívájuk kiszélesítése érdekében.

⁵⁰⁹ mvh-1051-05; mvh-1052-06; mvh-1053-04; mvh-1055-05; mvh-1060-06; mvh-1076-04

⁵¹⁰ Ez a filmhíradók alapján tett megállapítás, melynek eredendő nyoma az 1942. szeptember 18-án kelt igazgatósági ülés jegyzőkönyvében lehet megtalálni, amiben arról döntöttek, hogy a háborús helyzetre való tekintettel növelik a híradók hosszát. MNL OL K 675 2./6.

⁵¹¹ Horányi Özséb a kommunikáció, mint participációs kötetében is írt a politikai felkészültségről. Lásd bővebben: Horányi (2006)

3.1.2. Az európai hírek arányai

Az európai térhatározók 32 ország között oszlottak szét. Ezek közt volt Albánia, Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Danzig Szabad Állam, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Jugoszlávia, Lengyelország, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Monaco, Németország, Norvégia, Olaszország, Románia, Svájc, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szovjetunió és Vatikánvárosi Állam. Az ország kifejezést egy tág értelmezési tartományban használtam, melynek első kritériuma, hogy az adott politikai szerveződésnek léteznie kellett a filmhíradók megjelenési időszakában. Létezésük esetében viszont nem kritérium, hogy a vizsgált időszakban végig fennmaradjon. Akkor is egy adott országhoz került besorolásra egy hír, ha azt időközben valamilyen politikai változás érte. Így, ha a háború során jogutódként, de legalább bábállamként tovább működött. Tehát létezett valamilyen kormányzati adminisztrációja, és nem került teljes annektálásra. Nem tárgyaljuk külön országgént azokat a területeket, melyeknek volt valamekkora önállósága, de államhatalmi szempontból függőségük volt. Ilyenek közt volt például a Dán Királysághoz tartozó Izland és a Feröer-szigetek, vagy az Egyesült Királysághoz tartozó Gibraltár és Málta. Szintén nem különültek fel a tagállam besorolású országok sem, így például a Kijevhez köthető híreket nem önállóan tárgyaljuk, hanem a Szovjetunió részeként.

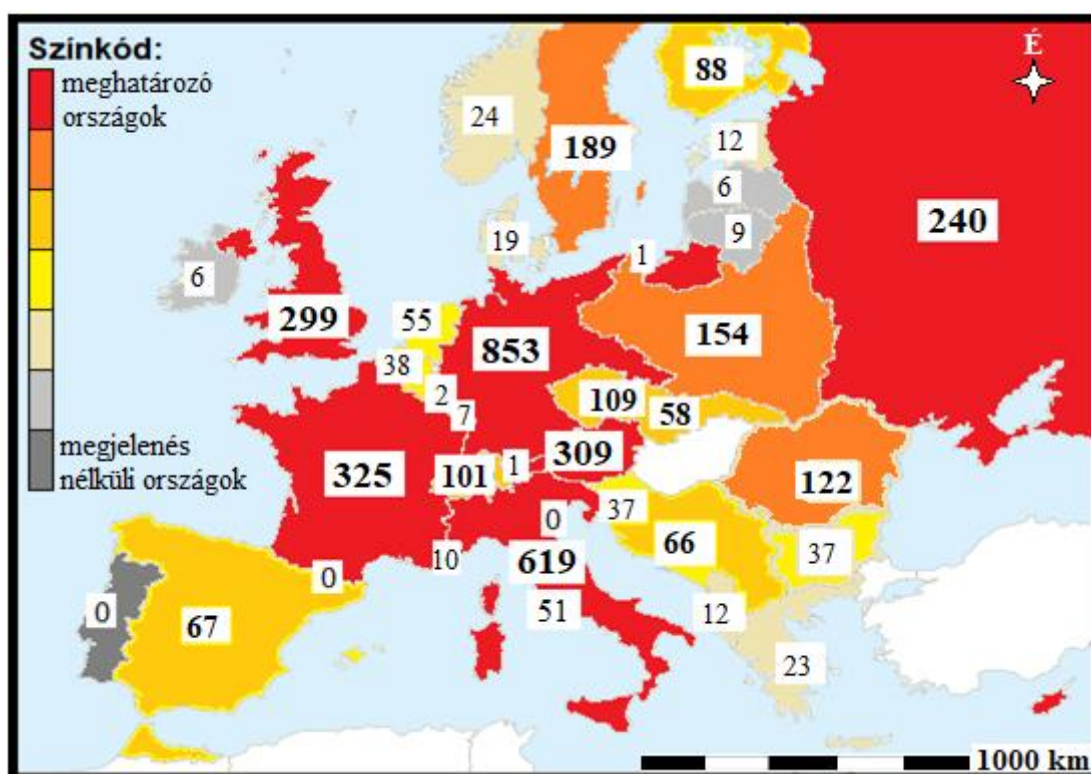
A Saar-vidék speciális terület a korszakban, melynek a versailles-i békeszerződés 49. pontja az oka. Miszerint, *„Németország a Nemzetek Szövetsége javára, amely a Saar-medence gondnokának tekinthető, a fentebb meghatározott terület kormányzásáról lemond. ...”*⁵¹² Az vitatható, hogy mit is értettek „gondnokságon”, de az valószínű, hogy mind Németország, mind Franciaország másként tudta volna a korszakban megfogalmazni. Mivel nem csatolták Franciaországhoz, viszont a német adminisztrációt kivonták a területről, továbbá egy 15 évvel későbbi népszavazás dönthetett a hovatartozásáról.

A fenti felsorolásból szinte minden ország megtalálható a vizsgált időszak Európájából. Mindössze három maradt ki a filmhíradó fókuszából és ezáltal a reprezentációs listából. Ebből Andorra és San Marino kisállam, mely még könnyen elfogadható, hogy Budapestről nézve nem került bele a hírekbe. Bár a hasonló méretű országok közül Liechtensteinnek és Monaconak is van előfordulása. Mindössze Portugália az az ország, mely a nagyobbak közül nem jelent meg a Horthy-kori filmhíradókban. Ezek szerint a politikailag instabil és gazdaságilag is gyenge periférikus európai ország távol feküdt Magyarország érdeklődésétől. Olyannyira, hogy a

⁵¹² Diószegi (1983), 61.

filmhíradóba még az 1926. május 28-án történt államcsíny sem került bele, ahogy az 1933-as Estado Novo – új állam – rendszerváltozás sem.⁵¹³ Maga az ország is távol maradt a területi vitáktól, és semleges államként élte át a második világháborút is. Mégsem lehet azt mondani, hogy ne lett volna jelentősége az országnak. Főleg a Kállay-kormány idején került a diplomácia perspektívájába. Ugyanis semleges államként a békekeresés során közvetítő szerepet is elfoglalt, amiről már több tanulmány is készült.⁵¹⁴ Viszont csak ebben a tekintetben nem lehet elvárni, hogy térhatározók jelöljék az országot, mivel a külkapcsolati tárgyalások természetüknél fogva nem publikusak. Ahogyan a svájci, svédországi vagy törökországi hasonló kommunikációk sem kerültek a nyilvánosság elé.

A következőben az kerül vizsgálat alá, hogy hol, hány és egymáshoz képest milyen arányban jelentek meg a térhatározók. A 28. térképábra⁵¹⁵ felületén kerültek felvételre a térhatározók mennyiségi adatai és koncentrációik.

24. ábra térhatározók összesített megjelenítése térkép szerű ábrán

Látható egy Berlin–Bécs–Róma, egy London–Párizs, egy Stockholm–Varsó–Bukarest, valamint egy Moszkva irányultság. A tengelyeket nyugatról keletre értelmezve elmondható, hogy a második volt a hangsúlyos a filmhíradóban. A német-osztrák-olasz orientáció után a frekventált tengely a két nagy nyugati hatalom volt. Ebből az látszik, hogy Budapest

⁵¹³ Hamann – Christopher (1999), 71-96.

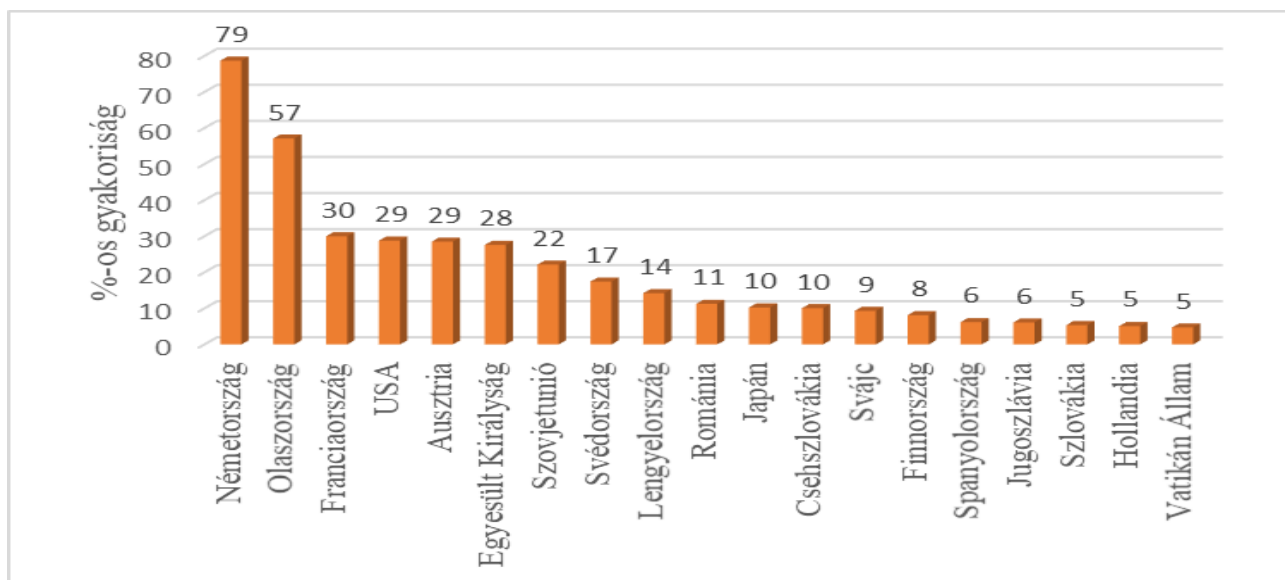
⁵¹⁴ Harsányi – Sáringer (2004), 172-189.

⁵¹⁵ A térképészeti adatait a szerző a saját kutatásai alapján készítette. A térképészeti adatait pedig a University of Maryland, European Institute-tól származik. <https://www.europeaninstitute.org/index.php/233-european-affairs/ea-june-2014/1909-wwi-transformed-the-map-of-europe-could-it-change-again> Letöltve: 2022. 09. 15.

perspektívájából az Egyesült Királyság és Franciaország is kiemelt helyen szerepelt. Az esetüket nem azzal lehet magyarázni, hogy a revíziós támogatás esélye miatt nyitottak volna feljűk, hanem a globális hatásuk nagysága miatt kerülhettek be. Olaszország és Németország is rendelkezett globális hatással, viszont tőlük a revíziós támogatás is remélhető volt, ezért ezek összeadódva nagyobb reprezentációt eredményezhettek. Más a helyzet a Szovjetunióval, ugyanis a róla szóló híreket tudatosan kerülték, ami a két ország ideológiai nézetkülönbségével magyarázható. Ennek ellenére és ebből kifolyólag leginkább mint ellenség jelentek meg a vásznon, így a reprezentációk zöme a világháború alatt gyűlt fel, viszont akkor domináns pozícióba került. A harmadik tengely csak névleg tartozik össze, mert mindhárom ország eltérő ok miatt juthatott magasabb reprezentációs szintre. Svédország a semlegessége és gazdasági együttműködése miatt, Lengyelország a történelmi közösségből eredő baráti ország képében jelent meg a filmhíradóban, míg Románia Kelet-Magyarország és Erdély bitorlójaként tűnt fel. Utóbbi reprezentációinak a zöme az elcsatolt területek okán jelent meg, és viszonylag elhanyagolható kép származott a Havasalföldi vagy a Moldvai területekről.

A térképszerű ábra adatai oszlopdiagram formátumban a 2. számú mellékletben is megtalálhatók. Németország szembetűnő módon kiemelkedik az összes többi ország közül. Az előfordulások nagyságát jobban lehet érzékeltetni akkor, ha azok számát osztjuk a hetek számával (azaz 1084-el), így megkapjuk, hogy hány százalékos gyakorisággal jelenhetett meg egy ország az adott héten. Németország esetében ez a szám majdnem elérte a 80%-ot, ami azt jelenti, hogy ha a néző bement a moziba, akkor majdnem 80%-os esélye volt annak, hogy valamit fog látni Németországgal kapcsolatban. A 29. ábrán⁵¹⁶ ezek a gyakoriságok kerültek ábrázolásra, szintén egy oszlopdiagram segítségével. A 29. ábrán Vatikán Állam az utolsó, aminek még legalább 5%-os gyakorisággal volt esély arra, hogy bekerüljön egy-egy héten a filmhíradóba.

⁵¹⁶ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

25. ábra A heti híradóban mekkora gyakorisággal fordulhatott elő egy-egy ország

Ami statisztikai értelemben nagyon kis értéknek számít. Ez abból az összefüggésből adódik, hogy egy nézőnek átlagosan fél évig kellett volna minden héten moziba járnia ahhoz, hogy legalább statisztikai értelemben egy alkalommal láthasson valamit a Vatikán Államról. Azt is mondhatjuk, hogy a 28. ábra száma datait csak a 29. ábrán lévő adatokkal együtt lehet értelmezni, mivel ezek adják meg az előfordulások valódi nagyságát. Ezzel az is kijelenthető, hogy egy átlagos néző, ha csak két egymást követő filmhíradót megnézett az 1930-as években, szinte biztos, hogy találkozott német vagy olasz megjelenéssel, ami a hosszú évek során összeadódhatott.

A következő szint még mindig gyakorinak mondható, mivel átlagosan három héten keresztül kellett moziba járni, hogy nagy valószínűséggel egy mozinéző láthasson, valamint Franciaországról, az Egyesült Államokról, Ausztriáról, vagy az Egyesült Királyságról. A következő ország a Szovjetunió volt, mely 22%-os gyakoriságot ért el, ami azt jelenthetné, hogy egy átlagos nézőnek nagyjából öt héten át kellett volna moziba járni, hogy lásson róluk valamit. Az őket követő országok esetében ez a gyakoriság rohamosan csökkent. A két baráti ország esetében, egyenletes eloszlás esetén már csak 7 hetente találkozhattunk volna velük, míg Csehszlovákia és Svájc esetében ez már több mint 11 hetet vett volna igénybe, ami már közel 4 hónapos várakozás lenne. Azt fontos kihangsúlyozni, hogy ez a valószínűség csak abban az esetben állná meg a helyét, ha az országokról szóló reprezentációk időben arányosan lettek volna elosztva filmhíradókban. Ami a legtöbb állam esetében nem így volt. Arra viszont mindenképpen hasznos volt a számvetés, hogy megállapítást nyerjen az a kijelentés, hogy a filmhíradók reprezentációiban jelentős eltolódás figyelhető meg a külpolitikai értelemben irányadó országok felé. Az, hogy ez mennyiben volt vágyott, kívánt vagy reális külpolitikai irány további kutatást igényel.

3.1.3. Az európai hírek elemzése az idő függvényében

Az eddigiekben az került vizsgálat alá, hogy összességében hány előfordulás volt az egyes térhatározók tekintetében. Jelen alfejezetben viszont azt nézem meg, hogy ezek a megjelenések hogyan változtak az idő során. Eddig megállapítást nyert, hogy alapvetően német és olasz orientáció volt a legerősebb. De joggal lehet feltenni a kérdést, hogy vajon a teljes Horthy-korszakban igaz lehetett-e ez, vagy sem? Ehhez nemcsak az eddigi eredményeket kell figyelembe venni, hanem érdemes globálisan is kiterjeszteni a vizsgálatot, annak érdekében, hogy jobb értelmezést nyerjenek az európai hírek megjelenései.

A már korábban is hivatkozott, de részletesen nem tárgyalt 3. sz. mellékletben foglalt táblázattal kezdem az elemzést, mely az idő függvényében állít csökkenő sorrendet az előfordulások darabszámai között.⁵¹⁷ Tehát kiolvasható a táblázatból, hogy az 1924. évben mely országról volt a legtöbb megjelenés, és azt melyik követte, egészen a nyolcadik helyezettig. Szintén kiolvasható a táblázatból, hogy az évek során ez a rangsor milyen változásokra kerül sor a képzeletbeli rangsorban. A korszakban ilyesmit nem vezettek, tehát ezt csak mi tudjuk.

A historikus olykor „játékmesterként” kísérletezik,⁵¹⁸ hogy miként tudja megszólaltatni a leginkább a rendelkezésére álló forrásadatokat. Ebben az esetben ez egészen látványosra sikerült. A vizsgált 21 évben Németország az 1924. év kivételével mindig fenn volt a rangsorban. Ráadásul 1932. és 1941. között folyamatosan első helyen végzett. Tehát a vizsgált médiaszintér német orientációja igazolt. Ennek az okai közt fel lehet sorolni, hogy onnan érkezett a remény a revízióra, vagy azért, mert az ottani kapcsolatokat könnyebben tudták működtetni, mint a másikat. Mindkettőnek a partnerség az eredője és az, hogy megéri-e a kapcsolat. Ebben az időszakban a szerkesztők ezt kifizetődőnek találták. Viszont érdekes, de nem is túl meglepő, hogy Magyarország hadba lépése után már lecsúszott Berlin a dobogó felső fokáról. 1943-ban pedig a negyedik helyre esett vissza, ami enyhe, de kimutatható eltávolodást jelent a német kapcsolatoktól. Az utolsó évben még a német megszállás is kevés volt ahhoz, hogy ismét a felső fokra álljon.

Németországot követte Olaszország, amely szintén 20 alkalommal került fel a rangsorba. Az egyetlen kivétel az 1944-es év jelentette. Ennek az az oka, hogy 1943. szeptember 8-án az olasz Badoglio-kormány bejelentette Olaszország kapitulációját. Az Appennini-félszigeten a front lassan haladt az északi irányba, de mivel 1944. március 19-én a német csapatok

⁵¹⁷ Az azonos darabszámmal rendelkező országok esetében holtverseny van, az 1-2. darabszámot elért országok pedig nem kerültek kvalifikálásra, valamint a meghatározó országok szinkóddal kerültek megjelölésre, hogy jobban észlelhetők legyenek.

⁵¹⁸ Szintán az adatbázis kritikája, hogy az adatokat alapvetően tárgyévi bontásban gyűjti. Ez lehetett volna más időintervallumok szerint is vizsgálni. Lehetett volna országok helyett szövetségi rendszerekhez, vagy politikai ideológiákhoz is kötni a kapcsolati pontokat. Számos lehetőség áll még a kutatók előtt.

bevonultak Magyarországra, az olasz front helyzete nem szerepelhetett a filmhíradó műsorában. Ez viszont jól mutatja a német befolyást, ugyanis mindaddig Olaszország egy rendszeres szereplője volt a filmhíradónak.

Az is látszik, hogy a filmhíradó „figyelme” alapvetően hét ország között oszlott meg. Az előbbi kettőn kívül még az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Ausztria és a Szovjetunió. Rajtuk kívül inkább alkalmi módon figyeltek még Svédországra, Lengyelországra, Svájcra, Romániára, Csehszlovákiára és Japánra. Egy-egy adott évben átmeneti hírértéke volt Spanyolországnak, Hollandiának, Finnországnak, Jugoszláviának, Vatikán Államnak és Szlovákiának is.

Az első fejezet után már nem is annyira meglepő, hogy az egyik legnépszerűbb ország az Amerikai Egyesült Államok volt a maga 17 rangsorba kerülésével. Azt lehet mondani, hogy rendszerint a kedvelt témák között voltak az amerikai hírek. Még a politikai jobbratolódás idején sem mérséklődött a demokratikus ország reprezentációja. Ez eltűnését a világháború kitörésére lehet visszavezetni. Ugyanis a híradófilmek cserekapcsolatai korlátozódtak a fegyveres konfliktus miatt. Valamint a németek irányába történő egyre nagyobb mértékű elköteleződés nem tette kívánatossá más ország erőteljes reprezentálását. Amerika legközelebb már 1944-ben került ismét a napirendre, de már nem a korábbi kontextusban, hanem a bombázások⁵¹⁹ okán. Külön érdekessége ennek az országnak, hogy Magyarországtól szó szerint egy óceán választotta el. Mégis volt akkora reprezentációs rádiusza, hogy még ekkora távolságból is ekkora hatást érjen el a magyar audiovizuális médiában. Ezt mindenképpen egy komoly expanziós hatásként kell értelmezni. Még hozzá a teljes két világháború közti időszakban. Az amerikaiak izolációját két világháború között pedig erőteljesen árnyalja ez a kulturális expanzív tevékenység, ami – a vizsgált – médiában folyt. Tehát az, hogy az USA politikai vagy részben gazdasági értelemben távol tarotta magát Európától nem azt jelenti, hogy teljesen elszigetelődött. Kulturális értelemben az emberek hétköznapi életében jelen volt az Egyesült Államok. Ennek pedig befektetések nélkül is van politikai súlya, így igazából a politikai elszigetelődés is árnyalható.

Az amerikaihoz hasonló az Egyesült Királyság, mely 19 alkalommal volt bene a rangsortáblázatban. Bár a mögötte lévő darabszám kevesebb, a folyamatossága ellensúlyozta a megjelenések számát. A két angolszász ország együtt pedig felért a Budapest számára igen baráti közelségű olasz publicitással. Másik érdekessége ennek, hogy ennek a két országnak ezt úgy sikerült elérnie, hogy olyan jellegű barátsági szerződés, mint az olaszokkal kötött 1927-

⁵¹⁹ mvh-1053-04-es filmhíradó hírében hangzik el a kijelentés. „Az angolszász terrorbombázók Győrött is szétromboltak munkásnegyedeket és polgári célpontokat. A mentés munkája azonnal megindult. Szakértők tesznek ártalmatlanná egy fel nem robbant bombát. Templom, mint katonai célpont.”

ben,⁵²⁰ nem történt. Csak felvetem a kérdést, hogy mi lett volna, ha ilyen szerződés megkötötték? A fenti előfordulási számok olyan rokonszenvet tükröznek, mely valószínűleg egy mélyebb társadalmi politikai gyökerekre vezethetők vissza.

A nyugati hatalmakhoz mindenképpen hozzá kell venni még Franciaországot, mely 13 alkalommal került fel a táblázat rangsorába. Ezzel azt lehet mondani, hogy a háborús vereségéig⁵²¹ aktív szereplője volt a magyar média reprezentációjának. Ezt követően szinte teljesen eltűnt belőle. Esetükben pedig azt kell megjegyeznünk, hogy a francia, brit és amerikai megjelenések összesen felülmúlták még a németekét is. Ez mutatja a demokratikus berendezkedésű nyugati országok jelentőségét a filmhíradóban.

A hatodik jelentősebb ország nem politikai súlya okán kerülhetett be a hét legtöbbet mutatott ország közé. Ugyanis Németország, Olaszország, az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország elegendő hatalommal bírt ahhoz, hogy a magyar érdekeknek megfelelően a békés területi revízióban közre tudjanak működni. Így az öt ország hangsúlyos megjelenése összhangban van a külpolitikai törekvésekkel. Bár feltételezés, de Bécs helyzete és reprezentációjának nagy száma inkább tradicionális okokra vezethető vissza. Hiszen az MFI vezetősége mind az Osztrák-Magyar Monarchiában nőtt fel, így érthető lehet egy emocionális és morális kötődés. Valamint azt sem szabad elfelejteni, hogy Budapestnek Béccsel minden kapcsolata rendelkezésre állt és nemcsak a formálisak, hanem a számtalan informális is. Ezekkel magyarázható Ausztria magas reprezentációs szintje, mely egészen az 1938. március 12-13-án bekövetkezett Anschluss végrehajtásáig jelen volt. Ezt követően is voltak Bécshez köthető megjelenések, de ezek már német zászló alatt jelentek meg.

A Szovjetunió kicsit kakukktojás, ugyanis az előzőkhöz képest mindössze négy évben jelent meg komolyabb mértékben a filmhíradókban. Viszont ekkor átvette a vezető pozíciót a többi ország előtt. Ennek egyértelmű magyarázata Magyarország részvétele a keleti fronton zajló harcokban, melynek állandó szereplője volt a Vörös Hadsereg, a bolsevizmus vagy a partizánok csoportjai.

A hét főbb reprezentációval bíró ország mellett voltak olyanok, melyek már jóval kevesebb, de mégis számottevő mértékben megjelentek. Japán a távoli és teljesen idegen kultúra⁵²² szimbólumaként tűnt fel a hírekben, mely gyakran folytat háborút a szomszédjaival. 1931-es megjelenései közt már voltak a mandzsúrai háborúhoz⁵²³ köthető hírek is.

⁵²⁰ 1927. április 5. Barátsági, békéltető eljárási és választott bírósági szerződés Magyarország és Olaszország között. In: Halmosy (1983), 266-271.

⁵²¹ Franciaország 1940. június 22-én fegyverszüneti egyezményt írt alá Németországgal.

⁵²² mh-379-02; mvh-0407-05; mvh-0421-05; mvh-0455-05; mvh-0462-04; mvh-0559-06; mvh-0565-08; mvh-0569-08; mvh-0611-05; mvh-0619-08; mvh-0656-07; mvh-0754-05; mvh-0824-07; mvh-0836-01; mvh-0846-01; mvh-0854-01

⁵²³ mvh-0404-06

Lengyelország 1935 és 1939 között kap nagyobb filmújság nyilvánosságot, amikor Magyarországon jobbratulódás és az erősödő revíziós szölamok kerültek felszínre. Svájc és Svédország helyzete kicsit másabb. Ugyanis semleges államokként nem játszhattak közvetlen szerepet a politikai változásokban, viszont közvetítő közegként már láttak bennük rejlő lehetőségeket. Így nem különös, hogy a világháború idején növekedett meg a szerepük. Gyakorlatilag Svédország úgyszólván berobbant a filmhíradó média színterébe. Ez olyan nagy mértékben sikerült, hogy 1943-ban egyaránt maga mögé utasította Németországot és Olaszországot is.

Beszélhetünk még néhány olyan kisebb reprezentációval rendelkező országról, mely csak átmenetileg, egy-két évben jelent meg a reprezentációs rangsorban. Ezeket rendszerint egy-egy sajátos tematikához köthetők. A részletesebb tárgyalásukba később megyünk bele, itt csupán néhány példával illusztráljuk ezt a csoportot. Spanyolország tekintetében barátságos labdarúgó mérkőzés⁵²⁴ volt 1925-ben. Hollandiához az 1928-as amszterdami nyári olimpiai játékok köthetők.⁵²⁵ Csehszlovákia 1931-ben a magyar-csehszlovák közös sporteseményrel került be a média színterébe,⁵²⁶ viszont 1938-ban már a területi rendezéseké volt a főszerep.⁵²⁷ Finnország a szovjetekkel vívott téli háború okán került a harmadik helyre az 1940-es évben.⁵²⁸ Jugoszláviára 1941-ben a háborús veresége és a magyar területgyarapodás miatt terelődött rá a figyelem.⁵²⁹ 1943-ban a magyar-bolgár kapcsolatok építése jelenik meg a filmhíradóban,⁵³⁰ végül 1944-ben Szlovákia pedig a szlovák-magyar közös sportélet miatt került bemutatásra.⁵³¹

A hét meghatározó országot érdemes másként is összehasonlítani, amihez az 5. számú mellékletben elhelyezett diagram készült el. Itt is kivehető, hogy az első években a bécsi hagyaték volt frekvenciált a hírekben. A többi ország (kivéve a Szovjetuniót) hasonló arányban jelent meg. A köztük lévő különbség nem komoly. Ha szigorúan ráhagyatkoznánk a számokra, akkor inkább az első világháború győzteseinek javára billenhetne el a mérleg nyelve. Diószegi István az 1923 és 1929 közti hatalmi politikai időszakára az „erőtlenség egyensúlya”⁵³² kifejezést használta. A szóösszetétel a Magyar Filmiroda által készített média reprezentációk vonatkozásában 1924 és 1927 között is illik. Olyan volt, mint egy útkeresés, melyben a szóba jöhető országok mind helyet kaptak a vásznon. 1924 előtt csak azért nem értelmezhető, mivel nem jelentek meg MFI filmhírek. 1927 után már egy jelentősebb eltolódás figyelhető meg, mely

⁵²⁴ mh-50-01; mh-85-04

⁵²⁵ mvh-228-02; mvh-233-02; mvh-234-04

⁵²⁶ mh-396-03

⁵²⁷ mvh-0768-01

⁵²⁸ hfk-02-01

⁵²⁹ mvh-0895-06

⁵³⁰ mvh-0994-04

⁵³¹ mvh-1072-04

⁵³² Diószegi (1997), 313.

a külpolitikai nyitással együtt végbemenő cserekapcsolat következménye. Mivel ekkor került megkötésre a már korábban is említett magyar-olasz barátsági szerződés. Ennek következtében növekedett meg az olaszországi reprezentációk száma. Nem érezte hatását az 1925. október 16-án aláírt locarnói szerződés,⁵³³ vagy a 1926. április 24-én aláírt német-szovjet szerződés⁵³⁴ sem. Pedig előbbiből benne volt mind a négy nagyhatalom, melyektől Magyarország a területi módosításokhoz bármiféle segítséget remélhetett. Utóbbi szerződésnek pedig azért van jelentősége, mert az egykori német szövetséges félretette a sérelmeit és kapcsolatokat épített ki azzal az országgal, mely nem ismerte el a Párizs környéki békeszerződéseket.⁵³⁵ Rajtuk kívül több más ország (Egyesült Királyság, Olaszország, Franciaország, Norvégia, Svédország, Dánia, Ausztria, Görögország, Mexikó és Japán) is elismerte a kommunizmus hazáját. Az indítékok eltértek egymástól, de a politikai támogatások külkapcsolati tényezővé segítették Moszkvát. Budapest részéről békeszerződések ratifikálásának hiánya jelenthetett volna közös kapcsolódási pontot, de ezek végül nem valósulhattak meg.⁵³⁶ Magyarországon ez olyannyira nem volt opció, hogy a – filmhíradó – média reprezentációiban a nagy keleti ország majdhogynem nem is létezett. Az olasz dominancia 1927-től kezdődött és egészen 1931-ig töretlenül uralta a filmhíradót. Ezzel kapcsolatban azt kell elmondani, hogy az olasz külpolitikai útkeresés és az olasz fasizmus 1922-es hatalomra kerülése nem mutatkozik meg a filmhíradók reprezentációs orientációjának első (1924-1927) időszakában.

Az 5. számú melléklet diagramján jól látszik, hogy az 1931-es hangosfilmre történő átállás és a német kapcsolati rendszer milyen hatalmas ugrást jelentett a médiareprezentációk tekintetében. Ez gyakorlatilag 1939-ig meghatározta a vetített hírek képét. Csak utalunk arra, hogy egy technikai adaptáció milyen komoly hatással lehet egy másik félre. A német túlsúly egyértelműnek látszik, viszont arányaiban nem volt akkora dominanciája, mint az olaszoknak a korábbi években. A harmadik időszak 8 évének a világháború kitörése vetett véget. Az előző évekhez hasonlóan továbbra is megfigyelhető, hogy a Szovjetunió a mellőzött hatalmak között maradt. Mindenesetre az látszik, hogy a jobbratulódásnak vannak jelei a filmhíradóban. A Kállay Miklós miniszterelnök nevéhez köthető béketapogatózás viszont ebben a kontextusban több volt, mint egyszerű próbálkozás. Bár Kállay 1942 márciusában került a kormány élére, amikor még magas volt a németek reprezentációs szintje, ekkor még bízhattak a sikeres pártváltásban. Viszont 1943-ra, amikor a háborús fordulat már kézzelfogható volt és az

⁵³³ Halmosy (1983), 233-247.

⁵³⁴ Uo. 254-259.

⁵³⁵ Diószegi (1997), 320-321.

⁵³⁶ Uo. 318.

ország saját magán érezte a „vereség rémét”⁵³⁷, ez látványosan a töredékére esett vissza, annak ellenére, hogy nem szűnt meg a cserekapcsolatok lehetősége.

Összességében igazolható, hogy a vizsgált médiaszintér német és olasz orientációval rendelkezett. Viszont ez nem a politikai ideológiák terjedésével és változásával függött össze, hanem a kapcsolatok kiépítésével. Az olasz kópia tőke csak a kezdetet jelentette, viszont a német már a világra való nagyobb rálátás biztosítására is felhasználásra került. A propagáló cél e mellett valósult meg, és nem főlérendelt szerepet töltött be. A helyzet a világháború kitörésével és az abba való belépéssel változott meg.

3.2. Országok reprezentációi a filmhíradókban

Az európai térhatározók kvantitatív elemzése után a következőkben azok ábrázolási elemzésére kerül sor. A nagy mennyiségű forrás vizsgálatát, az előző fejezetben használt regionális felosztás helyett egy második világháborús politikai felosztás szerint teszem meg. Így megkülönböztetek semleges, megszállt, szövetséges és tengelyhatalmi országokat.

3.2.1. Semleges országok ábrázolása

Liechtenstein az 1002-es filmhíradó első hírében jelent meg 1943 májusában.⁵³⁸ Ez a 40 másodperces hír az egyetlen róluk, és ez is inkább érdekességként jelent meg a magyar híradóban. Az apropót a hercegi (a filmhíradóban fejedelmi) esküvő adta. Pontosabban a vőlegény neve, akit történetesen II. Ferenc Józsefnek⁵³⁹ hívtak, aki 1943. március 7-én kötött házasságot egy liechtensteini grófnővel. A kicsi, és akkor még szegény, alig több mint tízezer lakosú ország nem játszott szerepet sem a két világháború között, sem a második világháborúban. Esetében (témánk szempontjából) inkább az érdekes, hogy mi nem jelent meg a filmhíradóban. Méghozzá az, hogy az ausztriai Anschluss után Volksdeutsche Bewegung in Liechtenstein (VDBL) néven nemzetszocialista párt alakult, ami megpróbálta átvenni a hatalmat. Szerették volna elérni, hogy a kis országok Ausztriához hasonlóan csatlakozzanak Németországhoz.⁵⁴⁰ A céljukat nem érték el. A magyar filmhíradókban ezt az esetet nem

⁵³⁷ A főszerkesztői értekezletek feljegyzései szerint a 2. magyar hadsereg pusztulása 1943. januárjában komoly hatást gyakorolt a médiairányítókra. Lásd bővebben: Joó (2007)

⁵³⁸ mvh-1002-01

⁵³⁹ II. Ferenc József (1906-1989) Liechtenstein uralkodója

⁵⁴⁰ VDBL egy 150-250 taglétszámú szervezet, melynek vezetőit a puccskísérlet után őrizetbe vették, de 1943-ra megerősödött. In: Fürstentum Liechtenstein Landesarchiv (Liechtensteini Hercegség Nemzeti Levéltár)

használták fel sem arra, hogy a nemzetszocializmus terjedését népszerűsítsék, sem arra, hogy feltartóztatását példaként állítsák a közönség elé.

Írország⁵⁴¹ 1921. december hatodikán aláírt angol-ír egyezmény alapján került a többi Brit Nemzetközösség taghoz hasonló státuszba. A függetlenedési szándékuk azonban nem elégítette ki ezt a helyzetet, ezért az Ír Szabad Állam arra törekedett, hogy teljesen elváljon a brit koronától. 1922-ben megalakult az ír rendőrség, melynek második parancsnoka látogatást tett Budapesten. Eoin O'Duffy⁵⁴² parancsnok 1926-ban került a filmhíradóba,⁵⁴³ az inzert szövegben a nevét Mac Duffi alakban írták ki, mely hibás volt. A későbbiekben vezetője lett a fasisztabarát kékinges (ír nyelven: Na Léinte Gorma) szervezetnek, de ezt már évekkel a budapesti látogatása után érte el. A filmfelvételen a magyar rendőrség tartott alaki szemlét a tiszteletére. A következő reprezentációjukra 1932-ben került sor, amikor bemutatták a Független Ír Állam haderejének hadgyakorlatát, majd a következő hírben a katonai jelenléttel biztosított parlamenti megnyitót jelenítették meg. 1936 decemberében Eamon de Valera⁵⁴⁴ ír politikus kihasználta VIII. Edward király trónról való lemondását, és két törvényjavaslatot fogadtatott el. Az első törölte a király és a főkormányzó minden említését az 1922-es alkotmányból, a második a külkapcsolati viszonyokat rendezte, így már csak a diplomáciai képviselő céljából volt kapcsolatuk a koronával. De Valera népszavazással ratifikálta az új alkotmányt, mely 1937. december 29-én lépett hatályba. Ez már „Írországot” független köztársasággá tette. Ennek folyamodványaként még 1938. április 25-i védelmi megállapodást kötöttek, ami lehetővé tette, hogy egy britek által viselt háborúban semleges státuszban maradhassanak.⁵⁴⁵ Az ír függetlenség időszakában 1936-ban és 1939-ben magyar-ír labdarúgó mérkőzésről adtak közvetítést, ahol az íreket, mint független állam játékosai álltak a pályára.⁵⁴⁶

Az 1870-71-es olasz egység kialakulása során a Pápai Állam birtokait olasz csapatok szállták meg, ezzel a pápaság világi hatalma jelentősen összezsugorodott, viszont jogilag nem oszlott fel. A helyzetet az 1929. február 11-én aláírt lateráni egyezmény rendezte, melynek következtében megalakult a **Vatikánvárosi Állam**. A filmhíradóban ezt az eseményt a Vatikán és az olasz állam közti „kibékülésnek” nevezték. 1929. decemberében jelent meg egy

<https://www.e-archiv.li/koerperschaftDetail.aspx?backurl=editionSuche.aspx?eid=&koerperID=3366&eID=>
Utoljára letöltve: 2022. 11. 10.

⁵⁴¹ mh-139-01; mvh-0447-05; mvh-0458-07; mvh-0637-03; mvh-0796-02 ; mvh-0932-03

⁵⁴² Eoin O'Duffy (1890-1944) In: <https://www.dib.ie/biography/oduffy-eoin-a6728> Utolsó letöltés: 2022. 11. 10.

⁵⁴³ mh-139-01

⁵⁴⁴ Eamon de Valera (1882-1975) ír politikus és államfő

⁵⁴⁵ <https://www.britannica.com/place/Ireland/Independent-Ireland-to-1959#ref316077> Utolsó megtekintés: 2022. 11. 10.

⁵⁴⁶ mvh-0637-03; mvh-0796-02

viszonylag hosszabb (kettő perces) hír arról az eseményről, ahogy az olasz király először tett látogatást az újonnan függetlenedő városállamban.⁵⁴⁷ Vatikáni reprezentációk jellemzően a vallási eseményekkel, rendezvényekkel, és adminisztrációval voltak kapcsolatosak. Azt lehet megállapítani, hogy az 51 előfordulás nagyjából arányosan oszlott szét a vizsgált 21 év alatt.⁵⁴⁸ A főbb eseményei közt szerepelt az 1927. november 30-án történt Serédi Jusztinián bíborosi kinevezése,⁵⁴⁹ a Szent Imre évre érkező Sincero pápai követ érkezése a fővárosba,⁵⁵⁰ 1936-os kormánydelegációi vatikáni látogatása,⁵⁵¹ az 1938-as budapesti XXXIV. Eucharisztikus Kongresszus, illetve az arra érkező Pacelli bíboros pápai legátus,⁵⁵² a pápaválasztás és XII. Piusz pápa koronázása⁵⁵³ vagy Boldog Margit szentté avatása.⁵⁵⁴ Alapvetően a Horthy-korszak médiájában a Vatikán, mint a hitélet és a szakrális felsővezetői fókuszpontként jelent meg.

Spanyolország összesen 67 alkalommal jelent meg a filmvászonon.⁵⁵⁵ Ennek eloszlása viszont nem volt egyenletes. Ugyanis 1931 előtt mindössze három alkalom azonosítható be, azt is mind 1925-ben,⁵⁵⁶ és abból is két labdarúgó mérkőzés volt, és egyszer pedig az uralkodó volt látható. Ebben az időben az 1923. szeptember 13-án végrehajtott katonai puccs révén Miguel Primo de Rivera tábornok diktátorként vezette az országot. XIII. Alfonz király⁵⁵⁷ csak úgy tudott hatalmon maradni, hogy hozzájárult a hatalmának csorbulásához. Az instabil belpolitikai helyzet azonban oda vezetett, hogy 1931. április 14-én kikiáltották a második Spanyol Köztársaságot, és a királyt megfosztották trónjától. Ennek ellenére 1931 és 1936 közti időszakban a hírek egy része mégis a spanyol királyságról és a királyról szólt. A többi hírben

⁵⁴⁷ mh-307-05

⁵⁴⁸ mh-53-01; mh-71-01; mh-104-03; mh-105-02; mh-131-01; mh-166-01; mvh-204-02; mvh-205-02; mh-269-03; mh-275-02; mh-278-04; mh-305-03; mh-307-05; mh-339-04; mh-340-01; mh-374-03; mh-380-05; mvh-0448-05; mvh-0449-08; mvh-0505-08; mvh-0527-02; mvh-0530-08; mvh-0666-04; mvh-0681-05; mvh-0705-05; mvh-0720-04; mvh-0744-05; mvh-0744-07; mvh-0755-11; mvh-0782-04; mvh-0785-04; mvh-0785-05; mvh-0785-06; mvh-0786-05; mvh-0786-06; mvh-0790-05; mvh-0826-06; mvh-0829-04; mvh-0839-01; mvh-0841-05; mvh-0942-09; mvh-0955-01; mvh-0989-06; mvh-1000-01; mvh-1008-01; mvh-1017-02; mvh-1033-07; mvh-1040-07; mvh-1050-07; hfk-13-01; hfk-106-01

⁵⁴⁹ mvh-204-02

⁵⁵⁰ mh-339-04; mh-340-01

⁵⁵¹ mvh-0666-04

⁵⁵² mvh-0744-07

⁵⁵³ mvh-0785-06; mvh-0786-05; mvh-0786-06

⁵⁵⁴ hfk-106-01

⁵⁵⁵ mh-50-01; mh-55-05; mh-85-04; mh-366-04; mh-392-07; mh-394-02; mh-395-03; mvh-0457-07; mvh-0487-06; mvh-0488-06; mvh-0520-04; mvh-0531-01; mvh-0570-04; mvh-0589-08; mvh-0598-07; mvh-0605-07; mvh-0636-06; mvh-0650-04; mvh-0654-06; mvh-0656-06; mvh-0668-07; mvh-0682-10; mvh-0696-08; mvh-0696-09; mvh-0708-07; mvh-0712-08; mvh-0726-05; mvh-0727-02; mvh-0728-07; mvh-0730-03; mvh-0738-06; mvh-0751-09; mvh-0754-07; mvh-0756-07; mvh-0775-10; mvh-0781-07; mvh-0782-08; mvh-0783-04; mvh-0789-08; mvh-0797-07; mvh-0804-03; mvh-0805-10; mvh-0809-02; mvh-0818-01; mvh-0819-02; mvh-0820-02; mvh-0826-01; mvh-0831-08; mvh-0836-04; mvh-0847-01; mvh-0856-03; mvh-0870-01; mvh-0872-03; mvh-0888-03; mvh-0890-03; mvh-0921-04; mvh-0994-03; mvh-1010-04; hfk-68-01; hfk-76-01; hfk-82-03; hfk-88-02; hfk-89-01; hfk-91-01; hfk-91-04; hfk-93-01; hfk-95-07

⁵⁵⁶ mh-50-01; mh-55-05; mh-85-04

⁵⁵⁷ XIII. Alfonz spanyol király (1886-1941)

labdarúgás, bikaviadal, szépségkirálynő választás és különböző sportversenyek kerültek reprezentálásra. 1936-ban az egyesült baloldali Népfront győzelmével elharapózott a politikai erőszak, melyben bírósági ítélet nélkül agyonlőttek több jobboldali politikust. Erre hivatkozva a tábornokok egy csoportja – Sanjurjo, Mola és Franco⁵⁵⁸ szervezésében – július 17-én fegyveres puccs alkalmával próbálta átvenni a hatalmat, de a republikánus erők a nagyvárosokban (Madrid, Barcelona, Valencia) sikerrel tartóztatták fel őket. Ezzel kitört a spanyol polgárháború (1936. július 17. – 1939. április 1.).⁵⁵⁹ Ebben az időszakban 18 hír került a mozikba, és kivétel nélkül mind a háborúhoz és magához a leendő diktátorhoz kötődtek. A magyar médiareprezentálás metodikájában a háborút a kormányerők vívták a nemzeti felkelők ellen. Míg az első másfél évben a fegyveres konfliktus volt a fókuszban, addig 1938 év elejétől nagy hangsúlyt fektettek Franco tábornok népszerűsítésére. Négy hírben is arról beszéltek,⁵⁶⁰ hogy Francot mekkora lelkesedéssel fogadták az egyes helyeken. A „lelkesedéssel” kifejezés fogalmi tartalma a Horthy-kori magyar médiában egyfajta támogatandó pozitív üzenetet közvetített. A háború végén Francisco Franco tábornok került ki győztesen. A nevével összefonódott diktatúra a második világháborúban „la no beligerancia activa”⁵⁶¹ politikát folytatta, melyet az aktív harcmentesség vagy aktív fegyveres semlegesség fogalmazásokkal lehet fordítani, melynek jelentéstartalmába mindenképpen egy háborús küszöb alatti tevékenységet lehet érteni. A második világháború alatt az előfordulások száma csökkenő tendenciát mutatott. Mindössze 1942-ben volt hasonló, mint a polgárháború idején. 1943 közepétől pedig eltűntek a filmhíradókból. Ennek az lehet az oka, hogy sok spanyol hírt a LUCE közvetített az MFI-nek, az olasz kiugrással azonban ez a csatorna megszűnt. A semlegességükhöz kapcsolódik két jelentős esemény, melyről beszámoltak a filmhírek. Az egyik a Hitler–Franco,⁵⁶² a másik a Mussolini–Franco⁵⁶³ találkozók voltak. Aktív fegyveres semlegességi politikáját sikeresen folytatta, ezzel távol tartották magukat a világháborútól.

⁵⁵⁸ Francisco Franco (1892-1975), spanyol tábornok és vezetője (Caudillo)

⁵⁵⁹ Rúa Fernández – Rúa Fernández (2021), 325-349.

⁵⁶⁰ mvh-0726-05; mvh-0727-02; mvh-0775-10; mvh-0789-08

⁵⁶¹ Morales (1984)

⁵⁶² mvh-0872-03

⁵⁶³ mvh-0888-03

Svájc⁵⁶⁴ a semleges országok közt a második leggyakrabban megjelenő ország. Előfordulásainak a tendenciája a 30. ábrán látható.⁵⁶⁵ A kutatás során megállapításra került, hogy 1931 előtt nem volt jelen a Magyar Híradóban. Mindössze 1924-ben volt három előfordulás, a többi pedig már az 1931-es év után történt. Szintén jól látszik a diagramon, hogy 1932-1933-as években kiemelkedő nagyságú volt a megjelenések száma, majd visszaesett az évi négy darabos átlagra. 1942-ben pedig ismét rekordmagasságba nőtt az előfordulások száma. A Svájcról szóló hírek többsége a cserekapcsolatok révén jutott el a MFI-hez. Ezek többségét a Ciné Journal forgatta a helyszínen, melyről az inzert szövegek tanúskodtak. Az alpesi ország esetében számos jellegzetes és leginkább hozzá párosítható képi ábrázolásról lehet beszélni. Ezek közé soroljuk a Népszövetséget, a Lausanne-i konferenciát, a különböző nemzetközi konferenciákat, téli sportokat vagy éppen a hegycsúcsokat.

26. ábra Svájc előfordulásai

A fentiek részletezése helyett a jelen alfejezetben megkíséreljük meghatározni a mozgókép egyik fontos sajátosságát. Ennek bemutatására egy filmhíradót veszünk részletesebb elemzés alá. Felhasználok a Ciné-Journal által forgatott, az MFI által felhasznált és az 1932 októberében megjelenő 452. számban publikált hírére, melynek címe „*A világhírű svájci óraipar kiállítása*”.⁵⁶⁶ A filmanyag egy svájci óraikiállításról szólt, melyben különlegesebbnél

⁵⁶⁴ mh-26-01; mh-41-01; mh-373-04; mh-380-06; mvh-0421-06; mvh-0435-04; mvh-0437-05; mvh-0440-05; mvh-0442-04; mvh-0444-03; mvh-0445-06; mvh-0445-07; mvh-0448-06; mvh-0451-08; mvh-0452-07; mvh-0452-09; mvh-0455-08; mvh-0455-09; mvh-0457-06; mvh-0459-07; mvh-0460-07; mvh-0461-05; mvh-0461-07; mvh-0462-07; mvh-0464-05; mvh-0465-07; mvh-0466-04; mvh-0468-07; mvh-0469-01; mvh-0471-09; mvh-0474-08; mvh-0476-06; mvh-0479-08; mvh-0479-09; mvh-0482-06; mvh-0482-07; mvh-0488-06; mvh-0489-02; mvh-0490-05; mvh-0493-06; mvh-0499-04; mvh-0502-07; mvh-0504-05; mvh-0523-08; mvh-0538-04; mvh-0548-03; mvh-0549-01; mvh-0572-06; mvh-0572-08; mvh-0577-06; mvh-0588-07; mvh-0602-06; mvh-0604-04; mvh-0725-09; mvh-0626-06; mvh-0628-08; mvh-0629-07; mvh-0634-04; mvh-0662-03; mvh-0693-09; mvh-0703-05; mvh-0708-06; mvh-0717-02; mvh-0732-05; mvh-0735-07; mvh-0752-06; mvh-0766-01; mvh-0783-09; mvh-0804-04; mvh-0823-01; mvh-0833-02; mvh-0841-06; mvh-0879-02; mvh-0898-06; mvh-0939-01; mvh-0944-01; mvh-0946-01; mvh-0948-01; mvh-0951-01; mvh-0954-01; mvh-0965-05; mvh-0973-07; mvh-0976-04; mvh-0984-01; mvh-0985-02; mvh-0990-01; mvh-0991-01; mvh-1009-07; mvh-1013-01; mvh-1017-01; mvh-1021-01; mvh-1054-04; mvh-1072-01; mvh-1083-01; hfk-76-02; hfk-86-01; hfk-86-02; hfk-86-03; hfk-93-03; hfk-100-01; hfk-106-01

⁵⁶⁵ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁵⁶⁶ mvh-0452-07

különlegesebb időmérő eszközöket vonultattak fel. Az inzertszövegben mindössze a következő mondat olvasható: „*A világhírű svájci óraipar kiállításán régi és modern órák mellett híres mesterek automata szerkezetei ejtik csodálatba a látogatókat.*”⁵⁶⁷ Az olvasható szöveg tulajdonképpen semmit nem mond el a látottakról. Rábízza a képzeletünkre a valóság tárgyának a látványát. A képzelet lényegében arra vonatkozik, hogy az ember a saját kognitív ismereteiből állít össze egy általa vélt valóságképet, mely csak a már meglévő ismeretekből képes táplálkozni, újat pedig annak kombinációiból tud alkotni. Tehát sokan sokfélét tudnak elképzelni anélkül, hogy egyáltalán látták volna az eseményt. Ezek közt lesz olyan, ami közelebb, és lesz olyan, ami távolabb áll a látottakhoz. Az egyes szaknyelvek pontosabb leírást adnak a látványról. Ilyen például a jogi vagy a műszaki nyelv, melyben képesek események vagy tárgyak szakszerűbb kifejezésére. Példaként kiemelésre kerül egy tárgy leírása: „*A találmány tárgya térbeli logikai játék, mely külső alakját tekintve zárt kockává, vagy szférikus felületű testté, célszerűen gömbbé, vagy egyéb, amorf testté összeépíthető huszonhét téridomból van összeállítva, míg a – például – kocka geometriai középpontjában egy olyan kis kocka van elhelyezve, amelynek lapközéppontjain átmenő, térbeli tengelyei mentén tengelyi irányban rugalmas csapok vannak kialakítva.*”⁵⁶⁸ A leírás nem teljes, és a Rubik Ernő féle térbeli logikai játékról készült. Már az ilyen összetett nyelvezethez minden bizonnyal mérnöki ismeret szükséges annak érdekében, hogy megfelelő módon reprodukálható legyen a tárgy. Ez csak akkor lehetséges, ha a teljes leírást áttanulmányozza egy szakember. A szabadalmi bejegyzésben összesen három oldalon keresztül magyarázzák, hogy mit is kell pontosan elképzelni. Mindezt kiegészítették négy oldalnyi képpel, hogy a működés folyamatát szemléltetni tudják. Ezzel szemben a mozgóképek ezt jóval egyszerűbben és közérthetőbben képesek reprezentálni. Ha a fenti szaknyelvből esetleg valaki nem tudta összerakni a fejében a bűvöskockát, akkor tekintse meg az 1981 áprilisában leadott filmhíradó ide vonatkozó hírét, ahol maga Rubik Ernő mutatja be a találmányát.⁵⁶⁹

Visszatérve a svájci órakészítésre, tegyük fel magunknak a kérdést, hogy vajon mit is képzelnénk el a 452. filmhíradó megtekintése előtt. Vajon a képzeletünkben benne lenne-e egy robotgyermek, melyben rejtett, szerkesztett elemekből álló óramű méri az idő múlását? Mert ha nem, akkor tekintsük meg a filmhír képeit, mert az tágitani fogja a világképünket. Az új tapasztalásán túl bővíti a kognitív ismereteinket, melyek így már további képzetek alkotására lesznek alkalmasak.

⁵⁶⁷ mvh-0452-07

⁵⁶⁸ Részlet a 170062 Szabadalmi Leírásból, 1. pont

⁵⁶⁹ MFH_1981_18-02

A megörökített mozgókép életszerűvé teszi az eseményt. Másképp megfogalmazva, a mozgókép a primer valóságból örökít meg egy folyamatot, mely alapvetően egy konstrukciós munka eredménye, viszont a mozgókép egy másik idődimenzióban képes rekonstruálni az egykori primer valóság egy részletét. A meghatározás akkor is igaz, ha a látott esemény a megtevesztést szolgálja, hiszen a felvétel akkor is egy primer valóság objektív előtti részletét rögzítette, melyet a szerkesztők másnak kívántak láttatni. A mozgóképek vizsgálatánál ezért különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a valóság melyik részletét rekonstruálja a médium. Tehát minden esetben fel kell tenni azt a kérdést, hogy „Mit is látok tulajdonképpen?”

27. ábra Óraszerkezet a robotgyermekben⁵⁷⁰

Összefoglalva a svájci órákról szóló hír 26 és 38 másodperce közti részben egy óraszerkezettel működtetett automata robotgyermeket láthatott a moziba betérő néző. A kor technológiai színvonalán ez mindenképpen ritkaságnak számíthatott, és tágította az emberek képzeletének a határát. Továbbá a nézők kognitív világképéhez ez a technológiai képesség Svájchoz párosult, akárcsak a hegyek, sísportok vagy a nemzetközi kapcsolatok konferenciái.

A legtöbb térhatározói reprezentációval rendelkező semleges ország **Svédország**,⁵⁷¹ mely összesen 149 alkalommal jelent meg a filmhíradókban. Hasonlóan Svájchoz, itt is 1931-

⁵⁷⁰ mvh-0452-07 26. mp.

⁵⁷¹ mh-62-05; mh-74-04; mh-147-03; mvh-226-02; mvh-236-02; mh-373-01; mh-391-01; mvh-0403-03; mvh-0454-09; mvh-0470-02; mvh-0502-02; mvh-0506-04; mvh-0511-06; mvh-0513-06; mvh-0514-06; mvh-0516-06; mvh-0523-06; mvh-0525-07; mvh-0526-04; mvh-0549-09; mvh-0553-09; mvh-0565-06; mvh-0567-08; mvh-0568-06; mvh-0572-03; mvh-0574-07; mvh-0576-07; mvh-0579-04; mvh-0589-05; mvh-0590-08; mvh-0594-04; mvh-0604-03; mvh-0611-07; mvh-0620-05; mvh-0625-05; mvh-0657-05; mvh-0671-06; mvh-0675-07; mvh-0676-04; mvh-0678-06; mvh-0681-06; mvh-0697-05; mvh-0702-05; mvh-0707-07; mvh-0712-04; mvh-0715-05; mvh-0721-02; mvh-0721-05; mvh-0722-07; mvh-0730-06; mvh-0731-10; mvh-0733-02; mvh-0735-06; mvh-0751-03; mvh-0759-07; mvh-0770-10; mvh-0774-08; mvh-0775-08; mvh-0779-07; mvh-0784-01; mvh-0796-06; mvh-0802-09; mvh-0807-03; mvh-0811-07; mvh-0813-10; mvh-0817-07; mvh-0819-04; mvh-0826-05; mvh-0834-04; mvh-0838-04; mvh-0840-04; mvh-0842-02; mvh-0846-04; mvh-0850-03; mvh-0863-01; mvh-0867-01; mvh-0868-01; mvh-0870-02; mvh-0871-01; mvh-0872-06; mvh-0874-01; mvh-0875-01; mvh-0877-01; mvh-

től kezdődtek meg a folyamatos híradások. Kijelenthető, hogy ezt követően rendre megjelent a hírekben, majd a világháború kitörésével a svéd hírek az óceánon túli hírek helyébe léptek. Ekkor már 2-3 hetente beszéltek az északi semleges országról. Az előfordulások tendenciái a 17. ábrán⁵⁷² kerültek megjelenítésre.

28. ábra Svéd előfordulások

Svédországról elsősorban a sport- és szépművészeti hírek kerültek napirendre, majd kisebb mértékben az uralkodói családról⁵⁷³ és Alfred Nobelel elnevezett díjról szóló hírek. Utóbbi különösképpen 1937-ben volt jelen, amikor Szent-Györgyi Albert megkapta a Fiziológiai és orvostudományi díjat.⁵⁷⁴ A világháború kitörésével a svédek gyakorta a téli háború kapcsán jelentek meg, mint a finn nép támogatói. Ami érthető, hiszen a Finnországba érkező ~11.660 önkéntesből 8680 fő Svédországból érkezett.⁵⁷⁵ A világháború további eseményei idején viszont nem nőtt meg a militáns hírek száma Svédországról. Inkább tűnik a „béke szigetének”, mint háborúra készülő országnak. Ugyanis akadt néhány hadgyakorlatot bemutató hír, de nem több, mint a világháború előtt. A világháború idején a svéd hírek jelentették azt az ellenpólust, mely arra lehetett hivatott, hogy a háborús hírek és feszültség ellenpárjai legyenek. A békés hírek vetítése tovább dramatizálta és még jobban kiemelte a háborús híreket. Ugyanis az egymás után látott hírek viszonyítási pontot képeznek a szubjektív befogadó számára, akár tudatos a híradó szerkesztése, akár nem. A filmhíradó pozicionálására

0878-01; mvh-0879-01; mvh-0880-01; mvh-0883-02; mvh-0884-02; mvh-0888-02; mvh-0889-02; mvh-0890-01; mvh-0891-01; mvh-0892-01; mvh-0895-01; mvh-0900-01; mvh-0901-01; mvh-0902-01; mvh-0907-02; mvh-0908-01; mvh-0919-01; mvh-0920-01; mvh-0923-01; mvh-0927-01; mvh-0931-01; mvh-0932-01; mvh-0937-01; mvh-0938-01; mvh-0938-02; mvh-0940-01; mvh-0941-01; mvh-0942-01; mvh-0946-03; mvh-0954-01; mvh-0971-03; mvh-0976-01; mvh-0985-01; mvh-0987-01; mvh-0996-01; mvh-1001-02; mvh-1001-04; mvh-1002-02; mvh-1015-01; mvh-1017-03; mvh-1021-08; mvh-1026-02; mvh-1028-01; mvh-1029-08; mvh-1030-01; mvh-1031-01; mvh-1032-01; mvh-1034-01; mvh-1037-02; mvh-1038-01; mvh-1038-03; mvh-1041-01; mvh-1043-01; mvh-1075-02; mvh-1080-01; mvh-1081-01; hfk-17-01; hfk-76-03; hfk-89-03; hfk-89-03; hfk-91-06; hfk-94-03; hfk-95-02; hfk-96-01; hfk-96-02

⁵⁷² A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁵⁷³ Leginkább Gusztáv Adolf svéd király (1858-1950), aki 1907 és 1950 között uralkodott. In: mvh-0454-09; mvh-0565-06; mvh-0568-06; mvh-0590-08; mvh-0611-07; mvh-0675-07; mvh-0697-05; mvh-0774-08; mvh-0811-07; mvh-0819-04; mvh-0871-01; mvh-0987-01; mvh-1031-01

⁵⁷⁴ mvh-0715-05; mvh-0721-05; mvh-0722-07; mvh-0784-01; mvh-0872-06

⁵⁷⁵ Richly (1996), 403-444., 442.

jó példa az 1942. februárjában megjelent 938. filmhíradója, melynek az első híre a svéd SVENSK hírügynökség útján kerül Magyarországra. A hír magyar címe: „Stockholmi balettiskola”⁵⁷⁶.

29. ábra Stockholmi balettiskola

Az előző alfejezetben felvetett kérdés, hogy mit látunk a képen? Itt további elemzési módszerrel kerül vizsgálatra. Ebben alapvetően Kovács András Bálint gondolataira támaszkodok.⁵⁷⁷ Ahhoz, hogy tudjam, mit látok a képen, meg kell érteni a mozgókép három

⁵⁷⁶ mvh-0938-01

⁵⁷⁷ Kovács (2009)

dimenziójának jelentését (vizuális látvány, audio hang, megjelenési idő), valamint az ezek közti összefüggéseket. Jelen alfejezetben azt mutatom be, hogy miként lehet elemezni egy mozgókép látványát. Azt le kell szögezni, hogy a mozgókép készítése egy tudatos és szerkesztett folyamat, melyet valamilyen akarat és szándék vezérel. A stockholmi balettiskola első képe szokatlan irányból rögzíti a gyakorlást. Az operatőr pozíciójából a gyakorló gyerekek oldalról kerültek felvételre. A sötét háttér kiemeli a világosabb gyerekek mozdulatait. Az, amit leginkább mutatni akar az operatőr (vagy rendező, értsd: forgatási szándéknak) általában a kép centrumában van. Ebben az esetben a mozgókép központjában a kezdő gyerekek guggoló gyakorlata van. A legközelebbi gyerekek még a lába sem látszik a képen, ezzel hozva közelebb a történeteket, illetve helyezve bele a nézőt a gyakorlás közepébe, miközben a kamera mozdulatlanul állva rögzíti a felvételt. A darabos mozgásra a narrátor hozzáteszi, hogy „Sok esztendő gyakorlattal válnak a jövő reménységei jó táncosnőkké.” Ezzel magyarázva a kiinduló állapotot. Mire a szöveg a „... jó táncosnőkké.” részhez ér, az operatőr (szerkesztői vágással) pozíciót vált, és szemből veszi fel a gyakorlatot. Mintegy a fejlődést szimbolizálva a következő jelenetben (13-21 másodperc) a kép már egy felvonuló csoportot ábrázol, akik balettmozdulatokkal igyekeznek egymás után lépkedni. A mozgásforma nem egységes, a testmozdulatok kivitelezése messze nem tökéletes. Az arckifejezések mosolygók, tehát a gyakorlás örömteli. A kép kompozíciójának közepén nem az egyes ember áll, hanem a csoport mozgása, tehát maga a vonulás. A következő jelenetben a balettgyakorlás egyik jellegzetes eseményének lehet tanúja a néző. Még hozzá láthatja a falhoz rögzített korlát melletti gyakorlást. A kép kompozíciója (22-28 másodperc közt) viszont eltér az előzőktől. Az egészalakos felvétel helyett az operatőr ráközelít a táncosok lábfejére. Gyakorlatilag a képkeretből a térdek zöme már kívül helyezkedik el. A képen jól látszik, hogy a korábbi gyerekek helyett már idősebb korú (talán 14-18 év körüli) személyek gyakorolnak, akik már egyöntetű mozdulatokkal mutatják be a balett egyik jellegzetes lábfejmozdulatát, a spicc tartást. A kép középpontjában ez a speciális tartás kerül. Ezt követően a kamera nézőpontot vált, és ismét teljes alakokat mutat (29-35. másodpercig). A képen valószínűleg ugyanazon gyakorlók láthatók, akik ugyanazt a mozdulatot mutatják be. Viszont a kép kompozíciójában nem ők állnak, hanem az idősebb oktató, aki pálcával a kézben javítja a gyakorlók mozdulatait. A 36-42. másodpercig ismét a gyakorlók kerültek a kép elejére, amikor egy másik jellegzetes mozdulatot, nevezetesen a spárgát mutatják be. A kamera a mozgásukat nem mozdulatlanul rögzíti, hanem lassú mozgással a talaj felé közeledő táncosokkal együtt halad. Tehát a kép középpontjában az a mozdulat kivitelezése kerül, melyre a mozgó kamera ráérősít. Az utolsó jelenetben (43-50. másodpercig) az utolsó kép kompozíciójának előterében látható egy zongora, mely a klasszikus balett hangszere, viszont a középpontban egy táncos által bemutatott piruett látható, a háttérben

pedig társai figyelik a mozdulat kivitelezését. A háttér viszonylagos mozdulata nem vonja el a figyelmet a rögzíteni kívánt eseménytől, még úgy sem, hogy az egyik háttérszereplő bemozdult a felvétel közben.

Összességében egy mozgókép látványvilágának az elemzésénél figyelembe kell venni azt, hogy milyen kompozíciós elv szerint készült a vizualizálandó téma. A kompozíció elemzését azzal kell kezdeni, hogy mi áll a kamera fókuszában. Ez nem minden esetben van a kép középpontjában, illetve nem feltétlenül egy egyhelyben álló alakra vagy tárgyra kell gondolni. Az éppúgy lehet egy cselekmény is, mint ahogy ez a fenti példában is megjelenik. Másodsorban a képet a fókuszról kifelé haladva kell megvizsgálni a kép határait, háttérét. Megvizsgálva, hogy mi az, ami körbeveszi a fő témát. El van-e vágva más cselekménytől, vagy valaminek a részét képezi. A látványhoz tartozik még a kamera mozgása és annak elhelyezkedése. Honnan, merről veszi az operatőr, állóhelyből vagy mozgásból, illetve mekkora távolságról. Fontos megjegyezni, hogy bár az elkészült felvételt kétdimenziós síkra vetítik, a felvételt háromdimenziós térben rögzítik, így az elemzéskor is ezt kell figyelembe venni. Előfordul, hogy a felvételen a cselekményt nem kívülről rögzíti az operatőr, úgy, mintha egy színházban a nézők soraiban ülne, de lehet olyan felvétel is, amikor az operatőr benne helyezkedik a cselekményben, mintha a színházban nem a nézőtérrel, hanem a színpadról venné fel az eseményeket.

A fenti filmhír látványelemzése során arra lehet következtetni, hogy a felvétel érdeke annak a dokumentálása, hogy kisgyermekből miként válik táncos a szorgalmas és kitartó gyakorlás hatására. Tehát a mozgókép alátámasztja a narrátor szövegét, mert az egyes jelenetek és kompozíciók egy ilyen fejlődésfolyamatot ábrázolnak. Másként megfogalmazva, audio módon nem állít olyat, amit vizuális eszközökkel nem támaszt alá. A néző a befogadási készsége szerint megbizonyosodhat arról, hogy Stockholmban ügyes táncosokat képeznek, mert egy olyan hírt látott, ami konzekvens és koherens módon erősíti a filmhír hitelességét.

A balettiskola a filmhíradó első híre, mely után a híradószerkesztők rázúdítják a nézőre a következő nyolc hírt. Az első hírben a kép-kompozíció és narráció hitelesíti a híradót, ezért kifejezetten érdekes, hogy mi ez ezt követő hír, mely „élvezheti” ezt a hitelesítés eredményét. Azért is érdemes itt beszélni róla, mert jó kontrasztot ad a két hír egymásnak. A következő filmhír narrátori szövege szerint *„Német tengeralattjáró a New York-i partok közelében torpedólövéssel ellenséges szállítóhajót süllyeszt el.”*⁵⁷⁸

⁵⁷⁸ mvh-0938-02

30. ábra amerikai vizeken

A hasonló látvány kompozíciós elemzés során arra lehet jutni, hogy nem látszik semmilyen amerikai part, vagy egyáltalán bármilyen, így a narráció állítása nem nyerhet igazolást a kép által. A célpontként kiszemelt hajóra torpedót indítanak, majd mutatják az eltalált hajót is, mely még csak nem is ugyanaz, amire indítást hajtottak végre. Megmutatják, ahogy a kapitány mögötti személy boldogan éljenzik a kamerába. A jelenetsor inkább akciófilmszerű, és nem hasonlít egy csendben lopakodó, a hajókra szerelt szonár elől elbújni igyekvő tengeralattjáró képére. Ebben az esetben az állapítható meg, hogy a látvány nem illeszkedik koherensen a narratív szöveg mellé. Ezért is külön értéke van az előző hírnek, ami

a narratív állítás és látvány összhangjának következetessége folytán már megalapozhatta a nézőben a hitelesség érzetét.

3.2.2. Megszállt országok ábrázolása

Monaco egy független ország, mely sok szálon kötődött Franciaországhoz. A nemzetközi kapcsolatok terén az 1918. július 17-én aláírt francia-monacói szerződés jelent jó kiindulópontot, melyet védőbarátsági szerződésnek⁵⁷⁹ neveztek a két ország között. Lényegében a külkapcsolati viszonyokat a 2. cikk, míg az öröklést a 3. cikk rendezte. A bilaterális egyezményt a versailles-i szerződésbe is belefoglalták, de csak annyit, hogy a szerződő felek olvasták és elfogadták az 1918. július 17-én kötött francia-monacói szerződést.⁵⁸⁰ A városállam azért került ebbe az alfejezetbe, mert a világháború során az olasz haderő 1942 novemberében megszállta, majd az olasz kapituláció után a németek vonultak be, végül 1944 augusztusában a szövetségesek a Dragoon hadművelet keretében szálltak partra, ami következtében szeptember legelején felszabadították a várost. Monaco összesen tíz alkalommal jelent meg a magyar mozinézők előtt. Kettő kivétellel,⁵⁸¹ amikor az uralkodói család jelent meg, mindannyiszor valamilyen autóverseny kapcsán. Ezekből három Grand Prix (1932, 1933 és 1935),⁵⁸² valamint egy Monte Carlo autóverseny (1936-ban),⁵⁸³ négy a Monte Carlo-i csillagtúráról (1936 és 1938).⁵⁸⁴ Ezért ki lehet jelteni, hogy Monaco egyet jelenthetett az autósport hazájával.

Észtország 1918-1920 között szabadságharcát sikeresen vívta meg. 1920. február 2-án aláírták a békeszerződést Moszkvával. A következő években az ország független volt, viszont belpolitikában rendkívül instabil.⁵⁸⁵ 1934-ben Konstantin Päts puccsot hajtott végre, és egy tekintélyelvű uralmat vezetett be. 1939. szeptember 24-én szovjet ultimátum érkezett, hogy katonai bázisokat hozhassanak létre. Jobb híján beleegyeztek, majd 1940. közepén újabb ultimátum érkezett, ami után bevonult a szovjet hadsereg, majd július 21-én kikiáltották a szocialista köztársaságot. Egy évvel később német csapatok érték el az országot, akik szintén megszállókká váltak, egészen 1944 szeptemberéig. A Vörös Hadsereg térfoglalásának következtében a pár napos észt kormány Stockholmba menekült, és egészen 1992-ig

⁵⁷⁹ Eredeti francia nyelven: Traité d'amitié protectrice In: https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/util/documents/accede_document.php?1670447302879 Utolsó letöltés: 2022. 11. 12.

⁵⁸⁰ versailles-i szerződés 436. cikk

⁵⁸¹ mh-39-02; mvh-0611-06

⁵⁸² mvh-0428-07; mvh-0480-08; mvh-0584-09

⁵⁸³ mvh-0635-08

⁵⁸⁴ mvh-0623-02; mvh-0625-03; mvh-0632-01; mvh-0728-01

⁵⁸⁵ Parrott (2022), 131-158., 144-147

emigrációban működött. A 12 észti térszervezetből⁵⁸⁶ egy jelent meg 1925-ben, a többi tizenegy 1935 és 1942 között elszórtan. Fő reprezentációja közt az észti főváros, Tallinn volt, valamint kettő hírben jelent meg az észti-magyar rokonság kifejezése. Egyszer 1936-ban,⁵⁸⁷ mely arról ad hírt, hogy a rokon észtek kenyerét a halászat jelenti. A látványképeken pedig a tengeri halászat különböző mozzanatait lehet látni. A másik hír 1939-ben jelent meg,⁵⁸⁸ amikor Budapesten maga a Kormányzó nyitotta meg az Észti testvérnép művészeti kiállítását a Nemzeti Szalonban. Mindkét hír már a tekintélyuralmi és szovjetellenes éra idejéről került bemutatásra.

Lettország szintén függetlenségi harcban szerzett önállóságot, majd 1920. augusztus 11-én békeszerződést írtak alá Moszkvával.⁵⁸⁹ 1934. május 14-15-én itt is államcsínnyel autokratikus államvezetés vette kezdetét, mely 1940. június 17-ig tartott, amikor szovjet csapatok vonultak be az országba. Augusztus 5-én szocialista köztársaságként csatlakozott a Szovjetunióhoz. A németek 1941. július 1-én elfoglalták Rigát. A német megszállás idején mindkét oldalon harcoltak (a partizánmozgalomban és a Waffen-SS hadosztályokban is). A Vörös Hadsereg 1944. október 13-án foglalta el Rigát, ami után a lett partizánok már a szovjetek ellen harcoltak. A mindössze hat reprezentáció⁵⁹⁰ volt a balti országról, ezek 1928. és 1939. között elszórtan jelentek meg. Két esetben fővárosukról és egyszer a képzőművészeti kiállításról szólt 1937-ben.⁵⁹¹ Fontos különbség az észti kulturális kiállítással szemben, hogy ezt Hóman Bálint nyitotta meg, és nem került szóba a testvériség elvű kötődés.

Litvániából a németek 1919 januárjában vonultak ki, helyükre csakhamar megérkeztek a szovjet, majd a lengyel csapatok. Eltérően az északabbra lévő két másik balti országtól, a lett területekre szinte minden szomszédja igényt tartott. A szovjetekkel 1920. július 12-én kötöttek békét, de a lengyelekkel hivatalosan csak 1938-ban normalizálódott a helyzet, az is csak azért, mert Varsó ultimátumban ezt követelte.⁵⁹² A vitatott vilnusi régiót (mely a történelmi lett főváros) a Népszövetség Lengyelországnak ítélte oda 1932-ben. A Memel-vidéken helyi felkelés történt, ami következtében 1924 májusában Klaipėda néven autonóm körzetként Litvániához került. A kül- és belpolitikai feszültség 1926-ban államcsínyhez vezetett. 1939. március 20-án német csapatok vonultak be a Memel-vidékre. A szovjetek 1939. szeptemberében elfoglalták a vilnusi régiót, melyet átadtak október 10-én a litvánoknak, cserébe katonákat telepíthettek az országba. 1940. június 14-én ők is ultimátumot kaptak Moszkvától, majd augusztus 3-án csatlakoztak a Szovjetunióhoz. 1941. június 22-én megindult

⁵⁸⁶ mh-77-01; mvh-0599-02; mvh-0670-05; mvh-0672-05; mvh-0682-08; ; mvh-0690-01; mvh-0736-08; mvh-0739-05; mvh-0788-04; mvh-0802-06; mvh-0811-07; hfk-97-01

⁵⁸⁷ mvh-0670-05

⁵⁸⁸ mvh-0788-04

⁵⁸⁹ Parrott (2022), 131-158. 147-151.

⁵⁹⁰ mh-257-05; mh-342-01; mvh-0584-01; mvh-0682-02; mvh-0690-01; mvh-0731-04

⁵⁹¹ mvh-0682-02

⁵⁹² Parrott (2022), 131-158. 152-154.

a Barbarossa hadművelet. Egy héttel később egész Litvániát elfoglalták. Ezután alakult a litván területvédelmi erő, mely együttműködést folytatott a német megszálló erőkkel. A Vörös Hadsereg győzelmei után egészen 1954-ig partizánharcot folytattak a vörös katonák ellen. Litvániát kilenc megjelenés képviselte a magyar filmhíradóban.⁵⁹³ Két hír is Józef Klemens Piłsudski⁵⁹⁴ lengyel államférfi temetéséről szólt, melyben arról számoltak be, hogy Piłsudski végrendeletének megfelelően a szívét a Vilniusban eltemetett édesanyja mellé helyezték örök nyugalomra, amely terület 1935-ben még Lengyelországhoz tartozott.

Utolsó ország ebben a csoportban **Albánia**, melynek a vizsgált időszakra eső történelme összefonódott a muszlim születésű Amet Zogu⁵⁹⁵ nevével. Az 1920-as évek eleje pártharcokkal telt, míg végül Zogu 1924 decemberében szerb segítséggel Fan Noli demokrata politikus ellenfelét elűzte az országból. 1925 januárjában új alkotmányt adott ki, melyben ő lett a köztársaság teljhatalmú elnöke. Még a húszas évek vége előtt komoly kapcsolatokat épített ki Olaszországgal. Majd 1928 augusztusban feloszlatta a parlamentet, szeptember 1-jével pedig királynak nevezte ki magát. 1931-től megpróbált az olasz befolyástól eltávolodni, de ez kevés sikerrel járt. 1939. március 25-én Mussolini ultimátumot küldött I. Zogu királynak, hogy járuljon hozzá Albánia okkupációjához. Mivel megtagadta, ezért április 7-én az olasz csapatok bevonultak. A király elmenekült, majd végül Londonba emigrált. Egy héttel később koronája már III. Viktor Emánuel kezében volt. Albánia a második világháborúban olasz expanziós kiindulópontként szolgált a Balkánon. 1941-ben elkezdték Nagy-Albánia kiépítését, azonban az olaszok kapitulációja okán a térséget a németek szállták meg, akik ellen már komolyabb partizánháború indult. Brit fegyverszállítmányok segítségével az albánok 1944 november végén magukat szabadították fel a megszállás alól. Albánia mind a 12 megjelenése⁵⁹⁶ 1937 és 1940 között közzé esik, és mind olasz közvetítéssel került Magyarországra. Magyar vonatkozásban a legjelentősebb az 1938. májusában⁵⁹⁷ megjelent hír, melyben I. Zogu király feleségül vette a magyar származású Apponyi Geraldine grófnőt.⁵⁹⁸

3.2.3. Szövetséges országok ábrázolása

A szövetséges országok közül Luxemburg, Görögország, Dánia, Norvégia, Belgium és Hollandia nem szorul különösebb magyarázatra, hogy miért kerültek ebbe az alfejezetbe.

⁵⁹³ mvh-0490-06; mvh-0543-02 mvh-0549-03; mvh-0592-07; mvh-0640-06; mvh-0690-01; mvh-0736-06 ; mvh-0788-07; mvh-0795-08

⁵⁹⁴ Józef Klemens Piłsudski (1867-1935); mvh-0592-07; mvh-0640-06

⁵⁹⁵ Amet Zogu (1895-1961), uralkodott: 1928-1939.

⁵⁹⁶ mvh-0693-06; mvh-0721-06; mvh-0741-03; mvh-0791-08; mvh-0791-09; mvh-0803-10; mvh-0805-06; mvh-0817-06; mvh-0832-01; mvh-0843-01; mvh-0847-01; mvh-0873-01

⁵⁹⁷ mvh-0741-03; mvh-0805-06

⁵⁹⁸ gróf Apponyi Geraldine (1915-2002) albán királynő

Jugoszlávia viszont kicsit érdekesebb, ugyanis 1941. március 25-én csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez, viszont két nappal később puccs történt, amire válaszul a németek április 6-án támadásba lendültek, ezzel elérve, hogy Jugoszlávia a szövetségesek táborába kerüljön. A fenti országokban nem volt sok előfordulás, legfeljebb évi átlagban 1-2, így nem kerülnek külön alfejezetbe. Nem úgy, mint Csehszlovákia és Lengyelország, melyekről jelentősebb reprezentációk készültek.

Luxemburg a hagyományos semlegességi politikáját igyekezett folytatni, amit 1939. szeptember 6-án nyilatkozattal megerősített. Az 1940 májusában indított német nyugati offenzíva azonban Luxemburgon keresztül haladt át, ami által hadviselő félévé vált. Erről az eseményről a magyar filmhíradó is beszámolt.⁵⁹⁹ A német csapatok gyorsan megszállták a kis országot, a hercegi család pedig az Egyesült Államokba menekült. 1942-ben Németország annektálta a hercegséget, végül az amerikaiak 1944 végén felszabadították. Luxemburg mindössze kétszer jelent meg a filmhírekben. A korábban említett filmhíradón kívül, még 1939 májusában került a vászonra a hercegség 100. évfordulóján tartott ünnepség alkalmával.⁶⁰⁰

A következő országok már több megjelenéssel bírtak, de még nem voltak állandó szereplői a filmhíradóknak. **Görögország** 23 reprezentációja⁶⁰¹ 1927 és 1941 között jelent meg a filmvászonon. A második görög Köztársaság idején (1924-1935) alapvetően hat hírben sport és bulvár események közöltek. 1935-ben azonban kikiáltották a Görög Királyságot,⁶⁰² ami után II. György király⁶⁰³ visszatérhetett.⁶⁰⁴ Uralkodása idején Ioannis Metaxas⁶⁰⁵ miniszterelnök diktatórikus kormányzást épített ki 1936 és 1941 között, ami nem került be a hírekbe. A semlegességi politikáját az 1941. október 26-án indult olasz támadás végleg elvetette. A háború kirobbanásáról szintén beszámolt a híradó a 873., 884. és 887. számú adásokban, amik az utolsó megjelenések voltak a görögökről.⁶⁰⁶ Az olasz sikertelenségekről szóló hírek azonban elmaradtak, illetve a német támogatást sem kényszerlépésnek ábrázolták. A görögök így a kezdetektől a szövetségesek oldalán harcolták végig a háborút. Az olasz megszállók helyébe lépő németek 1944 októberében önként vonultak ki, tartva attól, hogy a keleti front elvágja őket az anyaországtól.

⁵⁹⁹ mvh-0848-01

⁶⁰⁰ mvh-0793-05

⁶⁰¹ mh-155-03; mvh-219-02; mvh-247-02; mh-294-02; mh-324-03; mvh-0455-06; mvh-0540-08; mvh-0602-05; mvh-0603-03; mvh-0609-08; mvh-0612-06; mvh-0640-01; mvh-0649-07; mvh-0650-06; mvh-0669-07; mvh-0728-01; mvh-0736-02; mvh-0803-08; mvh-0832-09; mvh-0834-02; mvh-0873-01; mvh-0884-03; mvh-0887-03

⁶⁰² mvh-0609-08

⁶⁰³ II. György görög király (1890-1947)

⁶⁰⁴ mvh-0612-06

⁶⁰⁵ Ioannis Metaxas görög miniszterelnök (1871-1941)

⁶⁰⁶ mvh-0873-01; mvh-0884-03; mvh-0887-03

Dániáról szóló hírek⁶⁰⁷ nagyjából eloszlottak a vizsgált időszakban. Kisállamként, ahogy az első világháború előtt, úgy a második előtt is kinyilvánította semlegességét. A Nagy Háború után viszont megkapta Észak-Schleswig régiót. 1924-ben a szociáldemokraták nyerték a választást, és tartósan kormányon is maradtak. Szintén folytonosságot és stabilitást szimbolizálja X. Keresztély dán király, aki 1912-ben került a trónra, és egészen az 1947-ben bekövetkezett haláláig uralkodott. A második világháborúban Németország 1940. április 9-én megszállta az országot, mely, látva az esélytelenségét, nem bocsátkozott ellenállásba. Az esemény áprilisban már megjelent a mozikban.⁶⁰⁸ A dán koronához tartozó Feröer-szigeteken három nappal később, míg Izlandon május 10-én szálltak partra a brit csapatok. Grönlandot 1941. április 9-én bízták rá az Egyesült Államokra. Dániában a megszállás engedékeny volt. A háború végén pedig a tengelyerők harc nélkül tették le a fegyvert, majd egy nappal később (1945. május 5-én) brit csapatok vonultak be. A dániai megszállását bemutató filmhír⁶⁰⁹ talán nem is állhatott messze a valóságtól. A megszállás során német erők vonultak be, melyek udvariasan, de kimérten köszöntek a dán katonáknak és civileknek, miközben a német tábori rendőr a forgalmat irányította. Összességében Dánia a nyugalom és a folytonosság helyeként került fel Európa térképére. A korona szigetei közül Izland három hírben⁶¹⁰ is megjelent. Ezeken tűzhányókat és halászsokat lehetett látni.

Norvégia⁶¹¹ is igyekezett semlegességi politikát folytatni, de ehhez stratégiai szempontból túlságosan fontos helyen feküdt, mert kikötőiből ellenőrizni lehetett a Norvég tengeren közlekedő hajókat, kijárást lehetett biztosítani az Atlanti-óceánra, míg Osloból kiindulva a Balti-tengerre tartó hajókat lehetett ellenőrizni. A megjelenő 24 hír zöme téli sportokkal volt kapcsolatos, így alapvetően Norvégiát ezekkel lehetett ábrázolni és összekötni. A világháború idején pedig a további hét hírből négy Norvégia megszállásáért vívott harcról szólt. Amilyen könnyű volt Dániát megszállni, annál nehezebb volt Norvégiát,⁶¹² így érthető a több reprezentáció. Szintén nagy ellentét, hogy míg a dán uralkodó és kormány a helyén maradt, addig a norvég királyi család és államvezetés Londonba emigrált. Helyére Vidkun Quisling németbarát norvég politikus lépett, aki mindenben kiszolgált a megszállókat.

⁶⁰⁷ mh-29-01; mh-149-03; mh-295-02; mvh-0407-08; mvh-0442-07; mvh-0564-05; mvh-0579-04; mvh-0589-05; mvh-0614-08; mvh-0621-02; mvh-0661-09; mvh-0707-08; mvh-0748-05; mvh-0819-04; mvh-0843-05; hfk-76-06; hfk-82-02; hfk-89-03; hfk-94-04

⁶⁰⁸ mvh-0843-05

⁶⁰⁹ mvh-0843-05

⁶¹⁰ mvh-0564-05; mvh-0614-08; mvh-0661-09

⁶¹¹ mh-169-01; mh-259-04; mh-267-05; mvh-0416-03; mvh-0468-01; mvh-0512-05; mvh-0518-09; mvh-0523-06; mvh-0524-01; mvh-0546-04; mvh-0549-09; mvh-0573-04; mvh-0576-05; mvh-0604-03; mvh-0626-06; mvh-0634-01; mvh-0650-06; mvh-0819-04; mvh-0845-02; mvh-0846-05; mvh-0847-04; hfk-89-04; hfk-95-04; mvh-1000-01

⁶¹² Az ellenálláson kívül ebben közrejátszott a szövetségesek fegyveres támogatása, a klimatikus viszonyok és az, hogy Norvégia hegyei és fjordjai között az autótól a déli és a legészakibb pontja között több mint 3500 km van, míg Berlin és Moszkva között a távolság 1800 km.

31. ábra Vidkun Quisling 55. születésnapját ünnepelte

Az 55. születésnapjának ünnepléséről filmhír⁶¹³ jelent meg Magyarországon. A látvány kompozíciós vizsgálatának eredményét összevetve a narratívával eltérés mutatkozik. Ugyanis a narrátor szerint ifjúsági szervezetek adtak Quislingnek egy lovat ajándékba. A képeken pedig sem főszereplőként, sem a háttérben egyetlen civil személy sincs, csak az „ünneplő” és egyenruhások (főleg rendőrök és pártkatonák). Meg sem próbálták egy nagyszerűen ünnepelt személynek beállítani. Összevetve a Dánia megszállásának hírével, a dán civilek többet mosolyognak a német katonákra,⁶¹⁴ mint norvég miniszterelnököt „ünneplők” a születésnaposra. Ebben a hírben egyértelműen látszik, hogy nem mindig használták ki kellőképpen a mozgóképben rejlő lehetőségeket.

32. ábra dániai megszállás

⁶¹³ hfk-89-04

⁶¹⁴ mvh-0843-05

Belgium⁶¹⁵ a Nagy Háború egyik győztese. A háború sújtotta ország hamar helyreállt, a német jóvátétellel és területi szerzeményekkel (nemcsak európai régióval, hanem még afrikai gyarmatokkal is) gazdagodva. A korábbi ellenséges szerepkörnek azonban nyoma sem volt a hírekben. Az első megjelenése 1925-re tehető,⁶¹⁶ amiben gyermekeket táboroztattak Flandriában. Már az eddigi monarchiák vizsgálatánál is elmondható, hogy az uralkodó családokra külön figyelmet fordítottak az MFI szerkesztői, ami itt sem maradt el. Tőlük a kiemelt események kerültek reflektorfénybe, úgymint a koronázások, az esküvők, a szemlék vagy a temetések. Nem volt ez másként a Szász–Coburg–Gothai dinasztia esetében sem. I. Albert belga király⁶¹⁷ 1934. február 14-én hunyt el, mely a magyar filmhíradóban még abban a hónapban megjelent. Az 523. filmhíradó hetedik híre elmondja,⁶¹⁸ hogy sziklamászás közben érte a baleset, majd a temetési menetről is mutat képeket. Ezzel viszont nem elégedtek meg a szerkesztők, ugyanis a hír elején bemutatták a baleset helyszínét és az ég felé meredő sziklacsúcsot, melyről lezuhant. A következő hírre nem kellett sokat várni, mivel már a következő híradóban az első szülött fiú, III. Lipót⁶¹⁹ trónra lépésének egyik látványos mozzanatát mutatták be.⁶²⁰ A későbbiekben is megjelentek a királyi család főbb eseményeit reprezentáló hírek. Így megállapítható, hogy az európai arisztokrata centrikusság jelen volt a filmhíradóban. Összevetve ezt az előző fejezet amerikai híreivel, azt lehet mondani, hogy onnan pedig inkább a színészek, sztárok és más hasonló hírességek jelentek meg. A világháborús fegyveres küzdelmekről Belgium tekintetében több hír is megjelent, viszont a belga fegyverletétel után másfél évig eltűntek a hírekből. 1942-ben aztán kilenc hír tanúskodik arról, hogy minden a békés kerékvágásban folyt az országban. Ezt követően azonban már több hírt nem közöltek róluk. Összességében a legnagyobb hiányérzetet a locarnói szerződés⁶²¹ kapcsán lehetne, mely a német-francia és német-belga határrendezés egyik legfontosabb egyezménye volt. Ez azért is érdekes, mert maga a megkötés, ami konzerválta volna a versailles-i békét, ugyan nem került be, de az 1936-ban bekövetkezett felmondása már ráutaló információ is megjelent. Köztük a belgáknál is a 634. híradó negyedik számú hírben,⁶²² amikor III. Lipót seregszemlét tartott a határ közelében.

⁶¹⁵ mh-107-03; mh-114-02; mh-300-03; mvh-0442-07; mvh-0509-06; mvh-0516-07; mvh-0523-07; mvh-0524-08; mvh-0530-06; mvh-0549-07 mvh-0602-06; mvh-0603-06; mvh-0631-06; mvh-0634-04; mvh-0661-06; mvh-0678-03; mvh-0681-06; mvh-0689-03; mvh-0693-09; mvh-0705-06; mvh-0717-07; mvh-0756-08; mvh-0783-09; mvh-0807-01; mvh-0848-01; mvh-0850-04; mvh-0850-05; mvh-0850-06; mvh-0851-03; mvh-0965-05; hfk-76-07; hfk-82-04; hfk-88-03; hfk-89-03; hfk-94-04; hfk-97-02; hfk-98-03; mvh-1000-01

⁶¹⁶ mh-107-03, mh-114-02

⁶¹⁷ I. Albert belga király (1875-1934)

⁶¹⁸ mvh-0523-07

⁶¹⁹ III. Lipót belga király (1901-1983)

⁶²⁰ mvh-0524-08

⁶²¹ Locarnói szerződés, 1925. október 16. In: Halmossy, 233-247.

⁶²² mvh-0634-04

Hollandia⁶²³ semleges maradt az első világháborúban, melyet mindkét féllel történt kereskedésének köszönhetett.⁶²⁴ A vizsgált időszakban három témakörbe lehet sorolni a Hollandiáról szóló híreket. Az egyik az 1928-ban megrendezett Amszterdami Olimpia, melyről hat reprezentáció készült, ebből négy az olimpia idején,⁶²⁵ a másik kettő⁶²⁶ visszaemlékezések alkalmával. Monarchia lévén a második népszerű téma az uralkodói család, melyből kilenc⁶²⁷ filmhír is vetítésre került Magyarországon. 1938 év elején különös figyelmet szenteltek Julianna trónörökösnő gyermekének születésére.⁶²⁸ Erről három⁶²⁹ hírt is közöltek a hazai mozikban. A harmadik nagyobb téma a háborús készülődés és a háború adta. Ezek első megjelenése 1939 novemberére érkezett Budapestre. Összesen hét hír jelent meg a holland felkészülés kapcsán és egy a harcokról. Az arány nem irracionális, ugyanis a német támadás május 10-én indult, a hollandok pedig 15-én letették a fegyvert. Akárcsak Belgium esetében, itt is volt másfél év szünet, majd 1942-ben megjelentek hírek a békés életről.

A következő ország **Jugoszlávia**, amely 66 darabot megjelenést ért el.⁶³⁰ (1929. október 3-ig Szerb-Horvát-Szlovén Királyság). Megjelenésének túlnyomó többsége 1939. és 1942. közzé tehető (57%), ezen kívül még 1937-ben volt hat, a többi évben pedig legfeljebb 1-2 előfordulás került feltárássra. A királyság 1918-ban alakult a balkáni régió több más kisebb országából és több szomszédjának területéből. Többek közt a Magyar Királyság déli részeiből, melynek következtében érdekellentét volt a két ország között. A „jég” 1927-ben tört meg, amikor Miss Európa szépségverseny győztese Budapesten voltak, és a négy hölgy (magyar, bolgár, görög, szerb) karonfogva nézelődtek a Halászbástya környékén. Ennek azért is volt

⁶²³ mh-90-03; mh-120-04; mh-122-05; mh-153-02; mh-174-03; mvh-228-02; mvh-233-02; mvh-234-04; mvh-236-02; mh-258-03; mh-268-03; mh-277-05; mh-368-01; mvh-0458-06; mvh-0481-01; mvh-0500-01; mvh-0501-05; mvh-0502-03; mvh-0517-01; mvh-0540-02; mvh-0553-02; mvh-0635-01; mvh-0654-03; mvh-0658-07; mvh-0673-09; mvh-0676-07; mvh-0678-02; mvh-0687-01; mvh-0694-01; mvh-0696-07; mvh-0697-02; mvh-0705-06; mvh-0727-02; mvh-0728-10; mvh-0729-06; mvh-0746-01; mvh-0784-01; mvh-0823-04; mvh-0824-05; mvh-0826-03; mvh-0827-05; mvh-0836-02; mvh-0839-02; mvh-0841-01; mvh-0842-01; mvh-0843-02; mvh-0846-02; mvh-0848-01; mvh-0988-05; hfk-06-01; hfk-91-03; hfk-94-02; hfk-95-01; hfk-95-06; mvh-1000-01

⁶²⁴ Maartje M. Abbenhuis: *The Art of Staying Neutral the Netherlands in the First World War, 1914–1918*, Amsterdam University Press, 2006. 23-38.

⁶²⁵ mvh-228-02, mvh-233-02, mvh-234-04, mvh-236-02.

⁶²⁶ mvh-0500-01, mvh-0784-01.

⁶²⁷ mvh-0501-05, mvh-0658-07, mvh-0673-09, mvh-0676-07, mvh-0678-02, mvh-0727-02, mvh-0728-10, mvh-0729-06, mvh-0846-02.

⁶²⁸ I. Julianna holland királynő (1909-2004), uralkodott 1948-1980. Lemondott lánya Beatrix (1938-) javára, aki 1980-2013 között uralkodott.

⁶²⁹ mvh-0727-02; mvh-0728-10; mvh-0729-06

⁶³⁰ mh-155-03; mh-184-04; mvh-205-02; mvh-212-02; mvh-0437-03; mvh-0538-05; mvh-0549-07; mvh-0557-07; mvh-0563-03; mvh-0565-02; mvh-0576-01; mvh-0649-07; mvh-0657-06; mvh-0673-01; mvh-0676-05; mvh-0708-05; mvh-0711-07; mvh-0720-02; mvh-0721-08; mvh-0727-02; mvh-0741-02; mvh-0762-01; mvh-0777-02; mvh-0792-07; mvh-0792-08; mvh-0795-05; mvh-0795-10; mvh-0798-09; mvh-0829-01; mvh-0832-06; mvh-0834-02; mvh-0842-08; mvh-0845-04; mvh-0854-05; mvh-0856-05; mvh-0857-06; mvh-0862-03; mvh-0867-07; mvh-0878-03; mvh-0882-02; mvh-0882-03; mvh-0883-06; mvh-0884-01; mvh-0884-08; mvh-0889-08; mvh-0892-04; mvh-0895-06; mvh-0897-01; mvh-0897-07; mvh-0898-03; mvh-0899-06; mvh-0900-08; mvh-0906-06; mvh-0927-03; mvh-0931-08; mvh-0935-04; mvh-0947-10; mvh-0958-03; mvh-0969-02; mvh-0999-01; mvh-1000-01; mvh-1012-04; mvh-1020-03; mvh-1038-06; hfk-09-01; hfk-82-01

különös jelentősége, mert ekkor tartották Bécsben az első Miss Európa szépségversenyt, melyet holtversenyben többen is megnyertek, majd egy hónappal később Berlinben a – mozgóképen is látható – szerb Štefica Vidačić⁶³¹ nyert meg. A filmhíradók túlnyomó többsége nem tartalmaz negatív jelzőket, viszont Jugoszlávia esetében akad néhány kivétel. Erre 1934-ben két példa is volt, az egyikben arról számolnak be, hogy két kutató magas légköri kísérletei után „... *Vas megye Jugoszláviához csatolt részén ért földet a léggömb.*”⁶³² A kifejezés azért érdekes, mert nagyon ritkán beszéltek arról, hogy Magyarországtól területeket csatoltak volna el. Maga a hír megértését és értelmezését alapvetően nem segíti, egy olyan plusz információ, mely nélkül ugyanúgy értelmes a közlés. A másik esemény a Genfből hazatérő Kánya Kálmán külügyminisztert jeleníti meg, aki „becsülettel” tárgyalta a Népszövetségben. A két ország közti parázs hangulatnak két előzménye is volt. Az egyik a kettős birtokok felszámolása,⁶³³ a másik a Marseille-ben I. Sándor⁶³⁴ jugoszláv király meggyilkolása. Temetéséről az 557. híradóban számoltak be.⁶³⁵ Ide köthető még a „Jankapuszta a világpolitikában”⁶³⁶ című hír, mely reakcióként készült a királygyilkosság⁶³⁷ kapcsán felmerült vádakra. Az elhunyt utódja II. Péter⁶³⁸, aki több alkalommal is megjelent a filmhíradóban, de már sokkal békésebb hangvétellel. 1937 februárjában Vízkereszt,⁶³⁹ valamint 1939. januárjában karácsonyi ünnepség alkalmával.⁶⁴⁰ A későbbiekben sem volt negatív hangvétel a hírekben, pedig többször közvetítettek a kisantant konferenciákról híreket. A filmhírben tárgyilagosan közölték, hogy „*Asianiai kastélyban tartott értekezleten Jugoszláviát Stojadinovic, Csehszlovákiát Krofta és Romániát Antonescu miniszterek képviselték.*”⁶⁴¹ Propagálták a magyar-jugoszláv barátságot és annak szerződésbe foglalását is 1940. decemberében.⁶⁴² Ez egészen az 1941. márciusában lejátszott Magyarország-Jugoszlávia labdarúgó mérkőzésig tartott, melyről a 892. negyedik hírében mutattak be közvetítést.⁶⁴³ Ebben a filmhírben elmondják, hogy az odavágóban 1:1-es döntetlent játszottak a csapatok Belgrádban. A barátságos mérkőzést 1941. március 23-án

⁶³¹ A filmhíradóban szerb nemzetiségűnek írták, bár Posega településen született 1905-ben és az igazi nemzetisége horvát volt.

⁶³² mvh-0549-07

⁶³³ Hornyák (2007), 53-63., 57-58.

⁶³⁴ I. Sándor király (1888-1934), uralkodott szerb királyként 1914-1921, szerb-horvát-szlovén királyként 1921-1929, jugoszláv királyként 1929-1934.

⁶³⁵ mvh-0557-07

⁶³⁶ mvh-0563-03

⁶³⁷ A király haláláról pedig filmfelvétel is készült, mely az első filmen megörökített merénylet a történelemben. British Panthé 799.12.: <https://www.britishpathe.com/video/assassination-of-king-alexander/query/king+alexander+assassination> Utolsó megtekintés: 2022. 11. 21.

⁶³⁸ II. Péter jugoszláv király (1923-1970), uralkodott 1934-1945. 1941-től emigrációban.

⁶³⁹ mvh-0676-05

⁶⁴⁰ mvh-0777-02

⁶⁴¹ mvh-0708-05

⁶⁴² mvh-0878-03

⁶⁴³ mvh-0892-04

játszották le.⁶⁴⁴ Három héttel később, a 895. filmhíradó hatodik hírében pedig már a következőkről számoltak be: „A szerbek a Magyarországtól elszakított területeken jól megépített határerődítésekkel védték az elrabolt földet.”⁶⁴⁵ Erős és hirtelen váltás történt a korábbi hírhez képest. Itt már elszakított területekről és rablókról beszéltek, ami nem megszokott jelzős szerkezetek voltak a filmhíradóban.

Összességében megállapítható, hogy a jelen alfejezetben tárgyalt országok reprezentációjában mindenütt megjelent az uralkodó család. A kutatás során úgy tűnt, hogy egy ország ismeretének legfontosabb attribútumai a nevén kívül a fővárosa, név szerint a politikai vezetője (főleg, ha az uralkodó), valamint legfontosabb földrajzi tájegységei, mint például nagyobb hegyek, tavak vagy folyók. Zászlóval együtt nagyjából ezek voltak azok az alapismeretek, amiket a mindenkinek szóló híradóba be lehetett tenni, hogy az emberek felismerjék, hogy a híradó miről vagy kiről beszélhet. Másik általánosságban vett megállapítás, hogy szinte mindenütt a filmhíradóra jellemző tárgyilagos és barátságos hangnemet alkalmazták, ez alól kivételt jelent néhány Jugoszláviával kapcsolatos hír.

A kisantant országok közül a legtöbb megjelenéssel bíró állam **Csehszlovákia** volt, mely összesen 109 előfordulással⁶⁴⁶ rendelkezett. Az eloszlásuk, viszont rendkívül egyenetlen, és a többségük az 1938-as és 1939-es évekre tehető. A tendencia a 37. ábrán⁶⁴⁷ látható.

⁶⁴⁴ https://www.magyarfutball.hu/hu/magyar_valogatott/merkozesekek/1941 Utolsó megtekintés: 2022. 11. 21.

⁶⁴⁵ mvh-0895-06

⁶⁴⁶ mh-58-01; mh-87-01; mh-105-05; mh-111-02; mh-120-01; mh-157-03; mh-198-03; mvh-203-04; mvh-218-03; mh-267-04; mh-283-03; mh-291-04; mh-298-05; mh-396-03; mvh-0437-03; mvh-0449-07; mvh-0465-07; mvh-0474-04; mvh-0478-09; mvh-0492-01; mvh-0530-04; mvh-0538-04; mvh-0576-05; mvh-0598-02; mvh-0603-03; mvh-0605-05; mvh-0611-09; mvh-0617-06; mvh-0618-06; mvh-0619-09; mvh-0638-05; mvh-0644-01; mvh-0649-07; mvh-0655-06; mvh-0657-06; mvh-0663-05; mvh-0666-07; mvh-0673-01; mvh-0675-05; mvh-0677-09; mvh-0697-06; mvh-0694-06; mvh-0702-07; mvh-0708-05; mvh-0709-07; mvh-0715-06; mvh-0719-05; mvh-0719-08; mvh-0723-04; mvh-0731-08; mvh-0732-05; mvh-0737-07; mvh-0740-06; mvh-0741-05; mvh-0746-09; mvh-0748-05; mvh-0749-07; mvh-0755-08; mvh-0760-05; mvh-0760-07; mvh-0762-08; mvh-0762-10; mvh-0763-07; mvh-0763-08; mvh-0764-02; mvh-0764-05; mvh-0764-06; mvh-0766-02; mvh-0766-10; mvh-0767-06; mvh-0768-01; mvh-0769-05; mvh-0771-04; mvh-0772-06; mvh-0772-08; mvh-0774-06; mvh-0777-06; mvh-0780-05; mvh-0784-01; mvh-0785-03; mvh-0786-03; mvh-0787-04; mvh-0787-05; mvh-0787-06; mvh-0788-01; mvh-0788-02; mvh-0790-08; mvh-0802-07; mvh-0806-05; mvh-0812-04; mvh-0812-06; mvh-0815-02; mvh-0824-08; mvh-0824-09; mvh-0841-03; mvh-0850-01; mvh-0851-01; mvh-0859-05; mvh-0866-01; mvh-0874-02; mvh-0876-03; mvh-0883-03; mvh-1000-01; mvh-1039-08; hfk-13-01; hfk-67-01; hfk-100-02; hfk-100-03; hfk-106-01

⁶⁴⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

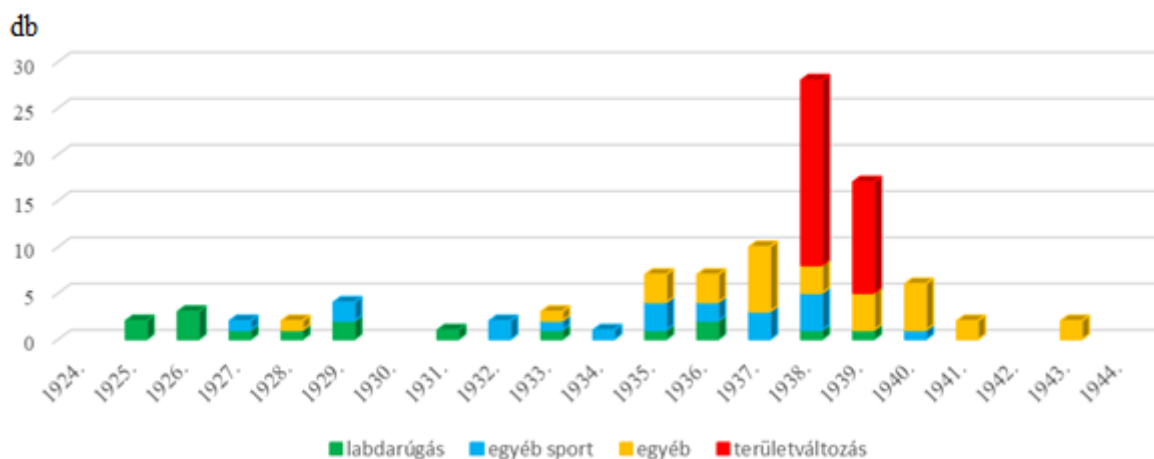

33. ábra Csehszlovákia előfordulásai

Megállapítható, hogy éveken keresztül öt megjelenés alatt maradt a megjelenések száma. Ami először 1936-ban emelkedett meg, majd 1938-ban egy jelentős kiugrás tapasztalható. Ez mindenképpen a német területi expanzióval és a bécsi döntéssel van összefüggésben, majd az 1939-es évben még valamivel kevesebb, de még mindig jelentős számú hír fordult elő róluk. Itt már jóval nagyobb sűrűségben jelentek meg, mert ezek zöme az év első negyedében fordult elő. Ezt követően rohamosan csökkent a csehszlovák térhatározók száma. A Cseh-Morva protektorátusról már alig volt hír. Az 1935 előtti időszokról kevés hír volt róluk, mely annak tudható be, hogy Budapestről tekintve Prága az egyik legjelentősebb ellenséges félnek számított a felvidék elcsatolásáért. Viszont a filmhíradó egyik szerkesztési elve, hogy rossz fényben nem mutatták be a másik országot. Ahhoz komolyabb ellentétre volt szükség, hogy ezt a határt átlépjék.

A megfigyelések szerint négy nagyobb csoportba lehet osztani a csehszlovák híreket. Ami már az első időszakban is feltűnő, hogy milyen sok labdarúgással kapcsolatos hír jelenik meg a csehszlovák-magyar közös vonatkozásában. Ezt követően sok más sportággal kapcsolatos hír is beemelésre került. Legyen az tenisz, jégkorong, atlétika vagy motorsport. Ezek nagy száma miatt már külön témaköröket alkotnak. A labdarúgáshoz 16, míg a többi sportághoz 20 megjelenés sorolható. A maga 32 hírével viszont a legnagyobb témakör a területváltozás. Ide kerültek besorolásra azok, amelyek a kisantant felbomlása, a magyar-cseh politikai kapcsolatok, a Csehszlovákia felbomlásához vezető események és a katonai mozzanatok. A maradék 31 hír pedig az egyéb besorolást kapta, mert az előző csoportokba nem illettek bele, de az átláthatóság kedvéért nem aprózzuk szét őket. A négy csoportba sorolt hírek időbeni eloszlása a 38. ábrán⁶⁴⁸ látható.

⁶⁴⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

34. ábra A csehszlovák témakörök eloszlása

Gyakorlatilag ezt három időszakra lehet osztani. Az első 1925-től 1935-ig tart, melyben túlnyomó részt sporttal, abból is a labdarúgással találta meg a két ország a közös kapcsolatot. A sportágak közt több nemzetközi esemény is volt, viszont a labdarúgásban a csehszlovákok (kettő kivételével) mindig a magyarokkal játszottak. Ebből öt a felnőtt „A” válogatott 116., 131., 152., 167. és 187. hivatalos mérkőzése volt. A többi nyolc mérkőzésen pedig klubcsapatok játszottak. Magyar részről hatszor a Ferencvárosi Torna Club, kétszer az Újpest Football Club. Cseh oldalról hétszer a Sportovní klub Slavia Praha és egyszer az Atletický klub Sparta Praha lépett pályára. Ezen kívül volt még két fővárosi válogatott összecsapás is, ami korszaki sajátosság, mivel ezekre ma már nincs példa.

Az egyéb csoport alapvetően kulturális hírekből áll, de ide kerültek olyan politikai hírek is, mint a kisantant találkozók 1937-ben,⁶⁴⁹ vagy politikai vezetők változásai. Utóbbiba az 1935-ben megjelent 619. híradót lehet érteni,⁶⁵⁰ amiben az új csehszlovák elnök választásáról számolnak be. Ugyanis ekkor Tomáš Garrigue Masaryk⁶⁵¹ helyére Edvard Beneš⁶⁵² került az elnöki székbe.

A területi változásokat jelző hírek előfutára volt az 1938. márciusban megjelenő prágai légvédelmi gyakorlat.⁶⁵³ Ennek azért van jelentősége, mert addig soha nem számoltak be arról, hogy a csehszlovák haderő egyáltalán létezik, így ez volt az a pont, amikor az ország legális erőszakszervezete felkerült a híradó térképére. Nem sokkal később megváltozott a híradó hangneme is, és a következő kifejezéseknek is tanúja lehetett a közönség: „...*Magyarország ellen elkövetett igazságtalanságokat.*”⁶⁵⁴, „*százezer szudétanémet menekült át*”⁶⁵⁵, „*cseh*

⁶⁴⁹ mvh-0708-05

⁶⁵⁰ mvh-0619-09

⁶⁵¹ Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937), első csehszlovák köztársasági elnök 1918-1935 közt.

⁶⁵² Edvard Beneš (1884-1948), második csehszlovák köztársasági elnök 1935-1945, 1939-től emigrációban.

⁶⁵³ mvh-0737-07

⁶⁵⁴ mvh-0740-06

⁶⁵⁵ mvh-0762-08

uralom”.⁶⁵⁶ A diplomáciai rendezéshez mértén kezdtek el olyan kifejezéseket használni, melyek alátámasztják a külkapcsolati változásokat. 1938 előtt ez egyáltalán nem volt jellemző, viszont akkor már a feszültség és a válsághangulat volt az irányadó. Ezen helyzet rendezéséhez a Szudéta-vidék, Teschen és Felvidék déli részének átadására volt szükség. Az enyhülés helyett 1939. januárjában azonban a feszültség tovább nőtt. A 777. filmhíradóban arról számoltak be, hogy Munkácson a cseh katonák „éjszakai orvtámadást”⁶⁵⁷ hajtottak végre. A narratívában az offenzív tevékenységre egy különösen durva kifejezést, az használtak. Ettől erősebb jelző csak a „terrorátadás” kifejezés volt, melyet a későbbi angolszász bombázásokra alkalmaztak. Tehát az eddigi legnegatívabb kifejezésként lehet értékelni, aminek a megoldása a 787. híradójában került vetítésre,⁶⁵⁸ melyben gyakorlatilag felszámolták a Csehszlovák államot. Az 1938. és 1939-es válságos évek után a filmhíradó reprezentációjának színpadán egy sokkal békésebb, már-már idilli kép kezdett kibontakozni. 1940-ben pedig már békés híreket mutattak a Cseh-Morva Protektorátusról, ilyen volt többek közt a nyúltenyésztés,⁶⁵⁹ vagy a prágai múzeum bemutatása.⁶⁶⁰ Az előfordulási számokban azért az látszik, hogy erre nem fektettek komoly hangsúlyt.

Összességében Csehszlovákia reprezentációja a sportéletben mutatkozik meg igazán, abból is kifejezetten a labdarúgás vonatkozásában. Ezen kívül az első világháború után létrejövő soknemzetiségű ország belső feszültséggel küzdött, és szinte minden szomszédja területigénnyel lépett fel vele szemben. A válság „megoldásaként”⁶⁶¹ nem volt elegendő a határterületek elcsatolása, hanem 1939-ben fel kellett számolni az egész országot. Legalábbis a filmhíradók által reprezentált valóságábrázolásban, mivel ezt követően eltűnt a problémák közül. Méghozzá egy olyan „probléma” oldódott meg 1940-re, ami a filmhíradó valóságában 1938 előtt nem is létezett.

Lengyelország legelső időktől egészen a megszűnéséig folyamatosan jelen volt a magyar mozikban. Ezen idő alatt összesen 154 alkalommal jelent meg róluk valamilyen hír.⁶⁶² A

⁶⁵⁶ mvh-0766-10

⁶⁵⁷ mvh-0777-06

⁶⁵⁸ mvh-0787-04; mvh-0787-05; mvh-0787-06

⁶⁵⁹ mvh-0874-02

⁶⁶⁰ hfk-67-01

⁶⁶¹ A megoldás kifejezés a filmhíradó valóságperspektívájában értelmezhető. Ténylegesen ez tovább súlyosbította a helyzetet és egyenes utat jelölt ki a fegyveres konfliktushoz.

⁶⁶² mh-61-03; mh-118-04; mh-124-04; mh-150-01; mh-153-04; mh-200-01; mvh-221-01; mvh-252-01; mh-280-01; mh-351-05; mh-374-06; mh-386-03; mh-392-04; mvh-0424-05; mvh-0437-03; mvh-0450-03; mvh-0460-08; mvh-0467-02; mvh-0474-05; mvh-0478-06; mvh-0489-06; mvh-0490-06; mvh-0494-04; mvh-0498-05; mvh-0501-02; mvh-0505-09; mvh-0510-07; mvh-0512-08; mvh-0513-05; mvh-0514-08; mvh-0534-02; mvh-0534-06; mvh-0540-07; mvh-0542-07; mvh-0552-08; mvh-0553-06; mvh-0562-08; mvh-0568-05; mvh-0574-08; mvh-0579-02; mvh-0580-06; mvh-0581-09; mvh-0583-04; mvh-0584-01; mvh-0584-06; mvh-0587-06; mvh-0588-07; mvh-0592-07; mvh-0593-06; mvh-0594-05; mvh-0595-07; mvh-0598-05; mvh-0599-08; mvh-0599-08; mvh-0600-02; mvh-0604-06; mvh-0604-06; mvh-0605-07; mvh-0607-01; mvh-0607-06; mvh-0608-03; mvh-0608-06;

Lengyelországgal kapcsolatos hírek meghatározó eleme a szimpátia, mely a lengyel–magyar közös történelmi múltból eredeztethető kulturális közelség miatt alakulhatott ki. Ezt építették tovább már a húszas évek néma filmhíradóival is. Ekkor a lengyel térhatározók az 1848-49-es forradalom és szabadságharc fő motívumával rendelkeztek. Volt négy hír,⁶⁶³ ami kifejezetten Bem apót⁶⁶⁴ emelte a vászonra.

A dolgozatban használok a valóság/médiavalóság struktúrájának kontextusában a realista paradigmát,⁶⁶⁵ tehát létezik a különböző médiumoktól független és részben megismerhető primer valóságstruktúra, akkor a média által reprezentált szekunder valóság összevethető a primer valóságstruktúra elemeivel.⁶⁶⁶ Ehhez hozzá kell kapcsolni azt a gondolatot, hogy a hírek szekunder valósága a primer valóságból merít elemeket (részleteket). Így a médiában megjelenő ábrázolások a szerkesztői szándék függvényében képződnek (konstruálódnak), a két valóság kölcsönhatásában, de az elemei (részletei) a társadalomból (annak primer valóságából) származnak. Lényegében az MFI azért tudta „Bem apó” elemét beemelni a szekunder valóságba, mert a primer valóságstruktúrában létezett. Ezáltal a nézők be tudták fogadni a közvetített információt. Itt meg kell jegyezni, hogy minél több média szinterről érkezik hatás, annál jobb az adaptáció a nézőkben. A példánál maradva, itt arra is gondolok, hogy már az általános iskolai történelemből is külön tanultak Bem apóról, akkor azt más szintereken, mint például a közösségi médiával vagy az emlékezetpolitika által ihletett képzőművészeti alkotásokkal tovább lehet erősíteni az emberekben kialakult kognitív világképet.⁶⁶⁷

mvh-0611-06; mvh-0615-06; mvh-0618-08; mvh-0619-05; mvh-0625-05; mvh-0626-07; mvh-0632-04; mvh-0634-06; mvh-0635-05; mvh-0636-03; mvh-0637-04; mvh-0637-06; mvh-0637-07; mvh-0640-05; mvh-0640-06; mvh-0644-06; mvh-0655-06; mvh-0655-08; mvh-0658-01; mvh-0659-06; mvh-0659-08; mvh-0662-07; mvh-0664-04; mvh-0665-05; mvh-0666-07; mvh-0668-01; mvh-0668-10; mvh-0670-07; mvh-0673-01; mvh-0674-06; mvh-0676-07; mvh-0683-06; mvh-0694-02; mvh-0695-07; mvh-0697-08; mvh-0701-04; mvh-0703-07; mvh-0704-04; mvh-0706-02; mvh-0718-08; mvh-0720-10; mvh-0721-08; mvh-0724-06; mvh-0729-08; mvh-0729-09; mvh-0729-10; mvh-0736-06; mvh-0737-05; mvh-0740-05; mvh-0747-07; mvh-0751-03; mvh-0751-06; mvh-0752-04; mvh-0753-09; mvh-0754-04; mvh-0759-06; mvh-0761-08; mvh-0763-07; mvh-0764-01; mvh-0764-02; mvh-0766-04; mvh-0766-05; mvh-0766-10; mvh-0769-11; mvh-0771-04; mvh-0772-10; mvh-0773-09; mvh-0774-06; mvh-0775-07; mvh-0781-06; mvh-0782-09; mvh-0783-06; mvh-0784-01; mvh-0785-07; mvh-0787-07; mvh-0787-09; mvh-0790-03; mvh-0791-03; mvh-0795-08; mvh-0802-08; mvh-0805-06; mvh-0806-02; mvh-0810-05; mvh-0810-09; mvh-0813-08; mvh-0814-05; mvh-0814-06; mvh-0816-09; mvh-0816-09; mvh-0817-07; mvh-0817-08; mvh-0817-09; mvh-0819-03; mvh-0833-08; mvh-1000-01; hfk-13-01; hfk-91-02

⁶⁶³ néma filmhíradók: mh-118-04, mh-200-01; mvh-252-01, mh-280-01; mh-351-05.;hangsávós filmhíradó: mvh-0534-02

⁶⁶⁴ József Zachariasz Bem (1794-1850) lengyel származású katonai vezető, az 1848/49 szabadságharc idején a Magyar Honvédség tábornoka.

⁶⁶⁵ Tóth (2014), 10.

⁶⁶⁶ Anderson – Baym (2014), 589-615.

⁶⁶⁷ Barkóczi (2016), 21–35.

35. ábra Lengyelország előfordulásai

A lengyel térhatározók tendenciái a 39. ábrán⁶⁶⁸ láthatók. A képről megállapítható, hogy a filmhíradókban szinte folyamatosan jelen volt a lengyel reprezentáció. Eltűnésének okát a független lengyel állam felszámolásával lehet magyarázni. Legnagyobb megjelenése 1935 és 1939 között volt megfigyelhető. Még az 1937-es visszaesés alkalmával is minden negyedik híradóban jelen volt a baráti állam. A korábban is említett közös múlt a későbbiek során is előfordult a filmhírekben. Ilyen volt például a 637. híradó egyik híre,⁶⁶⁹ ami arról számolt be, hogy a lengyelek Báthory Istvánról⁶⁷⁰ neveztek el egy óceánjárót. A sorsközösség gondolatát máskor is építették, például, amikor Piłsudski elhunyt, Magyarországon emléktáblát avattak a tiszteletére. 1936 májusában a 640. számú híradóban a narráció a következő volt: „... az a Lengyelország is feltámadott, amelyet annak idején világhatalmak daraboltak fel és tartottak megszállva.”⁶⁷¹ Ezzel párhuzamot vonva a két ország között.

1933-tól egy másik jelentősebb téma is megjelent a filmhíradóban a lengyelek vonatkozásában, méghozzá a lengyel fegyveres erő. Azt meg kell jegyezni, hogy a haderő, haditechnika más országok kapcsán is megjelent, mint például az előző fejezetben tárgyalt Egyesült Államok kapcsán, de ott elsősorban a technológia és modernitás kapcsán. A lengyeleknél inkább a bemutatás és a hagyományápolás volt utolérhető. Előbbi reprezentálására a különböző gyakorlatokról forgatott hírek voltak hivatottak,⁶⁷² míg utóbbira a katonai ünnepek szolgáltattak megfelelő alkalmat.⁶⁷³ Ezen kívül még 1939. szeptemberében és októberében is jelent meg lengyel katonai hír, de ezek már a harcok és az az utáni állapotokról jelenítettek meg képeket.

⁶⁶⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁶⁶⁹ mvh-0637-04

⁶⁷⁰ Báthory István (1533-1586), magyar főnemes, erdélyi fejedelem (1571-1586), lengyel király (1575-1586)

⁶⁷¹ Lukinich Imre (1880-1950), történész, egyetemi tanár, akadémikus, a könyvtár igazgatója. In: mvh-0640-05

⁶⁷² mvh-0505-09, mvh-0580-06, mvh-0659-08; mvh-0718-08, mvh-0720-10, mvh-0751-06, mvh-0773-09, mvh-0806-02.

⁶⁷³ mvh-0498-05, mvh-0581-09, mvh-0644-06, mvh-0655-08, mvh-0666-07, mvh-0771-04, mvh-0772-10.

A filmhíradó a lengyel külkapcsolati eseményeket is figyelemmel kísérte. Bár itt már valamilyen szintű közös vonatkozási pontot is kellett találni a készítőknél. Így előtérbe kerültek a lengyelek diplomáciai tárgyalásai,⁶⁷⁴ a területi változások sikerei.⁶⁷⁵ Előbbiek közt elsősorban a német-lengyel viszonyra koncentráltak, ami érthető, hiszen ezek a hírek az 1930-as évek közepére és második felére tehetők. A területi változások alapvetően a lengyel feltámadásra és újjáalakulásra koncentráltak, valamint kiemelt figyelmet fordítottak a Csehszlovákiától elcsatolt Teschen vidékre.

A területváltozást 1938 októberében vezették be a moziba a 763. híradó hetedik hírével.⁶⁷⁶ Az inzertszöveg szerint a „*Határmenti lakosság feszült hangulatban várja a lengyellakta területek átadását.*”⁶⁷⁷ Azonban sem a további narráció, sem a látványvilág kompozíciói nem erről szólnak. Feszültségnek nincs tipikus képi megjelenítése, legfeljebb a zenei aláfestés kölcsönöz valamiféle feszültséget.

36. ábra "Határmenti lakosság feszült hangulat ..." vagy egy álmos vasárnapi reggel?!

⁶⁷⁴ mvh-0534-06, mvh-0540-07, mvh-0574-08, mvh-0595-07, mvh-0636-03, mvh-0736-06, mvh-0781-06, mvh-0785-07, mvh-0810-09.

⁶⁷⁵ mh-386-03, mvh-0460-08, mvh-0490-06, mvh-0514-08, mvh-0562-08, mvh-0615-06, mvh-0668-10, mvh-0763-07, mvh-0764-02, mvh-0769-11

⁶⁷⁶ mvh-0763-07

⁶⁷⁷ mvh-0763-07, 0-5. mp.

A látvány kompozícióját be lehetett volna mutatni azzal az inzertszöveggel is, hogy „*Egy álmos vasárnapi reggel.*” A képek szemiotika vizsgálata a képjelek értelmezésére fókuszál. Ennek megfelelően a 40. ábra képei nem adják vissza azt a feszült hangulatot, amit a narráció felvet. Ellenben a szemiotikai vizsgálat az audiovizuális források esetében a hangra is koncentrálna, melyről elmondható, hogy a fenti képek egy nagyon intenzív és zaklatott zenei aláfestést kaptak, amitől lehet, azaz érzése a közönségnek, hogy feszült a hangulat, még ha azt a képek nem is árulják el.

A filmhíradó második szakaszában azonban már narráció is elhangzik. „*A lakosság lelkesen ünnepelte a cseh uralom alatt álló lengyel területek felszabadítására alakult szabadcsapatokat.*”⁶⁷⁸ Az ide tartozó képi kompozíciók már sokkal jobban összhangban vannak az elhangzott szöveggel. Kivéve a „szabadcsapat” kifejezést, mert a képen látható egyenruhások sokkal inkább tűnnek a lengyel fegyveres erő tagjainak, mint valami alkalmi csoportosulásnak. A jelelemzés – 41. ábra – alkalmával vonuló katonákat és éljenző tömeget került megjelenítésre, mely elhalmozza virágokkal, étellel és itallal a menetelőket. A tömegben gyerekektől az idősekig mindenki ünnepel. A filmhír első szakasza a feszültséget lett volna hivatott bemutatni, melyet a második szakaszban bevonuló lengyel katonák oldanak fel. A készítői szándék is ez lehetett volna, de ebből annyi valósult meg, hogy a lengyelek bevonulásának örültek a közterületekre kivonult emberek. Ennek a filmhírnek volt két folytatása is a filmhíradóban.⁶⁷⁹ Ezekben azt mutatják be, hogy a lengyel hadsereg bevonult a Csehszlovákiától elcsatolt területre. Ezekben már az inzertszöveg és a képi kompozíciók is összhangban vannak egymással.

⁶⁷⁸ mvh-0763-07, 21-28. mp.

⁶⁷⁹ mvh-0764-02; mvh-0766-10

37. ábra Lelkes ünneplés és "szabadcsapatok"

A korábban már felvezetett lengyel–magyar barátság egy mélyebb szintjét is beemelte a filmhíradó színterének valóságába. Ezt az ábrázolást 1938-ban és 1939-ben több hír is építette.⁶⁸⁰ Az egyik legjelentősebb, hogy Horthy Miklós kormányzó és családja látogatást tett Lengyelországban 1938. év elején, melyről a filmhíradó 729. számának 8., 9. és 10. híre számol be.⁶⁸¹ Itt azt is meg kell jegyeznünk, hogy az egyébként közvetlen kapcsolat nélküli hírekből összeállított filmhíradóban ez kivételt képez, ugyanis ez a három hír közvetlenül és szorosan kapcsolódik egymáshoz. A három filmhírben először Krakkóban üdvözölték, majd a Bialowieza erdőben vadásztak, végül Varsóban jártak.

A következő jelentős esemény 1938 októberében történt,⁶⁸² amikor szimpátia tüntetést szerveztek a közös lengyel–magyar határért. A filmhírben Bem apó szobor előtt tömeg gyűlt össze, hogy a szónokok harsány beszéddel követeljék a nemzetközi diplomataktól, hogy tegyenek lépéseket a közös magyar-lengyel határ megvalósulásáért. Indokként a két testvérnép egymáshoz való kapcsolatát emelték ki. Ez nem valósulhatott meg 1938 októberében, de

⁶⁸⁰ mvh-0729-08; mvh-0729-09; mvh-0729-10, mvh-0766-04; mvh-0766-05; mvh-0766-10, mvh-0784-01, mvh-0787-07, mvh-0787-09; mvh-0791-03, mvh-0814-05, mvh-0833-08.

⁶⁸¹ mvh-0729-08; mvh-0729-09; mvh-0729-10,

⁶⁸² mvh-0766-05

néhány hónappal később, 1939. márciusában Kárpátalja elfoglalásával ez létrejöhetett. A hír folytatására a 787. híradóban került sor.⁶⁸³ Ebben baráti tüntetés vonult fel az olasz, a német és a lengyel budapesti követségek előtt, hogy kifejezzék hálájukat a területek visszacsatolásáért. A témakör ábrázolásának következő jelentős építőelemét a 1939. szeptemberében megjelent 814. híradó egyik híret tették hozzá.⁶⁸⁴ Miszerint éppen a korábban követelt és létrejött közös magyar-lengyel határon a háború előli menekültek érkeznek Magyarországra. A lengyelekről 1940. februárjában jelent meg az utolsó előtti hír, melyben a magyarországi lengyel menekülttáborba érkező amerikai segélyeket mutatták be.⁶⁸⁵ Ami más megszállt ország reprezentációjához képest látványosan elmaradt, hogy a békés élet helyreállt a harcok után. Ebből a témából mindössze egy hírt vetítettek a magyar mozikban 1942. szeptemberében, méghozzá a 91. számú különkiadásban arról beszéltek, hogy német artisták érkeztek fellépni Varsóba.⁶⁸⁶

Összességében a Lengyelország-ábrázolás meglehetősen baráti hangvételben készült. Ezek főleg a közös múlt és sorsközösség hangsúlyozásával épültek fel. Tovább erősítették ezt a képet a közös területi követelések és a kölcsönös államvezetői látogatások. A kulturális értékek mellett nagy hangsúlyt kapott a lengyel fegyveres erő ábrázolása is.

3.2.4. Tengelyhatalmi országok ábrázolása

A német-olasz tengely további résztvevői kétoldalú szerződéssel csatlakoztak az egyezményhez. Így lett tag 1940. november 20-án Magyarország, 1940. november 23-án Románia, 1940. november 24-én Szlovákia, 1941. március 1-jén Bulgária, 1941. március 25-én Jugoszlávia, 1941. június 27-én pedig Horvátország. Jugoszlávia viszont a szövetségesekről szóló alfejezetben kerül tárgyalásra a háborúban betöltött szerepének megfelelően. Itt viszont az egyes országok a csatlakozásuk sorrendjében kerülnek bemutatásra. Továbbá jelen alfejezetben kerül vizsgálatra Finnország is. Ugyan nem lépett be a Háromhatalmi Egyezménybe, de a Szovjetunió elleni háborúban közvetlen módon vett részt a tengely erők oldalán, ezért ide kerültek besorolásra.

Románia helyzete rendkívül speciális az eddigi országok tárgyalásához képest. Ugyanis a korábban használt elméleti megközelítés szerint 122 alkalommal azonosítható hozzá kapcsolható elfordulás. Ez a nagy szám viszont egyértelműen az elcsatolt területek miatt következett be. Tulajdonképpen a hírekben a Romániában élő magyar kisebbségről, vagy a

⁶⁸³ mvh-0787-07

⁶⁸⁴ mvh-0814-05

⁶⁸⁵ mvh-0833-08

⁶⁸⁶ hfk-91-02

Romániától visszacsatolt székely-magyarságról beszéltek, és nem magáról a románokról. Viszont úgy helyes, ha a híradó által vázolt világképbe is ennek megfelelően vesszük fel a külön-külön értékelt híreket. Tehát a román előfordulást mutató dokumentumok között három alcsoportot különítünk el. Az elsőbe kerülnek azok a hírek, melyekben cselekvőként a románok jelennek meg. A másodikba azok a hírek, melyekben a cselekvőként a Romániához elcsatolt területeken élő magyarok voltak, míg a harmadikban a második bécsi döntés következtében megjelenő előfordulások kerültek. A kutatás eredménye a 42. ábrán látható.⁶⁸⁷

38. ábra román előfordulások kvalitatív tendenciái

Tulajdonképpen a tisztán Romániáról szóló hírek, tehát azok, amelyekben az jelenik meg, hogy a román állam mit tett, rendkívül kevés. Mindössze 16 reprezentáció sorolható hozzájuk.⁶⁸⁸ A Romániához csatolt területek magyar lakosságáról is éppen ugyanennyi.⁶⁸⁹ Ilyen hírek természetesen csak 1940. augusztus végéig jelenhettek meg, mert ezután már a bécsi döntés következményei jelentek meg. Viszont erről 90 híradás is beszámolt.⁶⁹⁰ Még a 868. híradóban megjelenő menekültek is ide sorolhatók, ugyanis ez a hír azért keletkezett, mert az

⁶⁸⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁶⁸⁸ mh-96-01; mh-98-01; mh-162-03; mh-324-03; mh-372-06; mvh-0538-05; mvh-0561-01; mvh-0580-05; mvh-0657-06; mvh-0663-05; mvh-0700-08; mvh-0708-05; mvh-0807-07; mvh-0834-02; mvh-0876-01; mvh-1078-05

⁶⁸⁹ mvh-0496-01; mvh-0522-05; mvh-0540-05; mvh-0567-03; mvh-0592-04; mvh-0598-04; mvh-0608-05; mvh-0612-05; mvh-0614-04; mvh-0618-01; mvh-0669-03; mvh-0680-02; mvh-0770-06; mvh-0780-04; mvh-0860-04; mvh-0862-07

⁶⁹⁰ mvh-0863-06; mvh-0864-01; mvh-0864-02; mvh-0864-03; mvh-0864-04; mvh-0864-05; mvh-0865-05; mvh-0866-08; mvh-0867-06; mvh-0868-06; mvh-0868-07; mvh-0870-08; mvh-0870-09; mvh-0875-05; mvh-0877-08; mvh-0880-06; mvh-0882-08; mvh-0883-09; mvh-0888-04; mvh-0888-09; mvh-0891-07; mvh-0899-01; mvh-0901-06; mvh-0902-08; mvh-0909-02; mvh-0911-06; mvh-0917-04; mvh-0921-03; mvh-0921-04; mvh-0921-05; mvh-0922-03; mvh-0922-02; mvh-0922-04; mvh-0923-07; mvh-0927-05; mvh-0932-04; mvh-0936-06; mvh-0942-04; mvh-0942-07; mvh-0944-05; mvh-0950-09; mvh-0951-04; mvh-0953-05; mvh-0955-03; mvh-0958-04; mvh-0969-04; mvh-0973-07; mvh-0973-08; mvh-0977-07; mvh-0978-03; mvh-0980-01; mvh-0980-05; mvh-0981-03; mvh-0982-02; mvh-0998-07; mvh-1003-04; mvh-1007-09; mvh-1009-08; mvh-1011-09; mvh-1012-01; mvh-1012-02; mvh-1012-05; mvh-1014-01; mvh-1022-02; mvh-1027-05; mvh-1027-06; mvh-1029-04; mvh-1030-03; mvh-1035-03; mvh-1038-03; mvh-1040-05; mvh-1041-05; mvh-1043-07; mvh-1044-01; mvh-1044-03; mvh-1045-05; mvh-1046-04; mvh-1050-06; mvh-1054-03; mvh-1055-01; mvh-1055-04; mvh-1061-04; mvh-1061-05; mvh-1062-01; mvh-1066-05; mvh-1067-02; mvh-1067-06; mvh-1077-06; hfk-31-02; hfk-33-01

Észak-Erdély visszacsatolásra került, Dél-Erdély pedig nem, ahonnan menekültek érkeztek északra.⁶⁹¹

Az alcsoporthoz azért is így kerültek meghatározásra, hogy választ tudjunk adni arra a kérdésre, hogy a trianoni határváltozások miként jelentek meg a filmhíradóban. Erre Románia tekintetében azt a választ találtuk, hogy 1933-ig sehogy. A korábbi ellenségeskedésre is csak egy visszaemlékezésből lehet információt találni 1925-ből és 1926-ból.⁶⁹² A többiben pedig inkább a megbékélés jelét mutatta. 1933 augusztusában aztán egy egészen eredeti hírrel jelentkeztek be Erdélyből, ami „Olthatatlan lángoszlop Erdélyben...”⁶⁹³ címmel jelent meg, és egy földgázrobbanás következményéről szólt. Ezzel bevezetve az 1930-as évek közepétől az elcsatolt magyarságot a híradó térképére. Ezzel párhuzamosan a román reprezentációk pedig korábbi képek helyett a román diplomáciai lépésekre koncentráltak, így beszéltek a kisantanttal, a franciákkal és a balkáni kapcsolatépítésekről is. A román megjelenések csúcsában pedig az 1935-ös kolozsvári „kulturális csapásban”⁶⁹⁴ és az 1939-es técsői határincidensben öltött testet.⁶⁹⁵ Hasonló esetek máskor is történtek, viszont ezeket nem közvetítették.⁶⁹⁶ Mindkét hír a híradóra alapvetően nem jellemző módon ellenséges hangvételű volt.

A német-olasz döntőbíráskodás után azonban tömegével jelentek meg az erdélyi és kincses kolozsvári, a székely és Keleti-Kárpátok láncairól szóló hírek. A magyar kisebbségi reprezentációk eltűntek, a Magyarországra került román kisebbség pedig nem jelent meg. Mintha nem is létezett volna. Románia pedig szintén kiszakadt a filmhíradóból. Az utolsó előtti megjelenésükre még 1940. decemberében volt példa, amikor Romániában hatalmas földrengés volt. Az utolsó pedig 1944 novemberében jelent meg, és arról számolt be, hogy milyen sok román hadifoglyot ejtettek.⁶⁹⁷

Összességében Románia esetében azt ki kell hangsúlyozni, hogy elsőre talán soknak tűnik a reprezentációs számunk, de ezek túlnyomó többségében csak közvetlenül jelentek meg. A szerző részéről volt egy előzetes feltevés, ami azt tartalmazta, hogy a mozgóképes filmhíradót a Horthy-korszakban felhasználják az elcsatolt területek folyamatos reprezentációjára. Ez nem nyert igazolást. Románia esetében viszont találkozhattunk egy olyan esettel, amikor negatív hangnemben beszéltek a hír szereplőjéről. Eddig a dolgozatban ilyen szintű véleménynyilvánítással nem találkoztunk. Az is érdekes, hogy Románia szomszédi helyzete és a két világháború között Magyarország szempontjából betöltött szerepe okán alul

⁶⁹¹ mvh-0868-07

⁶⁹² mh-96-01; mh-98-01

⁶⁹³ mvh-0496-01

⁶⁹⁴ mvh-0580-05

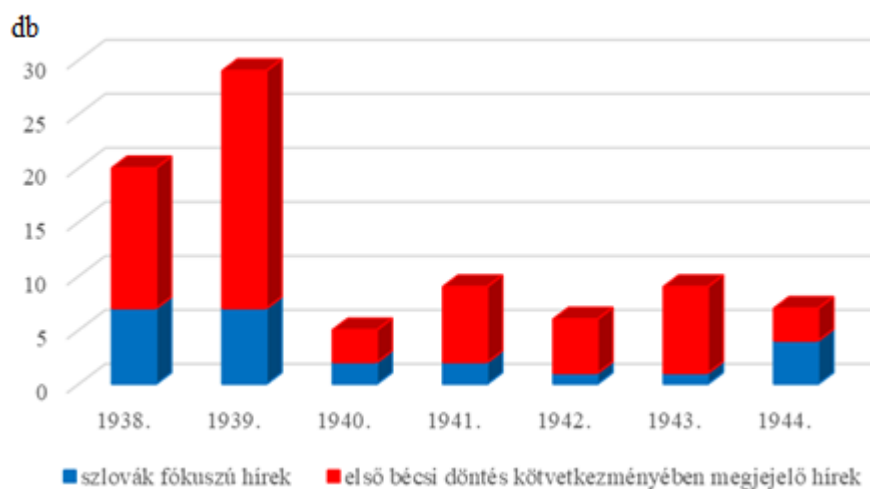
⁶⁹⁵ mvh-0807-07

⁶⁹⁶ Lipcsey (1997), 120-129.

⁶⁹⁷ mvh-1078-05

reprezentálnak mondható. A negatív hangvétel velük szemben külön kiemelendő, mert ez nem volt jellemzője a filmhíradónak, így amikor ezt alkalmazták, az egy sokkal mélyebb ellentétre utal.

Szlovákia pedig azért volt speciális helyzetben, mert Csehszlovákiából történt kiszakadása nem járt együtt a függetlenségének visszaszerzésével. A különválás előtti szlovák ábrázolások egybefolynak a csehszlovákkal. Így azokat önkényesség nélkül nem lehet szétválasztani.⁶⁹⁸ Szlovákia függetlenségét a Cseh-Szlovák Államtól 1939. március 14-én kiáltotta ki. Másnap a németek bevonultak a cseh-morva területekre. A 787. filmhíradóban jelentették be Csehszlovákia megszűntét, így onnan lehet számítani a szlovákiai reprezentációkat. A vizsgálat során viszont már az első bécsi döntés évétől nézzük, mivel a felvidéki magyar reprezentációk onnan kapnak lendületet. Ezért a szlovák előfordulásokat két csoportra osztjuk. Az egyikbe a szlovák fókusszal rendelkezőket, amibe a vizsgált hét évben összesen 24 előfordulás került azonosításra.⁶⁹⁹ A másik csoportba az első bécsi döntésből származó hírek kerültek csoportosításra, melyből ugyanarra az időszakra összesen 58 db hír jutott.⁷⁰⁰ A kutatás eredményét a 43. ábra jeleníti meg.⁷⁰¹

39. ábra szlovák hírek tendenciái

⁶⁹⁸ Ennek lehet olyan mentalitástörténeti aspektusa, amiben Budapestről leginkább Prága volt a tárgyaló fél, és nem Pozsony.

⁶⁹⁹ mvh-0725-06; mvh-0728-05; mvh-0746-09; mvh-0747-07; mvh-0764-06; mvh-0765-02; mvh-0769-06; mvh-0781-05; mvh-0788-02; mvh-0796-08; mvh-0816-07; mvh-0819-03; mvh-0820-04; mvh-0824-08; mvh-0832-07; mvh-0840-06; mvh-0965-05; mvh-0990-02; mvh-1051-03; mvh-1051-06; mvh-1052-01; mvh-1072-04

⁷⁰⁰ mvh-0764-07; mvh-0766-02; mvh-0768-01; mvh-0768-03; mvh-0768-05; mvh-0768-06; mvh-0768-07; mvh-0768-08; mvh-0768-09; mvh-0768-10; mvh-0769-05; mvh-0770-05; mvh-0775-02; mvh-0780-05; mvh-0781-04; mvh-0782-01; mvh-0786-03; mvh-0788-05; mvh-0790-01; mvh-0790-03; mvh-0791-03; mvh-0791-05; mvh-0792-01; mvh-0792-03; mvh-0800-06; mvh-0801-03; mvh-0811-01; mvh-0813-04; mvh-0813-05; mvh-0815-02; mvh-0817-01; mvh-0821-09; mvh-0822-08; mvh-0824-09; mvh-0827-09; mvh-0863-03; mvh-0873-08; mvh-0874-04; mvh-0890-07; mvh-0893-06; mvh-0906-03; mvh-0919-04; mvh-0959-09; mvh-0961-08; mvh-0962-03; mvh-0964-03; mvh-0977-01; mvh-0995-04; mvh-1011-03; mvh-1018-03; mvh-1025-05; mvh-1029-03; mvh-1030-07; mvh-1033-03; mvh-1034-08; mvh-1037-06; mvh-1058-01; mvh-1061-03

⁷⁰¹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

Az előfordulások megoszlásából látszik, hogy ezek elsősorban 1938. és 1939-re estek. Viszont nem elhanyagolható az, hogy Szlovákiáról a nagyjából hat éves fennállása alatt 24 alkalommal jelent meg, míg Románia a 21 év alatt 16 alkalommal, de nem csak ez a különbség a két ország reprezentációja közt. Itt nem volt olyan negatív hír, mint a keleti szomszéd esetében. Sőt, még elismeréssel is beszéltek róluk, valamint több sporthír is összekötötte a két országot. Elismerték, hogy az visszacsatolt területeken szlovákok is éltek. Az egyik ilyen hírben egyenesen kijelentették, hogy „*nagyobbrészt szlovák ajkú Nagysurányban*”⁷⁰², ami a legkevésbé lehetett megszokott. Ez mind annak a jele, hogy a nyugatiak által is támogatott Csehszlovákia irányába igyekezett a magyar politikai vezetés jobb kapcsolatot teremteni.

Fontos különbség még a két ország között a területek elcsatolása következtében megvalósult ábrázolásokban, hogy a magyarok csak a területváltozások idején kaptak nagyobb reflektorfényt. Ellenben Erdély visszacsatolása során nem tapasztalható ilyen csökkenés, pedig azután is volt területi változás. Itt az is lehetett az oka, hogy nem akarták túlságosan propagálni, illetve 1940-ben a hírszerkesztők figyelmét elvitte Észak-Erdély.

Bulgária⁷⁰³ a vizsgált időszakban végig független ország volt, és összesen 37 előfordulás köthető hozzá. 1934 előtt mindössze négy alkalommal, de ezt követően már minden évben előfordult. Legnagyobb arányban 1940 és 1944 között került be a filmhírekbe, éves átlagban hat alkalommal. Ezek jellemzően a bolgár kulturális és a görögkeleti vallás motívumaival rendelkeztek. Ennek egyik legjobb példája az 1941-ben megkötött bolgár-magyar kultúregyezmény.⁷⁰⁴ Monarchia lévén nem hiányozhatott az uralkodó sem a filmvászonról. III. Borisz bolgár cár⁷⁰⁵ három alkalommal került be a mozikba. Első alkalommal 1942 áprilisában történt, amikor látogatást tett Adolf Hitlernél. A második a halálhíre, a harmadik pedig a temetése volt 1943 szeptemberében. Rendkívül érdekes, hogy a katonai vonatkozású hírek a szövetséges országok esetében mennyire kevés volt. Itt is mindössze kettő ilyen témájú hírről beszélhetünk. Az egyikben a bolgár vezérkarfőnök tett látogatást Magyarországon, a másikban bolgár katonai síkiképzést mutattak be. Mindkettőre a háborúnak már a kedvezőtlen alakulásának idején, 1943 és 1944 között kerültek a filmhíradóba.

⁷⁰² mvh-0873-08

⁷⁰³ mh-155-03; mh-350-05; mh-361-04; mvh-0414-02; mvh-0518-02; mvh-0532-04; mvh-0606-05; mvh-0649-07; mvh-0660-01; mvh-0674-03; mvh-0770-01; mvh-0804-01; mvh-0867-08; mvh-0870-05; mvh-0870-01; mvh-0871-02; mvh-0874-03; mvh-0900-03; mvh-0910-01; mvh-0922-05; mvh-0922-06; mvh-0946-04; mvh-0956-09; mvh-0960-05; mvh-0965-05; mvh-0975-01; mvh-0978-04; mvh-0985-04; mvh-0994-04; mvh-0999-02; mvh-1000-01; mvh-1003-08; mvh-1006-04; mvh-1019-01; mvh-1020-04; mvh-1027-01; mvh-1037-01

⁷⁰⁴ mvh-0922-06

⁷⁰⁵ III. Borisz Bolgár cár 1894-1943, uralkodott 1918-1943.

Horvátország hasonló helyzetben van, mint Szlovákia. Névleges függetlenségét 1941. április 10-én érte el. A késői időpont, valamint a bábállami lét nem járul hozzá ahhoz, hogy a reprezentációk száma növekedjen. Ellenben a közel ezer éves közös történelmi múlt viszont azt segíti elő, hogy sokak számára ismert legyen az ország. Így a hátráltató tényezők ellenére is akadtak reprezentációk. Összesen 24 olyan reprezentáció került azonosításra, mely valamilyen módon a horvátokhoz köthető.⁷⁰⁶ Ezek közt az első már 1924-ben megjelent, még hozzá egy Budapest-Zágráb válogatottak összecsapásában. Egészen érdekes módon még alig telt el néhány év a trianoni rendezés és a déli területek megszállása óta, máris labdarúgó mérkőzést tartottak. Ily módon a sportesemény a médiában a békés egymás mellett élés egyik jellemzőjéből a baráti viszony reprezentációs motívumává válik. A horvátok kapcsán pedig számos futballkapcsolat volt,⁷⁰⁷ így ez mindenképpen felírható a híradó által alkotott térképre. Ezen kívül több megjelenést is jegyzett a sokácok csoportja,⁷⁰⁸ akik eredendően dél-magyarországi horvát származású lakosok voltak. Politikai téren viszont két fontosabb reprezentációjuk volt: az egyik 1940-ben került be a híradóba azzal, hogy kiegészítettek a horvátok a szerbekkel,⁷⁰⁹ valamint 1941-ben megalakult a Horvát Királyság.⁷¹⁰ Az sem ismeretlen a korábbi országoktól, hogy a területi gyarapodások következtében voltak olyan reprezentációk, melyek ezekről a térségekről származtak. Horvátország tekintetében jóval kisebb területről volt szó, mint a többi szomszédos ország tekintetében, így a reprezentációk is kisebb számban jelentek meg. Gyakorlatilag mindhárom filmhír Csáktornya városához köthető.⁷¹¹

Finnország 1917 végén érte el a függetlenségét, 1918 januárja és májusa között polgárháború tombolt, aminek a végeredményeként kapitalista és demokratikus alapon köztársaságot kiáltottak ki.⁷¹² Finnországról a vizsgált időszakban összesen 68 előfordulás került megállapításra. A megjelenések tendenciái a 44. ábrán⁷¹³ láthatók.

⁷⁰⁶ mh-37-03; mh-125-01; mh-160-01; mh-397-01; mvh-0419-01; mvh-0563-03; mvh-0576-01; mvh-0768-10; mvh-0832-06; mvh-0878-05; mvh-0901-04; mvh-0912-06; mvh-0924-07; mvh-0931-05; mvh-0956-10; mvh-0965-05; mvh-0976-06; mvh-0998-02; mvh-0999-01; mvh-1003-02; mvh-1007-01; mvh-1032-06; hfk-09-01; hfk-93-02

⁷⁰⁷ mh-37-03; mvh-0878-05; mvh-0931-05; mvh-0956-10.

⁷⁰⁸ mh-160-01; mh-397-01; mvh-0419-01

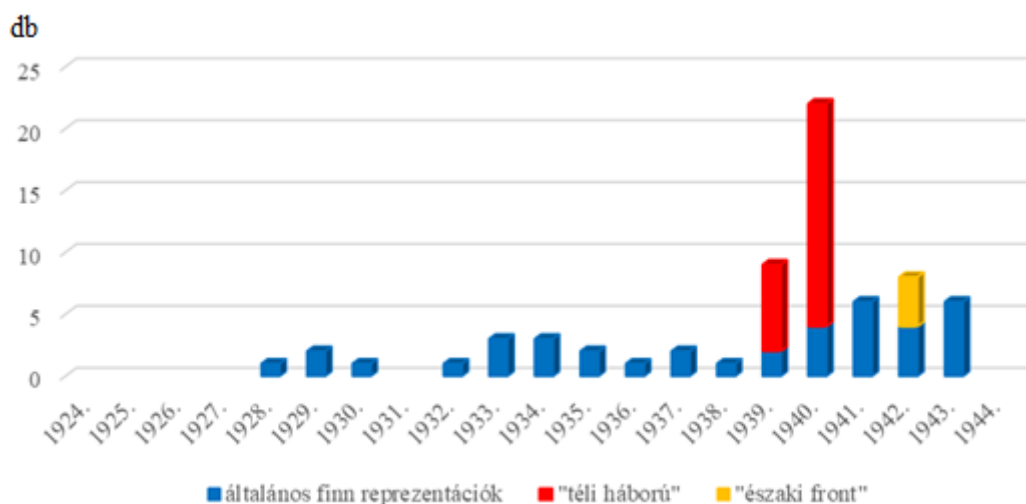
⁷⁰⁹ mvh-0832-06; hfk-09-01

⁷¹⁰ mvh-0901-04

⁷¹¹ mvh-0924-07; mvh-1003-02; mvh-1032-06

⁷¹² Siaroff (1999) 103-124

⁷¹³ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

40. ábra finn elfordulások tematikai felosztása

Az ábrán három csoportra lettek bontva a finn előfordulások. Az első 39 kapcsolati pontja egy általános csoport,⁷¹⁴ amiben bármi olyan belefér, ami nem a háborút reprezentálja. A második a finn-orosz téli háború megjelenéseit takarja, melyből összesen 25 került beazonosításra.⁷¹⁵ Végül külön kis csoportot alkotnak azok a megjelenések, melyek a finn csapatok harcát ábrázolják a tengelycsapatok oldalán. Utóbbiba mindössze négy megjelenés sorolható.⁷¹⁶

Az előfordulások eloszlásából azt lehet megállapítani, hogy az első időszakban (Magyar Híradó) nagyon minimálisan került a szerkesztők látószögébe. A Magyar Világhíradók időszakában sem következett be nagyobb változás a megjelenésekben. Ahogy az a 44. ábrán is látható, a változás a második világháború kitörésével kezdődött meg. Legalábbis úgy tűnhet, viszont ez a kimagasló reprezentációs érték egyértelműen a finn-szovjet téli háború kapcsán jelent meg. Olaszország támogatásával Magyarország is kiállt a finnek mellett és ez tükröződik vissza a nagyszámú háborús hírben. A számok tekintetében ez azt jelenti, hogy 1939-ben és 1940-ben összesen 31 db hír jelent meg Finnországgal kapcsolatban, ebből hat volt az, ami nem a háborúval foglalkozott, 25 pedig igen. Tehát ebből arra lehet következtetni, hogy a háború nélkül az előző évekhez hasonló reprezentációs érték mutatkozott volna meg. Ezt erősíti az, hogy a megjelent hat híradó pedig nem tér el tematikájában az azt megelőző évek híreitől. A világháborúba való belépéssel pedig minimálisan nőtt az előfordulások száma. Az „északi

⁷¹⁴ mvh-240-04; mh-258-03; mh-276-05; mh-333-04; mvh-0429-02; mvh-0468-04; mvh-0509-02; mvh-0510-01; mvh-0536-04; mvh-0552-06; mvh-0553-08; mvh-0573-06; mvh-0584-01; mvh-0625-05; mvh-0673-06; mvh-0714-02; mvh-0730-06; mvh-0807-03; mvh-0819-04; mvh-0833-06; mvh-0866-07; mvh-0879-03; mvh-0880-02; mvh-0881-01; mvh-0901-03; mvh-0923-01; mvh-0924-06; mvh-0936-03; mvh-0940-01; mvh-0976-01; mvh-0988-02; mvh-0997-03; mvh-0999-04; mvh-1000-01; mvh-1005-03; mvh-1011-09; hfk-30-01; hfk-69-01; hfk-98-05

⁷¹⁵ mvh-0821-02; mvh-0822-04; mvh-0824-06; mvh-0826-05; mvh-0827-06; mvh-0829-05; mvh-0830-05; mvh-0831-04; mvh-0832-05; mvh-0833-07; mvh-0834-04; mvh-0836-05; mvh-0838-05; mvh-0840-04; mvh-0840-05; mvh-0841-04; mvh-0851-02; hfk-02-01; hfk-05-01; hfk-06-02; hfk-07-01; hfk-08-04; hfk-08-05; hfk-08-06; hfk-17-01

⁷¹⁶ mvh-0949-01; mvh-0954-02; mvh-0955-02; mvh-0956-01

frontról” érkező hírek is csak az 1942-es évre estek, pedig előtte és utána is folytak harcok a térségben.

Érdemes egy pár szót szólni azokról a hírekről, melyek általánosságban jellemezték a finneket. Ezek nem túl nagy meglepetésre elsősorban a tél és a téli sportok képei körül összpontosultak. Ez alól alig akadt kivétel, de ilyen volt Kyösti Kallio finn elnök halálhíre és temetése.⁷¹⁷ Finnország kapcsán számos kulturális vonatkozású hír került elő, melynek eredője és végkifejlete a finn-magyar rokonság magyarázata. A „testvérmemzet” kifejezés ugyan több hírben is előfordul, viszont kifejezetten a rokonságot propagáló hír 1943. májusában jelent meg egy alkalommal.⁷¹⁸ Ebben Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter a Szépművészeti Múzeumban megnyitotta a finnugor néprokonsági kiállítását. Érdekesség kedvéért lehet megemlíteni Lappország megjelenítését, melyben természetesen rénszarvasok voltak a főszereplők.⁷¹⁹

Összességében a finnek leginkább a Magyar Királyság bolsevista ellenségével vívott harcai kapcsán jelent meg a Magyar Filmhíradó által alkotott valóságképben. Ez Magyarországon magas szinten volt propagálva, viszont ambivalens létét mutatja, hogy ekkor még a németek a Molotov-Ribbentrop paktum révén jóban voltak a szovjetekkel. Amikor az ezer tő országa nem harcolt a bolsevikok ellen, akkor a filmhíradó térképére a téli sportjaival került fel.

3.3. Részösszefoglalás

Összességében elmondható, hogy az európai országok reprezentációja a feltételezéseknek megfelelően sokkal forrásgazdagabb, mint az Európán kívüli világrész. Valószínűleg az európai országok közelsége nagyobb érdeklődésre tartott számot, mint az Európán kívüliek. Az európai országok megjelenésének mértékében nem függ össze a Magyarországtól való távolságuktól. Ez sokkal inkább függött a politikai befolyásolási képességüktől. Az, hogy volt-e az adott országnak filmhírgyártási képessége és ez befolyással lett volna a magyar filmhíradóra azért nem releváns, mivel a befolyással bíró országok voltak annyira fejlettek, hogy felismerjék a filmhíradóban rejlő lehetőségeket ezért ideében elkezdtek ilyen tartalmakat gyártani.

⁷¹⁷ mvh-0879-03; mvh-0880-02

⁷¹⁸ mvh-1005-03

⁷¹⁹ mvh-0730-06; mvh-0881-01

Így a leginkább ábrázolt országok Németország, Olaszország, Egyesült Királyság, Franciaország, Szovjetunió, Svédország és Lengyelország voltak. Három ország kivételével pedig mindegyik másra kiterjesztette a nézői tapasztalás horizontját.

Az alfejezetben számos perspektívából vizsgáltuk meg az európai térhatározói kapcsolati pontok előfordulásait. Összességében igazolható, hogy a vizsgált médiaszintér német és olasz orientációval rendelkezett. Viszont ez nem a politikai ideológiák terjedésével és változásával függött össze, hanem a kapcsolatok kiépítésével. Az olasz kópia töke csak a kezdetet jelentette, viszont a német már a világra való nagyobb rálátás biztosítására is felhasználásra került. A propagáló cél e mellett valósult meg, és nem fölérendelt szerepet töltött be. A helyzet a világháború kitörésével és az abba való belépéssel változott meg. Az addig épített világkép megváltoztatására viszont már nem lehetett esélyük. A világkép tágítása, információigénykereslet megteremtése, az egyes országokról ábrázolásainak motívumai pedig sztereotip képként rögzülhetnek a közönség mentális térképén.

A tapasztalati horizont azokra az országokra terjedt ki, akikkel a legsikeresebb együttműködés volt. Együttműködés pedig akkor lehetett sikeres, ha erre volt kölcsönös szándék. A lehetőségek a háború kitörésével és az abba való belépéssel jelentősen lecsökkentek. Ez nem pusztán fizikai akadályok képződése miatt volt, hanem az ellenséges országok között éppen az együttműködés alapját szolgáló kölcsönös szándék is elveszett. A cserekapcsolati szándék másik fontos eleme, hogy nem pusztán térbeli kapcsolat volt. Illetve a tér földrajzi távolsága ebben az esetben kevésbé számított. A globalizáció terjedésével a tér földrajzi fogalmi keretei feloldódtak, mivel az információáramlást elősegítették a médiumok és az infrastruktúrák. Másként megfogalmazva, a gyakorlatban Budapest messzebb volt Pilisszentlászlótól, mint Bécestől, annak ellenére, hogy a köztük lévő úton mért távolság nyolcszorosa. Viszont nem minden országnak volt egyforma globalizáló hatása. Ez egészen jól kimutatható, hogy mely kultúra mutatkozott meg gyakrabban a filmhíradóban és mely kevésbé.

Az megállapítható, hogy az 1920-as években működő Magyar Híradó kevesebbet reprezentált a világról, mint az 1930-as években vetített Magyar Világhíradó. Utóbbi azért lehetett sikeresebb, mert gazdagabb forrásanyagból dolgozhatott a cserekapcsolatoknak köszönhetően. Ebből kifolyólag sokkal nagyobb mértékben tudtak hozzájárulni a nézők világkép alakításához, mint előtte. Az 1930-as évek második felére a Magyar Filmiroda egyre inkább nyitott a nagyvilág felé, és igyekezett a magyar közönség számára egyre több hírt és információt közvetíteni az ország határain túlról.

A hírek orientációjának vizsgálata alapján kezdetben az ausztriai hírek kerültek előtérbe. Majd 1927-től az olasz hírek lettek a dominánsok, mely a magyar-olasz barátsági szerződéssel vette kezdetét. A következő váltást az 1931-ben érkezett el a német cserekapcsolat

megkötésével. Az orientáció szempontjából kifejezetten érdekes az 1943-as év, amikor a német hírek kiszorultak az élmezőnyből, és olyan semleges ország előzte meg, mint Svédország; illetve a háború kedvezőtlen időszakában már ellenséggépként reprezentált Szovjetunió került a vezető szerepkörbe.

A filmhíradó reprezentációja nem követte az európai (vagy a világ) külpolitikai változásait. Csak akkor váltott reprezentációs fókusz, amikor azok a saját érdeke szerint alakultak. Pontosabban, olyan változások történtek, melyekről úgy vélekedtek, hogy azok Budapest célját szolgálják. Itt azt is ki lehet jelteni, hogy a propagandában rejlő lehetőségeket nem használták ki teljes mértékben. Rendre elhagytak olyan európai jelenségeket, melyekkel alá lehetett volna támasztani a magyarországi szélsőjobboldal terjedését. A vizsgált média szintén tekintetében megállapítható, hogy nem propagálták ezeket a szélsőséges irányzatokat. Ami azzal járt, hogy a nézők kognitív világképe kevésbé formálódhatott ilyen irányba.

Az egyes országok reprezentációjában megállapítható, hogy az elitista és uralkodó (államvezető) centrikus ábrázolás az európai reprezentálásokban fontos szempont volt. Szinte mindenütt a filmhíradóra jellemző tárgyilagos és barátságos hangnemet alkalmazták, ez alól kivételt jelent több Romániával és néhány Jugoszláviával és Csehszlovákiával kapcsolatos hír. Valamint a következő fejezetben látni fogjuk, hogy ezeken a negatív ábrázolásokon jóval túltesz a Szovjetunió megjelenítésének motívuma. Ezzel szemben volt a lengyelországi ábrázolás, mely a baráti kapcsolatból indult ki, hasonlóan a későbbi Olaszországhoz.

Az alfejezetben használtam egy vizsgálati módszert, mely a mozgóképek látványvilágának az elemzésére szolgál. A kompozíciós elemzés a kamera fókuszából és helyzetéből indul ki aszerint, hogy mi van a kép középpontjában és mi az, ami attól számítva a háttérben van. A kamera elhelyezkedése is fontos, mivel a valós világ abból a szempontból fog látszódni a kétdimenziós vásznon. A fókuszon kívüli jelenetek nem feltétlenül beállítottak, és legalább annyira sokat tudnak elárulni, mint a fókuszpontban lévő cselekmény. Ebből következtetni lehet, hogy a hír mennyire koherens, vagy mennyire hiteles. A sugárzott képek mennyiben függenek össze az elhangzott narratívával.

4. Az meghatározó európai országok reprezentációi és ábrázolásai

4.1. Képek és az audiovizuális források kapcsolata

A képi fordulat paradigmája W. J. T. Mitchell gondolatai által vezérelve alakult ki az 1980-as években.⁷²⁰ A felvilágosodás óta a történetírást alapvetően a textuális források elsőbbsége határozta meg. A vizualitás jelentőségének felismerése önmagában még nem eredményezett volna tudományos fordulatot. Viszont annak az elfogadása, hogy a szó és a szöveg világát a képekkel együtt kell értelmezni, már igen. Innen ered a műtkutatók számára feltehető kérdés, hogy „*mit is akarnak tőlünk a képek?*”⁷²¹

A XIX. század végén a feltalálók felismerték az álló képek mozgásba lendítésének lehetőségét. A kezdeti szórakoztató látványosság hamar terjedni kezdett, és új lehetőséget adott a felhasználóinak. Az első világháború adta lendülettel pedig új szintre emelkedett a vászonra vetített vizualizáció.⁷²² A néma és a hangsávval ellátott filmek sajátossága a többi történeti forráscsoportéhoz képest, hogy egyedi sajátosságaként kihasználja az emberi szem tehetetlenségét és az egymás után pörgetett állóképeket mozgónak érzékeli. Ezáltal átélhetőbb, élményszerűbb tapasztaláshoz juttatja a közönséget.⁷²³ Ezzel nem a közönség képzeletére bízta/bizza az esemény elképzelését, hanem „készen” és könnyen hozzáférhető formában tálalta – és tálalja ma is – az információkat.⁷²⁴ A hangosfilmek már egyszerre több érzékszervre gyakoroltak együttes hatást. Hasonlóan egy színházi előadáshoz, mely élőben, a közönség szeme láttára és füle hallatára mutatta be a színdarabot, mint ahogy azt Jacques Derrida is megfogalmazta: „*a film ellopja az élettől a látványt*”⁷²⁵ Ugyanakkor a film nem múlja felül a többi forrástípust, nem ad „igazabb” képet a múltról. Sőt akár egészen megtévesztő is lehet, melyről még a kontextusok kapcsán szólni fogunk.

Az ábrázolt képeket a befogadók saját szubjektumából és perspektívájából értelmezik és dekódolják, ezért a filmszínházakban vetített audiovizuális anyagok hatása nem következhet pusztán a filmhíradó elemzésből.⁷²⁶ Viszont ennek az ismeretnek a készítői nem voltak a

⁷²⁰ Mitchell (1986)

⁷²¹ Szőnyi-Szauter (2008), 9.; lásd bővebben: Uő. „A képi fordulat” című fejezet. 131–153.

⁷²² Sipos (2011), 44.

⁷²³ Róka (2008), 16.

⁷²⁴ Róka (2008), 45.

⁷²⁵ Belting (2003), 21.

⁷²⁶ Angelusz (1995), 143–149.

tudatában, ugyanis akkoriban a médiahatást a lövedékelmélettel és az injekciós modellel írták le. A kétlépcsős hatáselmélet csak a második világháborúban kezdett elterjedni, majd ezt követően jöttek az újabb modellek is, melyekre már nem térünk ki, mert a tárgyalt korszak után keletkeztek.⁷²⁷ Másrészt a filmekhez hasonlóan a híradó híreiről is úgy tartották, hogy képesek érzelmek kiváltására.⁷²⁸ Összefoglalóan a **médiahatásról** az mondható el, hogy a médiumok nem pusztán ablakot nyitnak a valóságra, hanem alakítója annak a társadalmi konstrukciónak, melyben önmaga is létezik. Ezzel együtt a médiumok közönsége is aktív részese – egyszerre megfigyelője és formálója – a valóságstruktúrának, amiben a médiumok is léteznek.

A kutatás során a médiatudományból kölcsönzöm azt a **konstruktivista paradigmát**, mely nem tartja megismerhetőnek a teljes valóság struktúráját.⁷²⁹ Így a valóság és a médiavalóság viszonyában elfogadja, hogy a teljes egésznek legfeljebb csak részletei tárhatók fel. Amikor a dolgozatban reprezentációról van szó, akkor azt nem a valóság alárendeltjeként ismerjük meg, hanem egy médiakonstrukciónak, mely egyszerre alkotója és alakítója is a valóságnak. Másrészt irányadónak számít Siegfried Kracauer⁷³⁰ megállapítása, miszerint a filmek – mint minden forrás – kordokumentumként is használhatók, melyek nemcsak tárgyukról beszélnek, hanem arról a korról is, amiben készültek.⁷³¹

A Horthy-korszakban új médiumként terjedt el a rádió, mely kizárólag audio módon közvetítette az információt.⁷³² A mozgókép is ekkor vált üzemszerűvé, bár annak már korábban is voltak előhírnökei. A filmszínházak a képes sajtóhoz hasonlóan tudtak képeket közvetíteni, viszont velük ellentétben ezeket mozgásba is lendítette. Alapvetően minden médiaszintér képes ablakot nyitni egy olyan valóságra, amely a közönség tagjainak a tapasztalati horizontján túl is létezhetett. Ezt viszont a különböző fajtájú médiumok eltérő módon teszik meg.

A **filmhíradó** egy periodikusan, nyilvánosan, aktualitással, tartalmi sokrétűséggel és univerzálisan reprezentáló médiaszintér,⁷³³ mely egyszerre része és alakítója is a társadalomnak. Ábrázolási lehetőségei egybeestek, az azt előállító társadalom lehetőségeivel. Előállításának professzionális folyamatára külső tényezőként befolyással volt a politikai-bürokratikus igény,⁷³⁴ a technológiai lehetőségek és korlátok, valamint a konkurencia nélküliség.⁷³⁵ A

⁷²⁷ Bajor-Lázár (2007), 183–185.

⁷²⁸ Záhonyi-Ábel (2019), 543–544.

⁷²⁹ szuperteoríák Niklas Luhmann rendszerelmélet. In: Tóth (2014), 10–11., 45–52., 68–70., 89–99.

⁷³⁰ Kracauer (1993)

⁷³¹ Lénárt (2020), 73–83.

⁷³² Buzinkay-Kókay (2005), 191.

⁷³³ A tömegkommunikációs eszköz, azaz a média legfontosabb tulajdonságai. Buzinkay-Kókay (2005), 9.

⁷³⁴ Az engedélyeztetési eljárás során a kiadásra tervezett filmhíradókat előzetesen be kellett mutatni.. In: MNL OL K 159, Országos Mozcóképvizsgáló Bizottság, Általános iratok.

⁷³⁵ McNair (1998), 61–65.

nyomtatott sajtóhoz hasonlóan reflektál a társadalmi változásokra,⁷³⁶ viszont a sajtó ekkor már egy jól kiforrott és hatékonyan működő rendszert képzett.

Az előbbieket figyelembevételével a reprezentációs vizsgálat megmutatja a készítőik által vizualizált világot, akik a különböző témákat, a lehetőségeiknek megfelelően valamilyen ábrázolással mutattak be, míg más eseményeket egyáltalán nem jelenítettek meg. Ezzel a szelekciós és konstrukciós tevékenységgel voltak képesek valamilyen módon és mértékben⁷³⁷ hozzájárulni a közönség **kognitív világgképéhez** és kollektív identitásához. A mutatott mozgóképek a befogadó nézők kognitív világgképébe ismeretszinten felvételre kerültek, még akkor is, ha ez a szubjektum véleményét nem változtatta meg, vagy befolyásolta. Ez a tudás természeténél fogva addig lehetett aktív, amíg az egyén emlékében fellelhető volt a vetített kép. A kollektív emlékezet pedig az egyének privát emlékezetéből építkezett (építkezik ma is),⁷³⁸ a privát emlékezet pedig a saját élményszerzőkből és médiumokból szerzett ismeretekből épült (épül) fel. Összességében a média által sugárzott kép (pictures) a tárgyról ábrázolt kép (image)⁷³⁹ együttesen reprezentálja a kognitív világgkép felépítésének lehetőségét.

Ebben a fejezetben azt szeretném bemutatni, hogy az 1924 és 1944 között megjelenő filmhíradókban, a budapesti székhelyű Magyar Filmiroda mit reprezentált a hazai nézőknek a hat legtöbb előfordulással rendelkező európai országról. Elsősorban arra keresek választ, hogy volt-e frekvenciált téma, illetve jellemző reprezentációs elem a filmhíradót meghatározó országokról?

4.2. Egyesült Királyság képi ábrázolása

4.2.1. Tendenciák és témák

Az Egyesült Királyságról⁷⁴⁰ szóló hírek száma elérte a 299⁷⁴¹ darabot. Ez már rendkívül magas értéknek számított. Egyrészt, mert az összesített rangsorban ez az hatodik legnagyobb

⁷³⁶ Sipos (2004), 18.

⁷³⁷ 2003-ban Carroll J. Glynn és Irkwon Jeong állapítja meg, hogy „Bizonyos médiumok bizonyos üzenetei bizonyos időkben bizonyos hatást gyakorolnak a közönség bizonyos részére.” idézi: Bajomi-Lázár (2017), 74.

⁷³⁸ Gyáni (2000), 87–89.

⁷³⁹ A kép (pictures) a virtuális, anyagi és szimbolikus egység, melyből a virtuális rész az ábrázolás (image), az, amely valami helyett áll, amely valamit meg akar jeleníteni. In: Szőnyi – Szauder (2008), 11.

⁷⁴⁰ A gyakori szóismétlések elkerülése végett az Egyesült Királyság megnevezés helyett az Anglia kifejezés is megjelenik.

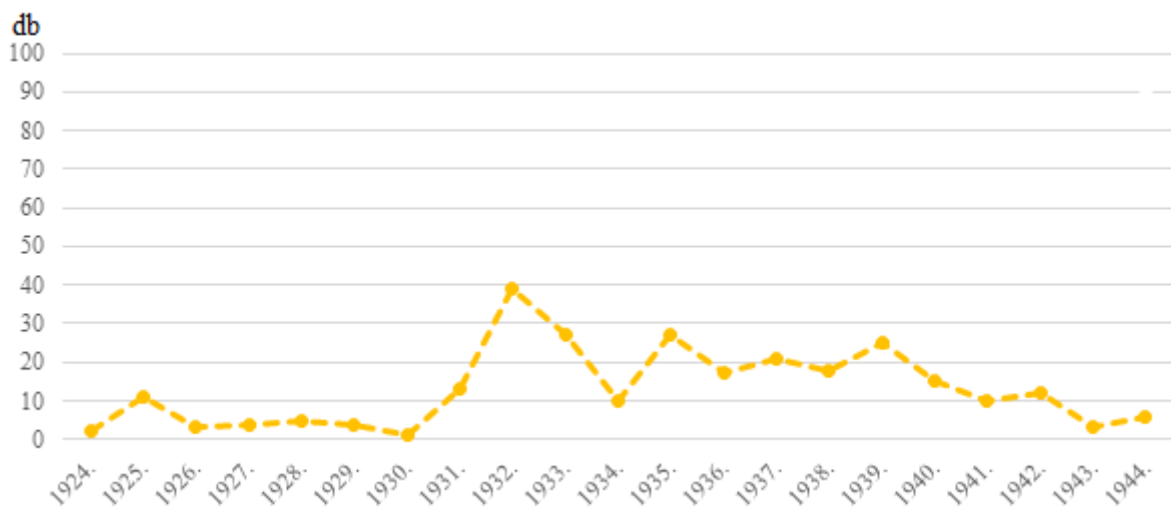
⁷⁴¹ mh-02-06; mh-52-02; mh-64-01; mh-66-03; mh-74-02; mh-84-01; mh-87-02; mh-90-01; mh-91-01; mh-94-02; mh-117-03; mh-126-03; mh-129-01; mh-161-04; mh-162-03; mh-172-02; mvh-216-03; mvh-222-03; mvh-222-04; mvh-223-05; mvh-226-04; mvh-231-03; mvh-238-01; mh-257-05; mh-266-03; mh-275-02; mh-287-01; mh-

szám. Másrészt azért, mert ez az adat már azt is tükrözi, hogy a 21 éven át tartó híradóban átlagosan havi egy hír jelent meg erről az országról. Másképp fogalmazva, Anglia valamilyen módon minden negyedik híradóban legalább egyszer szerepelt.

Az előfordulások megoszlása nem volt egyenletes, tehát voltak olyan időszakok, amikor csekély mértékben voltak jelen, máskor pedig erőteljesebben. Az angol hírek évenkénti megoszlását a 45. ábra tartalmazza.⁷⁴² Ezeket a megjelenéseket három időszakra lehet bontani.

289-05; mh-305-03; mh-337-04; mh-354-05, mh-370-01; mh-371-01; mh-372-07; mh-381-07; mh-382-01; mh-387-01; mh-391-04; mvh-0398-01; mvh-0400-03; mvh-0403-05; mvh-0404-07; mvh-0405-05; mvh-0406-06; mvh-0408-05; mvh-0408-08; mvh-0411-06; mvh-0412-05; mvh-0414-05; mvh-0415-07; mvh-0416-06; mvh-0417-07; mvh-0418-07; mvh-0418-08; mvh-0419-05; mvh-0419-07; mvh-0421-07; mvh-0423-06; mvh-0424-04; mvh-0424-07; mvh-0425-01; mvh-0427-02; mvh-0427-05; mvh-0429-05; mvh-0430-03; mvh-0430-06; mvh-0430-07; mvh-0434-06; mvh-0436-04; mvh-0438-01; mvh-0440-04; mvh-0440-05; mvh-0441-05; mvh-0441-06; mvh-0442-02; mvh-0443-06; mvh-0447-02; mvh-0448-07; mvh-0450-08; mvh-0451-02; mvh-0451-06; mvh-0457-05; mvh-0458-07; mvh-0458-08; mvh-0459-09; mvh-0465-04; mvh-0465-07; mvh-0466-06; mvh-0471-09; mvh-0472-03; mvh-0473-07; mvh-0474-05; mvh-0474-08; mvh-0475-05; mvh-0476-08; mvh-0478-05; mvh-0479-07; mvh-0480-04; mvh-0481-06; mvh-0482-08; mvh-0483-03; mvh-0484-06; mvh-0487-07; mvh-0489-01; mvh-0490-02; mvh-0491-04; mvh-0491-05; mvh-0492-04; mvh-0494-07; mvh-0497-05; mvh-0500-01; mvh-0506-04; mvh-0507-04; mvh-0511-09; mvh-0513-04; mvh-0514-09; mvh-0516-07; mvh-0517-01; mvh-0530-04; mvh-0531-06; mvh-0531-07; mvh-0534-05; mvh-0535-02; mvh-0535-07; mvh-0536-09; mvh-0539-07; mvh-0546-08; mvh-0553-02; mvh-0554-05; mvh-0556-03; mvh-0562-08; mvh-0568-06; mvh-0571-01; mvh-0574-05; mvh-0576-03; mvh-0577-05; mvh-0579-06; mvh-0580-07; mvh-0580-09; mvh-0581-03; mvh-0582-07; mvh-0582-08; mvh-0582-09; mvh-0585-03; mvh-0585-06; mvh-0586-07; mvh-0591-05; mvh-0595-09; mvh-0597-01; mvh-0598-02; mvh-0599-02; mvh-0600-02; mvh-0603-05; mvh-0604-02; mvh-0605-01; mvh-0606-04; mvh-0611-06; mvh-0613-06; mvh-0621-06; mvh-0621-08; mvh-0625-05; mvh-0626-06; mvh-0629-06; mvh-0631-06; mvh-0632-08; mvh-0635-04; mvh-0640-07; mvh-0642-07; mvh-0644-07; mvh-0647-02; mvh-0647-08; mvh-0650-03; mvh-0650-06; mvh-0655-01; mvh-0656-04; mvh-0668-04; mvh-0668-06; mvh-0669-04; mvh-0670-06; mvh-0672-04; mvh-0680-06; mvh-0689-01; mvh-0690-07; mvh-0693-07; mvh-0694-08; mvh-0696-01; mvh-0696-03; mvh-0697-07; mvh-0702-06; mvh-0703-07; mvh-0704-01; mvh-0707-03; mvh-0708-02; mvh-0710-05; mvh-0711-05; mvh-0714-07; mvh-0715-07; mvh-0715-08; mvh-0717-07; mvh-0722-09; mvh-0723-04; mvh-0729-07; mvh-0731-08; mvh-0738-05; mvh-0740-08; mvh-0741-02; mvh-0743-05; mvh-0746-03; mvh-0752-10; mvh-0753-07; mvh-0753-08; mvh-0754-01; mvh-0754-10; mvh-0755-08; mvh-0761-09; mvh-0762-09; mvh-0762-12; mvh-0763-04; mvh-0769-02; mvh-0769-08; mvh-0770-09; mvh-0778-08; mvh-0778-09; mvh-0780-07; mvh-0783-09; mvh-0783-06; mvh-0784-01; mvh-0788-08; mvh-0789-06; mvh-0791-04; mvh-0797-06; mvh-0798-07; mvh-0798-10; mvh-0800-02; mvh-0801-08; mvh-0801-09; mvh-0802-10; mvh-0807-02; mvh-0818-03; mvh-0820-03; mvh-0824-04; mvh-0824-08; mvh-0827-02; mvh-0834-03; mvh-0851-04; mvh-0857-01; mvh-0859-07; mvh-0860-08; mvh-0860-09; mvh-0861-01; mvh-0861-02; mvh-0862-04; mvh-0866-04; mvh-0867-04; mvh-0868-04; mvh-0870-04; mvh-0873-02; mvh-0876-04; mvh-0882-06; mvh-0886-02; mvh-0887-04; mvh-0889-03; mvh-0893-02; mvh-0905-01; mvh-0923-02; mvh-0927-02; mvh-0927-04; mvh-0929-01; mvh-0929-02; mvh-0930-01; mvh-0933-01; mvh-0935-02; mvh-0937-02; mvh-0938-03; mvh-0940-02; mvh-0941-02; mvh-0942-03; mvh-0943-01; mvh-0947-01; mvh-0952-10; mvh-0958-01; mvh-0959-01; mvh-0984-02; mvh-0986-02; mvh-0996-09; mvh-1000-01; mvh-1004-01; mvh-1017-02; mvh-1027-04; mvh-1036-02; mvh-1051-05; mvh-1052-06; mvh-1053-04; mvh-1055-05; mvh-1060-06; mvh-1076-04; hfk-76-03; hfk-94-03; hfk-104-01

⁷⁴² A szerző a saját kutatásai alapján készítette. A könnyebb összehasonlítás kedvéért minden meghatározó ország ábrája, 100-as értékskálára vannak vetítve, hogy elkerüljem a torzítást, valamint a kirajzolódó értékvonalak könnyebben összehasonlíthatók legyenek. Az értékvonal mintázata és színe, pedig az egyes melléklet szerint kerültek a diagrammokra is, annak érdekében, hogy az összesített diagrammon is könnyebben beazonosítható legyen az adott ország.

41. ábra Az Egyesült Királyságról szóló hírek előfordulásai

Az első szakasz a Magyar Híradó korszakával esik egybe, melynek fő jellemzője, hogy viszonylag kevés hírből állt egy filmhíradó, valamint a nemzetközi cserekapcsolatok még nem álltak úgy rendelkezésre, mint a harmincas években. A 45. ábrán az 1924 és 1931 közötti évek között látható, hogy volt ugyan megjelenés, de kevesebb, mint a továbbiakban. Szembetűnik, hogy a második időszakban jelentősen megnövekedett az Egyesült Királyságról szóló hírek száma. Ez már a Magyar Világhíradó időszakában volt, melyben a cserekapcsolatok (főleg a német) révén egyre több nemzetközi kapcsolati ponttal bíró hír juthatott a haza közönség elé. A második és a harmadik időszak közti átmenet már nem annyira látványos, viszont jól beazonosítható. Ez a határdátum 1939-cel, pontosan a második világháború kitörésével esik egybe. A 45. ábrán ebből csak annyi látszik, hogy ettől kezdve a megjelenések száma csökkenő tendenciát mutat, kivéve az 1944-es évet. Az elválasztó határ a későbbiekben bemutatásra kerülő tematikai vizsgálatból fog jobban kitűnni.

Az Egyesült Királyságról szóló reprezentációk száma és időbeni eloszlása viszonylagos szabályozottságot mutat az Egyesült Államok és Franciaország megjelenésének tendenciáival. Az 5. számú mellékletben látható diagramon ez a három nyugati ország értékvonala pontozott típussal van jelölve. Mindháromról egyaránt elmondható, hogy amikor 1931-ben megnyílt a lehetőség a cserekapcsolatok révén a magasabb reprezentációra, azonnal növekedésnek indultak a róluk szóló hírek számai. 1934-ben visszaesés tapasztalható, mely összefüggésben van az európai diplomáciai változásokkal. Ugyanis az olasz hírek ekkor nőttek, a németeké pedig nem változott. A három nyugati ország egyaránt meghatározó jelenlétet mutatott a Magyar Világhíradóban egészen a második világháború kitöréséig. Ez a fajta visszaesés nem pusztán a cserekapcsolatok szűkösségére vezethető vissza, hanem arra, hogy akarat sem volt a megjelenítésükre. A háborús reprezentált képi világ elemzése során rá lehet mutatni arra, hogy amikor a háború során ezek az országok mégis megjelentek, akkor a jobbára negatív ábrázolási motívumokkal történt. Ezáltal egyértelműen kijelenthető, hogy a tájékoztatáspolitikában beállt

változás korrelál a diplomáciai helyzet változásával, melyre feltételezhetően a revíziós sikerek gyakorolhatták a legnagyobb hatást. A harmadik időszakon belül is feltárható egy reprezentációs koncepcióváltozás. Bár a három nyugati ország reprezentációs értéke sem mennyiségben, sem minőségben nem változott, a tengely országainak ez az előfordulása jelentősen visszaesett. Így az állapítható meg, hogy 1943-ban a tájékoztatásban pálfordulás ugyan nem történt, de egy kezdeti elhatárolódás a revíziót segítőktől már kézzelfogható módon kimutatható.

A következőben az kerül bemutatásra, hogy a filmhíradóban milyen **témákkal reprezentálták** az Egyesült Királyságot. A nagymennyiségű forrásanyag lehetővé, és egyben szükségessé is tette a témakörökbe, azon belül pedig az alkategóriákba sorolást. A csoportok meghatározása során a jellemző tulajdonságok alapján kerültek a hírek szétválogatásra, így a forrás adta lehetőségek függvényében a különböző országok esetében ezek a témakörök nem feltétlenül egyeztek meg. Ennek számos oka közt van, hogy az országokat sem lehet homogénnek tekinteni, akárcsak az emberek csoportját; másrészt a kapcsolatok sem voltak egyformák, így nem is kaphattak egyforma reprezentációt. Így például az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság esetében sem volt teljesen egyforma a hírek kategorizálása. Amerika és Anglia közti hasonlóságok a társadalmi, a gazdasági és az értékrend terén lehettek, de nem mindenben, hanem elsősorban a sportélet és az ipari fejlettség területén.

A témakörök elosztásának másik módja, amikor a kutató előzetesen tesz fel magának egy kérdést. Például, hogy mit, hogyan ünnepeltek? Ebben az esetben lesznek olyanok hírek, melyek nem ünnepeket jelenítenek meg, így azok kiesnek a vizsgálati körből, de nem maradnak elemzés nélkül. Hiszen ebben az esetben az is kérdés, hogy mik azok, amiért még nem szerveztek ünnepséget, és mi az, ami már indokolta ezt a kulturális formát.

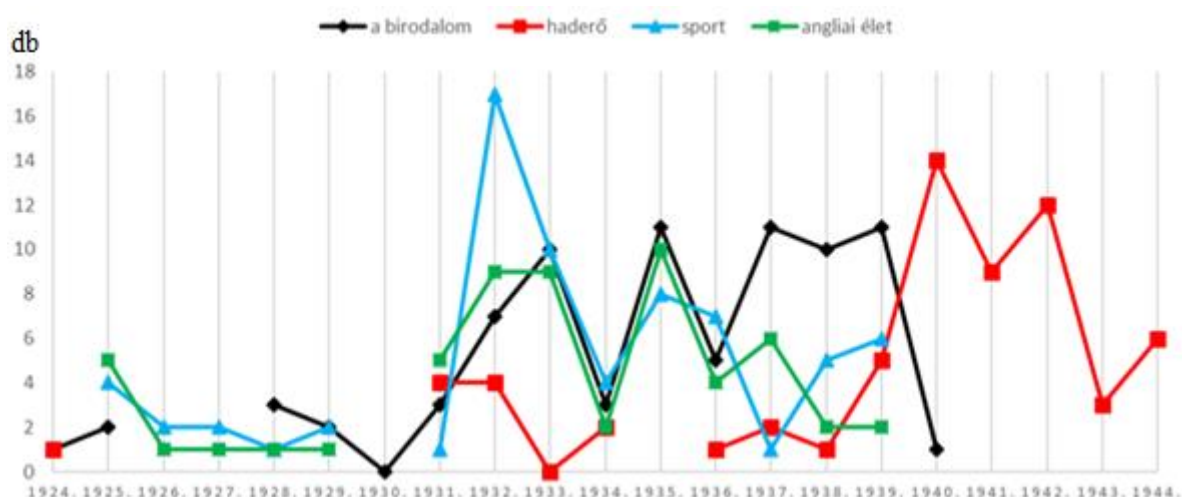
Ezen kívül számos más felosztást is használhat a kutató. Például aszerint is kategorizálhatná a híreket, hogy mi volt az, ami a nyilvános térben zajlott, és mi az, amit szűk körben, de a nyilvánosságnak címeztek. Az ünnepségnek volt-e levezetési rendje? Azokat milyen motívumokkal ábrázolták, azok között volt-e valamilyen szabályosság, és így tovább. Például az lehet egy kérdés, hogy: Egy hajóavatásához szerveztek-e ünnepséget? Ha igen, annak volt-e valamilyen fontos motívuma? Mi lehetett az? Ebben az esetben az üveg eltörése a hajótesten. Ezután nagy robajjal és csobbanással begördül a vízbe a hajó. Ezen motívumok megjelenítése nélkül gyakorlatilag nem lehet vízrebocsátás ünnepségéről beszélni egy filmhíradóban.

Az Egyesült Királyság tekintetében mindkét módszert igénybe vettem. Először az ide vonatkozó filmhíreket címkékkel láttam el, amelyek egy-egy témát fednek le, majd ezeket a

címkeket szedtem össze témakörökbe. Például ilyen téma volt az atlétika, mely a többi sporttémával együtt alkotta a sportágak témakört. Ezen kívül még egy kérdést is külön feltettünk az angol híradónak, mert magyar szempontból érdekes lehet, hogy Lord Rothermere és a trianoni rendezési felszólalás milyen publicitást ért el az Egyesült Királyság vonatkozásában.

A fentiek figyelembevételével határoztam meg négy angliai témakör, melyek közül az első a „birodalom” nevet kapta, utalva az Egyesült Királyság állami szervezetére, az arisztokráta rétegére és a politikai-diplomáciai kapcsolatokra. A második a „brit haderő”, mely bár kapcsolódik az első témakörhöz, mégis érdemes külön csoportba sorolni őket. Kiváltképpen azért, mert az angliai előfordulások harmadik időszakát leginkább ezek a típusú háborús hírek teszik ki. Gyakorlatilag a világháború éveiben az Angliáról szóló hírek abban merültek ki, hogy a tengelyhatalmak harcoltak az angolszász csapatokkal. A harmadik témakörbe tartoztak a „sportágak”. Hasonlóan az Egyesült Államok reprezentációiban, itt is komoly hangsúlyt kapott ez a fajta tevékenység. Ezek alapján feltételezhető, hogy a fejlett társadalmakban hangsúlyos helyet foglalt el a sportélet reprezentálása, ami nemcsak kikapcsolódásként, hanem az egyéni teljesítmény méréseként is szolgált a különböző versenyeken. Ehhez járult hozzá, hogy a sport, mint gazdasági-pénzügyi, szórakoztató-kikapcsolódási és presztízs-társadalmi szerepe is megnövekedett.⁷⁴³ A negyedik kategóriában kerültek besorolásra azok a kulturális megjelenések, melyek az angliai „mindennapi életet” jellemezték. Tulajdonképpen ez egy olyan gyűjtőkategória, melybe az első három témakörbe tartozók is bekerülhettek volna. A témakörök eloszlását a 46. ábra mutatja. Rendkívül jól kivehető, hogy hol határolható el a három időszak az angliai reprezentációban. A 45. számú ábrához képest itt a harmadik időszak is kivehető, mely abban a jelenségben ölt testet, amikor 1939-es évről az 1940-es évbe fordult a háború; akkor a „birodalmi” és a haderő témakörök között felcserélődést lehet megfigyelni.

⁷⁴³ Az sporttevékenységek reprezentációi rámutattak arra, hogy ezen cselekményeket nagy érdeklődés övezte. Az eseményekre rendszerint nagy tömeg látogatott ki, hogy élőben lássák. Ez arra utal, hogy a két világháború között is volt egy olyan társadalmi csoport, melynek közkedvelt szokása volt a sporttevékenységek nyomkövetése. Ezt a média is kihasználta és önmaga népszerűsítése érdekében rendszeresen befoglalták ezeket a híreik közzé. Ez elvezethetett a „panem et circuses” gyakorlatához, melyben a társadalmi problémák elhanyagolása mellett, nagy sporteseményeket szerveztek, hogy azok úgymond elvonják a lakosság széles rétegének a figyelmét.

42. ábra Az Egyesült Királyság híreinek tematikai megoszlása

A brit birodalmiság reprezentációi után az angol **fegyveres erőhöz** kapcsolódó hírek kerülnek vizsgálat alá, melyekről elmondható, hogy az első időszakban – 1924-1931 – minimális megjelenés akadt ebben a témában. 1931-től viszont már több kép is jelezte az angol haderő létezését. Ekkor leginkább a haditengerészet kapott jelentősebb hangsúlyt. Erről nyolc⁷⁴⁴ hír is megjelent, ami elég soknak volt mondható és jelentős túlsúlyt képzett a többi brit haderőnemhez képest. A haderő igazából az utolsó időszakban jelent meg nagyobb számban, ami már a világháború idejét foglalta magába. 1939 szeptemberétől 1940 augusztusáig továbbra is a hadihajóké volt a főszerep, majd ezt követően egészen 1941 februárjáig az angol légierő küzdelmét bemutató képek jelentek meg. Ezt követően a tengeri csata, az észak-afrikai műveletek, valamint a földközi-tengeri harcok kerültek bemutatásra egészen 1942 év végéig. Az 1943-as évben erősen visszaesett a reprezentációk száma és lekorlátozódott néhány olasz frontról közvetített hírre. Az 1944-es évben viszont hat hírben is bemutatták az angolszászok magyarországi bombázásait.⁷⁴⁵ A haderő reprezentálásában az angolok esetében elsősorban a haditengerészet, majd a légierő jelentették azokat a kognitív képeket, melyeket hozzájuk lehetett kötni a reprezentációk alapján. A tevékenységük közt pedig a tengeri csatát, az angliai légicsatát, az afrikai hadszíntér eseményeit, valamint az ország bombázását lehetett megjegyezni. Ezek többsége a második világháborúhoz köthető.

A haderőhöz hasonlóan a **sporttevékenységek** is jelentős szerepet kaptak az Angliáról szóló reprezentációkban. Ezek viszont a haderőtől eltérően a két világháború között tehetők közzé. A háború alatt ezek teljesen eltűntek a vászonról. Ebből kifolyólag a sport képi

⁷⁴⁴ mvh-0408-05; mvh-0418-07; mvh-0441-05; mvh-0443-06; mvh-0535-07; mvh-0693-07; mvh-0789-06; mvh-0798-07

⁷⁴⁵ mvh-1051-05; mvh-1052-06; mvh-1053-04; mvh-1055-05; mvh-1060-06; mvh-1076-04

ábrázolásához hozzátartozik a béke és biztonság kapcsolata. A 70 sporthírben 22 sportág jelent meg, köztük az atlétika, lovaglás, labdarúgás, motorverseny, sakk, ökölvívás, evezősverseny, asztalitenisz, vízipóló, jégkorong, krikett, autóverseny, regatta és vitorlázás, tenisz, gyephoki, síelés, fécánvadászat, lacrosse, curling, korcsolya és bób. Ezekből a labdarúgás nyolc,⁷⁴⁶ míg a lovas sportok hét alkalommal jelentek meg.⁷⁴⁷ A sportdiplomácia nyitottságára jellemző módon 1925-ben jelent meg egy közvetítés a Bolton Wanderers FC angol klub és a magyar MTK között lejátszott mérkőzésről.⁷⁴⁸ Az ilyen nemzetközi sportesemények jól jelzik, hogy az első világháború után nem minden téren volt elszigetelve az ország. Mivel a labdarúgás és a lovassportok voltak a legtöbb alkalommal bemutatva, így ez a két sportág kerülhetett fel leginkább a kognitív világképre. Az angliai élet trendje is megegyezik a sporthírekével, a megjelenésük kizárólag a békés időszakra jellemző.

4.2.2. Az Egyesült Királyság ábrázolása a „birodalom” képeiben

A birodalmi címszóval jelölt témakörbe több kisebb kategória is tartozik. Ezek között jelenik meg az uralkodó családról, a diplomáciai eseményekről, az angol arisztokráciáról és a brit birodalomról szóló reprezentációk. Ezek mind az Egyesült Királyság nagyhatalmi szerepét hivatottak szimbolizálni, mely a külkapcsolati szempontból számunkra a legrelevánsabb.

Az ábrázolt személyek tekintetében jelentős különbség az Egyesült Államokhoz képest, hogy ott a politikai elit mellett megjelenítették a hétköznapi emberekből lett hírességeket is. Nemcsak sportolókat, hanem filmsztárokat is. A szigetországban is neveztek meg sportolókat, mint például Edith Holloway sakkbajnok hölgyet⁷⁴⁹ és Fred Perry teniszezőt,⁷⁵⁰ de jelentős többségben voltak az **arisztokraták**, és azok közt is **a királyi család** tagjai. Alapvetően V. György király⁷⁵¹ a protokolláris addig VI. György király⁷⁵² addig utódjáról a hasonló rendezvények mellett a világháború kezdetén tett nemzetközi körútjának volt kiemelt reprezentációja. A magyar filmhíradók beszámoltak még VIII. Edward királyról⁷⁵³ is, aki egy rövid alkalommal még Budapesten is járt, amikor európai körútján átutazott a magyar

⁷⁴⁶ mh-65-04; mh-117-03; mvh-0418-08, mvh-0429-05, mvh-0534-05, mvh-0600-02, mvh-0668-04, mvh-0743-05

⁷⁴⁷ mvh-0421-07; mvh-0424-07; mvh-0434-06; mvh-0582-08; mvh-0632-08; mvh-0798-10; mvh-0801-09

⁷⁴⁸ mh-65-04 (a filmhír elveszett, viszont a filmarchívum munkatársai azonosított)

⁷⁴⁹ mh-126-03 5-23. mp.; Edith Martha Holloway (1868 – 1956)

⁷⁵⁰ mvh-0635-04 8-12. mp.; Rederick John Perry (1909 – 1995)

⁷⁵¹ V. György király (1865 – 1936, uralkodott: 1910 – 1936) mvh-0405-05; mvh-0531-06; mvh-0586-07; mvh-0591-05; mvh-0595-09; mvh-0613-06

⁷⁵² VI. György király (1895 – 1952, uralkodott 1936 – 1952) mvh-0680-06; mvh-0702-06; mvh-0715-07; mvh-0753-07; mvh-0827-02

⁷⁵³ VIII. Edward király (1894 – 1972, uralkodott 1936, nem koronázták meg)

fővároson.⁷⁵⁴ Ezzel a vizsgált időszak összes brit uralkodója megjelent a magyarországi híradóban. Az uralkodói család és az arisztokrácia szokásai közt több esküvőt is bemutatnak, mely rituálé példaként állhatott a hazai közönség előtt. Ilyen volt Lady May Cambridge esküvője, mely 1931. október 26-án történt, és novemberben a 403. híradóban Magyarországon is bemutatták.⁷⁵⁵ Az eseményen a királyi család számos tagja is részt vett, köztük az akkor még 5 éves Erzsébet yorki hercegnő⁷⁵⁶ is.

Az első témakörben – az Egyesült Királyság elfordulásához intézett külön kérdésünk okán – külön alkategóriát alkotott a Magyarországon igen népszerű **Lord Rothermere**⁷⁵⁷, aki 15 alkalommal⁷⁵⁸ szerepelt a filmhíradóban. Az angol arisztokrata 1927. június 21-én a Daily Mail újságjában, „*Magyarország helye a nap alatt*”⁷⁵⁹ című vezércikkével hívta fel magára a figyelmet a magyar nyilvánosság előtt. Ezzel úgy vonult be a magyar köztudatba, mint az az angol lord, aki támogatja a magyar revízió ügyét. A lord fia, Esmond Harmsworth⁷⁶⁰ 1928-ban Magyarországra látogatott, amit több filmhír is megörökített. Először a Magyar Híradó 222. híradójában tűnt fel, mikor ellátogatott Budapestre, ahol százezres tömeg vonult fel előtte,⁷⁶¹ majd részt vett a magyar polgári leányiskolák sportünnepén 1928 tavaszán.⁷⁶² Ezután utazott Szegedre, ahol az egyetem szenátusától apja nevében átvette a díszdoktori levelet.⁷⁶³

Kevesen mondhattak el magukról ekkora rajongótábort a határokon kívül, vagy akár azon belül is. Ezért érdemes kicsit részletesebben megismerni a fent idézett három hírt. A vizualitás elemzésénél fel kell tenni néhány kérdést. A W. J. T. Mitchell képfogalmi közül, melyet Szőnyi György Endre foglalt össze „*a képi fordulat és a képek politikája*” című előszóiban.⁷⁶⁴ A némafilm korszakában az egyes híreket az inzertszövegek vezették be. Jelen filmhír esetében a következő írás volt olvasható: „*A magyar igazság nagy harcosának, Lord Rothermere fiát: Mr. Esmond Harmsworth-ot leírhatatlan lelkesedéssel és szeretettel fogadta a magyar főváros. Százezer magyar felvonulása és tüntetése Trianon ellen.*”⁷⁶⁵ A textuális dokumentum elmondja, hogy az angol lord fiát kiemelt érdeklődéssel nagy tömeg fogadta a fővárosban. A leírtak

⁷⁵⁴ mvh-0655-01

⁷⁵⁵ mvh-0403-05

⁷⁵⁶ mvh-0403-05 32-40. mp., 81-89. mp. (jobb első koszorúslány) ;II. Erzsébet királynő (1926 – 2022, uralkodott 1952 – 2022)

⁷⁵⁷ Harold Harmsworth, 1st Viscount Rothermere (1968 – 1940)

⁷⁵⁸ mvh-222-03; mvh-222-04; mvh-223-05; mvh-238-01; mh-287-01; mh-289-05; mh-305-03; mh-354-05; mh-387-01; mvh-0451-02; mvh-0500-01; mvh-0696-01; mvh-0769-02; mvh-0784-01; mvh-0876-04

⁷⁵⁹ eredeti cím: "Hungary's Place in the Sun"

⁷⁶⁰ Esmond Harmsworth, 2nd Viscount Rothermere (1898 – 1978)

⁷⁶¹ mvh-222-03 26-37, 56-63. mp.

⁷⁶² mvh-222-04 48-54, 56-64. mp.

⁷⁶³ mvh-223-05; 25-29, 43-52, 62-69, 80-83, 91-94, 115-120. mp.

⁷⁶⁴ Szőnyi – Szauter (2008), 11.

⁷⁶⁵ mvh-222-03 1-13. mp.

igazolásaként a következő jeleneteket rögzítették az MFI munkatársai. (14-20. mp.) szemből vett cilinderes előkelő személyek csoportját, akik (20-27. mp.) kalapemeléssel együttesen fogadták a begördülő gépjárművel érkező angol úriembert. A következő képbeállításon (28-37. mp.) szoros embergyűrű társaságban láthatjuk, ahogy megkezdődik a részére összeállított felvonulás. Az ünneplő tömeg (38-64. mp.) rendezett sorban a Ferenc József híd (ma Szabadság híd) budai hídfőjénél vonult fel az angol vendég előtt, aki mosolyogva fogadta az elvonulók köszöntését.

43. ábra Esmond Harmsworth Budapestre érkezik

A következő hír a 222. híradó negyedik híre, mely hasonló felvonulókkal folytatódik.⁷⁶⁶ Fiatal leányok végtelennek tűnő sorai katonás rendben vonulnak fel a sportlétesítmény futópályáján (0-25. mp.), majd felsorakozva a pályán kötött formában tornagyakorlat-sorozatot mutattak be. Az egységes mozdulatok jól begyakorolt módon adják elő a közel 1000 fős alakzatot (26-42. mp.). A 43-45. másodpercek között inzertszöveg hirdeti, hogy Lord Rothermere fia is az ünneplők között van. A következőkben széles mosollyal előkelő urak társaságában vonul be az öt köszöntők között (48-54. mp.), majd helyet foglal a páholyi emelvényen (55-67. mp.). A következő képen már néptáncos mozdulatokat bemutató lányok

⁷⁶⁶ mvh-222-04

jelennek meg (68-85. mp.), akik az előadás után fehér ruházatukban élőképként formázták meg a történelmi Magyarország határvonalát (85-100. mp.), majd annak belsejében fekete kendőt vettek elő és mutatták be a trianoni magyar határokat.

44. ábra Leányiskolák sportünnepe Esmond Harmsworth tiszteletére

A látogatás harmadik hírében,⁷⁶⁷ mely a három közül a leghosszabb, a Lord fiának szegedi utazásával kezdődött. Az inzertszövegben leírták, hogy „Mr. Esmond Harmsworth átveszi a szegedi egyetemen atyja, Lord Rothermere díszdoktori oklevelét” (0-9. mp.). A következő képen az egyetem vezetése látható, akik díszöltözetben adják át a díszes módon bekötött oklevelet az angol vendégnek (10-20. mp.). A következő képen (21-22. mp.) közelről, teljes

⁷⁶⁷ mvh-223-05

képernyőn mutatják az oklevelet, majd (23-29. mp.) a némafilm rejtésében szóban mond valamit a Lord fia. Ezután rövid inzertszövegben közlik a nézővel, hogy „Az ünneplő alföldi nép” látható (30-32. mp.). A következő felvételen rendezett sorokban, nézők sűrű tömegében vonulnak fel a Lord fia elé, virágot szórva a különböző társadalmi szerveződések reprezentáló csoportok (33-42. mp.). Egy másik kameraállásból félközeli plánban mutatják a mosolygó és köszöntéseket viszonzó Lord fiát (43-53. mp.), majd folytatódik a felvonulás (54-75. mp.). A következő átvezető inzertszöveg szerint „az ünnepségek befejezte után Esmond Harmsworth meglátogatta a dolgozó Budapestet is.” (76-83. mp.). A következő képsorok már a fővárosban készültek, ahol a Lord fia hétköznapi módon betért egy üzletbe, ahonnan egy csokor virággal jött ki (84-106. mp.). A következő inzertszöveg, már a búcsúzásra utal „A mátyásföldi repülőtéren búcsúzott Magyarország bízó és hálás népe Lord Rothermere nemes fiától” (107-112. mp.). A reptérre való megérkezés után egy kisgyermektől vesz át búcsúcsokrot (113-123. mp.), majd (124-152. mp.) felszáll az „éljen Magyarország” oldalfeliratú utasszállító repülőgépébe, ami az integető búcsúztatók között felszállt a levegőbe. A másodpercre leírt történések és mozgóképsorok korántsem képesek visszaadni a teljes vásznon létező valóságot, annak csupán egyfajta összefoglalója lehet a fent leírtak.

45. ábra Esmond Harmsworth látogatása Magyarországon

A leírás arra is kísérlet, hogy miként lehet összefoglalni a mindössze 316 másodpercnyi (5 perc és 16 másodperc) vizuális élményt narratív módon. Az bizonyos, hogy a képek ismételt megtekintése után másként is textuális formába lehet önteni a vizuális forrásanyagot, ami olyan sűrű és olyan részletgazdag, hogy pusztán leírással nem lehet visszaadni a forrás teljes tartalmát. Ezért nem elégséges a képet (pictures) megfigyelni, mint forrást, hanem a képet (image) is elemezni kell, mely a vizualizáció ábrázolásának leírására hivatott. Lényegében azt, hogy a kép (image), mit kíván bemutatni, és hogy a valóságban mi helyett áll ott a képen (pictures). Az első hírben a rendezők azt állították, hogy „*A magyar igazság nagy harcosának lord Rothermere fiát: Mr. Esmond Harmsworth-ot leírhatatlan lelkesedéssel és szeretettel fogadta a magyar főváros. Százezer magyar felvonulása és tüntetése Trianon ellen.*”⁷⁶⁸. Az inzertszövegben textualizált jelzők a képi ábrázoláson nem mutatkoztak meg. Legalábbis a Lord fiának ábrázolásában, mert az a megjelenítés egy magas, fiatal mosolygós angol úriembert jelenített meg aki viszonyozza a felé áramlott ünnepi hangulatot. Ellenben a felvonulókról készült képek igazolják a szöveg állítását. Jól látható a végeláthatatlan lelkes tömeg. A lord harcosságának képét ez az utóbbi azonosság hitelesíti. Így azt lehet mondani, hogy a képsorok ábrázolása azt a reménykedő vágyakozást vizualizálja, melyben a lakosság egy felmentő és megértő támaszra találhat. A harcosság megtestesítőjeként nem volt esélyük megjeleníteni a – pictures – képen, így az – image – képen sem lehetett vizualizálni. Ebben lehet azonosítani azt a propagandisztikus elemet, mely csak azért tűnhet igaznak és kerülhet elfogadásra, mert a textusban megjelenő más jelzők a vizualizált képen igazolást nyertek. Mivel az átlag nézők számára nem visszaellenőrizhető a textuális állítás minden eleme, ezért megerősíthették őket az ábrázolások részleges igazságai, így a befogadó néző kognitív képében rögzülhetett, vagy megerősítést nyerhetett az, hogy a szigetországban a revízió komoly támogatója volt. Ez alapján a befogadó néző mentális térképére az Egyesült Királyság, mint revízió támogató kerülhet fel.

A következő hír azonnal ráerősít és tudatosítja, hogy itt a revízióról van szó. Inzertszövegében és képeiben is a rituális kommunikáció hétköznapi megszokott, ezáltal nyugalmat árasztó eszközeivel élt. Majd egy inzertszöveggel felhívta a figyelmet a Lord fiának a jelenlétére. Ábrázolásában úrként érkezik és foglal helyet a tömeg közepén. Magának az ábrázolásnak is egyfajta keresztényi ihletése van, mely egy vallásos országban pozitív töltettel bír. Páholyából nézve terült el a fehér színű viseletből kialakított történelmi Magyarország és a gyászos fekete színbe öltözött trianoni országhatár. Az ábrázolásban ezzel összekötve a Lord fiát a megváltás és a gyász szimbolikájával.

⁷⁶⁸ mvh-222-03 1-13. mp.

A harmadik filmben pedig a vidékre kalauzol el a filmhíradó. Az inzertszöveg textuális leírása és az azt követő képsorok összhangban vannak. A díszdoktori oklevél ráerősít az előző heti filmhíradóban látott valóságra. Az elmaradhatatlan tömegrendezvény emlékezteti a közönséget a közös ügyre, majd bemutatják, hogy a hétköznapi emberek közt is könnyedén mozog a Lord fia, majd a búcsú képsoraival zárják a látogatást. Összességében a három filmhír azt reprezentálja, hogy a revízióknak van komoly külső támogatója, és mozgóképei segítségével ezt a világképet építi.

A „birodalmi” témakör következő alkategóriája a **diplomácia és külkapcsolati** folyamatok. London, mint diplomáciai súlypont, már korábban is jelen volt Európa térképén.⁷⁶⁹ Így nem csoda, hogy számos ilyen típusú reprezentáció is helyet kapott a filmhíradóban. Ezek közt volt a svájci leszerelési konferencia,⁷⁷⁰ melynek a végén MacDonald angol miniszterelnök anyanyelvén beszédet mondott, melyet a filmhíradóban is lejátszottak.⁷⁷¹ Közreadták, hogy 1933 júniusában MacDonald angol miniszterelnök elutazott Roosevelttel amerikai elnökhöz egy találkozóra.⁷⁷² Egy egyperces filmhír jelezte, hogy Londonban 66 ország ült össze a világgazdasági konferencián.⁷⁷³ A stresai találkozón még az angol-francia-olasz együttműködést Európa békéjének megmentőjeként tűntették fel a briteket.⁷⁷⁴ Szintén Londonhoz kötődött a felborult locarnói szerződés rendezésére tett kísérlet.⁷⁷⁵ Ismételten a béke érdekében tett intézkedésnek tűntették fel, hogy az angolok egyezményt kötöttek az olaszokkal a Földközi-tenger használatáról.⁷⁷⁶ Brüsszelben megtartott csendes-óceáni konferencián is a békéltető nagyhatalmak közt említik az angolokat.⁷⁷⁷ Némileg megtörve, de nem megváltoztatva az addigi békebeállítást, 1938 áprilisában csak arról számoltak be, hogy az angolok és az olaszok egyezményt írtak alá.⁷⁷⁸ Ezzel felgyorsultak az események, és Chamberlain angol miniszterelnök minden közép-európai lépéséről beszámoltak. Először, hogy 1938 szeptemberében „Békéért ...”⁷⁷⁹ felhívással járt Hitlernél Berchtesgadenben. Majd a következő heti filmhíradóban két hír is beszámolt Chamberlain útjáról. Először a Hitlerrel való újabb találkozásáról,⁷⁸⁰ majd a müncheni konferenciáról.⁷⁸¹ Az újabb angol-olasz egyezmény

⁷⁶⁹ Diószegi (1997), 303-304.

⁷⁷⁰ mvh-0440-05

⁷⁷¹ mvh-0474-08

⁷⁷² mvh-0480-04

⁷⁷³ mvh-0487-07

⁷⁷⁴ mvh-0582-07

⁷⁷⁵ mvh-0631-06

⁷⁷⁶ mvh-0672-04

⁷⁷⁷ mvh-0717-07

⁷⁷⁸ mvh-0740-08

⁷⁷⁹ mvh-0761-09

⁷⁸⁰ mvh-0762-09

⁷⁸¹ mvh-0762-12; mvh-0763-04

után,⁷⁸² Chamberlain Rómába is elutazott.⁷⁸³ Utolsó béketörekvésről szóló közvetítésre 1939 augusztusában került sor, amikor az angolok már a japán okkal tárgyaltak a kiéleződött helyzet megoldására.⁷⁸⁴ Közel az összes ilyen közvetítés azt mutatta, hogy London a diplomácia színpadon a béke pártfogója, aki akar és hajlandó is egyezkedni és engedményeket tenni a háború elkerülése érdekében.

A brit hírek kapcsán megismerhettük, hogy a hétköznapi békés élet összekapcsolódik a nemzetközi sportkapcsolatokkal. A brit hatalmi státusz pedig birodalmiság tudatából került reprezentálásra, azon belül pedig inkább az arisztokratikus lét és a nemzetközi diplomáciában elfoglalt kapcsolatépítő tevékenységük fejezte ki, mint a haderő.

4.3. Franciaország képi ábrázolása

4.3.1. Tendenciák és témák

Franciaországhoz köthető hírek száma elérte a 325⁷⁸⁵ darabot. Ez nem sokkal több, mint az Egyesült Királyság előfordulásainak mennyisége. Az összesített ragsor ezzel a mennyiséggel

⁷⁸² mvh-0770-09

⁷⁸³ mvh-0778-08

⁷⁸⁴ mvh-0807-02

⁷⁸⁵ mh-64-01; mh-83-02; mh-102-03; mh-109-04; mh-122-03; mh-146-01; mh-155-02; mh-157-01; mh-162-03; mh-165-02; mh-185-02; mh-186-03; mvh-214-01; mvh-221-02; mvh-232-03; mh-260-02; mh-261-02; mh-263-01; mh-267-05; mh-282-06; mh-321-03; mh-324-03; mh-330-06; mh-372-07; mh-375-05; mh-375-06; mh-388-04; mh-394-01; mh-394-04; mvh-0398-01; mvh-0400-02; mvh-0401-03; mvh-0401-06; mvh-0403-06; mvh-0404-05; mvh-0406-04; mvh-0407-06; mvh-0408-07; mvh-0411-04; mvh-0413-04; mvh-0413-06; mvh-0415-06; mvh-0415-08; mvh-0416-05; mvh-0417-04; mvh-0419-08; mvh-0420-05; mvh-0422-05; mvh-0422-07; mvh-0425-04; mvh-0427-08; mvh-0428-04; mvh-0428-07; mvh-0429-06; mvh-0430-03; mvh-0430-05; mvh-0436-06; mvh-0437-03; mvh-0438-04; mvh-0439-04; mvh-0440-05; mvh-0444-01; mvh-0446-05; mvh-0447-04; mvh-0448-01; mvh-0448-08; mvh-0453-07; mvh-0454-06; mvh-0455-06; mvh-0457-07; mvh-0459-08; mvh-0460-05; mvh-0461-06; mvh-0462-06; mvh-0465-06; mvh-0466-05; mvh-0467-07; mvh-0470-06; mvh-0471-07; mvh-0472-08; mvh-0473-05; mvh-0474-05; mvh-0477-07; mvh-0477-09; mvh-0478-01; mvh-0480-08; mvh-0481-04; mvh-0481-07; mvh-0482-05; mvh-0483-09; mvh-0487-05; mvh-0487-06; mvh-0488-07; mvh-0489-04; mvh-0489-05; mvh-0490-02; mvh-0490-07; mvh-0491-07; mvh-0492-05; mvh-0492-07; mvh-0493-07; mvh-0494-07; mvh-0497-07; mvh-0499-06; mvh-0501-04; mvh-0501-07; mvh-0503-06; mvh-0503-09; mvh-0504-08; mvh-0509-05; mvh-0510-06; mvh-0512-09; mvh-0514-09; mvh-0517-06; mvh-0518-06; mvh-0520-03; mvh-0521-01; mvh-0521-02; mvh-0522-06; mvh-0531-07; mvh-0534-06; mvh-0536-09; mvh-0539-05; mvh-0547-05; mvh-0550-04; mvh-0552-02; mvh-0557-07; mvh-0562-08; mvh-0569-05; mvh-0571-07; mvh-0572-06; mvh-0576-08; mvh-0577-07; mvh-0580-09; mvh-0582-07; mvh-0582-10; mvh-0583-05; mvh-0583-08; mvh-0584-01; mvh-0585-05; mvh-0587-05; mvh-0590-09; mvh-0591-07; mvh-0593-08; mvh-0599-02; mvh-0599-03; mvh-0599-05; mvh-0600-02; mvh-0604-04; mvh-0608-08; mvh-0611-06; mvh-0613-08; mvh-0616-06; mvh-0616-09; mvh-0619-06; mvh-0621-09; mvh-0622-04; mvh-0625-05; mvh-0628-04; mvh-0631-06; mvh-0632-01; mvh-0634-07; mvh-0636-08; mvh-0637-08; mvh-0639-07; mvh-0639-08; mvh-0643-07; mvh-0643-08; mvh-0647-06; mvh-0648-08; mvh-0649-04; mvh-0650-03; mvh-0650-06; mvh-0661-05; mvh-0661-09; mvh-0664-05; mvh-0664-06; mvh-0666-06; mvh-0672-07; mvh-0673-05; mvh-0673-07; mvh-0674-10; mvh-0678-05; mvh-0678-08; mvh-0680-09; mvh-0682-09; mvh-0687-04; mvh-0687-06; mvh-0688-08; mvh-0693-07; mvh-0693-09; mvh-0694-05; mvh-0694-08; mvh-0696-06; mvh-0696-10; mvh-0697-07; mvh-0698-06; mvh-0698-10; mvh-0699-07; mvh-0700-06; mvh-0700-08; mvh-0701-02; mvh-0701-05; mvh-0702-09; mvh-0704-07; mvh-0705-06; mvh-0706-05; mvh-

a harmadik helyet foglalta el. Aminek csak abban van jelentősége, hogy a német és az olasz reprezentációk toronymagasan kiemelkedtek az őket követő négy ország után, melyek közel egy reprezentációs szinten voltak. Név szerint Franciaország, Egyesült Államok, Ausztria és az Egyesült Királyság. Így igazából annak nincs jelentősége, hogy a harmadik vagy a hatodik, csak annak, hogy ebbe a követő csoportban található. A francia megjelenések gyakorisága ezért hasonló az előző fejezetben bemutatott Egyesült Királysághoz, valamint a másik két hasonló értékkel bíró országhoz. A 21 évig tartó híradó sorozatban, – arányos eloszlás esetén – átlagosan havi egy hír jelent meg róluk, tehát minden negyedik filmhíradóban előfordulhattak volna.

A havi egy átlagos viszont csak elméletben igaz, a valóságban ez nem volt ilyen egyenletes. Az Egyesült Királysághoz hasonlóan itt is három időszak különíthető el, ami jól kivehető a 50. ábrán.⁷⁸⁶ A három szakaszhatár is közel megegyezést mutat a szigetországgal.

46. ábra Franciaország előfordulásai

0711-05; mvh-0715-09; mvh-0715-10; mvh-0717-04; mvh-0717-07; mvh-0717-11; mvh-0721-08; mvh-0724-05; mvh-0726-09; mvh-0727-02 (jelzethiba: 6. hír); mvh-0730-04; mvh-0732-07; mvh-0732-10; mvh-0733-09; mvh-0735-07; mvh-0737-05; mvh-0738-06; mvh-0739-06; mvh-0739-10; mvh-0741-02; mvh-0741-07; mvh-0743-10; mvh-0744-04; mvh-0745-01; mvh-0751-08; mvh-0752-05; mvh-0752-07; mvh-0752-08; mvh-0752-10; mvh-0753-07; mvh-0753-08; mvh-0754-09; mvh-0755-11; mvh-0759-08; mvh-0759-09; mvh-0760-06; mvh-0762-12; mvh-0763-04; mvh-0766-08; mvh-0767-08; mvh-0771-07; mvh-0771-08; mvh-0772-05; mvh-0773-06; mvh-0773-08; mvh-0774-07; mvh-0777-03; mvh-0780-06; mvh-0781-07; mvh-0783-04; mvh-0785-08; mvh-0788-08; mvh-0790-10; mvh-0792-09; mvh-0795-07; mvh-0800-04; mvh-0801-06; mvh-0802-05; mvh-0803-01; mvh-0803-09; mvh-0804-02; mvh-0806-04; mvh-0807-01; mvh-0807-05; mvh-0814-04; mvh-0818-04; mvh-0818-03; mvh-0819-05; mvh-0820-03; mvh-0821-03; mvh-0823-02; mvh-0824-02; mvh-0824-04; mvh-0826-02; mvh-0826-04; mvh-0827-02; mvh-0827-04; mvh-0829-02; mvh-0830-03; mvh-0832-02; mvh-0836-03; mvh-0838-02; mvh-0838-06; mvh-0840-01; mvh-0843-04; mvh-0850-06; mvh-0851-04; mvh-0852-02; mvh-0852-03; mvh-0854-03; mvh-0854-04; mvh-0855-03; mvh-0856-02; mvh-0859-06; mvh-0866-02; mvh-0872-03; mvh-0872-04; mvh-0877-02; mvh-0888-01; mvh-0891-02; mvh-0905-01; mvh-0943-01; mvh-0952-10; mvh-0984-01; mvh-0984-02; mvh-1000-01; mvh-1032-02; mvh-1071-01; hfk-08-01; hfk-08-03; hfk-76-04; hfk-76-05; hfk-76-08; hfk-82-04; hfk-88-01; hfk-89-02; hfk-100-01; hfk-100-04

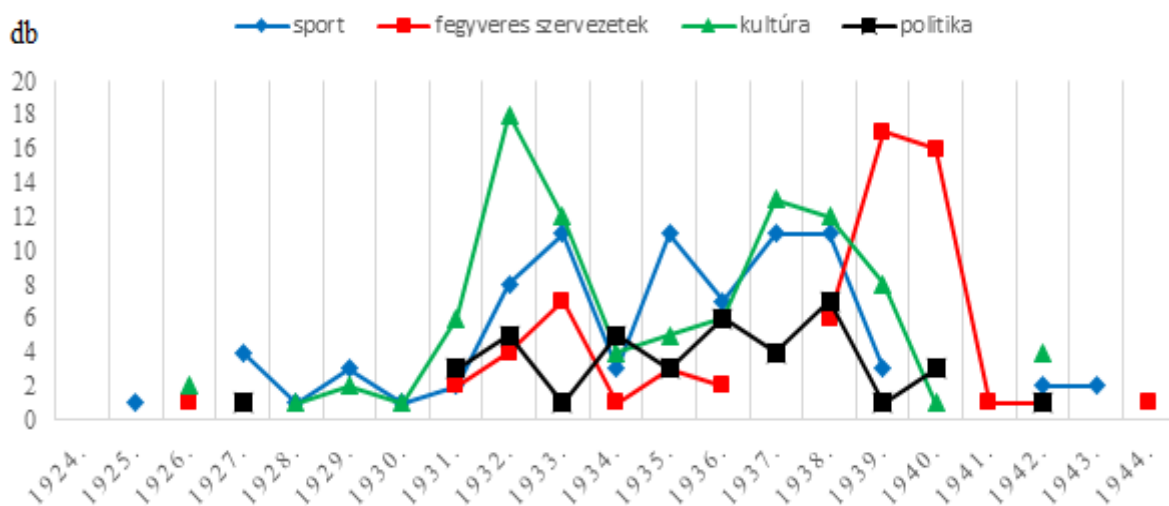
⁷⁸⁶ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

Az első és második időszak közti hatás egybeesik azzal, amikor a Magyar Híradót leváltotta a Magyar Világhíradó. A második és harmadik időszak közt határ pedig némileg eltolódott, és nem a világháború kitörésével függ össze, hanem az 1940-es évvel. Ez a különbség azért nem jelentős, mert 1940-ben a franciák nem önmagukban jelentek meg, hanem a német csapatokkal vívott fegyveres küzdelem tükrében. A reprezentációs szint 1940-ben pedig azért volt ilyen magas, mert a német haderő a nyugati irányú támadó hadműveleteket 1940. májusában indította meg.

A későbbiekben bemutatott tematikai vizsgálat diagramjánál ez jobban fog látszódni a francia fegyveres erők kapcsán, hasonlóan az Egyesült Királyság reprezentációjához. A megfigyelések külön érdekessége, hogy a nyugati országok közt egyaránt megjelenik az 1934-es visszaesés. Az 5. számú mellékletben található összesített ábrán látható, hogy a franciák mellett az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság esetében is az 1934. év tartja a második időszak negatív rekordját. Feltételezés szerint ez összefügg a folyton változó cserekapcsolati rendszerrel és a külkapcsolati orientációs iránykereséssel. A változó bel- és külpolitikai viszonyok azért is reálisak lehetnek, mert a német híreknél ilyen nem figyelhető meg, valamint az ausztriai hírekben némi növekedés, míg az olasz hírek esetében jelentős növekedés figyelhető meg.

Az Egyesült Királyságnál ismertetett módszer segítségével a **francia előfordulások** hírei is **témakör** szerint kerültek csoportosításra. A francia hírek tekintetében is négy csoportosítás került kialakításra. Ezek között vannak a sporttal kapcsolatos előfordulások, a haderő reprezentációi, a politikai hírek és a kulturális vonatkozású megjelenések. A hírek témaköreit és az évenkénti eloszlását a 51. ábra⁷⁸⁷ mutatja be. A diagrammon jól látható a második és a harmadik időszak közti határ jellegzetessége.

⁷⁸⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

47. ábra A francia tematikai csoportok

Ebben a határban a hírek száma ugyan nagy, viszont témájuk szerint teljes átstrukturálódás tapasztalható az előző évekhez képest. A fegyveres szervezetek hírei dominanciába kerültek a másik három témakörrel szemben. Ráadásul úgy, hogy korábban a francia haderő nem kapott túl nagy szerepet a vásznon. A témakör címei ugyan hasonlóságot mutatnak az Egyesült Királyság híreivel, de az fontos, hogy a kulturálisan nem fedi le teljesen az „angliai élet” témáit, valamint a francia politika témaköre sem konzekvensen egyezik meg a „birodalom” tartalmával. Ellenben a sport és a haderő témakörei megfelelnek az Egyesült Királyságnál lévőkkel. Míg az Egyesült Királyságnál a fő hangsúly a Brit Birodalomra esett, addig a franciáknál a kultúra volt a leginkább előtérbe helyezve.

Az **sport** témakör tevékenységei azok, melyek legjellemzőbb alkategóriái közt jelen volt a labdarúgás, mely nem volt olyan népszerű, mint Angliában. Számos megjelenés volt,⁷⁸⁸ de Angliával ellentétben itt klubcsapatok nem jelentek meg, csak a korszakra jellemző különböző válogatott csapatok. Ezekből népszerűbb volt az autóversenyzés, köztük is a Grand Prix futamai,⁷⁸⁹ valamint a kerékpárversenyzés, köztük is a Tour de France futamok.⁷⁹⁰ Valamivel kevésbé volt jelen a tenisz, viszont még így is képes önálló alkategóriát alkotni. A Davis Cup mérkőzései, hasonlóan a világ számos más országához, itt is megtalálhatóak voltak.⁷⁹¹ A sporttevékenységek közt számos más sportág is jelen volt, viszont ezek kevés reprezentációval rendelkeztek. Ezek között lehet még megemlíteni a vívást, atlétikát, vízipólót, motorcsónakversenyt, jégkorongot, kosárlabdát, úszást, asztaliteniszt, tájfutást, rögbi,

⁷⁸⁸ mh-260-02; mvh-0416-05; mvh-0467-07; mvh-0616-06; mvh-0732-07; mvh-0773-06; mvh-0774-07

⁷⁸⁹ mvh-0446-05; mvh-0649-04; mvh-0680-09; mvh-0697-07; mvh-0698-10; mvh-0739-06; mvh-0790-10; mvh-0801-06

⁷⁹⁰ mvh-0428-04; mvh-0493-07; mvh-0582-10; mvh-0613-08; mvh-0621-09; mvh-0647-06; mvh-0702-09; mvh-0744-04; hfk-100-04

⁷⁹¹ mh-64-01; mvh-221-02; mvh-0494-07; mvh-0503-09; mvh-0591-07

lovaglást, sielést és az ökölvívást. A fő különbség az Egyesült Királysághoz képest, hogy Franciaországhoz nem lehet hozzákapcsolni a lovassportokat. Ez fontos különbség a két ország közt, mert itt még önálló alkategóriát sem tudott alkotni.

Második témakör, mely Angliánál is jelen volt, az a **fegyveres szervezetek** reprezentálása, viszont Franciaországnál ez teljesen más alkategóriákból tevődött össze. Először is a fegyveres szervezetek közt a fegyveres erő, mint haderő, alig jelent meg az első és a második időszakban. Az erőszakszervezet megtestesítője inkább protokolláris és reprezentatív szerepben tűnt fel. Elsőre példaként lehet felhozni a műemlékavatást,⁷⁹² koszorúzást,⁷⁹³ a másodikra pedig az újoncavatást,⁷⁹⁴ katonazenekari fesztivált,⁷⁹⁵ katonai attasékat,⁷⁹⁶ látogatásokat,⁷⁹⁷ tengerészeti bált.⁷⁹⁸ A haderő szervezeti rendeltetéséből fakadó megjelenések a világháború kitöréséig alig néhány hírt számoltak.⁷⁹⁹ Összehasonlítva a fegyveres szervek közti tűzoltósággal, amiről öt alaprendeltetési hír volt, valamint az angol haderővel kapcsolatos előfordulások számával látszik, hogy milyen kevés ez a szám.⁸⁰⁰ Főleg, ha ehhez hozzávesszük, hogy arról a haderőről jelent meg minimális hír, mely a letéteményese lett volna a kontinentális status quo megőrzésének.⁸⁰¹

A harmadik időszakban változott a helyzet, és a fegyveres erő megjelenése kapcsán ugyanis a háború miatt normatív módon elszaporodtak a haderőre vonatkozó reprezentációk. Viszont ezek a megjelenések alapvetően már a német haderővel való szembenállást mutatták. A nyugati front helyzetéről szóló hírek száma elérte a 22 darabot. Ezek közt a jellemző kép a német fölény szimbolizálása. Egy típushírt lehet beazonosítani a nyugati hadszíntérrel kapcsolatban, ezek tárgya a Maginot-vonal létezése és kudarca volt.⁸⁰² Philippe Pétain marsall 1940. június 17-én fegyverszünetet kért, amit 22-én aláírtak. Ezt követően a francia fegyveres szervek szinte eltűntek a filmhíradóból. 1941. júniusában a 905. számú filmhíradóban volt egy kiemelendő megjelenésük.⁸⁰³ Ebben számoltak be arról, hogy Szíriában a francia csapatok harcban állnak az angol és a De Gaulle csapataival. A hangosfilmben elhangzó szöveg: „A közel-keleti angol és De Gaulle pártütő francia tábornok csapatai háborúban állnak a szíriai francia csapatokkal. A felvételek a közel-keleti francia csapatokról egyik szemle alkalmával, a

⁷⁹² mh-102-03

⁷⁹³ mvh-0478-01; mvh-0487-06

⁷⁹⁴ mvh-0470-06

⁷⁹⁵ mvh-0490-07

⁷⁹⁶ mvh-0448-01

⁷⁹⁷ mvh-0552-02

⁷⁹⁸ mvh-0576-08

⁷⁹⁹ mvh-0585-05; mvh-0730-04; mvh-0743-10

⁸⁰⁰ mvh-0403-06; mvh-0465-06; mvh-0477-09; mvh-0489-05; mvh-0767-08

⁸⁰¹ Diószegi (1997), 296-297.

⁸⁰² mvh-0818-04; mvh-0819-05; mvh-0821-03; mvh-0830-03; mvh-0838-02

⁸⁰³ mvh-0905-01

*háború előtt készültek.*⁸⁰⁴ A szöveg képi ábrázolása alátámasztja a szemle jellegzetes motívumait, melyek image-ként azt az összefogást igyekszik szimbolizálni, hogy már más kontinensen is elvesztették az uralmukat a gyarmataik felett a nyugati hatalmak. Ráadásul nemcsak elvesztették, hanem még ők is a német fél oldalán harcoltak. Ez azért is kivételes reprezentáció, mert azon nagyon ritka megjelenések közé tartozik, amiben színesbőrű katonákat mutattak,⁸⁰⁵ mint tengelyszövetséges csapatokat. Szintén fontos kiemelni azt a képi kamerabeállítást, melyben a filmhír utolsó másodperceiben a katonai alakzatok egyöntetű tevékenységük közepette menetelnek a horizont felé, ezzel kihangsúlyozva és hirdetve a háborúba indulás idealizált képét.

Az utolsó témakör a **politikai jellegű** felvételek közvetítése. A hírek kvantitatív elemzése során egyből feltűnik, hogy a Franciaországról megjelenő politikai vonatkozású hírek kevesebbek, mint az Egyesült Királyság hasonló hírei. Megoszlásuk is sokatmondó, mivel lekorlátozódik a második időszakra, mely 1931 és 1940 közt van. A politikai híreken belül pedig alkategóriákat lehet alkotni. A másik két nyugati országra egyáltalán nem jellemző **belpolitikai viszályok** alkategória is kialakítható a franciáknál. Ez azért sem meglepetés, mert a két világháború közt 32 kormány váltotta egymást. A legtovább éppen Édouard Daladier volt,⁸⁰⁶ aki aláírta a müncheni egyezményt, ezzel az egyik legfontosabb szövetségesét elveszítve. A belpolitikai válságról öt filmhír is készült.⁸⁰⁷ A másik alkategória a **diplomáciával** kapcsolatos hírek, melyek összességében 17 reprezentációval rendelkeznek.⁸⁰⁸ A leszerelési konferenciák, az Olaszországgal való egyezmények, a stesai konferencia, a locarno-i szerződés, a népszövetség és a müncheni szerződés hasonlóan voltak megjelenítve. Ezeknek természetesen az az oka, hogy majdnem mindegyikben az Egyesült Királysággal közösen voltak benne. Ami viszont inkább a franciákra volt jellemző, az a lengyel szövetség keresése. Erről két hír is megjelent.⁸⁰⁹ Nemcsak erről a két hírről mondható el, hogy igazából részleteket nem tartalmaznak, hanem a többi diplomáciai hírről is. Megemlítik, hogy volt ilyen esemény, még képsorokat is láthat a néző róla, de abból, hogy miért és mi történt az esemény során, arra már a közönség nem kap választ.

⁸⁰⁴ mvh-0905-01 3-17 mp.

⁸⁰⁵ mvh-0905-01 4-13, 17-23, 30-31, 34-44. mp.

⁸⁰⁶ Édouard Daladier (1884-1970 miniszterelnök: 1938. április. 10. – 1940. március 20.)

⁸⁰⁷ mvh-0521-02; mvh-0522-06; mvh-0637-08; mvh-0643-07; mvh-0727-06

⁸⁰⁸ mh-165-02; mvh-0401-03; mvh-0408-07; mvh-0440-05; mvh-0457-07; mvh-0501-04; mvh-0534-06; mvh-0569-05; mvh-0582-07; mvh-0619-06; mvh-0631-06; mvh-0717-07; mvh-0721-08; mvh-0762-12; mvh-0763-04; mvh-0773-08; mvh-0788-08

⁸⁰⁹ mvh-0534-06; mvh-0721-08

4.3.2. Franciaország ábrázolása a „kultúra” képeiben

Franciaország kapcsán leggyakrabban reprezentált kép a francia kultúrához kapcsolódó megjelenések voltak. A kultúra értelmezése viszont elég tág, és akár minden hírt ide lehetne sorolni, hiszen a kultúrához mindent hozzá lehetne sorolni, amit az ember teremt. Legyen az szokás vagy valamilyen megtermelt termék. Jó példa erre az 1933-ban bemutatott filmhíradó, melyben francia újoncok vonulnak be katonának. Az inzertszöveg alapján *„Vidám újoncok Franciaországban. A Saône melletti Villefranche városkában az öreg tartalékosok jókedvvel búcsúztatják a bevonuló újoncokat.”*⁸¹⁰ A mozgóképek dokumentum megtekintése előtt, pusztán a szöveg ismeretében az ember el tud képzelni egy lehetséges képet, hogy a felirat alapján ez miként nézhet ki. Viszont ez a képet a saját kultúrájából, vagy ha úgy tetszik, világgképéből rakja össze a képzeletében. Úgy is mondhatjuk, hogy ilyenkor az ember a korábbi ismeretei alapján szerzett kognitív képek alapján igyekszik előre konstruálni egy elképzelést, hogy a szöveg miként is valósulhat meg. A képanyag megtekintése nélkül valószínűleg kevesen vizualizáltak maguk előtt olyan képet, melyben meglett felnőtt férfiak egyen öltönyben, cilinderral a fejükön, karonfogva és virágcsokrokkal a kezükben oldalazva menetelve vonulnak egymás után katonás jellegű rendben.

48. ábra Vidám újoncok Franciaországban

A **kulturális antropológia** egyik fontos és közép-európai szemmel némileg különlegesnek ható élményben lehet része a nézőknek, a bolondozó franciákat látva. A filmhíradó tágítja a világgépet, ezáltal közelebb hozza egymáshoz az embereket. A filmhíradó másik hatása, hogy megteremti magának a közönséget. Azáltal, hogy az emberek mentális képe

⁸¹⁰ mvh-0470-06

kitágul, az érdeklődésük is létrejön olyan dolgok iránt is, aminek lehet, hogy egyébként semmilyen hatása sincs az egyén életére.

A francia kultúra reprezentálása kapcsán elsők között kell megemlítenünk – az előbbi katonai vonatkozású hírben is megjelenő – **francia divatot**. Jelentőségét már az is jól mutatja, hogy tíz olyan hír volt,⁸¹¹ ami kifejezetten az aktuális ruházati irányzat bemutatására szolgált. Ezek közt több „párizsi divat” címmel került publikálásra. A filmhíradó által konstruált valóságban, ez azért is különleges, mert más városhoz „divat” kifejezést nem párosítottak. Nem pusztán öltözködés volt az irányadó, hanem a különleges ruházati alkotások is. Ilyen volt az 1933-ban megjelenő 509. számú filmhíradó, melyben átlátszó celofánból készült öltözetekben vonultak fel a kifutóra.⁸¹² Alapvetően arra lehetne gondolni, hogy kizárólag a női divatról lehet beszélni a korszakban. Az igaz, hogy a tíz kifejezetten divat hírből kilenc a nőkhez köthető, de volt egy,⁸¹³ ami a férfi öltözködés divatját mutatta be. Ebben a legkülönbözőbb öltönyök, frakkok és zakók divatváltozataiban vonultak fel a férfiak. Ugyanakkor a társadalmi trendek nem pusztán az öltözködésben mutatkoztak meg. Franciaország tekintetében, hanem sok más példát is lehet találni. Ilyen az autókiállítás,⁸¹⁴ a macska szépségverseny⁸¹⁵ vagy a múltbéli egyenruhák bemutatása.⁸¹⁶

Franciaország kapcsán másik nagy kulturális reprezentáció az **ünnepek, bálók és összejövetelek** megjelenítése. Több híradóban is előfordultak olyan reprezentációs elemek, melyek más országoknál, köztük is főleg az európai kulturális körökben nem jellemzők. Egyik példa erre az 1932-es párizsi operabál táncbemutatója ahol olyan nők táncoltak, akik az alsóneműjüket mutogatták a közönségnek. Az inzertszöveg szerint *„Elsősorban a párizsiak kedvenc táncát, a kánkánt mutatták be a nagyközönségnek. A tiller görlok remek tánca.”*⁸¹⁷ A nyilvánvalóan férfi közönségnek szánt táncmozdulatok máskor is kaptak médianyilvánosságot. Még az év nyarán a Folies- Bergère görljei is bekerültek a médianyilvánosság színterébe.⁸¹⁸ Ők már nem a tánc tudásukat mutatták be, hanem fürdőruhában játszottak és szórakoztak a kamera előtt.

A görll kifejezés a későbbiekben is használták, idehaza 1936-ban is felbukkant, viszont már nem pontosan ebben az alakban és jelentéstartalommal. Egyrészt a „ö” betű helyett az

⁸¹¹ mh-109-04; mvh-0401-06; mvh-0404-05; mvh-0425-04; mvh-0430-05; mvh-0436-06; mvh-0454-06; mvh-0509-05; mvh-0678-08

⁸¹² mvh-0509-05

⁸¹³ mvh-0430-05

⁸¹⁴ mvh-0632-01

⁸¹⁵ mvh-0636-08

⁸¹⁶ mvh-0806-04

⁸¹⁷ mvh-0419-08

⁸¹⁸ mvh-0438-04

angolosabb „i” betű szerinti „girl”⁸¹⁹ formában. Tartalmában pedig nem táncoslányokra értették, hanem a szépségverseny résztvevőit. 1937-ben már a párizsi lányokra is a „girl” nyelvi alakot használták, viszont továbbra is táncoslányokra, akik jelen esetben step táncot gyakoroltak.⁸²⁰

Kicsit talán félrevezető a jelen alfejezet címe, mivel a „kultúra országa” elnevezést kapta. Ami úgy tűnhet, hogy Franciaország a kultúra országa, de lehet, hogy helyesebb lenne a „világkultúra integrációjának országa”. Pár bekezdéssel ezelőtt már beszéltünk arról, hogy inverz módon a kognitív tér tágulása magával vonzza a valóságos földrajzi tér csökkenését. Itt nem egyik következik a másikból, hanem ez egy egymásra ható folyamat összessége. A „girl” egyértelműen egy angolszász szó, ugyanis franciául a lány a „fille”, a nő „femme” szavakat használták és használják ma is. Mint kifejezés pedig inkább amerikai, mert a képen látható táncos „girl” mint megjelenés az óceánon túlról átvett látványosság, amolyan franciás árnyalattal. Éppen idekapcsolható egy hollywoodi hír, melyben filmes „görlök” vízipólót játszanak férfiakkal.⁸²¹ A filmhíradóban más országhoz nem köthetők a görlök, csak az Egyesült Államokhoz, Franciaországhoz, és volt néhány megjelenésük Magyarországon is.

A másik ilyen „francia” szokás a cow-boy ünnep.⁸²² Csupán a vizuális anyagból nehezen lehetne megmondani, hogy ez a felvétel egy texasi farm közelében készült, vagy egy francia vidéki réten. Már az inzertszöveg is azt árulja el nekünk, hogy „amerikai ízű pásztorünnepet” tartanak, ráadásul a filmhíradó tanúsága szerint ezt minden évben megtartják. Itt is annak lehetünk tanúi, hogy a világon a kultúrák keverednek, mint egy nagy faluban. Marshall McLuhan már az 1960-as években „global village”-nek fogalmával illette a tömegkommunikáció térhódításának egyik hatását a társadalomra. A globalizáció megállíthatatlan, és ebben nagy szerepe volt az Amerikai Egyesült Államoknak, aki képes magába integrálni a legkülönbözőbb kultúrákat, és azt amerikanizálva importálni a világba. Mindkét kifejezés az amerikanizálódás jeleként azonosítható be.

A francia kulturális sokszínűsége jellemzően számos **ünnep** is reprezentálásra került. A bálók, vallási, rendezvényeken kívül volt még táncbemutató, jégünnep,⁸²³ hóünnep az Alpokban,⁸²⁴ cow-boy ünnep⁸²⁵ és július 14-ei szabadság nemzeti ünnep is. Utóbbi négy alkalommal került be a filmhíradóba.⁸²⁶ Bár az összes ünnepről el lehet mondani, hogy az

⁸¹⁹ mvh-0661-01 1-3 mp.

⁸²⁰ mvh-0672-07

⁸²¹ mvh-0738-07

⁸²² mvh-0489-04

⁸²³ mvh-0462-06

⁸²⁴ mvh-0473-05

⁸²⁵ mvh-0489-04

⁸²⁶ mvh-0492-05; mvh-0648-08; mvh-0700-08; mvh-0752-05

emberek kiöltöznek, viszont a jégünnep egy kicsit abban más, hogy ekkor XV. Lajos korabeli ruházatot vettek fel, és abban korcsolyáznak.

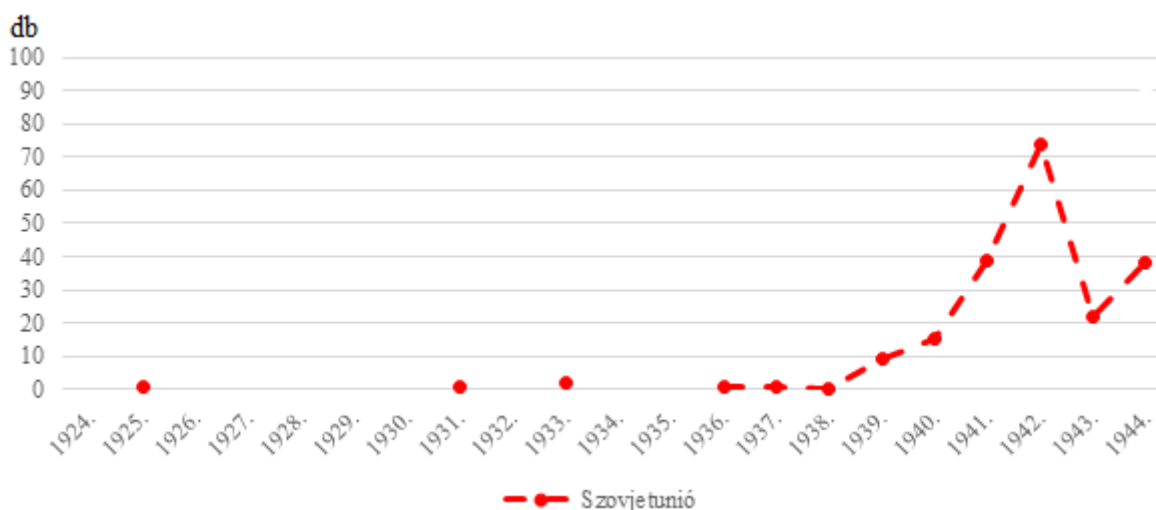
4.4. Szovjetunió képi ábrázolása

4.4.1. Tendenciák és témák

A Szovjetunió reprezentációja egy egészen speciális képet mutatott. Rendkívüli módon eltér az összes többi ország ábrázolásától. Megjelenései elérték a 240-es⁸²⁷ darabszámot, viszont ezek túlnyomó többsége a világháború idejére összpontosult, ráadásul tematikájuk teljesen más, mint az eddig megismert országoké. Az előfordulások időbeni eloszlása a 53. ábrán⁸²⁸ látható. A nyugati hatalmakkal annyi hasonlóság volt benne, hogy a háború idején ellenséges országgént már negatív szereplőként kerültek ábrázolásra a filmhíradóban.

⁸²⁷ mh-96-01; mh-372-01; mvh-0481-05; mvh-0487-06; mvh-0490-06; mvh-0523-05; mvh-0631-06; mvh-0668-08; mvh-0717-07; mvh-0810-08; mvh-0819-01; mvh-0821-02; mvh-0822-04; mvh-0824-06; mvh-0826-05; mvh-0827-06; mvh-0829-05; mvh-0830-05; mvh-0831-04; mvh-0832-05; mvh-0833-04; mvh-0833-07; mvh-0838-05; mvh-0840-05; mvh-0841-04; mvh-0907-03; mvh-0907-09; mvh-0908-02; mvh-0908-03; mvh-0909-01; mvh-0909-05; mvh-0910-05; mvh-0911-01; mvh-0911-02; mvh-0911-07; mvh-0912-02; mvh-0912-03; mvh-0912-04; mvh-0912-08; mvh-0913-06; mvh-0914-01; mvh-0916-02; mvh-0916-07; mvh-0916-08; mvh-0917-01; mvh-0917-08; mvh-0918-05; mvh-0919-02; mvh-0919-08; mvh-0920-02; mvh-0920-03; mvh-0921-01; mvh-0921-07; mvh-0922-01; mvh-0922-07; mvh-0923-01; mvh-0923-03; mvh-0923-09; mvh-0924-02; mvh-0926-02; mvh-0927-07; mvh-0929-03; mvh-0929-04; mvh-0929-08; mvh-0930-06; mvh-0932-07; mvh-0934-01; mvh-0935-05; mvh-0935-08; mvh-0936-01; mvh-0938-09; mvh-0939-06; mvh-0940-10; mvh-0941-07; mvh-0942-02; mvh-0942-08; mvh-0943-06; mvh-0945-07; mvh-0948-02; mvh-0948-08; mvh-0950-01; mvh-0950-04; mvh-0950-06; mvh-0950-08; mvh-0952-08; mvh-0953-01; mvh-0954-02; mvh-0954-04; mvh-0954-06; mvh-0954-08; mvh-0955-02; mvh-0955-04; mvh-0955-07; mvh-0955-08; mvh-0956-03; mvh-0956-08; mvh-0957-01; mvh-0958-05; mvh-0959-09; mvh-0960-04; mvh-0960-06; mvh-0961-05; mvh-0961-06; mvh-0961-07; mvh-0961-08; mvh-0962-06; mvh-0962-07; mvh-0962-08; mvh-0962-09; mvh-0963-07; mvh-0963-08; mvh-0963-09; mvh-0964-06; mvh-0964-07; mvh-0964-08; mvh-0965-05; mvh-0965-06; mvh-0965-07; mvh-0966-01; mvh-0967-05; mvh-0967-06; mvh-0968-04; mvh-0968-05; mvh-0968-06; mvh-0968-07; mvh-0969-06; mvh-0969-07; mvh-0970-03; mvh-0970-08; mvh-0971-05; mvh-0971-06; mvh-0971-07; mvh-0972-04; mvh-0972-07; mvh-0972-08; mvh-0972-09; mvh-0973-09; mvh-0974-06; mvh-0974-07; mvh-0974-08; mvh-0975-06; mvh-0976-07; mvh-0977-05; mvh-0977-06; mvh-0978-05; mvh-0979-05; mvh-0979-06; mvh-0979-07; mvh-0980-06; mvh-0980-07; mvh-0980-08; mvh-0981-06; mvh-0982-01; mvh-0982-04; mvh-0983-05; mvh-0983-06; mvh-0985-06; mvh-0986-06; mvh-0986-07; mvh-0986-08; mvh-0987-07; mvh-0987-08; mvh-0988-07; mvh-0989-07; mvh-0991-05; mvh-0991-06; mvh-0991-07; mvh-0998-01; mvh-1001-08; mvh-1002-04; mvh-1002-05; mvh-1003-07; mvh-1003-08; mvh-1004-06; mvh-1004-07; mvh-1006-05; mvh-1015-02; mvh-1018-05; mvh-1021-09; mvh-1030-09; mvh-1031-07; mvh-1035-05; mvh-1037-06; mvh-1039-07; mvh-1043-05; mvh-1045-04; mvh-1049-07; mvh-1052-04; mvh-1053-06; mvh-1055-06; mvh-1057-05; mvh-1058-04; mvh-1059-06; mvh-1060-07; mvh-1061-05; mvh-1061-06; mvh-1061-07; mvh-1062-04; mvh-1062-06; mvh-1063-08; mvh-1064-06; mvh-1064-07; mvh-1065-04; mvh-1065-05; mvh-1066-04; mvh-1066-05; mvh-1068-06; mvh-1069-04; mvh-1071-05; mvh-1073-06; mvh-1074-05; mvh-1074-06; mvh-1076-05; mvh-1076-06; mvh-1077-06; mvh-1078-05; mvh-1079-03; mvh-1080-04; mvh-1081-05; mvh-1082-07; mvh-1082-08; mvh-1083-06; hfk-02-01; hfk-05-01; hfk-06-02; hfk-07-01; hfk-08-02; hfk-08-04; hfk-08-05; hfk-08-06; hfk-17-01; hfk-69-01; hfk-98-04; hfk-98-05; hfk-98-06; hungarista_hirado-01-05; hungarista_hirado-01-06; hungarista_hirado-02-05; hungarista_hirado-02-06; hungarista_hirado-02-07

⁸²⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

49. ábra Szovjetunió előfordulásai

A nyugati országoknál megszokott három időszakra történő elosztás helyett a Szovjetunió esetében két szakasz különböztethető meg. Az első a világháború előtti, a második pedig maga a háború ideje. Az első jellemzője, hogy csak szórványos reprezentációk kerültek a filmhíradóba, azok is rendszerint nem közvetlenül róluk szóltak, hanem valamilyen más európai rendezvény kapcsán jelentek meg. A világháborús reprezentációjuk viszont óriási. Ez azért jelenthető ki, mert 1939. szeptembere és 1944. decembere között megjelenő 273 db heti Világhíradóból 133-ban (volt, amiben többször is) szerepeltek, ami 49%. Ez átlagosan azt jelenti, hogy ha valaki két egymás követő héten elment a moziba, akkor nagy valószínűséggel láthatott képet a Szovjetunióról.

Az 53. ábrán az is látszik, hogy 1942-ben kimagaslóan sok előfordulás került feltárássra. Abban az évben kivételesnek számított, ha a heti híradóban nem volt valamilyen vizualizációja a bolsevista nagyhatalomnak. Ráadásul úgy, hogy volt arra példa, amikor nem egyszer, hanem akár háromszor⁸²⁹ vagy négyszer⁸³⁰ is megjelent a filmhíradóban. Ennek köszönhetően akarva, vagy akaratlanul is szulkyolva a közönségbe a kognitív világkép alkotóelemeit. Az 1942-es év azért is különleges, mert ekkor a Szovjetunió volt az az ország, melyről a legtöbb reprezentáció készült. Az 5. számú mellékletben látható diagramon is ez olvasható ki.

A következő kérdés, hogy ezen nagyszámú reprezentációs képek (pictures) milyen képi ábrázolást (image) mutattak. A válaszadáshoz (mint korábban is) a **reprezentációk témakörökbe**, a témakörökön belül pedig témákra, azaz alkategóriákra osztjuk a híreket a

⁸²⁹ 1942. augusztus: mvh-0963-07; mvh-0963-08; mvh-0963-09

1942. november: mvh-0980-06; mvh-0980-07; mvh-0980-08

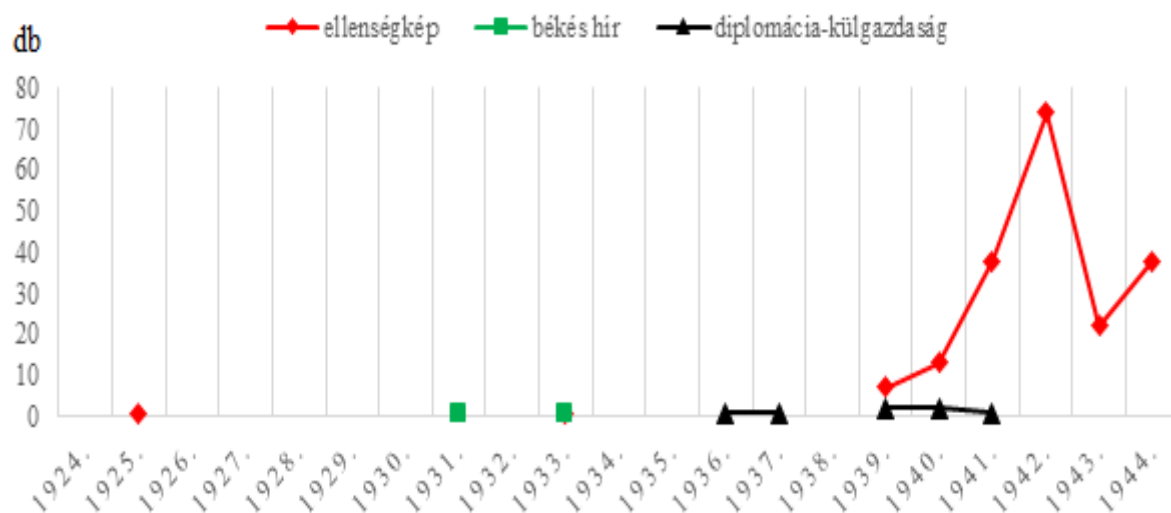
⁸³⁰ 1942. június: mvh-0955-02; mvh-0955-04; mvh-0955-07; mvh-0955-08

1943. július: mvh-0961-05; mvh-0961-06; mvh-0961-07; mvh-0961-08; mvh-0962-06; mvh-0962-07; mvh-0962-08; mvh-0962-09

1942. szeptember: mvh-0968-04; mvh-0968-05; mvh-0968-06; mvh-0968-07

1942. október: mvh-0972-04; mvh-0972-07; mvh-0972-08; mvh-0972-09

címkeik szerint. Már az adatok feldolgozása során is látszott, hogy végeredményként egy rendkívül eltorzult diagram fog megjelenni. A szovjet hírek tematizálása során mindössze három témakör került megkülönböztetésre, melyek egymáshoz képest jelentős számbeli különbséget mutattak. A legkisebb a „békés hír”, a második a „diplomáciai-külgazdasági”, míg a legnagyobb az „ellenségkép” kifejezéssel került elnevezésre. A témakörök időbeni eloszlása a 54. ábrán látható.⁸³¹

50. ábra Szovjetunió témaköreinek tendenciája

A két „békés” jellegű hírben két orosz nő szerepel. Az első Olga Tschechova színésznő, aki 1931-ben járt Budapesten.⁸³² A színésznő orosz származású volt, de 1920-ban emigrált Berlinbe ahol számos német filmben is játszott, még Hitler is kedvelte.⁸³³ A másik „békés” hírben is egy orosz nő szerepelt, méghozzá a 1933-ban megrendezett Miss Európa szépségversenyen, melyet Tatjana Maslow nyert meg.⁸³⁴ Csak érdekességgént jegyezzük meg, hogy ez volt az a verseny, ahol a második helyezett Miss Hungary lett, nevezetesen a 17 éves Gál Júlia.⁸³⁵ A Madridban megrendezett szépségkirálynő-választás európai szintű rendezvény volt, így nem lehet azt mondani, hogy az orosz hölgy lett volna a középpontban, sokkal inkább maga a rendezvény, melyet éppen egy orosz nyert meg. Ennek ellenére, az összes megjelenést tekintve valószínűleg az volt a legpozitívabb audiovizuális kép a Szovjetunióról, hogy egy szépségversenyen egy orosz nőt szebbnek választottak egy magyarnál.

A **diplomácia** témakörbe sem lehet alkategóriákat létrehozni, viszont témájukat tekintve annyira elkülönülnek a harmadik kategóriától, hogy külön kellett őket venni. Az ide tartozó

⁸³¹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁸³² mh-372-01 A filmhíradóban a német nyelvterületen elterjedt néven nevezték. Eredeti neve Olga Konstantinovna Chekhova (1897-1980)

⁸³³ Beevor (2005), 40-43.

⁸³⁴ mvh-0487-06

⁸³⁵ mvh-0466-03

hírek közt az 1936-os londoni népszövetségi ülés⁸³⁶ és az 1937-es brüsszeli konferencia van.⁸³⁷ Hasonlóan a szépségkirálynő választáshoz, itt sem az oroszok voltak a téma középpontjában, csak mint nagyhatalom, jelentek meg az eseményeken. A következő hír, mely némi eltérést mutat az eddigiektől, már jóval komolyabb szereplőként mutatja meg a szovjeteket. Még hozzá, hogy 1939. augusztusában Ribbentrop német birodalmi külügyminiszter Moszkvába utazott Molotov szovjet külügyi népbiztossal tárgyalni.⁸³⁸ Ezután még két pozitív világkép építő hír jelent meg a Szovjetunióról, ahol ismét komoly szerephez jutottak. Az egyik 1939. októberében szólt arról, hogy Távol-Keleten fegyverszünetet kötöttek a japánokkal,⁸³⁹ a másik 1940. februárjában, hogy kőolajat szállítanak Németországba.⁸⁴⁰ Ilyen reprezentációra többé már nem került sor. Egy hónappal később a 838. filmhíradóban már arról számoltak be, hogy a szovjetek a békétárgyalások ideje alatt is támadják a finnek.⁸⁴¹ A jelen témakörbe sorolható utolsó hír 1941 decemberében jelent meg,⁸⁴² amiben Bárdossy László miniszterelnök megújítja Németországgal a bolsevista-ellenes szerződést.⁸⁴³ Utóbbi szintén azt a képet igyekszik táplálni, hogy a Szovjetunió a bolsevizmus hazájaként közellenségnek számít.

4.4.2. A Szovjetunió ábrázolása az „ellenség” képében

A harmadik témakörbe három alkategóriát lehet megkülönböztetni. Az elsőbe kerültek Finnország harcai a Szovjetunióval, a másodikban a tengelycsapatok és a velük együtt küzdő erők harcai a Szovjetunióval, végül a harmadikban, amikor a Magyar Királyi Honvédség teszi ugyanezt velük. 1939. novemberében megjelenő 821. filmhíradó és az 1940. áprilisában publikált 841. filmhíradó között 20 alkalommal is foglalkoztak a finn-szovjet téli háborúval. Összehasonlítva más hadműveletek reprezentációival, kijelenthető, hogy ez elég nagy számnak számít, ilyen rövid idő alatt. Például az 1940. májusában induló nyugati irányú német támadás és a franciák fegyverszünete közt összesen hét hírben jelentek meg a fegyveres küzdelem reprezentációi. Annak ellenére, hogy a német haderő szétverte a trianoni szerződés egyik fő megalkotóját és védelmezőjét. A finn nép iránti rokonszenv, az olasz támogatás és a bolsevista terjeszkedés együttese nagyszámú reprezentációt kölcsönzött az eseményeknek. A filmhírekben a történéseket a finnek szempontjából láthatta a néző, mely vertikumban a vörösök

⁸³⁶ mvh-0631-06

⁸³⁷ mvh-0717-07

⁸³⁸ mvh-0810-08

⁸³⁹ mvh-0819-01

⁸⁴⁰ mvh-0833-04

⁸⁴¹ mvh-0838-05

⁸⁴² mvh-0929-03

⁸⁴³ Antikomintern paktumot 1936-ban hozták létre, ezt újították meg újabb 5 évvel 1941 november 25-én.

folyamatos negatív szereplőként jelentek meg, ezzel hozzájárulva a róluk alkotható negatív töltetű világképhez.

Bár a szovjet-német viszony még közeledni látszott egymáshoz,⁸⁴⁴ amit a magyar reprezentációk egyáltalán nem követtek. Még akkor sem, amikor a közös érdek Romániával szemben alkalmat adhatott volna.⁸⁴⁵ Pedig a magyar és a szovjet diplomácia közeledett egymáshoz, melynek tanújele az 1849-es honvéd zászlók egy részének visszaadása volt 1941. március 20-án.⁸⁴⁶ Még az átadási ceremónia sem került be a filmhíradóba. Ezzel ellentétben 1948. áprilisában megjelenő Új Magyar Filmiroda (a továbbiakban: UMFI) Magyar Filmhíradó 4. számának 1. híre, beszámolt arról, hogy a baráti Szovjetunió 203 darab történelmi lobogót adott vissza a Magyarországnak.⁸⁴⁷

1941. júliusában aztán két új kategória jelent meg a filmhíradó vásznán. Ugyanis a MVH-907/3. számú filmhírével megindult az „... *Európa felszabadításáért folyó keresztes háború* ...”⁸⁴⁸, ami után a keleti frontról rendszeresen jelentek meg a filmhírek. Az első hír kellően megadta a továbbiak alaphangvételét. A 907. számú filmhíradóval kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a 9. híre bevezette azt az alkategóriát, melyben a honvédség is részese a fegyveres küzdelemnek.⁸⁴⁹ A filmhír a gyorsadtest csapatait jeleníti meg, melyben az elfoglalt Kolomea településén vonulnak keresztül. A filmhír vizualizációjában először a háború pusztítását ábrázolták, melyet leégett házak és felrobbantott hidak motívumai szimbolizáltak. (5-25. mp.) A következő felvételen a háború elől menekülőket láthatta a közönség. (26-39. mp.) A narráció szerint a lakosság éppen lakóhelyére tért vissza. Ezzel szimbolizálva, hogy a háborús pusztítás után a békés állapotot képesek visszaállítani. Viszont a háborúnak nincs vége, így a magyar páncélosok Kolomea utcáin vonulnak át az érdeklődő tömeg szeme láttára, mintha egy hazai rendezvényre indulnának (40-57. mp.). A mindössze 57 másodperces hír tömören foglalta össze a „keresztes háború” lényegét. A Vörös Hadsereg mindent elpusztít, amíg a Honvédség el nem foglalja a területet, majd a lakosság visszatér és békében szemléli, ahogy a katonák tovább indulnak az újabb területek birtokbavételére.

⁸⁴⁴ Rapallói szerződést 1922. április 16-án írták alá az olaszországi Rapallóban. In: Halmosy (1983), 208-211.; Német-szovjet barátsági és semlegességi szerződést írtak alá 1926. április 14-én Berlinben, melyet 1931-ben Moszkvában meghosszabbítottak. In: Uo. 254-259.; német-szovjet megneemtámadási szerződés, melyet 1939. augusztus 23-án írtak alá Moszkvában. In: Uo. 466-469.

⁸⁴⁵ A szovjet-román jegyzékváltás Besszarábia visszaadásáról 1940. június 26-28. közt. In: Uo. 484-487.

⁸⁴⁶ Olasz (2014), 90-103.

⁸⁴⁷ umfi-04-01

⁸⁴⁸ mvh-0907-03 7-9. mp.

⁸⁴⁹ Az mvh-0906-07 számú híre a „Szovjet orvtámadás pusztítása Kassán” címet viseli. Sajnos az idők során a filmfelvétel elveszett, ezért vizualizációra irányuló vizsgálatot nem lehet lefolytatni. A 906. folyószámú híradó a tárgyhétet megelőzően jelent meg, viszont minden bizonnyal ez még a kassai bombázásról mutatható képeket, és nem azt, hogy az ország aktív részvevőjévé válik a harccselekményeknek. Így a fenti megállapítást, miszerint az első fegyveres küzdelemben való részvételt reprezentáló kép az mvh-0907-09 számú híre ábrázolja.

51. ábra "Honvédségünk Kolomeában" első képe Magyarország hadbalepéséről

A filmhíradóról általánosságban elmondható, hogy elég békés hangvételű, valamint tartózkodik a negatív hangvételtől, így amikor ezt a határt átlépik, akkor annak külön jelentősége van. Az országok hosszú sorában a Szovjetunió ennek a „határátlépésnek” a tökéletes példája. Alig akad róla pozitív beállítás, viszont negatív képi reprezentáció és narráció annál több. A filmhíradó szerkesztése és rendezése nem semleges pozíciót foglal el, hanem magasabbra helyezi magát, ezzel konstrukcióiban negatív szereplőként ábrázolja alanyát. Fekete Bálint elemezte a Magyar Világhíradó 908. részének egyik hírét, melyben a GPU borzalmairól számoltak be.⁸⁵⁰ A cikkében leírta, hogy az egyik legmegrázóbb megjelenítést választották a bolsevisták rémtetteinek a megjelenítésére, még hozzá a tömegesen kivégzett emberek holttesteit rögzítették a felvételekre. Megállapítása szerint ennyire szélsőséges megjelenítést máskor nem alkalmaztak.⁸⁵¹ A kijelentése helytálló, viszont a negatív képalkotásnak a csúcspontját 1942-ben éri el, amikor egy filmhíradón belül több, de kevésbé ennyire drasztikus képet jelenítettek meg közel egymáshoz. Erre jó példa a 963. számú filmhíradó, melyet érdemes jobban szemügyre venni.

⁸⁵⁰ mvh-0908-02

⁸⁵¹ Fekete (2014), 20.

A 963. híradó első hírében önkéntes tűzoltók ünnepelték Budapesten a megalakulásuk 70. évfordulóját az országzászló őrsege alatt.⁸⁵² A díszes ceremónia hosszas tiszteletadás képeivel és ünnepi térzene kíséretében került ábrázolásra.⁸⁵³ Második hírben⁸⁵⁴ a debreceni Nyári Egyetem megnyitóját láthatja a néző, melyet a narráció azzal kísér végig, hogy a nyitóbeszédet Kállay Miklós miniszterelnök tartotta „Magyarország és Európa” címmel. Harmadik hírben a városligeti vásárváros építését mutatták be.⁸⁵⁵ Negyedik hír beszámolt a vitézek, tűzharcosok és nemzetvédelmi keresztesek egyesülésének üléséről. A beszédet szintén a miniszterelnök tartotta, melyben elmondta, hogy a társadalmi szerveződés célja *„A nemzet lelkének a rendjét megőrizni, mikor a katonánk ottan a halálban rendet vág ...”*⁸⁵⁶ Ötödik hír képi világa a balatoni vitorlázás békés elfoglaltságát idézte fel.⁸⁵⁷ A hatodik hírben az erdélyiek Kenderesen állítottak székelykaput a kormányzó tiszteletére.⁸⁵⁸ A hetedik hír már közvetlenül a keleti frontról érkezett. Bár a forrás sérült, de lényegében azt mutatta be, hogy a honvédek tábori istentiszteletre jártak a harcok szünetében, valamint a hányattatott sorsú lakosság kereszteltetni vitte a gyermeket az éppen maradt templomba.⁸⁵⁹ Itt is az az ábrázolás került felszínre, mely már az első keleti frontot megjelenítő hírben, hogy a vörös katonáktól távol, a saját katonák nyomában visszatérhetett a békés élet. A nyolcadik hírben feltűnt a fronton szolgálatot teljesítő Horthy István repülő főhadnagy, aki a kormányzóhelyettesi rangjából eredően meglátogatta a 2. hadsereg parancsnokát, vitéz Jány Gusztán vezérezredest.⁸⁶⁰ Ebben a hírben nem közvetlenül a vörös hadsereget reprezentálták, hanem azt erősítették, hogy a haderő és vele a kormányzó fia is kint van a fronton. akit összekötve az előző hírrel a békés életet hozza el a helyieknek. Az utolsó hír a filmhíradó teljes időtartamának a felét foglalja magában és arról szól, hogy a magyar csapatok előrenyomultak a Don vonaláig.⁸⁶¹

Bár a filmhíradó egymáshoz lazán kapcsolódó hírekből állt össze, állásfoglalásom szerint a hírek egymásutánisága mégis összefüggést és saját kontextust teremt, mivel a néző egymás után látja őket. Ezért az előző hír mindig hatással van a következőre, akár tudatosan állították össze a szerkesztők, akár nem. Így a filmhíradó egymás után következő hírei kis történetet

⁸⁵² mvh-0963-01

⁸⁵³ Szerzői megjegyzés: Az audiovizuális források lehetséges kutatási irányai között van a vizuális képanyag és zenei aláfestés vizsgálata, mely megmutatja, hogy egyes eseményekhez, cselekményekhez és történetekhez milyen audio hangvilágot párosítottak a múltban. Kiváltképpen azért, mert a zenei hangzás nemcsak a társadalom, de az emberi kultúra szerves része.

⁸⁵⁴ mvh-0963-02

⁸⁵⁵ mvh-0963-03

⁸⁵⁶ mvh-0963-04

⁸⁵⁷ mvh-0963-05

⁸⁵⁸ mvh-0963-06

⁸⁵⁹ mvh-0963-07

⁸⁶⁰ mvh-0963-08

⁸⁶¹ mvh-0963-09

mesélnek el az aktuális jelenről. Ebből kifolyólag – például – a 963. filmhíradó⁸⁶² reprezentálhatta a hazai hagyományokat és békés életet, a tekintélyelvű rendszer pozitív fejleményét, a magyarság európai közösségét, mely keleten is megőrzi a hazai értékeit, békét hoz és szakadatlanul úzi a Vörös Hadsereget egyre távolabb és távolabb. A filmhírek egymás utánisága újabbnál újabb ingert váltott ki a nézőből. Tehát az, hogy a készítés során milyen tudatosság volt a filmhírek híradón belüli elhelyezésének, nem azt jelenti, hogy az elkészült produktumot ne lehetne egy egységként kezelni és megvizsgálni. Másként fogalmazva, ha egy öt filmhírből álló híradóban van négy békés sporthír és egy erőszakos lázadókat megjelenítő, akkor az a hírek egymáshoz viszonyított tulajdonságai felerősítik az erőszakos negatív jellegét. Viszont, ha az öt hírből négy negatív külföldi és csak egy pozitív hazai vonatkozású, akkor az a hazait fogja „szépíteni”. A hírek egymásutánisága más-más értelmezést kölcsönöz egy-egy filmhírnek. Ezért, bár a filmhíradót az aktualitás és a rendelkezésre álló alapanyag függvényében különösebb gondozás nélkül rakták egymás után, azok egységként való vizsgálata mégis indokolható.

A Szovjetunió ábrázolása kapcsán még beszélni kell arról a jelenségről, mely az 1943-as visszaesésben ölt testet. Az 53. és 54. ábrákon is látható, hogy az 1942-ben rekordnagyságúak voltak, viszont 1943-ra ezek a reprezentációk a harmadukra estek vissza. 1944-re pedig ismét kisebb emelkedés figyelhető meg. A jelenség azért különös, mert a háború a legkevésbé sem ért véget. A magyar csapatok pedig folyamatosan a megszállt területeken vagy éppen a keleti front más szegletében voltak. Továbbá a front közeledtével az országra fenyegető veszély egyre inkább fokozódott. Ebből arra gondoltam, hogy a nagyobb érdeklődés okán egyre több hír fog majd szólni a keleti frontról, mégis ennek az ellenkezője figyelhető meg.

A Kállay-kormány azonosította a háború kedvezőtlen alakulását és a 2. hadseregének elvesztését, így diplomáciai mozgástér kiszélesítésén kezdett dolgozni. A főszerkesztői értekezleten többször utaltak a hangvétel módosítására.⁸⁶³ A filmhíradókból ez tisztán kimutatható. A korszak vezetői között, amibe bele lehet érteni a médiavezetőkön túl a politikai szektor vezetőit is, köztük magával a kormányzóval, rendelkeztek egy komoly bolsevizmussal szembeni ellenszenvvel. Ez egy olyan kognitív korlátot képzett bennük, hogy a vesztes csata után a legpozitívabb lépésük annyi lehetett, hogy kevesebb publikált hír jelenik meg a Szovjetunióról. A külvilágnak is szánt világhíradóban ezért lehetett az, hogy a korábbi évtől eltérően jóval kevesebb hír jelet meg a Szovjetunióról, ezáltal csökkentve a róluk szóló negatív

⁸⁶² mvh-0963-01

⁸⁶³ 1943. január 20. és február 24-ei közti minden értekezleten beszéltek a doni katasztrófáról. A február 24-én elhangzott egy reflexió a „totális kiállítás” gondolatára. A vezérkar delegáltja elmondta, hogy az elvesztett 2. hadsereg hadfelszerelését is máshonnan szedték össze. Az ország pedig a trianoni rendezés okán nem rendelkezik elég erőforrással ahhoz, hogy teljes mozgósítást rendeljen el. Megkérték a sajtó munkatársait, hogy aki ehhez nem ért az ne szóljon bele. In. Joó (2007), 168.

hírek számát. Arra viszont már nem futotta a politikai vezetőknek, vagy a főszerkesztőknek, hogy kommunikációs fordulatként egy békülékeny hangnemmel készítsék elő a lakosságot a békekötésre.

4.5. Ausztria képi ábrázolása

4.5.1. Tendenciák és témák

A meghatározó országok sorában Ausztria a következő, mely a maga 309⁸⁶⁴ darab előfordulásával nem sokkal marad le a nyugati országok mögött, és messze felülmúlja a

⁸⁶⁴ mh-07-02; mh-16-03; mh-26-02; mh-28-02; mh-30-01; mh-36-04; mh-38-04; mh-40-01; mh-61-04; mh-65-03; mh-83-04; mh-84-01; mh-88-04; mh-91-01; mh-103-05; mh-111-03; mh-112-04; mh-115-03; mh-116-01; mh-126-03; mh-128-03; mh-135-03; mh-136-01; mh-139-02; mh-145-03; mh-149-03; mh-152-02; mh-164-01; mh-175-04; mh-176-03; mh-178-01; mh-186-02; mh-197-01; mvh-202-02; mvh-220-02; mvh-232-02; mvh-239-05; mvh-240-01; mvh-245-02; mh-257-05; mh-294-04; mh-297-02; mh-310-02; mh-328-07; mh-334-03; mh-340-01; mh-342-03; mh-346-05; mh-346-07; mh-363-01; mvh-0399-01; mvh-0402-07; mvh-0405-07; mvh-0406-05; mvh-0416-05; mvh-0420-06; mvh-0422-04; mvh-0427-06; mvh-0428-05; mvh-0434-01; mvh-0437-03; mvh-0438-06; mvh-0443-05; mvh-0450-05; mvh-0453-05; mvh-0453-09; mvh-0457-03; mvh-0459-05; mvh-0462-03; mvh-0464-03; mvh-0468-05; mvh-0469-01; mvh-0471-06; mvh-0472-07; mvh-0474-05; mvh-0475-07; mvh-0478-09; mvh-0480-03; mvh-0480-05; mvh-0480-06; mvh-0481-05; mvh-0483-05; mvh-0484-04; mvh-0488-04; mvh-0491-06; mvh-0492-01; mvh-0493-04; mvh-0494-02; mvh-0494-06; mvh-0497-06; mvh-0498-06; mvh-0501-08; mvh-0502-08; mvh-0503-08; mvh-0504-07; mvh-0505-07; mvh-0506-02; mvh-0512-06; mvh-0516-05; mvh-0516-08; mvh-0517-01; mvh-0518-08; mvh-0520-03; mvh-0521-03; mvh-0521-04; mvh-0521-05; mvh-0522-07; mvh-0523-05; mvh-0523-06; mvh-0526-06; mvh-0526-07; mvh-0536-09; mvh-0539-05; mvh-0540-04; mvh-0546-07; mvh-0547-02; mvh-0548-01; mvh-0549-08; mvh-0550-05; mvh-0552-07; mvh-0555-05; mvh-0555-07; mvh-0556-01; mvh-0556-05; mvh-0557-08; mvh-0559-05; mvh-0562-06; mvh-0563-06; mvh-0564-01; mvh-0564-07; mvh-0565-03; mvh-0565-05; mvh-0570-05; mvh-0571-01; mvh-0573-07; mvh-0574-04; mvh-0574-05; mvh-0576-09; mvh-0577-03; mvh-0579-05; mvh-0581-05; mvh-0582-05; mvh-0583-06; mvh-0584-01; mvh-0584-07; mvh-0585-01; mvh-0586-04; mvh-0588-10; mvh-0589-08; mvh-0591-01; mvh-0591-04; mvh-0593-05; mvh-0593-07; mvh-0594-01; mvh-0594-06; mvh-0598-06; mvh-0599-02; mvh-0599-07; mvh-0600-02; mvh-0603-04; mvh-0604-06; mvh-0607-07; mvh-0610-06; mvh-0611-04; mvh-0613-01; mvh-0614-06; mvh-0615-04; mvh-0616-05; mvh-0619-07; mvh-0620-03; mvh-0620-04; mvh-0621-04; mvh-0626-02; mvh-0627-07; mvh-0628-05; mvh-0628-06; mvh-0630-02; mvh-0631-07; mvh-0632-06; mvh-0663-01; mvh-0633-02; mvh-0633-05; mvh-0633-06; mvh-0637-05; mvh-0638-06; mvh-0642-06; mvh-0642-08; mvh-0643-09; mvh-0645-05; mvh-0647-04; mvh-0647-07; mvh-0648-06; mvh-0648-07; mvh-0649-08; mvh-0650-06; mvh-0653-04; mvh-0654-05; mvh-0656-04; mvh-0656-07; mvh-0656-08; mvh-0657-04; mvh-0658-04; mvh-0658-05; mvh-0659-04; mvh-0659-08; mvh-0660-01; mvh-0662-05; mvh-0663-01; mvh-0664-07; mvh-0665-02; mvh-0666-08; mvh-0667-04; mvh-0667-05; mvh-0669-06; mvh-0670-04; mvh-0672-01; mvh-0672-03; mvh-0673-01; mvh-0676-08; mvh-0677-06; mvh-0678-05; mvh-0680-08; mvh-0681-04; mvh-0681-07; mvh-0681-08; mvh-0683-02; mvh-0683-05; mvh-0686-08; mvh-0688-10; mvh-0689-01; mvh-0689-04; mvh-0689-05; mvh-0690-04; mvh-0690-07; mvh-0696-03; mvh-0697-09; mvh-0698-07; mvh-0699-06; mvh-0700-02; mvh-0700-07; mvh-0701-06; mvh-0704-05; mvh-0704-07; mvh-0705-04; mvh-0705-06; mvh-0706-04; mvh-0707-06; mvh-0707-09; mvh-0708-06; mvh-0709-05; mvh-0709-06; mvh-0710-03; mvh-0712-06; mvh-0712-07; mvh-0714-05; mvh-0716-06; mvh-0718-07; mvh-0719-07; mvh-0720-01; mvh-0720-07; mvh-0721-09; mvh-0723-01; mvh-0725-02; mvh-0725-03; mvh-0725-04; mvh-0725-09; mvh-0727-02; mvh-0727-02 (jelzethiba: 10. hír); mvh-0728-09; mvh-0730-08; mvh-0733-09; mvh-0734-05; mvh-0734-06; mvh-0734-07; mvh-0735-08; mvh-0735-09; mvh-0736-04; mvh-0736-05; mvh-0738-08; mvh-0739-09; mvh-0740-07; mvh-0743-09; mvh-0744-05; mvh-0747-08; mvh-0747-12; mvh-0749-10; mvh-0751-04; mvh-0751-07; mvh-0758-01; mvh-0761-05; mvh-0767-09; mvh-0775-11; mvh-0777-04; mvh-0782-05; mvh-0783-08; mvh-0803-04; mvh-0804-05; mvh-0815-02 (jelzethiba: 5. hír); mvh-0817-01; mvh-0863-06; mvh-0864-01; mvh-0881-08; mvh-0884-08; mvh-0936-05; mvh-0952-10; mvh-0958-06; mvh-0971-01; mvh-1000-01; mvh-1007-02; mvh-1042-04; hfk-43-01

szomszédos országok (trianoni rendezést követő határoknak megfelelően) bármelyikét. Ez a Párizs környéki békerendszer előtti közös monarchikus berendezkedésre vezethető vissza. Ennek a reprezentációs alkategóriákban egyértelmű nyomai láthatók. Az előfordulások megoszlása szinte az egész időszakra kiterjedt, annak ellenére, hogy 1938. március 12-én az önálló államisága megszűnt, mivel a német hadsereg bevonult az országba, majd Bécsben kimondták a Németországhoz való csatlakozást.⁸⁶⁵ Ezt követően mégis akadtak olyan hírek, melyek Ausztriához köthetők voltak. Ezek alapvetően olyanok, amikben Ausztria megnevezés helyett Bécs városának nevét adták meg a származási helynek. Ilyen volt a Berlin-Bécs-Budapest nemzetközi regattaverseny 1942-ben.⁸⁶⁶ A filmhírben kifejezetten kihangsúlyozták, hogy városközi verseny kerül lebonyolításra, tehát Berlin és Bécs közt egyértelmű különbséget tettek (12-15. mp.). A filmhír további részében a versenyzőket a főváros szerint határozták meg, és nem a nemzet szerint (22-24. mp.), mint ahogy az egyébként a nemzetközi versenyeken szokás volt. Számos labdarúgó-válogatott mérkőzés is volt, és hacsak nem a főváros szintű válogatott csapatok játszottak, akkor a nemzet nevét adták meg csapatnévnek. Ilyen volt például 1928-ban a magyar-osztrák válogatott mérkőzés.⁸⁶⁷

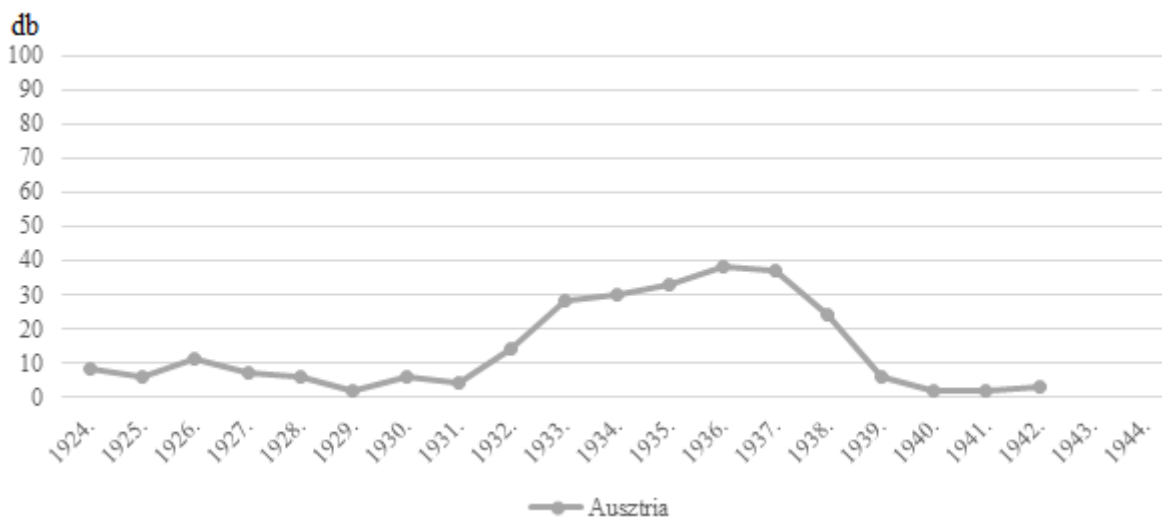
Az ausztriai hírek eloszlása az idő függvényében a 56. ábrán⁸⁶⁸ látható. A teljes vizsgált időszakot három szakaszra lehet bontani. Az első a Magyar Híradó időszaka, mely a kezdetektől egészen 1931-ig tartott, amikor áttértek a Magyar Világhíradó publikálására. A második időszak pedig 1938. márciusától kezdődik, melyben az Ausztriáról szóló hírek egyre inkább elenyésztek a Német Birodalom árnyékában, majd 1943-tól el is tűnnek. Ekkor már nem volt jelentősége a bécsi kapcsolatok ápolásának, ugyanis az országvezetés figyelmét sokkal fontosabb városok kötötték le, mint Berlin, Stockholm, Isztambul vagy Lisszabon, még ha ez a filmhíradókban nem is jelent meg.

⁸⁶⁵ 1938. február 12-én Schuschnigg kancellár obersalzbergi látogatása során jegyzőkönyvet kapott a német féltől, mely korlátozza Ausztria szuverenitását. Ezzel kapcsolatban Ausztriában népszavazást tűztek ki 1938. március 13-ra, melyet nem tudtak megtartani, mert előző nap a német csapatok bevonultak. Az új kormány Seyss-Inquart vezetésével törvénybe foglalta Ausztria Német Birodalomhoz való tartozásáról. In: Halmosy, 384.

⁸⁶⁶ mvh-0958-06

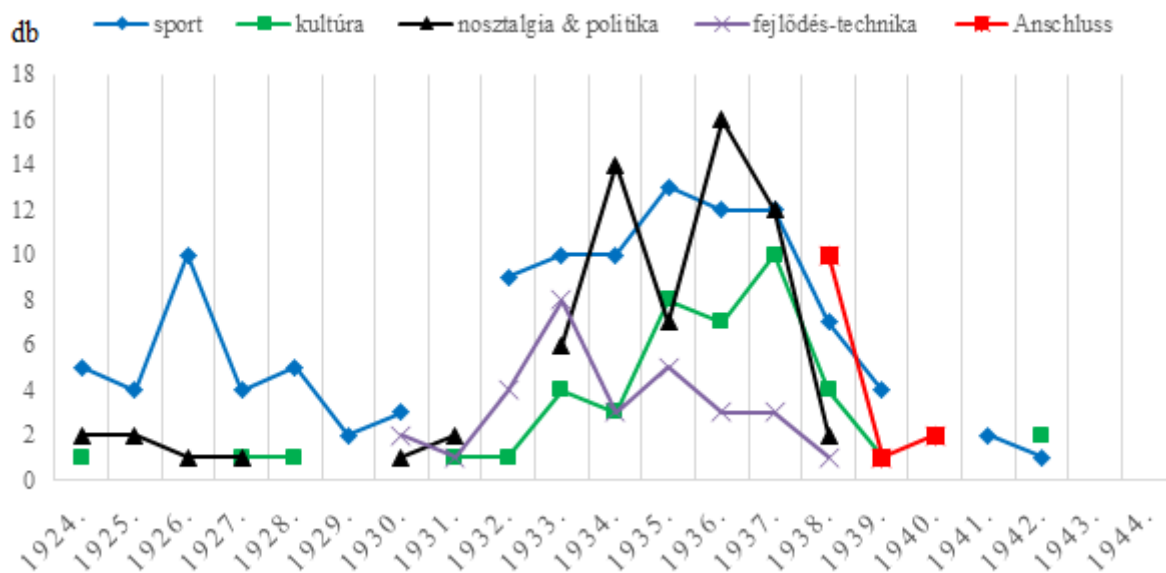
⁸⁶⁷ mvh-220-02

⁸⁶⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

52. ábra Ausztia előfordulásai

A korábbiaktól eltérően Ausztia esetében **öt témakör került megállapításra**, mely a „sport”, a „kultúra”, a „nosztalgia & politika”, a „fejlődés-technológia” és az „Anschluss” nevekkel került beazonosításra. Hozzá kell tenni, hogy a „nosztalgia & politika” és az „Anschluss” témakörei hasonlítanak, viszont markáns különbség köztük, hogy utóbbi idején már Ausztia Németország része volt, így ezt külön érdemes tárgyalni. Az évek szerinti témakörelosztást a 57. ábra⁸⁶⁹ ábrázolja.

53. ábra ausztriai témakörök tendenciái

Az első időszakban a sport hírek abszolút dominanciába kerültek, ráadásul sokkal nagyobb mértékben, mint az eddig vizsgált országoknál. Másik érdekesség, hogy Ausztriával már a kezdetek kezdetén is voltak politikai kapcsolatok, ami nem meglepetés, hiszen nem pusztán a több évszázados közös múlt kötötte össze a két országot, hanem számos intézmény ami, ha

⁸⁶⁹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

technikailag szét is vált, a kapcsolati tőkék és az ismerősség még megmaradt. Viszont a Magyar Híradóra jellemző alacsony híradónkénti hírszámátlag nem eredményezett olyan sokszínű megjelenést, mint a második időszakban. Amikor már a nagyszámú sporthírek mellé felzárkóztak a nosztalgia- és politikai hírek, valamint megközelítette őket a kulturális és fejlődés-technológiai típusú hírek is. A harmadik időszakot az Anschluss vezeti be, majd hirtelen elvág minden kapcsolatot a reprezentáció vertikumában. Ebben az időszakban Ausztria irányából 1-2 szórványos előfordulás fedezhető fel, ami még emlékeztet arra, hogy a monarchiában még közös országot alkotott a két nemzet.

A hírek kicsivel több mint 42%-át a **sporthírek** teszik ki, ami jelentősnek mondható. Gondoljunk csak arra, hogy ez az arány az angolok és a franciák esetében csak megközelítette az egyharmadnyi arányt. A sporthírek alkategóriáját tekintve messze a labdarúgás volt a legnépszerűbb. Összesen 29 olyan előfordulás⁸⁷⁰ volt, mely ezt a sportot népszerűsítette. Ismét felelevenítve azt a fajta visszacsatolást, mely a közönség irányából hat a média szerkesztőire. Mert ebben a példában is azt kell látnunk, hogy nem pusztán a médiareprezentációk nagy számától vált a labdarúgás népszerűvé, hanem a labdarúgás már önmagában is népszerű volt a közönség köreiben, amit tovább fokozott a média, ez aztán még nagyobb népszerűséget hozott az emberek körében, ami még inkább arra sarkalta a média szerkesztőit, hogy foglalkozzanak a témával. Tehát, bár a médiatermék önmagában egy tranzaktív kommunikációs forma, az mégis kölcsönhatásban, így egy speciális kommunikációban van a közönségével.

Más sportágak sokkal kisebb reprezentációt kaptak. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a monarchia sportja a labdarúgás volt. Jelentékeny előfordulással bírt még a jégkorcsolya, jégkorong, síelés, atlétika és a különböző evezős versenyek. Ritkább volt az autóverseny, lovas verseny, ökölvívás, asztalitenisz, gyaloglás, valamint 1-2 előfordulással bírt még a tenisz, vívás, kerékpározás, motorverseny, biliárd, vitorlázás, műrepülés, golf, motorcsónak verseny, kézilabda, sportvadászat, bridzs játék és az ujjhúzóverseny. Kissé meglepő, hogy az autentikus versenyszámok, melyek nagyobb hagyományokra tekinthetnek vissza, mint a vívás, vadászat vagy a lovas sportok, mennyire nem vezették a kikapcsolódás és szórakozás társadalmi rituáléjának számító időtöltések reprezentációs listáját. A fenti sporttevékenységekből sok volt az osztrák-magyar versengés, melybe néha bekapcsolódott a német vagy az olasz fél is. Mivel a Horthy-korszakra a sportok reprezentációi ilyen komoly értéket értek el, ezért kikövetkeztethető, hogy a társadalomban már korábban kellett terjednie ezeknek a játékoknak,

⁸⁷⁰ mh-07-02; mh-36-04; mh-38-04; mh-61-04; mh-83-04; mh-103-05; mh-116-01; mh-135-03; mh-186-02; mh-197-01; mvh-220-02; mvh-239-05; mvh-245-02; mh-294-04; mh-328-07; mvh-0416-05; mvh-0427-06; mvh-0450-05; mvh-0472-07; mvh-0478-09; mvh-0480-03; mvh-0502-08; mvh-0555-05; mvh-0579-05; mvh-0633-05; mvh-0658-04; mvh-0712-07; mvh-0740-07; mvh-0815-05

hiszen a média érdeklődése a népszerű, sok embert vonzó társadalmi rendezvények irányába fordult, melyek az előbb említett módon eszkalálhatták az egyes rendezvény népszerűségét.

A következő témakör a **kultúrára** vonatkozik, mely elsősorban a második időszakban volt jelen a filmhíradó színterén. Az már a diagram alapján is megállapítható, hogy harmadannyi volt a megjelenésük száma, mint a sporttevékenységé, melyet egyébként szintén lehet kulturális tevékenységként is azonosítani. A kulturális reprezentáció két alkategóriára bontható, az egyik Bécshez, a másik az Alpok hegységhez köthető. Előbbiből több alkalommal is megjelent a bécsi operabál,⁸⁷¹ mint társadalmi és kulturális esemény. Mindhárom esetben a nyitótánc és a bál során előadott táncos koreográfiák kerültek bemutatásra. Ezek mellett minden esetben bemutatták a bál fővédnökének számító előkelőséget, illetve az ünnepi díszbe öltözött résztvevő közönséget, kiemelve a pompás külsőségeket. Az 573. filmhíradóban az inzertszövegben még azt is megjegyezték, hogy a Nagy Háború után első alkalommal rendezték meg a jótékonysági bált.⁸⁷²

Az Alpok-hegység kapcsán alapvetően a tiroli szokások kerültek előtérbe.⁸⁷³ Megjelentek a népi motívumok legjellegzetesebb elemei, melyek a tiroli nadrág, a tiroli pofozótánc (watschenplattler), a tiroli zene, pogány télbúcsúztató, tiroli vadász és helyi nemzeti viseletek. A fenti tradicionális elemek már a média előtt is jelen lehettek (és voltak is), viszont sztereotípiát a média segítségével képezhettek. Azáltal, hogy a média közvetíti a mozgóképet a helyi szokásról, beemeli a széles társadalmi nyilvánosság színterébe, és az egyszerű rítusok ezáltal közösségi kincsé és ikonná válhattak.

Külön témakörbe kerültek azok a típusú reprezentációk, melyek valamilyen **fejlesztést, beruházást és/vagy technikai vívmányt** ábrázoltak. Két önálló alkategóriát is meg lehet határozni az előfordulások által vizualizált képek alapján. Az egyik a fakitermelés tevékenysége, mely az osztrák erdős vidék jellemző sajátossága.⁸⁷⁴ A másik a Budapest és Bécs infrastrukturális összeköttetésének megjelenései, melyben kiemelték a gépjárművek számára használható műutat, a Kandó Kálmán által tervezett villamosvasutat és a dunai hajózást.⁸⁷⁵ Hasonlóan a sporttevékenységekhez, itt is arról beszéltek, hogy Magyarországgal épít összeköttetést, legfeljebb Németországgal vagy Olaszországgal. Például a 492. filmhíradóban⁸⁷⁶ beszámoltak arról, hogy Budapestről hajó indul Wienbe, mely út során

⁸⁷¹ mvh-0573-07; mvh-0676-08; mvh-0727-02 (10. hír)

⁸⁷² mvh-0573-07 18 mp.

⁸⁷³ mvh-0402-07; mvh-0471-06; mvh-0493-04; mvh-0555-07; mvh-0638-06; mvh-0642-08; mvh-0670-04

⁸⁷⁴ mvh-0484-04; mvh-0556-05; mvh-0707-09; mvh-0775-11

⁸⁷⁵ mvh-0346-07; mvh-0453-05; mvh-0492-01; mvh-0611-04; mvh-0663-01; mvh-0698-07

⁸⁷⁶ mvh-0492-01

kikötnek Pozsonyban. Külön érdekessége a hírnek, hogy Bécs városát nem magyarul írták ki, aminek az oka abban a kölcsönhatásban keresendő, hogy a szerkesztők úgy gondolhatták, hogy a közönség így is fogja érteni. Viszont Pozsonyra már nem használták annak szlovák nevét, csak a magyart, ami szintén a közismeret faktorára vezethető vissza. Ez jó példája arra is, hogy az audiovizuális forrásokban külön kutatási lehetőséget adnak az egyes kommunikációs kontextusokban használt hely, intézmény, náció, rassz vagy gender jelentésekre.

Az **Anschlussról** a 734. filmhíradó 5., 6. és 7. hírében számoltak be.⁸⁷⁷ A vizuális megjelenítésben ujjongó tömegeket mutattak és menetelő egyenruhásokat, a határon átkelő katonai járműveket, majd Hitlert a számtalan horogkeresztes zászló közepén. A 6. hírben külön bemutatták Hitler Bécsbe érkezését. A hetedikben pedig beszédéből játszottak le részletet, melyet a végeláthatatlan tömeg előtt mondott el, majd a katonai felvonulás képeivel zárták a filmet. A képi ábrázolásában tanúja lehet a néző annak, ahogyan az események követték egymást. Az egyesülés során a tömegek boldogságához vezető út a katonai erőn és Hitlertől vezetett. Ábrázolták mindezt úgy, hogy a készítők abban a hitben voltak, hogy az általuk sugárzott információ komoly befolyással bírt a nézőikre. Ezt követően az ausztriai reprezentációk csaknem eltűntek a filmhíradóból. A korábban említetteken kívül még a bécsi döntések kapcsán volt megjelenésük, valamint a Kormányzó bécsi látogatásának, viszont ezek már inkább számítanak német reprezentációnak, mint monarchikus birodalmi központú ábrázolásnak.

Ha a médiareprezentációt összekötjük a közgondolkodással, vagy annak valamilyen lenyomatával, akkor azt látjuk, hogy az emberek mentális térképén a felbomlás után 10-15 évvel is még benne lehetett.

4.5.2. Ausztria ábrázolása a „nosztalgia politika” képeiben

A legnagyobb témakör a „**nosztalgia & politika**” címszóval került elnevezésre, melynek névadását az alkategóriák ihlették, melyben viszonylag sok hír sorolható. Az összesített megjelenések arányában 25%-ot jelent, ha ide számítanánk az Anschluss témakörébe tartozókat, akkor ez az arány felmenne 30%-ra. A nosztalgia kifejezés a monarchikus, arisztokratikus és birodalmi gondolkört testesíti meg, mely alapjaiban is Bécshez kapcsolódott. Számos jó példát lehet hozni ennek alátámasztására. Ez mégis hogyan valósult meg egy reprezentációban? Például ilyen volt, amikor Ferenc Józsefről elnevezték a szegedi

⁸⁷⁷ mvh-0734-05; mvh-0734-06; mvh-0734-07

klinikai központot,⁸⁷⁸ vagy amikor Ferenc József halotti maszkját kiállították a Nemzeti Múzeumban,⁸⁷⁹ vagy amikor a császár és király halálának 20. évfordulójára Bécsben szobrot állítottak.⁸⁸⁰ Nosztalgikus módon a filmhíradó első felében az agg uralkodóról mutattak mozgóképes felvételeket, melyben a császári pompa és fényűzés emléknymaira hívták fel a közönség figyelmét. Az uralkodócsalád Magyarországon élő tagjai is rendszeresen megjelentek a filmhíradóban. Ez azért is érdekes lehetne, mert a trónfosztás ugyan megtörtént,⁸⁸¹ de a reprezentatív társadalmi szerepük továbbra is megmaradt. Ami a protokolláris szereptől azért több volt, mert a magyar törvényhozás felsőházában születési előjoguk alapján bekerültek.⁸⁸² Számos eseményen volt jelen József királyi főherceg, melyeken – az audiovizuális forrás tanúsága szerint – gyakorlatilag központi szereplőként nyilvánult meg.

Nem fért bele a filmhíradó etikai normáiba az 1927-es bécsi forradalom, melyet a szociáldemokrata munkásság indított sérelmei miatt.⁸⁸³ A filmhíradó elemzésében a Szovjetunióra emlékeztető retorikát használtak rájuk. Már az inzertszövegben is a „dicstelen” jelzővel minősítették a megmozdulást, majd hozzátették: *„melynek minden eredménye egy tömegsír, vér, könny és üszkös romok.”*⁸⁸⁴ A zavargásokat később tovább pozicionálták azzal a kijelentéssel, hogy *„barikádok díszítik a volt császárváros utcáit”*⁸⁸⁵ Ezt követően alátámasztásként mutattak néhány képet az úttorlaszokról. Mindenfelé a pusztítás nyomait mutatták meg a képeken, majd kiemelték, hogy a hagyományos értékeket képviselő parlamentet a rendőrök védték, nehogy a többi ostromlott épület sorsára jusson. Vizuális alátámasztásként itt békésen üldögélő rendőröket láthat a néző, akik a fegyvereiket is gúlába támasztják.⁸⁸⁶ Ezzel az erő eszközét használaton kívülre helyezve. Mint minden vizuális képnek, ennek is lehet többféle értelmezése, a befogadó néző politikai nézetétől és ideológiájától függően. Egy nacionalista a biztonság zálogát, míg egy szociáldemokrata a terror és elnyomás eszközét láthatja, majd a saját kognitív világcépébe annak megfelelően illeszti bele.

Kicsi arculatváltozással járt – és ezáltal újabb kategóriába kerültek – az 1931-ben kötött osztrák-magyar barátsági szerződés utáni,⁸⁸⁷ vagy még inkább az 1933-as Gömbös Gyula és

⁸⁷⁸ mh-139-02

⁸⁷⁹ mh-145-03

⁸⁸⁰ mvh-0669-06

⁸⁸¹ 1921. évi XLVII. törvénycikk „IV. Károly Ő Felsége uralkodói jogainak és a Habsburg Ház trónörökösödésének megszüntetéséről” tárgyban. In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92100047.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei?keyword%3DXLVII> Letöltve: 2023. 05. 25.

⁸⁸² 1926. évi XXII. törvénycikk „az országgyűlés felsőházáról” tárgyban. 12. §. In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92600022.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei?keyword%3Dkamara> Letöltve: 2023. 05. 25.

⁸⁸³ Murber (2010) 129-172.

⁸⁸⁴ mh-178-01 1-8 mp.

⁸⁸⁵ mh-178-01 117-120 mp.

⁸⁸⁶ mh-178-01 212-223 mp.

⁸⁸⁷ mh-363-01

Engelbert Dollfuss találkozója⁸⁸⁸ utáni hírek. A nosztalgia faktort felváltotta a nemzeti és nemzetközi barátság irányvonal. Az ausztriai kancellár számos hírben szerepelt⁸⁸⁹ és személyének olyan nagy jelentőséget tulajdonítottak, hogy többször megemlékeztek róla halála után is. A „tragikus sorsú kancellár” halálának harmadik évfordulóját a 701. híradóban mutatták be.⁸⁹⁰ Ilyesmire nehéz lenne más hasonló esetet találni. A politikai vonatkozású hírek 1936-ban érték el csúcspontjukat, majd 1937-ben és 1938-ban is magas szinten maradtak. Ez a külkapcsolati tapogatózások felerősödésének voltak a következményei. Bécs sorra járták a magyar, a német és az olasz küldöttségek, valamint Bécsből is érkeztek Budapestre látogatók. Ezek rendszeres témái voltak a filmhíradónak.⁸⁹¹

4.6. Olaszország

4.6.1. Tendenciák és témák

Olaszország a második leggyakrabban előforduló ország a filmhíradóban. Összesen 619 darab megjelenést lehet vele kapcsolatban azonosítani.⁸⁹²

⁸⁸⁸ mvh-0491-06

⁸⁸⁹mvh-0469-01; mvh-0475-07; mvh-0480-06; mvh-0480-05; mvh-0491-06; mvh-0493-04; mvh-0503-08; mvh-0516-08; mvh-0518-08; mvh-0521-04; mvh-0521-05; mvh-0523-05; mvh-0526-07; mvh-0549-08; mvh-0550-05; mvh-0594-06; mvh-0598-06; mvh-611-04; mvh-0701-06

⁸⁹⁰ mvh-0701-06

⁸⁹¹ mvh-0620-04; mvh-0626-02; mvh-0630-02; mvh-0631-07; mvh-0632-06; mvh-0647-04; mvh-0653-04; mvh-0660-01; mvh-0662-05; mvh-0664-07; mvh-0665-02; mvh-0667-04; mvh-0667-05; mvh-0680-08; mvh-0681-04; mvh-0683-02; mvh-0688-10; mvh-0689-04; mvh-0690-04; mvh-0706-04; mvh-0710-03; mvh-0720-01; mvh-0725-02

⁸⁹² mh-03-06; mh-37-01; mh-39-03; mh-42-06; mh-50-01; mh-68-03; mh-83-03; mh-84-01; mh-90-02; mh-99-02; mh-129-04; mh-136-01; mh-142-06; mh-148-06; mh-159-02; mh-163-01; mh-163-02; mh-166-01; mh-169-05; mh-176-01; mvh-205-02; mvh-208-05; mvh-210-05; mvh-212-04; mvh-215-02; mvh-215-04; mvh-216-02; mvh-217-04; mvh-218-04; mvh-221-03; mvh-225-01; mvh-225-04; mvh-228-03; mvh-233-03; mvh-234-02; mvh-239-03; mvh-241-04; mvh-247-03; mvh-252-05; mvh-253-04; mh-257-04; mh-272-04; mh-274-06; mh-275-01; mh-276-02; mh-278-03; mh-278-04; mh-280-02; mh-282-04; mh-284-02; mh-286-03; mh-287-05; mh-290-03; mh-291-06; mh-292-01; mh-298-02; mh-299-02; mh-300-03; mh-301-01; mh-301-04; mh-302-01; mh-302-06; mh-304-03; mh-305-05; mh-306-03; mh-307-05; mh-310-04; mh-311-02; mh-311-04; mh-313-01; mh-314-03; mh-316-02; mh-316-05; mh-317-02; mh-319-02; mh-319-04; mh-320-03; mh-321-04; mh-322-01; mh-323-01; mh-324-04; mh-325-03; mh-325-04; mh-325-05; mh-329-04; mh-330-05; mh-334-01; mh-336-04; mh-337-01; mh-342-05; mh-342-06; mh-347-03; mh-350-05; mh-354-04; mh-355-06; mh-356-05; mh-358-05; mh-359-01; mh-361-01; mh-363-04; mh-364-05; mh-366-02; mh-366-05; mh-368-02; mh-368-04; mh-371-01; mh-374-03; mh-374-05; mh-376-03; mh-378-07; mh-380-01; mh-386-05; mh-390-02; mh-390-04; mh-390-05; mh-393-04; mh-396-02; mh-397-03; mvh-0402-08; mvh-0408-03; mvh-0411-05; mvh-0417-05; mvh-0417-06; mvh-0422-05; mvh-0431-01; mvh-0435-03; mvh-0437-02; mvh-0437-03; mvh-0441-01; mvh-0445-07; mvh-0446-03; mvh-0449-08; mvh-0450-01; mvh-0451-01; mvh-0452-01; mvh-0453-09; mvh-0456-08; mvh-0456-09; mvh-0457-08; mvh-0471-08; mvh-0472-05; mvh-0472-08; mvh-0474-05; mvh-0476-06; mvh-0477-01; mvh-0479-02; mvh-0479-08; mvh-0480-06; mvh-0480-08; mvh-0484-02; mvh-0484-07; mvh-0489-07; mvh-0491-04; mvh-0493-07; mvh-0494-01; mvh-0494-02; mvh-0501-06; mvh-0501-09; mvh-0504-07; mvh-0505-03; mvh-0505-08; mvh-0506-09; mvh-0508-05; mvh-0508-07; mvh-0510-09; mvh-0511-05; mvh-0511-09; mvh-0514-09; mvh-0518-08; mvh-0520-03; mvh-0520-07; mvh-0520-09; mvh-0521-01; mvh-0523-03; mvh-0523-04; mvh-0524-05; mvh-0525-08; mvh-0526-06; mvh-0526-07; mvh-0530-01; mvh-0531-04; mvh-0535-06; mvh-0536-07; mvh-0538-04;

Ez olyan nagy szám, hogy átlagosan akár minden második filmhíradóban lehetett volna egy ábrázolás az országról. Mint ahogy a lábjegyzetben látszik, számos olyan filmhíradó volt,

mvh-0539-08; mvh-0540-08; mvh-0542-08; mvh-0543-04; mvh-0547-07; mvh-0548-01; mvh-0548-05; mvh-0649-02; mvh-0549-04; mvh-0549-08; mvh-0550-08; mvh-0552-06; mvh-0553-07; mvh-0556-07; mvh-0557-04; mvh-0559-08; mvh-0565-05; mvh-0565-06; mvh-0566-03; mvh-0568-06; mvh-0568-08; mvh-0569-05; mvh-0570-04; mvh-0571-07; mvh-0571-08; mvh-0572-06; mvh-0572-09; mvh-0576-06; mvh-0577-04; mvh-0579-05; mvh-0580-10; mvh-0581-03; mvh-0581-06; mvh-0582-07; mvh-0584-01; mvh-0586-04; mvh-0586-05; mvh-0587-04; mvh-0589-02; mvh-0589-07; mvh-0590-07; mvh-0591-04; mvh-0591-08; mvh-0592-05; mvh-0593-04; mvh-0594-04; mvh-0594-06; mvh-0595-08; mvh-0598-08; mvh-0599-02; mvh-0601-01; mvh-0601-05; mvh-0602-07; mvh-0603-07; mvh-0604-04; mvh-0604-05; mvh-0604-06; mvh-0605-06; mvh-0606-07; mvh-0607-03; mvh-0608-07; mvh-0609-06; mvh-0610-07; mvh-0611-08; mvh-0612-07; mvh-0613-05; mvh-0614-01; mvh-0615-05; mvh-0615-08; mvh-0618-07; mvh-0620-07; mvh-0621-05; mvh-0621-07; mvh-0622-07; mvh-0625-07; mvh-0627-02; mvh-0628-07; mvh-0630-06; mvh-0631-06; mvh-0631-07; mvh-0632-03; mvh-0632-06; mvh-0633-08; mvh-0635-07; mvh-0636-05; mvh-0637-04; mvh-0638-03; mvh-0639-10; mvh-0640-10; mvh-0642-02; mvh-0642-07; mvh-0643-05; mvh-0644-03; mvh-0646-08; mvh-0649-02; mvh-0649-03; mvh-0650-06; mvh-0654-04; mvh-0655-05; mvh-0656-09; mvh-0657-04; mvh-0659-05; mvh-0659-08; mvh-0660-01; mvh-0662-08; mvh-0663-07; mvh-0664-03; mvh-0664-07; mvh-0665-02; mvh-0665-03; mvh-0665-04; mvh-0666-04; mvh-0667-01; mvh-0667-02; mvh-0667-03; mvh-0667-04; mvh-0667-05; mvh-0668-09; mvh-0671-05; mvh-0672-04; mvh-0672-06; mvh-0673-01; mvh-0673-04; mvh-0674-09; mvh-0677-07; mvh-0678-04; mvh-0678-09; mvh-0682-07; mvh-0683-05; mvh-0683-07; mvh-0687-09; mvh-0688-09; mvh-0688-10; mvh-0689-01; mvh-0690-09; mvh-0691-05; mvh-0692-01; mvh-0692-02; mvh-0692-03; mvh-0692-04; mvh-0692-05; mvh-0692-06; mvh-0692-07; mvh-0692-08; mvh-0692-09; mvh-0693-06; mvh-0693-08; mvh-0693-09; mvh-0695-01; mvh-0696-09; mvh-0698-08; mvh-0699-08; mvh-0700-05; mvh-0701-01; mvh-0701-08; mvh-0702-08; mvh-0704-06; mvh-0706-04; mvh-0708-04; mvh-0710-06; mvh-0710-07; mvh-0710-08; mvh-0710-09; mvh-0711-04; mvh-0711-08; mvh-0711-09; mvh-0712-08; mvh-0712-09; mvh-0714-03; mvh-0714-06; mvh-0714-09; mvh-0715-09; mvh-0717-05; mvh-0717-07; mvh-0718-09; mvh-0719-10; mvh-0720-02; mvh-0721-08; mvh-0721-11; mvh-0722-04; mvh-0722-06; mvh-0722-08; mvh-0723-05; mvh-0723-08; mvh-0724-08; mvh-0725-02; mvh-0725-03; mvh-0725-04; mvh-0726-04; mvh-0726-08; mvh-0730-05; mvh-0731-07; mvh-0733-08; mvh-0735-06; mvh-0735-08; mvh-0737-09; mvh-0739-07; mvh-0740-08; mvh-0741-02; mvh-0745-07; mvh-0749-08; mvh-0751-05; mvh-0752-09; mvh-0753-03; mvh-0754-03; mvh-0755-09; mvh-0757-02; mvh-0761-06; mvh-0762-07; mvh-0762-12; mvh-0763-04; mvh-0763-05; mvh-0763-06; mvh-0763-07; mvh-0763-08; mvh-0765-05; mvh-0765-07; mvh-0767-07; mvh-0767-09; mvh-0767-11; mvh-0769-12; mvh-0770-07; mvh-0770-09; mvh-0771-06; mvh-0774-04; mvh-0774-05; mvh-0774-08; mvh-0775-04; mvh-0776-06; mvh-0776-07; mvh-0776-09; mvh-0777-01; mvh-0778-05; mvh-0778-08; mvh-0778-09; mvh-0780-08; mvh-0781-09; mvh-0782-08; mvh-0783-06; mvh-0784-01; mvh-0785-07; mvh-0787-07; mvh-0788-06; mvh-0788-09; mvh-0790-04; mvh-0790-07; mvh-0791-06; mvh-0791-08; mvh-0791-10; mvh-0792-05; mvh-0792-06; mvh-0792-08; mvh-0793-01; mvh-0795-06; mvh-0795-10; mvh-0795-11; mvh-0796-09; mvh-0797-05; mvh-0800-03; mvh-0802-11; mvh-0803-06; mvh-0803-08; mvh-0803-10; mvh-0804-03; mvh-0804-10; mvh-0805-01; mvh-0805-07; mvh-0805-10; mvh-0810-04; mvh-0810-07; mvh-0811-01; mvh-0811-05; mvh-0812-07; mvh-0812-08; mvh-0813-01; mvh-0813-09; mvh-0815-02; mvh-0816-06; mvh-0816-10; mvh-0817-06; mvh-0818-02; mvh-0819-02; mvh-0820-01; mvh-0821-01; mvh-0821-08; mvh-0822-01; mvh-0823-03; mvh-0824-01; mvh-0827-01; mvh-0829-04; mvh-0829-09; mvh-0830-01; mvh-0831-02; mvh-0831-05; mvh-0833-05; mvh-0834-01; mvh-0836-09; mvh-0838-01; mvh-0838-03; mvh-0839-01; mvh-0841-09; mvh-0842-04; mvh-0842-08; mvh-0843-01; mvh-0846-03; mvh-0846-07; mvh-0847-01; mvh-0847-03; mvh-0847-09; mvh-0848-02; mvh-0850-02; mvh-0852-01; mvh-0854-09; mvh-0855-02; mvh-0857-02; mvh-0857-03; mvh-0857-04; mvh-0859-06; mvh-0860-06; mvh-0860-07; mvh-0861-01; mvh-0861-06; mvh-0862-02; mvh-0862-03; mvh-0863-06; mvh-0863-07; mvh-0863-08; mvh-0864-01; mvh-0866-02; mvh-0867-02; mvh-0867-03; mvh-0868-02; mvh-0868-03; mvh-0870-01; mvh-0870-03; mvh-0872-05; mvh-0873-01; mvh-0873-03; mvh-0877-02; mvh-0877-03; mvh-0880-03; mvh-0882-04; mvh-0883-01; mvh-0884-03; mvh-0884-06; mvh-0884-08; mvh-0885-03; mvh-0887-03; mvh-0888-03; mvh-0890-03; mvh-0892-02; mvh-0894-03; mvh-0895-02; mvh-0897-05; mvh-0899-07; mvh-0901-04; mvh-0901-08; mvh-0907-08; mvh-0912-01; mvh-0912-04; mvh-0912-06; mvh-0913-01; mvh-0916-01; mvh-0916-02; mvh-0917-07; mvh-0920-02; mvh-0920-04; mvh-0923-02; mvh-0923-04; mvh-0924-01; mvh-0926-01; mvh-0929-02; mvh-0930-02; mvh-0931-08; mvh-0932-02; mvh-0933-01; mvh-0933-02; mvh-0934-03; mvh-0935-01; mvh-0936-05; mvh-0937-03; mvh-0938-03; mvh-0941-02; mvh-0942-02; mvh-0943-07; mvh-0945-01; mvh-0945-02; mvh-0945-05; mvh-0946-05; mvh-0947-02; mvh-0949-02; mvh-0951-03; mvh-0953-08; mvh-0954-04; mvh-0954-05; mvh-0956-06; mvh-0958-01; mvh-0958-02; mvh-0958-06; mvh-0959-01; mvh-0961-02; mvh-0964-05; mvh-0965-05; mvh-0970-06; mvh-0971-02; mvh-0975-03; mvh-0978-02; mvh-0979-04; mvh-0980-03; mvh-0980-04; mvh-0984-02; mvh-0986-01; mvh-0990-08; mvh-0991-08; mvh-0996-09; mvh-0999-08; mvh-0999-09; mvh-1000-01; mvh-1001-01; mvh-1001-03; mvh-1004-01; mvh-1005-01; mvh-1008-01; mvh-1010-09; mvh-1017-02; mvh-1074-01; mvh-1076-02; hfk-13-01; hfk-23-01; hfk-46-01; hfk-58-01; hfk-63-01; hfk-67-06; hfk-84-02; hfk-95-03; hfk-100-01

ahol nem is egy, hanem kettő vagy több előfordulás is található. Kivételes alkalom volt a 692. sorszámú kiadvány, melyben hét egymással összefüggő és összetartozó hír jelent meg egy filmhíradóban. Mind a hét filmhír III. Viktor Emánuel⁸⁹³ olasz király magyarországi látogatásáról szólt.⁸⁹⁴ Volt még a filmhíradóban két hír, mely szintén kapcsolódik a király látogatásához, viszont közvetlenül nem jelenik meg benne az uralkodó. Az ötödik filmhírben Ciano gróf koszorúzta meg Gömbös Gyula sírját,⁸⁹⁵ valamint a 9. számú hírben a király tiszteletére begyűjtött budapesti éjszakai díszkivilágítását mutatták be.⁸⁹⁶ Ez a filmhíradó azon kevesek közé tartozik, amelyekben a hírek tartalmuk szerint közvetlenül összefüggnek egymással.

Az olasz előfordulások eloszlása eltér az előző országokéhoz képest. A 58. ábra⁸⁹⁷ látható, hogy már a korábbiakban megszokott három időszak helyett itt több részt lehet beazonosítani.

54. ábra Olaszország előfordulásai

Az olaszoknál az első szakasz a Magyar Híradó időszak első fele, amikor még nem volt cserekapcsolati rendszer és nyitás a nagyvilág felé. Ebből következik, hogy a második időszak az olasz nyitás szakasza, mely addig tart, míg a német kapcsolat ki nem épült és meg nem kezdődött a Magyar Világhíradó korszaka. Az első és második szakasz közti határt hozzá lehet kötni a magyar-olasz örök barátsági szerződéshez.⁸⁹⁸ Míg az első szakaszban az ausztriai hírek domináltak, addig a második szakasz hírei az olasz barátság fényében kerültek szerkesztésre. A második és harmadik szakaszhatárt is hozzá lehet kötni a német cserekapcsolati egyezményhez és a hangsávval történt forgatáshoz. A filmhíradók tekintetében ez az 1931

⁸⁹³ III. Viktor Emánuel olasz király és etióp császár (1869-1947, olasz királyként uralkodott: 1900-1946.)

⁸⁹⁴ mvh-0692-01: koszorúzás a Hősök terén; mvh-0692-02: koszorúzás a rákoskeresztúri temetőben; mvh-0692-03: honvédség díszfelvonulása a király előtt; mvh-0692-04: Gödöllői sólyomvadászat; mvh-0692-06: kormányzó garden party-ja; mvh-0692-07: látogatás a budapesti olasz kolóniánál; mvh-0692-08: látogatás a lóversenypályán.

⁸⁹⁵ mvh-0692-05

⁸⁹⁶ mvh-0692-09

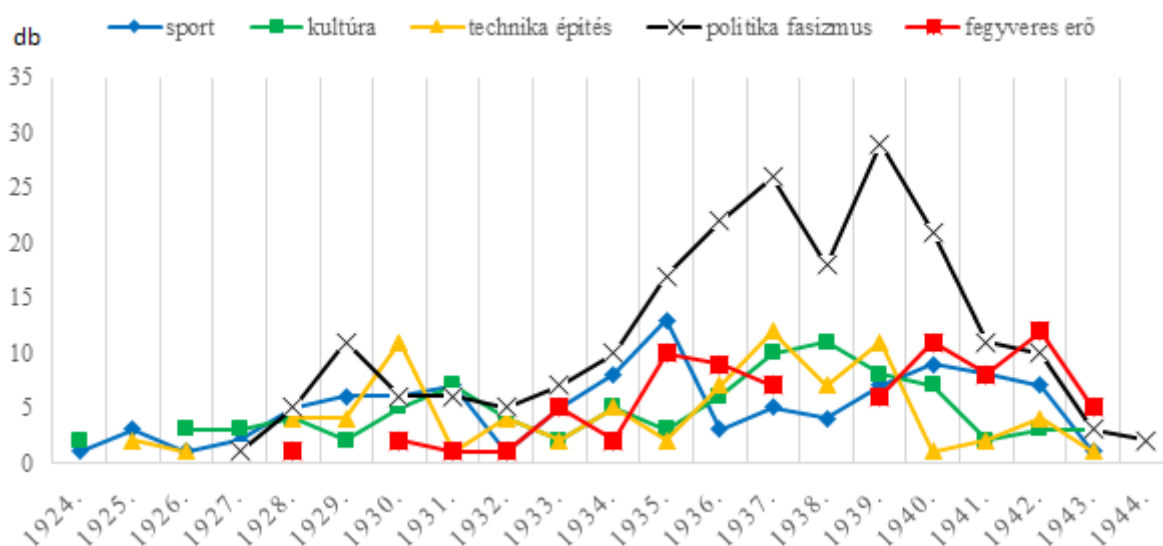
⁸⁹⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

⁸⁹⁸ Benito Mussolini olasz és Bethlen István magyar miniszterelnök 1927. április 5-én Rómában, aláírta az olasz–magyar örök barátsági szerződést.

szeptemberében megjelenő 398. számú filmújsággal realizálódott. Ezután az olasz hírek száma is nőtt, mely csak úgy volt lehetséges, hogy a filmhíradó műsorideje is növekedett. Ez a harmadik szakasz nagyjából a második világháború kitöréséig terjedt. Itt pontos szakaszhatár nincs, de a negyedikben már csökkenő tendencia figyelhető meg az olasz reprezentációk kapcsán. Ez a csökkenés nem abból a normatív jelenségből fakadt, hogy az ellenségeskedés hatására beszüntek volna a cserekapcsolatok, de még a dokumentumok szállításának a nehézségével sem. A negatív tendencia az olasz külkapcsolati szerepkör csökkenésével függött össze. 1943. szeptember 8-án III. Viktor Emánuel király által támogatott politikai manőver során Olaszország kiugrott a világháborúból, majd hadat üzent Németországnak. Ebben az utolsó szakaszban az „olaszbarát” jelenség eltűnt a filmhíradóból. Ez fél évvel a német megszállás előtt megtörtént! Ebben a néma időszakban mindössze 1944 végén bukkantak fel az olaszok, akkor is a duce tevékenységének apropója miatt.

Az előfordulások évenkénti eloszlásán túl a filmhírek **tematikai csoportosításának** számában és eloszlásában is eltérés tapasztalható nemcsak a nyugati, hanem még az ausztriai hírekhez képest is. Szembetűnő, hogy a politikát és a fasiszmust reprezentáló hírek milyen nagy számban voltak jelen az olaszoknál. Ezek maguk mögé utasították a sporttal vagy a kulturális eseményekkel foglalkozó híreket. A különbség a statisztikai adatok tükrében azt mutatja, hogy a teljes hírmennyiség 37%-a tartozott a politika és fasiszta típusú hírek közé, míg a sport (18%) és a kulturális hírek (16%) együtt sem értek fel az elsőhöz. A hírek évenkénti és tematikai eloszlását a 33. számú ábra⁸⁹⁹ mutatja meg. Eddig ezt nem említettük, de az egyes országoknál reprezentált tematikai csoportok nem lehettek általánosak. Más médiumok más képet vizualizáltak egy-egy országról. A jelen médiaszíntér anyagjaiban kirajzolódik a fasiszmus motívumának felerősödése, amit az olaszok egyéb ábrázolásának köszönhetően egy rendkívül pozitív képpel társítottak össze. Noha a fasiszmust, mint ideológiát, tartalmát nem fejtették ki a híradóban.

⁸⁹⁹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

55. ábra Az olasz témakörök tendenciái

Az 59. ábrát elemezve az látszik, hogy az első világháborúban ellenséges országról az első időszakban még a sport, kulturális és technológiai modernség jegyei jellemezték. A második időszakban azonban előtörték a politikát és fasizmust megjelenítő hírek. Ezek fokozatosan átalakították az Olaszországról alkotott képet. A világgazdasági válság idején, valamint a Magyar Világhíradóra való áttérés ugyan csökkentette a politikai súlyát, ezért a pénzügyi világot jobban megmozgató gazdasági-technológiai kép került előtérbe, valamint a 30-as évek elejére a kulturális és sporthírek is felzárkóztak a politikára. Ezzel együtt (ugyan kis mértékben), de a fegyveres erő is hírt adhatott a létezéséről. Az 1930-as évek második felében aztán egyértelműen a politikai és fasiszta hírek kerültek jelentős túlsúlyba a többi hírhez képest. A Magyar Királyság hadba lépésével és Olaszország jelentőségének csökkenésével viszont a politikai hírek száma visszaesett, majd egy rövid ideig, és csak kis mértékben, a fegyveres erő került előtérbe. 1943-ra az Olaszországról szóló hírek száma drasztikus zuhanást mutatott be, és a szintjük visszaesett az 1920-as évek végére, majd 1944-re a teljes vizsgált időszakra vetített legalacsonyabb értéket érte el.

Egy gondolat erejéig visszatérve még az „olaszok eltűnésére”, az megállapítható, hogy ez nem a német megszállás következménye. Ugyanis az olaszokról 1943 augusztusában⁹⁰⁰ jelent meg az utolsó hír, majd ezt követően egy év múlva, 1944 szeptemberében⁹⁰¹ jelent meg a következő hír róluk, ami arra enged következtetni, hogy miután az olaszok kiugrottak a háborúból, a média reprezentációjuk nem volt megfelelően felhasználható. Egyrészt, ha a további ellenállásról vagy Mussoliniról szólnak, ugyan kedveznek a németeknek, de rossz színben tüntetik fel magukat a nyugati szövetségesek előtt. Ha a szembeforduló olaszokról írnak, akkor kedveznek a nyugati szövetségeseknek, de magukra haragítják a németeket, mivel

⁹⁰⁰ mvh-1017-02

⁹⁰¹ mvh-1074-01

példát mutatnak a hazai lakosságnak a háború alternatív befejezésére. A média színterük arról tanúskodik, hogy egyiket sem akarták választani, ezért pártválasztás nélkül a hallgatásba menekültek, melynek eredménye, hogy bizonytalanságban tartották a nyugati és a német média figyelőit, ami a német oldalon erős gyanakvással párosult.

4.6.2. Olaszország ábrázolása a „fasiszta barát” képeiben

Olaszországgal kapcsolatban a magyar-olasz örök barátsági szerződéstől számítva lehet beszélni a **politikai** témaköréről. Reprezentációs értékben pedig hamar meghatározóvá vált, ami okán külön témakörbe kerültek besorolásra. Ez a csoport a teljes olasz hírmennyiség 37%-át tette ki. A mért tendencia is azt mutatja, hogy Budapest igyekezett minél jobban belekapaszkodni a Rómának tulajdonított politikai potenciálba.

A jelen témakör első alkategóriája az olasz-magyar kapcsolatok erősítésére és keresésére vonatkozott. A megjelenések változásából következtetni lehet a tájékoztatáspolitikai fókuszára és irányára. Legelőször az örök barátsági szerződés megkötése után, 1928-ban a filmhíradó megörökített egy felvonulást a budapesti olasz követség előtt. Annak kapcsán szervezték, hogy a megmozdulással kifejezzék szimpátiájukat az olasz nép iránt.⁹⁰² Ezt követően a fővárosba látogató olasz külügyi államtitkárt fogadták kiterjedt állami protokoll keretében.⁹⁰³ A kortársak az olasz barátságban láttak kitörési lehetőséget a trianoni rendezés kedvezőtlen helyzetéből. Ennek reprezentatív jele volt az 1931. május 14-én tartott revizionista tüntetés, melynek kapcsán az olasz rokonszenv kifejezését Gino Cucchetti tolmácsolta a magyaroknak. Az eddig bemutatott megjelenéseket összevonva, el lehet mondani, hogy a külkapcsolati szinten megkötött barátságot a médiaszintér felhasználásával széles társadalmi rétegre kívánták kiterjeszteni.

A barátság „motorja” a trianoni rendezés újragondolásának szimpátiája volt. Ez a nyitás lehetőséget kínált más területeken való együttműködésre is. Itt elsősorban közös sportrendezvényekre lehet gondolni, melyek általánosságban véve is kedvelt képei voltak a filmhíradónak. Ezen alkalmak során az olasz sportolók nem pusztán a mérkőzésen vettek részt,⁹⁰⁴ hanem olyan támogató gesztusokat tettek, melyek tovább erősítették a szimpátiát az emberekben. Ugyan a dolgozat tárgya nem terjed ki a közönségre, így az előző mondat elég általánosító. Viszont az mindenképpen kijelenthető, hogy az MFI szerkesztőségének munkájában ez kimutatható. Ennek bizonyítéka az olasz hírek hangvétele és rendszeres

⁹⁰² mvh-218-04

⁹⁰³ mh-272-04

⁹⁰⁴ mh-390-05

publikálása. Ennek egyik eklatáns motívuma volt a fővárosba érkező olasz atléták, akik koszorút helyeztek el a magyar hősök emlékművénél, melyet a filmhíradó leköszölt.⁹⁰⁵

Hozzá kell tenni, hogy a korszakban a koszorú elhelyezése a tisztelet és megbecsülés kifejezésének egyik leginkább használt módja volt. Egy olyan kulturális aktus, mely nem pusztán egy protokolltevékenység volt, hanem egy magasztosabb rituálét is jelentett, ezáltal a diplomáciai látogatások elmaradhatatlan részeit képezték. Miután ezek a rendezvények megszokottá váltak, a politika szorosabbra fűzhette a diplomáciai kapcsolatokat.

1934-ben Olaszország, Ausztria és Magyarország közös jegyzőkönyvet írt alá,⁹⁰⁶ 1935-ben pedig ezt meghaladva Olaszország és Magyarország között létrejött egy kultúregyezmény,⁹⁰⁷ majd következett a külügyminiszteri szintű értekezlet.⁹⁰⁸ Ezek után jöhettek olyan kisebb, de nagy szimbolikus jelentőségű események, melyek erősíthették a két ország közti bizalmat. Ilyen volt Hóman Bálint díszdoktorrá avatása,⁹⁰⁹ vagy Kossuth Lajos szobor állítása Torinóban,⁹¹⁰ vagy III. Viktor Emánuel zászlóadományozása a kaposvári gyalogezrednek.⁹¹¹ Illetve szintén jelentős eseménynek számítottak a különböző prominens személyek által tett látogatások. Köztük is ki kell emelni a kormányzó látogatását Rómába 1936-ban.⁹¹² A kapcsolat kiemelkedő szintje érkezett el 1938-ban, amikor Mussolini kijelentette, hogy kiáll a kisebbségek önrendelkezési jogai mellett,⁹¹³ ezt követően a diplomácia végrehajtássá érett a müncheni,⁹¹⁴ majd a bécsi⁹¹⁵ események során. Ezeket folyamatosan nyomon követte a filmiroda.

Olaszország kapcsán a médiaszintér segítségével propagálásra került az olasz politikai **ideológia**. Erre számos példát lehet találni az évek alatt. Ez a fajta reprezentáció az eddig ismertetett országoknál nem volt jellemző. Kivétel ez alól a Szovjetunió, bár ott ellenkező előjellel mutatták be a bolsevizmust. Tulajdonképpen egy képzeletbeli skálán, ami az országok szimpátiáját rangsorolja, a negatív végén a Szovjetunió volt, a pozitív végén pedig Olaszország. Az összes többi pedig köztük helyezkedett el. Az ideológiai témába kétféle hírről beszélhetünk. Az egyikbe beletartoznak az olyan hírek, amelyek alapvetően más témakörökbe vagy alkategóriákba is tartoznak, viszont magukkal hordozták a fasizmus jellemző jegyeit, motívumait és elemeit. Ezáltal mintát adva a hazai befogadó közönségnek a viselkedésre. A

⁹⁰⁵ mh-390-04

⁹⁰⁶ mvh-0526-07

⁹⁰⁷ mvh-0576-06

⁹⁰⁸ mvh-0586-04

⁹⁰⁹ mvh-0577-04

⁹¹⁰ mvh-0632-03

⁹¹¹ mvh-0821-08

⁹¹² mvh-0667-01

⁹¹³ mvh-0762-07

⁹¹⁴ mvh-0762-12; mvh-0763-04; mvh-0763-05; mvh-0763-06; mvh-0763-07; mvh-0763-08

⁹¹⁵ mvh-0767-09; mvh-0767-11

másik típus az, amikor a hír fő témája maga az olasz fasizmus. Mindenekelőtt ide kell sorolni a fasiszta nagy ünnepeket, évfordulókat és nagy tömegű rendezvényeket.⁹¹⁶ Szintén az eszme terjesztésére használták fel a kirándulásokat és az azokat népszerűsítő filmhírdőket. Ezekre elsősorban a fiatalságot vitték el, mindkét fél részéről. Számos reprezentációt találunk, amikor olasz balillák,⁹¹⁷ avantgardisták⁹¹⁸ vagy fascio ifjúság eljutott Magyarországra.⁹¹⁹

Az olasz reprezentációk közt is akadtak szép számmal személyeket ábrázoló mozgóképek. Viszont ennél az országnál ezt az alkategóriát a politikai témakörbe lehet besorolni, mivel többségében politikusok kerültek megjelenítésre. Kisebb részt pedig egy-egy sportág neves képviselője, elvértve pedig egy-egy híresség is. Ezek a reprezentációk lehetőséget biztosítottak arra, hogy egy-egy embert egy széles társadalmi réteg megismerjen. Ezalatt azt lehet érteni, hogy a nevezetes személy mozgóképi ábrázolása közelebb hozta a nézőhöz. Mozgása, hangja egyszerűen megismerhetővé tette az emberek számára. Némileg hasonlóan az antik világ császárszobraihoz, vagy a középkori világ királyi pénzérméihez. Az igaz, hogy a reprezentációk vizualizációja sem irányítja jobban a gondolatokat, mint a szobrok vagy érmék. Ezért egy-egy képről a befogadó néző saját szubjektuma szerint gondolta tovább a látottakat, ami nagyon széles skálán is mozoghatott. Ugyanarról a képről valaki dicsőséges példaképet láthatott, valaki pedig egy fennhéjázó embert. Viszont aki semmilyen média színterén nem jelent meg, az a nyilvánosságban egyszerűen nem létezett, csak az ismerősei, barátai, rokonai vagy családja körében, tehát akit ő nem ismert, azok őt sem ismerték. A tömegmédia pedig lehetővé tette, hogy olyanokat is megismerjenek, akiket az egyén soha életében nem látott. Azok, akik rendszeresen szerepeltek egy-egy vizuális médiaszínterén, azok köré egész személyi kultuszt lehetett felépíteni. A témában készült vizsgálatok közül Turbucz Dávid kutatását szükséges kiemelni.⁹²⁰

A híradósokból a nézők a kognitív világképükhöz leginkább Benito Mussolinit tudhatták hozzákapcsolni Olaszországhoz. A Duce személye központi szereplőként jelent meg a LUCE filmhíradóiban is, így az abból vett filmek is a személyi kultusza köré épültek.⁹²¹ Fontos szereplője volt még III. Viktor Emánuel olasz király és Galeazzo Ciano külügyminiszter. A következő személyek már sokkal kevesebbet szerepeltek a híradóban, de azért érdemes megemlíteni, ilyen volt Pietro Badoglio tábornok (1871-1956), aki alapvetően az abesszíniai

⁹¹⁶ mvh-210-05; mvh-221-03; mvh-225-04; mh-301-04; mh-364-05; mvh-0471-08; mvh-0571-08; mvh-0591-08; mvh-0605-06; mvh-0690-09; mvh-0711-09; mvh-0782-08; mvh-0788-09; mvh-0795-11; mvh-0827-01; mvh-0926-01

⁹¹⁷ mvh-0494-01

⁹¹⁸ mh-330-05; mvh-0441-01

⁹¹⁹ mvh-0589-02; mvh-0642-02; mvh-0701-01

⁹²⁰ Turbucz (2015)

⁹²¹ Bertho (2005), 102-103.

háború kapcsán jelent meg.⁹²² Teruzzi Gondar, mint olasz gyarmatügyi miniszter.⁹²³ Ugo Cavallero tábornok, mint olasz vezérkarfőnök.⁹²⁴ Vittorio Mussolini, Benito Mussolini fia.⁹²⁵ Giuliano Balbino, mint olasz nemzetnevelési miniszter.⁹²⁶ Umberto, mint olasz trónörökös.⁹²⁷ Mario Arlotta, budapesti olasz követ.⁹²⁸ Don Ascanio Colonna, Mario Arlotta budapesti követ utódja.⁹²⁹ A fenti személyek alapján megállapítható, hogy Olaszország tekintetében elsősorban az államvezetés és az állami apparátus, Magyarország szempontjából kiemelten fontos személyei kerültek bemutatásra.

4.6.3. További témakörök főbb jellemzői

A **sporttal** kapcsolatos reprezentációk meghaladták a százas darabszámot, ami már indokolta egy külön témakör létrehozását. Olaszország kapcsán a leginkább reprezentatív sporttevékenységnek számítottak azok a sportágak, melyek tömegeket mozgattak meg. Erre a legköltséghatékonyabb és legkézenfekvőbb az atlétika és a különböző tornagyakorlatok voltak. Megszokottá vált az a kép, melyben egyöntetű tevékenységgel végrehajtott tornászbemutatókat láthatott a közönség. Ezek közt jellegzetes hírnek számít a fasiszta tornaünnep,⁹³⁰ melyben egyidőben valósul meg az ideológiai alap, a számtalan nézőnek köszönhetően a tömegrendezvény, valamint a testi képességek és fegyelem reprezentálására egyszerre alkalmas kötött formájú tornagyakorlatok.⁹³¹ A következő kettő rendezvény már költségesebb, viszont nagyon népszerű és látványos volt. Az egyik a labdarúgás, a másik a különböző technikai sportok, köztük is a Grand Prix futamok.

A labdarúgás jellemző vizuális képei közt szerepel a csordultig megtelt stadionok látványa és a gólörömben felkiáltó emberek ezrei. Ki lehet emelni az 1933-as Olaszország–Magyarország labdarúgó mérkőzést, melyen a magyar csapat 1:0-ás vereséget szenvedett.⁹³² A képek vizsgálata során nem is magát a mérkőzést érdemes szemügyre venni, hanem sokkal inkább azokat a képeket kell átnézni, amikor néhány másodperc erejéig a nézőközönséget

⁹²² mvh-0613-05; mvh-0622-07; mvh-0711-04

⁹²³ mvh-0838-01

⁹²⁴ mvh-0945-05; mvh-0949-02

⁹²⁵ mvh-0535-06; mvh-0678-04; mvh-0971-02

⁹²⁶ mh-301-01; mh-302-01

⁹²⁷ mh-300-03; mvh-0550-08; mvh-0706-04

⁹²⁸ mh-311-04; mh-316-05; mh-323-01; mh-325-03; mh-342-05; mh-374-03; mvh-0437-03; mvh-0451-01

⁹²⁹ mvh-0451-01; mvh-0530-01; mvh-0549-04; mvh-0566-03; mvh-0589-02; mvh-0614-01; mvh-0649-02

⁹³⁰ mvh-0489-07

⁹³¹ A fasiszta ünnepek egy fő jellegzetessége a jól komponált tömegjelenetek és a testi képességek tematikája. In: Bertho (2005), 110.

⁹³² mvh-0505-03

közelről veszi a kamera. Ilyen volt a mérkőzés összefoglalójának 69-70., 80-81. másodpercek közti jelenete.

56. ábra Labdarúgó mérkőzés szurkolói (dress code: nyakkendő és kalap)

A 60. ábra képein a megszámlálhatatlan sok férfi között mindössze öt nő volt látható a meccsen. Érdekességként elmondható, hogy a meccsre a nézők – szinte kivétel nélkül – kalapban és nyakkendőben mentek ki. A szurkolási kultúra pedig nagyon fegyelmezett. A nézők közvetlenül a pálya szélén ültek bármiféle korlát nélkül. A több ezer, vagy akár tízezer ember együttes morajlása pedig egy olyan atmoszférát teremtett, mely a rendezvényt egyedi presztízsre emelte. Ezt kihasználva pedig könnyen lehetett a tömegekhez szólni.

Szintén nagy népszerűségnek örvendtek a technikai sportok, legyen az motor- vagy autóverseny. Ilyen volt a monzai autóverseny 1938-ban.⁹³³ Ebben nem pusztán öltözködési hanem legalább annyira jól viselkedésmintákat is meg lehet figyelni, mely a verseny győztese iránt fejeztek ki. A média itt is a széles nyilvánosság elé tárta a bajnok személyét. A nemzetközi Grand Prix máig tartó hírnévre tesz szert, melyben a győzteseknek a társadalom legelismertebb tagja adta át a trófeát. Ennek a rituálénak a gyökerei a két világháború közti időszakra nyúlnak vissza, amit a filmhíradó is megörökített. A mozgóképek hatására a bajnokavatás mintázata világszerte elterjedhetett.

A három népszerű sportágon túl, több alkalommal is megjelent a vívás, tenisz, ökölvívás, birkózás, lovas sportok és a vitorlázás. Jóval kisebb reprezentációhoz jutott a vízilabda, úszás, kerékpározás, kosárlabda és a téli sportok részére. Illetve volt sportlövészet is,⁹³⁴ mely csak azért számít érdekesnek, mert korábban legfeljebb a sportvadászat volt jelen, a célalakra való tüzelés nem.

⁹³³ mvh-0761-06

⁹³⁴ mvh-0549-04; mvh-0606-07

A következő témakör az olasz **kultúrához** köthető reprezentációk voltak. Ebből valamivel kevesebb megjelenés volt, mint a sportból, de nem számottevően. Ebben a témakörben elmondható, hogy a művészetek széles skálája vonult fel a filmvászonra. Több alkategóriába lehet besorolni azokat a zenés, irodalmi, alkotói és előadói művészeteket, amik megjelentek. Vegyünk egy példát a 850. filmhíradóból,⁹³⁵ melyben III. Viktor Emánuel olasz király 1940-ben szépművészeti kiállítást nyitott meg Velencében. A hír több szempontból is jól megragadja az olasz társadalom reprezentálásának elemeit. Egyrészt ebbe az alkategóriába tartozó szobrok és festmények láthatók a 26. és 44. másodpercek közt, másrészt képernyőre került a Szent Márk tér (12-18. mp.) is, mely építészeti együttese mára már sztereotip képpé vált a Velencéről való gondolkodásban. Látható a nagy kultusz övezte király (19-22. mp.) és a végeláthatatlan embertömeg (12-18. mp.).

57. ábra III. Viktor Emáuel megnyitva a velencei kiállítást

A katolicizmus szintén az olasz kultúra szerves része, mely számos alkalommal előkerült a filmhíradókban. Ide sorolhatók az egyházi szertartások, esküvők, temetések, zárandoklatok vagy körmenetek., de ritkábban pogány vallási rituálék is láthatók. Ilyen volt az Abesszíniában⁹³⁶ történt ősi szertartások megörökítése. Szintén fontos alkategóriát képeztek az olasz kultúrához kapcsolódó viareggiói farsang⁹³⁷ és karnevál,⁹³⁸ a nizzai felvonulás⁹³⁹ és virágcsata,⁹⁴⁰ szüreti ünnep,⁹⁴¹ és a padovai farsang.⁹⁴² Az olasz kulturális helyszínek közt két frekvenciált települést kell megemlíteni, melyek közül az egyik Róma, a másik Velence volt.

Általánosságban elmondható, hogy a filmhíradóban elsősorban, de nem kizárólagosan – gondoljunk csak az Egyesült Államokra – a másik ország fővárosa kerül a leginkább reprezentálásra. Ez nem azt jelenti, hogy máshonnan nem származtak hírek, viszont korántsem akkora mennyiségben, mint Olaszország esetében. Róma mellett számos, és főleg kulturális

⁹³⁵ mvh-0850-02

⁹³⁶ mvh-0620-07

⁹³⁷ mh-316-02

⁹³⁸ mvh-0417-06

⁹³⁹ mvh-0422-05

⁹⁴⁰ mvh-0472-08

⁹⁴¹ mvh-0609-06

⁹⁴² mh-366-05

megjelenéssel bíró Velence is felkerült a filmhíradó térképére.⁹⁴³ Ezek közt biztos, a sztereotip képpé váló Szent Márk tér mellett a bazilika, valamint a velencei gondola is felzárkózott.

Az olasz **technológia** témaköre számos kisebb alkategóriára osztható. Többek közt ide kell sorolni a repüléssel, a hajózással, a gépjárművekkel, az építkezésekkel, a természeti események vizsgálatával és a tudományos teljesítményekkel kapcsolatos témákat. A legtöbbet emlegetett az olasz repülés volt, itt elsősorban azt emelték ki, hogy az olaszok milyen repülési teljesítményt hajtottak végre,⁹⁴⁴ valamint, hogy van Róma és valamely más ország között közvetlen légijárat.⁹⁴⁵ A légi képességek bemutatására jó példa a 334. filmhíradó első híre,⁹⁴⁶ melyben Maddalena olasz kapitány és Cecconi hadnagy repülési világrekordját igyekeztek megörökíteni.

Olaszország kapcsán másik két fontos közlekedési mód, a hajózás és a gépjárművezetés is rendszeresen megjelent, viszont a vasúti közlekedés kiesett a kamera fókuszából. A hajózás kapcsán nem a tengeri utakat, hanem sokkal inkább a nagyobb hajók építését és vízrebocsátását emelték ki. Ebből az is látszik, hogy maga a hajózás nem volt hír, viszont a nagy ipari teljesítmény szimbolizáló hajóépítés már igen.⁹⁴⁷ Magáról a hajózásról mindössze egy hír volt. Az is inkább azért, mert az olaszok által épített, de lengyel zászló alatt hajózó óceánjáró a „Báthory” nevet viselte.⁹⁴⁸ A hajózás másik formája, ami a magyar vidékhez köthető balatoni képeknél is kedvelt tevékenység volt, az a vitorlázás.⁹⁴⁹ A gépjárművek esetében nem a típus, hanem sokkal inkább a márka került kiemelésre. Így a hazai közönség is láthatta, hogy a FIAT,⁹⁵⁰ a Bugatti⁹⁵¹ és az Alfa Romeo⁹⁵² kocsik milyen népszerűek. A vasút sokkal kisebb szerepet játszott. Már nem volt újdonság szerepe, így a kifejezetten vasútról szóló hírek száma mindössze kettő lehetett.⁹⁵³

A két világháború közti Olaszországról Magyarországon – a repülés mellett – kiemelt reprezentációs értéket ért el az építkezések. Főleg a közutak és Róma építése volt bemutatva, de megjelentek még a kikötők és ipari létesítmények építése is. A tudományos technológiák és

⁹⁴³ mvh-233-03; mh-347-03; mh-371-01; mh-397-03; mvh-0494-02; mvh-0539-08; mvh-0540-08; mvh-0553-07; mvh-0586-04; mvh-0678-09; mvh-0688-10; mvh-0693-08; mvh-0777-01; mvh-0792-08; mvh-0811-05; mvh-0829-09; mvh-0850-02; mvh-0852-01; mvh-0867-02; mvh-0877-02; mvh-0884-08

⁹⁴⁴ mh-334-01

⁹⁴⁵ mh-358-05; mvh-0714-03; mvh-0793-01

⁹⁴⁶ mh-334-01

⁹⁴⁷ mh-306-03; mh-311-02; mh-329-04; mvh-0411-05

⁹⁴⁸ mvh-0637-04

⁹⁴⁹ mvh-0800-03

⁹⁵⁰ mh-84-01

⁹⁵¹ mh-136-01

⁹⁵² mvh-0644-03

⁹⁵³ mh-368-04; mvh-0805-01

felfedezések közt kiemelkedik Enrico Fermi Nobel-díja.⁹⁵⁴ Nem tartozik szervesen a technológiai modernitás témakörébe, viszont az Appenninek félsziget geológiai adottságai kapcsán nem lehet kihagyni az Etna tűzhányó aktivitását. A vulkán 1928-ban kitört, melyről két hírt publikáltak,⁹⁵⁵ ezt követően egyszer-egyszer még megjelent 1930-ban⁹⁵⁶ és 1936-ban.⁹⁵⁷

Utolsó témakörbe az olasz **fegyveres erők** reprezentációi tartoznak, mely számarányaiban hasonló szinten volt, mint a kultúra vagy a modernitást megjelenítő hírek. A politikai hírekhez képest ezek évekkel később kerültek be a filmhíradókba, és ahhoz képest kisebb arányban. Erőteljesebb megjelenése először 1935 és 1937 között volt, az is elsősorban az 1935-1936-os abesszíniai háború miatt lehetett, melyről több hírt is közöltek.⁹⁵⁸ A következő nagyobb megjelenés pedig a világháborúhoz köthető 1940 és 1943 között.

A fegyveres erő reprezentálásában érdemes összevetni a haderőnemek reprezentációs megoszlását. Ez megmutatja, hogy melyiknek tulajdonítanak a készítők nagyobb jelentőséget, és melyiket tartják érdemesnek a publikálásra. A szárazföldi haderőnem kapcsán nemcsak katonai parádéről szóló hírek kerültek be a híradóba,⁹⁵⁹ hanem a képességeit reprezentáló gyakorlatok is.⁹⁶⁰ Az olasz flotta is feltűnt a nézőközönség előtt, melyről elsősorban a felszíni nagy vízkiszorítású hajók, köztük is a legimpozánsabb csatahajók kerültek előtérbe.⁹⁶¹ A haderőnemek közül a légierő jelent meg a legkevesebbszer.⁹⁶² A háborús alkategóriában az olasz haderőnemek folyamatos méltatása figyelhető meg. Jó példa erre a 621. számú filmhíradó, melyben az olaszok építkezési képességeit „boszorkányos gyorsaságúnak”⁹⁶³ titulálták. Az abesszíniai hadszíntéren ez a jelenség mindegyik hírben megfigyelhető.

A hírek inzert szövegei és a hozzájuk fűzött kommentárszöveg nem fedik a vizuális mozgóképanyagot. Ez a jelenség a 625. filmhíradóban figyelhető meg a legkönnyebben. Az inzertszöveg szerint „*Olasz feketeinges gyalogság előnyomulása egy fennsíkon, erős tüzérségi tűz védelme alatt.*”⁹⁶⁴ Az ezt követő képekben bemutattak egy olasz zászlóval ellátott régi típusú erődöt, egy tájképet, egy sátrat egy örrel és egy olasz zászlóval, majd még egy tájképet (8-16.

⁹⁵⁴ mvh-0774-08

⁹⁵⁵ mvh-252-05; mvh-253-04

⁹⁵⁶ mh-317-02

⁹⁵⁷ mvh-0668-09

⁹⁵⁸ mvh-0586-05; mvh-0602-07; mvh-0604-05; mvh-0608-07; mvh-0610-07; mvh-0611-08; mvh-0612-07; mvh-0613-05; mvh-0615-08; mvh-0621-07; mvh-0622-07; mvh-0625-07; mvh-0628-07; mvh-0630-06

⁹⁵⁹ mh-354-04; mvh-0457-08; mvh-0542-08; mvh-0587-04; mvh-0719-10; mvh-0802-11; mvh-0803-10;

⁹⁶⁰ mvh-212-04; mvh-0501-06; mvh-0550-08; mvh-0589-07; mvh-0593-04; mvh-0603-07; mvh-0655-05; mvh-0656-09; mvh-0659-08

⁹⁶¹ mh-355-06; mvh-0667-03; mvh-0696-09; mvh-0702-08; mvh-0810-07; mvh-0823-03; mvh-0852-01

⁹⁶² mh-396-02; mvh-0491-04; mvh-0687-09; mvh-0834-01; mvh-0947-02

⁹⁶³ mvh-0621-07 18-22. mp.

⁹⁶⁴ mvh-0625-07 1-7. mp.

mp.). A hátralévő 20 másodpercben néhány különböző típusú tüzérségi eszközzel vezettek tüzet egy kopár célterületre, amin nem volt semmi más. Tulajdonképpen rohamozás egyáltalán nem szerepelt a filmhíradóban. „Feketeinges” pedig egyetlen egy személy (36-37 mp.), az is láthatóan fegyvertelenül és zsebre dugott kézzel figyeli a többiek tevékenységét. A propaganda felkészültségét mutatja, hogy az audio anyag és a vizuális látottak között mekkora a különbség. Az elemzett hírben az elhangzott kommentár helyett a látottak legfeljebb egy szokásos tüzérségi lögyakorlat képeit láthatta a néző.

58. ábra "feketeinges előre nyomulás" vagy tüzérségi lögyakorlat

A fegyveres küzdelem valóságának vizualizációja helyett a felvételek képein (pictures) egy idealizált ábrázolás (image) nyert teret. A valóság helyett volt látható az image, így a befogadó nézőben, aki hitelesnek vélte a látottakat, azokban egy torz világtkép épült, melyben az olasz haderő hatékony, és a fegyveres küzdelem így zajlik. A fenti két megállapítást a többi hadszíntéren folyó küzdelmek reprezentációiban is megfigyelhetők voltak. A világháború kapcsán megjelent a Földközi tengeren, a Balkánon, a keleti fronton, de mindenekelőtt az észak-afrikai területeken.

4.7. Németország képi ábrázolása

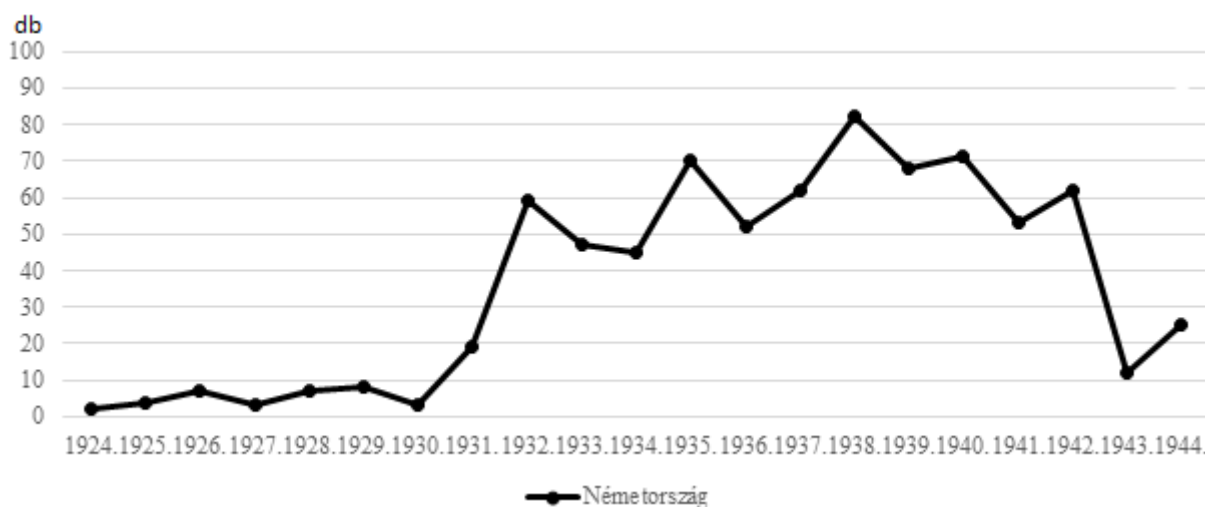
4.7.1. Tendenciák és témák

A filmhíradóban megjelenő összes ország közül Németországnál került a legtöbb előfordulás azonosításra, a 853 alkalommal.⁹⁶⁵

⁹⁶⁵ mh-25-04; mh-25-05; mh-41-05; mh-48-03; mh-88-06; mh-96-01; mh-105-04; mh-106-02; mh-115-04; mh-120-02; mh-127-01; mh-137-01; mh-141-01; mh-157-03; mh-158-04; mh-174-02; mvh-215-01; mvh-216-05; mvh-223-02; mvh-224-04; mvh-229-02; mvh-231-03; mvh-238-02; mvh-239-04; mh-272-02; mh-284-03; mh-286-01; mh-287-05; mh-287-06; mh-290-01; mh-298-06; mh-299-04; mh-303-01; mh-321-03; mh-326-03; mh-326-06; mh-341-05; mh-346-06; mh-368-05; mh-371-04; mh-375-06; mh-376-01; mh-381-05; mh-390-02; mvh-0398-01; mvh-0400-06; mvh-0401-02; mvh-0402-04; mvh-0402-05; mvh-0402-08; mvh-0403-02; mvh-0403-04; mvh-0403-07; mvh-0404-08; mvh-0405-04; mvh-0405-07; mvh-0407-08; mvh-0408-08; mvh-0411-07; mvh-0412-07; mvh-0413-05; mvh-0413-07; mvh-0414-04; mvh-0414-06; mvh-0415-05; mvh-0416-07; mvh-0416-08; mvh-0417-05; mvh-0417-08; mvh-0418-05; mvh-0418-06; mvh-0419-06; mvh-0420-08; mvh-0421-04; mvh-0422-06; mvh-0423-05; mvh-0423-08; mvh-0424-05; mvh-0425-05; mvh-0425-07; mvh-0427-07; mvh-0429-07; mvh-0429-08; mvh-0430-08; mvh-0433-05; mvh-0433-07; mvh-0434-04; mvh-0435-02; mvh-0435-06; mvh-0436-07; mvh-0437-03; mvh-0437-04; mvh-0437-07; mvh-0438-05; mvh-0439-03; mvh-0439-05; mvh-0440-01; mvh-0440-05; mvh-0441-04; mvh-0442-06; mvh-0443-08; mvh-0444-02; mvh-0445-04; mvh-0446-07; mvh-0447-07; mvh-0448-05; mvh-0450-07; mvh-0450-10; mvh-0451-05; mvh-0451-08; mvh-0451-09; mvh-0453-08; mvh-0454-01; mvh-0454-05; mvh-0454-09; mvh-0455-01; mvh-0455-07; mvh-0458-04; mvh-0458-05; mvh-0462-05; mvh-0464-07; mvh-0465-05; mvh-0467-05; mvh-0467-08; mvh-0468-08; mvh-0470-01; mvh-0470-08; mvh-0471-05; mvh-0472-05; mvh-0472-06; mvh-0473-06; mvh-0473-08; mvh-0474-05; mvh-0474-07; mvh-0476-05; mvh-0476-07; mvh-0477-06; mvh-0478-08; mvh-0479-05; mvh-0480-05; mvh-0480-07; mvh-0481-08; mvh-0483-07; mvh-0484-01; mvh-0484-05; mvh-0484-07; mvh-0488-08; mvh-0489-06; mvh-0490-02; mvh-0494-05; mvh-0495-03; mvh-0495-05; mvh-0496-02; mvh-0498-07; mvh-0499-07; mvh-0502-06; mvh-0504-03; mvh-0504-06; mvh-0505-06; mvh-0506-05; mvh-0506-07; mvh-0508-06; mvh-0509-07; mvh-0510-05; mvh-0510-08; mvh-0511-09; mvh-0513-03; mvh-0513-09; mvh-0514-09; mvh-0517-01; mvh-0517-07; mvh-0518-05; mvh-0518-07; mvh-0518-09; mvh-0520-01; mvh-0520-08; mvh-0522-08; mvh-0523-08; mvh-0524-06; mvh-0524-07; mvh-0525-05; mvh-0525-09; mvh-0526-05; mvh-0530-04; mvh-0531-08; mvh-0532-06; mvh-0532-08; mvh-0534-09; mvh-0535-05; mvh-0535-08; mvh-0536-08; mvh-0538-04; mvh-0538-07; mvh-0538-08; mvh-0539-06; mvh-0539-08; mvh-0540-01; mvh-0540-04; mvh-0540-07; mvh-0540-09; mvh-0541-05; mvh-0542-05; mvh-0542-06; mvh-0542-07; mvh-0546-06; mvh-0547-06; mvh-0549-06; mvh-0550-06; mvh-0550-07; mvh-0552-05; mvh-0552-06; mvh-0553-06; mvh-0553-08; mvh-0555-06; mvh-0555-08; mvh-0556-05; mvh-0556-06; mvh-0557-05; mvh-0563-05; mvh-0563-08; mvh-0564-08; mvh-0565-07; mvh-0568-06; mvh-0568-07; mvh-0569-04; mvh-0569-07; mvh-0570-07; mvh-0570-08; mvh-0571-05; mvh-0571-09; mvh-0572-05; mvh-0573-03; mvh-0573-05; mvh-0573-06; mvh-0574-06; mvh-0574-08; mvh-0577-08; mvh-0579-08; mvh-0580-07; mvh-0580-08; mvh-0581-07; mvh-0581-08; mvh-0582-06; mvh-0583-07; mvh-0583-09; mvh-0584-05; mvh-0584-08; mvh-0585-04; mvh-0585-06; mvh-0585-07; mvh-0585-08; mvh-0587-03; mvh-0587-07; mvh-0588-02; mvh-0588-03; mvh-0588-08; mvh-0588-09; mvh-0589-06; mvh-0590-06; mvh-0591-04; mvh-0591-06; mvh-0592-09; mvh-0593-02; mvh-0594-04; mvh-0594-07; mvh-0595-04; mvh-0595-07; mvh-0595-08; mvh-0598-02; mvh-0598-08; mvh-0599-03; mvh-0599-06; mvh-0599-07; mvh-0599-10; mvh-0600-02; mvh-0601-06; mvh-0601-08; mvh-0602-05; mvh-0604-03; mvh-0604-06; mvh-0605-08; mvh-0606-06; mvh-0606-08; mvh-0607-10; mvh-0608-09; mvh-0609-07; mvh-0609-09; mvh-0612-08; mvh-0613-07; mvh-0614-05; mvh-0616-03; mvh-0617-05; mvh-0617-07; mvh-0618-05; mvh-0620-01; mvh-0621-01; mvh-0621-09; mvh-0622-05; mvh-0622-06; mvh-0622-08; mvh-0625-05; mvh-0625-06; mvh-0625-08; mvh-0626-06; mvh-0627-03; mvh-0627-07; mvh-0627-08; mvh-0629-03; mvh-0629-08; mvh-0629-09; mvh-0630-04; mvh-0630-07; mvh-0631-02; mvh-0631-05; mvh-0631-06; mvh-0632-01; mvh-0633-07; mvh-0634-05; mvh-0635-06; mvh-0635-08; mvh-0636-07; mvh-0637-09; mvh-0639-09; mvh-0640-02; mvh-0640-04; mvh-0640-08; mvh-0642-09; mvh-0644-04; mvh-0646-02; mvh-0646-06; mvh-0646-07; mvh-0647-03; mvh-0647-05; mvh-0647-08; mvh-0648-09; mvh-0649-05; mvh-0649-06; mvh-0649-07; mvh-0649-08; mvh-0650-05; mvh-0650-06; mvh-0650-07; mvh-0652-04; mvh-0652-05; mvh-0652-06; mvh-0655-04; mvh-0655-07; mvh-0657-03; mvh-0657-07; mvh-0657-08; mvh-0658-06; mvh-0659-08; mvh-0660-01; mvh-0661-04; mvh-0662-08; mvh-0664-08; mvh-0666-05; mvh-0668-02; mvh-0668-08; mvh-0669-05; mvh-0669-09; mvh-0670-01; mvh-0671-08; mvh-0672-08; mvh-0674-07; mvh-0674-08; mvh-0674-09; mvh-0675-06; mvh-0675-10; mvh-0676-04; mvh-0676-10; mvh-0677-06; mvh-0678-10; mvh-0680-04; mvh-0680-05; mvh-0680-07; mvh-0680-08; mvh-0680-10; mvh-0681-08; mvh-0682-10; mvh-0686-08; mvh-0687-06; mvh-0687-07; mvh-0688-06; mvh-0693-07; mvh-0693-09; mvh-0694-07; mvh-0694-09; mvh-0695-03; mvh-

0696-08; mvh-0696-10; mvh-0697-02; mvh-0697-03; mvh-0697-04; mvh-0697-07; mvh-0698-09; mvh-0699-06; mvh-0699-09; mvh-0701-07; mvh-0703-05; mvh-0703-08; mvh-0704-03; mvh-0704-09; mvh-0708-08; mvh-0710-02; mvh-0710-06; mvh-0710-07; mvh-0710-08; mvh-0710-09; mvh-0711-08; mvh-0711-10; mvh-0712-09; mvh-0714-07; mvh-0716-07; mvh-0716-08; mvh-0717-07; mvh-0717-09; mvh-0717-10; mvh-0718-05; mvh-0718-10; mvh-0719-06; mvh-0719-08; mvh-0720-08; mvh-0721-01; mvh-0721-07; mvh-0721-09; mvh-0722-05; mvh-0722-10; mvh-0723-04; mvh-0723-07; mvh-0723-09; mvh-0724-09; mvh-0725-09; mvh-0727-02 (jelzethiba: 4. hír); mvh-0727-02 (jelzethiba: 8. hír); mvh-0729-05; mvh-0730-02; mvh-0731-06; mvh-0731-09; mvh-0732-06; mvh-0732-08; mvh-0733-02; mvh-0733-05; mvh-0734-05; mvh-0734-06; mvh-0734-07; mvh-0735-08; mvh-0735-09; mvh-0736-04; mvh-0736-05; mvh-0736-07; mvh-0737-01; mvh-0737-06; mvh-0738-01; mvh-0738-05; mvh-0738-08; mvh-0740-06; mvh-0740-09; mvh-0741-07; mvh-0743-09; mvh-0745-05; mvh-0745-08; mvh-0749-06; mvh-0749-10; mvh-0751-01; mvh-0751-04; mvh-0752-03; mvh-0753-05; mvh-0754-01; mvh-0754-06; mvh-0754-10; mvh-0755-03; mvh-0755-07; mvh-0755-12; mvh-0756-06; mvh-0756-09; mvh-0757-02; mvh-0758-01; mvh-0758-04; mvh-0758-05; mvh-0758-06; mvh-0758-07; mvh-0758-08; mvh-0758-09; mvh-0758-10; mvh-0758-11; mvh-0758-12; mvh-0758-13; mvh-0758-14; mvh-0760-10; mvh-0761-07; mvh-0761-09; mvh-0761-10; mvh-0762-08; mvh-0762-10; mvh-0762-11; mvh-0762-12; mvh-0763-04; mvh-0763-05; mvh-0763-07; mvh-0763-08; mvh-0764-03; mvh-0765-05; mvh-0766-03; mvh-0766-06; mvh-0766-09; mvh-0767-09; mvh-0767-10; mvh-0767-11; mvh-0767-12; mvh-0770-08; mvh-0770-11; mvh-0772-07; mvh-0773-07; mvh-0773-08; mvh-0774-10; mvh-0775-06; mvh-0775-09; mvh-0775-11; mvh-0776-05; mvh-0776-07; mvh-0777-04; mvh-0779-05; mvh-0779-09; mvh-0781-06; mvh-0782-05; mvh-0782-07; mvh-0783-02; mvh-0783-05; mvh-0783-08; mvh-0784-01; mvh-0785-06; mvh-0786-09; mvh-0787-04; mvh-0787-05; mvh-0787-06; mvh-0787-07; mvh-0788-01; mvh-0788-07; mvh-0790-08; mvh-0790-10; mvh-0792-10; mvh-0793-08; mvh-0795-06; mvh-0795-09; mvh-0796-07; mvh-0796-09; mvh-0798-08; mvh-0798-09; mvh-0801-07; mvh-0802-02; mvh-0803-04; mvh-0803-05; mvh-0804-01; mvh-0804-05; mvh-0805-08; mvh-0805-11; mvh-0806-01; mvh-0810-06; mvh-0810-08; mvh-0810-09; mvh-0811-06; mvh-0812-08; mvh-0812-09; mvh-0813-01; mvh-0813-02; mvh-0813-07; mvh-0814-02; mvh-0814-03; mvh-0814-04; mvh-0814-06; mvh-0815-02; mvh-0815-02 (jelzethiba: 3. hír); mvh-0816-08; mvh-0816-09; mvh-0816-10; mvh-0817-08; mvh-0817-09; mvh-0817-10; mvh-0818-03; mvh-0818-05; mvh-0820-03; mvh-0821-03; mvh-0821-04; mvh-0822-03; mvh-0822-05; mvh-0823-05; mvh-0824-02; mvh-0824-03; mvh-0824-04; mvh-0824-05; mvh-0824-08; mvh-0826-04; mvh-0827-03; mvh-0827-04; mvh-0829-03; mvh-0830-02; mvh-0830-04; mvh-0832-04; mvh-0833-03; mvh-0833-04; mvh-0834-03; mvh-0834-05; mvh-0836-09; mvh-0838-03; mvh-0838-06; mvh-0839-01; mvh-0840-03; mvh-0841-02; mvh-0842-03; mvh-0842-08; mvh-0843-02; mvh-0843-04; mvh-0843-05; mvh-0845-02; mvh-0846-05; mvh-0846-07; mvh-0847-04; mvh-0847-05; mvh-0848-01; mvh-0850-04; mvh-0850-05; mvh-0850-06; mvh-0851-03; mvh-0851-04; mvh-0851-06; mvh-0852-02; mvh-0852-03; mvh-0854-03; mvh-0854-08; mvh-0855-03; mvh-0856-02; mvh-0856-03; mvh-0857-01; mvh-0857-04; mvh-0857-09; mvh-0859-05; mvh-0859-07; mvh-0860-08; mvh-0860-09; mvh-0861-02; mvh-0861-06; mvh-0862-01; mvh-0862-03; mvh-0862-04; mvh-0863-06; mvh-0863-07; mvh-0863-08; mvh-0864-01; mvh-0864-03; mvh-0866-04; mvh-0866-05; mvh-0867-04; mvh-0868-03; mvh-0868-04; mvh-0868-09; mvh-0870-01; mvh-0870-04; mvh-0871-04; mvh-0872-03; mvh-0872-05; mvh-0872-09; mvh-0873-02; mvh-0873-05; mvh-0874-09; mvh-0879-06; mvh-0881-02; mvh-0881-03; mvh-0881-08; mvh-0882-04; mvh-0882-06; mvh-0885-01; mvh-0885-03; mvh-0886-02; mvh-0887-04; mvh-0889-03; mvh-0892-03; mvh-0892-06; mvh-0893-02; mvh-0893-03; mvh-0894-03; mvh-0895-02; mvh-0898-02; mvh-0898-06; mvh-0900-06; mvh-0902-06; mvh-0906-06; mvh-0907-03; mvh-0908-02; mvh-0908-03; mvh-0909-01; mvh-0910-03; mvh-0911-01; mvh-0911-02; mvh-0911-05; mvh-0912-02; mvh-0914-02; mvh-0916-02; mvh-0916-03; mvh-0917-01; mvh-0918-01; mvh-0918-03; mvh-0918-06; mvh-0919-02; mvh-0920-03; mvh-0921-01; mvh-0921-02; mvh-0922-01; mvh-0922-02; mvh-0923-03; mvh-0924-02; mvh-0926-02; mvh-0926-04; mvh-0927-02; mvh-0927-04; mvh-0927-06; mvh-0928-09; mvh-0929-02; mvh-0929-03; mvh-0930-01; mvh-0931-08; mvh-0933-01; mvh-0934-01; mvh-0935-02; mvh-0935-03; mvh-0935-07; mvh-0936-01; mvh-0936-02; mvh-0936-07; mvh-0937-02; mvh-0938-02; mvh-0938-03; mvh-0939-06; mvh-0940-02; mvh-0941-02; mvh-0941-06; mvh-0942-02; mvh-0942-03; mvh-0942-07; mvh-0943-07; mvh-0946-04; mvh-0946-05; mvh-0947-01; mvh-0947-03; mvh-0947-05; mvh-0948-02; mvh-0949-01; mvh-0950-01; mvh-0950-04; mvh-0950-07; mvh-0953-01; mvh-0953-08; mvh-0954-02; mvh-0954-03; mvh-0955-02; mvh-0955-09; mvh-0956-01; mvh-0956-03; mvh-0957-01; mvh-0958-01; mvh-0958-06; mvh-0965-05; mvh-0966-01; mvh-0967-03; mvh-0969-01; mvh-0970-03; mvh-0970-07; mvh-0971-03; mvh-0971-06; mvh-0974-02; mvh-0979-04; mvh-0980-04; mvh-0981-04; mvh-0982-01; mvh-0982-03; mvh-0984-02; mvh-0985-04; mvh-0986-01; mvh-0987-02; mvh-0987-06; mvh-0989-05; mvh-0991-07; mvh-0993-03; mvh-0998-01; mvh-0998-05; mvh-1000-01; mvh-1002-06; mvh-1005-04; mvh-1008-01; mvh-1011-11; mvh-1013-09; mvh-1020-03; mvh-1023-02; mvh-1026-07; mvh-1032-07; mvh-1036-01; mvh-1038-06; mvh-1045-01; mvh-1046-04; mvh-1048-02; mvh-1053-02; mvh-1053-03; mvh-1053-05; mvh-1053-06; mvh-1054-02; mvh-1055-03; mvh-1057-04; mvh-1058-04; mvh-1060-07; mvh-1062-05; mvh-1064-07; mvh-1067-05; mvh-1067-06; mvh-1069-04; mvh-1070-01; mvh-1071-05; mvh-1073-02; mvh-1074-01; mvh-1076-02; mvh-1077-02; mvh-1078-01; mvh-1080-02; mvh-1080-04; mvh-1082-08; mvh-1084-02; mvh-1084-03; hfk-06-01; hfk-08-01; hfk-08-02; hfk-13-01; hfk-23-01; hfk-25-01; hfk-43-01; hfk-44-01; hfk-58-01; hfk-76-03; hfk-76-06; hfk-84-01; hfk-84-02; hfk-87-01; hfk-88-04; hfk-91-02; hfk-91-05; hfk-93-02; hfk-94-01; hfk-94-03; hfk-94-05; hfk-95-05; hfk-98-01; hfk-98-02; hfk-98-04; hfk-98-06; hfk-104-01; hungarista_hirado-01-02; hungarista_hirado-01-01

A lenti lábjegyzetben – mint ahogy minden ország esetében – felsorolásra kerültek azok a hírek, melyekben a forrás feltárása során valamekkora szintű és mértékű előfordulást prezentáltak az adott országról. Ezek az előfordulások az idő vertikumában nem egyforma mértékben oszlottak szét. A tendencia évenkénti változását a 63. ábra⁹⁶⁶ foglalja össze.

59. ábra Németország előfordulásai

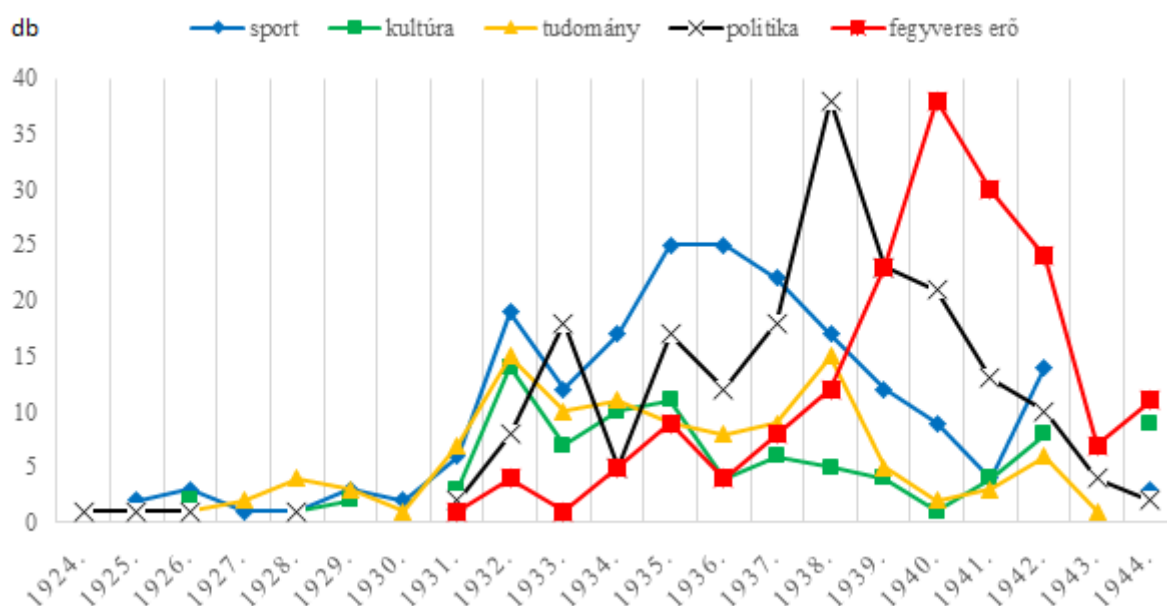
Ez alapján a teljes vizsgált időszakot három részre lehet bontani. Az első a Magyar Híradó szakasza, melyben a német hírek nem voltak túl nagy számban megtekinthetők. Az ötös számú mellékletben található ábrán az is látszik, hogy az 1924 és 1931 közti időszakban messze nem a német hírek voltak az irányadók. Mindkét állítás megváltozik az 1932-es évre. Egyrészt a német hírek átvették a domináns szerepet, másrészt számuk relatív értékben is mások felé nőtt. Németország és Olaszország kivételével a többi ország esetében a világháború kitörése vagy Magyarország háborúba lépése megváltoztatta a reprezentációs tendenciákat. Jelen esetben nem figyelhető meg csökkenés sem a háború kitörésével, sem a háborúba való belépéssel. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a nyugati demokráciák esetében milyen negatív változás történt, akkor azt is kijelenthetjük, hogy fajsúlyában jelentős mértékben nőtt a német orientáció mértéke.

A fenti két esemény ugyan nem generált változást, mégis lehet harmadik időszokról beszélni a német hírek tekintetében is. Viszont ezeket nem a háború kitörése vagy hadbalépés okozta, hanem annak kedvezőtlen alakulása. Ennek a tájékoztatáspolitikai fordulatnak már 1942-ben mutatkoztak jelei. Azáltal, hogy a német vonatkozásokat kis mértékben ugyan, de a szovjet hírek megelőzték. Itt azonnal meg kell jegyezni, hogy a szovjetekről szóló reprezentációk elég negatív képábrázolással történtek, ezért ez a reprezentációs dominancia átvétele nem jelent reprezentációs orientációs fordulatot is. A tájékoztatáspolitikában 1943-ban

⁹⁶⁶ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

viszont fordulatot lehet azonosítani.⁹⁶⁷ Ugyanis nem pusztán a dominanciában csúsztak le a németek a negyedik helyre, hanem már olyan országok is megelőzték őket, melyek hasonlóan kedvező színben kerültek feltűntetésre. Ami még ettől is jelentősebb, hogy 1943-ban az első három helyen a Szovjetunió, Svédország és Olaszország állt. Ebből a Szovjetunió a negatív szereplő és a németek ellensége, a másik ország Olaszország, aki úgy ért el magasabb reprezentációs értéket, hogy a tárgyév szeptemberétől eltűnt a filmhíradóból. Illetve a németeket megelőzte Svédország is, mely a háború teljes időszakában semleges maradt, valamint fővárosa a magyar kiugrási kísérletek és szövetségesekkel való kapcsolattartásban egy jelentős színhelyként szolgált.

Hasonló **tematikai felosztásban**, mint az olasz témakörök esetében, itt is az látszik, hogy nem egyforma arányban születtek a hírek, illetve az egyes időszakokban is eltérő volt a témakörök aránya. Évenkénti eloszlásuk a 64. ábrán⁹⁶⁸ látható. Ezek alapján az első időszakban nem volt híradás a német fegyveres erőiről, valamint a politikai tartalmak is alacsony számban voltak jelen. Viszont a sport és tudomány relatív módon domináns volt.

60. ábra Németország témaköreinek tendenciái

A cserekapcsolat megkötése után – második időszak kezdete – viszont „kitörtek” a német hírek, valamint az összes témakörből reprezentálásra került valamennyi hír. 1931-ben egy nagyon komoly német kulturális expanziós törekvést érhetünk tetten! Kezdetben a fegyveres erő volt a legkevésbé a fókuszban, ezzel szemben viszont az összes többi jelentősebb emelkedés tapasztalható. 1933-ban az összes hírtípusban volt egy kisebb visszaesés a politikai hírek javára.

⁹⁶⁷ Szerző MA dolgozata is igazolta: A Magyar Világhíradó a második világháborúban. DE BTK Történelmi Intézet, Debrecen, 2020. Teljes fordulatról azonban nem lehet beszélni, mivel nem kezdtek el a németekről negatív hangnemben beszélni.

⁹⁶⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

A nagyobb figyelem valószínűleg az év eleji kormányváltás okán a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt hatalomra kerülése volt, mely szembehelyezkedett a Párizs környéki békerendszerrel. A következő években a német-magyar kapcsolatokról leginkább a sportügy került az előtérbe. Ugyanakkor a többi témakör is érdemi szerephez jutott. 1938-ban hirtelen egy hatalmas változás állt be a témakörök számarányaiban. A politikai jellegű hírek toronymagasan vették át a vezető szerepet a híradásban, ami több jelentős változásnak az együttes következménye volt. Első az 1938. március 12-én lezajló Anschluss, melyet a müncheni konferencia követett 1938. szeptember 29-én. Viszont a mindent elsőprő jelentőséggel az 1938. november 2-án Bécsben meghozott döntés eredményezett. Ekkor volt a német politika reprezentálása a legnagyobb a magyarországi filmhíradóban. Ezután ez fokozatosan csökkent még az újabb területgyarapodások ellenére is.

Ezzel éppen ellentétes volt a német haderőről szóló hírek, melyek egymás után jelentek meg a filmhíradókban, és 1940-ben érték el csúcspontjukat. Átlagosan csaknem minden hétre jutott egy-egy német hadsereget dicsőítő hír. Magyarország hadba lépésével mindkét vezető témakör aránya csökkenni kezdett, ugyanakkor még minden jelentős számot képviseltek. 1942-ben a sporthírek kaptak valamelyest nagyobb szerepet, míg 1943-ra a német szövetséges reprezentálása egy korábban nem tapasztalt mélypontra esett vissza, melyről csak a német megszállás után volt elmozdulás 1944-ben.

4.7.2. Németország ábrázolása a „politikai vezető” képeiben

A következő témakör a **politikai** reprezentációk, mely önmagában is közel 200 hírt foglal magába, amit két nagy alkategóriára lehet bontani. Az egyik a külkapcsolati, a másik a belpolitikai hírek köré csoportosultak. 1932-től számítva a politikai hírek nagy száma és sűrű előfordulásuk miatt reprezentációs kontextust képesek alkotni, egy olyan folyamatos gondolatmenetet, mely összeköthető az előző heti híradóban megjelenő információval. Másként fogalmazva, folyamatosan beszéltek a német politikai aktivitásról.

A német hírek 1931-ben még azzal hívták fel magukra a figyelmet, hogy a németek valamilyen szinten együttműködtek az addig nagy reprezentációs értékkel bíró olaszokkal.⁹⁶⁹ 1932-ben a képi ábrázolásokban Németország nemcsak utolérte, de le is hagyta a Olaszország megjelenéseit. Ezt nagyjából márciusra lehet tenni, amikor 11 év után ismét katonai felvonulást szerveztek a Brandenburgi kapu előtt.⁹⁷⁰ A látottak pozitív voltát néhány jellegzetes motívum erősíti meg. Ez a hatalmas tömeg képe, mely végigkísérte az egész parádét. Augusztusban pedig

⁹⁶⁹ mh-390-02; mvh-0402-08

⁹⁷⁰ mvh-0423-08

megünnepezték a weimari alkotmány évfordulóját.⁹⁷¹ A következő héten némileg távolmaradó kifejezéssel „izzó hangulat”⁹⁷² szókapcsolattal vezették be az új képviselők érkezését. A vizuális anyagon látható, amint a karhatalmi szervek tömeget oszlatnak szét. A rendezettséget az egyenruhában masírozó náci képviselők kis csoportja jelenítette, majd rögtön ezután bejelentették, hogy Herman Göring is megérkezett a parlamentbe. Ezáltal személyhez kötve a náci pártot. Még az évben két tömegrendezvény is megjelent, melyeken Mackensen tábornagy⁹⁷³ és Hindenburg⁹⁷⁴ voltak a főszereplők. Tehát a tömeg megjelenése egy általános jelenség, mely a legtöbb rendezvényhez hozzáköthető.

61. ábra Náci képviselők a német parlamentbe kerültek, miközben karhatalmi erők léptek fel a tüntetőkkel szemben

Az 1933-as évet Schleicher utolsó kancellári szereplésével⁹⁷⁵ és az új kancellár, Adolf Hitler kinevezésével kezdték.⁹⁷⁶ A filmhíradó kevés alkalommal nyilvánít negatív véleményt, kivéve, ha a bolsevisták csinálták valamint. Így volt ez a Reichstag pusztulása estében is, amit az inzertszöveg szerint „Berlin egyik legszebb olasz reneszánsz palotája kommunista

⁹⁷¹ mvh-0445-04

⁹⁷² mvh-0446-07 1-9 mp.

⁹⁷³ mvh-0447-07

⁹⁷⁴ mvh-0451-09

⁹⁷⁵ mvh-0467-08

⁹⁷⁶ mvh-0468-08

gyűjtogatás martaléka lett”.⁹⁷⁷ A bűn súlyosbításaként kiemelték, hogy „olasz reneszánsz palota”, mivel az olaszok csak pozitív értéket állítanak elő, ezért a hozzájuk kapcsolódó érték elpusztítása még súlyosabb bűn. A textust követő képek egyértelműen alátámasztják a pusztítást és a károkat, ezzel az elhangzott szöveg igazságát érvényesítik.

62. ábra A Reichstag pusztulása

A következő híradó is nyomon követi az eseményeket. Bemutatják az új birodalmi gyűlés helyszínét, majd az új kancellár rendezetten menetelő rohamosztagosait, akiket a nép körbevesz és üdvözl. ⁹⁷⁸ Még márciusban megszületett a Harmadik Birodalom, melynek letéteményese Hindenburg. Az a személy, aki a korábbi megjelenésekben a konzervatív tekintélyt és a stabilitást kölcsönözte a képeknek. Bevezették az új birodalmi jelképet, a „horogkeresztes zászlót”. A vizuális jelképek terjesztésére a leginkább alkalmasak a képes újságok és a mozgóképes dokumentumok voltak. Ezek a médiumok korábban nem ismert gyorsasággal terjesztették el és építették bele a befogadó nézők kognitív világgépébe ezeket a jelképeket. Az üzenet egyszerű: a kommunisták gyűjtogattak, míg az új német kormány új alapokra helyezte az országot, melyet már az új néven emlegettek. Mindezt a filmhíradóban egy idealizált képi rendezettség ábrázolásával.

A képeken egyre nagyobb gyakorisággal láthat a néző egyszerre menetelő embereket. Feltehetjük a kérdést, hogy vajon militarizált volt-e ez az egyöntetű tevékenység? A mai néző számára valószínűleg igen, de az akkorinak inkább nem. Ugyanis nem volt ritka a lépéstartással menetelő civil csoportok látványa sem. A vizuális dokumentumok alapján a rendezettség és a fegyelem megnyilvánulása a nagyobb rendezvények velejárója volt. Jó példa erre az Egyesült Államokban 1932-ben megtartott olimpiai nyitóünnepség, ahol a világ minden tájáról érkező olimpiikonok is a tömegrendezvény közepén meneteltek. ⁹⁷⁹

⁹⁷⁷ mvh-0472-05

⁹⁷⁸ mvh-0473-08

⁹⁷⁹ 1932-ben Los Angelesben volt a X. újkori olimpia. Megnyitó ünnepségén a sportolók katonás rendben hajtották végre a stadionban a térelfoglalást. In: mvh-0445-05

63. ábra 1932-es los angeles-i olimpiai megnyitó

A hitleri uralommal a zsidóüldözések is elkezdődtek, viszont a reprezentációk ezt nem követték le. 1933. áprilisában Magyarországon is megjelent az egynapos zsidóellenes német bojkott képe a filmhíradóban.⁹⁸⁰ Viszont az antiszemitizmus nem fért bele a filmhíradó reprezentációs etikájába, így ilyesmiről nem adtak közvetítést. Tulajdonképpen a következő hasonló tematikájú hírre 1944. júniusában került sor, melyben beszámoltak a zsidók által írt könyvek megsemmisítéséről.⁹⁸¹ Ezen kívül még a Hungarista Híradóban volt antiszemitizmusról szó.⁹⁸² Utóbbi kettő viszont nem számít német reprezentációnak, ugyanis mindkettő Budapesthez és az MFI-hez köthető.

Az 1933-as év lezárásaként Eckhardt Tibor, a Magyar Revíziós Liga elnöke, értékelte a revízió helyzetét londoni útja után. Elmondásában a britek óhajtják a revíziót, a német birodalom és Olaszország meg támogatja, így már csak 1934-ben a francia közvéleményt kell meggyőzni.⁹⁸³ Jelen alfejezet szempontjából csak annak van jelentősége, hogy a magyar közönség világképében a német birodalom reprezentálása – az olaszokéhoz hasonlóan – mint a revíziót támogató alany került a tájékoztatáspolitikai fókuszába.⁹⁸⁴

A Führer-kultusz ezt követően építésre került a magyar filmhíradóban. Ennek egyik legkézenfekvőbb módja a születésnapjainak megünneplése, melyet az UFA-tól vettek át.⁹⁸⁵ Ezzel transzportálva a magyar nézőközönség felé azt az üzenetet, hogy milyen viselkedési forma a követendő, és mit tesznek azok a németek, akik nemcsak egyetértettek, hanem

⁹⁸⁰ mvh-0477-06

⁹⁸¹ mvh-1062-02

⁹⁸² 1944. október: hungarista_hirado-00-01

⁹⁸³ mvh-0514-09 22-49. mp.

⁹⁸⁴ Az mvh-0514-09 hírében Eckhardt Tibor több kijelentést is tesz, melyeket a nyilvánosság elé tár, ezzel a befogadó nézők kognitív világképét építve. Ezekre a kijelentésekre valamilyen következtetés útján jutott el. Érdekes kérdés lehet azt megvizsgálni, hogy Eckhardt Tibor saját kognitív világképét milyen személyes tapasztalatok és médiumok építették olyanná, hogy már csak a francia közvélemény legyen a gátja a revíziónak.

⁹⁸⁵ Bertho (2005), 107.

cselekedtek is a Párizs környéki békerendszer újraformálásáért. Ettől az évtől kezdve egészen 1941-ig minden évben megemlékeztek a születésnap kiadásáról.⁹⁸⁶ 1941-ben, 1942-ben és 1943-ban viszont ez a köszöntés elmaradt, és csak 1944. áprilisában újult meg ismételt a német megszállás után.⁹⁸⁷

1934-ben kevesebb reprezentáció készült a német politika vonatkozásában, de fontos események, mint Hitler és Mussolini találkozója,⁹⁸⁸ Hindenburg halála⁹⁸⁹ bekerültek a magyar filmszínházakba. 1935-től viszont ismét prosperált az előfordulások száma. Ez elsőként a Saar-vidék népszavazásának köszönhető, melyről német perspektívából mutatták be az eseményeket.⁹⁹⁰ Ez ugyan még nem volt a versailles-i béke megszegése, nem úgy, mint az általános védkötelezettség bevezetése 1935. márciusában, melyről a filmhíradó szintén beszámolt.⁹⁹¹ A diplomáciai kapcsolatok szorosabbra fűzését jelentette annak a reprezentációja, hogy Hermann Göring Budapestre látogatott,⁹⁹² és megkoszorúzta a magyar hősök szobrát a Hősök terén.⁹⁹³ Szintén ehhez az ábrázoláshoz járult hozzá, hogy Gömbös Gyula Németországban viszonzta a látogatást.⁹⁹⁴

1936-ban és 1937-ben az együttműködés és közösség világképét tovább építették a hírekkel. Számtalan jó példát lehet hozni erre, de csak az egyik kerül kiemelésre, méghozzá 1936 októberében megjelenő 660. számú filmhíradó,⁹⁹⁵ mely közel 10 percben méltatta és emlékezett meg Gömbös Gyula elhunyt miniszterelnökről. Gömbös 1936. október 6-án betegség következtében Münchenben hunyt el. Az UFA-tól cserélt hírképeket vágta be az MFI munkatársai a magyar filmhíradóba. Az inzertszöveg alapján annak lehet szemtanúja a néző, hogy „Hitler vezér és kancellár jelenlétében Németország páratlan gyászpompával búcsúztatta a halott miniszterelnököt”⁹⁹⁶, valamint az ezt követő mozgóképeken az látszik, hogy a németek katonai tiszteletadás kíséretében indítják haza az elhunyt magyar miniszterelnök földi maradványait. A búcsúztatáson, mint ahogy azt az inzertszöveg is állítja, számos német vezetői személy között Hitler is jelen volt.⁹⁹⁷ A magyarországi nézők a filmhíren keresztül betekintést nyerhettek abba az eseménysorba, mely a miniszterelnök németországi búcsúztatásán zajlott. A valóságról a német filmhíradó felvételeket készített, mely segítségével megkonstruált egy

⁹⁸⁶ mvh-0584-08; mvh-0636-07; mvh-0688-07 (elveszett, archívum azonosította); mvh-0740-09; mvh-0792-10; mvh-0845-01 (elveszett, archívum azonosította)

⁹⁸⁷ mvh-1054-02

⁹⁸⁸ mvh-0539-08

⁹⁸⁹ mvh-0547-06

⁹⁹⁰ mvh-0550-06; mvh-0568-06; mvh-0568-07; mvh-0569-07; mvh-0570-07; mvh-0570-08; mvh-0577-08

⁹⁹¹ mvh-0579-08

⁹⁹² mvh-0588-02

⁹⁹³ mvh-0588-03

⁹⁹⁴ mvh-0606-08

⁹⁹⁵ mvh-0660-01

⁹⁹⁶ mvh-0660-01 215-224. mp.

⁹⁹⁷ mvh-0660-01 225-288. mp.

olyan képet, melynek eredője a valóság elemeiben is megvolt.⁹⁹⁸ Ezáltal is hihetővé téve az eseményt. Ezt a konstrukciós felvételt használta fel az MFI a saját anyagának elkészítésekor, és fűzte hozzá saját hozzászólását inzertszöveg formájában. Az így elkészült képek a magyar miniszterelnök iránti részvét ábrázolását mutatják be, ezzel építve a magyar nézőkben az együttműködés és közösség világképét⁹⁹⁹

A német politika reprezentációs számának csúcsát az 1938-as év jelentette. Ekkor szinte megszokottá vált a német és magyar kapcsolatok fokozott megjelenítése, melynek reprezentációs képei rendszeresen előkerültek a filmhíradókban. Ilyen volt az államtitkári látogatás.¹⁰⁰⁰ 1938. márciusában Németország magához csatolta Ausztriát, melyet a versailles-i békeszerződések egyértelműen tiltottak. A magyar filmhíradóban ennek egyik jelentős magyar vonatkozását is bemutatták, még hozzá azt, hogy Magyarországnak új szomszédja van a Német Birodalom tekintetében.¹⁰⁰¹ A másik nagy jelentőségű esemény a Münchenben aláírt négyhatalmi egyezmény.¹⁰⁰² Magyarország szempontjából viszont volt még két másik igen jelentős reprezentációs értéket mutató esemény is. Az egyik a kormányzó látogatása Hitlernél 1938. augusztusában, melyről egy teljes filmhíradó egybefüggő 14 híre szólt.¹⁰⁰³ A német cserekapcsolatok révén az itt készült felvételek bejárták a világot, többek közt az Egyesült Királyság British Pathé vállalathoz is eljutottak, akik hasonlóan a többi filmhíradó készítőhöz mozikban vetítették anyagokat, ezzel építve a saját nézők világképét.¹⁰⁰⁴ Ezt a kiemelten fontos filmhíradók közt kell számon tartanunk, ugyanis ilyen egybefüggő és közvetlen kapcsolattal bíró hírsorozat egyáltalán nem volt jellemző az MFI híradóira. A másik jelentős magyar vonatkozású esemény a 767. filmhíradójában került reprezentálásra, amikor az első bécsi döntést meghozták, és a Felvidék egy részét Magyarországhoz csatolták.¹⁰⁰⁵ A korábbi évek kapcsolatépítő ábrázolásai ezekkel a hírekkel értek be, olyannyira sugározták a követendő viselkedésmintát, hogy felvételeket készítettek a budapesti német és olasz követségek elé vonuló szimpatizáns tömegről.¹⁰⁰⁶

⁹⁹⁸ A létezés lehet pusztán tárgyilagos is. A tevékenységsorozat öszintességének mérése és a színészi képességek különválasztása más források feltárásával lehetséges.

⁹⁹⁹ Természetesen ez nem azt jelenti, hogy ez a világkép feltétlenül épült, csak a lehetőségét adja meg.

¹⁰⁰⁰ mvh-0727-02 (A jelzet nem pontos, mert az archívumban véletlenül a 727. filmhíradó második híretől az 12-ig egyforma jelzettel látták el. Jelen esetben a 4. számú hír a releváns)

¹⁰⁰¹ mvh-0736-04

¹⁰⁰² mvh-0762-12; mvh-0763-04

¹⁰⁰³ mvh-0758-01; mvh-0758-04; mvh-0758-05; mvh-0758-06; mvh-0758-07; mvh-0758-08; mvh-0758-09; mvh-0758-10; mvh-0758-11; mvh-0758-12; mvh-0758-13; mvh-0758-14

¹⁰⁰⁴ A világkép építése még a dolgozat készítésekor is tart, ugyanis a British Pathé YouTube csatornáján is elérhetők ezek a felvételek. A közösségi videomegosztón 14 millió megtekintés (letöltve: 2023. 05. 25.) felett van az a jelenet, amikor a német hadsereg felvonul a kormányzó tiszteletére. In: British Pathé <https://www.youtube.com/watch?v=YSvS4LY26Yg>; Ugyanaz a felvonulás az MFI-nél: MVH-758/9. 84-98. mp. A két dokumentum jelentőségét az adja, hogy a látogatás 1938. augusztusában történt öt hónappal az Anschluss után, és nem egészen két hónappal a Szudéta vidékre történő bevonulás, majd az első bécsi döntés előtt.

¹⁰⁰⁵ mvh-0767-09; mvh-0767-10; mvh-0767-11; mvh-0767-12

¹⁰⁰⁶ mvh-0767-11

Az előző évre jellemző nagyszámú politikai jellegű előfordulások már csökkenő tendenciát mutattak. Ennek a média reprezentációs elköteleződés csökkentésnek az újonnan kormányra kerülő gróf Teleki Pál lehetett a kulcsa. Ugyanis februárban a miniszterelnöki pozícióba került, és bár újabb területi gyarapodások voltak, a filmhíradók politikai média reprezentációi mégis csökkenést mutattak, olyannyira hogy még a második bécsi döntés sem tudott ezen javítani! Ez szintén összefüggésben van a második világháború kitörésével is. Ugyanis ekkor a politikai manőverek szűkülésével a katonai műveletek kerültek előtérbe. Az 1939-es és 1940-es német hadi sikerek eredményeként 1940-ben az 1938-as politikai reprezentációs értékhez hasonló szintet ért el a fegyveres erő reprezentációja. Viszont ezután 1941-ben és 1942-ben drasztikus módon visszaestek, majd 1943-ban elérték a mélypontjukat.

A világháborús időszakban érdemes kiemelni a Hitler–Horthy találkozókat. Magyarország hadba lépését követően az elsőre 1941 szeptemberében került sor.¹⁰⁰⁷ A mutatott képek szerint Hitlerrel ugyan találkozott, de lényegében Brauchitsch német tábornokkal és Hermann Göringgel beszéltek a hadi helyzetről. A képek szintén tükrözik a politikai súly és hadi helyzet ábrázolását, főleg, ha összehasonlítjuk az 1938-as fogadtatással. Az 1943-as látogatás pedig még szerényebb képeket reprezentál az eseményről.¹⁰⁰⁸ Ugyanezen év júliusában már-már groteszk módon ábrázolták a narráció és a vizualitás közti különbséget.¹⁰⁰⁹ A szöveg és a képek olyannyira nincsenek összhangban, hogyha a szöveg nem lenne, a képeket akár egy tragikus közlemények beolvasásához is hozzá lehetne párosítani. Pedig a szöveg szerint Horthy Miklós kormányzó 75. születésnapját ünnepelte a magas rangú berlini közönség.

64. ábra Non-verbális kommunikáció képei¹⁰¹⁰

¹⁰⁰⁷ mvh-0918-06

¹⁰⁰⁸ mvh-1002-06

¹⁰⁰⁹ mvh-1011-11

¹⁰¹⁰ A kép képen az arc mimikájának non-verbális kommunikációját láthatjuk. A baloldali Horthy Miklós születésnapjának ünnepségén készült Berlinben 1943-ban. In: mvh-1011-11 A jobboldali Gömbös Gyula hamvainak hazaszállításakor készült 1936-ban a hegyeshalmi vasútállomáson. In: mvh-0660-01. Az arcokon alig lehet különbséget találni. A hozzá fűzött zenei aláfestés és a narráció a különbség. A születésnap ünnepség képei nincsenek összhangban a narrációval.

4.7.3. További témakörök főbb jellemzői

Németország kapcsán a **sport hírek** igazán nagy szerepet kaptak a kapcsolat kiegyensúlyozottságának ábrázolásában. Gyakorlatilag a hírek negyedét ebbe a témakörbe lehet besorolni. Az eddigi országokhoz képest itt sokkal jelentősebb volt a téli sportok megjelenítése, ellenben a labdarúgás pedig sokkal kevesebbet. A téli sportok között elsősorban a műkorcsolya, jégkorong, síugrás, műlesiklás, valamint kicsit ritkábban sífőring, bób és jégvitorlázás fordult elő. Nagyszabású ünnepséget rendeztek az 1936. évi téli olimpiai játékok lebonyolításához, melyet Németországban, Garmisch-Partenkirchenben tartottak, és több hírbe is bekerült.¹⁰¹¹ A küzdősportok közül az ökölvívás és kis mértékben a birkózás nyert reprezentációt. A nagy hagyományokkal rendelkező tradicionális sportok közül a lovaglás volt a leginkább a filmvászon, melyből több szám is megjelenítésre került, így az ügetőverseny, díjugratás és terepverseny részei is. A német vadászat mindössze egyszer, míg a postagalambverseny kétszer is megjelent a filmhíradóban. A torna és az atlétika a legnépszerűbb sportágak között voltak a filmhíradó reprezentációiban.

A sport témakörében a legnagyobb reprezentációt kapták az 1936-os nyári olimpiai játékok, mely alkategóriájában 20 darab hír került.¹⁰¹² Olyan nagy gyakorisággal, hogy az olimpia napjaiban a heti filmhíradóban egymás után több hír is ezzel foglalkozott, ráadásul három héten át. Ilyen nagyfokú érdeklődést nem övezett semmi más a Horthy-kori filmhíradóban. 1936 júliusában megjelenő 649. számú filmhíradó nyolc hírből négyben, a 650. számú filmhíradóban a hétből háromban, végül a 652. számú filmhíradóban hat hírből négyben szintén ezzel foglalkoztak. Sajnos az 651-es filmhíradó az idők folyamán megsemmisült, így az nem ismert, hogy hány hírben jelent meg az olimpia vizuális, narratív vagy textuális reprezentációja, de feltételezhető, hogy itt is több hírben foglalkoztak az olimpiával, mivel előtte és az utána következő filmhíradóban is közel a hírek felében ez jelent meg.

A következő kategória a technikai sportokat foglalja magába. A 21¹⁰¹³ ilyen típusú reprezentációból főleg a motorkerékpár- és autóversenyek voltak a jelentősebbek, melyekből kiemelkedik a nürnbergi autóverseny és a hannoveri motorverseny. Ezeken kívül pedig három repülőverseny jelent meg. A következő kategória a különböző labdával játszott csapatjátékok voltak, melyből ugyan a labdarúgás volt a leggyakoribb, de még ez is csupán hét reprezentációt

¹⁰¹¹ mvh-0602-05; mvh-0616-03; mvh-0617-05; mvh-0622-08; mvh-0625-05; mvh-0625-06; mvh-0626-06; mvh-0627-07; mvh-0627-08

¹⁰¹² mvh-0584-05; mvh-0602-05; mvh-0621-01; mvh-0627-03; mvh-0640-04; mvh-0646-02; mvh-0646-07; mvh-0647-03; mvh-0647-05; mvh-0648-09; mvh-0649-05; mvh-0649-06; mvh-0649-07; mvh-0649-08; mvh-0650-05; mvh-0650-06; mvh-0650-07; mvh-0652-04; mvh-0652-05; mvh-0652-06

¹⁰¹³ mh-127-01; mh-272-02; mh-321-03; mvh-0418-05; mvh-0436-07; mvh-0484-07; mvh-0541-05; mvh-0598-08; mvh-0614-05; mvh-0634-05; mvh-0647-08; mvh-0658-06; mvh-0687-07; mvh-0694-09; mvh-0703-05; mvh-0736-07; mvh-0745-08; mvh-0749-10; mvh-0754-10; mvh-0756-09; mvh-0760-10

számlált. Ez azért számít különösnek, mert az Egyesült Királyság, Franciaország és Olaszország tekintetében ez sokkal nagyobb hangsúlyt kapott. Németország esetében pedig számos más sportág, mint a jégkorcsolya, lovaglás, atlétika, motor- vagy autóverseny, vízilabda és az evezősversenyek is nagyobb reprezentációs értékre tettek szert. Utóbbi kettő már a vízi sportok alkategóriáját gyarapították, melyben az evezősversenyeket külön ki kell emelni, mivel az összes sportág közül ez kapta a legnagyobb figyelmet a német reprezentációkban. A vízi sportokon belül kisebb megjelenés kapott az úszás, a vitorlázás és a toronyugrás.

A következő témakörbe kell sorolni a **kulturális** reprezentációkat, melyek még feleakkora teret sem kaptak a filmhíradókban, mint a sportágak. Első alkategóriájában a kulturális antropológiai értelemben vett hírek kerültek be. Több hírt is ide lehet sorolni, viszont alig akad két egyforma típus köztük. Volt hír a hegedűkészítés mesteréről,¹⁰¹⁴ a berlini jégbohócról¹⁰¹⁵ vagy üvegművésről.¹⁰¹⁶ Két kisebb csoportba az artistákat meg a filmeseket lehetett még besorolni. Bár számos német és amerikai filmet vetítettek Magyarországon, mégis érdekes, hogy az amerikai filmsztárok nagyobb mértékben voltak jelen a filmhíradóban, mint a németek.

Kulturális témakörbe sorolható hírek nagyobb részét a néprajzi jellegű alkategóriába lehet besorolni, mivel számos szokást és rendezvényt mutattak be. Ezek közt megtalálhatók voltak a szüreti bálók, megemlékezések, népcsoportok (bajorok), regionális ünnepek (sziléziai ünnep), felvonulások, Márton nap, népi halászesküvő, karácsonyi ajándékozás, karnevál, körmenet, patkányfogók ünnepe, születésnapok, esküvők, gazdaünnep, hálaadó ünnep, farsang és a földművesek napja. Arra vonatkozó hír is fennmaradt, hogy mennyire adoptálták a német kultúrát Magyarországra. Például 1941-ben a 916. filmhíradó 3. számú hírében beszéltek ilyesmiről.¹⁰¹⁷ Ez arról szólt, hogy a német állami színházak főintendánsa Budapestre érkezett, hogy megtárgyalja a Schiller Wallenstein trilógiája budapesti rendezésének részleteit. Jelentősége mégis azért van, mert arról adtak konkrét hírt, hogy átvettek egyes kulturális műveket más országoktól. Feltételezés szerint ez azért lehetett így, mert a korszak erőteljes nacionalista ideológiájú volt, ezért a kulturális integráció perifériára szorult, ellenben a nemzeti sportok és a nemzetek közti megmérettetések reprezentációival, melyek meghatározók voltak és a Szovjetuniót kivéve minden nagyobb országnál előfordultak. A kulturális témakörbe kerültek besorolásra a természeti kultúra reprezentációi is, melyek relatív többsége az állatkertekről szólt, illetve kisebb részt a bajor Alpokról és annak természeti látványosságairól.

¹⁰¹⁴ mvh-0417-05

¹⁰¹⁵ mvh-0680-07

¹⁰¹⁶ mvh-1077-02

¹⁰¹⁷ mvh-0916-03

A **tudományos** témakörbe sorolható hírek között sok rövid hír van, a legváltozatosabb témákban. Az orvosi kongresszustól a közlekedési oktatáson vagy az expedíciós híradáson át az egyetem bemutatóig sok minden megtalálható. Alkategorizálás ezért elég önkényes lehet, így nem is minden hír kerül be egy-egy ilyen csoportba. A hírek felét egy kisebb és egy nagyobb általános kategóriába lehet besorolni. A kisebb közül az egyik az új objektumok építését és azok modern megvalósítását tartalmazza. Ide kerültek az útépitések,¹⁰¹⁸ az 1936-os olimpiai létesítmények építése¹⁰¹⁹ és az új Tempelhof repülőtér átadása.¹⁰²⁰ A nagyobb alkategóriába – mely négyszer nagyobb, mint a kisebb – a technológiai vívmányok és újítások kerültek. A német tudás ábrázolására számos alkalommal használtak híradóipari technológiai bemutatókat, óceánjárókat, autókat, léghajókat és főképpen repülőket, valamint ezek által felállított vagy megújított rekordokat. Ezek mellett ritkábban ugyan, de megjelentek olyan különlegességek, melyek máshonnan nem voltak ismertek. Ilyen volt a törhetetlen üveg bemutatása,¹⁰²¹ kételtű autó,¹⁰²² szárny nélküli szélmalom repülőgép¹⁰²³ és a rakétatechnológia.¹⁰²⁴

Németország kapcsán az utolsó témakör a **fegyveres erő** megjelenítése. A haderőről szóló hírek 1931-től kezdve fordultak elő, de viszonylag nem túl nagy számban. A változást a világháború kitörése hozta el, ami után ugrásszerűen megnöttek a vele kapcsolatos hírek. A fegyveres erő hírei 1940-ben elérték a csúcspontjukat. 1943-ra azonban visszaesett a harmincas évek szintjére. A fegyveres erő témakörébe tartozó hírek három alkategóriába kerültek besorolásra, ezeket az idő függvényében évenkénti bontásban a 36. ábra¹⁰²⁵ szemlélteti. A három alkategória a fegyveres erő alaprendeltetéséből adódó megjelenések, tehát alapvetően a fegyveres küzdelem megvívása és a szervesen hozzájuk kapcsolódó híradások tartoztak. A második alkategória az első kategória sikeres végrehajtásához vezető felkészítések, kiképzések és gyakorlatok bemutatása, míg a harmadik kategória a fegyveres erő kiegészítő feladatait foglalja magába, köztük például a protokoll tevékenységeket. A témakörök ábrázolásához hasonlóan jelen esetben is három időszakot lehet megkülönböztetni.

¹⁰¹⁸ mvh-0588-09; mvh-0723-07; mvh-0775-09

¹⁰¹⁹ mvh-0584-05; mvh-0602-05

¹⁰²⁰ mvh-0721-07

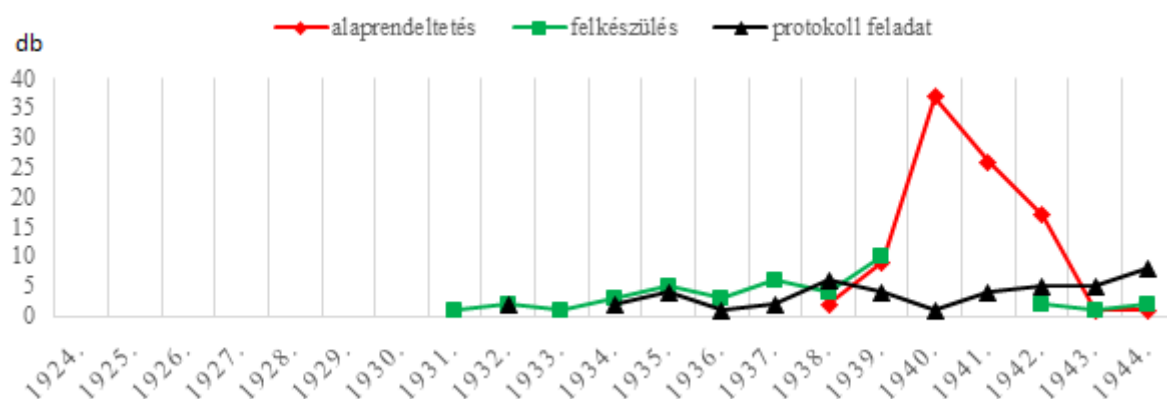
¹⁰²¹ mvh-0749-06

¹⁰²² mvh-0765-05

¹⁰²³ mvh-0572-05

¹⁰²⁴ mvh-0443-08; mvh-0453-08; mvh-0478-08

¹⁰²⁵ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

65. ábra német fegyveres erők előfordulásai

Az első időszak 1931-ben kezdődik és 1938-ban fejeződik be. Ekkor a protokoll- és a felkészülés jellegű ábrázolások voltak előtérben. A második időszak az első háborús évvel veszi kezdetét, és 1942 évben ért véget. A harmadik pedig az 1943-as és 1944-es évet foglalja magába, amikor a protokoll jellegű feladatokban magasabb értéket értek el, mint a fegyveres küzdelem ábrázolása.

Érdekessége a fenti jelenségnek a háborús propaganda kézzelfogható megnyilvánulása, hogy a kellemetlen eseményekről kevesebbet vagy egyáltalán nem beszéltek. A világháború 1943-ban javában tombolt, mégis az látszik, hogy a fegyveres erő alaprendeltetésének reprezentációja kikerült a magyar filmhíradóból. Még a német megszállás követően is a magyar mozikban a két magyar és német katona közti labdarúgó mérkőzést,¹⁰²⁶ két katonai temetést,¹⁰²⁷ kitüntetés átadását,¹⁰²⁸ frontlátogatást,¹⁰²⁹ olasz katonák németországi kiképzését,¹⁰³⁰ német hegyivadász kiképzést¹⁰³¹ és egy magyar hallgatói zászlóalj Németországba csoportosítását¹⁰³² mutatták be. A fenti hírekből a fegyveres küzdelem megjelenítésére leginkább a tüzérségi felvételek a legalkalmasabb. Ennek pragmatikus oka, hogy a tüzérség a közvetlen harcokban kevésbé van jelen, mint a gyalogság, ezért könnyebb és biztonságosabb felvételeket készíteni róluk. Kapcsolódik hozzá még a katonai temetés és a frontlátogatás híre is, melyek úgyszintén beletartoznak a protokolláris események közé is. Az látszik, hogy nem szakítottak a német reprezentációkkal, viszont jelentősen csökkentették a számukat és jelentősen változtattak tartalmukon; gyakorlati értelemben véve 1943-ban megkezdtek a tájékoztatáspolitikában a Németországtól való eltávolodást.

¹⁰²⁶ mvh-1053-03; mvh-1057-04

¹⁰²⁷ mvh-1053-05

¹⁰²⁸ mvh-1062-05

¹⁰²⁹ mvh-1069-04

¹⁰³⁰ mvh-1076-02

¹⁰³¹ mvh-1080-02

¹⁰³² mvh-1084-03

4.8. Részösszefoglalás

A fejezet összegzése öt gondolat köré került felépítésre. Ezek közt van a képfogalmak, az időszakokra való feloszthatóság, a jellemző témakörök összefoglalása, a reprezentációk szabályozottsága és a reprezentációs meghatározások.

A dolgozatban több **képfogalom** is alkalmazásra került. A vizuális történeti források értelmezését segítette a W. J. Mitchell képi fordulat kapcsán tett megállapításai. A dolgozatba használt képfogalmak négy jelentéstartalomra bomlanak. Az első a kép (pictures), amely azt a virtuális, anyagi és szimbolikus egységet jelenti, mely látható. A második a kép (image), mely az előző fogalom virtuális részéből ered, és azt jelenti, hogy a látott vizualitás mi helyett áll a valóságban. Mi az, amit ábrázolni akar a kép (pictures)?

Ezen kívül értelmezésre került még a világgép, mely gyakran állt kognitív jelzővel, hangsúlyozva, hogy alapvetően egy szellemi téralkotóról van szó. Ez a fajta kép nem kézzel fogható, hanem egy olyan percepció, mely egyaránt állhat vizuális, audio, textuális vagy éppen emocionális elemekből. Lényegében olyan absztrakciók, melyek segítenek eligazodni a környezetben. Negyedik képfogalom az előző leképződéséből születik, és akár a valóságban is kézzel fogható. Ilyen a jelen fejezetben is használt mentális térkép kifejezés, mely kognitív világgép/térkép leképződése, mely akár rajzban vagy írásban is kifejezhető.

A fenti képértelmezések segítenek feldolgozni a vizuális történeti források részletgazdagságát. Azt viszont fontos szem előtt tartani, hogy az egyes képfogalmakra másképp kell rákérdezni, és más válaszokra lehet találni. Tehát eltérő képfogalmakként kell beazonosítani őket.

A Horthy-korszak filmhíradóit alapvetően **három nagyobb időszakra** lehet felosztani. Viszont ez nem törvényszerű, tehát az egyes országoknál lehetnek és vannak is eltérések. Ilyen volt a Szovjetunió, vagy éppen Olaszország esete. Viszont általánosságban az meghatározó, hogy az első és második időszak közti határt a Magyar Híradó és a Magyar Világhíradó közti váltás jelenti. A második és a harmadik időszak közti átmenet kapcsán a világháború kitörése jelenti a változást.

Ha visszagondolunk az egyes országokra, akkor az első és második időszak a Szovjetuniónál egybemosódik, viszont a világháború kitörése egy híradatot generált náluk, tehát az általánosságba vett harmadik időszakban jelentős változás állt be. Az olaszoknál pedig az általános első és harmadik időszak további kettő részre osztható, így ott is helytálló a három fő időszaki elhatárolás. A második és harmadik időszak közti áttérés viszont abból az egyszerű okból adódik, hogy az egyes országok nem egyszerre lettek hadviselő felek és nem egyszerre

váltak ki a háborúból. Ugyanis nem egyidőben következtek be a vereségek, megszállások, felszabadítások vagy kiugrások.

A harmadik fázisba történt átmenet legkorábban Ausztriánál történt meg, amikor a német birodalom bekebelezte. Ezt követően a háborús színpadon ellenséggként megjelenő országok következtek, majd a tengelyhatalmak számára kedvezőtlenül alakuló háború hozta el a harmadik időszakot. Németország tekintetében az 1942-es és 1943-as telén elszenvedett vereségek, majd Olaszország esetében történt változás, mégpedig azért, mert kilépett a háborúból. A külső hatások között a politikai befolyás és a revízió támogatási lehetősége játszotta a főszerepet. Ezekből erősebb volt az ideológia, mert ha az ellentétes volt, akkor a második feltételnek már nem számított. Ha nem volt ellentétes – tehát bolsevik –, akkor a revízió támogatottsága volt a fajsúlyos. Ha mind a két feltétel pozitív volt, akkor a reprezentációs érték és annak pozitív volta magas volt a filmhíradóban.

A vizsgált audiovizuális forrás három időszakában a meghatározó országok **főbb témakörrei és képei alapján** a reprezentációk a következő világgépalkotást mutatták.

A Magyar Híradó időszakának első felében az Egyesült Királyság tekintélyábrázolása és a sportközösség, valamint az Ausztriához fűződő nosztalgia és közös sporttevékenység volt meghatározó. Úgy tűnik, hogy a sportélet tekintetében az ország szegregációjának nincs jele. Sőt inkább a civilizált-európai (amibe a Szovjetunió képe nem illik bele, de az Egyesült Államoké igen) integráció szerves alkotórésze a közös sportok folytatása. Megjelenésük ezért rendszeres, a hétköznapi részét és rituáléját alkotta. Az első időszak második szakaszában (az első időszak mellett) megjelent az olasz „fasiszta barát” ábrázolása, aki a politikai elszigetelődésből nyitott hathatósabb kiutat a remélt revízió irányába. Hasonló okok miatt szintén ekkor került a kognitív világgépbe emelésre Lord Rothermere személye is.

A második időszak a Magyar Világhíradóra való áttéréssel következett el. Németország reprezentációs dominanciát szerzett, először sport és tudomány területén, majd erőteljes módon a bel- és külpolitika témakörével. Politikai vezető szerepének ábrázolását a történelmi események támasztották alá. Ekkor Olaszország fasizmus és politika napirendre került a filmhíradóba, míg a többi országból Ausztriában volt még jelentősebb politikai hír, viszont esetükben a sport hasonló jelentőséggel bírt. Változás az első időszakhoz képest, hogy a nosztalgia faktor visszaszorult. Franciaország a kultúra vezetőjeként, míg az Egyesült Királyság a birodalom életének megtestesítője volt a vásznon létező valóságban.

A harmadik időszak reprezentációs fókuszja a fegyveres küzdelem és az ellenségkép megjelenítésére koncentrált. Előbbit a tengely perspektívájából mutatta be, addig az utóbbi célkeresztjében az addigi reprezentációs valóságban nem létező Szovjetunió került. A világháború alatt a hadi helyzet változásai befolyással voltak a reprezentáció tendenciájára,

viszont nem a Magyar Királyságra fenyegetést jelentő országok kerültek a középpontba, hanem továbbra is az ideológia és a revíziós lehetőség volt a mérvadó. Így a háború kedvezőtlen alakulásával 1943-ban megindult az elhatárolódás a Német Birodalomtól.

Úgy tűnik, hogy a sportreprezentációk erősen kötődtek/kötődnek a békéhez. Ily módon a sportkapcsolat összefügg a békés egymás mellett éléssel, mely médiaeseményként publikálásra kerül.

A feldogozott forrásokból bizonyos szabályozottság kimutatható, hogy a három nyugati ország, köztük az Egyesült Királyság, Franciaország és az Egyesült Államok hasonló reprezentációs tendenciákkal jelentek meg a filmhíradóban. Kifejezetten érdekes a második és a harmadik időszak közti átmenetek vizsgálata. Abból ugyanis azt a következtetést lehet levonni, hogy a Magyar Királyság reprezentációs konstrukcióiban is elhatárolódott a nyugati országoktól, míg az ideológiájában nem ellentétes tengely országokkal (Németország és Olaszország) ilyen változás nem figyelhető meg, és amíg revíziós támogatás remélhető volt tőlük, addig nem is történt változás. Tehát a tájékoztatási politikát abba az irányba koncentrált, mely ideológiával a legkisebb mértékben is tudott azonosulni, illetve nagyobb részben játszott szerepet, hogy honnan remélt revíziós támogatási lehetőséget.

5. Brit filmhíradók magyar vonatkozású ábrázolásai

Az audiovizuális források feltárásának nincs nagy múltja Magyarországon, ennek több oka van. Az egyik, hogy maguk a források sem régen keletkeztek. Így kevesebb idő állt rendelkezésre a kutatásukra. A külföldi média által közvetített valóságlenyomat hazai vizsgálatából pedig még kevesebb ez a szám. Pedig az a kérdés, hogy más ország közönsége mit láthatott Magyarországról, legalább annyira érdekes és fontos, mint azt vizsgálni, hogy a hazai közönség mit láthatott más országokról a médiában.

A média jelentősége nem lebecsülendő, hiszen a modern ember a világról szerzett ismereteinek egy jelentős részét nem saját érzékszervein keresztül észleli, hanem valamilyen médiumon keresztül. Gondoljunk csak egy politikai választásra, vagy a sztárjelenségre. Hány ember beszélt személyesen azzal az emberrel, akire leadja a voksát, vagy akiért rajong, mégis mindkét eset tömeget képes megmozgatni. Carrol J. Glynn és Irkwon Jeong által leírt hatásmechanizmus szerint: *„Bizonyos médiumok bizonyos üzenetei bizonyos időkben bizonyos hatást gyakorolnak a közönség bizonyos részére.”*¹⁰³³ Egyrészt a meghatározást ki lehetne egészíteni a „bizonyos körülmények közt” kifejezéssel, mely szintén befolyással bír a médiahatásfok mértékére. Ha minden más változó megegyezik, viszont a körülmény eltér, akkor az éppen annyira felerősíti vagy mitigálja a hatást, mint a többi elem. Másrészt az is elfogadható, hogy a „bizonyos” szó egy egészen széles mértéket jelent. Az egész hasonlít egy matematikai szorzásra, ahol bármely szorzószám nulla, a végeredmény is nulla, tehát a közönségben érdektelenség mutatkozik. Viszont, ha a szorzószámok nem nullák, akkor a végeredmény sem lehet nulla, tehát lesz hatása a médiának. Az egyes szorzószámokhoz akár egytől nagyobb szám is hozzárendelhető, ami egy szélsőségesebb esetben már fanatizmust is képes eredményezni. Erre az elvakultságra ír jó példát Victor Klemperer, miszerint 1945 áprilisában egy kis bajor faluban még mindig voltak olyanok, akik a nagy német ellentámadást április 20-ra várták, mivel akkor volt Hitler születésnapja.¹⁰³⁴ Tehát a „bizonyos” kifejezést nem feltétlenül egy lekicsinylő érték, hanem egy adott esetben akár jelentős mértékű is lehet.

A fentiek fényében a jelen fejezet célja annak bemutatása, hogy az Egyesült Királyság mozitermeiben mi jelent meg Magyarországról, és ezzel a brit moziba járó közönség kognitív (tér)képére milyen képek kerülhettek hazánkról. A cél elérése érdekében röviden ismertetésre kerül az intézményi háttér, a kutatás módszere, a vizsgálati eredmények, végül levonásra kerülnek a következtetések.

¹⁰³³ Public Opinion and the Media 2003. Idézi és fordította. Bajor-Lázár (2007), 197.

¹⁰³⁴ Klemperer (2022), 57.

5.1. A brit filmhíradók intézményi rendszere az MFI tükrében

Az Egyesült Királyságban a filmhíradó gyártást nem az állami szándék hozta létre, hanem a piaci igények kielégítését szolgáló magánszektor. A Horthy-korszak kezdetére a nyugati világban már ismert és világszinten is elterjedt vállalkozások készítették a filmhíradókat, melyek ekkorra már megteremtették saját keresletüket és kínálatukat egyaránt. A Magyar Filmirodával és a magyarországi filmhíradógyártással szemben szintén fontos különbség, hogy a híranyag készítése nem monopolizált helyzetben volt, így versenyhelyzet alakulhatott ki a hírekért, azok vélt vagy valós értékük alapján. Ugyanakkor a közönségért is versenyeztek, így a nagyobb szervezeteknél külön stúdiócsoporthoz¹⁰³⁵ alakultak, melyek eltérő rendezői elvek szerint készítették, hogy minél szélesebb réteget tudjanak kielégíteni. Így a klasszikus filmhíradó hírei mellett megjelentek ismeretterjesztő vagy éppen külön nőknek szánt audiovizuális tartalmak is. A fizetőképes közönségért idehaza csak rövid ideig kellett küzdenie az MFI-nek, ugyanis az állam direkt módon belenyúlt a piac alakulásába és kötelezővé tette az MFO termékek megvásárlását a mozgóképüzemeknek. Utóbbiban inkább a British Broadcasting Corporation-ra (a továbbiakban: BBC)¹⁰³⁶ hasonló, mely szintén közszolgálati médiumként funkcionált és bevételeinek zömét egy hozzájuk alakított adóforma biztosította.

A brit filmhíradó profitorientáltsága abban mutatkozott meg leginkább, hogy a megélhetése és a léte függött attól, hogy a híreinek értékesítései során milyen üzleteket bonyolított le. Erősen figyelembe véve azt, hogy a hírgyártás mérlegének kiadási oldalán kisebb összeg szerepeljen, mint a bevételi oldalon. Az MFI is részvénytársaságként működött, és ennek megfelelően a pénzügyi év végén osztalékot fizettek ki a tulajdonosoknak, tehát kijelenthető, hogy profitra dolgozott. A költségvetésüket megtervezték, és kritikus likviditási probléma nélkül gazdálkodtak. Viszont a piacon monopolhelyzetben voltak, a termékeiket pedig önköltségi áron kellett a mozgó vetítőknek és a filmszínházaknak megvásárolniuk. Az ár megszabásában is kormányzati segítséget kértek és kaptak.¹⁰³⁷ Az árakat sem a piac alakította, hanem konzultálni kellett a Magyar Mozgóképüzemengedélyezések Országos Egyesületével,

¹⁰³⁵ Eredeti angol szóhasználatban a „group” rekordcímkével azonosítja, a fordításban rendszeresen „stúdiócsoporthoz” kifejezés kerül használatra, mert ezek nem pusztán egyszerű jelzetek, hanem különböző időszakokat és rendszerint különböző tematikai felvételeket és alkotókat is jelentenek.

¹⁰³⁶ Eredetileg British Broadcasting Company néven hozták létre, majd 1927. január 01-től átnevezték. Lásd bővebben: Curran – Seaton (2015), 131-133.

¹⁰³⁷ MNL OL K 675 12./33. Levél a belügyminisztériumtól kelt: Budapest, 1931. február 18.; MNL OL K 675 12./33. Levél a belügyminiszternek kelt. Budapest, 1931. június 19.

akik a 200/931-es iratukban elzárkóztak az esetleges vételár-emeléstől, amit a gazdasági világválság okozta likviditási problémák megoldására terjesztett be az MFI.¹⁰³⁸

Szintén különbség a két tartalomgyártó között, hogy az MFI alapvetően a hazai területre dolgozott, és a magyar érdekeknek megfelelő híreket küldött külföldre. Ezzel szemben a brit hírszolgáltatók a hazai mellett a birodalmi és a globális piacra is termelt.

A brit hadi sajtótájékoztatásra jellemző, hogy már a Nagy Háború idején is komoly magánszektor érdekeltség volt. A hazai viszonyokhoz elképesztő számadatokat produkáltak. Például Lord Rothermere napilapja a képekkel illusztrált Daily Mirror, például a somme-i ütközet idején napi 1,4 millió példányban kelt el a szigetországban.¹⁰³⁹ A filmhíradóknak sem volt miért szégyenkezniük. Az ország több mint 2000 moziját több száz kópia járta körbe, és csak Londonban egymillióan látták az ütközet felvételeit.¹⁰⁴⁰ Ebből kiindulva már látható, hogy az eladásokból képes volt magát fenntartani a filmhíradógyártás, és a két világháború közti időszakra már beépült a köztudatba az audiovizuális tájékozódás kultúrája. Nem csoda, hogy 1934-re már 18 millió brit látogatta meg a mozikat egyetlen héten.¹⁰⁴¹ A következőkben bemutatom azokat az intézményeket, amelyek a brit filmhíradókat gyártották.

A **Pathé** News-t 1910-től indult, melynek alapítója a francia származású Charles Morand Pathé,¹⁰⁴² aki testvéreivel együtt, Thomas Edison és Lumière fivérek után az elsők között ismerték fel a mozgóképek jelentőségét. Már 1896-ban fonográfok és filmkészítéshez szükséges gépek forgalmazására Pathé Frères néven céget alapítottak Párizsban.¹⁰⁴³ A francia származásuk okán a cégcsoportjuk névjegyének a kakast választották. A századfordulón már saját filmeket is gyártottak és mozikat alapítottak a termékeik forgalmazására.¹⁰⁴⁴ Sikereik sorra jöttek, ezért a Nagy Háború kitöréséig szerte a világban közel negyven fiókvállalatot tudtak létrehozni, ezzel igazi multinacionális céggé válhattak. A fiókszervezetek közt volt olyan, amely az Egyesült Államokban, Oroszországban és az Egyesült Királyságban is működött. A vállalat számára fontos eseménynek számított az 1909-es év, amikor megalkották az első filmes folyóiratnak számító Pathé-Journal-t. Ez kezdetben annyit jelentett, hogy az újságírókkal együtt gépkocsival az aktuális hírhelyszínre mentek. A mozgóképrögzítő operatőrök a járműveik tetőjéről felvették az eseményt, melyet később a színházi előadások szüneteiben és mozikban

¹⁰³⁸ MNL OL K 675 12./33. A Magyar Mozgóképzem Engedélyezések Országos Egyesületének 1931. június 10-én kelt levele szerint.

¹⁰³⁹ Bertho (2005), 29.

¹⁰⁴⁰ Uo. 29.

¹⁰⁴¹ Uo. 77.

¹⁰⁴² 1863 – 1957.

¹⁰⁴³ <https://pathe.com/fr/pathe/>

¹⁰⁴⁴ Ferdinand Zecca francia filmrendezővel dolgoztak együtt. <https://www.britannica.com/art/history-of-the-motion-picture/The-silent-years-1910-27#ref507965> Letöltve: 2024. 05. 21.

pedig a játékfilmek előtt vetítettek. Legalább annyira szórakoztatási szándékkal, mint informálással, majd rövidesen szenzációk és különlegességek reményével igyekeztek a forgatás helyszínére. Így juthattak el 1913-ban Budapestre is, amikor mozgóképre rögzítették a Szent Jobb körmenetet a budai várban.¹⁰⁴⁵

Londonban 1910-ben nyitották meg a **Pathé Animated Gazette** névre keresztelt társaságot. Majd nem sokkal később mozikat is alapítottak, hogy legyen hol eladni a készített terméket. Az első világháború jelentősen megnövelte a lakosság információigényét, ezáltal hosszabb filmhíradókat is készíthettek, melyek már konkurenciát jelentettek az újságoknak. A filmhíradókészítés, ezzel a többletbevétellel tudott több stúdiócsoporthoz specializálódni. Ezek tagozatként eltérő módon közelítették meg témákat. Ilyen volt az 1921-től 13 éven keresztül a Brit Pathé égisze alatt működő „**Eve Pictorials**”, mely célirányosan nőknek szóló heti filmmagazin volt. 1922-től 1969-ig „**Review of the Year**” hosszú éves összefoglalókat készítettek, mely az adott év legfontosabbnak tartott eseményeit ölelte fel. 1925-ben és 1926-ban „**Jerry the Troublesome Tyke**” néven volt jelen egy animációs sorozat, mely 4-5 perces játékidőben humorosan mutatott be jeleneteket.¹⁰⁴⁶

A több mint 60 éves Charles Pathé elkezdte eladni a társaságait, hogy idősebb korára visszavonulhasson Monacóba.¹⁰⁴⁷ Többek közt 1927-ben a British Pathé-től is megvált. Felvásárlója az amerikai üzleti tulajdonban lévő First National Pictures volt, amit – a piacgazdaságokra jellemző módon – a Warner Brothers igyekezett bekebelezni.¹⁰⁴⁸ A szigetország filmhíradó készítése 1933-ban ismét új tulajdonosi kézbe került, mely már a vizsgált időszak végéig birtokolta a gyártást. Ez volt a brit tulajdonban lévő British International Pictures, mely a felvásárlás után a céget át keresztelték Associated British Picture Corporation (a továbbiakban: ABPC).¹⁰⁴⁹

A Warner Brothers 1927-ben kiadta „A dzsesszénekes” című filmet, mely már rendelkezett hangsávval. A kereskedelmi szektorban lévő konkurensok a lehető leggyorsabban igyekeztek ezzel az újítással lépést tartani. Kettő-négy éven belül ez globálisan elterjedt, és már az olyan kisebb filmkészítők, mint az MFI is hamar felzárkózott a világ vezető tartalomgyártói mellé.

Az audio képesség további stúdiócsoporthoz létrehozását serkentette elő. 1930-ban „**Pathéphone Weekly**” névvel indult egy könnyed, inkább bulvár jellegű szórakoztató híryanagy publikálása, mely 12 évadot élt meg. 1931–1936-ig a **Pathé Sound Pictorial** stúdiócsoporthoz,

¹⁰⁴⁵ A felvétel a Nemzeti Filmintézet honlapján megtekinthető. <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=14728>

¹⁰⁴⁶ <https://www.britishpathe.com/about/>

¹⁰⁴⁷ 1957-ben ott halt meg 94 éves korában.

¹⁰⁴⁸ <https://www.wbspecialerevents.com/history/>

¹⁰⁴⁹ Burton – Chibnall (2013), 43-44.

kihasználva a hangosmozi elterjedését, kifejezetten zenei művek és énekes előadások terjesztésére koncentrált. Bár az „Eve Pictorials” 1933-ban leálltak, a tartalomgyártók 1935-ben is megpróbálkoztak egy nőknek szánt sorozattal. Ez volt a „**Feminine Pictorialities**”, aminek a sikertelenségét az mutatja, hogy már a következő évben leállították. Emancipációs irányába tett lépései azzal, hogy kiadványai által népszerűsítette a női sportolókat vagy éppen az aktuális női divatot.¹⁰⁵⁰ A tárgyalt korszakban még működő csoport 1936-ban indult a „**Pathé New Pictorial**”, mely egészen a háború végéig fenn tudott maradni. Fő feladata a szórakoztatás és az érdekes performanszok reprezentálása volt.¹⁰⁵¹

A második világháború kitörésekor a kormány bezáratta a mozikat, viszont azok vezetői és tulajdonosai hatására hamar engedélyezték a nyitvatartást. Néhány objektumot foglaltak le a filmstúdióktól, köztük az ABPC elstree-i telephelyét, de lényegében másként nem akadályozták a filmgyártást.¹⁰⁵² Sőt, a brit háborús kormány fontos szerepet szánt a filmes producereknek, köztük Alexander Kordának.¹⁰⁵³ Kordát elküldték Hollywoodba, hogy olyan filmet forgasson, mely együttérzést kelt az amerikai nézőben az Egyesült Királyság iránt, hogy ezáltal gyakoroljanak hatást az elnöki adminisztrációra. Gyorsan leforgatták a „That Hamilton Woman”¹⁰⁵⁴ című filmet, amelyet már 1941-ben elkezdtek vetíteni az amerikai mozikban. A filmhíradó cserekapcsolatok aktívan megjelentek a Pathé-nál, így távoli országokból is bemutathattak filmhíreket, viszont a háború alatt ezek csökkentek, de ez majd a filmhírek elemzésénél részletesen tárgyalásra kerül.

A brit filmiparnak nem csupán egy stúdiója volt, hanem a British Pathé mellett volt egy másik nagy vállalat is. Nevezetesen a **Reuters**, mely szintén nemzetközi szinten foglalkozott filmhíradó gyártással. Megjegyzendő, hogy akadtak még kisebb filmes vállalatok is, amelyek lehettek volna riválisai a két nagy társaságnak.

A hírszolgáltatót Paul Reuter a 19. század közepén postagalambokkal kezdte az információ továbbítását Brüsszel és Aachen között.¹⁰⁵⁵ 1851-ben Londonban távírói irodát nyitott, Reuter's Telegram Company Limited néven. Halálakor már brit alattvaló volt 1899-ben.¹⁰⁵⁶ Vállalkozását 1915-ben elkövetett öngyilkosságáig fia vitte tovább. Herbert de Reuter

¹⁰⁵⁰ Ilyenre más nyugateurópai országokban is volt példa. Többek közt a Gaumont Pathé- nál 1932-1935 között „Actualités Féminines” stúdiócsoporttal. <https://gparchives.com/index.php?html=4>

¹⁰⁵¹ <https://www.britishpathe.com/about/>

¹⁰⁵² Murphy (2000). 10-12. https://books.google.hu/books?id=q9jQdmfyGDoC&pg=PA12&redir_esc=y#v=onepage&q=ABPC&f=false

¹⁰⁵³ Kellner Sándor László 1893-1956. magyar származású brit filmrendező, producer. Háborús erőfeszítéséért 1942-ben IV. György király lovaggá ütötte.

¹⁰⁵⁴ előzetes: https://www.imdb.com/video/vi3419717657/?playlistId=tt0034272&ref=tt_pr_ov_vi

¹⁰⁵⁵ <https://www.thomsonreuters.com/en/about-us/company-history.html>

¹⁰⁵⁶ <https://www.britannica.com/biography/Paul-Julius-Freiherr-von-Reuter>

már Londonban született, és közel négy évtizedig volt vezérigazgatója a hírügynökségnek. 1913-ban bankot alapított, viszont ez nagyon rossz pénzügyi döntésnek bizonyult, ugyanis cégével együtt csőd közelbe került. Halála után Roderick Jones került az igazgatói székbe, aki korábban is vezetői pozíciót látott el a vállalkozásban. Mark Napierrel együtt felvásárolta a teljes céget és átnevezte Reuter's Limited-é. Roderick Jones koronahűsége révén hazafias irányzatot képviselt a Nagy Háborúban, amiért lovaggá ütötték. Ami viszont jó volt neki, az nem kedvezett a Reuters függetlenségi nimbuszának. Napier halála után a cég részvényeit fokozatosan felvásárolták. Már 1925-ben a Press Association szerzett többségi tulajdont, majd a gazdasági világválság idején ez tovább fokozódott. A második világháború kitörésével a még mindig Roderick igazgatása alatt álló cég ismét kormánybarát hangot ütött meg, ami az objektivitás¹⁰⁵⁷ veszélyeztetése okán odáig vezetett, hogy 1941-ben távoznia kellett a cégvezetésből.¹⁰⁵⁸ Ezzel összefüggésben a Press Association eladta a Reuters vállalat egy tetemes részét a Newspaper Proprietors' Association-nek, amit a kormányzati kompromitálódás ellenszerének szántak.¹⁰⁵⁹

A Reuters filmhíradók történelmi gyűjteményét is több stúdiócsoporthoz alkotta a vizsgált időszakban. Elsőként a némafilmek „**Gaumont Graphic**”, mely 1910-től egészen 1932-ig működött, és alapvetően sporteseményekről, társadalmi rendezvényekről és útleírásokról számolt be.¹⁰⁶⁰ A következő az „**Empire News Bulletin**” csoport volt, mely 1926-tól négy éven keresztül működött. Ez idő alatt az Egyesült Királyságot érintő külpolitikai események naprakész reprezentálásával foglalkozott heti két adásban.¹⁰⁶¹ A következő a „**British Paramount**”, már hangszávvval ellátott filmhíradó volt, mely 1931-ben indult és egészen 1957-ig jelentetett meg filmhíradókat. Ez a stúdiócsoporthoz az amerikai Paramount stúdió érdekszférájába is tartozott.¹⁰⁶² Végül a „**Gaumont British**” volt az utolsó olyan stúdiócsoporthoz, mely még a vizsgált időszakon belül tevékenykedett. Ez alapvetően a Gaumont Graphic hangszávvval ellátott folytatása volt, mely 1934-től indult és egészen 1959-ig működött.¹⁰⁶³

A Pathé archívum kisebb stúdiótól átvett dokumentumokat is tartalmaz, de mi csak arra az egyre térünk ki, melynek volt globális kitekintése, ezáltal magyar forgatása is lehetett, így a dolgozat látószögébe is bekerült.

¹⁰⁵⁷ A cég a „Bizalmi Alapelve” nem sérülhet. A „The Trust Principles” lásd bővebben: <https://www.thomsonreuters.com/en/about-us/trust-principles.html>

¹⁰⁵⁸ <https://www.theguardian.com/media/2007/may/04/reuters.pressandpublishing>

¹⁰⁵⁹ <http://www.fundinguniverse.com/company-histories/reuters-group-plc-history/>

¹⁰⁶⁰ <http://bufvc.ac.uk/newsonscreen/search/index.php/series/13>

¹⁰⁶¹ <https://www.britishpathe.com/about/>

¹⁰⁶² <http://bufvc.ac.uk/newsonscreen/search/index.php/series/7>

¹⁰⁶³ <http://bufvc.ac.uk/newsonscreen/search/index.php/series/12>

Az ilyen filmgyártók közé kell sorolni a **British Instructional Films Ltd**, mely alapvetően „documentaries” jelzéssel ellátott oktató jellegű ismeretterjesztő filmeket készítésével foglalkozott 1919-től. Ekkor Harry Bruce Woolfe magánvállalkozásként indult, viszont az 1920-as évek második felére már országszerte ismert volt a dokumentumfilmjeiről, melyeket más kiadók is megvásároltak vetítés céljából. Legjelentősebb sorozata a Secrets of Nature, több mint 100 filmet is megélt 1922 és 1933 között. Azonban az akkurátus munka nem volt megfelelően gazdaságos, így a részvénytársasággá átalakított céget a British International Pictures felvásárolta, már anyagi előnyöket is komolyan szem előtt tartott, ezért az alapító hamarosan kilépett a cégeből, vele együtt a Secrets of Nature is megszűnt.¹⁰⁶⁴

A brit hírtájékoztató történetében kihagyhatatlan a **BBC** szervezete. A világhírű televíziós és rádiós csatornát Lord Rothermere testvére Alfred Harmsworth¹⁰⁶⁵ támogatásával adták le az első kísérleti rádióadást 1920-ban. Ebből alakult meg 1922-ben a BBC, John Reith vezérigazgató irányításával. Megalakulását azért szorgalmazta mert példaként látták a kialakuló Szovjetunió központosított rendszerét, valamint, hogy hazájában hiányzik a közmédiának ez a formája.¹⁰⁶⁶ Az első néhány évben folyamatosan anyagi nehézségeik voltak. Reith ragaszkodott hozzá, hogy a vezetékek nélküli rádiója közszolgáltatást nyújtson és nem kereskedelmi alapon szerveződjön. A nehézségeken a General Post Office segítette át azáltal, hogy közbenjárásával a kormány kezdeményezte a korona által kiadott oklevelet, mely szerint 1927. január 01-től. Ez egyet jelentett az állami támogatással és azzal, hogy nem kényszerültek fizetett reklámokra.¹⁰⁶⁷ Reith hitelesnek, az erkölcsösnek és a pártatlannak tartotta az adásait, melyeknek ugyanakkor lehettek céljaik.¹⁰⁶⁸ A cél pedig az egyetemes értékek és normák közvetítése,¹⁰⁶⁹ elkülönülve a bulvársajtótól, ezzel vette kezdetét a BBC sajátos cenzúrája. Például kizárta műsorából a külföldi zenéket és csak hazait játszott ezzel alakítva hallgatóságának ízlését.¹⁰⁷⁰

1929-ben kísérleteztek a televíziós adások sugárzásával, ez aztán 1932-ben vált rendszeressé, BBC Television néven.¹⁰⁷¹ A második világháború kitörésével a televíziós műsorszórását leállították. A rádiós szerkesztésében áttértek a csatajelenetekről szóló élő tudósításokra, a külkapcsolati irányok támogatására és a nemzet lelkesedésének fenntartására. Összességében alapvető propagandahírforrássá vált a szabad világ számára.¹⁰⁷² Működési célját

¹⁰⁶⁴ <http://www.colonialfilm.org.uk/production-company/british-instructional-films> Letöltve: 2024. 05. 15.

¹⁰⁶⁵ Alfred Charles William Harmsworth, Northcliffe első vikomtja (1865 – 1922.)

¹⁰⁶⁶ <https://www.bbc.com/historyofthebbc/bbc-100/timeline/> Letöltve: 2025. 07. 02.

¹⁰⁶⁷ Hendy (2013). 172-174.

¹⁰⁶⁸ Curran – Seaton (2015), 144-147.

¹⁰⁶⁹ Hajkowski (2010), 19-50.

¹⁰⁷⁰ Doctor (1999), 13.

¹⁰⁷¹ <https://www.bbc.com/historyofthebbc/timelines/1930s/>

¹⁰⁷² <https://www.bbc.com/historyofthebbc/timelines/1940s/>

tekintve hasonló volt a Magyar Filmiroda Rt-hez, viszont médiatermékeit tekintve jelentősen eltért tőle. a BBC alapvetően audio adásokra volt specializálva, addig az MFI az audiovizuális filmhíradókat állított elő, ezért a jelen fejezetben bővebben nem foglalkozunk a BBC anyagaival.

A brit cenzúra 1940 nyarán kapott igazi hatalmat. Ekkor a kormány a belügyminisztert ruházta fel azzal a joggal, hogy betiltson bármely kiadványt, amely a háborúban való részvétel ellen hangolja a közvéleményt. A szabályozás viszont komoly ellenállásba ütközött a sajtó és a parlament alsóháza körében. Végül minimális támogatással, de ratifikálták a jogszabályt.¹⁰⁷³ Ennek az ellenállásnak köszönhető, hogy a Daily Mirror 1942. február 16-án még olyan cikket is publikálhatott, mely kormányváltást helyezett kilátásba. A cenzúra kudarcaként lehet értékelni, hogy a lap betiltására tett kísérlet, majdnem a kormány bukásához vezetett.¹⁰⁷⁴

Az intézményi bemutatás során látható, hogy a brit filmhíradó-gyártás korántsem egy kézben összpontosult, mint a Magyar Filmiroda Részvénytársaságnál. A szigetországban a filmhíradógyártás egy olyan üzleti tevékenység volt, mely egy hír érték profitjából élt meg, melyet egy információ aktualitásából, közérdeklődés felismeréséből és valóságtartalmából építettek fel. Gyakorlatilag a filmhír egy termék volt, mely a szolgáltatói szektorban kereskedelmi célt szolgált. Így nem csoda, hogy a felvétel készítői, a szerkesztők, a forgalmazók és a mozitulajdonosok más-más cégtulajdonban és magánkézben lehettek. Üzleti jellegükből eredően tisztában kellett lenniük a vásárlói (értsd: nézői) igényekkel, mert különben nem éltek volna meg a munkájukból. Ez a berendezkedés számos különbséget eredményezett a brit és a magyar filmhíradógyártás között.

A magyarországi monopolhelyzet nem kényszerítette az MFI-t versenyre, míg a nyugati filmhíradógyártásban ez mindent meghatározott. Azt gondolhatnánk, hogy a versenyszellem a jobb minőség előállításában játszott elsősorban szerepet. Ez azért nem látszik igaznak, mert az MFI szaktudásban és technikában nem maradt el a brit filmhíradótól. A kópiák megtekintése során minőségi különbség nem igazán kivehető egy átlagos néző számára. Amikor a britek áttértek a hangsávval ellátott filmhíradókra, hogy versenyben maradjanak, az MFI 1931. szeptemberétől hasonló gyorsasággal áttért. Animációk mindkét filmben ugyanúgy megtalálhatók voltak. Ami a vizualizáció terén egyértelmű különbség, hogy a briteknél rajzfilmes animációt is alkalmaztak, míg az MFI-nél nem. Ez a fajta megjelenítés humoros volt, de nem igazán volt hosszú életű. A kamerabeállítások, mozgások és vágások, vagy a

¹⁰⁷³ Curran – Seaton (2015), 74-75.

¹⁰⁷⁴ Curran – Seaton (2015), 80-83.

hanghatások sem mutatnak szignifikáns különbséget a két intézet produktumaiban. Így az állapítható meg, hogy az MFI minősége a kor színvonalát tükrözte.

A fő eltérést nem a film minőségi különbségén kell keresni, hanem annak tartalmi elemein, mely a tulajdoni viszonyokból és az alkotói szándékból eredeztethető. Míg a brit egy alapvetően nézői érdeklődésre optimalizált hírszolgáltató, addig a MFI-t alapjaiban meghatározta a kormányközelség és vitéz leveldi Kozma Miklós személye. Magyarországon a filmhíradók piaci keresletet úgy teremtették meg, hogy a moziknak kötelezővé tették a játékfilmek előtti filmhíradó vetítést. Viszont a filmhíradókat a mozik nem ingyen kapták meg, hanem meghatározott áron kellett megvásárolniuk az MFI-től.¹⁰⁷⁵ Ellentétben brit kollégáitól, Kozmától a legkevésbé sem állt távol a politizálás, eközben egyetlen cégtől sem vált meg, csak a vezetői pozíciójáról. Meg kell jegyeznünk, hogy a nagypolitikából távozva szinte azonnal vissza tudott lépni a korábban bírtokolt médiapozíciójába. Mind a Gömbös-, mind a Darányi-kormányban belügyminiszteri posztot töltött be 1935 és 1937 között. Talán nem is túl különös módon Kozma hangoztatta, hogy a hírszolgáltatásnak függetlennek kell lennie.¹⁰⁷⁶ Ennek fényében, az intézményi struktúra, valamint a működési környezet egyaránt azt mutatja, hogy a brit „szabad és független média” fogalmát a magyarországi viszonylatban nem is igazán tudták és nem is igazán lehetett értelmezni. Mivel a hazai polgári társadalmi- és magántőkeviszonyok között elképzelhetetlen volt a médiának az a fajta szerveződése, mely a brit szigeten már évtizedekkel korábban elkezdődött, és ekkorra már egy kiforrott hálózat szintű rendszert alkotott.

A fentiek alapján az is kijelenthető, hogy az MFI-ben sokkal inkább érvényesült a kormányzat politikai szándéka, mint a brit kollégáik intézményeiben. Ugyanakkor a világháború idején a britek esetében is erősödött a propaganda szerepe. Hogy mi számít propagandának, az már egy másik kérdés. Az MFI a harmincas években kevés hírért tartotta propagandisztikusnak. Érdeemes egy kicsit kitérni arra, hogy az MFI igazgatósága mégis mit tartott propaganda filmnek, és mi az, amit nem sorolt oda. Erre a „A Magyar Filmiroda Rt. Film és fotókatalógusát”¹⁰⁷⁷ használjuk fel, amiben tematikai csoportosítással fel van sorolva az összes olyan hír, amit 1924 és 1929 között gyártottak. A katalógust a külföldieknek szánták, ugyanis a magyar szöveg mellett németül, franciául és angolul is megadták a filmhír leírását. Megtalálhatók benne azok a hírek is, amik az elmúlt közel száz évben elvesztek. Ilyen például a 13. számú filmhíradó, melynek nem maradt fent kópiája, viszont a katalógusból legalább az megmondható, hogy milyen témák jelenhettek meg benne. Az 1924. májusában megjelenő

¹⁰⁷⁵ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1926-ban (Magyar Híradó 108. számától) elrendelte, hogy a játékfilmek előtt kötelező vetíteni a filmhíradókat. In: Barkóczi (2017), 23.

¹⁰⁷⁶ Ormos (2000), 81-84.

¹⁰⁷⁷ MNL OL K 675 12./30.

filmhíradóban öt hírben beszámoltak a május 4-én Isaszegre és Máriabesenyőre lecsapott vihar pusztításáról,¹⁰⁷⁸ a Duna magas vízállásáról,¹⁰⁷⁹ gróf Bethlen István miniszterelnök hódmezővásárhelyi beszámolójáról,¹⁰⁸⁰ gyermeknapról¹⁰⁸¹ és a budapesti atlétikai klub tornagyakorlatáról.¹⁰⁸² Ilyen katalógusok a későbbiekről is fennmaradtak, viszont azok már nem ilyen sok évet foglaltak össze, hanem évente készülhettek. Így a levéltárban megtalálható még az 1935. és az 1942. évi katalógus is.¹⁰⁸³

Az 1920-as években megközelítőleg 1250 darab hír jelent meg a Magyar Híradóban. A szerkesztőség ezt 42 különböző kategóriába sorolta. A csoportosítás kialakítására nem ad magyarázatot. Így például a technikai sportok közül az autó- és motorsportokat egy csoportba, míg a repülősportot külön vették. A katonákat a rendőrökkel rakták egy csoportba, míg a leventék a cserkészekkel nem kerültek egy kategóriába. Vagy éppen egy kategóriába sorolta a „színház, zene, művészet, film és a sajtó” híreit, pedig az első három művészeti cselekmény és inkább szolgáltatási cselekmény, míg az utolsó kettő pedig tájékoztatás és az információáramlás szektorába tartozik. Ebből az látszik, hogy többen többféle csoportosítást is tudnánk alkalmazni a hírek kategorizálására. A kategorizálást leginkább a szerzői szándék határozza meg, mely a választ keresi a kérdésre. A katalógus készítésének a célja a hírek termékként való eladása. Ezáltal érthető, hogy miért szedi szét tételesen a sportágakat, és miért nem csoportosítja egybe őket. A sport ugyanis rendkívül népszerű a filmhíradókban. A hírek tematikai csoportosítását és a megjelenő hírek számát az alábbi táblázatba gyűjtötték össze.

¹⁰⁷⁸ MNL OL K 675 12./30. A Magyar Film Iroda Rt. Film és fotókatalógus, 31.

¹⁰⁷⁹ MNL OL K 675 12./30. A Magyar Film Iroda Rt. Film és fotókatalógus, 31.

¹⁰⁸⁰ MNL OL K 675 12./30. A Magyar Film Iroda Rt. Film és fotókatalógus, 24.

¹⁰⁸¹ MNL OL K 675 12./30. A Magyar Film Iroda Rt. Film és fotókatalógus, 34.

¹⁰⁸² MNL OL K 675 12./30. A Magyar Film Iroda Rt. Film és fotókatalógus, 66.

¹⁰⁸³ MNL OL K 675 12./30.

Tematikai csoportok és hírszámok 1924-1929 között			
katonaság, rendőrség	98	repülősport	18
ipar, kereskedelem	91	revíziós mozgalom	16
színház, zene, művészet, film és a sajtó:	84	cserkészek	16
labdarúgás	76	vegyes sport	16
politikai események	73	vívás	16
atlétika	66	nemzeti ünnepek	15
mezőgazdaság és állatok	58	vadászat és halászt	15
egyházi felvételek	58	úszás	15
egészségügy és népjólét	55	tenisz	10
lovassport	51	kerékpározás	10
szórakoztató	47	boxolás	9
vegyes	37	eskövő	6
autó és motorsport	35	céllövészet	6
katasztrófák, árvizek stb	32	torna	6
iskola és nevelésügy	30	vízipóló	6
leventék	30	yacht	6
népviselő, népelet, népszokások, táncok	29	hokki és golf	6
vidéki tájak, épületek	26	ebtenyésztés	5
evezős-sport	23	régiségek leletek	4
Budapesti (tájak, épületek)	22	télisportok	4
nemzeti és közérdekű propaganda	21	sakk	3

Az egyes csoportok tételes vizsgálatától eltekintünk, viszont a „nemzeti és közérdekű propaganda” csoportját kicsit közelebbről is szemügyre véve. Talán az olvasó nem arra számít, hogy a „propaganda” címszó alatt a gyermeknapi és gyermekeknek szóló rendezvények, anyák napja, jótekonysági felhívás és takarékosági nap propagálását értették.¹⁰⁸⁴ Tehát ha megkérdeztük volna a katalógus szerkesztőjét, hogy mik tartoznak a nemzeti propaganda tartalmába, akkor ő ezeket sorolta volna oda. A fenti rendezőelv szerint a propaganda egy kíváncsú és ezáltal pozitív cselekményre buzdítást és az arra való felhívást jelenti. Ez a katalógus készítő kognitív világképértelmezése szerint. Amit azáltal tudunk kiszélesíteni, hogy a katalógust minden bizonnyal a végrehajtóbizottság, de még az MFI igazgatósága is jóváhagyta. A fogalomváltozásra bukkanunk a másik két fennmaradt katalógusban, amiben már ez a kategória nem található meg.

5.2. British Pathé kutatása és a forráskorpusz

Ami talán a legnagyobb különbséget képezi az Nemzeti Filmintézet (a továbbiakban: NFI) és a Pathé archívuma közt, az a szakmai hozzáállás, mely az adatlapokon feltüntetett információk valóságára irányul. A magyar filmarchívum 1957-ben alakult meg, viszonylag sokára ahhoz, hogy a teljes magyar vonatkozású filmanyagot megőrizhesse, hiszen ekkorra már

¹⁰⁸⁴ MNL OL K 675 12./30. A Magyar Film Iroda Rt. Film és fotókatalógusát, 34.

majdnem 50 éve forgattak filmet Magyarországon. Késői megalakulásából adódóan a korai filmanyag egy jelentős része örökre elveszett.¹⁰⁸⁵ Míg az NFI-nél elvétele lehet egy-egy hibát találni,¹⁰⁸⁶ addig a Pathé leírásaiban számos probléma került feltárássra, ezért a Pathé kutatási célú használata részletes utánajárást igényelt, míg egy-egy információ hitelessége elfogadásra került.

A kutatás során a Pathé archívumában tárolt több mint 220.000 filmhírből először egy időszűkítés került végrehajtásra. A dolgozat a Horthy-korszakra irányul, ezért az archívumban az időszűkítést 1920. és 1945. közzé került beállításra. A kezdő dátum Horthy kormányzói beiktatása miatt került 1920-ra, ami majdnem pontosan négy évvel az MFI indulása előtt történt. A végdátum kicsit érdekesebbnek tűnhet, ugyanis Horthy a nyilas hatalomátvételtől számítva nem volt hatalomban, mégis ehhez a korszakhoz számoljuk. Ez a végdátum az MFI utolsó megjelent híre, az 1084. sorszámú volt, mely 1944. decemberében került kiadásra. Mivel a brit filmhíradók készítését Budapest ostroma nem szakította meg, ezért az ő esetükben a világháborúhoz kapcsolódó hírek vége későbbre tevődött. Ennek megfelelően akadt néhány olyan hír is, mely 1945. májusával bezáróan jelent meg Angliában, de ezeket már csak érintőlegesen tárgyalom, mert a korszak névadójáról szóltak. Az 1945. májusi hónap némileg szerencsés, ugyanis a magyar filmhíradógyártás éppen 1945. júniusában indult újra Heti Hírek néven. Ezáltal jól elkülöníthető az audiovizuális források korszakhatára, melyet az 1944 vége és az 1945 júniusa közti fél éves szünet köt össze.

Az időszűkítés után 35905 darab filmhír maradt.¹⁰⁸⁷ Viszonyításként megjegyzendő, hogy az MFI hasonló időszakban körülbelül ötödannyi filmhírt gyártott le.¹⁰⁸⁸ A további szűrések

¹⁰⁸⁵ Forgács (2009), 5.

¹⁰⁸⁶ Itt olyan hibákra kell gondolni, melyek nem tárgyi tévedésből, hanem elütésből vagy más technikai problémából adódnak:

A Híradó Filmszínház Különkiadásaiából az 1942. novemberében megjelenő 97. szám 1. (hfk-97-01) és 2. (hfk-97-02) híre. Ezek esetében az adatlapon az elhangzó szöveg az inzertszöveg rekordba került;

Néhány esetben pedig az adatlapról hiányzik az elhangzó szöveg: pl.: mvh-0443-03; mvh-0445-02; mvh-0469-01; mvh-0727-03; mvh-0727-07;

A 727. számú filmhíradó 3-11. filmhíreknél egyaránt a mvh-0727-02 jelzet került rögzítésre, így a keresésnél mindegyiket kiadja eredményként;

A hfk-85-01 filmhíradó esetében a hírkiválasztás gomb beduplázásra került;

Jelzetprobléma van a Magyar Híradó 1928. évében kiadott híradóknál. a 202-tól a 254. hírig, a jelzetek nem mh-val kezdődnek, hanem mvh-val, ami a Magyar Világhíradó jelzője;

A 774. számú híradónál hiányzik az elhangzó szöveg hibás;

A 744. filmhíradó 5. híre nem csak Németország a kapcsolódó hely, hanem Ausztria is;

A 815. filmhíradónál a jelzet a 3. filmhírtől a 9-ig, egyaránt a 2. hírre utal;

A Magyar Híradó leírásai és adatlapjai általánosságban véve hiányosak;

A 721. számú filmhírnél a 10. számú hírnél a jelzet mvh-0721-11, mely a 11. filmhírré utal, viszont 11. nincs, a 10. hírre utaló jelzet pedig hiányzik.

¹⁰⁸⁷ A két szám azért nem pontosan összevethető, mert a Pathé archívumban ez nem filmhír darabszámot jelöl, hanem vegyesen egyes filmhíreket és filmhíresokrokat is, mely több egymáshoz valamilyen módon kapcsolódó filmhírből tevődött össze.

¹⁰⁸⁸ Az erre vonatkozó adat lásd a dolgozat 2 fejezetének bevezetőjében.; Valamint az is fontos, hogy az MFI 1924. februárjától kezdte meg működését, és 1920-tól a Horthy-korszakban megjelent még néhány filmhíradó a Concordia és a Corvin kiadók által is.

során abból a feltételezésből folytattuk a keresést, hogy egy ilyen messzi ország filmhíradójában nem lehetett elég azt említeni, hogy „Veszprém” vagy „Hortobágy”, mert azt úgy senki nem értette volna. Ezért bármilyen magyar vonatkozáshoz hozzá kellett tenni, hogy „Hungary” vagy „hungarian”.

Hungary tulajdonnévre történő szűrés esetén az 1920. és 1945. közti időszakra összesen 126 darab hírt listázott ki a keresőrobot.¹⁰⁸⁹ Minthogy a magyart jelző szóként is használták, így külön szűrésre került a „hungarian” is, melyre 87 darab találatot adott. Az adatfelvétel és vizsgálat során derült ki, hogy vannak nagyon gyakran ismétlődő szavak is, melyekről az aktuális jelen nézői már a magyar jelző nélkül is beazonosíthatták, hogy kiről, vagy miről beszéltek a filmhíradóban, így ezekhez már nem kellett külön hozzátenni, hogy magyar. Ilyen volt a főváros „Budapest” neve, amihez egyes esetekben hozzátették, hogy Magyarország fővárosa, de sokszor nem érezték ennek szükségességét. A fővárosra történt szűrés során 61 darab találatot adott ki a szoftver. Szintén elég híres volt még Horthy Miklós ahhoz, hogy jelző nélkül is beazonosítható legyen, hogy melyik ország vezetőjéről volt szó. A kormányzó a vizsgált időszakban összesen 22 alkalommal került említésre a brit filmhíradóban. A kapott filmhírek adatbázisba történt rendezése és az ismétlődések leválogatása után összesen 178 darab filmhír maradt.¹⁰⁹⁰

A kutatás ezen kezdeti fázisában fény derült két tényezőre. A brit mozinéző számára a magyarokról szóló hírekben alapvetően szükséges volt megnevezni az országot vagy a nemzetet, mert anélkül nem tudták elhelyezni a kognitív térképen a látott képeket. Ez alól kivételt képzett a főváros és az ország első embere, Horthy Miklós kormányzó. Vélhetően ezt a két dolgot a brit nézők anélkül is be tudták azonosítani, hogy külön elmondták volna, melyik országról volt szó. Erre abból lehet következtetni, hogy „Horthy” vagy „Budapest” tulajdonneveket a magyar jelző nélkül is használták, más magyar vonatkozású tárgy, pedig jelzős szerkezettel került használatra.

A kísérletezés során még számos más népszerű név és hely került tesztelésre, mely magyar vonatkozással bírhatott. Nemcsak olyanok, melyek már a feltárt filmhíradóban megjelentek, hanem olyanok is, amelyekre egyáltalán nem volt példa. Feltételezve azt, hogy egy idő után elhagyták a magyar jelzőt, és már önállóan is megállták a helyüket. Ezek között volt a Balaton, mely mindössze egy találaton ért el.¹⁰⁹¹ Hasonló volt még Tata,¹⁰⁹² Sopron,¹⁰⁹³ Hortobágy,¹⁰⁹⁴

¹⁰⁸⁹ 1896-1984 között, tehát a teljes archívum idejére a Hungary kifejezésre összesen 1374 találat került elő. Ebből 9 darab 1920 előttről, 1240 darab pedig 1946-tól.

¹⁰⁹⁰ A filmhírek 6. számú melléklet táblázatában tételesen felsorolásra kerültek.

¹⁰⁹¹ 1150.13

¹⁰⁹² 1654.18

¹⁰⁹³ 402.11

¹⁰⁹⁴ 1070.18

Szarvas,¹⁰⁹⁵ Makó,¹⁰⁹⁶ Bratislava,¹⁰⁹⁷ Gömbös Gyula,¹⁰⁹⁸ Darányi Kálmán,¹⁰⁹⁹ Imrédy Béla,¹¹⁰⁰ Teleki Pál,¹¹⁰¹ Kánya Kálmán¹¹⁰² és Csáky István.¹¹⁰³ Ezek mind előfordultak, viszont nem önállóan, hanem jelezték, hogy Magyarországon vagy magyar helyről volt szó.

Számos más keresés is történt, melyek eredményei a Horthy-korszak utánra tehetők, vagy egyáltalán nem jelentek meg. Az, hogy mire nem volt találat, nem kerül felsorolásra a dolgozatban. Így a következőkben a teljesség igénye nélkül kerül ismertetésre. Ugyanis, ha minden település, táj, épület, politikus, olimpikon, tudós, művész, aki a Horthy-korszakhoz köthető, vagy a magyar történelemhez a trianoni határokon belül és azon kívül, akkor a szerző meglátása szerint ez indokolatlanul növelné az oldalszámot.¹¹⁰⁴ Viszont az is tud fontos lenni, hogy mi az, ami nem került bele a híradóba, így megjegyzés szintjén szólunk ezekről is. Például a vidéki városok, tájak, folyók, vagy a visszacsatolt területek sem értek el önálló megjelenést. Úgy tűnik, hogy a magyar határváltozások nem jelentettek szenzációt a brit filmhírekben. Nem úgy, mint a Szudéta-vidék helyzete. Eger település kapcsán több filmhír is megjelent a Reuters-ben.¹¹⁰⁵ Viszont ez nem a magyarországi Eger, hanem az akkori csehszlovákiai Cheb községe, mely a Szudéta-vidéken található, aminek a nevét németül írták ki az angol filmhíradóban, mely szóalakban megegyezik a magyar Eger településnévvel.

Csak külön érdekességként sorolunk fel néhány példát a keresések kudarcára. A magyar vonatkozásban fontos helyek, mint például Veszprém, Komárom, Gödöllő, Budaörs, Szentpéterfa, Kassa (Košice), Kolozsvár (Cluj-Napoca) vagy Újvidék (Novi Sad) nem jelentek meg. Ugyanígy a híres magyar személyek sem, mint például Bethlen István, Bárdossy László, Kállay Miklós, Werth Henrik vagy a tudósok közt Szent-Györgyi Albert, Kandó Kálmán, Neumann János, Szilárd Leó, Almásy László Ede,¹¹⁰⁶ vagy a hétszeres olimpikon Gerevich Aladár,¹¹⁰⁷ esetleg a zenetudós Kodály Zoltán sem. Ezek csak azt erősítik, hogy Horthy Miklós neve mennyire összeolvadt Magyarországgal, melynek felismerése az egykor volt jelen számára kimagasló jelentőséggel bírhatott, ezért az ő tevékenysége meghatározhatta az

¹⁰⁹⁵ 908.07

¹⁰⁹⁶ 2422.09

¹⁰⁹⁷ 1148.18, egy szóval említik Ausztria-Magyarországot.

¹⁰⁹⁸ 841.10; 895.15

¹⁰⁹⁹ VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK

¹¹⁰⁰ VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK

¹¹⁰¹ VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK

¹¹⁰² 895.29

¹¹⁰³ VLVAEDG2TD7MSLM4IC13QNDC55L6K

¹¹⁰⁴ Egy szóra több módon is keresés történt, így ékezetek nélkül, vagy azok nélkül, „i” és „y” felcserélésével. A neveknél külön a vezetéknevre és külön a keresztnévre, vagy ahol ez indokolt lehetett ott a magyaron kívül más – angol, német, francia, olasz, cseh, szlovák, román, szerb, horvát vagy akár orosz – nyelven is.

¹¹⁰⁵ VLVAEA9AN9201WKCWS46PLGH6TDDV; VLVA7N2YLG8TQ0SWNJT76XIBR9OM

¹¹⁰⁶ mvh-0438-01 beszámoló Paikert Alajos beszámol az Almásy-Sir Clayton-féle sivatag-expedíció előkészületeiről

¹¹⁰⁷ VLVA1DTEKU002GMA2Z0V1XMGLYOQM

országról kialakítható gondolkodást is. Így a hadba lépés, vagy a német megszállás utáni hatalomban maradása, vagy a hatalma idején végrehajtott holokauszt egy további súlyt kap.

5.3. A brit és a magyar filmhíradó archívum

A British Pathé filmhíradó archívuma¹¹⁰⁸ 1896 és 1978 között saját stúdióiból a világ minden tájáról származó filmhírral rendelkezik. A gyűjtemény 85.000 darab filmhírből áll, mely már önmagában is óriási mennyiség, amihez 2020-ban csatolták a Reuters történelmi gyűjteményét, ami további 136.000 filmhírt¹¹⁰⁹ tartalmaz az 1910-es évtől egészen 1984-ig terjedően.¹¹¹⁰

A filmhírek nemcsak az aktuális jelenükben rekonstruálták a filmvásznon az eseményeket, és ezzel kognitív teret konstruáltak a közönség világképében, hanem elérnek a mai nézőkhöz is, akik ma is megtekinthetik a régmúlt filmhíradóit, melyeken keresztül képet alkothatnak a múltból. A mai közönséghez a legkézenfekvőbb elérési mód az online kapcsolat. Ez az audiovizuális archívumoknál sokkal kézenfekvőbbnek látszik, mint a hagyományos iratokat őrző levéltáraknál. A filmes leletanyagok esetében ez olyannyira így van, hogy az archívumok mellett még más videómegosztókon is megtalálhatók. Az NFI-nél is van lehetőség közösségi oldalakra posztolni az egyes múltlenyomatok dokumentumait, ezáltal is népszerűsítve a történelmet. A British Pathé munkatársai pedig 2009-ben indították meg a YouTube csatornájukat,¹¹¹¹ melyre 2025. augusztusáig több mint 105.822 videót tölthettek fel. Addig a csatornára világszerte 3,52 millióan iratkoztak fel, és a megtekintések átlépték a 1,6 milliárdot. Legnépszerűbb videóik között van az a felvétel, amikor Horthy Miklós 1938-ban meglátogatta Hitlert, aki a tiszteletére katonai parádét rendezett. Az 55 másodperces videót 2014-ben tölthették fel, és mára már átlépte a 17 millió megtekintést.¹¹¹² Ezzel reprezentálva, hogy Horthy milyen nagy ceremóniával fogadták Németországban, akkor amikor Neville Chamberlainnek pedig nem rendeztek ekkora népnépszerűt. Ez jól mutatja az audiovizuális történelmi források iránti igényt és kutatásuk szükségességét.

Ahogy az egyes levéltárak között is van különbség, úgy az egyes filmarchívumok között is vannak eltérések. Az online archívum arculati elemei nyilvánvalóan eltérnek egymástól.

¹¹⁰⁸ Online szabadon elérhető a <https://www.britishpathe.com/> honlapon. Kutatáshoz felhasználva: 2023-2024.

¹¹⁰⁹ A honlapon 130000 darabot írnak, viszont a YouTube csatornájukon már 136000 db szerepel, amivel már átlépi a 220000 darabot, ami már mindkét weboldalon megegyező adat.

¹¹¹⁰ <https://www.britishpathe.com/about/> Letöltve: 2024. 04. 11.

¹¹¹¹ <https://www.youtube.com/@britishpathe>

¹¹¹² <https://www.youtube.com/watch?v=Y5vS4LY26Yg>

Ezért ezeket az összehasonlítást során figyelmen kívül hagyjuk. Annak ellenére, hogy nincs egységes, egyetemes kialakítás, mely megadja egy audiovizuális dokumentum katalogizálásának módszerét, mégis sok hasonlóság van a NFI Filmarchívum és a British Pathé felületei között.

A kutatás szempontjából hasznos, ha a kereső ablakba kulcsszavakra rá lehet szűrni. Amivel a British Pathé keresője előnybe kerül, az az, hogy a kulcskifejezésen kívül további szűrőket lehet beiktatni, így ki lehet zárni kulcskifejezést, meg lehet adni időszakot, ki lehet választani stúdiót vagy stúdiócsoporthoz is. Ezek után lehet kizárni a találatokat, melyeket relevancia, vagy kronológia, esetleg fordított kronológia szerint lehet tovább rendezni. Ezzel szemben az NFI archívumában egy egyszerű szűrést lehet megtenni, ami után a kapott találatokat dátum, cím, nézettség, megosztás és hozzászólás szerint lehet rendezni. Ami viszont az NFI-nél nagyon jó, hogy egyben és külön-külön is meg lehet nézni a vetített filmhíradót ezáltal jobban értelmezhetővé és kutathatóvá válik a gyűjtemény.¹¹¹³

Minden filmhírhez tartozik egy adatlap, mely hasonlósága mellett tartalmaz számos eltérést is. Az egyezik, hogy megadják a filmhíradó címét, mely mindkét felületen csálóka, mert nem feltétlenül a tényleges cím került beírásra, hanem sokszor az archívum munkatársai által adott név tűnik fel. Hasonló – és kifejezetten hasznos – az inzertszövegek leírása, mely egy pontosan idézett feliratszöveg a filmhírből. Szintén egyezés, hogy mindkettő feltünteti a kiadót, a kiadás évszámával együtt, valamint tartalmaz egy egyedi azonosító jelzetet, mely citálás esetén használható.

Ami a British Pathénál van, de az NFI-nél nincs, vagy másként jelenik meg az a Pathé munkatársai által megadott rövid összefoglaló, mely hasznos lehet egy hosszabb adatlap esetén. Ezt a szerepet az NFI-nél a cím jellegű felirat tölti be. A Pathé ezt követően megad egy leírást, melyben narratív formában foglalja össze a vizuálisan látott eseményeket. Ők ebbe a topikba szedik az inzert szövegek leírásait, mely nem szerencsés, ugyanis az inzert szöveg forrásértékkel bír, míg a vizuális anyagok leírása már kutatói konstrukció. Ilyen vizuális leírásra szolgálna az NFI-nél a „kivonatos leírás” rekord, de az még nincs kitöltve. Ennek hiányában a szűrő csak lehetséges hiányokkal képes megtalálni a kutatott témához kapcsolódó híreket. Ezek után jelenik meg egy adatsor, melyben megadják a filmhíradó jelzetét, kiadót, stúdiócsoporthoz, kiadás dátumát, film színét, film hangját, film felbontását, doboz jelzetét, URN azonosító kódot, szalag típusát, belépő és kilépő időt, és a filmhír időtartamát. Ez egy jól átlátható táblázatszerű

¹¹¹³ Egyéb technikai jellegű észrevételként a mozgó évszámsor nem könnyíti a keresést, kifejezetten nehezíti a kutatást, hogy a weblap nem duplikálható, valamint komoly eltérések vannak a „témák”, „nevek” és „helyek” menüben megadott találatok és a szűrő keresőmotorja alapján kiadott találatok között. Például, ha a nevek között kiválasztjuk Ady Endre nevét, akkor kettő találatot kapunk, viszont ha a szűrőbe írjuk be, akkor 32 darabot kapunk. Ezért a menüsorból lehívható találatok kutatási szempontból megbízhatatlanok.

formátumban van összeszedve. Ezeken kívül van néhány funkcióbillentyű is, melyek akár a kutatást is segíthetik. Ezek közül az állóképek gomb a leghasznosabb,¹¹¹⁴ valamint lehetőséget ad még észrevétel beküldésére, ha valamilyen problémát látunk a közreadott forrással. Ezen kívül licensz- és megosztási lehetőségek is vannak.

Az NFI kicsit másképp rendezte az egyes filmhír adatlapját. Rendkívül szerencsés, hogy a forrásanyag leírását külön rekordokra bontották, így a forrásban megjelenő feliratok az inzertszöveg leírásában kerülnek feltüntetésre. Ugyan a vizuális leírat hiányzik, de az NFI munkatársai a beszédeket, a narrációkat és ahol csak lehetett, ott a beszélő személyazonosságát az elhangzó szöveg rekordban rögzítették. Ezzel jelentősen megkönnyítve a kutatók dolgát és kiszélesítve a számítógépes keresők lehetőségét. Ez sajnos teljesen hiányzik a Pathé archívumából. Szintén szerencsés, hogy az érdeklődők könnyen meg tudják nézni a filmhíradó többi hírét is, ugyanis egy egyszerű sorszámozott gombsorral tudnak váltani egyik hírről a másikra. A továbbiakban az adatlapon meg van adva a „kapcsolódó téma” és a „szakmai címke” rovat. Utóbbi alig van kitöltve, és nehéz elhatárolni, hogy mi számít témának, címkének. A témák pedig nem teljesek, mert egy-egy filmhírt sok különböző témába lehet besorolni, akár kétszer annyiba is, mint ami meg van adva. Ezek alatt van összegyűjtve a kapcsolódó, a szereplő személy, a használt nyelv, a kiadó és a filmhír egyedi azonosítója. Mindegyik rendkívül hasznos és pontos. A Pathénál ezekből hiányzik az első három, pedig az NFI archívumában folytatott kutatás során ez jó szolgálatot tesz. Valamiért az NFI-nél nem az adatlap információjához sorolták a filmhíradó megjelenési évét és hónapját. A Pathéhoz hasonlóan itt is vannak funkcióbillentyűk, melyekkel meg lehet osztani a filmhírt másokkal. Fontos különbség, hogy itt van lehetőség címkével megjelölni a filmhírt, valamint nyílt kommentet írni a filmhírhoz, melyet mindenki láthat.

Összefoglalva, egy filmarchívumban tárolt dokumentum esetében a filmanyag mellé össze lehet szedni a következő információkat. Először tájékoztatóként egy rövid összefoglalás, majd kulcsszavak (téma és/vagy címkék), amelyekre szűrhet a kutató. Ezután a megjelenésre vonatkozó adatok, így a kiadó, forgalmazó, sorozat megnevezés, első megjelenés ideje (év, hónap, nap), a megjelenés helye, azonosító száma, esetleg híradóban elfoglalt helye. A harmadik csoportba tartoznak a forrás leírására vonatkozó információk, kezdve a címével (ha van, ha nincs, akkor „nincs cím” megjegyzéssel), inzertszöveg leírással, audio leírással, végül vizuális leírással. A negyedik csoportba tartozó információk már a hír „5W” szerint adnak választ. Miszerint meg kell adni ki(k) van(nak) a képen, mikor készült a felvétel (ez akár

¹¹¹⁴ A filmhír minden másodpercéről egy rögzített állóképet jelenít meg.

jelentős mértékben eltérhet a kiadás dátumától), hol készült a felvétel (ország és azon belül akár pontos helyszín megadásával), mit tesznek a felvételen és miért készült a felvétel. Az ötödik csoport a technikai paramétereket szükséges összeszedni. Híradó nyelve, színe, hangja, felbontása, rögzítési szalag, belépő idő, vége idő és időtartam. Végül kutatási információk közt lehet megadni a filmhír citációs megnevezését, töredékességét, gyűjtemény azonosítóját, gyűjtemény helyét/jelzetét, gyűjteményt tároló intézmény nevét, ahol az eredeti kópia tárolásra került. Ezen kívül érdemes még különböző funkciógombokat létrehozni. Ezek közt jónak számít a megosztást, az állókép lehívást, hibajegy beküldést, hírek és híradók közötti léptetést segítő gombok, kommentszekció, megtekintések, megosztások és hozzászólások számadatát, kapcsolódó hírek és természetesen az egyszerű és összetett keresési, illetve rendezési lehetőségeket.

Ez elég sok információnak tűnik, és elég nagy kihívás elé állítja a kutatókat, viszont a történeti források feltárásánál ezek szükségesnek tűnnek. Főleg, ha a fentieket összehasonlítjuk a LUCE Archívumhoz,¹¹¹⁵ mely mindkettőtől szerényebb adathalmazzal rendelkezik. Az audiovizuális dokumentumok rendezésének és online elérhetővé tételének két fontos érve van. Az egyik, hogy ezek száma hatványozottan nő az idő előrehaladtával, ezért kutatásuk szoftverek nélkül nem lesz lehetséges, valamint a közgyűjtemények online elérése demokratizálja a kutatást, és a közgyűjtemény valóban a közösség gyűjteménye lesz.

5.4. British Pathé dokumentumainak forráskritikája és problémái

Mint ahogy azt korábban említésre került, a British Pathé archívuma számos hibát rejt magában. Ezek közt akár komolyabb tárgyi tévedések is lehetnek, ami indokoltá teszi, hogy a dokumentum forráskritikájával külön alfejezetben foglalkozzunk. A kereső 178 db filmhíradót adott ki, viszont a pontatlanságok miatt többet ki kell húzni a találatok közül.

Vannak olyan filmhírek, melyek nem kerültek pontosan datálásra, vagy a felvétel helyszínét nem azonosították megfelelően. Az első ilyen volt az a filmhír,¹¹¹⁶ amelyhez a készítők az 1920-1930-as éveket írták. A képeken a parkban álló Millenniumi emlékmű (ma Hősök tere) látható háttérben a Múcsarnokkal. Az biztos, hogy 1929. május 26-a előtt készült a felvétel, mert a Hősök köve még nem látszik a felvételen. Az adatlap szerint ez egy lovasszobor (Árpád vezér) egy feltételezhetően múzeummal a háttérben (ma Múcsarnok), majd egy régi kastély (Vajdahunyad vára) látható. Sajnos a képbeállítás miatt Előd vezér nem látszik

¹¹¹⁵ Archivio Luce elérhetősége: <https://www.archivioluce.com/>

¹¹¹⁶ 2388.10

(szemből nézve Árpádtól balról álló lovas), így nem lehet megmondani, hogy pontosan mikor készült a felvétel. Sajnos a Pantheon rész sem látszik, pedig az jó időhatározó lehetne.

A második filmhír¹¹¹⁷ behatárolása is nehézségbe ütközött. Itt is az 1920-as évekre szűkíthető a felvétel, ugyanis a képen jól kivehető módon Bethlen István tart beszédet egy nagyobb tömeg előtt. Sajnos a helyszínt még nem sikerült beazonosítani, pedig a beszéd alatt hat másodpercig látszik egy épület homlokzata, mely akár jó kontúrpontra is lehetne. A Magyar Híradók közt pedig ilyen felvétel nem található, de előfordulhat, hogy ebből az időszakból az elveszett felvételek közt ez is ott volt, vagy a brit felvételeket 1924 februárja előtt készítették.

A harmadik filmhír¹¹¹⁸ pedig majdnem teljesen hibásan került beazonosításra. Az előzőknél jól határozták meg, hogy a felvételek Magyarországon készültek, viszont ennél a filmhíradónál ez is és az időhatározó is rosszul lett megadva. A filmhíradóban egy cserkész összejövetel látható, melyen magyarok is részt vettek. Az archívum azért határozta meg magyarországi felvételnek, mert magyar néptáncosok is táncolnak a felvételen. Viszont a felvétel az 1929-es cserkész világjamborin készült, a London környéki Footh Cray Place épülete környékén. Maga az épület is látszik a felvételen, így mint kontúrpontra beazonosítható, viszont az épület 1949-ben teljesen leégett.¹¹¹⁹ A területnek ma is van cserkész kötődése, mivel ma is a 1st Footh Cray Scout Group telephelyeként szolgál.

A negyedik filmhírnél¹¹²⁰ jól adták meg a makói helyszínt, viszont itt is az 1920-1929 időintervallum szerepel. A felvételt könnyű volt beazonosítani, mert az MFI munkatársai készítették Makón 1929-ben. A felvételek – másként összevágva – a Magyar Híradó 294. részének 6. hírében is láthatók. A levontokról készült filmhír a cserekapcsolatok révén juthatott el Londonba.

Az ötödik filmhír¹¹²¹ megegyezik az előzővel, csak a cserélt kópiát másként vágták össze. Az archívum adatlapján a leírás viszont eltérő. Az előzőben a sportolókat emelték ki, a másodikban pedig a néptáncosokat. Az viszont megegyezik, hogy a levante szervezet egyikben sem került említésre.

A hatodik filmhír¹¹²² valójában I. Péter szerb uralkodó temetési menetét ábrázolta. Az adatlapon az amerikai katalógizáló megjegyezte, hogy az elhunyt uralkodó Szerbia–Horvátország–Szlovénia királya, aminek annyi köze van Magyarországhoz, hogy területének egy jelentős részét Ausztria-Magyarországtól elcsatolva szerezte 1918-ban. Sokáig nem tudott

¹¹¹⁷ 2388.10

¹¹¹⁸ 2416.05

¹¹¹⁹

¹¹²⁰ http://web.archive.org/web/20090415152705/http://lh.matthewbeckett.com/houses/lh_kent_footscrayplace.html

¹¹²¹ 2422.09

¹¹²² 2422.05

¹¹²² 2464.13

uralkodni, ugyanis 1921. augusztusában elhunyt. Mivel az országgyarapodás előtt szerb király volt, így tulajdonképpen a hírek nincs Horthy-kori magyar vonatkozása.

A hetedik filmhírnek¹¹²³ szintén nincs közvetlen köze Magyarországhoz. Mégis a kereső feladta, mint magyar vonatkozású hírt. Tartalmát tekintve egy angliai buszról szólt, mely azt a célt szolgálta, hogy nagy távolság megtételével bizonyítsa technikai megbízhatóságát. Ha figyelmesen megnézzük a felvételeket, akkor az látszik, hogy a busz egyik ablakára felragasztották több európai főváros nevét, többek között Budapestét is. Itt van jelentősége a vizuális leírásnak, mert az archívum munkatársai a megtekintett képanyagról feljegyzést készítettek, melyet már a keresőprogram felismert és kilistázott a kutatónak.

A nyolcadik filmhír¹¹²⁴ egy hagyományos paraszti esküvőről szól, melyet összevágtak a Budapesten megtartott augusztus 20-ai Szent Jobb körmenettel. Az adatlapon viszont ezt nem tüntették fel, így kissé megtévesztő, hogy a hagyományos magyar paraszti lakodalom volumene akkora, hogy még maga a kormányzó a nemesség társaságában is lassú lépésben lépked a menetben.

A kilencedik filmhír¹¹²⁵ a biatorbágyi vasúti merényletről számolt be. A mozgóképeket az MFI készítette, és a cserekapcsolatok révén jutottak ki Angliába. A mozgóképek egyaránt láthatók a Magyar Híradó 395. számában¹¹²⁶ is, viszont a brit változatban a magyar inzertszöveget kivágták. A brit szövegben viszont a Biatorbágy településnevet „Bia-Torbragy” alakban helytelenül írták le, melyet az adatlapon „Bia Torbragy” alakra módosítottak, mely szintén helytelen. Kifejezetten nagy probléma, hogy az archívum munkatársai a filmhír címének szánt rekordba törökországi eseménynek adták meg. Itt kell még szólni arról, hogy a Reuters filmhírek közt sok rosszul van datálva. A legtöbbször az év jól szerepel, viszont az archívum készítői a hónap és a nap megadásánál sokszor január 1-jét írtak, mely nem lehet igaz. Ebben az esetben is január elseje van megadva, mely semmiképpen sem lehetséges, mivel a merénylet 1931. szeptember 13-án történt. Az MFI még szeptemberben közölte a felvételeket a mozikban, így valamikor ez után kerülhetett a brit nézők elé, de nem később mint 1931 december vége.

A tizedik filmhír¹¹²⁷ az 1932-ben Rómában megtartott Atlanti Óceánt Átrepülő pilóták találkozójáról készült. A narrátor bementa, hogy „Captain Andre and Mr. Bekey” két magyar pilóta repülőszerencsétlenséget szenvedett. Az akkori filmhíradó készítői és az archívum

¹¹²³ 544.09

¹¹²⁴ VLVA5V1YHMFNOMBQNUTFVD92ININK A Reuters történelmi archívumában a filmhíradóknak egy összetett, hosszú kódsor van megadva, mint hivatkozási adat. Így a visszakereshetőség érdekében ez a kód kerül megadásra. A visszakeresés ugyanúgy működik, mint az egyszerű, rövid számsoros Pathé filmhíreké. Méghozzá be kell másolni a kódot a Pathé weboldalán a keresőbe, és rákeresni.

¹¹²⁵ VLVABYAN9QDR8460T8WODXXXZBW1S5

¹¹²⁶ mh-395-04

¹¹²⁷ 675.42

munkatársai sem tudták pontosan megnevezni a két szerencsétlenül járt magyar pilótát. Ők Endrész György és Bittay Gyula voltak, akik 1932. május 21-én zuhantak le Olaszországban. Ez a gép híresült el arról, hogy átrepülte az óceánt az Egyesült Államokba. Bár 1931-ben Bittay helyett Magyar Sándorral volt a pilótafülkében a Két MFI filmhíradó is ide kapcsolódik: 1931-ben a 387.¹¹²⁸, mely az átrepülésről számol be, míg az 1932-ben megjelenő 431.,¹¹²⁹ ami pedig a tragédiáról. A felvételeket valószínűleg a LUCE-től vették át. Az olasz archívum filmhíradójában,¹¹³⁰ mely 1932. május 27-én jelent meg, pedig még jól írták „ENDRESZ” pilóta és „BITTAY” rádiós nevét.¹¹³¹

A tizenegyedik filmhír¹¹³² adatlapjában beleírták, hogy Dollfuss kancellár Budapesten tartózkodik, viszont a filmhír teljesen másról szólt, így a keresőrobot ugyan kiadta, mint budapesti kötődésű hírt, de ez igazából így nem számít magyar hírnek. Ugyanez a helyzet a tizenkettedik filmhírrrel¹¹³³ is.

A tizenharmadik filmhír¹¹³⁴ narrátor szövegében Gömbös Gyulát tábornoki rendfokozattal szólították meg, aki ekkor magyar miniszterelnök volt. A történelemben rengeteg példa van arra, hogy egy katonai egyben politikai vezető is volt, viszont ebben az esetben ez nem állja meg a helyét, ugyanis Gömbös 1929-ben nyugdíjaztatta magát, és 1932-ben lett miniszterelnök. A felvétel pedig 1934-ben készült, aki ekkor szolgálaton kívüli tábornok volt. Az archívum az adatlapon pedig „General Goemboes, Premier of Hungary...” néven írja le, mely nyilván a narrátor szövegéből ered, viszont a vezetéknévét teljesen elírták. Feltételezés szerint hallomás után, bármilyen kutatási munka nélkül írták le a nevét. Hasonló volt a helyzet a tizennegyedik filmhírrrel¹¹³⁵ is.

A névelírás nem volt következetes, mert a tizenötödik filmhír¹¹³⁶ adatlapján már „Gyula Gombas” néven írták le a nevét. Az archívum munkatársai viszont nem voltak biztosak a személy beazonosításában, ezért csak feltételezésként nevezték meg. A képek alapján egyértelműen a magyar miniszterelnök látható Benito Mussolini társaságában, az 1934. novemberi római találkozón. A felvételt a LUCE-től vette át a Reuters, az eredeti híradóban az olasz kommentátor bementa, hogy kivel találkozott Mussolini. Érdekesség még, hogy az olaszok is tábornokként hivatkoztak a magyar miniszterelnökre, és az archívum munkatársai is

¹¹²⁸ mh-387-01

¹¹²⁹ mvh-0431-01

¹¹³⁰ B009103

¹¹³¹ https://patrimonio.archivioluce.com/luce-web/search/result.html?query=B009103&archiveType_string=

¹¹³² VLVA8QQNMNF643BLIGLHK1UTC01CV

¹¹³³ VLVA4Y3CVHVA74B688B06FECH0ZXZ

¹¹³⁴ 783.25

¹¹³⁵ 879.16

¹¹³⁶ LVA5JVJWYHBKA09L2E7OXKLJPKH3

„generale Goemboes” néven írták le az adatlapra.¹¹³⁷ A tizenhatodik Pathé hír¹¹³⁸ adatlapján pedig miniszteri megnevezés nélkül „General Gombos” néven említették. Itt pedig már csak az ékezet hiányzik, illetve a pozíciója.

A tizenhetedik hír¹¹³⁹ 1935-ben került a brit mozikba, és erdélyi felvételeket tartalmaz. A filmhír azért kerülhetett be a listára, mivel az archívum készítői az adatlapra „*In Transylvania, Hungary, we see a man ...*”¹¹⁴⁰ Tehát Erdélyt Magyarországhoz kötötték. Sajnos a forrás hangsávja sérült, ezért bár eredetileg hangos filmhír volt, mára a narrátor szövege nem hallható. Mivel 1935-ben Erdély hivatalosan nem számított Magyarország részének, illetve a felvételen pedig nem lehet beazonosítani, hogy a megjelenők milyen nyelven beszélnek, vagy milyen nemzetiségűek, ezért ez a hír nem sorolható a magyar hírek közé.

A tizennyolcadik híradó¹¹⁴¹ rendkívül töredékes, mindössze 15 másodperc van meg belőle, viszont az adatlap leírása szerint Mussolini aláírja az osztrák-magyar-olasz egyezményt. Az archívum szerint 1922-ből való, ami nem lehet, mivel vagy az 1934. márciusi,¹¹⁴² vagy a 1936-os¹¹⁴³ kormányfői tárgyalásról lehetett szó.

A tizenkilencedik híradóban¹¹⁴⁴ a második filmhírhez az archívum munkatársai beírták, hogy a helyszín feltételezhetően Magyarország. Az audiovizuális képanyag kontúrponos azonosítása során viszont megállapítható, hogy a felvételek nem Magyarországon készültek. Ugyanis a háttérben jellegzetes partmenti domborzat, és az egyik képbeállítás háttérében egy híd is látható. A híd konstrukciója (többsínlású ívhíd) két magyarországra is hasonlít. Vagy a hortobágyi kilenclyukú hídból láthatnánk részleteket, vagy a Margit hídból. Mindkettő kizárható, mivel a környező partmenti domborzat és fás terület eltér a látottaktól. Valószínűleg egy másik európai híd az, amit a nézők láthatnak, de 100%-os kizárólagossággal nem sikerült beazonosítani. Hasonlít a hamburgi Lombard hídra, vagy a párizsi Pont de la Concorde-ra is, viszont a környezeti domborzat eltér. Akár az is lehet, hogy a felvételeket sem ugyanott készítették, és csak utólag vágták így össze, és tulajdonképpen két különböző helyszínről van szó a mozgóképeken.

A huszadik hír¹¹⁴⁵ a lovaglásról szólt, melynek van olyan mikróepizódja, amelyre az archívum munkatársai magyar vonatkozást sejtettek. A mozgóképek azonosításánál nagy

¹¹³⁷ B057501 filmhír <https://patrimonio.archiviolute.com/luce-web/detail/IL5000016283/2/la-collaborazione-italo-ungherese-colloquio-mussolini-e-generale-goemboes-presidente-del-consiglio-ministri-ungherese.html?startPage=0>

¹¹³⁸ 895.15

¹¹³⁹ 1652.12

¹¹⁴⁰ <https://www.britishpathe.com/asset/189819/>

¹¹⁴¹ 510.16

¹¹⁴² mvh-0526-07

¹¹⁴³ mvh-0631-07

¹¹⁴⁴ 1658.39

¹¹⁴⁵ 1658.38

segítséget jelentenek a képeken látható egyenruhák vagy népviseletek is. Ennek a filmhírnak van olyan jelenete, amely biztos, hogy nem magyar, viszont van olyan, ami igazolható módon az, mivel a közeli plánképen egy karikás ostorral rendelkező csikós öltözetű lovas látható.

A huszonegyedik filmhír¹¹⁴⁶ töredékes, ráadásul pont a magyar vonatkozású hír sem maradt fenn. Viszont az archívum munkatársai a leírásban megjegyezték, hogy egy budapesti üzemanyag-tűzesetről készült felvételek voltak benne. Ez a hír 1936. augusztusában kerül a brit mozikba. A megadott dátumtól egy hónappal korábban a budapesti mozikban leadták a Kén utcai petróleumfinomító leégéséről szóló hírt.¹¹⁴⁷ A mozgókép itt is elveszett, viszont a NFI munkatársai adatlapon rögzítették a forrás egykori létezését. Így elfogadható, hogy a budapesti tűzeset egy hónappal később a cserekapcsolatok révén eljutott Londonba is.

A huszonkettedik hír¹¹⁴⁸ az archívum munkatársai nem tudták datálni, és az 1930-1939 időtartamot adták meg. A felvétel 1936-ban készült, és Horthy Miklós olaszországi látogatásáról jelenít meg képeket, még hozzá a katonai parádéről. A felvételeket a LUCE készítette, mely a cserekapcsolatok révén eljutott az MFI-hez is, amit a 667. híradóban közöltek.¹¹⁴⁹ A LUCE archívumában ugyanez az esemény az állóképek közt található ma meg.¹¹⁵⁰

A huszonharmadik hírnél¹¹⁵¹ csak valószínűsítik, hogy 1937-ben történt. A datálás pontos, mert ezt a légoltalmi gyakorlatot az MFI a 721. számú híradó 4. hírének 163-237 másodpercei közti jelenteteket vágta be a brit filmhíradóba.

A huszonnegyedik filmhír¹¹⁵² jelenetét nem tudták beazonosítani, a megadott datálásuk pedig 1934-re teszi az eseményt. Ebből is látszik, hogy ez inkább találgatás volt, mint kutatás. A felvételek az 1938. január 10-én Budapesten megtartott hármass találkozó képei, melyen a magyar fél mellett Schuschnigg kancellár és Ciano külügyminiszter is részt vett.¹¹⁵³ Az eseményről az MFI készített felvételeket, melyek a világhíradó 725. részének 2. és 3. filmhírében közöltek. Ebből a két hírből vágta össze a britek a saját hírüket. Viszonylag ritkábban fordult elő, de a 2. filmhír inzert szövegét meghagyták az angol anyagban is. Nem

¹¹⁴⁶ 891.02

¹¹⁴⁷ mvh-0648-04

¹¹⁴⁸ 472.02

¹¹⁴⁹ mvh-0667-02

¹¹⁵⁰ [https://patrimonio.archivioluce.com/luce-web/detail/IL3000024278/12/vittorio-emanuele-e-miklos-horthy-sfilano-cavallo-via-impero-seguiti-alti-ufficiali-italiani-e-ungheresi.html?startPage=20&jsonVal={%22jsonVal%22:{%22query%22:\[%22*:*%22\],%22startDate%22:%201/11/1936%22,%22endDate%22:%2230/11/1936%22,%22fieldDate%22:%22dataNormal%22,%22_perPage%22:20,%22persone_autocomplete%22:\[%22%22Horthy,%20Miklos%22%22\]}%22}](https://patrimonio.archivioluce.com/luce-web/detail/IL3000024278/12/vittorio-emanuele-e-miklos-horthy-sfilano-cavallo-via-impero-seguiti-alti-ufficiali-italiani-e-ungheresi.html?startPage=20&jsonVal={%22jsonVal%22:{%22query%22:[%22*:*%22],%22startDate%22:%201/11/1936%22,%22endDate%22:%2230/11/1936%22,%22fieldDate%22:%22dataNormal%22,%22_perPage%22:20,%22persone_autocomplete%22:[%22%22Horthy,%20Miklos%22%22]}%22})

¹¹⁵¹ 464.14

¹¹⁵² 556.15

¹¹⁵³ Reggel c. újság is beszámolt az eseményről XVII. évfolyam 3. szám.

fordították le, így magyar nyelven maradt meg az összeállított anyagban, ami az azonosításnál segítséget jelentett.

A huszonötödik híradóban¹¹⁵⁴ viszontláthatjuk az MFI 700. filmhíradójának képeit.¹¹⁵⁵ Mind az angol narrátorszöveg, mind az archívum szerint a látottak Fünfkirchen falu zenélő templomtoronyóráját láthatja a néző. Több probléma is akad. Fünfkirchen, Pécs település német neve, melyet Mária Terézia 1780. január 21-én szabad királyi városi rangra emelte,¹¹⁵⁶ bár már előtte is városként hivatkoztak rá a források. A másik jelentős probléma, hogy a képeken a szegedi dóm harangjátéka látható, és nem az öt templom városának egyik híres épülete, tehát nem falu, és nem is Pécs városa.

A huszonhatodik filmhír¹¹⁵⁷ adatlapján az egyik mondatban elírták az 1938-as eucharisztikus világkongresszusok helyszínét, és véletlenül Budapest helyett „Buckereszt” helységnevet említik, ami talán Bukarestre utal.

A huszonhetedik filmhír¹¹⁵⁸ töredékesen van meg. Az adatlapon feltüntették, hogy a vizes Európa-bajnokságon a magyar és olasz vízilabda válogatott is mérkőzést játszott, viszont erről az audiovizuális forrás nincs meg, a rendezvényen magyarok is megjelentek, tehát a hírt el lehet magyarként fogadni.

A huszonnyolcadik filmhír¹¹⁵⁹ megegyezik az 564.05 számúval. Ugyan más a címe, de az UFA által készített felvételek megegyeznek, amelyek Horthy németországi látogatását jelenítik meg.

A huszonkilencedik filmhíradó¹¹⁶⁰ leírása alapján a „Czardas Band” együttes zenés előadását láthatja a közönség. A magyar hangzású „csárdás” együttesnévről következtetni lehetne egy magyaros előadásra. Erről azonban szó sincs. Se a zene, se az előadás, se a hangszerek, se az öltözet, se a nyelv, se a díszlet nem magyaros, így ezt nem lehet magyar vonatkozású hírként azonosítani.

A harmincadik filmhír¹¹⁶¹ narrátorszövege és adatlapja szerint is magyarországi és stájerországi barlangról van szó. Ennek a filmhírnek viszont nincs igazán magyar vonatkozása, mivel a barlang jellegzetes bejáratáról könnyen felismerhető, hogy ez a képződmény Graz városától 25 kilométerre északra található Lurgrotte barlang, mely egyébként tényleg Stájerországban van. A filmhír közepe táján pedig egy barlangi feliratot is láthatunk, melyen a

¹¹⁵⁴ 1162.18

¹¹⁵⁵ mvh-0700-01

¹¹⁵⁶ <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/80-pecsi-egyhazmegyei-konyvtar/3409-240-eve-lett-pecs-szabad-kiralyi-varos>

¹¹⁵⁷ VLVAAQNG6GBPFDOBYEEBPNNCU88R

¹¹⁵⁸ VLVACBJJ24EXPJFE1TTRTW42PT29B

¹¹⁵⁹ 524.06

¹¹⁶⁰ 1258.23

¹¹⁶¹ 1196.17

következő szöveg áll: „fundstatter der Höhlenbären”, mely magyarul annyit jelent, hogy „barlangi medvéket találtak”. Ezekből kifolyólag ezt sem lehet magyar vonatkozású hírnek nevezni.

A harmincegyedik filmhírnek¹¹⁶² annyi magyar vonatkozása lehet, hogy Rómában Magyarország hercegprímása, Serédi Jusztinián éppen kijön egy vallási ruházatot árusító boltból. Viszont a felvétel annyira rossz minőségű, hogy az információt nem lehet igazolni.

A harminckettedik hír¹¹⁶³ a Kárpátalja bírtokbavételéről szól, melyben megneveztek egy magyar személyt, méghozzá „General Holey”. Gömbös Gyulához hasonlóan ezt a nevet is erőteljesen elírták. A névelírás elég gyakori, ilyen volt a 1274.01 számú hírben is Körmöczy Zsuzsa magyar teniszező neve, akit „Susie Kromarty” néven emlegettek. A magyar mozikba egy 63 másodpercre vágott verzió került bemutatásra,¹¹⁶⁴ amin nem látszik elég jól a parancsnok arca, viszont a brit 36 másodperces változatot másként vágta meg, így ott tisztán kivehető, hogy vitéz Bély Alajos ezredesről van szó.¹¹⁶⁵

66. ábra vitéz Bély Alajos ezredes a brit változatban

¹¹⁶² VLVACHUXCZM2KP15ZHYHU5OV6SPFD

¹¹⁶³ 1005.14

¹¹⁶⁴ mvh-0787-09

¹¹⁶⁵ Az azonosításban Kiss Gábor Ferenc segítette a szerzőt.

67. ábra A magyar és lengyel parancsnok üdvözli egymást

Ahogy a 70. ábrán látható képek kivágásra kerültek a magyar változatból, viszont a 71. ábrán látható üdvözlést mindkettőben benne hagyták. A filmhír külön érdekessége, hogy mindkét országba a kópiák a lengyel „Polska Agencja Telegraficzna” filmirodától kerültek beszerzésre.

A harmincharmadik hír¹¹⁶⁶ valamiért 1950-1959-re, valamint 1930-1939-re is datálnak. Ennél a hírnél az archívum munkatársai által helyesen megállapításra került, hogy a budapesti épületekről és forgalomról készült felvételeken a forgalom a bal oldalon történik. Márpedig Budapesten 1941-ben tértek át a jobb oldali közlekedésre, ezért a felvételek nem készülhettek az ötvenes években. A világháború kitörésével a cserekapcsolatok leszűkültek, így feltételezhetően ezt a felvételt a háború előtt készítették. Ez az adatlap a számos objektum megnevezésével jól mutatja, hogy vannak olyan hírek, amelyeknél komolyabb feltárást is végeztek.

A harmincnegyedik hír¹¹⁶⁷ már a háború kitörése után készült. Az adatlapon szereplő mondatrészben „... the village of Tesco (?) - 236 -nt he Hungarian / Romanian border ...”¹¹⁶⁸ a kárpátaljai Técső településre gondoltak, ahol 1939. nyarán határincidens történt a magyar és román határőrök között. A filmhír 1940. február 12-én ért a mozikba. Itt már érezhető, hogy mennyivel lassabb lett a fegyveres konfliktus miatt az audiovizuális információk továbbítása. A filmhír címe „Balkan Hotch Potch”, melyben először bemutatták a magyar lengyel határ békés idilli képeit, majd rátértek a magyar-román határközségre, ahol a fegyveres incidens történt. Az Egyesült Királyság perspektívájából mindkét helyszín a balkáni helyzetet reprezentálta.

A harmincötödik filmhír¹¹⁶⁹ az 1940-es bukaresti földrengésről szólt, így ennek a filmhírnek sincs magyar vonatkozása, pusztán azért találta meg a kereső, mert eredetileg

¹¹⁶⁶ 2868.13

¹¹⁶⁷ 1198.17

¹¹⁶⁸ <https://www.britishpathe.com/asset/68532/>

¹¹⁶⁹ VLVABI0SS666G3JZWCKSADD38CD7

magyarnak katalogizálták. Az adatlap szerint ez a felvétel már az Egyesült Államokon keresztül érkezett Angliába, és onnan az eredeti feljegyzés szerint magyarországi, ami egyértelmű, hogy téves megállapítás volt. A harminchatodik hír¹¹⁷⁰ megegyezik az előzővel, ez a kópia rendkívül töredékes, csak az adatlapon feltüntetett információk szerint vizsgálható.

A harminchetedik filmhír¹¹⁷¹ már 1942-ben készült, és a Szovjetunióon keresztül érkezett. Eredetileg a szovjet filmhíradó ügynökség készítette, majd juttatta el az Egyesült Királyságba. A filmhírben három magát megadó magyar katonát örökítettek meg. Ugyanezt a felvételt a Pathén kívül a filmhírt a Reuters is leköszölte.¹¹⁷²

A harmincnyolcadik filmhírt¹¹⁷³ 1941-1942-re datálták, viszont a felvétel egyértelműen 1942-ben készült, legalábbis az első 66 másodperce. A képeken a kormányzóhelyettes beiktatása látható 1942 februárjából. Ez azért is különleges, mert minden bizonnyal az MFI rögzítette, viszont ezek a felvételek Magyarországon nem maradtak meg. Az NFI munkatársai a katalogizálás és kutatás során beazonosították, hogy a 939. filmhír 7. és 8. híre¹¹⁷⁴ erről szólt. Valószínűsíthető, hogy ez a 66 másodperc része az elveszett filmhírek anyagának.

A harminckilencedik filmhírt¹¹⁷⁵ 1965-re datálták az archívumban, ami nem teljesen rossz, viszont sok korábbi Horthy-kori felvételt vagy második világháború utáni képet is összevágtak benne. Ez azért történhetett, mert a filmhíradó egy része a magyar háborús bűnösök pereiről szólt. Így láthatunk 1919-ből, 1936-ból, 1938-ból, 1939-ből és 1945-ből is mozgóképeket.¹¹⁷⁶

Összességében a 178 filmhíradóból 39-nél került feltárássra valami olyan pontatlanság, ami a további vizsgálatokat befolyásolhatta volna. Ez azért is új vizsgálati aspektust eredményez, mert az NFI archívumánál ilyen problémákkal nem találkozik a kutató.

¹¹⁷⁰ VLVACYL77WOWC0I0QURZE4QC9JLG3

¹¹⁷¹ 1346.11

¹¹⁷² VLVADIANQJKC7G8E29K1JQM5IYE4

¹¹⁷³ 1821.09

¹¹⁷⁴ mvh-0939-07; mvh-0939-08

¹¹⁷⁵ VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK

¹¹⁷⁶ A Reuters VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK jelzetű filmhíradójának az alábbi rendben épül fel:
3 p 16 mp – 3 p 40 mp (24 mp.) 1919. Felvételek Kun Béláról. VÖRÖS RIPOORT FILM 2. sz., voros_riport-film-02-04

3 p 41 mp – 3 p 59 mp (18 mp.) 1936. Darányi kormány tagjai, mvh-0661-03

4 p 17 mp – 4 p 26 mp (9 mp.) 1938. Imérdy Béla 2. kormánya, mvh-0770-04

4 p 26 mp – 4 p 36 mp (10 mp.) 1938. Imrédy beszéde, mvh-0777-07

4 p 37 mp – 5 p 19 mp (42 mp.) 1945. Imrédy bűnpere, mafirt_kronika-014-04

5 p 20 mp – 5 p 23 mp (3 mp.) 1939. Teleki Pál kormánya, mvh-0783-03

5 p 24 mp – 5 p 49 mp (25 mp.) 1938. Teleki és Kánya az első bécsi döntésnél, mvh-0767-09

A fentiek előtt és után Rákosi Mátyásról vannak felvételek.

A szűrések és keresések következtében 178 filmhír került kiválasztásra, viszont a forráskritikai vizsgálat után 10 db filmhíradó¹¹⁷⁷ szelektálásra került, így a további elemzés 168 db filmhírral folytatódik.

5.5. Reprezentáció kvantitatív elemzése

A fennmaradó hírek vizsgálatát érdemes a megjelenésük időrendje szerint tovább elemezni. A pontosított datálást követően az 37. ábra¹¹⁷⁸ jeleníti meg a reprezentációk tendenciáit.

68. ábra magyar megjelenések a brit filmhíradókban

Az egyből látszik, hogy a megjelenések nem egyenletesen oszlottak szét. Az ábra szerint négy időszakot lehet elkülöníteni, melyből az elsőben (1920-1929) és az utolsóban (1940-1945) nagyon hektikusan jelentek meg a magyarokról szóló hírek. Ezek indoka viszont eltérő, amit abból a szempontból kell értékelni, hogy a filmhíreket profitorientált cégek készítettek, akik csak a feltételezett hírértékkel bíró eseményekről, személyekről, történelemszerűről adtak le híreket, melyek valamiért elég érdekesek ahhoz, hogy bevonzzák a nézőket. Ezek szerint ebben a két időszakban Magyarország nem jelentett olyan hangsúlyt, amiért érdemes lett volna többet beszélni róla. Ez igaz a világháborúra is. Ebből az is látszik, hogy a brit közönség perspektívájából a magyar második világháborús szerepvállalás nem jelentett különösebb befolyást. Ugyanakkor azt is meg kell jegyeznünk, hogy mindkét időszakban nehezebb volt a magyar filmhírekhez hozzájutni. Az első időszakban azért, mert az MFI ekkor még nem

¹¹⁷⁷ 2464.13; VLVA8QQNMNF643BLIGLHK1UTC01CV; VLVA4Y3CVHVA74B688B06FECH0ZXZ; 1652.12; 1658.39; 1258.23; 1196.17; VLVACHUXCZM2KP15ZHYHU5OV6SPFD; VLVABI0SS666G3JZWSCKSADD38CD7; VLVACYL77WOWC0I0QURZE4QC9JLG3

¹¹⁷⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

rendelkezett olyan kiterjedt cserekapcsolatokkal, mint a harmincas években, valamint a cserélhető filmhírek száma, így a választéka is kevesebb volt. A világháború idejében már sok filmhíryanagot forgattak, viszont a cserekapcsolatok éppen a háborús viszony miatt szűkültek be. Gyakorlatilag az ekkor megjelent magyar vonatkozású brit filmhírek közül mindet valamilyen más filmügynökség készítette.

Az **első időszak** jellemző képei közt Horthy Miklós kormányzó jelent meg a legerőteljesebben, majd a második helyre került az augusztus 20-ai rendezvények, főleg a Szent Jobb körmenet ábrázolása, ezen kívül még IV. Károly kerül be a filmhírekbe. Utóbbi nem a visszatérési szándékai okán, hanem sokkal inkább a halála jelentett hírértéket. Talán nem is olyan meglepő, hogy miért ezek a hírek voltak a legérdekesebbek számukra. Belegondolva az Egyesült Királyság egy haditengerészettel jeleskedő, monarchikus ország, rangokkal és uralkodóhoz köthető ünnepekkel, így feltételezhető, hogy lakosságának szempontjából a hasonló hírek lehettek érdekesek. A király, a királyi vár, egy királyi ereklje és a királyt helyettesítő haditengerész jó kombináció egy érdekes hírhez. Ezzel szemben az utolsó időszakban, a világháború idején már a magyar művészet, minimális hadi cselekményhez köthető ide, valamint a háborús bűnösök voltak terítéken. Ezeken kívül Horthy Miklós fogságba esése volt érdekes a filmhíradó szempontjából. Ez sem túl meglepő, ugyanis a magyar haditettek brit szempontból nem képeztek relevanciát, viszont számos más hadszíntér jóval komolyabb súlyt kapott, ahol brit csapatok harcoltak. A filmhírek tanúsága szerint a magyar diplomácia is hasonló cipőben járt, mint a katonáik.

A **második időszak** a harmincas évek első fele (1930-1934). Ennek a fő jellemzője, hogy kevéssel ugyan, de több lett a magyarokról szóló hírek száma és eltűnt az előző és utolsó idősakra jellemző éves kihagyások. Ez nem túl nagy mértékben ugyan, de összefüggött az ország jobbratolódásával. Ugyanis több hírben is Gömbös Gyula olasz és ausztriai kapcsolatairól volt szó, ami már felkeltette a brit filmhíradó érdeklődését.

Ezen időszakban Horthy kicsit háttérbe került, mivel kevesebb reprezentációt ért el. A hírek többsége inkább bulvár jellegű volt, mely inkább Magyarország folklórszokásait és művészetét mutatta be, mint a politikai aktivitását. Ez igazából összefügg azzal, hogy Magyarország politikai szerepe és potenciálja lokális volt, és kívül esett Nagy-Britannia érdekszféráján. Kimondva vagy kimondatlanul is egy Egyesült Királyság szintű hatalom számára Magyarország kisállamisága periférikus szerepet tölt be a hatalmi érdekszférákban, így a nyilvánossága inkább a számára érdekesebb, nem megszokott, különlegesebb látvánnyal és ezáltal élménnyel járó hírek felé fordult szívesebben.

A **harmadik időszak** a magyar reprezentációk szempontjából a legaktívabb volt. Ide esik az összes megjelenés közel 52%-a. Ez éves szinten háromszor, négyszer több magyar vonatkozású hírt jelentett, mint az ezt megelőző időszakban. Tehát ekkor egy komoly érdeklődés növekedést lehet megállapítani. Egyúttal azt is meg kell jegyeznünk, hogy ez a szám az összességhez képest még mindig nem túl jelentős. Gondoljunk csak abba bele, hogy a legnagyobb reprezentációs számmal rendelkező 1936-os évben is mindössze 26 előfordulás számolható meg, ami jó esetben is kéthetenkénti ábrázolást jelent. Ez már elég ahhoz, hogy a rendszeresen moziba járók kognitív térképén elhelyezze Magyarországot. Azt viszont látni fogjuk, hogy korántsem úgy, ahogy azt mondjuk a Revíziós Liga szerette volna. Hiszen a legfőbb megjelenések közt elsősorban a sport, művészet, népszokások és zene mellett ritkábban ékelődött be egy árvíz, vagy egy-egy fontosabb személy nekrológja, úgymint Gömbös Gyula vagy Habsburg–Tescheni Frigyes főherceg temetése. Ezek egyike sem készíti elő a magyar politikai közgondolkodásban lévő revíziós törekvéseket. A sport és kulturális hírek legfeljebb indirekt módon járulnak hozzá a politikai viszonyhoz, mivel a brit nézőkben a látottak alapján egy pozitív kép kezd kialakulni Magyarországról.

Politikai témában az olasz és az ausztriai nyitás, valamint a velük való együttműködés képei jelentek meg. Ettől hangsúlyosabban Horthy Miklós Mussolinival és még inkább Hitlerrel történő díszes, uralkodói pompához illő fogadtatása került vetítésre. Magyarország katonai készülődése pedig elenyésző reprezentációs szintet kapott. Az első bécsi döntést sem kezelték kiemelt eseményként, inkább az elhanyagolható történések között jelenítették meg, és azt is inkább a német akciók következtében eltűnő Csehszlovákia híradófilmes eseménysorozatával együtt. A számosított adatokból is látszik, hogy alig van különbség az 1938-as és az 1937-es előfordulási számok között.

A **negyedik időszak** már a világháború kitörése után azonosítható. Ekkor jellemzően harmadik országtól kerültek be a hírek a brit mozikba a magyarokról.

Érdemes megállnunk és belegondolnunk abba, hogy miért ilyen hírek kerültek bele a brit filmhíradókba. Sokkal több hír van, mint ami egy filmhíradóban megjelenik, mégis valamilyen szempontrendszer szerint a szerkesztők szelektálnak, hogy mi az, amit publikálnak, és mi az, ami ne kerüljön bele a filmhíradóba. A briteknél elsősorban olyan híreket kellett megjeleníteniük, amik vonzzák a közönséget, így megteremtve a termékeik iránt a keresletet. Ez pedig akkor válik fizetőképessé, ha a hírnek értéke van. Ha a szolgáltató fennmarad, ráadásul terjeszkedik, akkor bizonyosan képes volt arra, hogy felismerje a közönség érdeklődését vagy megteremtse egy-egy témája iránti érdeklődést. Az is igaz, hogy egy hír tényleges értéke csak

az értékesítése után dőlhet el. A tranzaktív kommunikáció folyamatából adódóan a publikáción már nem tudtak változtatni, ezért a tartalomgyártóknak előre kellene tudniuk, hogy egy hírük mekkora értéket képvisel. Sipos Balázs erre a feltételezett hírérték fogalmát használta, mivel a szerkesztők akármekkora tapasztalattal is bírnak, a szelekcióik során csak feltételezéssel élhetnek, hogy a hír, amit szerkesztenek, értékkel bír-e a közönség számára.¹¹⁷⁹

Erre rengeteg szempontot kell figyelembe venniük. Ismerni kell, hogy a közönség mire lehet kíváncsi, mi az, ami leköti a figyelmüket, mi az, amiért pénzt hajlandó áldozni, hogy megtudja. A szelekciónál szintén fontos szempontnak kell lennie, hogy az a közönség részére befogadható legyen. Olyannak, ami a mozgóképen jól mutasson, legyen látványos, izgalmas, szenzáció, amivel nem találkozunk mindennap az emberek. Aktuális, unikális, szórakoztató vagy borzongató. Hatása legyen, hogy érzelmet is kiváltson a közönségből. A sportesemény ezért lehetett olyan népszerű, mert akár győzelem, akár vereség a vége, mindenképpen hatást generál. A siker pedig olyan élményt nyújt, amit legközelebb is látni akar a néző. A katasztrófahírek és bűnügyi hírek közkedveltsége szintén ebből ered. A közönséget főleg azok érdeklik, amik hatással vannak rájuk, vagy jobbnak érzik magukat tőle és/vagy szórakoztatja őket.

Ha a fentieket figyelembe vesszük és folytatjuk a gondolatmenet kifejtését arra, azzal, hogy egy médiaszintér sikeres, akkor levonhatjuk a következtetést, hogy a közvetíteni kívánt információk feltételes hírértékét nagyobb részt jól határozta meg. Jól, de a fizetőképes közönségének is. Hogy két végletet emeljünk be, a nincstelenek nem járnak moziba, így a részükre nem kell információt sugározni. A nagypolitika szereplői megint nem a filmhírekből tájékozódnak, hiszen nekik egész informátorhálózat szolgáltatja a híreket. A tudósok nem innen veszik a felfedezéseket, mert nekik is megvannak a saját fórumaik. Tehát a feltételezett hírértéket a nagyközönségnek, a társadalom minél szélesebb spektrumának lefedésével kell megállapítani, és a híreket úgy publikálni, hogy azok közérthetők legyenek. Megfordítva a gondolatot: a sikeres médiumok híreinek tendenciájából következtetni lehet a társadalom érdeklődésének irányultságára, de még az általános műveltségére is. Mivel ez a jelenség oda-vissza ható folyamat a társadalom érdeklődése és műveltsége is megteremti a kiszolgálásra alkalmas médiumokat.

¹¹⁷⁹ Sipos (2006), 133-135.

5.6. Magyarok a brit filmhíradókban

A kvantitatív elemzés után a filmhírek tartalmi és ábrázolástechnikai motívumaival foglalkozunk. Az elemzés során nemcsak a megjelenített képekre kell fókuszálni, hanem azokra az előzetes feltevésben megfogalmazott elképzelésekre is, amelyek nem kaptak audiovizuális hírterjesztést az Egyesült Királyságban.

Elsőként arra vagyok kíváncsi, hogy kik azok a **magyar személyek**, akik megjelentek a filmhírekben. Itt azokat lehet elsősorban felsorolni, akiket megnevezett a filmhíradó, majd azokat, akiket ugyan nem nevezett meg, viszont szereplőként, tehát a kamera fókuszában beszéltek, vagy cselekedtek valamit. Azok, akik statisztaként, a kamera fókuszán kívül, a háttérben voltak, vagy csoport részét képezték, már nem kerülnek itt bemutatásra.

Mindenekelőtt a brit filmhíradóban Horthy Miklós kormányzó jelent meg a legtöbbször, szám szerint 25 filmhíradó került azonosításra.¹¹⁸⁰ Ezzel toronymagasan kiemelkedett a magyarok közül, melynek olyan „apró” jelei is vannak, hogy a nevét helyesen írták le. Mint, ahogy az már korábban is említésre került, tevékenysége Magyarország tevékenységét jelentette. Így, amikor elutazott Mussolinit vagy Kurt Schuschniggot, majd később Hitlert meglátogatni, ugyanakkor V. György királyt nem, akkor ez egyértelműen egy Róma-Bécs-Berlin orientációt mutatott, mely a korszakban végbemenő változások okán együtt járt a Párizstól és Londontól való távolmaradással. Nem mindig nevezték meg, mint személyt, még akkor sem amikor a kamera őt mutatta. Viszont amikor megnevezték, a titulását tekintve a „Governor”, tehát kormányzó volt megadva, a nevét viszont gyakorta együtt használták az „Admiral” haditengerészeti rendfokozattal, ami nem pontos, ugyanis Horthy nem volt tengernagy. A haditengerésznél elért legmagasabb fokozata az altengernagy volt, ami angolul „vice admiral” megnevezéssel lehet fordítani.¹¹⁸¹ Ritkán a magyar filmhíradóban is tengernagyként szólították meg, mely idehaza is tévesnek számított.¹¹⁸² Személyével kapcsolatban 1923-ban volt példa arra is, hogy „Hungary’s democratic ruler”¹¹⁸³, azaz Magyarország demokratikus vezetőjének/uralkodójának nevezzék, de ez később már nem

¹¹⁸⁰ 2422.09; 2422.05; 278.36; 300.22; 308.04; VLVA5V1YHMFNOMBQNUTFVD92ININK; VLVA6TMZWU7VJ419V9007VNNJEL38; 687.08; 841.10; 472.02; 899.17; VLVA7026FHY4YSKPWCSFBTUFV5G0I; VLVA1QVET25OE0PT2P3EG7VQ698GF; VLVADDH56MZA6N1X1USBO0FC8HGB; VLVA AQNG6GBPFDOBYEEBPNNCU88R; 562.07; 564.05; 524.06; 977.58; 562.09; VLVA36CSS54HIYHSAL6CGEP2B7O60; VLVA84S4Y9GWEOQIEW05MZUK0FN9A; 1821.09; 1155.04; VLVA5AJOKFSQBLQANE1LSE4CDULVK

¹¹⁸¹ Rendfokozattörténeti szempontból meg kell jegyezni, hogy Horthy Miklós a második szinten állt a négyszintű haditengerészeti tábornoki rendben. Magát a rendet lehet zászlósiszteknek vagy tengernagyoknak hívni, de a személynév után mindig a rendfokozatot kell használni, és nem a rend megnevezését.

¹¹⁸² MVH-667/4., MVH-667/3., MVH-1008/1.

¹¹⁸³ 308.04

fordult elő. Az is előfordult, hogy „regent of Hungary”¹¹⁸⁴ kifejezéssel írták le a titulását, ami abban a tekintetben helyes, hogy a király nélküli királyságban a király helyett látta el az államfői tisztséget, a királyi jogok nélkül.

Horthy megjelenése alapvetően valamilyen ünnepséghez volt kötve. Lehetett az neves évforduló, állami ünnep, emlékhely avatás és koszorúzás egyaránt. Tehát alapvetően egy reprezentatív szerepkörben jelent meg, mely önmagában is állami, azaz politikai súlyt képez. Ebből kifolyólag van jelentősége az olasz, osztrák és német látogatásainak, mely nem pusztán egy udvariassági forma volt, hanem politikai üzenet is, melyet a média közvetített. Ebből leginkább a Hitlerrel való találkozása került reflektorfénybe, melyről több hírben is bemutatásra került.¹¹⁸⁵ Így ennek volt a brit közönség részéről a legnagyobb súlypontja. Nemcsak azért, mert Hitlerrel találkozott, hanem azért, mert ezt 1938-ban tette meg. Az archívumban vannak olyan hírek is, melyek nem kerültek vetítésre, viszont a britek tulajdonába kerültek; ezek közt van egy olyan felvétel, amin Horthy Miklósné avatta fel a Prinz Eugen német nehézcirkálót. Mivel a német haditengerészet jelentette a legnagyobb fenyegetést a szigetországra, ezért egy ennyire modern hadihajó keresztanyasági szerepének vállalása – vagy belesodródása – felér bármilyen diplomáciai irat aláírásával, mivel egy nyilvános elköteleződést szimbolizálhatott.

Az összes többi személy sokkal kevesebbszer jelent meg, mint a kormányzó, és így nem is lehetett nagy általánosságban Magyarországhoz kötni őket. Az alábbiakban összeszedjük, hogy kiket nevezett meg magyarként a filmhíradó.

Badar nagybácsi a 104 éves korongozó,¹¹⁸⁶ Balogh András hegedűművész,¹¹⁸⁷ Barna Viktor asztalitenisz világbajnok,¹¹⁸⁸ Csáky István olaszországi látogatása 1940-ban,¹¹⁸⁹ Darányi Kálmán háborús bűnös,¹¹⁹⁰ Kánya Kálmán külügyminiszter és háborús bűnös,¹¹⁹¹ Endrész György és Bittay Gyula repülőgépszerencsétlenségük okán,¹¹⁹² Szabados Miklós és Gál Magda asztaliteniszezők,¹¹⁹³ Gömbös Gyula miniszterelnök,¹¹⁹⁴ Habsburg Ottó nagykorúvá válása okán felsorakozott a királyi testőrség miatt,¹¹⁹⁵ II. Rákóczi Ferenc szobrának avatása,¹¹⁹⁶ Habsburg József főherceg az Eucharisztikus Kongresszuson,¹¹⁹⁷ Strobl Zsigmond híres magyar

¹¹⁸⁴ VLVA6TMZWU7VJ419V9O07VNNJEL38

¹¹⁸⁵ 562.07; 564.05; 524.06; 977.58; 562.09; VLVA36CSS54HIYHSAL6CGEP2B7O60

¹¹⁸⁶ 1136.18

¹¹⁸⁷ 1638.13; 1618.21

¹¹⁸⁸ 1068.29; 853.09; 807.25. Eredeti neve: Braun Győző

¹¹⁸⁹ VLVAEDG2TD7MSLM4IC13QNDC55L6K

¹¹⁹⁰ VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK

¹¹⁹¹ VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK; 895.29

¹¹⁹² 675.42

¹¹⁹³ 807.25

¹¹⁹⁴ VLVAEX092ZSEZV8U8HHSHKIZGHT6B; 783.25; VLVA5JVJWYHBKA09L2E7OXKLJPKH3; 879.16; 895.15

¹¹⁹⁵ VLVA3QRGAYLTHXCG6XTXHUTAT0U1I

¹¹⁹⁶ VLVADDH56MZAF6NJX1USBO0FC8HGB

¹¹⁹⁷ VLVA AQNG6GBPFDOBYEEBPNNCU88R

szobrász,¹¹⁹⁸ Komáromy István üvegműves,¹¹⁹⁹ Mezey Edit testkultúra szakértő,¹²⁰⁰ Nagy József labdarúgóedző,¹²⁰¹ Röck Marika táncosnő Londonban,¹²⁰² Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás,¹²⁰³ Körmöczy Zsuzsa fiatal teniszbajnok,¹²⁰⁴ Telegdy Csanád Edit esküvője okán,¹²⁰⁵ IV. Károly király és Zita királyné.¹²⁰⁶

A fenti személyek között Gömbös Gyulát, mint politikust, Serédi Jusztiniánt, mint egyházi vezetőt, Barna Viktort, mint sportolót és Mezey Editet, mint a karcsúság szakértőjét lehet jobban kiemelni a sokaságból, de csak azért, mert több hírben is benne voltak. Persze az is igaz, hogy ezzel a kevés megjelenéssel nem tudhattak kizárólag a filmhíradóval felkerülni a kognitív világképbe.

Ugyan nem kerültek megnevezésre, így valószínűleg a legtöbb néző figyelmét elkerülte, de a kamera fókuszában áll még néhány magyar személy. Ilyen volt Apponyi Albert, amikor megjelent a békeszerződés tárgyalásán,¹²⁰⁷ B. Szabó István vagy Hóman Bálint – pontosan nem lehet beazonosítani – egy politikai beszédet tartottak,¹²⁰⁸ Bárány István úszó,¹²⁰⁹ Bethlen István beszéde során,¹²¹⁰ Csik Ferenc úszó az 1936-os olimpián,¹²¹¹ Horthy István kormányzóhelyettesi avatása,¹²¹² ifj. Horthy Miklós a háború utáni menekültként,¹²¹³ Simon Bözske Miss Hungary Európa szépségkirálynője Franciaországban.¹²¹⁴

Érdemes kitérni néhány olyan személyre, akik a magyar történelemben jelentősebb szerepet játszottak, és ebből kifolyólag azt várhatnánk, hogy a brit filmhíradóban reprezentációval rendelkezhetek volna. Bár Apponyi Albert csak vizuális módon jelent meg, nem mutatták be külön, pedig magyar szempontból a trianoni békeszerződés aláírása és az ott elhangzott beszéde – magyar szempontból – nagyobb médianyilvánosságra predesztinálhatta volna. Ebből az látszik, hogy ennek nem volt akkora hírértéke, hogy egy brit filmhíradóba bekerüljön. Ugyanez mondható el Teleki Pál miniszterelnökről, aki 1941. április 3-án lelkiismereti okokból öngyilkosságot követett el, vagy Szállasi Ferenc a nyilas hatalomátvétellel. Ami szintén csak hazai szempontból tűnik meglepőnek, hogy Lord

¹¹⁹⁸ 1156.01

¹¹⁹⁹ 1648.23

¹²⁰⁰ 1044.08; 958.21

¹²⁰¹ 955.52

¹²⁰² 916.09

¹²⁰³ VLVAA69VY80Y8VO993D2W8E6GQ109; 837.16

¹²⁰⁴ 1274.01

¹²⁰⁵ 773.32

¹²⁰⁶ 2524.18; 2524.11; 262.19

¹²⁰⁷ VLVA5I5MP6LC7LVSM4MHO7JWL5E32

¹²⁰⁸ 270.11

¹²⁰⁹ VLVACIH2IRXWRYZEPZI99MBPD54FW

¹²¹⁰ 2388.10

¹²¹¹ VLVA1ZC62PLZ88QMWHWPBYCC4B2R0M

¹²¹² 1821.09

¹²¹³ 1155.02

¹²¹⁴ VLVA1JYB5W84AS5JFYOFWZJGUOA

Rothermere, azaz Harold Harmsworth, az általa megjelentetett újságcikk „Magyarország helye a Nap alatt”¹²¹⁵ címmel egyáltalán nem jelent meg a filmhíradóban. Ugyanakkor a médiamágnás más kontextusban megjelent a híradóban.¹²¹⁶ Ahhoz képest, hogy Magyarországon mekkora média reprezentációt¹²¹⁷ kapott, a brit audiovizuális médiából kimaradt. Látva a Lord fiának látogatásáról készült magyarországi felvételeket,¹²¹⁸ elképzelhető, hogy a revíziós gondolatok dédelgetőknek mennyire nem volt ettől erősebb támogatójuk és ezért még ebben a kis „szalmaszálban” is milyen reményekkel gondoltak bele.

A következő kérdés, hogy Magyarország az **első időszakban** (1920-1929) milyen **helyekkel és képekkel** került fel a brit filmhíradó térképére. A települések kapcsán már korábban is megállapításra került, hogy a legismertebb város Magyarországon Budapest volt. Minden tekintetben felülemelkedett a többi településen. A topográfiai vizsgálat során egyből megállapítható, hogy a filmhírek 92%-nál be lehet azonosítani az országot, ahol a felvétel készült. A hiányzók¹²¹⁹ között is van több olyan, ami azért jó eséllyel feltételezhető, hogy az Egyesült Királyságban készült. A következő megállapítás, hogy minden öt Magyarországról szóló hírből három származott Magyarországról és kettő Magyarországon kívülről. Tehát az országról nemcsak közvetlenül, hanem közvetett módon, másokon keresztül is szereztek ismereteket a brit nézők. A továbbiakban mi ilyen módon is bontjuk a hírek vizsgálatát.

Az első szakaszban Budapestről több tömegrendezvény is bekerült a filmhíradóba. Ezek a politikai gyűléseken kívül¹²²⁰ elsősorban az augusztus 20-ai ünnepségek voltak.¹²²¹ Elvértve akadt a fővároson kívüli hír, melyből egyszer-kétszer az iparra,¹²²² az árvízre¹²²³ és a makói leveinte ünnepségről mutattak képeket.¹²²⁴ Utóbbiból inkább a kötött formai elemekből álló tornagyakorlatokat és a néptáncosokat emelték ki. Arra is volt példa, hogy Magyarországról olyan felvételt mutattak be, amikor külföldiek jelentek meg az országban. Ez nem volt gyakori ebben az időszakban, és amikor mégis előkerült, akkor turisták¹²²⁵ vagy sportolók¹²²⁶ kerültek

¹²¹⁵ Lord Rothermere (Sidney Harold Harmsworth Rothermere): Hungary's place in the Sun. Safety for Central Europe. Magyarul: Magyarország helye a Nap alatt. Biztonságot Közép-Európának. In: Daily Mail, 1927. július 21-én lapjában.

¹²¹⁶ 538.04; VLVAQA6BJXZPYJ2MLPD5BFJDY0QA; 2491.13

¹²¹⁷ mh-289-05 ; mvh-222-04; mvh-222-03; mvh-223-05; mvh-238-01; mvh-0696-01; mvh-0876-04

¹²¹⁸ mvh-222-03; mvh-222-04; mvh-223-05

¹²¹⁹ 544.09; 1012.13; 958.21; 1068.29; 1090.12; 1218.08; 1367.07; 1260.35; 1266.08; 1200.03; 2983.01; 1155.02; 1155.04; VLVA5AJOKFSQBLQANE1LSE4CDULVK

¹²²⁰ 2388.10; 270.11; 278.36; 300.22; VLVAE89UJLNHPJT4X0PN9VI8KF7FA

¹²²¹ 282.03; VLVA5V1YHMFNOMBQNFVD92ININK; VLVA369TLTR7YB3V4DH0NK3BEBSSA; VLVAFHPQEIOI9BY3UMIGZ2YU4BE3J

¹²²² 842.25; 308.04

¹²²³ 444.23

¹²²⁴ 2422.09; 2422.05

¹²²⁵ 2382.12

¹²²⁶ 778.42

a kamera elé. A jellemző helyszínek közt pedig a Hősök tere, a budai vár, és az országház előtti Kossuth tér volt.

A fenti hírek ábrázolástechnikai szempontból a magyar királyság múltlenyomatairól adnak tanúságot. Ez egyfajta múltidézés, ami a korszellemben még nagyon közeli múltat takart. A Nagy Háborúban még szembenálló országként jelentek meg egymás előtt, de a brit – és a magyar – filmhíradóban ilyesfajta negatívum kontextus nem fedezhető fel.

A másik esemény a soproni népszavazás, melyről beszámolt a Pathé.¹²²⁷ Ennek a hírnék különösen fontos jelentősége van. Az ábrázolt képek szerint a népszavazás magyar szempontból elért sikerét katonai parádéval (is) megünnepelték. Mint minden ilyen felvonulás, komoly politikai üzenettel bír. Főleg, ha annak nemzetközi médiareprezentációja volt/van. Ezen a felvonuláson brit katonák alkotta alakzat is részt vett. A brit katonai erő megjelenése a 1921. december 14-e és 16-a között Sopron és környékének tartott népszavazáson azt is jelenti, hogy a területi változást a brit hatalom támogatta, és ennek az egyértelmű kifejezése az utána történt felvonuláson való részvétel. A szakirodalom kevés jelentőséget tulajdonít annak, hogy brit csapatok is jelen voltak a városban, ellenben a szabadcsapatként értelmezhető magyar különítményeseket már kiemeli. Pedig a népszavazás nemzetközi elfogadhatóságának nagy hangsúlyt kölcsönöz az egyik győztes hatalom fegyveres jelenléte.

Az első időszakban (1920-1929) Magyarországról több más ország is hírt adott. Ezek között van az Egyesült Királyság, Franciaország és Portugália. Angliában a magyar cserkészek és azok népviseletbe öltözött táncai jelentek meg,¹²²⁸ valamint egy bulvárhír, melyben egy angol esküvőn egy magyar nemes is megjelent.¹²²⁹ A cserkészlet egy országokon átívelő szervezet. Az esküvő ugyan magánjellegű, de a résztvevői okán az mégis nyilvánosság szintjére emelkedett, melyről azt is publikálták, hogy magyar vonatkozása van.

Franciaországból származó és Angliában vetített magyar hírek közül az első a Trianonba érkező magyar delegációt jelenítette meg.¹²³⁰ A mindössze húsz másodperces rövidke hír volt ez. A magyar szempontból jelentős eseményt egyáltalán nem harsogták túl, főleg annak fényében, hogy néhány évvel később egy hasonló hosszúságú hírben mutatták be Simon Bözske szépségkirálynőt,¹²³¹ aki 1929-ben már Miss Európának került meg választásra. Bár az ő nevét se mondták be, a filmhír ábrázolástechnikájával mégis fókuszba került. Ezen kívül még Portugáliából volt kapcsolódási pont. Innen alapvetően Madeira szigete vált központi helyé, ahol IV. Károly király elhunyt. Erről három angliai filmhír is beszámolt,¹²³² ami több mint a

¹²²⁷ 402.11

¹²²⁸ 2416.05

¹²²⁹ VLVAAWTR1I2RLWX2ZYQC4L570EZRL

¹²³⁰ VLVA5I5MP6LC7LVSM4MHO7JWL5E32

¹²³¹ VLVA1JYB5W84AS5JJFYOFWZJGUOA

¹²³² 2524.18; 2524.11; 262.19

szokásos egy-egy előfordulás egy-egy témában. Azmiért több stúdiócsoporthoz is felvette a hírei közé kijelenthető, hogy ennek az eseménynek a szerkesztők hírértéket feltételeztek. Ugyanakkor nem a nemzetközi kapcsolatok tekintetében vélték fontosnak, mert vele kapcsolatban nem hozták nyilvánosságra, hogy még életében többször is megpróbált visszatérni a Habsburg trónra Budapestre.

A következő időszak (1930-1934) képein már egyenlő arányba került a Magyarországról származó magyarokról szóló hírek és a Magyarországon kívülről származó magyar vonatkozású hírek aránya. Az előző – némafilmes – szakaszhoz képest itt már érdemes azt is megfigyelni, hogy melyik stúdiócsoporthoz mit készített. Ugyan a vizsgálathoz felhasználható forrásmennyiség nem túl nagy, mégis már csak a gondolat- és módszertani kísérlet szintjén is hasznos lehet az elemzés ilyen módon történő folytatása.

Elsőként egy dokumentumfilmmel találkozunk,¹²³³ melyet a British Instructional Films Ltd. forgatott. A képeken a magyarországi mocsárvidéket mutatták be. Benne az állatokkal és köréje szervezett mezőgazdasággal. A képeken a természetközelség a szimbiózis érzetét jeleníti meg.

Az „Eve Pictorials” alapvetően nőknek szánt felvételeket készített Magyarországról. Ezek között volt olyan, ami a falusi közösségi életet vette szemügyre, de nem a paraszti munka perspektívájából, hanem a fiatalok ismerkedési és szórakozási lehetőségét jelenítette meg, melyben külön kitért a magyaros díszes viseletekre, amelyeket „páratlannak” tituláltak a filmkészítők.¹²³⁴ Ezen kívül voltak még falusi esküvőt és népszokásokat bemutató képek is, melyek szintén ábrázolják a hagyományos és ezért rendkívül díszes magyar népi öltözeteket.¹²³⁵ Ezek még beleillenek egy sztereotipizált női érdeklődési körbe, viszont az 1930-as évek első felében ugyanez a szerkesztőség bemutatta a brit nőknek a magyar állattartás jellemző jóságait,¹²³⁶ valamint a vasöntődével is megismerkedhettek a nézők.¹²³⁷

A Pathetones az előzőkhöz hasonló bulvár- és/vagy ismeretterjesztő módon forgatott és forgalmazott filmeket. Így a hortobágyi állattartás gulyái,¹²³⁸ vagy a paraszti élet mindennapjait bemutató képeken¹²³⁹ túl a technológiai újítás érdekességeit jelenítették meg a magyarokról szóló hírekben.¹²⁴⁰ Utóbbi egy olyan megoldást kínált a rendészeti szerveknek, mely a cserbenhagyó gázolókat azáltal buktatja le, hogy egy kis szerkezet az ütközés hatására apró

¹²³³ 1361.02

¹²³⁴ 1000.33

¹²³⁵ 948.07; 952.15

¹²³⁶ 908.07

¹²³⁷ 908.25

¹²³⁸ 1070.18

¹²³⁹ 1066.15

¹²⁴⁰ 1098.01

papírdarabokat ejt az úttestre, melyek tartalmazták a jármű egyedi azonosító számát, így azonosítva a gépjárművet, ha az elhagyná a helyszínt.¹²⁴¹

Ebben az időben a Pathe Gazettes Newsreels-be mindössze egy filmhír jelent meg.¹²⁴² Ebben is Horthy Miklós volt a főszereplő, aki felavatta Erzsébet királynő szobrát Budapesten 1932-ben. Ennek a hírnek azért van külön is jelentősége, mivel ez valószínűleg az MFI 449. filmhíradójának a 4. híre. Ez utóbbi sajnos elveszett, viszont a cserekapcsolatok révén kijutott az Egyesült Királyságba, ahol levetítették és még ma is megtekinthető az online archívumban.

Bár a Pathé nem bővelkedett magyar hírekben, a Reuters (beleértve a Gaumont Graphic Newsreel és a British Paramount Newsreel felvételeit is) már annál többet vetített. Egy kivétellel az ő figyelmük Budapestre korlátozódott. Ez az egy a biatorbágyi merénylet, amiről már korábban volt szó.¹²⁴³ Ezt olyan hírértékkal lehet kezelni, hogy még egy ilyen távoli országból is eljutott egy ilyen hír az Egyesült Királyságba. A budapesti hírek az előzőktől eltérően már inkább a Pathé-hoz hasonlóan, állami és politikai ábrázolási színezetet öltenek. Így előtérbe került Horthy Miklós,¹²⁴⁴ Habsburg Ottó,¹²⁴⁵ Serédi Jusztinián¹²⁴⁶ vagy Gömbös Gyula,¹²⁴⁷ más állami szereplők közt pedig a tűzoltók¹²⁴⁸ és a rendőrök.¹²⁴⁹

A Magyarországon kívülről készült magyar vonatkozású felvételek már nem mutatnak ekkora változatosságot. Az „Eve Pictorials” felvételeiből mindössze egy magyar vonatkozású volt, mely a brit szigeteken készült, és Mezey Edit alakformáló edzését mutatta be.¹²⁵⁰ A felkonferálásában híres magyar testkultúraszaként aposztrofálták. A felvételek során pedig a csinos női derék eléréséhez szükséges mozgásformákat és testgyakorlatokat hajtott végre a kamera előtt.

A Pathetones érdekességei közt is inkább a szigetekről származó magyar vonatkozású hírek kerültek bemutatásra. Mezey Edit az ő figyelmüket is felkeltette.¹²⁵¹ Rajta kívül még Barna Viktor asztaliteniszező került nevesítésre.¹²⁵² Érdekességnek számított, hogy egy budapesti kórus jótekonysági koncertet adott a londoni Szent Bertalan kórház betegei részére.¹²⁵³ Azt lehet mondani, hogy Angliában többször felcsendültek magyar vonatkozású

¹²⁴¹ Ez a filmhír is jó példa arra is, hogy egy MFI által forgatott anyag is eljutott az Egyesült Királyságba. Az MFI 1934. márciusában publikálta: mvh-0525-03

¹²⁴² 687.08

¹²⁴³ VLVABYAN9QDR8460T8WODXXXZBW1S5

¹²⁴⁴ VLVA6TMZWU7VJ419V9O07VNNJEL38

¹²⁴⁵ VLVA3QRGAYLTHXCG6XTXHUTAT0U1I

¹²⁴⁶ VLVA69VY80Y8VO993D2W8E6GQ109

¹²⁴⁷ VLVAEX092ZSEZV8U8HHSHKIZGHT6B

¹²⁴⁸ VLVA81WOT0KA5T73YS530DBP3NHCV

¹²⁴⁹ VLVACOSYYOBMEM2YY6C98TBIC4JA2

¹²⁵⁰ 958.21

¹²⁵¹ 1044.08

¹²⁵² 1068.29

¹²⁵³ 1010.05

komolyzenei dallamok. Két kedvecet lehet beazonosítani, az egyik Liszt Ferenc „Magyar Rapszodiák”¹²⁵⁴ a másik Johannes Brahms által komponált „Magyar táncok”¹²⁵⁵ voltak. Mindkettőt világhírű zenei szerzeménynek lehet tekinteni, így a korszakban sokan játszották, és számos performansz kísérő zenéjeként szolgált, ezzel hirdelve a magyar virtust.

A magyar dallamok népszerűsítését még jobban szolgálta a Pathe Sound Picturials, mely az előbb említett „Magyar Rapszodián”¹²⁵⁶ túl az ifj. Johann Strauss által szerzett „Kék Duna keringő”.¹²⁵⁷ Utóbbinak a magyar vonatkozását a dallam alatt mutatott budapesti dunai snittek alkotják. A komolyzenén kívül a magyarországi kultúrához tartozó cigányzene is képviselteti magát. Méghozzá Balogh András hegedűművész személyében, akit többek között meghívtak fellépni a londoni Cossack Étterembe, ahol maga a felvétel is készült.¹²⁵⁸

A Pathé Gazettes filmhíradóiban a legfontosabbnak szánt hírek jelentek meg. A budapesti kórus jótékonyága itt is kiemelésre került.¹²⁵⁹ Megjelent még két londoni esküvő,¹²⁶⁰ két sportesemény¹²⁶¹ és az Atlanti Óceánt Átrepülő Kongresszusa.¹²⁶² Politikai szintű esemény kapcsán csak Gömbös Gyula jelent meg a római útja okán 1934 márciusában.¹²⁶³ Ez viszont kiemelt érdeklődésre tarthatott számot, mivel a jegyzőkönyvet 17-én írták alá, az ezt ábrázoló filmhíradó pedig 22-én jelent meg Londonban. Tehát néhány napon belül a széles tömegek is láthatták, ahogy Olaszország, Ausztria és Magyarország vezetői közös dokumentumot írtak alá. Azt meg kell jegyezni, hogy az újságok még ettől is gyorsabban dolgoztak, ugyanis a riporter a jelentést hangtovábbítással meg tudta tenni, így a másnapi újságokban már szerepelhetett, viszont a filmhírek felvételeit fizikailag kellett átutaztatni a szerkesztőségbe, majd a vetítés helyszínére.

A Reuters Gaumont Graphic része Németországból származó hírével bővítette a magyar vonatkozású zenei megjelenéseket, méghozzá Lehár Ferenc előadásával, akit magyar származású osztrák zeneszerzőnek tüntettek fel.¹²⁶⁴ A British Paramount filmhíradója pedig az 1934-es olasz-osztrák-magyar jegyzőkönyv aláírását jelenítette meg Olaszországból, hasonlóan, mint a Pathé filmhíradó.¹²⁶⁵

¹²⁵⁴ 1090.12

¹²⁵⁵ 1012.13

¹²⁵⁶ 1620.24

¹²⁵⁷ 1602.06

¹²⁵⁸ 1638.13

¹²⁵⁹ 830.05

¹²⁶⁰ 705.24; 773.32

¹²⁶¹ 675.27 ; 795.27

¹²⁶² 675.42

¹²⁶³ 783.25

¹²⁶⁴ VLVAEJ61CKBOPLYXHS7SGD6B9PD6R

¹²⁶⁵ VLVA5JVJWYHBKA09L2E7OXKLJPKH3

A következő **időszak (1935-1939) képei** a maga ötven hírével a legterjedelmesebb a vizsgálatban. Ez egy jelentős növekménynek számít. Szinte az összes stúdiócsoporthoz, kivéve a kifejezetten nőknek szánt adásokat, mivel ezek ekkor már nem forogtak. A Feminine Pictorialities pedig nem adott ki magyar kapcsolattal rendelkező híreket.

Az első tárgyalt stúdiócsoporthoz a Pathetones, mely 24 hírral rendelkezett, ezek jelentős többsége Budapest helyszínnel rendelkezett. Ami nem a fővároshoz kötődik, az rendszerint a vidéki paraszti élet képeit jelenítette meg. Ezek a vallási népszokások¹²⁶⁶ vagy mezőgazdasági munkákhoz kötődtek,¹²⁶⁷ máskor nem is annyira a paraszti, mint inkább nemesi kikapcsolódásként a vadászat került fel a vászonra.¹²⁶⁸ A magyar Nagyalföld mint tájegység a folyóival és az általuk okozott árvizekkel került előtérbe.¹²⁶⁹ A másik táj, aminek a híre eljutott külföldre, az a Balaton volt.¹²⁷⁰ Települések közül pedig inkább a nagyobb városok. Érdekességgé mutattak kőbe vágott házakat is, melyek felvételei Tibolddarócon készültek.¹²⁷¹ Ezt a filmhírt az MFI-től vették át, ami a Magyar Világhíradó 658. filmhíradóban került publikálásra.¹²⁷² Az elhangzó szövegben elmondták, hogy az észak-magyarországi vidéken a kormány új házakat épített a helyieknek.

A Pathetones budapesti vonatkozású hírei közt nem akad politikai vagy állami vonatkozású. Viszont sok olyan, amely sporttal,¹²⁷³ látványosságokkal – érdekességekkel¹²⁷⁴ (pl. állatkert), versenyekkel¹²⁷⁵ (pl. fodrászverseny), technológiai¹²⁷⁶ bemutató hírekkel foglalkozik. Ábrázolás technikailag az MFI Svédországról szóló híreire hasonlít, mely módszerében egy semlegességet mutat. Olyan hírek, amik érdekességre tarthatnak számot, viszont állami vagy gazdasági jelentőségük nincs. A céljuk viszont eltért, mivel az MFI svéd híre a folyamatosságot, a nyugalmat, az állandóságot reprezentálta, addig a Pathé-nál a magyar hírek az egzotikum, a különös és érdekesség világát mutatják be. Az MFI hírei cserekapcsolatok útján jutottak el, több hírnél is meg lehet találni a magyar „párját”. Ezek közt van borbélyverseny,¹²⁷⁷ BOX-TROTT labdajáték,¹²⁷⁸ Mátyás templom felújítás,¹²⁷⁹ római kori

¹²⁶⁶ 1136.22

¹²⁶⁷ 1136.22

¹²⁶⁸ 1130.14

¹²⁶⁹ 1132.16

¹²⁷⁰ 1150.13

¹²⁷¹ 1142.24

¹²⁷² mvh-0658-03

¹²⁷³ 1110.21; 1489.31; 1120.17; 1120.22; 1124.14, 1130.14

¹²⁷⁴ 1132.03; 1132.16; 1136.18; 1136.26; 1136.22; 1140.01; 1142.24; 1150.13; 1150.08; 1152.25 1180.22, 1196.16; 1190.04

¹²⁷⁵ 1114.19; 1166.12

¹²⁷⁶ 1126.15; 1126.24; 1162.18

¹²⁷⁷ Pathénál a 1114.19 az MFI-nél mvh-0577-01

¹²⁷⁸ Pathénál a 1120.17 az MFI-nél mvh-0597-02

¹²⁷⁹ Pathénál a 1126.24 az MFI-nél mvh-0602-01

orgona rekonstrukció,¹²⁸⁰ nemzeti lovarda bemutató,¹²⁸¹ fodrászverseny¹²⁸² és az állatkerti bemutató.¹²⁸³

69. ábra BOX-TROTT: A növendékek ritmikus mozdulatokkal ütögetik a gumival a fejükhöz rögzített labdát.

A Pathe Sound Pictorial a korábbi időszakhoz hasonlóan ebben az időben is kulturális vonatkozású képeket vetített a magyarokról. Egyrészt népszerűsítette a budapesti turisztikai látnivalókat, valamint Komáromy István személyében bemutatta a magyarországi üvegművességet,¹²⁸⁴ akit több más művészhez hasonlóan nevén is neveztek. Népszerűsítették még a dunai hajókirándulást,¹²⁸⁵ a tatai halászatot¹²⁸⁶ és a magyarországi lovassportot.¹²⁸⁷

A Pathé Gazettes filmhíradói már sokkal jobban hasonlítanak egy tipikus filmhíradóhoz, melyben természeti katasztrófáról,¹²⁸⁸ ipari szerencsétlenségről,¹²⁸⁹ állami temetésről,¹²⁹⁰ had- és légoltalmi gyakorlatról,¹²⁹¹ politikai rendezvényekről¹²⁹² ábrázoltak képeket. Az ilyen és ezekhez hasonló állami és politikai rendezvények mellett jelennek meg a karácsonyi előkészület¹²⁹³ vagy éppen a téli fürdőzés¹²⁹⁴ érdeklődésre számot tartott hírei. Ezek természetüknél fogva alapvetően budapesti kötődésűek. Kivéve a természeti katasztrófát, mivel az vidéken is előfordulhatott. Jelen esetben is árvízi helyzetről kell beszélni, ami már korábban is feltűnt a brit filmhíradóban Magyarországról.

¹²⁸⁰ Pathénál a 1150.08 az MFI-nél mvh-0675-03

¹²⁸¹ Pathénál a 1152.25 az MFI-nél mvh-0680-03

¹²⁸² Pathénál a 1166.12 az MFI-nél mvh-0726-03

¹²⁸³ Pathénál a 1180.22 az MFI-nél mvh-0700-03

¹²⁸⁴ 1648.23

¹²⁸⁵ 1640.22; 1618.06

¹²⁸⁶ 1654.18

¹²⁸⁷ 1658.38

¹²⁸⁸ 855.02; 915.07

¹²⁸⁹ 891.02

¹²⁹⁰ 895.15

¹²⁹¹ 841.10; 945.33

¹²⁹² 923.19

¹²⁹³ 849.23

¹²⁹⁴ 951.37

Az első bécsi döntés okán történt területi változás a Szudéta vidék elcsatolásához képest brit szempontból sokkal kisebb horderejű volt, így igazából alig kapott a filmhíradókban média nyilvánosságot,¹²⁹⁵ viszont a kárpátaljai területszerzés már egybemosódott Prága megszállásával és a nagyhatalmak által Münchenben megkötött egyezmény felrúgásával. A Pathé Gazette filmhíre¹²⁹⁶ megjelenítette a területgyarapodást. Ez a filmhír is a cserekapcsolatok révén jutott el az Egyesült Királyságba, még hozzá az MFI 787. filmhíréből vágtak ki részeket.¹²⁹⁷ Ezt a filmhírt március 30-ától vetítették a mozikban. Reprezentációját tekintve azt emelték ki, hogy Magyarországnak közös határa van Lengyelországgal, és a két haderő tábornokai jószívvel üdvözölték egymást a határon.

A Reuters hírei tipikusak voltak, ami azért is lehetett, mert ebben az esetben is több filmhír jutott el szigetországba Budapestről. Ilyenek voltak az magyar-angol labdarúgó mérkőzés,¹²⁹⁸ a Frigyes főherceg temetése,¹²⁹⁹ II. Rákóczi Ferenc szobrának felavatása¹³⁰⁰ és a Cambridge-Hungária-Pannónia nyolcevezős verseny.¹³⁰¹ Utóbbi esetben is elmondható, hogy az NFI-nél ez a filmhír nincs meg. A Reuters archívumában viszont fennmaradt. Az egyikben Horthy Miklós fogadta Schuschnigg osztrák kancellárt,¹³⁰² a másik pedig az 1938-as Budapesten megrendezett Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusról mutatott képeket.¹³⁰³

Az 1935 és 1939-es időszak magyar vonatkozású, de Magyarországon kívülről származó hírei nem érik el a Magyarországról származók számát. A 36 ilyen hírből 17 az Egyesült Királyságban készült, így azt lehet mondani, hogy a nagyvilágból is érkeztek hírek a magyarokról. Leginkább Németországból és Olaszországból, de megjelentek még Csehszlovákiából, Lengyelországból, Svédországból, Ausztriából és Írországból is.

A Németországból származó reprezentációk alapvetően a Horthy-Hitler találkozó köré csoportosultak.¹³⁰⁴ Ezeket a felvételeket az UFA készítette, ami felvett egy olyan kutatási lehetőséget, melyben az kerül vizsgálat alá, hogy vajon a cserekapcsolatok révén hány országban terjesztették el, hogy Horthy Miklós tiszteletére a németek rendkívüli parádét rendeztek. Ezen kívül akadt még az 1936-os németországi olimpiáról is kép,¹³⁰⁵ valamint a Magyar Rapszódia dallamai is felcsendültek Németországból.¹³⁰⁶ A másik nagyobb hírszállító

¹²⁹⁵ Mindössze egy megjelenés tanúskodott az eseményről: VLVA84S4Y9GWEOQIEW05MZUK0FN9A

¹²⁹⁶ 1005.14

¹²⁹⁷ mvh-0787-09

¹²⁹⁸ Reuters-nél a VLVA4VNREQAYDV3ZBILX7JA3BRRBZ az MFI-nél mvh-0668-04

¹²⁹⁹ Reuters-nél a VLVA1QVET25OE0PT2P3EG7VQ698GF az MFI-nél mvh-0672-03

¹³⁰⁰ Reuters-nél a VLVADHD56MZF6NXX1USBO0FC8HGB az MFI-nél mvh-0689-02

¹³⁰¹ Reuters-nél a VLVAU0C46K4TL19L64K6QGAMBL1K az MFI-nél mvh-0596-03

¹³⁰² VLVA7026FHY4YSKPWCSTUFV5G0I

¹³⁰³ VLVAQNG6GBPFDOBYEEBPNNCU88R

¹³⁰⁴ 562.07; 564.05; 524.06; 977.58; 562.09; VLVA36CSS54HIYHSAL6CGEP2B7O60

¹³⁰⁵ VLVA1ZC62PLZ88QMWHPPBYCC4B2R0M

¹³⁰⁶ 1654.15

Olaszország volt, melyek kivétel nélkül politikai színezetűek voltak és a magyar-olasz kapcsolatokat reprezentáltak. A korábbiakhoz hasonlóan, most megnézzük, hogy az egyes stúdiócsoporthoz volt-e különbség vagy hasonlóság.

A British Instructional Films Ltd által megkezdett dokumentumfilmek a későbbiekben is megjelentek, viszont ezek már a Pathé kezelésében. A jelen vizsgált időszakban is keletkezett egy ilyen film.¹³⁰⁷ A korábbival összevetve ezt már nem a természetismeret motiválta, hanem egy sokkal könnyebben fogyasztható tartalom. Még hozzá a szimfonikus zenekar játéka, mely során a magyar vonatkozású Magyar Rapszódia is játszották.

A Pathetones jelentkezett egy magyar vonatkozású brit filmhírről, melyben egy magyar alkotóművésszel készített felvételt riport jelleggel adtak le.¹³⁰⁸ Strobl Zsigmond szobrászt nemcsak megnevezték, hanem meg is szólaltatták, aki angol nyelven rövid csevegést is folytatott. Ez az egyetlen alkalom amikor egy magyar személy megnyilvánult a brit vásznon a Horthy-korszak alatt.

A magyar művészet jelent meg a leginkább a filmhírekben, abból is főleg a zenészek. A Pathe Sound Picturals és a felváltására induló New Sound Picturals stúdiócsoporthoz rendületlenül népszerűsítette a magyar dallamokat. A kedvencek nem változtak, így a cigányzene,¹³⁰⁹ a „Magyar rapszódia”¹³¹⁰ és a „Magyar táncok”¹³¹¹ egyaránt hallhatók maradtak. Új zenei alkotásként jelent meg Johann Strauss „Vals Cuentos de los Bosques de Viena”¹³¹² című darabja, mely a brit filmhíradóban mint „Hungarian Medley”¹³¹³ jelent meg. Ami kicsit érdekes, mivel azon kívül, hogy magyar jelmezben játszották el a darabot, sok egyéb magyar vonatkozása nem nagyon akadt. A zene mellett két sporthír is megjelent,¹³¹⁴ melyekből az egyikben Körmöczy Zsuzsa teniszezőt meg is nevezték, aki a felvétel idején (1939.) még csak 14 éves volt.¹³¹⁵

A Turns stúdiócsoporthoz ritkán lehetett magyar vonatkozást hallani, viszont itt egy alkalom mégis akadt. Teddy Brown, a világhírű xilofonművész adott elő az egyik filmhírükben,¹³¹⁶ melynek alkalmával magyar dalokat is játszott. A Turns stúdiócsoporthoz nem

¹³⁰⁷ 1367.07

¹³⁰⁸ 1156.01

¹³⁰⁹ 1618.21

¹³¹⁰ 1644.30; 1654.15; 1246.31

¹³¹¹ 1218.08; 1270.22

¹³¹² magyarul: Mesék a bécsi erdőből

¹³¹³ 1260.35; 1266.08

¹³¹⁴ 1654.23; 1274.01

¹³¹⁵ 1274.01

¹³¹⁶ 2903.06

megfelelően igazolt, így megismeréséhez további kutatás szükséges. A British Pathé archívuma sajnos nem tud bővebb felvilágosítást adni a kérdésben.¹³¹⁷

A Pathé Gazettes filmhíradó már erősen nemzetközi forrásokból táplálkozott, és ebben az időszakban vegyesen találhatunk művészettel, sporttal és politikával foglalkozó híreket. A sport kapcsán az asztaliteniszezők közül Gál Magda, Szabados Miklós és Barna Viktor került megnevezésre,¹³¹⁸ illetve egy Nagy József labdarúgóedző, aki Svédországban dolgozott.¹³¹⁹ A labdarúgás több alkalommal is megjelent, köszönhetően annak, hogy már akkor is népszerű volt valamint, hogy ebben az időszakban az ír¹³²⁰ és az angol¹³²¹ válogatottal is mérkőzést játszott a magyar csapat. Ezek mellett még az úszás jelent meg a sportágak közül.¹³²² Egy alkalommal Serédi Jusztinián is szerepelt, aki felszentelt egy angliai templomot.¹³²³ A zenei hírekben a Londonban előadást tartó cigányzenészek,¹³²⁴ valamint a párizsi világkiállításon fellépő néptáncosok képviselték magukat.¹³²⁵ Nem utolsó sorban a filmhíradókban politikai hírek is megjelentek, melyek Gömbös Gyulát Olaszországhoz,¹³²⁶ Kánya Kálmánt Ausztriához,¹³²⁷ míg Horthy Miklóst 1936-ban Olaszországhoz,¹³²⁸ majd 1938-ban Németországhoz¹³²⁹ kapcsolták hozzá.

A Reuters stúdiócsoportjainak (British Paramount és a Gaumont British) mindössze öt reprezentációja volt a magyarokról. Ebből egy az 1936-os olimpia idején,¹³³⁰ majd egy vízilabda mérkőzés a Wembley Poolból.¹³³¹

Majd ezt követően három majdhogynem egybefüggő politikai hír követte egymást a magyarokról. Először Horthy Németországi látogatása,¹³³² utána az első bécsi döntés,¹³³³ majd Ruténföld elfoglalása.¹³³⁴ Előbbi ábrázolás technikailag elég kedvezőtlenül sikerült, mivel a megelőző hír a csehszlovák hadsereg hadgyakorlatát ábrázolta, mely a britekkel szövetségben volt, míg velük szemben helyezkedett el Németország. Horthy Miklós ezután jelent meg Hitler

¹³¹⁷ Általános válaszaik közt „Unfortunately, all of the information we have is viewable on the site and our staff won't be able to give you anything extra.” válasszal eleve elzárják a kutatást. <https://www.britishpathe.com/faq/>
Letöltve: 2024. 06. 01.

¹³¹⁸ 807.25 853.09

¹³¹⁹ 955.52

¹³²⁰ 901.10

¹³²¹ 899.14

¹³²² 927.21

¹³²³ 837.16

¹³²⁴ 951.47

¹³²⁵ 939.15

¹³²⁶ 879.16

¹³²⁷ 895.29

¹³²⁸ 899.17

¹³²⁹ 977.58

¹³³⁰ VLVA1ZC62PLZ88QMWHYPYCC4B2R0M

¹³³¹ VLVACBJJ24EXPJFE1TTRTW42PT29B

¹³³² VLVA36CSS54HIYHSAL6CGEP2B7O60

¹³³³ VLVA84S4Y9GWEOQIEW05MZUK0FN9A

¹³³⁴ VLVABNVTI0AVSOS7GJHO2LS5FTX7Y

társaságában, és a kormányzói pár felszentelte a Prinz Eugen német hadihajót, a szigetországgal szemben pozicionálta magát a nyilvánosság előtt. A következő magyar vonatkozású hírben pedig Horthy győztesen bevonul a csehszlovák területekre. A kommentátor pedig narrációjában össze is kötötte Németországgal. A harmadik filmhíradóban a német bevonulás ábrázolásával gyakorlatilag összerosva jelenítették meg a magyar csapatok Ruténföldre történő bevonulását, ezzel a nyilvánosság előtt már egy közös hadműveletet megjelenítve. Az, hogy ez mennyire volt önálló magyar kezdeményezés, és mennyire volt összehangolva a német csapatmozdulatokkal, már nem is lényeges, hiszen a moziba járó emberének kognitív térképére a szövetséges Csehszlovákiának szánt kegyelemdöfés úgy kerülhetett bele, hogy ez egy közös német-magyar katonai akció volt. Horthy ezen látogatását kihasználva a német filmhíradókészítők bemutatták Magyarország és Németország közti elköteleződést a világ nyilvánosságának. A német protokoll- és propagandagépezet pedig mindent megtett, hogy egy királynak kijáró tiszteletadással fogadják Horthyt. Olyan külsőségek és rituálékba¹³³⁵ kerültek, melyek komolyan érintették az ország pártválasztásának helyzetét. Ezt követően a brit szövetséges Csehszlovákiával szemben, a németekkel folytatott közös akcióknak látszó diplomáciai, majd tényleges katonai műveletekkel már a széles tömegek számára is egyértelművé tették, hogy Magyarország melyik szövetségesi rendszerben szerepel.

Az utolsó, már **második világháborús időszak (1940-1945) képei** közt mindössze 16 reprezentáció jelent meg. Az alacsony szám nagyjából az ország második világháborús szerepvállalásának jelentőségével függhet össze. Ez olyan kevés, hogy egy-egy stúdiócsoporthoz nem tartozik egynél több hír, így nincs értelme külön tárgyalni őket.

A Magyarországról származó hírek között volt egy 1940-es, amiben arról adnak számot, hogy mi zajlik Ruténföldön, és hogy a hírt ki kellett csempészni onnan.¹³³⁶ A következő hír 1942-ből származik, amikor beiktatták Horthy István kormányzóhelyettest a hivatalába. Ezután ismét egy hosszabb szünet következett, majd 1944-ben egy rövid hír, amiben az átrepülő bombázókról készítettek felvételeket. Ez azért is volt külön érdekes, mivel a szovjet front közeledésével az angolszász bombázók úgy tudták elérni a magyarországi célpontokat, hogy a felszállás még dél-Olaszországban volt, a leszállás pedig szovjet területen.¹³³⁷ Végül 1945-ből jelent meg még hír Magyarországról. Az egyikben Budapest felszabadításáról számolnak be,¹³³⁸ a másikban a városban elfogott német hadifoglyokról mutatnak egy rövid snittet.¹³³⁹

¹³³⁵ Csak a gondolatkísérlet kedvéért vessük fel, hogy milyen visszhangja lett volna, ha Horthynak véletlenül egy német ezred ezredtulajdonosi szerepkörébe került volna. A korszakban ez egyáltalán nem volt szokatlan.

¹³³⁶ 1198.17

¹³³⁷ 1360.10

¹³³⁸ VLVA2KLTIO9LWKF2HXV4F96B725EW

¹³³⁹ 2153.01

Valamivel több hír szólt a magyarokról az ország határain kívülről. Ez viszont némileg félrevezető lehet, mivel Magyarország háborúba lépésétől kezdve elmaradtak a magyar vonatkozású hírek. Három hír került be 1940-ből, melyben benne volt Csáky István – Galeazzo Ciano külügyminiszeri találkozó,¹³⁴⁰ egy magyar író díszes lakókocsija¹³⁴¹ és egy brit külügyminisztériumi értekezlet képei, mely a balkáni helyzettel foglalkozott.¹³⁴² 1941-ben még egy londoni performanszban felcsendültek magyar dallamok,¹³⁴³ mely igazából nem bír információval Magyarország helyzetéről. A háború idején mindössze egy jelenet kapcsolódik, azt is a szovjetek forgatták le és három magyar katona megadását reprezentálta 1942-ben.¹³⁴⁴ Volt még öt filmhír, mely tulajdonképpen az európai hadszíntéren a háború befejezése után készült. Ezek pontos helyszíneit nehéz behatárolni, viszont minden bizonnyal mind Németországban készült. Ezek közül kettőben magyar katonák menetelnek hazafelé 1945 áprilisában.¹³⁴⁵ Májusban pedig egy felvételt láthatott a közönség ifj. Horthy Miklósról,¹³⁴⁶ majd két mozgóképet Magyarország volt kormányzójáról a hadifogságban.¹³⁴⁷

5.7. Részösszefoglalás

Számos megállapítás között az első, hogy az Egyesült Királyság reprezentációiban Magyarországnak meg volt a helye a nap alatt, de nem úgy, ahogy azt a hazai revíziós közönség kívánta volna. A mai történészen hiányérzetet okozhat, hogy Teleki Pál miniszterelnök öngyilkosságáról szóló hírek elmaradtak a filmhírekből. Ezek után a „békés” területgyarapodások a brit nézők szempontjából nem is voltak békések. Kivéve a soproni területváltozást, ahol saját csapataik is jelen voltak. Az 1938-as felvidéki bevonulás reprezentációja pedig a német műveletekkel együtt került ábrázolásra. Azt is mondhatnám, hogy az Egyesült Királyság perspektívájából azzal összhangban történt. Filmhíradói szinten Prága megszállása elvitte a fókuszot és csak a lengyelek okán jelent meg Kárpátalja megszállásának képe. A második bécsi döntés pedig egyszerűen kimaradt a reprezentációk sorából, mivel az ellenséges országok között lejátszódó és nemzetközi szinten nem ratifikált esemény történt, ezért a filmhíradó készítői sem tulajdoníthattak neki érdemi hírértéket. Itt

¹³⁴⁰ VLVAEDG2TD7MSLM4IC13QNDC55L6K

¹³⁴¹ 1200.03

¹³⁴² VLVAELVCH1YJTJ8VWWJQVU3HMDR8CN

¹³⁴³ 2983.01

¹³⁴⁴ VLVADIANQJKC7G8E29K1JQM5IYE4; 1346.11

¹³⁴⁵ VLVACMV2NZ89HU1H2CQ6EWOE30HI; 1151.07

¹³⁴⁶ 1155.02

¹³⁴⁷ 1155.04; VLVA5AJOKFSQBLQANE1LSE4CDULVK

fontos megjegyeznünk, hogy a hírérték egy relatív fogalom. 1940-ben számos hadszíntér és esemény kötötte le a brit média figyelmét. Tehát a hírek értékversenyében a második bécsi döntésről szóló információ nem érte el azt a küszöböt, hogy bekerüljön a brit filmhíradóba. Észak-Erdély esetéhez hasonló a Jugoszláviai katonai művelet, majd a későbbi hadba lépés is.

Fontos megjegyezni, hogy a brit filmhíreket gazdasági szempontból rakták össze, amik célja, hogy a nézőket becsalja a mozikba, és még inkább a jegypénztárakba. Ezt pedig csak úgy lehet sikeresen megtenni, hogy a közönség aktuális igényét előre megpróbálta kitalálni a szerkesztőség. Így olyan híreket kellett szállítaniuk, amik a brit szigetek lakosságának érdeklődési körébe tartozhattak. Tehát a hírek feltételezett értékének fényében léteznie kellett egy olyan hírértéki küszöbnek is, amit a bekerüléséhez el kellett érnie egy információnak. Meg kellett érnie a befektetett energiának, ami a megtérülésében mutatkozott meg, és hosszabb távon biztosította a stúdió fennmaradását.

Az is megállapítást nyert, hogy Magyarország több perspektívából is bekerült a brit nézők kognitív térképére, csak nem úgy, ahogy a hazai médiatörténet kutatója várta volna. Lehet, hogy a helyünk és szerepünk másképp történt értékeléséből fakadhat az előfeltevések ilyen fokú félreértelmezése. Az Egyesült Királyság filmhíradószerkesztőknek a feltételezett nézői érdeklődésének perspektívájából Magyarország egy olyan ország, amit egy „admirális” vezet, és egy szép „modern” fővárossal rendelkezik. Az ország tele van agrár népelességgel, akik hagyományaik szerint élik a mindennapjaikat. Művészeik és sportolók a világszínvonalat is eléri. A cigányzene és a magyar vonatkozású komolyzene méltán csendülhet fel a brit stúdiókban és bárhol máshol is a világban. Nevezetes magyar személyek többségét is ezen sportemberek és művészek teszik ki, míg a kormányzót nem számítva a politikai vezetők közül alig akad néhány a vásznon.

A média perspektívájából Magyarország 1938-as eseményei viszont bőven átlépte azt a feltételezett hírérték határt, ami arra jogosítja, hogy már több stúdiócsoporthoz is filmhírt eredményezzen a Horthy-Hitler találkozó, valamint Csehszlovákia felszámolásában való közreműködés. Mivel Horthyval azonosították az országot, ezért annak, hogy ő mely országokba látogat el és melyekbe nem, egy kifejezetten fontos történet. Így a médiareprezentációk által mutatott képben sokkal kisebb a jelentősége annak, hogy Horthy mit mondott Hitlernek 1938. augusztus 23-án a Grill nevű hadihajón.¹³⁴⁸

A világháborús részvételt nem értékelték magasra. Ezért minimális magyar katonai cselekményről számoltak be. Ez a háború kiterjedtségéhez képest a magyar szerepvállalás mértékével és az ország katonai potenciáljával van lehet összefüggésben. Ugyanígy a hiányok

¹³⁴⁸ A találkozásról lásd bővebben. Pritz (1995), 291-333.

sorát gyarapította a német bevonulás, a nyilas hatalomátvétel, vagy éppen a magyarországi holokausz végrehajtása. Mindamellet, hogy hazai perspektívából ezek igen jelentősnek számítottak, Londonból már nagyon nem látszóhatott annak. Ezeknek számos oka lehet. Köztük is a legjelentősebb, hogy a hírek értéke nem egy abszolút szám, hanem mindig relatív érték, ami azt jelenti, hogy az egyazon időben egymáshoz képest történések milyen értékkel bírnak. Tehát, ha egy időben sok hír van, ami fontos, akkor a fontosokból ki kell válogatni a legfontosabbakat, és azt levetíteni a mozikban. Viszont, ha egy időszakban kevés a fontos történés, akkor olyan hír is megjelenhet, ami egy intenzívebb időszakban már nem férne bele a gazdasági-, idő- és érdeklődési keretbe.

A magyar és a brit ábrázolásmódok közt a különbség a feltételezett hírérték vizsgálatában rejlik. A britek olyan híreket válogattak össze, amik a meglátásuk szerint érdeklik a közönségüket, és ezáltal rendszeres fogyasztóikká válnak. Ezért leginkább a sport, művészet és antropológia került előtérbe, mely reményeik szerint hozzájárult ahhoz, hogy elég sok embert megragadjanak a látottak. Ezzel szemben a magyar rendezési elv inkább a tájékoztatáspolitikát kívánta szolgálni. A társadalom vezetői beosztású személyei hívták fel egymás figyelmét arra, hogy egy-egy esemény audiovizuális médiaesemény is legyen, mely a korszak keresztény nemzeti ideológiája szerint rendeződött. Ezzel adoptálva egy elfogadott viselkedésmintázatot a társadalomban és reprezentálva az országot bel- és külföldön. Persze a megállapítások nem feketék és fehérek. A brit filmhíradónak is voltak ilyen hatásmechanizmusai,¹³⁴⁹ míg az MFI is termelőként jelent meg a piacon.

¹³⁴⁹ A British Board of Film Censors odafigyelt arra, hogy a lakosság ne lásson politikai szempontból demoralizáló felvételeket, és főleg ne legyenek megosztók az ábrázolások. A cenzori munkát megelőzve a gyártók önellenőrzésük során odafigyeltek az irányelvekre, mert tartottak egy esetleges letiltástól, ami a bevételkiesést eredményezett volna. In: Bertho (2005), 77-78.

6. A magyar honvédelem reprezentációja az MFI filmhíreiben

6.1. Katonai ruházat és mozgásformák azonosítása

A fegyveres erő reprezentáció vizsgálata során az első – előzetesen nem várt – kihívás a katonák beazonosítása az MFI filmhíradóban. Az egyszerűnek tűnő feladat nehézségét az adta, hogy a korszakban számos egyen- és formaruha került a kamera fókuszába. A Magyar Királyi Honvédség egyenruháinak azonosításában a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum tárlata, valamint Tóth László által szerkesztett kötet nyújtott elengedhetetlen segítséget.¹³⁵⁰

A katonai öltözködéssel kapcsolatban elmondható, hogy a korszakban soha nem adtak ki egységes öltözködési szabályzatot. Mindössze 1926-ban jelent meg egy „Öltözeti táblázat”, mely tartalmazta az egyes viseletek formai követelményeit. Nem lehetett könnyű dolga azoknak a katonáknak, akik teljes mértékben be akarták tartani az előírásokat. Ugyanis a rengeteg öltözettypuson kívül nem állt minden ékítményből és kiegészítőből elegendő rendelkezésre, illetve elég költséges is volt az előállításuk. Mindemellett sokan egyéni változtatásokat is eszközöltek, vagy azért, hogy kényelmesebbé, divatosabbá, használhatóbbá tegyék, vagy csak saját igényeiket kívánták kielégíteni.¹³⁵¹

Az öltözeti táblázat szerint volt „díszöltözet rendben és sorban”, „díszöltözet rendben és soron kívül”, „menetöltözet”, „társasági öltözet” és „kényelmes öltözet” is. A viseletek hosszú sorában még annak is külön alkategóriái voltak, hogy a különböző alkalmakon az egyes ruhadarabokat hogyan és milyen kiegészítőkkel kellett hordani. Ezen kívül voltak még speciális öltözeti típusok az egyes szolgálati feladatokra, mint küldöncszolgálat, ügyeleti szolgálat, rendes foglalkozási öltözet, vagy éppen a szemlékre szóló változat. Az öltözetekben további kisebb eltérést eredményezett az eltérő haderőnemi, fegyvernemi és szolgálati ági, továbbá szervezési szintek (harcászati, hadműveleti és stratégiai) közötti hierarchiai, rendfokozati és jogviszonyi eltérések is. A fenti változatoknak számos kombinációja és variációja is elfogadott és szabályos volt.¹³⁵² Csak mellékesen jegyzem meg, hogy ünneplésre sokkal több változatuk akadt, mint a hadviselésre. Arra ugyanis leginkább a „menetöltözet” volt hivatott a katonák számára.

Az egyenruházat legfontosabb attribútumai közt néhány tételt érdemes ismertetni, mely a leginkább segíti a katonák azonosítását a filmhíradókban. Ezek közt az első és talán a

¹³⁵⁰ Tóth (2009)

¹³⁵¹ Uo. 9.

¹³⁵² Csak mellékesen jegyzem meg, hogy ünneplésre sokkal több változatuk akadt, mint a hadviselésre. Arra ugyanis leginkább a „menetöltözet” volt hivatott a katonák számára.

legjellegzetesebb viseletdarab a „Bocskai-sapka” volt, melynek szabása megegyezett az 1896 M¹³⁵³ lovassági tábori sapkáéval.¹³⁵⁴ A fejfedő könnyen felismerhető a lehajtható fülvédővel (melyet kizárólag parancsra szélsőséges hidegben hajthattak le), valamint a sapka bal oldalán található „Bocskai-dísszel”, melyet a későbbiekben sapkatopánnak is neveztek. A háborúban hamar kiderültek az alapvető hibái. Varrása összetett, nem véd a hidegtől, a szélről vagy a napfénytől. Az egyszerűsített szemernyős változatát viszont csak a háború vége felé rendszeresítették, ezért ilyenekkel kevésbé lehet találkozni a hírekben. A sapka másik jellegzetessége a (mögöttes jelentéstartalommal bíró) díszítésként használt toll volt, melyet még az 1930-as évek elején is gyakran viseltek, és csak lassan kopott ki a használatból.¹³⁵⁵ Szintén jó megkülönböztető darab volt a rohamsisak, melyet egyaránt hordhattak ünnepségen, gyakorlaton vagy műveletben.¹³⁵⁶ Legelterjedtebb a kissé átalakított, de alapvetően német mintára készült 1935 M rohamsisak volt. Előtte a kissé nagyobb és nehezebb 1915 M átfestett sisakot hordták.¹³⁵⁷

70. ábra Bocskai sapka (bal oldalt), 1935M rohamsisak (jobb oldalt)

A fejfedő után a legjobb megkülönböztető ruhadarab – mely a felvételeken is jól beazonosítható – az 1926 M állógalléros zubbony¹³⁵⁸ és az 1939 M lehajtott gallérú zubbony.¹³⁵⁹

¹³⁵³ Helyes olvasása „1896 mintájú”. A mintázatot a rendszeresítés dátumával jelezték, így a filmhíradóban is ezen dátumok után lehet az adott viseletdarabot keresni.

¹³⁵⁴ Tóth (2009), 14-15.

¹³⁵⁵ kép: mh-292-01 190-182. mp.

¹³⁵⁶ kép: mvh-0901-09 10. mp.

¹³⁵⁷ Tóth (2009), 30-31.

¹³⁵⁸ Kép: mh-295-04 7-8. mp.

¹³⁵⁹ Kép: mvh-0912-08 10-11. mp.; Tóth (2009), 16-20.

71. ábra 1926M állógalléros zubbony (bal oldalt), 1939M lehajtott galléros zubbony (jobb oldalt)

A nyári ruházatban jellegzetes volt még 1928-tól a tábori barna, majd a nyersszín (tisztek és altiszteknél fehér is lehetett) zsávolyból készült ruházat, melyet 1939-től zöld változatban készítettek.¹³⁶⁰ A zsávoly ruházatra viszonylag kevesebb példát lehet találni a képeken, de a fekete-fehér filmhíradóban jól felismerhető a világosabb színéről, valamint a rejtett gombsoráról.¹³⁶¹ A téli öltözet egyik legjellegzetesebb eleme a kétsorgombos posztóköpeny,¹³⁶² mely a teljes időszakban kisebb változtatásokkal használatban volt.¹³⁶³

72. ábra zsávoly ruházat (bal oldalt), posztóköpeny (jobb oldalt)

A fejezet módszertani magyarázatában mindenképpen szólni kell arról, hogy a Horthy-korszakban a formaruhák és az egyenruhák viselése mennyire népszerű volt a társadalomban, illetve ezek reprezentálása a mozivásznon. Ez összefügg azzal, hogy a korszakban egy társadalmi szerveződés presztízsét viselt egyen- vagy formaruhával adta. Egy részük állami alkalmazottként a különböző szokások és előírások szerint hivatásból viselte az öltözetét.¹³⁶⁴ A katonákon túl ilyenek voltak – hivatkozások csak példák, nem az összes előfordulást

¹³⁶⁰ Uo: 22-23.

¹³⁶¹ Kép: mvh-0761-04 43-44. mp.

¹³⁶² Kép: mvh-0982-05 8-9. mp.

¹³⁶³ Tóth (2009), 23.

¹³⁶⁴ Nem kizárva azt a személyes belső motivációt és ambíciót, ami az egyen- vagy formaruha viselésére ösztönözte azt, akinek egyúttal állami előírás is volt.

tartalmazzák – a rendőrök,¹³⁶⁵ csendőrök,¹³⁶⁶ pénzügyőrök,¹³⁶⁷ tűzoltók,¹³⁶⁸ mentősök,¹³⁶⁹ vasutasok,¹³⁷⁰ postások¹³⁷¹ és leventék.¹³⁷² Mellettük voltak olyan szervezetek, melyek saját belső rendelkezések szerint¹³⁷³ öltöztek valamilyen egyen- vagy formaruhába. Ilyenek voltak a cserkészek,¹³⁷⁴ a Vitézi Rend,¹³⁷⁵ Országos Frontharcos Szövetség,¹³⁷⁶ tűzharcosok,¹³⁷⁷ 1919. Júniusi Bajtársak Szövetség,¹³⁷⁸ Magyar Aero Szövetség,¹³⁷⁹ Turul Szövetség,¹³⁸⁰ „Becsüld a Munkát!” Nemzeti Munkaközpont szabadidős szervezet,¹³⁸¹ Székely Őrség,¹³⁸² Nemzetnevelő Intézet,¹³⁸³ Magyar Ifjúság Országos vezetése,¹³⁸⁴ Magyar Országos Véderő Egyesület,¹³⁸⁵ „Fehér Ház” Bajtársi Egyesület,¹³⁸⁶ Turáni Vadászok Országos Egyesületének,¹³⁸⁷ Légoltalmi Liga,¹³⁸⁸ Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség,¹³⁸⁹ Nemzetvédelmi keresztetek¹³⁹⁰ és a Nyilaskeresztes Párt csapatainak tagjai.¹³⁹¹

A vizuális források szerint a korszak embere elég sokfajta egyen- és formaruhával találkozott az „utcán”. Kiváltképpen, ha valamilyen közterületi ünnepséget tartottak. Az is megfigyelhető, hogy nemcsak a háború idején, de annak közeledtével is egyre több társadalmi szerveződés igyekezett tagjai számára egységes megjelenést kölcsönző viseletet varratni. Az is jól látszik, hogy ez a fajta ruházatkodás követő stílusú volt, és nem egyedi. Elsősorban a német és olasz minta szerint, ahol a mozgóképek tanúsága szerint az öltözködéssel még inkább reprezentálni kívánták az egységbe tartozást. Ugyanakkor az egyen- és formaruhák különbözősége azt is szimbolizálta, hogy ki hova tartozott. Ezeket nem pusztán a szervezetnél

¹³⁶⁵ mvh-0594-02

¹³⁶⁶ mvh-0774-03

¹³⁶⁷ mvh-0984-03

¹³⁶⁸ mvh-0963-01

¹³⁶⁹ mvh-0696-02

¹³⁷⁰ mvh-0423-02

¹³⁷¹ mvh-1024-02

¹³⁷² mvh-1047-04

¹³⁷³ Nem kizárva azt a személyes belső motivációt és ambíciót, ami az egyen- és formaruha viselésére ösztönözte a viselőjét.

¹³⁷⁴ mvh-0491-02

¹³⁷⁵ mh-01-01

¹³⁷⁶ mvh-0502-04

¹³⁷⁷ mvh-0877-06

¹³⁷⁸ mvh-1011-06

¹³⁷⁹ mvh-1031-03

¹³⁸⁰ mvh-0659-03

¹³⁸¹ mvh-0813-01

¹³⁸² mvh-0857-08

¹³⁸³ mvh-0917-04

¹³⁸⁴ mvh-0956-06

¹³⁸⁵ mvh-0956-07

¹³⁸⁶ mvh-0964-04

¹³⁸⁷ mvh-1025-02

¹³⁸⁸ mvh-1032-03

¹³⁸⁹ mvh-1062-06

¹³⁹⁰ mvh-0963-04

¹³⁹¹ hungarista_hirado-01-02

eltöltött aktív időben viselték, hanem a „munkavégzésen” kívül is, így az egyen- és formaruha látványa a legkevésbé sem lehetett szokatlan a Horthy-korszakban.

Az egyenruhák sokasága mellett szintén megfigyelhető volt a csoportok szabályozott megnyilvánulási formái. A csoport tagjai egy-egy reprezentatív eseményen rendszerint egyöntetű tevékenység formai mozdulatsoraival jelentek meg. Manapság a kötött alaki és formai mozdulatsorok leginkább a fegyveres erők és szervek megjelenésére, illetve egy-egy felvonuláson vagy karneválon táncscsoportokra és fúvószzenekarokra jellemzők. A vizsgált időszakban ez azonban sokkal széles körben volt elterjedve. Leginkább a sportolóknál, de teljesen más rendeltetéssel bíró társadalmi szervezeteknél is megfigyelhető volt. Az is elmondható, hogy a mozdulatok kivitelezése nem mindig volt jól begyakorolt. Például a cserkészek, akiknek több alkalmuk volt gyakorolni, ügyesebben formáltak alakzatot,¹³⁹² mint a felvonuló kubikosok¹³⁹³ vagy éppen a főiskolai hallgatók.¹³⁹⁴ Azonban a kiemelt rendezvényeken az alakzatban való alakias mozgás elvárás lehetett a csoporttagok számára. Jó hazai példa erre a polgári leányiskolák felvonulása Esmond Harmsworth tiszteletére 1928 májusában.¹³⁹⁵ Illetve a külföldi példák között lehet említeni a Los Angelesben megrendezett tizedik nyári olimpiai játékok ünnepélyes megnyitóját.¹³⁹⁶

A fentieknek megfelelően megállapítható, hogy a korszakban a legmagasabb társadalmi szinten az uniformizáltság és az egyöntetű tevékenységgel folytatott megjelenés volt a megjelenés legimpozánsabb formája. Minél magasabban kvalifikált volt egy rendezvény, annál inkább használták a szabályozott mozgásformákat.

A mozgóképek vizsgálata során megállapítható, hogy a korszakban a rendezvény nívója összhangban volt az alakzatban történő közlekedés és egyöntetű tevékenység minél szabályosabb megnyilvánulásával. Ezzel együtt az együvé tartozást kifejező közös viselet is összekötötte az azonos munkacsoportba tartozókat. Ezzel egy pozitív normatívát kapcsolva a rendezvényhez, mely a rendezettség és a fegyelem szimbolikájával jutott kifejezésre. Ehhez párosult még a menetzászlók és a tömegrendezvények elterjedése is. A pozitív jelentéstartalomra építve, a propaganda kihasználásával a szélsőséges politikai szervezetekre jellemző eltúlzó mértékű reprezentációs akarat megtestesítőjévé válhatott a tömegrendezvény. Ezen események jellemzője a végeláthatatlan zászlókkal ellátott embertömeg, az egyszerre

¹³⁹² mh-113-05

¹³⁹³ mvh-0990-03

¹³⁹⁴ mvh-208-06

¹³⁹⁵ mvh-222-04

¹³⁹⁶ mvh-0445-05

mozgó alakzatokkal reprezentálták a nagyságot és az erőt. Az ilyen események közt a legnagyobb mértékűek voltak a német és az olasz szélsőjobboldali rendezvények.¹³⁹⁷

6.2. A honvédelmi hírek elkülönítése

A filmhíradókban reprezentált fegyveres erő kutatása során elsőként ki kell szűrni azokat a filmhíreket, amelyekben valamekkora mértékben is megjelentek a katonák. Az adatfelvétel során négy nagy kategóriába kerültek besorolásra az előfordulások aszerint, hogy a haderő volt-e a főszereplő, vagy sem illetve, hogy magyar vagy más ország hadserege jelent-e meg a mozgóképeken.

A kvantitatív elemzés során a filmhírek darabszám szerinti vizsgálata mellett azok időtartam szerinti elemzése is végrehajtásra került. Ennek kiváltó oka, hogy a teljes vizsgálat összegzése során kimutatásra került, hogy a civil hírek – melyekben egyáltalán nem jelentek meg katonák – rövidebbek, mint azok a hírek, amelyekben katonák is szerepeltek. Mint ahogy erre a későbbi reprezentációs tendenciák alfejezetben még kitérek, a haderőt megjelenítő hírek a világháború alatt nagyobb számban jelentek meg, mint azelőtt, ezáltal még inkább eltolva a katonai hírek irányába a reprezentációs súlypontot. A teljesen civil hírek átlagosan ~61, míg a katonai hírek ~76 másodpercesek, ami 20%-os növekményt jelent.¹³⁹⁸ Az értelmezés kedvéért érdemes az 1942 szeptemberében megjelenő 968. számú filmhíradót jobban szemügyre venni. A hetedik híret¹³⁹⁹ 227 másodpercesre vágták össze, és egy Don menti tüzérségi tűzfeladat teljes végrehajtását kívánták reprezentálni. Ez a filmhír a teljes filmhíradó egyharmadát tette ki úgy, hogy még a többi hírben is voltak katonai megjelenések.¹⁴⁰⁰

Ebben a fejezetben két főkérdés szerint kerül vizsgálatra a forráskorpusz. Elsőként a civil-katonai kapcsolatok reprezentációja, a második a haderő reprezentációja. Az első kérdés megválaszolása érdekében az összes katonát (bármilyen szinten is) megjelenítő hír négy

¹³⁹⁷ A szélsőséges politikai szervezetek ilyen formájú médiamegjelenése a nyugati kultúrkörben összekötésre került a háborús borzalmakkal. Ebből eredően a szabályozott tömegrendezvényt, mint a gonoszság megjelölésére szolgáló ábrázolás-technikai eszközt, a mai napig is meg lehet találni számos filmben, ahol a negatív karaktert még rosszabb színben akarja bemutatni a rendező.

¹³⁹⁸ Adatbázis szerint

¹³⁹⁹ mvh-0968-07

¹⁴⁰⁰ 1. hír: 43 másodperc, Asbóth Oszkár légesavaros uszályhajója (civil hír); 2. hír: 64 másodperc, kajakverseny a csepeli Duna-ágban (civil hír); 3. hír: 43 másodperc, leventék sportkiképzése (volt katonai megjelenés, ugyanis a narratíva szerint a „jövőző katonái...” jelzővel illette a leventéket); 4. hír: 129 másodperc, szovjet légitámadás Budapest és más magyar városok ellen (az előzőhöz hasonlóan ez is „társadalmi kapcsolatok” hírcsoportba tartozik, ugyanis a katonák csak közvetve jelentek meg); 5. hír: 46 másodperc, magyar honvédek aratnak a megszállt szovjet területeken (társadalmi kapcsolatok hír, de már erős katonai jelenléttel); 6. hír: 108 másodperc, szovjet csapatok gazdátlanul hagyott lovainak összeterelése (katonai hír); 7. hír: 227 másodperc, tüzérségi támadás hangméréssel (katonai hír).

kategóriába került besorolásra. Ezek a külföldi haderő ábrázolása, a külföldi haderő társadalmi kapcsolatai, a magyar haderő ábrázolása, a magyar haderő társadalmi kapcsolatai. A hírek csoportosítása során rendezőelvként a hír alanya szolgált. Ha a hír alanya a haderő, vagy annak egy tagja, akkor az a haderő ábrázolásához, míg ha nem az alany szerepét tölti be a filmhíradóban, de megjelenik benne akár egy tagja is, akkor az értelem szerint a társadalmi kapcsolatokhoz került besorolásra. A külföldi vagy hazai haderő elkülönítésénél is a cselekvő alany volt a meghatározó. Jó példa erre az 1942 szeptemberében megjelenő 969. számú filmhíradó hetedik számú híre. A filmhírben egyszerre jelent meg a szövetséges haderő (narratívában), a szovjet hadifoglyok (vizuálisan is) és a magyar katonák (vizuálisan is). A hír cselekménye maga a „kísérés”, melyet a magyar katonák végeztek, ezáltal a hír a magyar katonai hírekhez került besorolásra.

A második főkérdésnél a fenti hírek három új kategóriába kerültek besorolásra, ezek a haderő alaprendeltetését, az arra való felkészülést célzó reprezentációk, vagy egyéb más honvédelmi tevékenység, melyben a haderőt ábrázolták.

A könnyebb elkülönítés érdekében bemutatásra kerül két-két jellemző hír, melyben az első kettő a civil-katonai (vagy társadalmi) kapcsolatok csoportjába, míg a második kettő a tisztán katonai hírek csoportjába került besorolásra.

A Horthy-korszakban tipikus hírek közzé tartozott az emlékhely felavatásáról vagy koszorúzásáról, esetleg valamilyen évfordulóról vagy valakinek a fogadásáról szóló közvetítés. Ilyenkor valamelyik szobornál, szoborcsoportnál, zászlónál, emléktáblánál vagy síremléknél gyűltek össze a világi és az egyházi elit képviselői, háttérben a lakosság kisebb, vagy inkább nagyobb tömegével. Jó példa erre Erzsébet királyné születésének 100. évfordulóra tartott koszorúzással egybekötött megemlékezés, melyről az 1937 decemberében megjelenő filmhír számolt be.¹⁴⁰¹ A rendezvény alapvetően nem a fegyveres erőhöz köthető, nem is ők álltak a középpontban, mivel nem a fegyveres erő létezése adta az ünnepség kiváltó okát. Viszont a koszorúzás során és a kormányzó kíséretében néhány egyenruhás feltűnt a mozgóképen, ezért ez a forrás a magyar társadalmi kapcsolatok közzé kerülhetett besorolásra.

¹⁴⁰¹ mvh-0723-02

73. ábra Erzsébet királyné születésének századik évfordulóján

A következő hír egy magyar-német kézilabda mérkőzés közvetítéséről szólt, melynek szenzációja, hogy a magyar csapat 11:8 arányban legyőzte az olimpiai és világ bajnok német válogatottat.¹⁴⁰² A meccset 1941 októberében játszották, amikor már Magyarország is a hadviselő felek között szerepelt. Ebben az időben rendszeresen előfordult, hogy egy-egy civil rendezvényen megörökítették a helyszínen tartózkodó katonákat is, melyre ez a filmhír is egy tipikus példa. Így a 20. másodpercben német, míg a 26. és 38. másodpercben Bocskai sapkában magyar bakák, a fiatalabb leventék társaságában. Ugyan a felvételek középpontjában a sportolók álltak, de a vágóképeken a nézőközönség soraiban bemutatott katonák okán ez a hír is a társadalmi kapcsolatok csoportjába sorolható.

74. ábra Magyar kézilabda győzelem nézőterén szurkoló leventék és kísérőik

¹⁴⁰² mvh-0921-02

A tisztán katonai ábrázolások közt tipikusak voltak a háborús cselekmények bemutatásai. A számos eset közt az 1942 októberében megjelenő filmhír jól példázza az ebbe a főcsoportba kerülő híreket.¹⁴⁰³ A 970. filmhíradó nyolcadik híre a Magyar Királyi Honvédség katonáinak szovjet állások elleni „vállalkozását” örökítette meg. A híradás átfogó jellegét jól mutatja, hogy csaknem minden fegyvernem és számos szolgálati ág is megjelent a vásznon. A narrátor pedig folyamatosan magyarázta, hogy mit lát – illetve, hogy mit kell, hogy lásson – a néző a felvételeken. Ezek a típusú hírek egyértelműen a fegyveres erő reprezentálásához sorolhatók be.

75. ábra A magyar honvédség helyi vállalkozásai: harcászati rádióhíradás

Másik példában elsőre talán nem ennyire egyértelmű, viszont a fenti logika alapján egyértelműen a katonai hírek közé sorolható. Ezek a filmhírek alapvetően nem a harci cselekményeket ábrázolták, de sok esetben még valamilyen katonai feladatot sem jelenítettek meg bennük. Többek közt ilyen hír volt az 1943. decemberében megjelenő magyar és német katonák közt lejátszott labdarúgó mérkőzés közvetítése.¹⁴⁰⁴ Látványvilága sokban hasonlít a fenti kézilabda mérkőzéshez, viszont fontos különbség, hogy a játékosok a katonai válogatott tagjaiból álltak, melyre a narrátor külön felhívta a figyelmet. Másik jelentős különbség, hogy a nézőtér zsúfolásig megtelt egyenruhásokkal, és nemcsak elvétve egy-egy vágóképen kerültek megjelenítésre. Tehát a filmhírben néhány katona sportjátékkal más katonákat szórakoztatott a háború alatt. Ez a hír a fegyveres erő nélkül nem jöhetett volna létre, abszolút főszereplők, bár nem a tipikus katonai feladatban mutatkoztak meg. Számos más példát is találhatunk az ilyen megnyilvánulásokra, köztük számos ünnepséget is, melyet a katonák önmaguknak, vagy magukról másoknak tartottak.

¹⁴⁰³ mvh-0970-08

¹⁴⁰⁴ mvh-1032-07

76. ábra magyar honvédek - német katonák 7:2

6.3. A haderő társadalmi kapcsolatainak reprezentációi

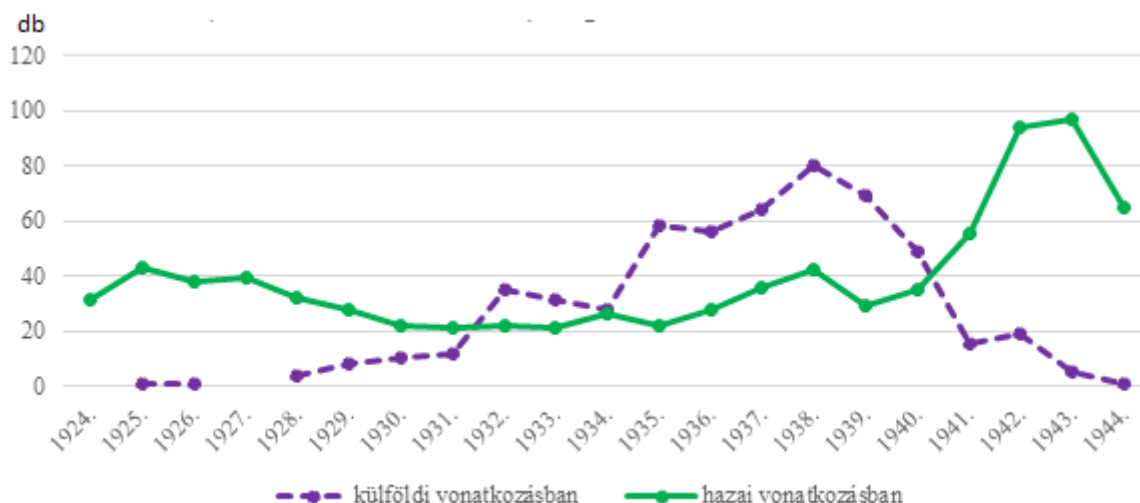
Jelen alfejezetben kerülnek bemutatásra azok a filmhírek, amelyekben a hadsereg másodlagos szerepet tölt be. Ezáltal vizsgálva a haderő társadalomban elfoglalt reprezentatív szerepét és társadalmi kapcsolatait.

A társadalmi kapcsolatok reprezentációs tendenciáinak vizsgálata érdekében, az előző fejezetben ismertetett főcsoportokból kettő került elemzés alá. Ezek a hazai¹⁴⁰⁵ és külföldi¹⁴⁰⁶ haderők civil szerepvállalásai (társadalmi kapcsolatai) voltak, melyek darabszám szerinti évenkénti változását a 81. ábra¹⁴⁰⁷ jeleníti meg.

¹⁴⁰⁵ A 826 db hír hivatkozási adatait a 7. számú melléklet tartalmazza.

¹⁴⁰⁶ Az 548 db hír hivatkozási adatait a 8. számú melléklet tartalmazza.

¹⁴⁰⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

77. ábra A haderők civil szerepvállalásairól szóló reprezentációk tendenciái

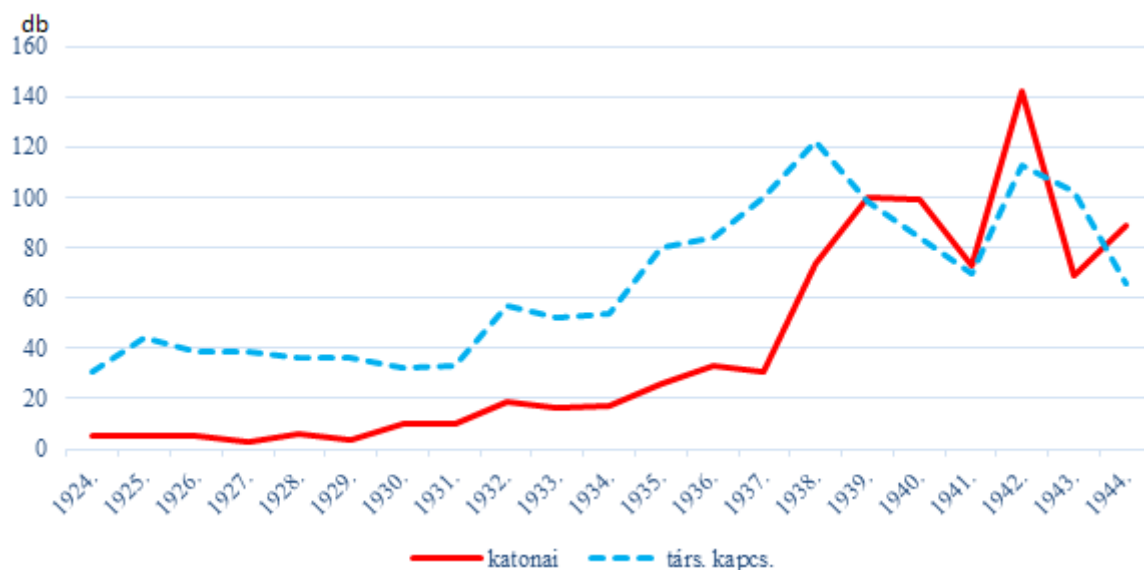
Ami a diagramról látszik, hogy a fegyveres erő tagjai a teljes vizsgált időszakban jelen voltak a filmhíradóban, és ebből következik, hogy a különböző társadalmi rendezvényeken is jelen kellett lenniük. A Magyar Híradó időszakában a külföldi vonatkozásúak még csak elvétve jelentek meg. Ennek nem az az oka, hogy külföldön ne lettek volna a civilek között katonák, hanem az, hogy az MFI nem rendelkezett még olyan cserekapcsolattal, ami lehetővé tette volna az ilyen mozgóképek bemutatását. Némi elmozdulást az olasz, illetve az olasz közvetítéssel megjelenő hírek jelentettek 1928-tól.

Ezen a téren nagyobb változást eredményezett a német cserekapcsolatok megkötése 1931-ben. A híradó hírszámának és időtartamának növekedésével a katonai reprezentációk száma is növekedett. Viszont a hazai és külföldi megjelenések nem arányosan nőttek. Ugyanis a külföldi vonatkozású reprezentációk száma nemcsak utolérte, hanem felül is múlta a hazai civil-katonai kapcsolatokat megjelenítő hírekét. Azonban a hazaiak sem tűntek el a vásznonról, azok nagyjából megmaradtak azon a szinten, ahol az 1920-as években voltak. Azt is meg kell jegyezni, hogy mivel a hírek száma nőtt, így tulajdonképpen a magyar reprezentációk aránya csökkent. A külföldiek rekordértéküket a világháború kitörése előtti másfél évben érték el. A háború idején viszont a külföldi reprezentációk száma jelentős zuhanást mutatott, míg ezzel szemben a hazaiak jelentős emelkedést produkáltak. A diagramon a hazai és külföldi hírek tendenciái az előzetes elvárásnak megfelelően alakultak. Amikor az MFI-nek megvoltak az eszközei a külföldi hírek közvetítésére és a nemzetközi helyzet katonai értelemben is mozgásba lendült, így egyre inkább megnőtt az ilyen típusú hírek száma. Amikor a háború miatt szűkültek a lehetőségek, és a diplomácia helyét is a fegyverek vették át, ez az érték csökkent; viszont ezzel szemben jelentősen megnőtt a magyar vonatkozású hírek aránya, mely a társadalom honvédelmi felkészültségének növeléséhez járult hozzá.

A haza haderő népszerűsítésére irányuló megjelenítések összefüggenek a területi gyarapodások megjelenítésével. A diagramból az is látszik, hogy a külföldi militáns

reprezentációk növekedése nem köthető sem az olasz fasizmushoz, sem a náci párt hatalomra jutásához, ugyanis az előfordulások számának változásai nem ezekkel esnek egybe.

A következőkben az kerül összehasonlításra, hogy az összesített civil-katonai (társadalmi kapcsolatok) hírei milyen viszonyban és arányban vannak az összesített hazai¹⁴⁰⁸ és külföldi¹⁴⁰⁹ katonai hírekhez képest. Tehát arra vagyunk kíváncsiak, hogy a társadalmi kapcsolatok reprezentálása hogyan alakult a Horthy-korszakban a katonai hírekhez képest. A vizsgálat eredményét a 82. ábra¹⁴¹⁰ jeleníti meg. Ebben nem kerültek elkülönítésre a külföldi és a magyar vonatkozású hírek, mivel az elemzés a militáns világkép térhódítására világít rá, amiben nincs elsődleges jelentősége a nemzeti hovatartozásnak.

78. ábra A katonai és a társadalmi kapcsolatok tendenciái

A diagram az előzetes feltevés szerint alakult, mely szerint a katonai hírek a világháború idején jelentős mértékben meg fogtak növekedni. A diagramon az látszik, hogy a békés időszakban a katonák nagyon alacsony számban jelentkeztek az audiovizuális médiában, míg a háborút megelőző évben – mintegy előre jelezve a fegyveres konfliktust – hirtelen megugrott a katonai hírek száma. Ezt megelőzően volt egy lassú prosperáló időszak, mely a japán, olasz, spanyol és német haderők alkalmazásai okán történt. Ezek húzták magukkal a Magyar Királyi Honvédség megjelenési gyakoriságának is a növekedését. A két hírtípus közti arányok változásai jól mutatják, hogy a hangsúly lassan tolódott el a fegyveres erők megjelenítésének javára. Míg az 1920-as években hat-nyolcszoros volt a társadalmi kapcsolatokat bemutató hír, addig az 1930-as évek közepére ez a különbség lecsökkent a háromszorosára. Jelentősebb változást a Honvédség első alkalmazása hozott 1938-ban, amikor már az ország lakossága saját

¹⁴⁰⁸ A 428 db hír hivatkozási adatait a 9. számú melléklet tartalmazza.

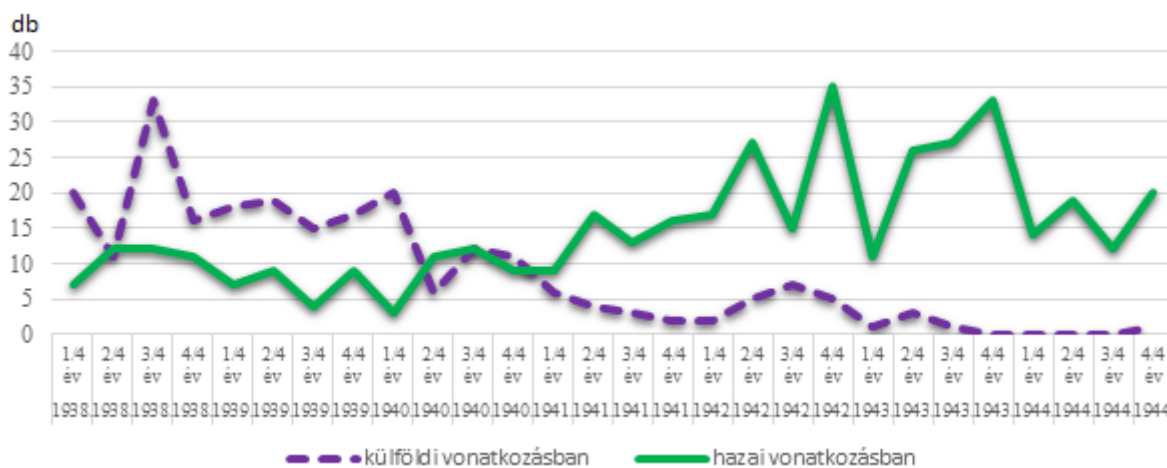
¹⁴⁰⁹ A 406 db hír hivatkozási adatait a 10. számú melléklet tartalmazza.

¹⁴¹⁰ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

mindennapi életében is érezhette a nemzetközi erőviszonyokban beállt változásokat, és nem pusztán a médiumok közvetítésével szerezhette azokról tudomást.

A háború kitörésével az látszik, hogy a katonák társadalmi szerepvállalásának a reprezentációja nem csökkent, viszont a tisztán katonai hírek mértéke nemcsak elérte, hanem néhol meg is haladta a társadalmi. Mivel az 1938-as évtől kezdve minden évben volt komoly kihívása a magyar haderőnek, ezért érdemesnek tűnik ezeket az éveket részletesebben is megvizsgálni. A következőkben mindkét fenti vizsgálati aspektus elvégzésre került egy szűkített időszakra.

A 83. ábra¹⁴¹¹ az elsőnek a részletesebb változata. Itt már jobban látszik, hogy az 1940-ben történt váltás nem hirtelen történt.

79. ábra A haderő civil szerepvállalásáról szóló tendencia 1938-1944 között

Ez egy lassú, alig észrevehető átrendeződés volt, mely csak akkor érzékelhető teljességében, ha az 1939-es évet összehasonlítjuk az 1941-es év trendjével. Az, hogy ez mennyiben volt szándékos a készítők részéről, további vizsgálatokhoz kötött. Valószínűleg ez annak tudható be, hogy ekkorra már az erő alkalmazása került előtérbe a nemzetközi viszonylatban, így nem volt hírértéke a külföldi katonák saját hazájukban folytatott civil kapcsolatok reprezentálásának. Az viszont bizonyos, hogy a háborúba lépés előtt elkezdtek hangsúlyosabban közvetíteni a magyar katonák képét a civil szférának.

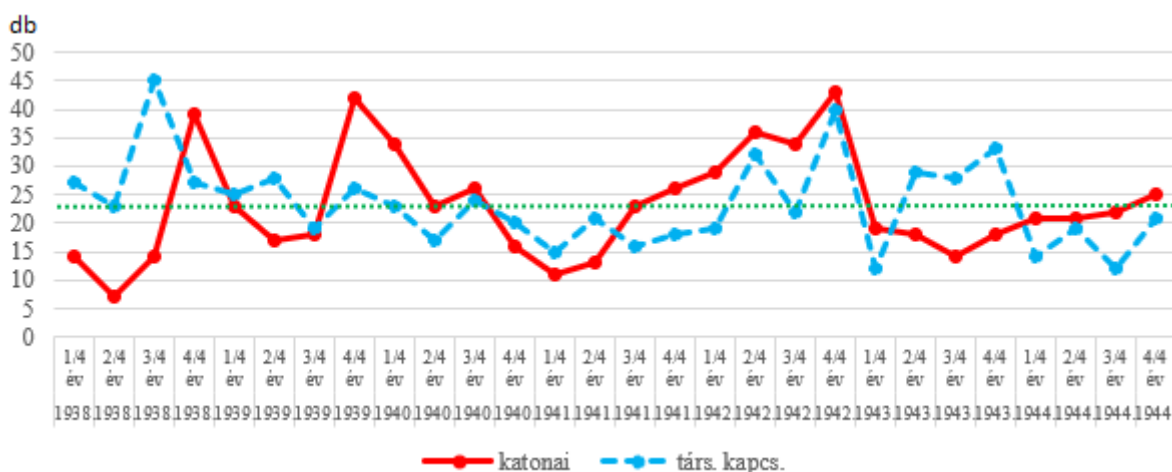
Bár nem volt célja a kutatásnak, de az is megállapítást nyert, hogy háború idején megnövekedtek a társadalmi kapcsolatokkal foglalkozó hírek. Alapvetően cáfolni lehet azt a kijelentést, hogy különleges jogrendi helyzetben a haderő „csak” a fegyveres küzdelemre koncentrál.¹⁴¹² Tehát a haderő háborús időszakban nagyobb médiafelületen jelenik meg, mint a békés időszakban. Ez leginkább azért szükséges, mert a legtöbb médiaszintér segítségével

¹⁴¹¹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

¹⁴¹² A szerző saját tapasztalatai alapján számos alkalommal hangoztatott megfogalmazás, hogy társadalmi rendezvényekre csak békeidőben kell erőforrásokat csoportosítani.

folyamatosan biztosítani kell a lakosságot a fegyveres erő jelenlétéről és létezéséről, ezzel az ábrázolás-technikával igazolva a biztonságot. A haderő nem húzódhat vissza a gyakorlóterekre és a körleteibe, hogy felkészüljön a fegyveres összeütközésre, mivel az egyfajta társadalmi elkülönülést eredményezhet, ami együtt jár a lakosság bizalmának elvesztésével.

A 84. ábra¹⁴¹³ a 82. ábra időtartamának szűkítéséből és részletesebb megjelenítése szerint készült. A 41. ábráról leolvasható a katonákról és a társadalmi kapcsolatokról szóló reprezentációk tendenciái. Itt fel lehet tenni a következő kérdést: Vajon van-e összefüggés a reprezentációk alakulása és a háború menete között?

80. ábra A katonai és a társadalmi kapcsolatok tendenciái 1938-1944 között

A kérdés megválaszolásához be kell vezetni az átlag hírszámot, mely mind a katonai, mind a társadalmi kapcsolati hírek tekintetében egyaránt 23 db/negyedév szerint alakul (a diagrammon zöld pontozott vonallal került megjelölésre). Ennek tudatában lehet értékelni, hogy mely események voltak magasabban, és mely események kapcsán volt alacsonyabb az audiovizuális médiaérdeklődés. A három csúcspont közül az első (1938. 4. negyedév) az első bécsi döntés idejére tehető. Nem a német területi gyarapodáshoz, nem a spanyol polgárháborúhoz, és nem a távolkeleti háborúhoz, melyek előtte és utána is zajlottak. Tehát a katonák nagyobb arányú megjelenése a filmhíradóban az első sikeres revízióhoz köthető. A második csúcspont (1939. 4. negyedév) idején történt, amikor a szövetséges német csapatok éppen nem folytattak nagyobb műveleteket. Viszont a korszakban testvérnépnek tartott finnek és a rendszerellenségnek tekintett kommunista Szovjetunió között éppen ekkor alakult ki a fegyveres konfliktus, ami okán szintén nagyobb volt a figyelem. A harmadik csúcspont (1942. 4. negyedév) idején már Magyarország is hadviselő félnek számított, és a 2. hadsereggel, valamint jelentős létszámú megszálló csapattal ténylegesen is részese volt a háborúnak. Ugyanakkor ez a negyedév egy rendkívül érdekes időszak végét is jelentette. Ugyanis, ha

¹⁴¹³ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

megfigyelem a diagram görbáját, akkor az látszik, hogy a hadba lépéstől idáig folyamatosan nőtt a katonai reprezentációk aránya, akármilyen hadi események is zajlottak. Tehát Magyarország háborús részvételével a sikerben bízva, mindig egyre többet és többet közöltek a katonai eseményekről, folyamatosan építve a nézőkben a militáns világképet.

A következőkben pedig elemzem a diagram negatív irányú változásait. Négy ilyen alkalomból az elsőre egyből a 1938-as év első három negyedében került sor. Akkor, amikor Ausztria függetlensége megszűnt (1938. 1. negyedév) és Imrédy Béla kormányalakítása (1938. 2. negyedév) történt. Tehát sem a német sikerek, sem a magyar kormány német orientációja nem hozott nagyobb katonai reprezentációt. A második mélypont 1939. második és harmadik negyedévére tehető. Ekkor ért véget a spanyol polgárháború, az olaszok annektálták Albániát, técsői határincidens történt, és Németország megtámadta Lengyelországot. Kétségtől mind jelentős esemény volt, az MFI-nél a haderő komolyabb reprezentációjára azonban egyik sem adott elegendő okot. A harmadik mélypont az 1940-es év 4. negyedévé és az 1941-es év első fele. Ekkor már javában dúlt a nyugati légiháború a csatorna és Egyesült Királyság felett, Magyarország csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez, az észak-afrikai fronton már harcok dúltak, Jugoszláviában magyar csapatokat vetettek be, valamint Görögország is hadszíntérre változott. 1941. június 22-én Németország megtámadta a Szovjetuniót, ami ugyan az 1941-es év első feléhez tartozik, de a reprezentációk a háborúról és Magyarország hadbelépéséről egy-két héttel később realizálódtak a mozikban. A negyedik mélypont az 1943-as évben következett be, akkor, amikor a tengelyhaderő több hadserege is megsemmisítő vereséget szenvedett, köztük a doni frontszakaszon a magyar 2. hadsereggel. Ezeken túl egy mindennél jelentősebb esemény is történt, méghozzá a tengelyhatalmak közül elsőként, a mindig pozitívnak ábrázolt Olaszország kilépett a háborúból. Az 1943-as év negatív értéke leginkább az előző bekezdés végén tárgyalt prosperáló időszak függvényében érthető meg igazán. Miszerint az 1942/43-as tél hadi eseményei elérték a tájékoztatáspolitikai változást.

A teljesség kedvéért még további három, átlag körüli időszakot kell megvizsgálni. Az első az 1939. év első negyedévére tehető, melyben Csehszlovákia megszűnése mellett a Magyar Királyi Honvédség is fegyveres összeütközésbe került szlovák csapatokkal, kárpátaljai birtokbavételének és a határok nyugatabbra tolása érdekében. A második az 1940-es év második és harmadik negyedévé, amikor két igen jelentős esemény is kiváltotta az átlagos reprezentációs értéket. Egyrészt a német csapatok megverték a franciákat és bevették Párizst. Ekkor két hónap alatt elérték azt, amire az első világháborúban évek sem voltak elegendők. Másrészt sor került a második bécsi döntésre, ami ismét óriási sikerként könyvelhető el a diplomáciában. A harmadik átlag közeli időszak az 1944-es évre tehető, mely igazából az előtte lévő két időszakkal együtt értelmezhető. Tehát a háborúban először prosperálás, azután

viSSzaesés, majd a katonai hírek szinten tartása következett be, függetlenül attól, hogy hogy állt a háború 1944-ben. Így kijelenthető, hogy a háború idején a fegyveres erő és a társadalmi kapcsolatok megjelenítése nagyjából arányos volt egymással. Ettől 1943-ban volt változás, amikor a haderő hírei csökkentek, és helyettük a társadalmi kapcsolatok némileg túlsúlyba kerültek, de ez 1944-re megállapodott egy átlagos megjelenési szinten.

Összességében a reprezentáció változását két nagy részre lehet bontani. Az első a háborúba lépés előtti, a második a háborúba lépés utáni időszak. A fentieknek megfelelően a következő médiatörténeti narratíva állítható fel a katonai reprezentációk változása kapcsán. A háborúba lépés előtt a militáns kép közvetítése csak a magyar területgyarapodás és a testvérnép harca okán került propagálásra. Közel hasonló jelentőséget tulajdonítottak még az önálló kezdeményezéssel megszerzett Kárpátaljának és a döntőbírótság által megítélt Észak-Erdélynek. A német szövetséges győzelmekből a nyugati front sikerei voltak még kellően népszerűsítve ahhoz, hogy elérjék az átlagot. Ez azért is jelentős, mert semmilyen más német sikert nem emeltek ki ennyire. A háborúba lépés után pedig egyre inkább belementek a militáns kép közvetítésébe. Ez egészen az 1942/43-as vereségekig tartott, ami után jelentősen csökkentek az ilyen reprezentációk.

A következő kérdés a **filmhíradó társadalmi mobilizálás szolgálatára** vonatkozik. A háború előtti időszakban a frontharcos szövetség, a levente mozgalom és a Vitézi Rend voltak azok, amelyeknek a megnyilvánulásait ide lehet sorolni. Rajtuk kívül volt számos más politikai szerveződés, egyesület is, amelyek a haza iránti elköteleződés általános nimbuszának fényében folytattak kommunikációt. Viszont konkrét toborzótevékenységként ezeket nem lehet értékelni. A háború idején már megjelentek a honvédelmet érintő önkéntes cselekvésre buzdító felhívások és tájékoztatók. Ide sorolhatók a kormányzó hitvesének szöszatai a meleg holmik gyűjtéséről.¹⁴¹⁴ Vagy amikor népszerűsítették az önkéntes testedzést, ami alapja a katonai szolgálatnak.¹⁴¹⁵ Ide lehet még sorolni az önkéntes küzdősport tanfolyam népszerűsítését is.¹⁴¹⁶

¹⁴¹⁴ mvh-0964-06

¹⁴¹⁵ mvh-0953-04

¹⁴¹⁶ mvh-0991-03

81. ábra (balról-jobbra) Horthy Miklósné rádió szózata, melyben meleg ruhát kér a katonáknak (1942. augusztus), népszerűsítették a napi testnevelés bevezetését az iskolában (1942. május), hirdettek, hogy lehet önkéntesen és ingyenesen japán küzdősportra jelentkezni (1943. február)

Az önkéntességre történő direkt felhívás viszont nem volt jellemző. A toborzókampányt inkább burkoltabb és áttételes formában folytatták, melyben a fenti két példában valaminek az előnyeit taglalták, ezzel biztatva az embereket a cselekmény művelésére. A célirányosabb lelkesítés pedig inkább a világháború időszakában bukkant fel. Jó példa erre az 1942-ben megjelenő hír, melyben azt próbálták pozitív színben feltüntetni, hogy a parkokba is veteményeznek.¹⁴¹⁷ Illetve másik jó példa az önkéntes munkaszolgálat népszerűsítése.¹⁴¹⁸

82. ábra (balról) "Minden talpalatnyi földet megművelünk" (1942. május), (jobb oldalt) dolgoznak az egyetemi önkéntes munkaszolgálatosok (1943. július)

A fentiekhez képest teljesen új szintet képviselt az 1944-es évben megjelenő mobilizáló filmhírek. Ez már a háború vége felé jelent meg. Itt négy eseten keresztül mutatom be a legfontosabb kontextuális változást. Az első 1944 márciusában került publikálásra, amiben Antal István nemzetvédelmi propagandaminiszter mondott beszédet. Ebben a korszak retorikájára jellemző szófordulatokkal és gondolkodással fogalmazta meg azt a három pillért, mely a siker záloga. Szavait idézve: „*A hármas gondolat, igen tisztelt nagygyűlés, a vitézi szellem, a bajvivő erő és a nemzeti fegyelem még mindenkor győzelemre segítette a magyart.*”¹⁴¹⁹ Talán a mai embernek ez puszta frázisnak tűnik, de az akkori vezetők mentális terében ezek komoly lehetőségeknek számítottak.

¹⁴¹⁷ mvh-0949-07

¹⁴¹⁸ mvh-1014-09

¹⁴¹⁹ mvh-1046-07

83. ábra Sportnaggyűlés a Horthy Miklós Nemzeti Sportcsarnokban (1944. március)

A második hír 1944. júniusából származik. Az itt elhangzó beszéd karakterisztikája már sokkal drámaibb. Kihangsúlyozásra került, hogy *„Az áldozat és a vér jogán emeljük föl szavunkat, és megköveteljük, hogy itthon rend legyen! Hogy itthon minden a harcoló honvéd érdekében történjék, hogy övé legyen az első falat kenyér, és csak egy cél lebegjen minden magyar szeme előtt, és ez: a győzelem!”*¹⁴²⁰ Ezzel elmondja, hogy nem evidens a rend létezése. Viszont az sem kerüli el a figyelmünket, hogy a rendezvény résztvevői állófogadáson vesznek részt, és a harcolókról egyes szám harmadik személyben beszél. Célja a győzelem, melyért áldozatot is kell hozni. Végeredményben elmondja, hogy igazság kell, amihez harcolni kell.

84. ábra A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetsége találkozót rendezett Bolsevizmus elleni küzdelmünk megindulásának harmadik évfordulóján(1944. június)

A harmadik filmhír már a nyilas hatalomátvétel után készült. Ebben sokkal konkrétabban foglalmazták meg a tettekkészséget és elítélték azokat, akik nem a kijelölt úton járnak. Fontosnak tartották kihangsúlyozni a következőt: *„búsmagyarok kávéházi konrádjai a hadiesemények békés elintézését latolgatják.”*¹⁴²¹ Ezzel elismerhető, hogy a lakosságnak 1944 októberében volt egy olyan része, aki már a békekötésben reménykedett. Ekkor jelent meg a végletekben való

¹⁴²⁰ mvh-1062-06

¹⁴²¹ hungarista_hirado-00-01

beszéd, a döntő harc retorikája. Felfedezhető benne a márciusi és a júniusi frázisok, melyek igazi tartalom nélkül, a szellemi ideákra építve próbáltak a gyakorlatban eredményt elérni. A különbség viszont abban fedezhető fel, hogy többes szám első személyben fogalmazták meg a kiáltványát, miszerint: „*Győzni fogunk, mert győznünk kell és győzni akarunk!*”¹⁴²²

85. ábra (balról jobbra) a negatív példát mutatták be, majd azt, hogy fegyvert kell fogni és boldogan dolgozni a gyárakban (1944. október)

A negyedik hír 1944 decemberében került vetítésre, elmondja, hogy a fiatalság önként ragad fegyvert hazája védelméért. „A magyar ifjúság lelkesen követte a honvédelmi miniszter felhívását, és nagy számban jelentkezett a harci bevetésre. Ezért fogunk győzni!”¹⁴²³ A narrátori szöveghez alátámasztására a szerkesztők azt látták a legjobbnak, ha ide borotválkozást sem megélt mosolygó fiúkat vágnak be, akik egy-egy kézi páncéltörő gránátvetőt szorongattak a kezükben.¹⁴²⁴ A mai kor nézője a végső kétségbeesés képeinek lehet tanúja, de az akkori készítőik kezét mozgató vezetői akarták ebben látott megfelelő reprezentációt.

86. ábra Harci bevetésen a magyar ifjúság (1944. december)

¹⁴²² hungarista_hirado-00-01

¹⁴²³ mvh-1083-06

¹⁴²⁴ Alapvetően a német fejlesztésű fegyvert (Panzerschreck, magyarul: páncélrém) az ellenséges páncélosok elpusztítására tervezték. Elődjéhez képest ezt már újra lehetett tölteni, viszont használata nem volt egyszerű, mert nagyjából 100-150 méterről volt hatásos, és az indításkor (a fény- és hanghatások és az esetleges felporzás következtében) a kezelő azonnal felfedte magát, így az ellenség reagálni tudott rá.

A négy hír során átvettem a társadalmi mobilizálás reprezentációinak fokozatait. Az önkéntesség kérdésében pedig három tanúbizonyságot lehet felhozni. Az egyik, hogy a mozgósítások – akár katonai szolgálatra, akár munkaszolgálatra – parancs szerint alakultak, és nem toborzókampány útján. A másik, hogy mozgósításra történő felhívás során mindig voltak arra utaló jelek, hogy a béke irányába is sokan gondolkodnának, mely ellen a szerkesztési irányelve hangot adott. Másrészt az önkéntesség megjelenítése során a legutolsó filmhíradó enged némi betekintést. Ebben a narrátor elmondja, hogy „*A főváros vezető tisztviselői, élükön Mohai főpolgármesterrel, részt vesznek a munkában.*”¹⁴²⁵ Bár már a szöveg is sokat elárul a védelmi képesség szervezésének módján, de ami a tárgyunk szerint fontos, az a 25. és 35. másodpercek közt látható. A kép fókuszában civilek végeznek földmunkát, viszont a háttérben két egyenruhás katona nézi a felvételt készítőket puskával a vállukon. A narrációhoz szükségtelen volt jelenlétük, mert a filmhír alanyai az „önként erődítési munkát végző civilek” voltak, és nem a katonák.

A társadalmi mobilizálás erőteljesebb megjelenésére a filmhíradóban már csak akkor került sor, amikor az ország területén folytak a harcok. Előtte pedig Kállay miniszterelnök szózatát lehet felidézni 1942 márciusából. Ebben hangzatos módon forgatta a szavakat azért, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy a „rend”¹⁴²⁶ az alapja mindennek. Ezekből két dolog látszik: az egyik, hogy volt a társadalomnak egy része, mely a hatalomban lehetett, és az idő előrehaladtával egyre nagyobb áldozatra buzdítva akarta a harcot folytatni a győzelemért, és volt a társadalomnak egy olyan része, amely nem a harcban látta a megoldást. Az viszont bizonyos, hogy a vezetők által reprezentált út mentén nem létezett akkora áldozat, mely meghozhatta volna a győzelmet. Egyszerűen az ország nem rendelkezett akkora hadi potenciállal, hogy azt elérje.

Az ábrázolt képek megismeréséhez nélkülözhetetlen a mozgóképek vizualitásának és audio megjelenésének feltárása. Ezek alapján **a katonák leggyakoribb előfordulása a civil szférában** az ünnepi rendezvényeken történt. Ezeken egyénileg vagy csoportosan (katonai kötelékben, alakzatban) is részt vettek.

Egyénileg általában a katonai elit tagjai jelentek meg, főleg a tábornokok és a törzstisztek. Rendszerint az ünnepi öltözetek különböző változataiban képviselték a Magyar Királyi Honvédséget. Túlnyomó többségben olyan társadalmi rendezvényen jelentek meg, melyek a nemzeti emlékezetpolitikához kapcsolódtak. Ezek közt volt szoboravatás, emléktáblaavatás, emlékmű leleplezés, zászlószentelés vagy megemlékezés. Külön ki kell emelni, hogy nem

¹⁴²⁵ mvh-1084-04

¹⁴²⁶ mvh-0943-07

csupán állami vagy országos jelentőségű ünnepségen vettek részt, hanem helyi (vármegyei, települési) szinten is. Ezeken a helyeken is előfordult, hogy Budapestről leutazott egy-egy prominensebb személy, akár maga a kormányzó is. Ebben az esetben magasabb rendfokozatú katonák is érkeztek. Az kijelenthető, hogy a vidéki ünnepségeken az adott helyőrség képviselője rendszeresen képviselte az alakulatát.

Ezeknek az egyéni megjelenéseknek azért volt jelentőségük, mert ekkor a kamera nem rájuk fókuszált, mivel egyénként inkább a háttérben vagy a tömegben jelentek meg. Éppen a hangsúlytalanságuk jelenti a fontosságukat, mert egy hétköznapi szokásra mutatnak rá a felvételek. Arra, hogy részvételük egy ünnepségen – vagy akár a hétköznapi életben az utcán – teljesen megszokott dolog volt. Az előfordulások nem csupán emlékezetpolitikai eseményen, hanem akár egy istentiszteleten, megnyitón, esküvőn, alapkövetésen, intézményátadáson vagy temetésen is lehettek. Ezek egyike sem katonai rendezvény volt. Ebben a társadalom kulturális jelenségére láthatunk a forrásban bizonyítékot.¹⁴²⁷ Ez ilyen típusú felvételeket nem pusztán a propaganda ihlette. A rendezvényeket nem minden esetben koreografálták a kamera kedvéért. Hanem az esemény lefolyásának főbb elemeit kívánták rögzíteni a kamerával, így gyakorlatilag a háttérszereplőkre nem jutott figyelem. Ezért ezeket a felvételeket használhatjuk a társadalom megfigyelésére is.

Az ünnepi jellegű eseményeken túl leginkább a sportesemények vonzották a magyar katonai egyenruhát viselőket. A katonák a leggyakrabban a lovassportokat kedvelték, illetve a kamera leginkább ezeket a képeket népszerűsítette a honvédségről. A lovas sportok közt a díjugratás, lóverseny, terep- és akadálylovaglás fordult elő a vásznon.¹⁴²⁸ Az inzertszöveg vagy a narráció külön fel is hívta a figyelmet, ha nem csupán nézőként, hanem versenyzőként vett részt egy katona a megmérettetésen. A nagyobb számú reprezentáció abból következik, hogy a lovaglásnak nemcsak országosan voltak nagy hagyományai, hanem a honvédség berkein belül is.¹⁴²⁹ A Nemzeti Lovardát már 1877-ben megalapították,¹⁴³⁰ melyet a fővárosiak, és ebből kifolyólag a filmhíradó is csak „Tattersall”-nak nevezett.¹⁴³¹ A lovak nem csupán sport céljából voltak fontosak a haderő számára. Bár voltak kifejezetten huszár csapatok is, a lovak zömét nem ők igényelték, hanem igáslóként húzták a tüzérségnél a hadfelszerelést vagy a

¹⁴²⁷ A korábban tárgyalt számos öltözeti forma közt több is alkalmas volt a laktanyán kívüli megjelenésre. Legyen az akár egy színházi előadás, vagy csak közlekedés a laktanyákhoz.

¹⁴²⁸ mh-36-01; mh-62-06; mh-295-05; mh-383-02; mvh-0628-03; mvh-0640-04; mvh-0655-03; mvh-0659-04; mvh-0699-02; mvh-0802-04; hfk-64-01

¹⁴²⁹ Ernst (2017), 520-530.

¹⁴³⁰ <https://nemzeti-lovarda.hu/nemzeti-lovarda-tortenete/> Letöltve: 2023. 10. 21.

¹⁴³¹ mh-15-02; mh-87-05; mvh-0478-02; mvh-0609-01; mvh-0802-04; mvh-0809-02

vonatsapatoknál¹⁴³² szállították az országos járműveken az ellátmányt.¹⁴³³ A honvédség és a lovassport egyik igazán jellegzetes filmhíre 1936-ban került közlésre, melyben Visy István főhadnagy Legény nevű lován megnyerte az olimpiai próbaversenyt.¹⁴³⁴ A haderő és a lovassport kapcsolatát nemzetközi szinten is jól mutatja a lovastusa, vagy más néven „Military”¹⁴³⁵ versenyszám létezése. Ezen a versenyen a magyar katonai lovaskiképzők rendszeresen elindultak.¹⁴³⁶ Máig legnagyobb lovas olimpiai sikert Platthy József százados érte el Sellő nevű lován, amikor 1936-ban bronzérmes lett a díjugratáson.¹⁴³⁷

A lovaglás után a vívás¹⁴³⁸ volt a másik, mondhatni tradicionális katonai sport, melyben jelentős szerepet játszottak a katonák. Az újkori olimpián a vívásban szerezték a legtöbb érmet a magyar katonák.¹⁴³⁹ A vívást megjelenítő képek leggyakrabban a pást¹⁴⁴⁰ környékén kerültek rögzítésre. A két világháború között négy olimpia¹⁴⁴¹ került megrendezésre, melyeken Berty László ezredes, vitéz Rády József vezérőrnagy, Schenker Zoltán ezredes, Tersztyánszky Ödön ezredes, Uhlyárik Jenő ezredes, Piller György alezredes, Nagy Ernő folyamőr törzskapitány, Kovács Pál Ádám százados, Berczelly Tibor őrnagy vívók indultak.¹⁴⁴² Több társadalmi szervezet is alakult, hogy a katonai sportként örökítse tovább a vívást. Ilyen volt a Honvéd Tiszti Vívó Klub¹⁴⁴³ vagy a Tiszti Casino Vívó Club¹⁴⁴⁴ szakosztályai.

A fentiekén kívül még az atlétika, labdarúgás, ritkábban kajak-kenu, síelés és sportlövészet volt olyan sportesemény, melyen egyenruhásként jelentek meg a katonák. Az atlétika elsősorban a levente fiatalok futó- és tornagyakorlatai alkalmával került előtérbe. Az 1920-as években még „kísérték” a leventéket az egyenruhás katonák, míg az 1930-as évek második felében ezt már egyre nyíltabban tették. Egyes rendezvényeken rendezőként, pontosabban a lebonyolításban résztvevőként is megjelentek a vásznon.¹⁴⁴⁵ A labdarúgás a

¹⁴³² A korabeli kifejezés a logisztikai kiszolgálást és támogatást végző szakcsapatokra. In: Harcszabályzat 79. pont

¹⁴³³ A Don-kanyarba a több mint 200.000 emberrel együtt több, mint 70.000 ló is kicsoportosításra került. In: Szabó (2019), 72.

¹⁴³⁴ mvh-0640-04

¹⁴³⁵ Az olimpiai sportszám érdekessége, hogy a két világháború között csak katonák indulhattak a saját, vagy az alakulatok lovával. A háromnapos versenyt, mely magában foglalta a díjlovaglást, a tereplovaglást és a díjugratást a legkomolyabb kiírást jelentette a ló és lovasa számára. Veszélyét jól mutatja, hogy az 1936-os olimpián Visy főhadnagy Legény nevű lova olyan sérülést szerzett, hogy a helyszínen el kellett altatni. In: <https://military.lovasszovetseg.hu/files/militarytort.pdf> Letöltve: 2023.10.21.; Ernst (2014)

¹⁴³⁶ Győr (2017)

¹⁴³⁷ Dr. Hencsei Pál: Platthy József az egyetlen olimpiai érmes lovaglásban. Idézi: Sallay (2012)

¹⁴³⁸ mh-381-01; mvh-0702-01; mvh-0979-04

¹⁴³⁹ Jelentőségét növeli, hogy a vívással 28 érmet (14 arany, 4 ezüst, 10 bronz) szereztek, a második legtöbb az atlétika 7 érme (3 arany, 2 ezüst, 2 bronz). Ebből is jól látszik kitüntetett szerepe. In: Sallay (2012), 338.

¹⁴⁴⁰ vívópálya

¹⁴⁴¹ 1924. Párizs, 1928. Amszterdam, 1932 Los Angeles, 1936 Berlin. Az 1916-os és 1920-as az első, míg az 1940-re és 1944-re tervezett olimpiák a világháborúk miatt elmaradtak.

¹⁴⁴² Sallay (2012)

¹⁴⁴³ 1924-ben alapították és 1945-ben feloszlatták.

¹⁴⁴⁴ mh-115-02

¹⁴⁴⁵ mvh-1035-01; mvh-1068-04

korábban tárgyalt sportágakhoz képest eltérő reprezentációs technikával került megjelenítésre. Ugyanis a labdarúgás Horthy-korszak idején – és a későbbiekben is – a legnépszerűbb sportrendezvények közé tartozott az országban. A haderőben ugyan a lovassporthoz és a vívásához képest nem számíthatott hagyományos sportágnak, viszont a hadkötelezettség bevezetésével és a háború idején történt tömeges behívással a labdarúgás is „bevonult” a laktanyákba. Kihasználva a labdarúgás népszerűségét, két mérkőzést is médiaszínre emeltek.¹⁴⁴⁶ Mindkettőben a magyar katonai válogatott játszott a német katonai válogatott ellen, és mindkettőre a német megszállást követően került sor 1944-ben. A reprezentációs előzmények következtében – miszerint mindig nagy tömegek érdeklődtek a labdarúgó mérkőzések iránt – a labdarúgóközvetítés egy pozitív hatástulajdonsággal bírt a médiában. Az öt gólos magyar győzelem még örömmel is tölthette el az embereket, annak ellenére, hogy a német csapatok az ország függetlenségét szüntették meg. A májusi mérkőzésen pedig már a deportálások is folyamatban voltak, mégis a hivatásos játékosok ellen szerzett döntetlen pozitív hangulatot csempészhettek a moziba látogatók körében.

Fontos megjegyezni, hogy ezek a megfigyelések eredményei nem lehettek olyan megállapítások, melyek nem rendelkeztek megfelelő hírértékkel. Így egy átlagos ügyintézés vagy piaci bevásárlás, mely a megszokott mindennapok része volt, nem került be a híradóba. Ebből kifolyólag a katonákról sem szerezhettünk ilyen típusú információkat. Ezért nem lehet azt állítani, hogy csak a fentiekben fordultak volna elő honvédek. Az is lehet, hogy más helyeken is voltak katonák, csak akkor nem rögzítették őket a kamerák. Viszont azt megvizsgálni, hogy a hírértékkel bíró, de katonai jelenlétet nélkülöző események mik voltak, igenis érdemes, mert abból azt tudhatjuk meg, hogy mi az, ami bizonyosan kívül esett a katonák látókörén.

Itt elsőként a bulvár jellegű híreket kell megemlíteni, amiktől teljesen távol maradtak a fegyveres erő tagjai. Ilyenek voltak még a szociális hírek, melyekben gyermekeket, szegényeket és rászorulókat támogattak, kivéve azokat, amelyekben őket vagy családjukat lehetett segíteni. Az előbbiektől való reprezentációs távolmaradás még nem is annyira különleges, viszont a természeti katasztrófáknál sem volt jellemző a jelenlétük. Pedig számos árvíz és árvízi mentésről számolt be a híradó. Utóbbi esetben tapasztalt hiányérzet abból fakadt, hogy jelen korunkban egyértelműen feladata a Magyar Honvédségnek a katasztrófáknál a segítségnyújtás.¹⁴⁴⁷ Nem jelentek még meg szórakoztató rendezvényeken, kapcsolódást jelentő látványosságok között, cirkuszban, állatkertben, múzeumban, ismeretterjesztőkben (pl.:

¹⁴⁴⁶ mvh-1053-03; mvh-1057-04

¹⁴⁴⁷ 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről 59. § (2) bekezdés a) alpontjában „a katasztrófavédelemmel összefüggő további feladatok végrehajtásában.”

népszokásokat felelevenítő filmhírekben), technikai bemutatókon vagy kísérleteken. Olyan ünnepi rendezvényeken, melyek nem köthetők a hon- és nemzetvédelemhez, vagy háborús emlékhelyhez. Számos sportrendezvényen sem volt jelenlétük. Ilyenek voltak a sielés kivételével a téli sportok, például a jégkorcsolya vagy a jégkorong. A labdajátékok közül is csak a labdarúgás jelent meg, az is csak a világháború idején. A technikai sportok tekintetében a repüléssel összefüggőknél még fel lehetett fedezni egyenruhásokat, de ott sem mindig. A szárazföldi járművek közül a motor- és autóversenyeken is inkább a levegő ifjúságot lehetett látni, mint a haderő tagjait. Oktatóik és kiképzőik között ugyan biztosan voltak katonák, de ezekre a rejtés időszakban alig jelentek meg a képernyőn. Az 1930-as évek második felében már ez sokkal látványosabb volt. Ha a filmhíradó gender szempontból kerül vizsgálat alá, akkor az is kijelenthető, hogy katonák egyáltalán nem fordultak elő olyan hírekben, ahol a nők vagy a nőiesség volt az előtérben.

Külön érdemes megemlíteni a katonák előfordulását, vagy pontosabban annak hiányát a pártpolitikai rendezvényeken. Hiányukról beszélni abban az értelemben nem lehet, hogy a fegyveres erő tagjainak eredendően távol kellett maradnia a politikától.¹⁴⁴⁸ Ekkorra ennek már komoly hagyományai voltak, ugyanis már a XIX. században is szabályozták a pártoskodást.¹⁴⁴⁹ A katonai hivatás professzionalizálódásának következtében a haderő tagjai a politikai szándék végrehajtóivá kezdtek válni, és nem annak alakítóivá. A politikai hatalom bírtokosai pedig egyre inkább háttérbe kívánták tartani a fegyveres erő tagjait. Viszont a Horthy-korszakban számos rendelkezés alapján kijelenthető, hogy a katonák között sok volt a politizálás.¹⁴⁵⁰ Ezek mind azt igazolták, hogy volt politizálás az egyenruhások között, viszont ezt jobban sikerülhetett békében kordában tartani. Viszont háborúban ez már kevésbé lehetett sikeres.

Összességében a Magyar Királyi Honvédség tagjai a társadalom részeként számos civil szervezésű eseményen fordultak elő, de elsősorban csak olyan rendezvényeken, melyek valamilyen formában kötődtek hozzájuk, vagy mert nemzeterősítő jellegűek voltak, vagy háborús emlékezetpolitikával voltak kapcsolatosak, vagy a katonai tradíciókkal bíró sportág (lovaglás és vívás) volt megjelenítve a vásznon létező valóságban.

A fentiekben az egyéni megjelenések kerültek vizsgálat alá, ami rámutatott arra, hogy melyek voltak azok az események, amelyeken egyrészt elfogadhatók voltak, másrészt

¹⁴⁴⁸ Ferenc József (1848–1916) által 1873. augusztus 9. napján Schönbrunnban kiadott szolgálati szabályzat, melynek „Az egyletekben, gyülekezetekben, tüntetéseken, képviselő testületekben, valamint a nyilvános sajtóban való részvétel” címet viselő 7. §-a jelentős mértékben korlátozta a politikai szabadságjogok gyakorlását. Idézi: Fejes (2017), 105–145

¹⁴⁴⁹ Huntington (1994) 73–74.

¹⁴⁵⁰ Horthy Miklós (még Nemzeti Hadsereg fővezéréként) 1919. több alkalommal is tiltotta a politizálást, a Bethlen-kormány alatt 1923-ban In: Fejes (2017), 105–145; 1931-es Szolgálati Szabályzat 8. §.

reprezentálhattak bármilyen szintű katonai jelenlétet. Az egyének megjelenésétől sokkal látványosabb volt az, amikor a **Magyar Királyi Honvédség katonái kötelékben**¹⁴⁵¹ **jelentek meg egy-egy eseményen.** Most azt vizsgálom meg, hogy milyen rendezvények voltak azok, amelyeken a katonák szervezett alegységek formájában képviselték a haderőt. Ennek sokkal inkább van propagáló jelentése, mivel itt nem pusztán háttérszereplőként bukkantak fel, hanem rendszerint fókuszba is kerültek.

A katonák csoportos megjelenésére a legkülönbözőbb díszelgési feladatok adtak alkalmat. Ezek a cselekmények kivétel nélkül valamilyen ünnepi rendezvényhez vagy egy protokolláris eseményhez voltak kötve. A kicsit több mint két évtizednyi filmhíradó teljes időszakában jelentek meg olyan reprezentációk, melyek ilyen ábrázolás-technikát alkalmaztak a haderő reprezentációjára. Ezek a civilek és a katonaság közti társadalmi kapcsolat egyik fontos fórumát jelentették. A civilek ilyen alkalmakon is láthatták, és ebből kifolyólag ilyen formán szerezhettek tapasztalatot a haderőről, mely képek hozzájárultak a civilek fegyveres erőről alkotott világképéhez. Meg kell jegyezni, hogy ezek a kapcsolatok formálisak voltak, melyekben tényleges ismeretszerzési interakcióra nem kerülhetett sor. Tulajdonképpen a haderő tagjairól egy olyan képet láthatott a civil személy, melyet a haderő reprezentálni akart saját magáról. Illetve azt is meg kell jegyeznünk, hogy az állam védte is a haderőről kialakított médiaképet.¹⁴⁵² A korszak nagyobb részében a haderő létszáma nem volt nagy, viszont ne felejtjük el, hogy a Nagy Háborúban vagy az azt követő fegyveres küzdelmekben sokan harcoltak,¹⁴⁵³ így individuális médiumként szintén formálták a haderőről alkotott képet. Harmadik információs forrás pedig a tényleges szolgálatot teljesítők közül került ki. A korszakban a sorozás egészen sokára csak az 1939-es II. törvénycikkkel került kihirdetésre. Ettől kezdve a Horthy-kori haderőről egyre többen szerezhettek saját élményeket.

A társadalmi kapcsolat ábrázolásának legjellemzőbb formája a kötött alaki mozdulatokkal végrehajtott kötelék bemutatók voltak. Ilyen volt az 1924 augusztusában megjelent „Szent István napi ünnepségek”¹⁴⁵⁴ is, melyen jelen voltak a rendőrökön és a testőrségen kívül a katonai felsővezetés tagjai is. A 100-103. másodpercben láthatjuk a katonai alakzatot, mely a Szentháromság téren foglalta el a teret. A vezénylő parancsokat lóháton, kardjával adta a vezényszavakat. Rögtön utána (104-112) menetelő cserkészekről vágta be egy képet. Az inzertszövegben (113-120) megadták, hogy a nemzeti hadsereg díszszázada teljesíti a tiszteletadást. A kamerakép bal közelebbi részében a zenekar részei, míg a centrumban és attól

¹⁴⁵¹ Olyan formáció, melyben a katonák nem egyénileg mozogtak, hanem egymástól meghatározott tér- és távközökre.

¹⁴⁵² Záhonyi-Ábel (2013), 12–27.

¹⁴⁵³ A Magyar Királyság területéről nagyjából ~3.600.000 fő került behívásra, amiből sokan kerültek a trianoni országhatáron belülre is. In Balla – Pollmann (2015), 336.

¹⁴⁵⁴ mh-27-01

jobbra távolabb a díszalegység egyöntetű alaki tevékenysége látható. A század kétsoros vonal alakzatban elnyúlva, jobb szárnyon a zászlóval és annak kísérőivel sorakozott fel. Az egyes mozdulatok ütemesen, egyszerre történtek, még a kifejezetten látványos dízsorút leadásánál is. Egyértelműen látszik, hogy számtalanszor begyakorolták a mozdulatokat. A díszalegység tevékenysége 35 másodpercen keresztül teljes folyamatában volt látható, mely kitüntetett szerepbe állítja a 181 másodperces filmhírben, amiben nagyon sok vágás található.

87. ábra A Nemzeti Hadsereg díszszázada a Szent-Háromság téren (1924. augusztus)

A következő példa 1935 májusából származik. Ekkor érkezett Budapestre Herman Göring.¹⁴⁵⁵ Ez a hír egy tipikus protokolláris eseményt mutat be. A levezetése egészen szokványos módon történt: méghozzá a díszalegység fogadta az előljárót, aki ezt követően megkoszorúzza a műemléket. A filmhíradók tanúsága szerint a jószándék és a tisztelet kifejezésének számított a külföldi látogató részéről, ha megkoszorúzták a fogadó ország egyik nagy szimbolikával bíró műemlékét. Magyarországon ezt a funkciót a Hősök tere töltötte be. Főleg 1929 után, amikor Árpád vezér lovasszobra elé elhelyezték a hatalmas emlékkövet.¹⁴⁵⁶

¹⁴⁵⁵ mvh-0588-03

¹⁴⁵⁶ Ma „Hősök köve”, akkor „Az ezeréves határokért” feliratú követ.

88. ábra Herman Göring miniszterelnök katonai parádé keretében hódolt a magyar hősök emlékének (1935. május)

Érdemes összehasonlítani Göring látogatását az 1937-ben történt III. Viktor Emánuel olasz király fogadásával.¹⁴⁵⁷ Ekkor is volt koszorúzás a Hősök terén. A menetrend ugyanaz, mindössze a díszalegység mérete a nagyobb, ami alapvetően annak tudható be, hogy a protokoll eljárási rend szerint Göring porosz miniszterelnöki pozíciójától egy uralkodó nagyobb presztízzsel rendelkezett, ezáltal nagyobb tisztelgő alakzat járt neki. Ami mindkét filmhírben hiányérzetet kelthet, az az ünneplő tömeg hiánya. Mindössze kisebb embercsoport látható a téren kívül, viszonylag messze az eseményektől, ami nem megszokott a kor ünnepeire nézve. Pedig a városi lakosság körében a jelenlét elmaradása azt jelentette, hogy lemaradtak az élőben történő eseménykövetésről. Ugyanis ekkor már a lakosságot a naprakészség jellemezte, viszont nem rendelkeztek olyan technológiával, mely az élő audiovizuális közvetítésre alkalmas lett volna. Ezért fontos a filmhíradók fókuszán kívüli háttérvilág megfigyelése is a vizsgálatok során. Kiváltképpen azért, mert, ha a fő fókusz beállított is, a háttérre viszont már kevésbé figyeltek. Ebből kifolyólag ezek számos mikrotörténeti eseményt is megörökítettek.

89. ábra III. Viktor Emánuel olasz király Magyarországon: Koszorúzás a Hősök terén (1937. május)

A fenti két hírrel közvetlenül összehasonlítva Ciano gróf Budapestre érkezése kapcsán sok különbség nem azonosítható be. Az olasz külügyminiszter 1938 decemberében a kormányzó meghívására érkezett egy vadászatra. Külföldi vendégként a látogatás elmaradhatatlan részeként megkoszorúzta a Hősök kövét.¹⁴⁵⁸ A protokolláris rendezvényen a fegyveres erők, az elmúlt évekhez hasonlóan, a díszalegységgel vettek részt az ünnepségen. A filmhír tanúsága szerint a katonák először a pályaudvaron köszöntötték, majd a koszorúzáson is díszalegységgel vettek részt. A koszorúzás hasonló módon került végrehajtásra, illetve ekkorra már ezekkel a jellemző vágóképekkel reprezentálták a koszorúzás lefolytatását. Két vagy háromsoros

¹⁴⁵⁷ mvh-0692-01

¹⁴⁵⁸ mvh-0774-04

vonásban felsorakozott díszalegység, feszes alaki fogásokkal és mozdulatokkal hajtotta végre a tevékenységét. A katonai végrehajtás között eltérés nem volt a korábbiakhoz képest, viszont észrevehetően nagyobb embercsoport gyűlt össze, mint korábban. Kicsit újítás volt, hogy az ünnepség fényes külsőségeinek növelése érdekében díszőrségben a koronaörök álltak. Az ünnepibb hangulat és nagyobb nézőközönség összefüggésben van a bécsi döntőbíráskodásban való részvétellel.

90. ábra Ciano gróf, olasz külügyminiszter Magyarországon (1938. december)

Az ünnepség lefolyását tekintve elég szokványos volt. Elöljáróság fogadása, díszbeszéd(ek), avatás, koszorúzás, majd a díszalegység díszmenete, majd díszfelvonulás az ünnepi páholy előtt. Ezek rendszeresen ismétlődtek az egyes ünnepségek alatt, ezáltal leírhatóvá téve az ilyen típusú rendezvények lefolyását. Szokásos látványelemként ábrázolták az előljáró érkezését, tisztelegéssel, köszöntéssel, melyek alatt még a köszöntőket is mutatták, hogy még inkább kiemeljék az előjáróságot és mutassák a viselkedési normát. Az előljáró rendszerint egy frekventált helyről vett részt a rendezvényen, ami pódiummal volt kiemelve a tömegből. Páholyuknál ugyan volt valamilyen közelbiztosítási feladatot ellátó rendőr, csendőr vagy katona, viszont ezen kívül más nem választotta el őket az ünneplő tömegtől. A díszbeszédet leginkább egy előkelőség mondta, általában a rendezvény előljárója, majd ezt követően a koszorúzás következett. A koszorúzás motívuma a tiszteletadás és megbecsülés legmeghatározóbb jelensége volt, így ahol csak lehetett, ezt megtették. A koszorúzás tevékenységében az előljáró személyesen vett részt, gyakran saját kezűleg hajtotta végre. A koszorúzás jellemző képei között volt, hogy segítségként (akár díszőrként) jelen volt egy-két díszes huszár ruhába öltözött személy, aki jelenlétével tovább fokozta az ünnepi hangulatot. Az ünnepség záró szakaszában a díszalegység (vagy egyéb társadalmi szervezetek reprezentatív képviselője) tiszteletadással felvonult az emlékhely és az előjáróság előtt. A díszmenet útvonalát kordonként rendőrök, vagy más esetben katonák, esetleg cserkészek vagy levették

állták. Körülöttük az ünneplő tömeg. A katonák a díszmenetet hármas vagy négyes oszlopba fejlődve, élükön a zenekarral hajtották végre.

A koszorúzás szimbolikája sokszor előfordult a filmhíradóban. A katonák mellett más társadalmi szervezet is gyakran fejezte ki így a tiszteletét. Jó példa erre az 1936 áprilisában megjelent hír,¹⁴⁵⁹ melyben a közigazgatási továbbképző tanfolyam Kozma Miklós és Lázár Andor jelenlétében megkoszorúzza a Hősök emlékművét. A díszalegységet itt nem a fegyveres erő tagjai adták, hanem a rendőrök. A tisztelet kifejezésére a koszorúzás eseménye nemcsak idehaza volt megszokott. Magyarok Párizsban járva 1933-ban megkoszorúzták a francia ismeretlen katona sírját.¹⁴⁶⁰ A rendezvény alapvetően a Pesti Hírlap szervezésének volt köszönhető, és mindössze egy egyenruhás volt a képen. Egy másik nemzetközi példát kiragadva, igazolható, hogy a koszorúzás a világon mindenhol komoly jelentőséggel bírt. A hír az Egyesült Királyságból származik 1932-ből.¹⁴⁶¹ Vizuális képeiben jól látszik az a több száz főből álló díszalegység, mely felsorakozott annak tiszteletére, hogy V. György király megkoszorúzza a Hősök emlékművét Londonban.

91. ábra (balról-jobbra) A közigazgatási tanfolyam megkoszorúzza a Hősök Emlékművét (1936. április); Magyar utazók megkoszorúzzák a párizsi Ismeretlen Katona sírját (1933. június); V. György király megkoszorúzza londoni Hősök Emlékművét (1932. november)

Az szoboravatások, koszorúzások és protokoll feladatok mellett, a zászlófelvonások, pontosabban a civil rendezvények között az országzászló szentelések és avatások alkalmával is díszes katonai jelenlét emelte a rendezvény szintjét. 1940-ben a Vereckei hágótól néhány kilométerre Alsóvereckén emeltek országzászlót.¹⁴⁶² Az eseményen országos jelentőségű személy nem vett részt, de helyi előkelőségek igen. A határ közelsége indokolta a katonai jelenlétet, viszont az a szolgálat más területeit érintette. A díszelgés nincs a határőrizeti feladatok között, viszont az ünnepi rendezvény okán ez már indokolt volt. A felvételeken számos katona látszik, a díszalegység pedig csak kis mértékben a 16-18. másodpercek felvételein a háttérben rajzolódik ki a fegyveres és rohamsisakos katonák formációja.

¹⁴⁵⁹ mvh-0633-01

¹⁴⁶⁰ mvh-0487-05

¹⁴⁶¹ mvh-0457-05

¹⁴⁶² mvh-0848-04

6.4. Civilek honvédelem szerepének reprezentációi

Speciális helyzetek közzé kerültek besorolásra azok a reprezentációk, amikor a civilek a haderővel a honvédelem keretein belül kerültek kapcsolatba. Ez egy egészen tág témakör, melyben még mindig a civilek a főszereplők, viszont a katonák nem (a korábbi alfejezetben tárgyalt) díszmegjelenésükben mutatkoztak meg, hanem más szolgálati funkcióban. Ilyenek voltak azok az események, amikor civilek részt vettek a leventakiképzéseken, a honvédelmi munkában, a légoltalmi csoportokban vagy vöröskeresztesként a hadikórházakban.

A **levente kötelezettséget**¹⁴⁶³ az 1939. évi II. törvénycikk írta elő, viszont korábban a 1921. évi LIII. törvénycikk állította fel. Az 1920-as években megjelenő filmhíradókban a leventékről egy sportszervezet képét reprezentálták. Ezt jól mutatta az 1929-ben megjelenő filmhír.¹⁴⁶⁴ Bár a sportrendezvényre katonás rendben vonultak fel, ez a korszakban egy általánosan elfogadott megjelenési forma volt a különböző eseményeken. Ezt követően civil szférás sportágakat mutattak be, köztük a tornával, a síkfutással és az ökölvívással. A hír egyértelműen a leventéket egy sportszervezetnek ábrázolja, olyannak, amely az intézményt létrehozó törvénycikk kívánta. Bár a képeken több helyen is előfordultak egyenruhások, ezek egy kivétellel háttérszereplőként jelentek meg. Középpontba mindössze a trófea átvevőjeként fordult elő egy személy. Viszont sajnálatos módon mindössze oldalról rögzítette a kamera, így nehezebb az azonosítása. Az biztos, hogy a levente karjelzés (a zubbony bal karján) nem látható, viszont a Bocskai sapkán látszik a fegyvernemi jelzés, mindazonáltal valószínűsíthető, hogy a számos variációban létező levente formaruhák egyike került felvételre.

A leventék szervezetét létrehozó törvénycikk kimondta, hogy a 12. és 23. év közötti fiatalok sport, vallás és hazaszeretet nevelését kell végrehajtani.¹⁴⁶⁵ Szervezetileg is a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartozott.¹⁴⁶⁶ A reprezentációkban sokáig meg is maradt sportszervezetnek.¹⁴⁶⁷ Az 1930-as évek második felétől katonás jellegét egyre jobban hangsúlyozták, ami a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikkben foglalt leventekötelezettség meghatározásával jutott érvényre. A törvény szerint a leventéknek

¹⁴⁶³ Várad (2021), 85-91.

¹⁴⁶⁴ mh-279-04

¹⁴⁶⁵ 1939. évi II. tc. 7. §

¹⁴⁶⁶ 1921. évi LIII. tc-et, az úgynevezett testnevelési törvényt, mely a Végrehajtási Utasítással: az 1924. január 31-én közzétett 9000/1924. sz. V.K.M.-rendelettel

¹⁴⁶⁷ mh-36-03; mh-80-05; mh-86-04; mh-95-01; mh-95-02; mh-117-02; mh-118-01; mh-133-02; mh-140-02; mh-146-02; mh-173-02; mh-189-01; mh-195-03; mvh-209-01; mvh-244-05; mh-279-03; mh-279-04; mh-294-06; mh-347-01; mh-363-02; mh-379-05; mvh-0476-04; mvh-0688-02; mvh-0887-06; mvh-0916-04; mvh-0937-07; mvh-0944-06

kiképzést kellett kapniuk, mely egyfajta katonai előképzés volt.¹⁴⁶⁸ Ekkor már nyoma sem volt a rejtegetésnek, olyannyira, hogy a hadba lépéssel már a leventék katonai felkészítését is publikálták. Radnai István naplója szerint besorozták őket, ami gyakorta nem állt másból, minthogy valamilyen katonai egyenruhát kaptak és beosztották őket valamilyen zászlóalj alszervezetébe, fegyverrel vagy fegyvertelenül.¹⁴⁶⁹

Az 1941. szeptemberében megjelenő filmhíradóban¹⁴⁷⁰ bemutatták az ország első levente kiképzőtáborát. A filmhír képei közt láthatták a nézők, hogy a fiatalok részlegesen szétszedtek egy géppuskát, tereptan felkészítést kaptak, légvédelmi géppuskával vezettek tüzet, végül kézigránát dobással egybekötött gyalogsági rohamot gyakoroltak. Egészen hasonlóan a katonai kiképzéshez. Ezen képek egyértelműen igazolták a leventék katonai felkészítését a katonai életre. Ezen kívül a leventék a honvédség igényeinek megfelelően szakosodtak, így voltak például gyorsleventék,¹⁴⁷¹ akik motorkerékpár-vezetést gyakoroltak, vagy ejtőernyős leventék, akik az ugrást gyakorolták.¹⁴⁷² Érdekessége a levente mozgalomnak, hogy 1941-től leányok is lehettek leventék, melyekről több filmhír is készült,¹⁴⁷³ viszont ők nem kaptak a fiúkhöz hasonló katonai kiképzést. A fiatal és könnyen befolyásolható leventék több harci cselekményben is részt vettek a magyarországi harcok során. Ezekről filmhíradó nem készült, viszont a honvédelmi feladatok ellátásának jutalmazásáról árulkodik az 1944-es hír,¹⁴⁷⁴ melyben a honvédelmi miniszter nevében leventéknek adtak át kitüntetések a bombázások alkalmával mutatott teljesítményük okán.

Összességében elmondható, hogy a leventék reprezentációjában leginkább a sport, a vallás és a nemzeti nevelés dominált a filmhíradóban. Tehát egy rendkívül kiterjedt ifjúsági szervezet képét mutatta, nagy hasonlósággal a cserkészekhez. Viszont az idő előrehaladtával a leventeprogramokban egyre nagyobb szerepet játszottak a honvédelmi, majd a katonai felkészítések is. Mindez a filmhíradó ábrázolásában is igazolható. A leventék jelenléte a Horthy-korszakban egy mindennapos és megszokott látvány lehetett, részét képezték az ünnepeknek és a különböző társadalmi rendezvényeknek.

A következő csoport a **honvédelmi munkáról**¹⁴⁷⁵ szól, mely ugyan kisebb terjedelmű a reprezentációk közt, mégis jelentős kapcsolatot mutat a civilek és katonák között. Az 1939. évi

¹⁴⁶⁸ a kormányzó 1941. július 18-án rendeletileg, „Legfelsőbb Elhatározás” útján „az ifjúság katonás szellemű neveléséről és a testnevelés erőteljesebb végrehajtásáról”

¹⁴⁶⁹ Radnai (2015), 9.

¹⁴⁷⁰ mvh-0916-04

¹⁴⁷¹ mvh-0975-04; mvh-1019-02

¹⁴⁷² mvh-1019-06

¹⁴⁷³ mvh-1006-01; mvh-1031-08; mvh-1062-03

¹⁴⁷⁴ mvh-1067-03

¹⁴⁷⁵ 1939. évi II. tc. 87-94. §

II. törvénycikk meghatározta, hogy a magyarországi lakosságnak milyen kötelezettségei vannak. A 2. § szerint létezett leventekötelezettség, hadkötelezettség, honvédelmi szolgáltatások kötelezettsége, légvédelmi kötelezettség, valamint a 230. § bevezette a „**közérdekű munkaszolgálatot**”¹⁴⁷⁶. A honvédelmi szolgáltatások tárgyát a kétkezi vagy szellemi munka, vagy ingóság, vagy ingatlan szolgáltatása jelentette.¹⁴⁷⁷ Ez alapvetően nem más, minthogy háborús időben a katonai szolgálatra be nem hívott civil lakosság a honvédelem érdekében igénybe vehető.¹⁴⁷⁸ A munkaszolgálatra pedig a katonának alkalmatlanokat lehetett kötelezni, legalábbis a honvédelmi törvény szerint. A későbbiekben ezt többször is rendelet szintű szabályzókkal módosították.

Ezek a típusú hírek természetüknél fogva alapvetően a háborús időszakra jellemzők, bár a törvény lehetőséget adott a normál béke működés idején is ilyen szolgáltatások igénybevételére. Mégis ebből arra lehet következtetni, hogy számottevően csak háborús időben kellett ilyesmire felhívni a lakosság figyelmét. A német megszállás előtt mindössze öt ilyen jellegű hírt lehet ide sorolni (1939-ben 3 db, 1940-ben 1 db, 1943-ban 1 db).¹⁴⁷⁹ Ezek mind a munkaszolgálattal voltak kapcsolatosak. A német megszállás után pedig további három¹⁴⁸⁰ ilyen előfordulást lehet ide sorolni. Eloszlások alapján is látszik, hogy ilyen típusú eseményekre mikor kellett felhívni a figyelmét a lakosságnak. Másrészt ilyen típusú szolgáltatásokat elsősorban helyben lehet igénybe venni, így amíg az ország területén nem folytak a harcok, addig ennek kisebb volt a jelentősége.

A háború előtt a honvédelemmel kapcsolatban a munkaszolgálatosok kerültek előtérbe. Reprezentációjukban a különböző kétkezi munkák elvégzésén volt a hangsúly. Ilyenek voltak a vízgazdálkodáshoz, utépítéshez és az aratáshoz köthető munkák, melyek széles körben segíthették a lakosság életkörülményeit. Majd a munkaszolgálatosok évekre eltűntek a mozivászonról, és csak 1943. júliusában jelentek meg újra. Terminológiájában némileg értelmezhetetlen módon „*önkéntes munkaszolgálatos*”¹⁴⁸¹ kifejezéssel, mivel a munkaszolgálat eredendően egy kötelezettség. Szintén kihangsúlyozták, hogy ezek az önkéntesek egyetemisták,¹⁴⁸² tehát értelmiségiek. Ezt a hírt egyfajta reflexióként lehet tekinteni a munkaszolgálat társadalmi megítélésének javítására. Ez a fajta megjelenítési mód jól mutatja a

¹⁴⁷⁶ Ezt a munkaszolgálatot nem szabad összetéveszteni a munkaszolgálatos zsidó századokkal. A 230. § jogalapot képzett arra, hogy a katonai szolgálatra alkalmatlan embereket három hónapra behívják közérdekű munkavégzésre. Az egészségügyi károsodást állami ellátással, az esetleges elhalálozást a hozzátartozók állami támogatásban kellett részesíteni a jogszabályok alapján.

¹⁴⁷⁷ 1939. évi II. tc. 83. §

¹⁴⁷⁸ a fogalom nem pontos, de a reprezentációs vizsgálat tekintetében 1939. évi II. tc. 87-94. §

¹⁴⁷⁹ mvh-0805-03; mvh-0814-01; mvh-0816-03; mvh-0857-07; mvh-1014-09

¹⁴⁸⁰ mvh-1059-06; hungarista_hirado-02-05; mvh-1082-07

¹⁴⁸¹ mvh-1014-09

¹⁴⁸² Szécsényi (2016)

filmhírek ábrázolás-technikai jellegét. A munkaszolgálatra behívott emberek gyakorta embertelen körülmények között voltak, minimális élelmezéssel, mialatt komoly fizikai munkát kellett végezniük, például vasútépítés, földmunka, erdőirtás vagy kitermelés.¹⁴⁸³

A következő hír 1944 júniusából származik,¹⁴⁸⁴ mely témáját tekintve a galíciai hadműveleti területet mutatta be. Arról szólt, hogy hol voltak a budapesti autóbuszok (13-20 mp.). A hír közlése mögötti gondolkodást külön érdemes elemezni. Az MFI arról számolt be, hogy a harcok már az országhoz közeli területen folytak, és a haderő által bevonultatott civil technikai eszközök éppen hol vannak. A hír célját nehéz értelmezni, mivel, ha „népszerűsíteni” akarták az áldozatkészséget, melyben a fővárosiak kevesebb busszal kénytelenek élni a mindennapjaikat, akkor miért nem használat közben jelenítették meg a buszokat. Viszont annak reprezentálása, hogy a haderőnek nincs elegendő eszköze a személyszállításra, az igénybe vett eszközök pedig kint állnak egy messzi település főterén, nem illik bele a propaganda eszköztárába. A haderő a Don-kanyarba is több civil életből bevonultatott járművel vonult ki,¹⁴⁸⁵ így ez nem volt egyedi. A készítők ebben az esetben még komoly propagandaelemeket sem használtak fel,¹⁴⁸⁶ hogy meggyőzzék a fővárosiakat, hogy ha már nem ők utaznak a buszokon, akkor legalább hasznosak a fronton.

Az 1944. novemberéből és decemberéből származó utolsó hírek közt található még meg a honvédelmi munka képsorai. A 2. számú hungarista híradó 5. híre számolt be arról, hogy a lakosság és a munkaszolgálatosok védelmi célú – nem robbanó – műszaki zárokat építettek ki. Majd az ezt követő filmhíradóban¹⁴⁸⁷ is felhívták a lakosság figyelmét a védelmi berendezkedésre, kiterjesztve azzal, hogy még a munkásság és a tisztviselők is együtt dolgoztak. A képeken idősek, fiatalok, nők és férfiak, szegényebb öltözetűek és nyakkendősök egyaránt részt vettek Budapest védelmi létesítményeinek a kiépítésében.

A honvédelmi munka tárgykörébe tartozik még **az ipari termelés**, mely ekkor már honvédelmi igények kielégítésére koncentrált. A kritikus infrastruktúra intézményeibe a haderő katonai szemlélőket küldött, hogy ők szervezzék a munkát. A filmhírek közül ide lehet sorolni hadfelszerelési munkások kitüntetését,¹⁴⁸⁸ a terménybeszolgáltatást,¹⁴⁸⁹ és az arra való

¹⁴⁸³ Csapody (2011), 125-126.

¹⁴⁸⁴ mvh-1059-06

¹⁴⁸⁵ A technikai eszközök tekintetében motorkerékpárt, személygépkocsit és tehergépkocsit is bevonultattak, azt, hogy ebből pontosan mennyit vittek ki a 2. hadsereggel nem ismert. In: Szabó (2019), 70-71.

¹⁴⁸⁶ Ábrázolásában, lehetett volna úgy is, hogy először egy fáradtan menetelő katonát mutatnak be, majd a következő képsorokban ugyanazt a katonát mosolyogva és étkezve egy buszon utazva. A jelen bekezdés olyan kérdésfeltevés célzattal készült, melyben érdemes azt megvizsgálni, hogy a lehetséges és szokványosan alkalmazott szuggerációs elemeket mennyiben használták ki az idők folyamán, így képet kapva a propaganda kihasználásának tendenciájáról.

¹⁴⁸⁷ mvh-1082-07

¹⁴⁸⁸ mvh-1048-03

¹⁴⁸⁹ mvh-1010-05

felhívást, melyben „*Ha nem harcolsz, dolgozz!*”¹⁴⁹⁰ mottóval szóltak az emberekhez. Utóbbi narrátori szövegét érdemes jobban szemügyre venni. „*Házad, otthonod, családod a magyar honvéd védi. Életét kockáztatja odakint, hogy te itthon nyugodt álomra hajthasd fejed. A nehézségeket, nélkülözéseket viseld tehát zúgolódás nélkül! Dolgozzál, mert nem hiábavaló beszéddel, hanem küzdelemmel és munkával, fegyelemmel és áldozatkészséggel építjük a magyarság jövőjét.*”¹⁴⁹¹ A hír 1942 júliusában jelent meg, akkor, amikor még nem következtek be a tengelycsapatok közt nagyobb veszteségek. Mégis a filmhíradó akkori narratívájába nem illik bele. Sokkal inkább hasonlít az 1944-es év végéhez, amikor a nyilasok átvették a hatalmat. A rendreutasító hangnemében egy reakcióvideóra hasonlít, melynek kell, hogy legyen előzménye. Feltételezésként az olvasható ki a hírből, hogy az országban ekkor már voltak „nehézségek”, „nélkülözések” és „zúgolódások”.

A következő nagyobb kategória a **légoltalom** volt. Az 1939. évi II. törvény tárgyalta a légvédelmi kötelezettség részleteit,¹⁴⁹² mely összesen 40 alkalommal¹⁴⁹³ került be a filmhírek közé. A legelső ilyen hír Berlinből származott, még 1935-ből, aztán egy év kihagyással 1937-ben jelent meg a székesfővárosban is két hasonló. Ezekben gyári munkások, tűzoltók a lakosok segítségével mutatták be a légvédelmi tevékenység folyamatát. A 721. filmhíradóban¹⁴⁹⁴ egy teljes szituációt eljátszottak, melyben egy bomba épülettűzet okozott, majd egy gépmakettel szimulálták a lezuhant repülőt. Az események bemutatásához, füstgépet és pirotechnikai eszközöket is felhasználtak. A területet lezárták, hogy ezzel „játszák” el a lakosság óvóhelyre való menekülését a légvédelmi szirénák hangjának figyelmeztetésére. A tűzoltókat egy egyenruhás cserkészfiú értesítette az útszéli telefonfülkéből. Végeredményben a veszély elmúltával az üres utcákon megjelentek a békésen sétáló járókelők.

1938-ban is bemutattak hasonló gyakorlatot, majd 1939 szeptemberétől kiugróan magas légoltalmi hír jelent meg. Szeptembertől az év végéig összesen nyolc ilyen hír érkezett. A nagyszámú légvédelmi hír összefüggésben van a légierő fejlődésével, az ugyanis ekkorra képes volt a frontoktól távol lévő hátországot is támadni. Ezt jól mutatja, hogy több óvóhelyet is átadtak, lakosokat vontak be a légoltalmi csoportokba, gázálcot, oltóhomokot és vegyi

¹⁴⁹⁰ mvh-0960-07

¹⁴⁹¹ mvh-0960-07

¹⁴⁹² 131-139. §

¹⁴⁹³ mvh-0580-08; mvh-0687-02; mvh-0707-07; mvh-0719-09; mvh-0721-04; mvh-0737-07; mvh-0762-03; mvh-0771-02; mvh-0783-01; mvh-0813-10; mvh-0817-03; mvh-0818-07; mvh-0819-08; mvh-0821-04; mvh-0823-05; mvh-0824-05; mvh-0824-11; mvh-0838-04; mvh-0846-04; hfk-26-01; mvh-0861-05; mvh-0867-02; mvh-0893-04; mvh-0895-05; mvh-0900-05; mvh-0949-08; mvh-0987-02; mvh-1001-01; mvh-1010-01; mvh-1015-04; mvh-1032-03; mvh-1047-01; mvh-1051-05; mvh-1057-03; mvh-1058-02; mvh-1068-02; mvh-1070-04; mvh-1071-03; mvh-1073-04; hungarista_hirado-02-04

¹⁴⁹⁴ mvh-0721-04

semlegesítő anyagot (tartva a vegyi légítámadástól) osztottak szét, a tetőszerkezetekből elbontották a szükségtelen faelemeket, valamint sűrűsödtek a légvédelmi szirénák próbái. 1940-ben a háború távolabb került az ország határaitól, viszont a felkészülés a korábbi évhez mérten folyt tovább.

Érdekes módon a háborúba való belépést követően a légvédelem ilyen formájú promótálása erőteljesen visszaesett. 1943 év közepétől aztán ismét megjelentek a hazai felkészülés képei, de már sokkal komolyabb hangvételben. Az elégtelen mennyiségű óvóhelyek miatt óvóárkokat ástak, a tűz terjedésének csökkentése céljából letakarították a padlástereteket, oltóhomok dombokat emeltek, elsősegélytanfolyamokat szerveztek, kijelölték a különböző csoportok parancsnokait, és tömeges gyakorlást is terveztek részükre. Lassanként a légvédelmi készülődés a mindennapok részévé vált, nem okozott különleges látványt egy-egy homokdomb vagy árok a főváros útjain.

Az évek során történt felkészülés után 1944-ben számos alkalommal is félelmetes erőpróba elé került. Tíz hírben is megjelentek a légoltalom képei, köztük több olyan, amikor a nézők élesben láthatták működni a védelmet. A technikai lehetőségek okán alapvetően a bombázások nyomait és a károk helyreállítását tudták megjeleníteni a vásznon. Ez az év azért is különleges, mert itt már kizárólag a haza légoltalommal foglalkozott. Főbb motívumai közt jelent meg az ártatlanok és vagyoni értékek pusztítása, a gyors ellenreakció és helyreállítás, valamint a terror kifejezés megjelenése voltak.

A teljesség kedvéért a honvédelmi ábrázolások közt három kisebb reprezentációval rendelkező témát is fontos bemutatni. Az első a katonai egészségügyi szervek állománya, ami alapvetően két részből állt: az egyik a csapat egészségügyi katonák, a másik az ő munkájukat segítő **Vöröskereszt szervezetéhez** tartozók, akik már nem a fegyveres erő tagjai voltak. Viszont egy nagyon fontos területen kötötte össze a civil lakosságot a katonákkal. Összesen 16 olyan hír¹⁴⁹⁵ jelent meg, melyben bármilyen formában ábrázolásra kerültek a vöröskeresztesek. Az előfordulások kivétel nélkül mind szervesen kapcsolódtak a háborúhoz. Az első még 1938-ban a japán-kínai konfliktusról szólt, melyben egészségügyi szolgálatra nőket soroztak be. A következő 1940-ben jelent meg, és a német Vöröskereszt mozgókorházát ábrázolta. Ezt követően már mind magyar vonatkozású volt, és rendszeresen a sebesült katonákhoz kapcsolódtak egészen 1942 márciusától 1944 májusáig bezárólag. Ezek a hírek azért is fontosnak, mert azt mutatták, hogy a háború idején nem titkolták el, hogy számos magyar

¹⁴⁹⁵ mvh-0730-07; mvh-0857-02; mvh-0866-05; mvh-0918-02; mvh-0919-08; mvh-0932-07; mvh-0941-07; mvh-0953-03; mvh-0955-04; mvh-0960-04; mvh-0970-03; mvh-0971-06; mvh-0971-07; mvh-0977-05; mvh-0995-01; mvh-1004-06; mvh-1022-05; mvh-1024-08; mvh-1032-03; mvh-1034-07; mvh-1035-05; mvh-1037-06.; mvh-1042-05; mvh-1046-01; mvh-1055-02

katona sebesült meg. Viszont igyekeztek a hazai közönségnek azt reprezentálni, hogy az egészségügyi szolgálat megfelelő szinten működött, és a sebesültek megkapták a szükséges ellátást. A Vöröskereszt ápolónői egészen a frontra elkísérték a katonákat. 1942. júniusában jelent meg egy filmhír,¹⁴⁹⁶ hogy a nők egy nagyobb csoportja kiindult a harctérre. Fontosságukat jól reprezentálja, hogy a frontról hazaérkező Jány Gusztáv vezérezredes látogatást tett a Vöröskereszt Központi Székházában, hogy a sajtónyilvánosság előtt mondjon köszönetet azért a munkáért, amit a fronton a sebesültek megmentéséért tettek.¹⁴⁹⁷

A fizikai sérülésen túl a Vöröskereszt fontos munkát végzett a mentális egészség megőrzésében is. A maszkulin és militáns környezetben ehhez már az ápolónők pusztá megjelenése is hozzájárult. Másik fontos mentálhigiéniai segítséget a rengeteg szeretetadomány jelentette.¹⁴⁹⁸ Ezek ki tudták zökkenteni a háborús környezetből a katonákat, és némi örömet is adtak a fronton szolgálóknak. Szintén megjegyzendő, hogy a Vöröskereszt kivette a részét a katonák rekreációjának és felépülésének a munkáiból is. Többek közt kikapcsolódó programokat szerveztek a lábadozók részére.¹⁴⁹⁹ Az ápolónők fronthoz való közelségét jól mutatja, hogy köztük is akadtak olyanok, akik az életüket vesztették. 1944 vége felé látott napvilágot egy olyan hír, melyben egy vöröskeresztes ápolónőt temettek el. A narrátor külön ki is hangsúlyozta, hogy a „*vöröskeresztes ápolónőt katonai dísszel temették el*”,¹⁵⁰⁰ ami azért különleges, mert katonai tiszteletadás alapvetően a katonáknak és a magasabb rangú állami vezetőknek járt. A vizuális képeken pedig az látszott, hogy a ravatalozást követően katonák vitték az elhunyt koporsóját, miközben díszalegység teljesítette a tiszteletadást. A reprezentációk mindenképpen egy megbecsültséget kölcsönöztek az egészségügyi csapatoknak és a Vöröskereszt ápolónőinek, mely minden bizonnyal nem pusztán a vásznon létező valóságban volt jelen.

A következő téma nem a háborúhoz kapcsolódik, hanem a békeévekhez. A **természeti katasztrófák** idején már a Horthy-korban is segítséget nyújtottak a katonák a civil embereknek. Természeti katasztrófáról sok hazai hír számolt be, mégis kevés megjelenés volt arról, hogy katonák mentették volna a civileket, vagy egyáltalán közreműködtek volna a katasztrófák során. Magyarország természeti adottságaiból eredően a leggyakoribb és rendszeresen visszatérő természeti jelenség az ár- és belvíz volt, mely fenyegetés rendszeresen lecsapott az Alföld vidékére. A megjelenő képek viszont keveset (mindössze négy esetben)¹⁵⁰¹ tanúskodnak arról,

¹⁴⁹⁶ mvh-0955-04

¹⁴⁹⁷ mvh-1004-06

¹⁴⁹⁸ mvh-0918-02

¹⁴⁹⁹ mvh-0960-04

¹⁵⁰⁰ mvh-1034-07

¹⁵⁰¹ mh-98-01, mh-140-04; mvh-0842-07; mvh-0944-07

hogyan működtek volna közre a katasztrófahelyzetben. Pedig árvízzel kapcsolatos hírek 28 db volt a Horthy-korszakban Magyarországról.¹⁵⁰² Minden bizonnyal rendszeresen jelen voltak, csak a filmhíradó rögzített ebből keveset. Az itt nyújtott teljesítményt még el is ismerték, melyről egy alkalommal még filmhír is készült.¹⁵⁰³ 1926 októberében személyesen a kormányzó adott át elismeréseket a békes-bihari árvízi védekezés során jeleskedő honvédeknek. Ez a típusú hír jó példája annak, hogy bár egy esemény gyakori volt az országban és egyes szervezetek valamiben nagy létszámban is részt vettek, mégsem került a nagy nyilvánosság elé, így az cselekménytől távol élők kognitív térképére nem kerülhetett fel.

A civil katonai kapcsolatok közt még érdemes megemlíteni a **katonai szocializáció** kiterjesztését a kisgyermekre. Erre ugyan kevés példa áll rendelkezésre, viszont néhány esetben előfordultak. A legelsőre 1926 februárjában lehet rábukkanni a 104. számú filmhíradóban.¹⁵⁰⁴ Ebben két óvodás korú kisfiút öltöztettek be katonának. Mindketten a Magyar Királyi Honvédség szabályozott alaki fogásait és egyöntetű tevékenységeit mutatták be. Láthatóan számos napnyi gyakorlást követően. Az ilyen feszes mozgás alapvetően távol áll az ilyen korú gyermekektől, és még a felnőttek is sok idő alatt tudják ilyen szépen elsajátítani a mozdulatokat. A második és harmadik ilyen jellegű filmhír Japánból és Kínából származott, 1939-ből és 1941-ből.¹⁵⁰⁵ Mindkettőt példaként állítva a magyar közönség elé. Kis számuk ellenére ezek számos befogadó nézőben hagytak mély nyomot. Magda Pál őrnagy a Magyar Királyi Honvédség Don-kanyarban elszenvedett vereséget éppen az ifjúság nem kellően szigorú hazafias és katonás nevelésében látta.¹⁵⁰⁶

Mindhárom fenti filmhír a jövő katonáit hivatott reprezentálni. Ironikus módon a negyedik ilyen jellegű hír 1944 decemberéből származik,¹⁵⁰⁷ melyben tinédzserkorú fiatal fiúk egy-egy panzerfausttal¹⁵⁰⁸ felszerelve készülnek az ellenséges páncélosokkal szemben. A képekre rá lehet fogni, hogy propagandaelemeket tartalmaz, viszont ha jobban megfigyeljük a megjelenített eseményt, akkor azt látjuk, hogy a gyerekeknél nincs más fegyver vagy egyáltalán bármi más az alapfelszerelésből. A készítők már nem törekedtek a szabályos ábrázolásra,

¹⁵⁰² mh-03-05; mh-98-01; mh-140-04; mh-177-04; mh-265-02; mh-266-02; mh-349-01; mh-367-04; mvh-0516-09; mvh-0576-01; mvh-0629-02; mvh-0718-02; mvh-0823-02; mvh-0840-07; mvh-0841-10; mvh-0842-07; mvh-0851-05; mvh-0856-07; mvh-0874-07; mvh-0876-08; mvh-0884-05; mvh-0885-06; mvh-0888-08; mvh-0889-05; mvh-0916-05; mvh-0935-04; mvh-0943-02; mvh-0944-07

¹⁵⁰³ mh-140-04

¹⁵⁰⁴ mh-140-02

¹⁵⁰⁵ mvh-0822-02; mvh-0902-02

¹⁵⁰⁶ Magda Pál őrnagy a vereség okaként az első oldalon az első helyen nevezte meg a nem megfelelő nemzetnevelést.

¹⁵⁰⁷ mvh-1083-06

¹⁵⁰⁸ kézi páncéltörő fegyver

aminek az okai közt az is lehet, hogy már nem számított, vagy maguk is úgy hitték, hogy így is elég hiteles az ábrázolás.

6.5. A fegyveres erőről ábrázolt kép a filmhíradóban és azok tendenciái

Ebben a fejezetben azok a hírek kerültek vizsgálat alá, melyek kifejezetten a haderővel foglalkoztak, azt tekintették fő témájuknak. Hasonlóan az előző fejezethez, itt is a reprezentációs tendenciákkal kezdődik az elemzés, majd bemutatásra kerülnek a főbb ábrázolási technikák. A katonákról alkotott kép jellemzően a hazai közönség megnyugtatóására szolgál, ezen kívül a brit filmhíradók is, ahol még az is cél volt, hogy a katonákat is meggyőzzék, hogy a hátszág is rendben van, a nemzetközi közvéleményt pedig, hogy ki fognak tartani.¹⁵⁰⁹

A fegyveres erő hadi felvételeit alapvetően a haditudósító századba beosztott operatőrök készítették el. Viszont a harci jelenet rögzítése a kor technológiai színvonalán olyan kihívást jelentett, amit nemcsak biztonsági okok miatt nem lehetett megtenni, hanem a felvételek elkészítésének lehetőségei is jelentős korlátozó tényezőt alkottak. Ebből kifolyólag a „harci” jeleneteket megrendezett körülmények között vették föl. Bokor László leírása¹⁵¹⁰ szerint többet is Magyarországon, az örkényi táborban¹⁵¹¹ vettek fel. Az is igaz, hogy ezeket a felvételeket összevágták a helyszínen a haditudósítók által forgatott felvételekkel. Vámosy József arra panaszkodott, hogy a filmhíradóban vetített katonai felvételeken szakmai hiányosságok figyelhetők meg.¹⁵¹² Mások pedig arról számoltak be, hogy az arcvonal mögött rendeztek be jól fényképezhető terepet, ahol az oda vezényelt katonák eljátszották a harcot.¹⁵¹³

Ilyesmire máshol is találunk releváns példát. Az első világháborúban a brit hadi filmszolgálat is mélyen a front mögött rögzítette a harctéri jeleneteket.¹⁵¹⁴ A lövészárkok viszontagságai miatt nehéz volt a hadműveleteket valóságukban felvenni, ezért a frontvonal lövészárkait rekonstruálták, és ott játszották el a jeleneteket. Céljuk az intenzív érzelmi töltet közvetítése volt, amit a felvételek megfelelő sorrendben történt összevágásával oldottak meg,

¹⁵⁰⁹ Bertho (2005), 23.

¹⁵¹⁰ Bokor László: A háborús propaganda szerepe a második világháború alatt (különös tekintettel a filmpropagandára) Budapest, 1970. Kandidátusi disszertáció. (Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára). 412. Idézi: Pihurik (2015), 37.

¹⁵¹¹ Budapesttől délkeletre kb. 40 km-re. Ma is katonai terület a MH Böszörményi Géza Csapatgyakorlótér részeként a táborfalvai lö- és gyakorlótér..

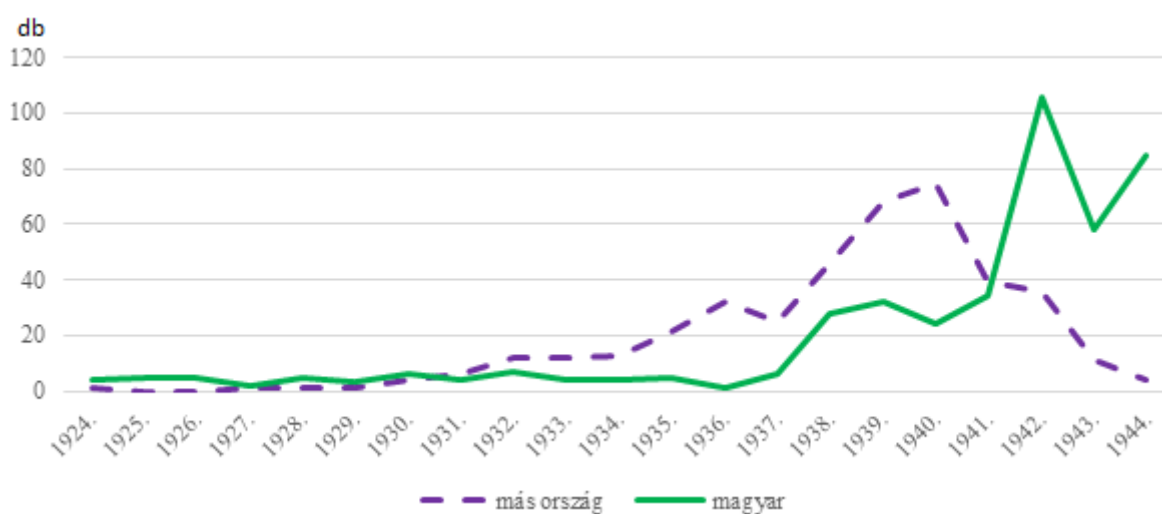
¹⁵¹² Vámosy József: Emlékeim a 2. magyar hadseregről. HL TVGY 2809. 83-84.

¹⁵¹³ Eszenyi (1989) = 235-236.

¹⁵¹⁴ Bertho (2005), 28.

melybe drámai képeket is beillesztettek. Odafigyeltek arra is, hogy néha megszakítsák a már megszokott motívumokat, és újfajta képeket rögzítsenek, hogy fenntartsák a közönség figyelmét. Akár úgy is, hogy brit sebesült katonákat mutattak, ami sokkolóan hatott a nézőkre.¹⁵¹⁵

A **reprezentációs tendenciák vizsgálata** során korábbi fejezetben bizonyítást nyert, hogy a katonai hírek száma 1938-as évre jelentős mértékben megnőtt. Viszont az nem került szétbontásra, hogy ebből mennyi volt a magyar és mennyi a külföldi fegyveres erőre vonatkozó hír. A 96. ábrán¹⁵¹⁶ látható a magyar és az összes többi ország fegyveres erejének évenkénti bontás szerinti előfordulása.

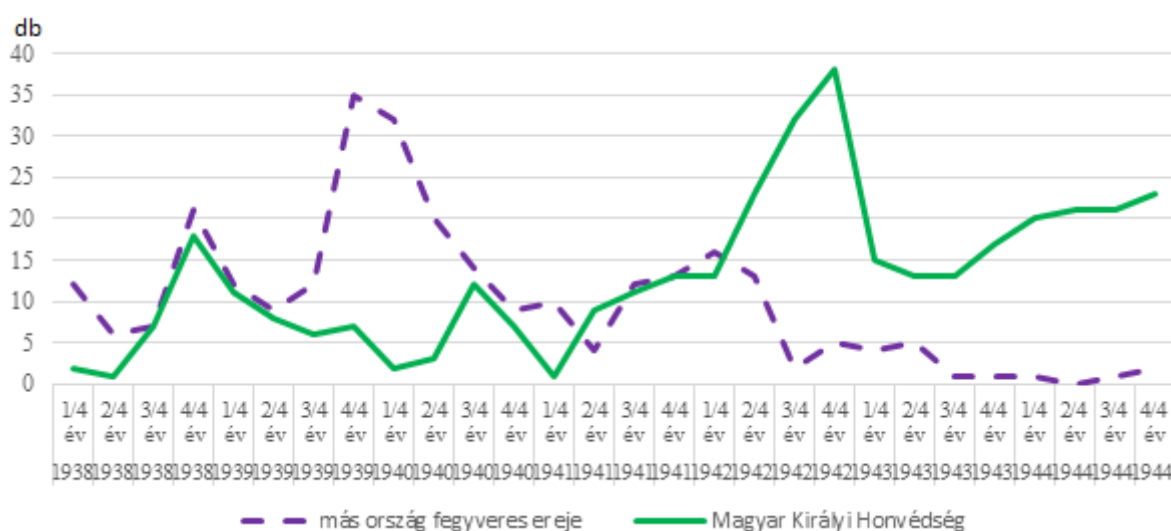
92. ábra A magyar és más országok fegyveres erőjének reprezentációi

Az ábrán jól látszik, hogy az 1931-es évig nagyon alacsony volt a fegyveres erő megjelenése a filmhíradóban. Éves szinten alig akadt néhány katonai reprezentáció. Némi elmozdulást a német cserekapcsolatok és a magyar világhíradóra történő átállás következtében történt. Jelentősebb változást a világháborút megelőző európai vonatkozású fegyveres konfliktusok jelentették. Ezért is történhetett, hogy a külföldi fegyveres erőkre nagyobb hangsúly tevődött. A Magyar Királyi Honvédség nagyobb számú megjelenésére csupán a világháborút megelőző évben került sor, akkor, amikor a győri programmal Magyarország is megkezdte az erőteljesebb fegyverkezést. Szintén fontos, hogy nagyobb hangsúlyt akkor kapott, amikor 1938-ban megtörtént az első éles alkalmazása, a felvidéki területek egy részének visszacsatolása okán. Ugyan fegyveres összeütközés nem volt, de a terület birtokbavételének megvalósulása során a magyar csapatok manővereket hajtottak végre a politikai cél teljesítése érdekében.

¹⁵¹⁵ Uo. 29.

¹⁵¹⁶ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

A következő években a magas reprezentációs érték tartóssá vált, majd a világháború kitörésével a német csapatok erőteljes térnyerésével elérték a reprezentációk csúcspontját. Az is kijelenthető, hogy a többi ország haderejének propagálása Magyarország hadba lépésével csökkent. A kiegyenlítődés azért következhetett be, mert a magyar csapatok háborús alkalmazásának propagálása a hazai közönség előtt a saját erők megjelenítésével nyilvánulhatott meg a legjobban. Az 1942-es évre aztán domináns szerepbe került a magyar háborús szerepvállalás katonai reprezentációja. Szinte nem is akadt olyan filmhíradó, amely ne foglalkozott volna a keleti frontra vezényelt honvédekkel. A 2. hadsereg elvesztése a Don-kanyarban, valamint a tengelycsapatok vereségei egy jelentősebb csökkenést eredményeztek. A front közeledése és a német megszállás következtében a megjelenések számai ismét növekedésnek indultak. Bár a növekedés mértéke meg sem közelítette az 1942-es mértéket. Ezzel szemben a többi országról szóló katonai filmhírek egyre inkább eltűntek a filmhíradóból.

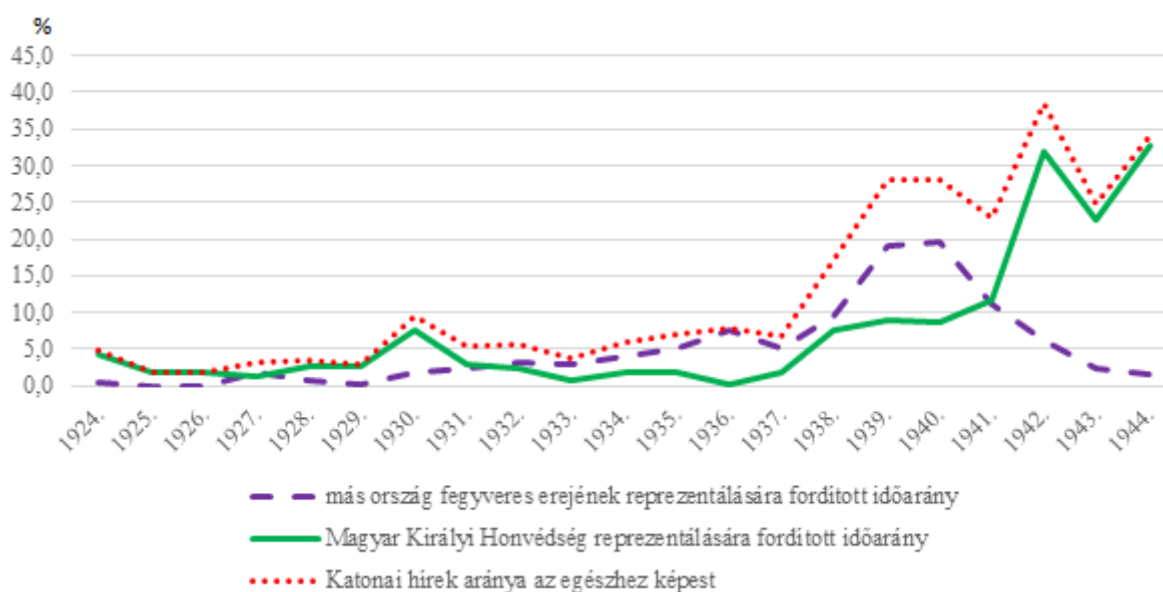
93. ábra A magyar és más országok fegyveres erőjének reprezentációi 1938-1944 között

A 97. ábrán¹⁵¹⁷ közelebbről lehet vizsgálni a magyar katonai reprezentációból kiemelten fontos 1938. és 1944. közti időszakot. Erről a diagramról a következő narratívát lehet felállítani. Az 1938-as évben a filmhíradó a magyar részvétel mellett kihangsúlyozta a nemzetközi szereplőket is. Ezt követően az 1939. év végén, valamint az 1940-es év első felében a többi ország hadereje volt az irányadó. Az 1941-es évben a fegyveres erők reprezentációja közepes értéket ért el, tehát a külföldi és a magyar egyaránt egymást kiegészítve jelentek meg. Nagy változást hozott a magyar 2. hadsereg frontra való kics csoportosítása. Ugyanis ettől kezdve a magyar szerepvállalás került jelentős mértékben előtérbe. A csúcspontot az év végére érte el, majd az 1943-as év elejére drasztikus módon visszaesett a megjelenések száma. Az év hátralévő részében és még 1944-ben is egy fokozatos növekedés figyelhető meg, mely az ország háborús fenyegetettségének, a frontok közelségének és a német megszállásnak tudható be. Ezzel együtt

¹⁵¹⁷ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

a külföldi fegyveres erő reprezentálására egyre inkább csökkent. Ez annak a következménye, hogy az ország területén fegyveres küzdelem folyt, így nem lehetett jelentősége annak, hogy a többi ország fegyveres erőjét önállóan ábrázolják.

A következőkben az kerül megvizsgálásra, hogy mennyiben volt militáns a filmhíradó. Tehát a tisztán katonai hírek mekkora részét tették ki a teljes filmhíradó időmennyiségéhez képest. A 98. ábra¹⁵¹⁸ ezt az évekre bontott tendenciát lehet nyomon követni.

94. ábra a katonai hírek időaránya a teljes filmhíradó időéhez képest

Itt is megfigyelhető, hogy 1937-ig különösebben nem volt jelentős a katonai reprezentáció mértéke. Egyáltalán nem lehet azt megállapítani, hogy a közönségének kognitív térképébe jelentős mértékben építették volna be a militáns világgépet. Annyi szabályosság van ebben az időszakban, hogy a Magyar Híradó időszakában inkább a magyar haderő, míg a Magyar Világhíradó időszakában a többi nemzet hadereje volt inkább előtérbe helyezve. Az emelkedés 1938-ban kezdődött, ami abban nyilvánult meg, hogy a teljes évre vetítve a híryanag 17,1%-ban már a katonák voltak a főszereplők. Az emelkedés a háborús években érte el a maximumát. Átlagosan azt lehet mondani, hogy a filmhíradó negyedében a fegyveres erő volt a főszereplő. A legnagyobb értéket 1942-ben érték el, amikor a híradó 38,3%-ban a katonák voltak ábrázolva. Az 1943-as visszaesés itt is megfigyelhető, de nem olyan szignifikánsan, mint a hírek darabszám szerinti vizsgálata idején. Ebben az esetben egyharmadával csökkent az érték, míg a darabszám szerinti vizsgálat ugyanez a csökkenés erőteljesebben figyelhető meg. Tehát ténylegesen kevesebb hír foglalkozott a háborúval, bár azok időtartama valamivel hosszabb volt. Az is egyértelműen látszik, hogy a német megszállást követően ez a csökkenés egyáltalán

¹⁵¹⁸ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

nem folytatódott, hanem ismét növekedések indultak, és csaknem elérte az 1942-es szintet, a maga 34,2%-ával. Ezáltal a közönség világgépét a katonai lét felé befolyásolva, éppen annyira, mint azt az 1942-es év végefelé tették, amikor még nem volt megszállva az ország.

A filmhíradó militáns jellege annak függvényében mondható ki, hogy a békeidőszakhoz képest a háború és az azt megelőző évhez képest a növekedés számottevő volt-e. Gyakorlatilag a többszörösére nőtt a fegyveres erő reprezentációjának a száma, ezzel helyezve őket a leggyakoribb témák közé. Viszont annak eldöntésére, hogy ez mennyire volt a világ gyakorlatától eltérő és mennyiben volt tipikus vagy atipikus, azt csak akkor lehet megállapítani, ha hasonló vizsgálat más filmhíradók vonatkozásában is elvégzésre kerül.

6.6. Részösszefoglalás

Az audiovizuális forrás tanúsága szerint a Horthy-korszakban a forma- és egyenruhák viselése egy szokványos viselet volt az utcákon, főleg a közérdeklődésre számon tartott események alkalmával. Minél nívósabb volt egy esemény, annál prominensebb személyek vettek részt rajta. Ez összefüggött a társadalmi terek kihasználásával, a lakosság gyülekezésével és az ünnepség díszességét emelő egyenruhások megjelenésével. A helyőrségi alakulat parancsnoki vagy törzstisztjeinek díszöltözetben történő megjelenése megszokott jelenség volt, illetve a nagyobb előljáróság megjelenése magával vonzotta a díszalegység kivonulását is a rendezvényre.

A különböző társadalmi szervezetek forma- és egyenruházatán kívül a csoporttagok egyöntetű, szabályozott megnyilvánulási formák szerint jelentek meg az eseményen. Az egységes mozdulatsorok gyakorlatot igényeltek, tehát a reprezentatív megjelenésükhöz fel kellett készülnie a szervezetnek. Ez a megnyilvánulási forma mára a haderőre, a különböző táncsoportokra és fúvószenekarokra jellemző; a Horthy-korban sokkal általánosabb volt.

A felvonulások alkalmával a szervezetek alakzatban közlekedtek, mely alkalmával a rendezvény előljárósága előtt a fegyveres szervekre és szervezetekre jellemző tiszteletadást mutattak ki. Ez nemcsak a leventékre vagy a cserkészekre értendő, hanem a sportolókra, az egyetemistákra, az ifjúsági és nemzeti önszerveződésekre, vagy akár a munkásszervezetekre. Ezt a fajta rendezettséget emelte mind magasabb és magasabb szintre az olasz és német állami adminisztráció.

A Horthy-korszakban a társadalmat alkotó katonák alakzatjával a civilekkel elsősorban az ünnepi rendezvényeken találkozhattak, ezek közt lehettek az emlékhely-felavatások vagy koszorúzások. Ugyanakkor egyénileg számos más helyen és helyzetben is felbukkanhattak,

akár magánrendezvényeken akár sporteseményen, vagy csak az utcán sétálva. A hazai militáns reprezentációk jelentős számban történő megemelkedése a területgyarapodásokhoz köthető, a külföldiek pedig nem függenek össze az olasz fasizmus vagy német náciizmus hatalomra jutásával, hanem a revíziós támogatás elnyerésével. A háború kitörésével az látszik, hogy a katonák társadalmi szerepvállalásának a reprezentációja nem csökkent, viszont a tisztán katonai hírek mértéke nemcsak elérte, hanem néhol meg is haladta a társadalmi. Viszont a militáns kép megállapításához érdemes lenne összehasonlító elemzést folytatni más állam audiovizuális médiatermékeivel.

Már a német megszállás idején mutatott háborús képek kapcsán érdekes jelenségre lehet figyelmes a néző. Bár az egyes filmhírek a sikerekről számoltak be, azok összefüggésében való értelmezése mégis egy valóságképet jelenít meg. Ugyanis a front közeledése kitűnt a filmhírekből, majd a használt szókészlet terminusaiban is a Vörös Hadsereg tömegtámadást használt. Rendszeresen beszámoltak az országot érő bombázásokról, amelyek szintén nem a győzelem ígéretével kecsegtettek.

A haderő képének ábrázolásáról elmondható, hogy a felkészülés reprezentálására a többi ország esetében az alkalmazást megelőzően került sor, míg a magyar honvédelem esetében az ellenkező volt a helyzet. Éppen akkor került nagyobb hangsúly a felkészülés megjelenítésére, amikor már alkalmazni kellett a fegyveres erőt. A lakosság figyelmét viszont akkor hívták fel a felkészülésre, amikor az ország már hadszíntérre változott. Ezzel függ össze a társadalom mobilizálása, melyre elsősorban szintén ekkor került sor leginkább.

A honvédelem ügyének népszerűsítése kapcsán megállapítható, hogy a levonték reprezentációjában leginkább a sport, a vallás és a nemzeti nevelés dominált a filmhíradóban. A levonték jelenléte a Horthy-korszakban egy mindennapos és megszokott látvány lehetett, részét képezték az ünnepségeknek és a különböző társadalmi rendezvényeknek. A honvédelmi munka tárgykörébe tartozó munkaszolgálat és ipari termelés is a háborúval nyert reprezentációt. A légoltalmi kötelezettség és feladatok közvetlenül, akár napi szinten is érintették a civil lakosságot, ebből kifolyólag számos közvetítés látható a témában. Ebben törekedtek arra, hogy már a fegyveres konfliktus előtt felkészítsék a lakosságot. A hazai példák mellett erre külföldieket is terjesztettek. A honvédelem és a társadalom reprezentációi kapcsán nem szabad elmenni az mellett, hogy megjelenítsük a vöröskereszt szervezetét, mely aktívan kivette a részét a sebesült katonák ellátásában, illetve azokat a természeti katasztrófákat, melyekben katonák közreműködtek a segítségnyújtásban. Előbbi alapvetően a háborúhoz, míg utóbbi bármely időszakhoz is köthető.

Összegzőként elmondható, hogy a hazai közönség a fegyveres erő kapcsán leginkább annak az ünnepségeken való részvételéről ismerhette meg. Legalábbis ez volt a leggyakoribb

kép, melyet a haderőről reprezentáltak. Viszont a komolyabb háborús felkészítésről nem beszélhetünk a filmhíradóban. Ami nem meglepetés, ugyanis a filmhíradó alapvető funkciója a tájékoztatás volt, melynek ugyan volt cselekvésmintát közvetítő szerepe is. Az elhallgatást rendszerint használták, de összefüggésében már nem törekedtek a megtévesztésre. Talán tűnhet úgy, hogy a társadalom háborúra való felkészítésében nem vállalt kellően nagy szerepet a filmhíradó. Ami igaz is, viszont azt le kell szögeznünk, hogy az ország nem rendelkezett akkora katonai potenciállal, hogy a katonai erejével érdemben bele tudott volna szólni a sorsába, akármekkora mobilizálásra is törekedtek volna a MFI munkatársai.

7. A dolgozat összefoglalása

Az audiovizuális mozgóképes források feltárásának nincs nagy szakirodalma Magyarországon. A külföldi média által közvetített valóságlenyomat hazai vizsgálatának pedig még kevesebb. Mindkét területen előrelépést tett a dolgozat.

Az audiovizuális forráscsoport némileg a perifériáján van a múlt kutatásnak. Pedig ezeket a termékeket előállító intézmények a 20. század társadalmának nem pusztán részesei voltak, hanem egyúttal alakítói is. Az idő előrehaladtával pedig az embereknek egyre jobban beépül a mindennapjaiba. Ezekből kifolyólag a jövő kutatói számára az audiovizuális források feltárása nélkül már nem lesz megérthető a mi jelenünk. A dolgozat abban is előrelépést jelent, hogy az audiovizuális források feldolgozásához különböző módszereket alkalmazott. Ezzel példát mutatva a következő historikusoknak.

7.1. Főbb eredmények összegzése

Az audiovizuális médiaforrás leírása és azok kutatási módszertana

Az audiovizuális médiaforrások a médiumok által előállított források közé sorolhatók. Jelen értelmezésben a médiumtevékenység minden olyan cselekmény, mely információt közvetít a szubjektum részére, olyan helyekről, eseményekről, jelenségekről vagy történésekről, melyekről a szubjektum saját érzékszerveivel közvetlenül nem képes tapasztalatot szerezni. A médiumok termékeket állítanak elő, melyeket a rájuk jellemző csatornán keresztül juttatnak el a közönségük részére. Ezeket az információkat a közönség soraiban lévő szubjektumok a saját világmépük szerint dolgozzák fel, mely nem feltétlenül lesz a készítőik szándéka szerint.

A társadalom tagjai a világról alkotott ismereteiket nem pusztán a saját tapasztalatszerzésükből építik fel, hanem a médiumok tartalmaiból is építkeznek. A média hatásának ereje nem elhanyagolható, sőt bizonyos helyzetekben döntéseket és életeteket befolyásolnak, más helyzetekben pedig még a rövidtávú memóriában sem kerül tárolásra a közvetített információ.

Az audiovizuális forrás egy médiaeseményt dekontextualizált, majd a közönség előtt rekontextualizál egy mozgókép hordozására alkalmas tranzaktív kommunikációs csatornán keresztül. Ezzel konstruálva egy létező valóságot, ami hol kisebb, hol nagyobb mértékben kapcsolódik a primer valóságstruktúra megismerhetetlen összességéhez. A médiatartalom

bizonyos információi pedig a szubjektumban bizonyos mértékű alternatív tapasztalatot alkotva építi az alany kognitív világképét.

A médiatartalmak egyszerre alkotói és alakítói is a saját valóságstruktúrájuknak, ami pedig része a társadalom összességének. Tartalma szellemi produktum, így tanulmányozása a gondolatvilág képeinek megismeréséhez járul hozzá, ahhoz a világképhez, mely a kognitív történelem alkotója. Tartalma nem független a valóságtól, tehát az ablak effektusa a térben és időben is kapcsolódik a közönség kulturális és kognitív ismereteihez. A közönségben ez adja a hitelesség tudatát. Tehát olyat közvetít a média, ami elhihető, elfogadható, megismerhető, olyan sablonokkal, pedagógiai módszerekkel, hogy az adoptálható legyen a tömeg valamekkora – akár a lehető legnagyobb – részének.

A fenitek alapján az egyes médium által felvázolt világképre egyértelműen tudunk következtetni. Ezen túlmenően a tömegben létező nézők egyes – hasonló karakterisztikájú – csoportjainak az értelmezéseire is következtethetünk, melynek kontrollforrása a csoport egyes tagjának egodokumentumában keresendő.

W. J. Mitchell képfogalmát használva az audiovizuális forrásoknál azt mondhatjuk, hogy az első a kép (pictures), amely azt a virtuális, anyagi és szimbolikus egységet jelenti, mely látható. A második a kép (image), mely az előző fogalom virtuális részéből ered, és azt jelenti, hogy a látott vizualitás mi helyett áll a valóságban. Ez függ össze a korábban említett, de- és rekontextualizációs médiatulajdonsággal. Ezért folyamatosan fel kell tenni a következő kérdéseket: „Mi az, amit ábrázolni akar a kép (pictures)?”, majd „Mi az, a jelentés, amit megvalósít a kép (image)?”.

A második eszköz a kognitív világkép fogalma, mely igazából egy mentális téralkotó. Ez a fajta kép nem kézzel fogható, hanem egy olyan percepció, mely egyaránt állhat vizuális, audio, textuális vagy éppen emocionális elemekből. Lényegében olyan absztrakciók, melyek segítenek eligazodni a környezetben. Ez persze rajzban vagy írásban is kifejezhető, és megadja, hogy egy intézmény vagy egy szubjektum hova helyezi el magát másokhoz viszonyítva a térben, illetve minden – általa létezőnek vélt – tényezőt is megad saját magához viszonyítva.

A következő módszer (megközelítés) a mozgókép látványvilágának kompozíciójából indult ki. A reprezentációs témát valamilyen kompozíciós elv szerint veszik fel a három tér és egy idő dimenziós valóságban, mely az idő függvényében egy kétdimenziós sík felületű képet eredményez a vásznon. A kompozíciós elemzés kezdetét a kamera fókuszpontjának megkeresésével kell kezdeni. Ez nem minden esetben van a kép középpontjában, illetve nem feltétlenül egy egyhelyben álló alakra vagy tárgyra kell gondolni. Másodsorban a képet a fókusból kifelé haladva kell megfigyelni a háttérrel, egészen a határokig.

A felvett valóság mellett annak rögzítését, illetve a rögzítési helyét is fel kell mérni. Még hozzá egy-egy felvételen a kamera különböző perspektívákból rögzítheti a cselekményt, akár belehelyezkedve a történetekbe. Mivel a fő téma megrendezetségből is készülhet, ezért ez a módszer rá tud mutatni a háttérben történt cselekményekre is, melyek sokszor többet is el tudnak árulni, mint maga a fő cselekmény.

Az audiovizuális források számtalan témát dolgoztak/dolgoznak fel, így vizsgálatuk is sokszínű lehet. A dolgozat szinte teljes egészében kvantitatív tartalomelemzést használt a forrásból kinyert információk beazonosítására és leírására. A tartalomelemzés, mint módszer alkalmazható a történeti kontextusaira vonatkozó tudományos igényű és faktuális kutatások alátámasztására.

Természetesen a fentiekén kívül vannak más módszertani megközelítések is, illetve reményim szerint a jövőben minél több alkalmazásra kerül.

A Magyar Filmiroda Rt. és a filmhírek terjesztése

A dolgozatban a levéltári források feltárára került a filmhíradó terjesztésének lehetőségei és korlátjai. Ezáltal kijelenthető, hogy a Magyar Filmiroda Rt. soha nem volt képes az ország teljes területére aktualitásokat eljuttatni. Pedig az aktualitás a brit piaci kereskedelem elvárásainak is éppen annyira fontos részét képezte, mint a Harmadik Birodalom propagandagépezetének. Az MFI-nek erre nem volt elegendő erőforrása. Így a korszakban, mint kiegészítő médium jelent meg a társadalomban, ezáltal inkább a többi médiaforrást tartalmát erősítette meg. Viszont olyan tartalommal, amely újdonságával és élményszerűségével monopolhelyzetben volt.

Az MFI, mint intézmény állami támogatással kezdte meg működését. A későbbiekben a tőkeemelések és a részvényvásárlások következtében az állami részesedés csökkent. Viszont a materiális történeti felfogáson túl a kognitív értelmezés szerint az MFI soha nem volt a politikától független médiatermék-szolgáltató. Bár az MFI vezetői, köztük Kozma Miklós is függetlennek tartotta magát, ami a saját történeti szerepfelfogásában mindenképpen igaznak tekinthető. Viszont az MFI már nem volt az, ugyanis a szervezet vezetésében és irányításában szerepet betöltők mind kormányzóhoz közeli politikai körökből kerültek ki. Levelezésükből és reakcióikból is a tekintélyelvűség, a keresztény konzervatív értékek, a revízió támogatása tükröződik, mely beleillik a Horthy-korszak egészébe. Tehát, bár az állami tulajdonhányad csökkent, az intézményt működtetők kognitív fékek és korlátok eredendően nem engedtek meg semmilyen kitekintést, így a lojális működésükhöz komolyabb külső politikai cenzúra sem volt szükség.

A brit kollégáikhoz képest nem kényszerültek arra, hogy keressék a nézői igényeket. Ugyanis a moziknak az állam rendelte el a kötött áron való felvásárlást. A levéltári forrásokból az is kiderült, hogy kötelező vetítés előtt egyharmadnyi mozi vette meg önként a filmhíradókat. A hangos filmhíradóra történő átállásnál is kulcskérdés volt, hogy önköltségi áron továbbra is kötelező jelleggel vegyék meg a filmhíradókat. Így azok a mozik, akik játékfilmeket akartak vetíteni, kalkulálni kellett a filmhíradók bérlésével. Így nehéz azt megállapítani, hogy mennyire volt jó termék a magyar filmhíradó. Pedig több száz külföldi – főleg brit és olasz – filmhír megtekintése után a kutató sem lát minőségi különbséget köztük. Sőt, az angol narrációban több pontatlanság fedezhető fel, mint a magyarban. Az viszont bizonyos, hogy a brit stúdióknak figyelembe kellett venni a nézők igényeket a tartalomgyártásnál, mert különben a mozik nem vették volna meg a híreket. Ezzel szemben az MFI a vélt és valós állami igényeknek szentelte a híreit. Másként megfogalmazva, az egyes események feltételes hírértékét az MFI-nek az állam perspektívájából kellett néznie, míg a brit hírszolgáltatóknak a nagyközönség szemüvegén keresztül.

A Horthy-korszak filmhíradókészítésének korszakai

A Horthy-korszak filmhíradóit alapvetően három nagyobb időszakra lehet felosztani. Viszont ez nem általános, tehát az egyes országoknál lehetnek és vannak is kisebb eltérések. Ilyen például a Szovjetunió, vagy éppen Olaszország esete. Viszont általánosságban az a meghatározó, hogy az első és második időszak közti határt a Magyar Híradó és a Magyar Világhíradó közti váltás jelentette. Pontosabban a korszakváltás eredője, a német cserekapcsolatok létrejötte, amivel kitágult a világ az MFI előtt. A második és a harmadik időszak közti átmenet a világháború kitöréséhez lehet kötni, illetve azon belül is a cserekapcsolati lehetőségek beszűkülése volt az indikátor tényező.

Az első korszakban a hazai hírek domináltak, a másodikban a cserekapcsolatokból származó külföldi hírek kerültek túlsúlyba, a harmadikban pedig a hazai hírek tértek vissza azzal a különbséggel, hogy az MFI-től bevonultatott és külföldön dolgozó haditudósítók számos hadi filmhírt forgattak.

A fenti három korszakot a reprezentációs orientációk szerint további nyolc kisebb szakaszra lehet bontani, amiknek megvannak a maga jellemző fókusza és képe.

Az első szakasz a megalakulástól az olasz cserekapcsolat megkötéséig terjedt. Ekkor jellemzően az **osztrák nosztalgia politikai** képei voltak a filmhíradó fókuszában. E mellett kiemelt helyet foglalt el a nyugati demokráciák és az óceánon túli globális hatalom, az Egyesült Államok megjelenése a filmhíradóban. Szintén fontos volt még a sportdiplomácia nyitottsága a

külföld iránt, akár a kisantant országokból Csehszlovákia kapcsán is. A nyugatiak tekintetében a francia kultúra és az angol birodalom tekintélye jelent meg a fókuszban.

A második szakasz az olasz cserekapcsolat megkötésétől a világhíradóra történő átállásig terjedt. Ebben a legfontosabb ábrázolási motívum az **olaszbarát** kép volt. Őket lemaradva követték a német és amerikai reprezentációk. Utóbbiról továbbra is a modernség és a sztárság képeit reprezentálták.

A harmadik szakasz a világhíradóra történő átállás utáni első két évre tekinthető. Ekkor a német hírek reprezentációs dominanciába kerültek, és ezzel a **német politika** is belekerült a hazai nézők kognitív terébe. Utánuk azonban a nyugati demokráciák következtek, viszonylagos háttérbe szorítva az olasz barát fasiszta képét.

A negyedik időszak a párizsi békeszerződések bomlását idéző német politika kezdetétől lehet számolni a világháború kitöréséig. Benne a **német-osztrák-olasz tengely** került összpontosuló reprezentációs fókusszal. A revíziós támogatásának növekvő esélye és részeinek megvalósulása háttérbe szorította a nyugati hatalmakat és az Egyesült Államokat. Az ábrázolt képek közt a német politikai élet, tudomány és sport mellet az olasz fasizmus és sport képei domináltak.

Az ötödik időszak a világháború kitörése és a magyar hadba lépés közzé tehető. Ekkor a **német-olasz elköteleződés** képei láthatók a filmhíradóban, kizárva a nyugati hatalmakat. A furcsa háború idején még néhány hírt elkaphatott a szemfüles néző arról, hogy a francia hadsereg is készülődik, de ez gyorsan eltűnt a nyugati hadjárattal. Ebben az időszakban a fő motívum az, hogy a németek, az olaszok és kisebb részben a finnek harcoltak valakikkel. Viszont az ellenség megjelenítésében negatív hangvételt csak a finnek ellen küzdő Szovjetuniónál kezdtek használni.

A hatodik időszak a háborúba való belépéstől a doni vereség képének megjelenéséig tartott. Ebben a német-olasz orientáció mellett, a finneknél bevezetett **bolsevista ellenségkép** terjedése jellemezte a filmhíradókat. Ez már csak azért is számított új elemnek, mert a filmhíradó ritkán ábrázolt negatív képet a témáiban érintettekről. Ezek mellett feltűntek a semleges országok reprezentációi is.

A hetedik időszak a 2. hadsereg elvesztésével és Magyarország hadszínterré válásáig terjedt. Az újabb tájékoztatáspolitikai fordulatot eredményező 1942/43-as téli tengelyvereségek hozták el, melynek egyik epizódja volt a Don-kanyarban megsemmisült 2. magyar hadsereg is. Ebben az időszakban is a **bolsevista ellenségkép** volt az uralkodó, mely mellett a **semleges országokról** megjelenő háborúmentes és békés képek voltak az irányadók. Csak ezek után jöttek a német és a még ettől is kevesebb olasz reprezentációk, a kiugrásukat követően szinte

eltűntek a filmhíradóból. Ez nem jelent elhatárolódást a német féltől, csak egy jelentősebb mérséklődést a médiaszíntéren.

A nyolcadik és egyben utolsó szakasz Magyarország hadműveleti területté válásával kezdődött és az utolsó elkészült filmhíradóig tartott. Itt fontos leszögeznünk, hogy a változást nem a német megszállás hozta el. Némileg kisarkítva a filmhíradóban a német megszállás nem történt meg. Ez felvet egy olyan kérdést, hogy egyébként a társadalom nagy része érzékelt-e valamit a német megszállás végrehajtásából? Viszont, ahogy közeledett az ország fővárosa felé a front, úgy drasztikusan szűkültek a külföldről szóló hírek, és egyre inkább már az országra törő **bolsevista ellenségkép** jelent meg, mely mellett ismét megjelent a **német szövetséges** képe. Jellemző motívum volt az áldozatkészség és az arra való felhívás ábrázolása. Utóbbit a nyilas hatalomátvétel egy direktebb reprezentációs motívumokkal ábrázolta. Az is kijelenthető, hogy az Egyesült Államok csak ebben az időszakban jelentek meg ellenségként.

A fenti időszak átmeneteit egy-egy tájékoztatáspolitikai változásnak lehet tekinteni. Ezek belső motivációja – az utolsó – kivételével a revízió racionalitásának követése. Az utolsóban pedig ennek az irracionalitása, valamint az a kognitív fék és korlát, amelyben a Szovjetunióval, mint a bolsevista ellenséggel nem lehetett békét kötni. Ahhoz, hogy bármelyik változást fordulatnak lehessen tekinteni további kutatásként meg kellene vizsgálni a világháború utáni időszak reprezentációt és azok függvényében meghatározni, hogy volt-e a Horthy-korszakban tájékoztatáspolitikai fordulat vagy sem.

A filmhíradó reprezentációja nem követte az európai (vagy a világ) külpolitikai változásait. Csak akkor váltott reprezentációs fókuszot, amikor azok a saját érdekük szerint alakultak. Pontosabban, olyan változások történtek, melyekről úgy vélekedtek, hogy azok Budapest célját szolgálják. Kommunikációjukban viszont az a sajátos propaganda jelenség figyelhető meg, melyben a függetlenség nimbusza vegyült a politikai kiszolgálásával. Rendre elhagytak olyan európai történeteket, melyekkel támogatni lehetett volna a szélsőjobboldal terjedését. Még a zsidók elleni atrocitások is mindössze három filmhírben jelentek meg, ahhoz képest, hogy az állam tömegeket deportált. Ugyanakkor a békekeresés irányába történő propagálásban is megelégedtek a svéd állatkert barátságos híreinek előtérbe helyezésével. Ez persze azzal járt, hogy egyik irányt sem szolgálta ki igazán. Kicsit olyan, mint Horthy Miklós kiugrási proklamációja, amibe nehéz belehallani, hogy mostantól hadban áll az ország a németekkel.

Összességében a tájékoztatáspolitikai változások inkább tendenciájukban figyelhetők meg, és máshoz viszonyított arányaikban fedezhetők fel, mint konkrét, a korszakban használt szózatokban vagy memorandumokban.

Magyar filmhíradók és a globalizáció

A globalizáció negyedik szakaszában¹⁵¹⁹ megjelenő globális kommunikációs csatornák eredményeként egy magyarországi kis településre is rendszeresen eljutott egy másik kontinensről származó filmhír, amire korábban még soha nem volt példa. Egyértelműen kimutatható, hogy ez a kommunikációs csatorna a meghatározó országok tekintetében kiemelten ment végbe. Az Európán kívüli világból leginkább az Amerikai Egyesült Államok tekintetében figyelhető meg ilyen reprezentációs fókuszcentrum. Az is a magyarországi amerikanizmus térhódításának bizonyítéka, hogy számos amerikai településhez nem kell hozzámondani a szerkesztőknek, hogy ez Amerikában van, mivel feltételezték, hogy a közönség ezen háttérinformáció nélkül is be tudta azonosítani az eseményeket. Jó módszertani eljárás azt gyűjteni, hogy az egyes reprezentációkban mihez nem kellett jelzőként hozzákötni egy-egy helyhatározót. Ezt a médiumok szerkesztői csak azért tehették meg, mert közismertnek tekintették a helyet. Ez a kognitív történetírásnak egyik használható eszköze lehet. Például a V. György névéhez hozzátették, hogy „angol király”, viszont Rooseveltnél nem mindig tették hozzá, hogy az Egyesült Államok elnöke. Ennek köszönhető, hogy az 1920-1930-as években az átlag magyar nézőnek már nem kellett bemutatni Hollywood, Chicago, New York vagy Los Angeles városát, anélkül is tudta hova tenni a kognitív térképén. Mindezt annak ellenére, hogy Budapest és Washington közel sem állt közös külpolitikai érdekközösségben, vagy ideológiában, vagy gazdasági szinten. Megállapítható, hogy kulturális értelemben az Egyesült Államok a legkevésbé sem izolálódott a két világháború között.

A globális hatások nem pusztán a diplomáciai aktivitással mérhető, hanem sok más területen is, mint a kultúra, sport, gazdaság vagy a tudomány. Ily módon a filmhíradóban ez a hatások is tetten érhető, melyből kiderült, hogy a meghatározó országok bizonyíthatóan rendelkeztek ilyennel. Természetesen a reprezentációkat lekorlátozhatja a cserekapcsolat. Viszont nehezen elképzelhető olyan globalizációra befolyást gyakorló országról beszélni, mely nem rendelkezett audiovizuális intézményi kultúrával és ne akart volna a „globális világfalu” irányába információt terjeszteni. Tehát a tapasztalati horizont elsősorban azokra az országokra terjedhetett ki, akikkel az MFI kapcsolatba akart lépni. Ebből az a megállapítás adódik, hogy az MFI a Szovjetunióval nem kereste a kapcsolatot, ezáltal kizárva a hazai közönség elől a

¹⁵¹⁹ 1. szakasz (kb. 1500 – kb. 1750): földrajzi felfedezések, kontinenseken átívelő kereskedelmi hálózatok;

2. szakasz (kb. 1750 – kb. 1880): ipari és technológiai forradalom;

3. szakasz (kb. 1880–1914): közlekedési és hírközlési innovációk;

4. szakasz (1914-1945): Nemzetek Szövetsége, Európától az USA átvette a vezető szerepet, a konfliktusok is világméretűvé váltak;

5. szakasz: (1945 – kb. 1980): amerikanizáció és szovjetizáció felerősödése, olcsóbbá vált a kereskedelem és a távközlés;

6. szakasz: (kb. 1980 – napjainkig): digitális kommunikáció és internet, migráció és Kína világgazdasági nyitása
In: Tomka (2023), 1228-1229.

tájékozódás ezen színterét. Pedig globális hatásfoka minden bizonnyal volt, melyre jó példa az, hogy politikai ideológiája számos országba eljutott a világon.

Az európai országoknak is volt globális hatásuk, főleg az Egyesült Királyságnak és Franciaországnak. Ennek megfelelően jelentős számban fordultak elő a magyar filmhíradóban, azzal együtt is, hogy egészen eltérő érdekmezőkben léteztek. Hozzájuk képest Németország és Olaszország is rendelkezett globális hatással, viszont az ő esetükben ez párosult a viszonylagos közelséggel, ami magával hozta a gazdasági lehetőségek szélesebb tárházát, mindamellett hasonló jobboldali gondolkodással is párosult. Ezekből kifolyólag lehetett kimagasló reprezentációs értékük, ami éveken keresztül reprezentációs dominanciával is párosult.

Egyre közelebb érve az ország trianoni határaihoz, eljutunk Ausztriához, melynek kevés globális hatása lehetett, viszont a többi – kis antant országból álló – szomszédhoz képest az egyetlen „baráti” kapcsolat lehetett. Valamint a monarchiából számtalan formális és informális kapcsolat is átöröklődött, ehhez köthető a későbbiekben egy jobboldali nemzeti politikai ideológia, ami szintén kedvezett a magas reprezentációs értékeknek.

Jellemző motívumok, melyek hozzájárultak a világképhez

A vizsgált korszakból fennmaradt filmhíreket számos témakörbe lehet csoportosítani. Itt csak összegző jelleggel mutatom be a fontosabb csoportokat.

A kultúrával foglalkozó hírek tekintetében az antropológiai érdekességeken túl a kulturális szokás átvételét támogató népszerűsítések is megjelentek. A természet kapcsán a katasztrófák és/vagy a látványosságok voltak előtérben. A tudomány tekintetében a modernséget szimbolizálta, a különböző technikai újítások és rekordok motívumainak segítségével. A gazdaság fejlettségére a luxus, a modernség, a jólét, a nagy beruházások motívumai hívták fel a nézők figyelmét. A sport a korszakban a béke képe (image) helyett állt. A sportba belefért a színesbőrű olimpikon megjelenítése az 1936-os olimpián, vagy a revíziós gondolatok közepette egy Újpest FC – Sparta Praha labdarúgó mérkőzés. A tabloid hírek a lakosság szórakoztatására szolgáló politikamentes bulvárhírek voltak, melyek hozzájárultak a közönség politikai felkészületlenségéhez. Ezzel szemben a politikai hírek fejlesztik a közönség ilyen irányú tudását, viszont a jobboldali ideológiákon kívül a többi kevesebb reprezentációt kapott, így a nemzeti konzervatív és keresztény gondolatok kerülhettek inkább előtérbe. A korszakban megvívott világháború okán külön kell a honvédelemről és a fegyveres erő képeiről beszélni. Ezek jellemző motívumai az ünnepi sorakozók, a légtalmai képek, a tüzérségi lövészetek, a páncélosok és az alakzatban menetelő gyalogság voltak.

Ha az ábrázolásokat országok szerint nézzük, akkor Németországot a politikai és fegyveres erő, Olaszországot a fasiszta barát, Franciaországot a kulturális szokások, az Egyesült

Államokat a modernség, az Egyesült Királyságot a brit birodalom, Ausztriát a nosztalgia politika, a Szovjetuniót pedig a bolsevista ellenségkép motívumai jellemezték a leginkább.

A kisebb reprezentációs értékkel bíró országokhoz is hozzákötünk egy-egy jellemző képet, akkor azok a következők lehetnek. Lengyelország az a baráti ország, a közös múlt és történelem sorközösségbe köt össze. Svédország a béke szigete Európában, amit a számos sport-, művészeti- és tabloid hír közvetít. Románia, bitorolja az elcsatolt Erdélyt. Svájc hegyvidéki terület, ami egyben a nemzetközi diplomácia központja. Csehszlovákia soknemzetiségű ország, ami nyitott a sportkapcsolatokra. Jugoszláviával a parázs hangulat a királygyilkosság és az elcsatolt területek kapcsán fogalmazódott meg, máskor pedig békés hírek közt az ortodox vallást emelték ki. Spanyolország leginkább Francisco Franco tábornok révén került be a hírekbe. Finnország az észak testvérnép, aki a bolsevizmus ellen háborúzott. A többi ország már viszonylag kisebb reprezentációs értékkel bírt ahhoz, hogy a több témából egy-egy témakör ki tudjon emelkedni.

Magyarok a brit filmhíradóban

Magyarország az Egyesült Királyság mozinézőinek perspektívájából egy olyan ország, amit egy admirális vezet, és egy szép modern fővárossal rendelkezik. Megállapítható, hogy az Egyesült Királyság reprezentációiban Magyarországnak megvolt a helye. Az ország tele van agrár népességgel, akik hagyományaik szerint élik a mindennapjaikat. A magyar művészek és sportolók a világszínvonalat is eléri. A cigányzene és a magyar vonatkozású komolyzene méltán csendülhet fel a brit stúdiókban és bárhol máshol is a világban. Nevezetes magyar személyek többségét is ezen sportemberek és művészek teszik ki, míg a kormányzót nem számítva a politikai vezetők közül alig akad néhány a vásznon. Magyarország 1938-as elköteleződését reprezentálta a Horthy-Hitler találkozó. A látogatás bőven átlépte az a feltételezett értékhatárt, ami okán több stúdiócsoporthoz is filmhírt eredményezzen, amire hasonló példa nem akadt a vizsgált időszakban. Magyarország háborús részvétele sem került publikálásra, ami az ország elhelyezkedésének, alacsony katonai potenciáljának és szerepvállalásának az együttes következménye.

A Magyarországon „békés” területgyarapodások a brit nézők szempontjából nem is voltak békések. Kivéve a soproni területváltozást, ahol a brit csapatok is részt vettek a népszavazás utáni katonai parádén. Az első bécsi döntésnél a reprezentációk viszont közös német magyar fellépést mutattak csehszlovákokkal szemben. A Román Királysággal esetében meg a területi változás már nem érte el azt az értékszintet, hogy beszéljenek róla, a jugoszláviai pedig egy nyílt katonai akció volt, amiért az angol hadüzenetnek már nem volt jelentősége, hiszen a brit nyilvánosság előtt a magyarok már 1938-tól közös katonai manővereket hajtottak végre a

németekkel. Ez is hozzájárul ahhoz a magyarázathoz, hogy miért nem lehetett esélye a magyar kormánynak bármely területi változást megtartására a második világháború végén.

Honvédelemmel kapcsolatos hazai viselkedési normák reprezentálása

Az audiovizuális forrás tanúsága szerint a Horthy-korszakban a közösségi terek használatának a megépült – vagy a korszakban átépített/épített – nyílt szoborral/szobrokkal vagy zászlóval díszített tér adott helyet a reprezentatív jellegű állami és nemzeti ünnepségeknek és megemlékezéseknek. Ezek közt a legfontosabb a Hősök tere volt Budapesten. A rendezvényeken kevés kivételtől eltekintve – ezek is a külföldi delegációk koszorúzásai voltak – nagyobb tömeg volt jelen. Az ünnepségek legfontosabb jelenetei közt volt a beszéd, avatás mozzanata, zászlófelvonás, koszorúzás és a díszmenettel egybekötött tiszteletadás. A rendezvény – állami volta esetén – annál impozánsabb, minél nagyobb méltóság volt a rendezvény előljárója, vagy minél magasabb pozíciójú személy tartotta a beszédet, vagy minél nagyobb katonai kötelék jelent meg a díszelgési feladattal. Ez a három tényező összetartozott. Az ilyen ünnepeken a helyi előkelőségek megjelenése kötelezettség volt. Minél magasabb nivójú volt egy rendezvény, annál díszesebb viseletben igyekeztek megjelenni. Az egyének viselkedésükben pedig az ünnepi hangulat közepette is a tiszteletadás a rendezvény előljáróságának és a felavatott vagy megkoszorúzott emlékhelynek. A tömeg tagjai a tetszésüket virágokkal és „éljen” közfelkiáltással jelezték. A tömegben minden korosztály, nők és férfiak egyaránt megjelentek. Nem ritkán a hajadonok, nőtlenek, esetleg a gyerekek külön kis csoportot is alkottak.

A Horthy-korszakban nagy tömeget vonzottak a sportrendezvények, főleg a labdarúgás. A közönség fegyelmeztségét a nézőtér és a pálya közti kordon hiánya és a biztonsági személyzet hiánya jelentette. Az akkori szurkolók a tetszésüket a felállással, tapssal és ovációval, míg a nemtetszésüket morajban hallható zúgolódással fejezték ki. Öltözetükre a köznapi viselet volt a jellemző, kalappal és nyakkendővel. A „szurkolói mez” ekkor még nem jelent meg. A nézők között alapvetően férfiak és kevés nő fedezhető fel. A labdarúgás mellett szintén nagy tömeget vonzottak a technikai sportok, az atlétika vagy a lóverseny.

A tömegrendezvények sorolhatjuk a katonák elvonulásakor megrendezett búcsúztatásokat és a visszaérkezésükkor tett fogadásokat. Ezek helyszínei a katonák alakuló terei mellett a nyilvános terek, pályaudvarok lehettek. Központi elemeik a szónoklat mellett a díszelvonulás volt.

Szintén nagy tömeget vonzott az állami temetések alkalmával, melyeket az elhunyt személy rangjának megfelelően szerveztek. Jellemző motívumok között jelent meg a ravatal és a gyászmenet. A koporsót rendszerint fekete attilába öltözött személyek tették a fekete hintóra,

majd a lassú gyászmenet haladt a temető felé a kordont állók között. A gyászmenetben az egyenruhásoknál a legdíszesebb öltözet és civileknél a gyászviselet jelent meg.

Ide kell még sorolnunk a vásárokat, köztük is az árumintavásárt, a tenyészállatvásárt, vagy a budapesti nemzetközi vásárt. Ezek mindig nagy látványosságok és nagyszabású előkészületi munkákkal járó rendezvények voltak. A rendezvénynek nem voltak az előzőekben látott kötött formái. Az öltözetek is könnyebb viseletek voltak.

A rendezvényeken kívül a hétköznapiakban az egyes szervezetek tagjai az együvé tartozásuk kifejezésére egyen- vagy formaruhát viseltek. Ez egyben szolgálta a társadalmi rang kifejezését is. Ezek a személyek szervezetenként csoportokban jelentek meg az ünnepi rendezvényeken, ahol az együvé tartozást a szabályozott és egyöntetű megjelenésükben juttatták kifejezésre. Ha a rendezvény jellege ezt megengedte, akkor rendezett alakzatban felvonultak a rendezvény előjárósága előtt, akinek közösen fejezték ki a tiszteletüket. Ezek a tisztelegések nemcsak állami ünnepségen fordultak elő, hanem más társadalmi rendezvényeken is, például sporteseményen vagy országos találkozón.

A honvédelem megjelenése a Horthy-kori filmhíradóban nem korlátozódott a fegyveres erőre vagy a háború ábrázolására. Az ilyen tematikai körbe tartozó megjelenések közé lehet sorolni a hadiipari termelést, a honvédelmi munkaszolgálatot, a levante szervezetet, a légoltalmi kötelezettséget, a hadkötelezettséget, a katonai szolgálat reprezentatív megjelenését, a haditudósításokat, melyben a katonai alegységek az alaprendeltetésük szerint folytatnak tevékenységet, illetve az erre való felkészülést. Ezeken kívül még határtémának ide lehet sorolni a katasztrófavédelmi közreműködést, a háború egészségügyi biztosításában résztvevő vöröskereszteseket, de ide sorolható még a katonák számára tett adakozások, szeretetsomagok vagy előadások is. Közvetett módon, de még ide lehet sorolni azokat a civil rendezvényeket, amelyeket a honvédelem ügyének előre mozdítására szántak, vagy amelyeken szólaltak fel. A fent felsoroltak mindegyikére több-kevesebb példát lehet találni a filmhíradókban.

A Horthy-korszakban a hazai közönség a fegyveres erő kapcsán leginkább annak az ünnepségeken való részvételéről ismerhette meg. Legalábbis ez volt a leggyakoribb kép, melyet a haderőről reprezentáltak. Viszont a komolyabb háborús felkészítésről nem beszélhetünk a filmhíradóban. Ami nem meglepetés, ugyanis a filmhíradó alapvető funkciója a tájékoztatás volt, melynek ugyan volt cselekvésmintát közvetítő szerepe is. Az elhallgatást rendszerint használták, de összefüggésében már nem törekedtek a megtévesztésre. Talán tűnhet úgy az olvasónak, hogy a társadalom háborúra való felkészítésében nem vállalt kellően nagy szerepet a filmhíradó. Ami igaz is, viszont azt le kell szögeznünk, hogy az ország nem rendelkezett akkora katonai potenciállal, hogy a katonai erejével érdemben bele tudott volna szólni a sorsába, akármekkora mobilizálásra is törekedtek volna a MFI munkatársai.

7.2. További kutatási tervek és lehetőségek

Talán nincs olyan kutató, aki akár egyszer is kifogyna az ötletekből. Nincs ez másként velem sem. Az első kihívás egy olyan táblázat összeállítása, mely a jelenleg több különböző táblázatban meglévő adatokat egy komplex, a dolgozatban felvázolt archívum rekordjainak megfelelően tartalmazza. Egy akkora adatbázis méretét tekintve – a dolgozat leadásakor, a brit filmhíradók nélkül – 141 oszlopból és 7230 sorból áll.

Szintén érdekes lehet, ha legalább kísérleti jelleggel a vizsgálati időegységek rendjén változtatnám. A jelen dolgozatban ez rendszerint egy-egy adott tárgyévét takart. Ez annak tudható be, hogy az MFI is naptári évekre bontotta a működését. Mindössze néhány esetben alkalmaztam ettől eltérő negyedéves időintervallumot. Viszont nemcsak az időtartam változtatásával „játszhat” a kutató, hanem az időtartam eltolásával is, így például maradhat az egyéves ciklus, viszont az ne január 1-jén kezdődjön, hanem az év közepén vagy tetszőlegesen más időpontban. Vajon eredményez-e ez a változtatás más struktúrákat?

Szintén érdekes kérdést vett föl az, hogy az egyes hírek honnan kerültek a magyar mozikba, az egyes helyekről kik útján kerültek információk Budapestre. Ha tudjuk, hogy hol készült egy kép, az kin keresztül jutott el az MFI-hez, akkor, és azt nem egy, hanem az összes filmhírnél elkészítve, igazán izgalmas információs hálózatot lehetne képezni.

A terveim között szerepel egy térkép elkészítése, melyen rajta van az összes helyszín, ahol felvételt készítettek a Horthy-korszakban. Ezekből lehet tematikus és topográfiai térképet vagy ábrákat is készíteni. A kutatás során több helyszínt is sikerült beazonosítani, illetve ahova a kutatónak ideje, lehetősége engedi, személyesen is ellátogatni. A debreceni, nyíregyházi vagy berettyóújfalui helyszínek közelebb esnek, így azok bejárhatók, viszont hála a modern technikának, ma már a Google Maps is a segítségünkre van. Ilyen beazonosítás történt a 201. filmhíradóban,¹⁵²⁰

95. ábra A szarvasi forgatás egykor és ma.

¹⁵²⁰ mh-201-02

melyet az MFI Szarvason forgatott, az épület homlokzatáról egyértelműen beazonosítható a Google felvételeken. Viszont az is biztos, hogy nem mindent lehet ilyen pontosan beazonosítani. Ezek azok, amelyek nem rendelkeznek kontúrponttal, mint például egy gyakorlótéren felvett jelenet. Ilyen példa a 140. híradóban bemutatott hír, amelyben a jutasi bázison tartottak zászlószentelő ünnepséget.

96. ábra A jutasi gyakorlótér egykor és ma

Ezekben az esetekben egy viszonylagos koordinátát lehet megadni filmhírnél, mint például a jelen esetben egy piros körön belül történhetett a felvétel.

A jelen dolgozat tematikai körét a külkapcsolatok és a fegyveres erő adta, viszont a forrás további területekre is betekintést enged. A kutatás során feljegyzés formában összegyűjtésre került néhány gondolatébresztő címszó. A kultúra antropológia témakörében (bál, bulvár, divat, esküvő, felvonulás, hagyományok, integráció, hitélet gyakorlás, kirándulás, menekült, mutatványos, napi élet, népszokás, temetés, pihenés, pletyka, protokoll, szépségverseny, szórakozás, születésnap, ünnepség, jótekonyság, kabaré); állam és állami szervek (államfő, állami szervek, államszervezet, emlékpont, ideológia, jelképek, kormány, mentő, pártok, politikai berendezkedés, posta, rendőrség, haderő, társadalmi szervezetek, tűzoltóság, közadakozás); társadalmi csoportok (agrárius; arisztokrácia; bajnok; elit; hétköznapi emberek; hírességek; munkás; nép; paraszt; rasszok; személyek; tömeg; uralkodó); technológia (eljárás, hajózás, híradás, járművek, modern, műszaki konstrukciók, repülő, találmányok, vasút); gazdaság (állattenyésztés, áru, bányászat, élelmiszer, földművelés, globalizáció, kereskedelem, könnyű-nehéz ipar, szolgáltatás, luxus, pénzvilág, turizmus, üzletek, vásárok, befektetések); természet (botanika, zoológia, egészség, földtan, hidrológia, meteorológia, klíma, katasztrófa); művészet-alkotás (felcsendülő zenék, irodalom-szövegalkotás, dráma-színelőadás, tánc-mozgáskultúra; képzőművészet, szobrászat, építőművészet, iparművészet, film és fotóművészet, animációs művészet, népművészet alkotás); kriminalisztika (baleset, bűnözés, bűnmegelőzés, akció,

demonstráció, kivégzés); tudomány (egyetem, expedíció, felfedezés, ismeretterjesztés, kutatás, oktatás, rekordok, tudományos eredmények és díjazások); infrastruktúra (beruházások, közlekedés, településrendezés); sport (kikapcsolódás, sportágak, sportszervezés, díjazás, olimpia); gender (férfi és női szerepek, gyermek és idősek); retorika (pozitív és negatív szóhasználat); önreflexiók (amiben magát határozza meg a hírszolgáltató). A fenti felsorolásból a haderő és a külkapcsolat hiányzik, viszont tartalmaz olyat, amiben már voltak kutatások, illetve abban is biztos vagyok, hogy mások ettől még többet tudnának összeírni.

Szintén fontos lenne a MFI-hez köthető levéltári dokumentumok teljes feltárása és egy intézménytörténeti szintézis megírása.

Nagyon érdekes és tanulságos eredménnyel járhat, ha feltárjuk a többi ország Magyarországra tett híradós reflexióját.

Nem utolsó sorban a kutató előtt áll az 1945-től készült filmhíradók egészen 1991-ig, és ha azzal végeztem, jöhetnek a televíziós híradók.

8. Jegyzékek és tárgymutatók

8.1. Rövidítésjegyzék

RÖVIDÍTÉS	FELOLDÁS
ABPC	Associated British Picture Corporation
BBC	British Broadcasting Corporation
BM	Belügyminisztérium
évf.	évfolyam
HL	Hadtörténelmi Levéltár
IBUSZ	Idegenforgalmi. Beszerzési, Utazási és Szállítási Rt
In.	Innen.
LUCE	L'Unione Cinematografica Educativa – (magyarul) Oktatási Filmunió
MFI	Magyar Filmiroda Részvénytársaság
MFH	Magyar Filmhíradó
mh	Magyar Híradó
MKKSH	Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal
MMOE	Magyar Mozgóképüzemengedélyezések Országos Egyesülete
MNL	Magyar Nemzeti Levéltár
mp.	másodperc
MSÉ	Magyar Statisztikai Évkönyv
MTI	Magyar Távirati Iroda
mvh	Magyar Világhíradó
NATO	North Atlantic Treaty Organisation - Észak-atlanti Szerződés Szervezete
NFI	Nemzeti Filmintézet
PCT	participációs – a kommunikáció participációs elmélete
Rt.	Részvénytársaság
sz.	szám
TVGY	Tanulmányok és visszaemlékezések gyűjteménye
UFA	Universum-Film Aktiengesellschaft, ebből jött létre az <i>Ufa Tonwoche</i>
Uo.	Ugyan ott.
UMFI	Új Magyar Filmiroda
VDBL	Volksdeutsche Bewegung in Liechtenstein – Liechtensteini Népi Németek Mozgalma

8.2. Névmutató

Abbenhuis, Maartje M.....	- 330 -	Brauchitsch, Walther	- 203 -
Aczél Petra	- 12 -, - 330 -	Briggs, Asa	- 13 -, - 332 -
Ács-Bíró Adrienn	- 341 -	Brown, Teddy	- 253 -
Alberti, Leon Battista	- 17 -, - 330 -	Buda Béla	- 11 -, - 332 -
Almásy László Ede	- 77 -, - 80 -, - 224 -	Burke, Peter	- 13 -, - 332 -
Andaházi Szeghy Viktor	- 25 -, - 330 -	Burton, Alan	- 332 -
Anderson, James A.....	- 330 -	Buzinkay Géza.....	- 20 -, - 332 -
Andok Mónika- 11 -, - 21 -, - 53 -, - 57 -, - 330		Cárdenas, Lázaro	- 77 -
Angelusz Róbert.....	- 330 -	Carey, James W...- 12 -, - 18 -, - 57 -, - 332 -, - 333 -	
Apponyi Albert.....	- 244 -	Cavallero, Ugo.....	- 187 -
Apponyi Geraldine.....	- 114 -	Chamberlain, Neville.....	- 154 -, - 155 -, - 225 -
Arlotta, Mario.....	- 187 -	Chibnall, Steve.....	- 332 -
Árpád vezér	- 228 -	Christopher, Paul Manuel.....	- 335 -
Assmann, Jan.....	- 20 -, - 331 -	Ciano, Galeazzo - 181 -, - 186 -, - 233 -, - 256 -, - 285 -, - 286 -	
Atatürk, Musztafa Kemal	- 83 -, - 87 -	Clayton, Robert.....	- 78 -
B. Szabó István.....	- 244 -	Colonna, Ascanio Don.....	- 187 -
Badar nagybácsi	- 243 -	Coogan, Jackie.....	- 70 -
Badoglio, Pietro.....	- 186 -	Couldry, Nick	- 12 -, - 333 -
Bajomi-Lázár Péter	- 331 -	Cucchetti, Gino	- 184 -
Bajor-Lázár Péter	- 331 -	Curran, James	- 13 -, - 333 -
Balázs Zoltán.....	- 331 -	Csáky István	- 224 -, - 243 -, - 256 -
Balbino, Giuliano	- 187 -	Csapody Tamás.....	- 333 -
Balla Tibor	- 331 -	Császi Lajos.....	- 12 -, - 18 -, - 333 -
Balogh András.....	- 243 -, - 249 -	Csermely Ákos	- 21 -, - 340 -
Barabási Albert-László.....	- 16 -, - 331 -	Csik Ferenc.....	- 244 -
Bárány Attila	- 331 -	Daladier, Édouard.....	- 160 -
Bárány István	- 244 -	Darányi Kálmán.....	- 219 -, - 224 -, - 243 -
Barbier, Frédéric	- 13 -, - 331 -	Dayan, Daniel	- 19 -, - 333 -
Bárdossy László	- 224 -	Deák Tamás	- 337 -
Barkóczi Janka	- 331 -	Demeter Márton.....	- 15 -, - 333 -
Barna Viktor.....	- 243 -, - 244 -, - 248 -, - 254 -	Derrida, Jacques.....	- 140 -
Barta János	- 331 -	Diószegi István	- 25 -, - 98 -, - 333 -
Barta Róbert	- 25 -, - 331 -	Doctor, Jennifer Ruth	- 333 -
Bartha Ákos.....	- 25 -, - 331 -	Dollfuss, Engelbert	- 179 -, - 231 -
Barthes, Roland.....	- 12 -, - 331 -	Dombrády Lóránd.....	- 25 -, - 333 -
Báthory István	- 126 -	Domschitz Mátyás	- 333 -
Beevor, Antony	- 332 -	Draskóczy István	- 14 -, - 333 -
Béldy Alajos.....	- 235 -	Durkheim, Émile	- 12 -
Belinszki Eszter.....	- 20 -, - 331 -	Eckhardt Tibor	- 200 -
Belting, Hans.....	- 18 -, - 332 -	Edison, Thomas	- 213 -
Bem apó	- 125 -, - 129 -	Egey Emese	- 26 -, - 333 -
Benes Zoltán.....	- 33 -	Endrész György	- 231 -, - 243 -
Beneš, Edvard	- 123 -	Erdődy Marietta.....	- 54 -
Beniger, James R.....	- 332 -	Ernst József.....	- 334 -
Béres István.....	- 332 -	Erőss Gábor	- 15 -, - 334 -
Berger, Peter L.	- 332 -	Erzsébet yorki hercegnő	- 149 -
Bertényi Iván.....	- 14 -, - 332 -	Esterházy László.....	- 54 -
Bertho Lavenir, Catherine- 13 -, - 331 -, - 332 -		Eszenyi László.....	- 329 -
Bethlen István.....	- 44 -, - 224 -, - 229 -, - 244 -	Fábri György.....	- 336 -
Bittay Gyula	- 231 -, - 243 -	Faragó Gábor	- 334 -
Bódy Zsombor.....	- 14 -, - 23 -, - 332 -, - 335 -	Fehér Katalin	- 334 -
Boldog Margit	- 102 -	Fejes Erik.....	- 334 -
Borsos Árpád.....	- 23 -, - 40 -, - 332 -		
Brahms, Johannes.....	- 249 -		

Fekete Bálint.....	- 27 -, - 169 -, - 334 -	Hitler, Adolf....	- 103 -, - 134 -, - 154 -, - 166 -, - 177 -, - 198 -, - 200 -, - 201 -, - 202 -, - 203 -, - 211 -, - 225 -, - 240 -, - 242 -, - 243 -, - 252 -, - 254 -, - 257 -
Feliczides Román.....	- 33 -	Holloway, Edith.....	- 148 -
Ferenc József.....	- 177 -, - 178 -	Hóman Bálint.....	- 113 -, - 185 -, - 244 -
Fermi, Enrico.....	- 191 -	Horányi Attila.....	- 17 -, - 335 -
Fodor László.....	- 332 -	Horányi Özséb	- 11 -, - 332 -, - 333 -, - 335 -
Foerster, Heinz von	- 15 -	Hornyák Árpád	- 335 -
Forgács Iván	- 334 -	Horthy István	- 52 -, - 84 -, - 170 -, - 244 -, - 255 -
Forgó Zsolt	- 334 -	Horthy Miklós. - 8 -, - 25 -, - 26 -, - 30 -, - 52 -, - 129 -, - 203 -, - 222 -, - 223 -, - 224 -, - 225 -, - 233 -, - 234 -, - 239 -, - 240 -, - 242 -, - 243 -, - 248 -, - 252 -, - 254 -, - 255 -, - 257 -, - 305 -, - 308 -, - 341 -	
Forisek Péter.....	- 331 -	Horthy Miklós ifj.....	- 76 -, - 244 -, - 256 -
Franco, Francisco	- 103 -, - 311 -	Horthy Miklósné.....	- 17 -, - 243 -, - 275 -
Frigyes főherceg.....	- 252 -	Horváth Elek.....	- 33 -
Fülöp Géza	- 14 -, - 334 -	Hoyert, Svennik.....	- 13 -, - 340 -
Gál Júlia	- 166 -	Huntington, Samuel P.....	- 335 -
Gál Magda.....	- 243 -, - 254 -	I. Albert.....	- 118 -
Gandhi, Mahatma.....	- 84 -, - 87 -	I. Faruk.....	- 80 -, - 81 -, - 87 -
Gaulle, Charles.....	- 159 -	I. Julianna.....	- 119 -
Geertz, Clifford	- 18 -, - 334 -	I. Péter.....	- 229 -
George, Alexander L.....	- 22 -, - 334 -	I. Sándor.....	- 120 -
Geravich Zoltán.....	- 33 -	Ignác Károly	- 335 -
Gerevich Aladár	- 224 -	II. Ferenc József.....	- 100 -
Glatz Ferenc	- 14 -, - 334 -	II. György	- 115 -
Glynn, Carrol J.	- 211 -	II. Péter	- 120 -
Goebbels, Joseph.....	- 29 -	II. Rákóczi Ferenc.....	- 82 -, - 243 -, - 252 -
Gondar, Teruzzi.....	- 187 -	III. Borisz.....	- 134 -
Gorda Éva.....	- 26 -, - 334 -	III. Lipót.....	- 118 -
Gödör András	- 332 -	III. Viktor Emánuel....	- 114 -, - 181 -, - 182 -, - 185 -, - 186 -, - 189 -, - 285 -
Gömbös Gyula - 33 -, - 178 -, - 181 -, - 201 -, - 219 -, - 224 -, - 231 -, - 235 -, - 239 -, - 240 -, - 243 -, - 244 -, - 248 -, - 249 -, - 254 -		Imrédy Béla	- 224 -, - 273 -
Göring, Hermann.- 198 -, - 201 -, - 203 -, - 284 -, - 285 -		IV. Károly.....	- 239 -, - 244 -, - 246 -
Griffin, Em	- 11 -, - 334 -	Jancsák Csaba	- 27 -
Gyáni Gábor	- 23 -, - 31 -, - 334 -	Jány Gusztán.....	- 170 -
Gyimesy Kásás Ernő	- 329 -	Jeong, Irkwon	- 211 -
Győr Béla	- 334 -	Johnson, Amy	- 70 -
Habermas, Jürgen.....	- 22 -, - 334 -	Jones, Roderick.....	- 216 -
Habsburg József	- 243 -	Joó András	- 25 -, - 335 -
Habsburg Ottó	- 243 -, - 248 -	József királyi főherceg.....	- 178 -
Habsburg–Tescheni Frigyes	- 240 -	Jurisics Miklós.....	- 82 -
Háda Béla.....	- 334 -	Kállay Miklós	- 170 -, - 224 -, - 335 -
Hajkowski, Thomas.....	- 334 -	Kallio, Kyösti.....	- 137 -
Halmosy Dénes	- 329 -	Kandó Kálmán.....	- 224 -
Hamann, Kerstin	- 335 -	Kánya Kálmán.- 32 -, - 120 -, - 224 -, - 243 -, - 254 -	
Hamp Gábor	- 333 -	Katz, Elihu.....	- 19 -, - 333 -
Hankiss Elemér	- 334 -	Keegan, John	- 25 -, - 335 -
Harmsworth, Alfred	- 217 -	Kerepeszki Róbert.- 1 -, - 15 -, - 21 -, - 335 -, - 338 -	
Harmsworth, Esmond.- 149 -, - 151 -, - 152 -, - 153 -, - 263 -		Kisantal Tamás	- 17 -, - 335 -
Harmsworth, Harold.....	- 245 -	Kiss Balázs	- 22 -, - 335 -
Harsányi Iván	- 25 -, - 333 -, - 335 -	Kiss Ferenc	- 45 -
Harvey, Lilian	- 70 -		
Hável Béla.....	- 32 -		
Helmes, Günter	- 20 -		
Hendy, David	- 335 -		
Hermann Róbert.....	- 335 -		
Hindenburg, Paul.....	- 198 -, - 199 -, - 201 -		
Hirohito	- 73 -, - 87 -		

Kiss Gábor Ferenc.....	- 25 -, - 235 -, - 336 -
Kiss Károly.....	- 13 -, - 342 -
Kissinger, Henry	- 25 -, - 336 -
Klebensberg Kunó.....	- 35 -
Klemperer, Viktor	- 336 -
Klestenitz Tibor.....	- 24 -, - 336 -
Kodály Zoltán.....	- 224 -
Kodor Zsuzsanna.....	- 336 -
Kókay György.....	- 20 -, - 332 -
Komáromy István.....	- 244 -, - 251 -
Korda Sándor	- 215 -
Koselleck, Reinhart	- 17 -, - 336 -
Kossuth Lajos.....	- 185 -
Kovács András Bálint	- 23 -, - 108 -, - 336 -
Kozma Miklós - 24 -, - 28 -, - 30 -, - 31 -, - 32 - -, - 33 -, - 219 -, - 287 -, - 305 -	
Körmöczy Zsuzsa.....	- 235 -, - 244 -, - 253 -
Köster, Werner	- 20 -
Kövér György.....	- 23 -, - 334 -
Kracauer, Siegfried	- 21 -, - 141 -, - 336 -
Krasznai Zoltán	- 27 -, - 336 -
Krausz Tamás.....	- 25 -, - 333 -
Krippendorff, Klaus	- 22 -, - 55 -, - 336 -
Kunt Gergely.....	- 14 -, - 336 -
Kurutz Márton.....	- 26 -, - 336 -
Lajtos Andor.....	- 329 -
Láng József.....	- 33 -
Lasswell, Harold D.....	- 50 -
Lászlófi Viola.....	- 337 -
Lázár Andor	- 33 -, - 287 -
Lederer Emma.....	- 14 -, - 336 -
Lehár Ferenc.....	- 249 -
Lénárt András.....	- 23 -, - 336 -
Lipcsey Ildikó.....	- 336 -
Lipták Dorottya	- 19 -, - 336 -
Liszt Ferenc.....	- 249 -
Luckmann, Thomas.....	- 332 -
Ludinszky Lajos	- 31 -, - 32 -, - 33 -
Luhmann, Niklas	- 15 -, - 141 -
Lukács Anikó	- 336 -, - 342 -
Lukács György	- 13 -, - 336 -
Lukinich Imre.....	- 126 -
MacDonald, Ramsay	- 154 -
Mackensen, August	- 198 -
Madarász Anita	- 334 -
Magda Pál.....	- 329 -
Magyar Sándor	- 231 -
Maisch Patrícia.....	- 341 -
Malkovics Tibor	- 13 -, - 337 -
Mária Terézia	- 234 -
Masaryk, Tomáš Garrigue.....	- 123 -
Maslow, Tatjana	- 166 -
Mátay Mónika	- 22 -, - 337 -
Mawdsley, Evan	- 56 -, - 337 -
McLuhan, Marshall	- 12 -, - 163 -, - 337 -
McNair, Brian	- 337 -
McQuail, Denis	- 12 -, - 337 -
Merkovity Norbert.....	- 20 -, - 337 -
Metaxas, Ioannis	- 115 -
Meyrowitz, Joshua.....	- 13 -, - 337 -
Mezey Edit.....	- 244 -, - 248 -
Mingst, Karen A.	- 25 -, - 337 -
Mitchell, W. J. Thomas - 18 -, - 140 -, - 149 -, - 208 -, - 304 -, - 337 -, - 341 -	
Molnár-Kovács Zsófia	- 341 -
Molotov, Vjacseszlav Mihajlovics- 137 -, - 167 -	
Morales Lezcano, Viktor	- 337 -
Mravik Patrik Tamás	- 337 -
Mudrák József.....	- 337 -
Munck, Thomas.....	- 56 -, - 337 -
Murai András.....	- 20 -, - 337 -
Murber Ibolya	- 337 -
Murphy, Robert	- 337 -
Mussolini, Benito - 44 -, - 103 -, - 114 -, - 181 - -, - 183 -, - 185 -, - 186 -, - 187 -, - 201 -, - 231 -, - 232 -, - 240 -, - 242 -	
Mussolini, Vittorio.....	- 187 -
Myat Kornél.....	- 15 -, - 337 -
Nagy József.....	- 244 -, - 254 -
Napier, Mark.....	- 216 -
Náray Antal.....	- 48 -
Neményiné dr. Gyimesi Ilona.....	- 332 -
Nemeskürty István.....	- 337 -
Németh István.....	- 25 -, - 333 -
Németh Viktor	- 15 -, - 338 -
Neumann János.....	- 224 -
Noli, Fan	- 114 -
Norelius, Martha	- 70 -
O'Duffy, Eoin.....	- 101 -
Okolicsányi Zoltán	- 33 -
Oláh András Pál.....	- 25 -, - 338 -
Oláh Gábor	- 337 -
Olasz Lajos	- 338 -
Ormos Mária - 24 -, - 25 -, - 28 -, - 32 -, - 338 -	
Oroszország	- 213 -
Ország László	- 338 -
Ö. Kovács József	- 14 -, - 332 -
Pacelli bíboros	- 102 -
Paikert Alajos	- 78 -
Paksa Rudolf.....	- 335 -
Pálincás Anna.....	- 338 -
Pantl Kálmán	- 33 -
Parrott, Andrew	- 338 -
Pathé, Charles Morand	- 213 -, - 214 -
Päts, Konstantin.....	- 112 -
Peller Ágnes.....	- 9 -
Perényi Zsigmond.....	- 33 -
Perry, Fred	- 148 -
Pétain, Philippe.....	- 159 -
Peternák Miklós.....	- 14 -, - 338 -
Pihurik Judit.....	- 25 -, - 338 -
Pilch Jenő.....	- 50 -, - 330 -
Piłsudski, Jozsef Klemens	- 114 -, - 126 -

Pirityi Sándor	- 21 -, - 338 -	Szauter Dóra	- 341 -
Pollmann Ferenc.....	- 331 -	Szeberényi Gábor	- 17 -, - 335 -
Polo, Eddy.....	- 70 -	Széchenyi Ágnes.....	- 19 -, - 340 -
Portugália	- 91 -, - 246 -	Szécsényi András.....	- 341 -
Pósán László.....	- 331 -	Szekfü András.....	- 22 -, - 340 -
Pritz Pál	- 25 -, - 338 -, - 340 -	Szelasszié, Hailé	- 78 -, - 81 -
Puerto Rico.....	- 60 -, - 64 -, - 77 -	Szent Imre.....	- 102 -
Püski Levente	- 25 -, - 338 -	Szent-Györgyi Albert	- 224 -
Quisling, Vidkum.....	- 116 -, - 117 -	Szilágyi Ágnes Judit	- 341 -
Radnai István.....	- 330 -	Szilárd Leó.....	- 224 -
Rákai Orsolya.....	- 20 -, - 339 -	Szinyei Merse Jenő.....	- 137 -
Reith, John.....	- 217 -	Szőnyi György Endre	- 149 -, - 341 -
Reuter, Herbert.....	- 215 -	Szöts Zoltán Oszkár.....	- 21 -, - 22 -, - 341 -
Reuter, Paul.....	- 215 -	Szulejmán	- 82 -
Ribbentrop, Joachim	- 137 -, - 167 -	Szücs Zoltán	- 21 -, - 341 -
Richly Gábor.....	- 339 -	Tamás Ágnes	- 14 -, - 336 -
Rivera, Miguel Primo.....	- 102 -	Tasnády Szűts András	- 33 -
Róka Jolán.....	- 11 -, - 13 -, - 339 -	Telegdy Csanády Edit.....	- 244 -
Roland Barthes	- 52 -	Teleki Pál.....	- 203 -, - 224 -, - 244 -
Romsics Ignác	- 25 -, - 40 -, - 339 -	Tokaji Ildikó	- 18 -, - 52 -, - 57 -, - 341 -
Roosevelt, Franklin D.	- 70 -, - 76 -, - 87 -, - 154 -, - 309 -	Tomka Béla.....	- 24 -, - 59 -, - 341 -
Rothermere Lord .- 146 -, - 149 -, - 150 -, - 151 -, - 152 -, - 209 -, - 213 -, - 217 -, - 245 -		Tóth Árpád.....	- 336 -, - 342 -
Rökk Marika.....	- 244 -	Tóth Benedek.....	- 15 -, - 341 -
Rúa Fernández, Carolina	- 339 -	Tóth László.....	- 259 -, - 341 -
Rúa Fernández, José Manuel.....	- 339 -	Tschechova, Olga	- 166 -
Sallay Gergely Pál.....	- 339 -	Turbucz Dávid	- 25 -, - 26 -, - 186 -, - 341 -
Sándor Tibor.....	- 23 -, - 339 -	Umberto	- 187 -
Sáringer János	- 335 -	Ungváry Krisztián.....	- 25 -, - 26 -, - 341 -
Schleicher, Kurt.....	- 198 -	V. György	- 148 -, - 242 -, - 309 -
Schrek Katalin.....	- 15 -, - 335 -	Valera, Eamon	- 101 -
Schuschnigg, Kurt.....	- 233 -, - 242 -, - 252 -	Vámosy József	- 330 -
Seaton, Jean.....	- 333 -	Várad Levente	- 341 -
Serédi Jusztnián- 102 -, - 235 -, - 244 -, - 248 -, - 254 -		Varga Ilona	- 341 -
Siaroff, Alan.....	- 339 -	Veress Zoltán.....	- 330 -
Sidó Anna.....	- 337 -	VI. György.....	- 148 -
Silverstone, Roger	- 8 -, - 339 -	Vidačić, Štefica.....	- 120 -
Simigné Fenyő Sarolta	- 339 -	VIII. Edward.....	- 101 -, - 148 -
Simon Bözske.....	- 244 -, - 246 -	Virányi Péter.....	- 21 -, - 340 -
Simon István.....	- 339 -	Vörösné dr. Keszler Erzsébet	- 332 -
Sincero pápai követ	- 102 -	Wallenstein, Schiller.....	- 205 -
Sipos Balázs- 15 -, - 19 -, - 21 -, - 25 -, - 27 -, - 46 -, - 70 -, - 241 -, - 338 -, - 339 -, - 340 -		Werth Henrik	- 224 -
Sólyomfi Andrea Hanna.....	- 21 -, - 340 -	Weston, Charles H., JR.....	- 342 -
Steinecker Ferencz	- 33 -	Woolfe, Harry Bruce	- 217 -
Strauss, Johann.....	- 249 -, - 253 -	Wünscher Frigyes	- 33 -, - 48 -
Strobl Zsigmond.....	- 243 -, - 253 -	X. Keresztély	- 116 -
Sükösd Miklós.....	- 21 -, - 340 -	XIII. Alfonz	- 102 -
Szabados Miklós	- 243 -, - 254 -	XV. Lajos.....	- 164 -
Szabó József János	- 25 -, - 340 -	Z. Karvalics László - 11 -, - 13 -, - 21 -, - 341 -, - 342 -	
Szabó Péter.....	- 25 -, - 340 -	Záhonyi-Ábel Márk	- 22 -, - 342 -
Szajbély Mihály	- 19 -, - 340 -	Zalán Vince.....	- 23 -, - 342 -
Szakály Sándor.....	- 26 -, - 340 -	Zeidler Miklós	- 25 -, - 338 -, - 340 -, - 342 -
Szállasi Ferenc	- 244 -	Zichy Nándor.....	- 78 -
Számvéber Norbert.....	- 26 -, - 340 -	Zita királyné.....	- 244 -
		Zogu, Amet.....	- 114 -
		Zöldi László.....	- 12 -, - 342 -

8.3. Országnévmutató

Abesszínia (Etiópia) - 60 -, - 68 -, - 78 -, - 79 -, - 81 -, - 86 -, - 87 -, - 186 -, - 189 -, - 191 -	Franciaország - 60 -, - 65 -, - 66 -, - 79 -, - 80 -, - 81 -, - 88 -, - 91 -, - 93 -, - 94 -, - 96 -, - 97 -, - 99 -, - 112 -, - 118 -, - 138 -, - 144 -, - 154 -, - 155 -, - 156 -, - 157 -, - 158 -, - 159 - , - 160 -, - 161 -, - 162 -, - 163 -, - 167 -, - 200 -, - 205 -, - 209 -, - 210 -, - 213 -, - 244 - , - 246 -, - 273 -, - 287 -, - 307 -, - 310 -
Albánia..... - 60 -, - 91 -, - 114 -, - 273 -	Fülöp-szigetek - 60 -, - 64 -, - 84 -
Algéria..... - 60 -, - 64 -	Görögország- 60 -, - 91 -, - 99 -, - 114 -, - 115 - , - 273 -
Amerikai Egyesült Államok - 22 -, - 27 -, - 58 - , - 60 -, - 65 -, - 66 -, - 67 -, - 68 -, - 69 -, - 70 -, - 72 -, - 76 -, - 86 -, - 87 -, - 94 -, - 96 -, - 97 -, - 110 -, - 115 -, - 116 -, - 126 -, - 144 - , - 145 -, - 146 -, - 148 -, - 156 -, - 157 -, - 163 -, - 189 -, - 199 -, - 209 -, - 210 -, - 213 - , - 215 -, - 231 -, - 237 -, - 306 -, - 307 -, - 309 -, - 311 -	Guyana..... - 60 -, - 64 -, - 75 -
Andorra - 91 -	Hollandia .. - 60 -, - 91 -, - 96 -, - 98 -, - 114 -, - 119 -
Antillák (Saint-Martin)..... - 60 -, - 64 -, - 77 -	Hongkong - 60 -, - 64 -, - 74 -
Argentína..... - 60 -, - 75 -	Horvátország..... - 60 -, - 91 -, - 130 -, - 135 -, - 229 -
Ausztrália - 60 -, - 74 -, - 84 -, - 85 -, - 87 -	India - 60 -, - 84 -, - 87 -
Ausztria- 60 -, - 65 -, - 88 -, - 91 -, - 94 -, - 96 - , - 99 -, - 156 -, - 172 -, - 173 -, - 174 -, - 175 -, - 179 -, - 181 -, - 185 -, - 202 -, - 222 -, - 224 -, - 229 -, - 234 -, - 249 -, - 252 -, - 254 - , - 273 -, - 310 -, - 311 -	Indokína - 60 -, - 74 -
Bahama-szigetek - 60 -, - 64 -, - 77 -	Irak..... - 60 -, - 64 -, - 81 -
Belgium.- 60 -, - 91 -, - 114 -, - 118 -, - 119 -, - 215 -	Irán..... - 60 -, - 64 -, - 81 -
Bolívia..... - 75 -	Írország - 60 -, - 91 -, - 101 -, - 252 -
Brazília - 60 -, - 75 -, - 76 -	Izland - 91 -, - 116 -
Bulgária - 60 -, - 91 -, - 130 -, - 134 -	Japán - 46 -, - 60 -, - 65 -, - 66 -, - 68 -, - 71 -, - 72 -, - 73 -, - 74 -, - 86 -, - 87 -, - 96 -, - 97 -, - 99 -, - 155 -, - 167 -, - 270 -, - 275 -, - 293 - , - 295 -
Chile - 60 -, - 64 -, - 75 -	Jugoszlávia - 60 -, - 91 -, - 96 -, - 115 -, - 119 -, - 120 -, - 130 -, - 139 -, - 273 -, - 311 -
Csehszlovákia- 60 -, - 91 -, - 94 -, - 96 -, - 98 -, - 115 -, - 120 -, - 121 -, - 122 -, - 123 -, - 124 -, - 127 -, - 128 -, - 133 -, - 134 -, - 139 -, - 224 -, - 240 -, - 252 -, - 254 -, - 255 -, - 257 - , - 273 -, - 307 -, - 311 -	Kanada - 60 -, - 68 -, - 75 -, - 87 -
Dánia- 60 -, - 64 -, - 91 -, - 99 -, - 114 -, - 116 - , - 117 -	Kína - 60 -, - 73 -, - 74 -, - 87 -, - 293 -
Dél-Afrikai Unió - 60 -, - 64 -	Kolumbia - 75 -
Egyesült Királyság- 7 -, - 8 -, - 10 -, - 31 -, - 60 -, - 65 -, - 81 -, - 88 -, - 91 -, - 93 -, - 94 -, - 96 -, - 97 -, - 99 -, - 114 -, - 116 -, - 138 -, - 142 -, - 144 -, - 145 -, - 146 -, - 148 -, - 149 - , - 153 -, - 155 -, - 156 -, - 157 -, - 158 -, - 159 -, - 160 -, - 202 -, - 205 -, - 209 -, - 210 - , - 211 -, - 212 -, - 213 -, - 214 -, - 215 -, - 216 -, - 236 -, - 237 -, - 239 -, - 242 -, - 245 - , - 246 -, - 248 -, - 252 -, - 256 -, - 257 -, - 273 -, - 287 -, - 310 -, - 311 -	Kuba - 60 -, - 64 -, - 77 -
Egyiptom..... - 60 -, - 80 -, - 81 -, - 87 -	Lengyelország- 60 -, - 91 -, - 93 -, - 96 -, - 98 -, - 113 -, - 114 -, - 115 -, - 124 -, - 126 -, - 128 -, - 129 -, - 130 -, - 138 -, - 139 -, - 160 -, - 190 -, - 236 -, - 252 -, - 256 -, - 273 -, - 311 -
Észtország - 60 -, - 91 -, - 112 -	Lettország - 60 -, - 91 -, - 113 -
Feröer-szigetek - 91 -, - 116 -	Líbia..... - 60 -, - 80 -, - 87 -
Finnország.- 60 -, - 91 -, - 96 -, - 98 -, - 107 -, - 130 -, - 135 -, - 136 -, - 137 -, - 167 -, - 311 -	Liechtenstein.- 60 -, - 64 -, - 91 -, - 100 -, - 317 -, - 343 -
	Litvánia..... - 60 -, - 91 -, - 113 -
	Luxemburg. - 60 -, - 64 -, - 91 -, - 114 -, - 115 -
	Málta..... - 60 -, - 91 -
	Mandzsúria - 60 -, - 74 -
	Marokkó..... - 60 -, - 80 -
	Mexikó..... - 60 -, - 77 -, - 99 -
	Monaco - 60 -, - 91 -, - 112 -, - 214 -
	Mongólia..... - 60 -, - 74 -
	Németország- 21 -, - 29 -, - 45 -, - 46 -, - 50 -, - 52 -, - 60 -, - 63 -, - 64 -, - 66 -, - 68 -, - 74 -, - 88 -, - 89 -, - 90 -, - 91 -, - 93 -, - 94 -, - 95 -, - 96 -, - 97 -, - 98 -, - 99 -, - 110 -, - 112 -,

- 113 -, - 114 -, - 115 -, - 116 -, - 117 -, - 118 -, - 119 -, - 122 -, - 127 -, - 130 -, - 132 -, - 137 -, - 138 -, - 144 -, - 156 -, - 157 -, - 159 -, - 166 -, - 167 -, - 168 -, - 173 -, - 174 -, - 176 -, - 177 -, - 179 -, - 181 -, - 183 -, - 184 -, - 193 -, - 195 -, - 196 -, - 197 -, - 199 -, - 200 -, - 201 -, - 202 -, - 203 -, - 204 -, - 205 -, - 206 -, - 207 -, - 209 -, - 210 -, - 211 -, - 222 -, - 224 -, - 225 -, - 234 -, - 243 -, - 249 -, - 252 -, - 254 -, - 255 -, - 256 -, - 258 -, - 262 -, - 266 -, - 267 -, - 269 -, - 270 -, - 272 -, - 273 -, - 281 -, - 290 -, - 298 -, - 301 -, - 307 -, - 308 -, - 310 -, - 311 -	Rodézia (Zambia és Zimbabwe).... - 60 -, - 64 -
Nepál - 60 -, - 64 -, - 83 -	Románia.... - 60 -, - 91 -, - 93 -, - 96 -, - 130 -, - 132 -, - 134 -, - 139 -, - 168 -, - 236 -, - 311 -
Norvégia..- 60 -, - 91 -, - 99 -, - 114 -, - 116 -, - 117 -	San Marino - 91 -
Olaszország.- 44 -, - 46 -, - 60 -, - 63 -, - 65 -, - 66 -, - 71 -, - 74 -, - 75 -, - 78 -, - 79 -, - 80 -, - 81 -, - 87 -, - 88 -, - 90 -, - 91 -, - 93 -, - 94 -, - 95 -, - 96 -, - 97 -, - 98 -, - 99 -, - 100 -, - 101 -, - 102 -, - 103 -, - 112 -, - 114 -, - 115 -, - 130 -, - 136 -, - 138 -, - 139 -, - 144 -, - 154 -, - 156 -, - 157 -, - 160 -, - 175 -, - 176 -, - 179 -, - 181 -, - 182 -, - 183 -, - 184 -, - 185 -, - 186 -, - 187 -, - 189 -, - 190 -, - 191 -, - 192 -, - 195 -, - 196 -, - 197 -, - 199 -, - 200 -, - 202 -, - 205 -, - 207 -, - 208 -, - 209 -, - 210 -, - 231 -, - 232 -, - 234 -, - 235 -, - 239 -, - 240 -, - 243 -, - 249 -, - 252 -, - 253 -, - 254 -, - 255 -, - 262 -, - 264 -, - 269 -, - 270 -, - 273 -, - 285 -, - 300 -, - 306 -, - 307 -, - 310 -	Spanyolország.- 60 -, - 91 -, - 96 -, - 98 -, - 102 -, - 270 -, - 311 -
Palesztina..... - 60 -, - 81 -	Svájc - 60 -, - 91 -, - 92 -, - 94 -, - 96 -, - 98 -, - 104 -, - 105 -, - 106 -, - 154 -, - 311 -
Panama - 60 -, - 64 -, - 77 -	Svédország..- 60 -, - 91 -, - 92 -, - 93 -, - 96 -, - 98 -, - 99 -, - 106 -, - 107 -, - 108 -, - 110 -, - 112 -, - 138 -, - 139 -, - 196 -, - 250 -, - 252 -, - 254 -, - 308 -, - 311 -
Peru - 75 -	Szenegál..... - 60 -, - 64 -, - 78 -
Portugália - 91 -, - 246 -	Szerbia - 229 -
Puerto Rico..... - 60 -, - 64 -, - 77 -	Sziám (Thaiföld)..... - 60 -
	Szingapúr - 60 -, - 64 -, - 72 -, - 74 -
	Szíria..... - 60 -, - 64 -, - 81 -
	Szlovákia ..- 60 -, - 91 -, - 96 -, - 98 -, - 130 -, - 133 -, - 135 -
	Szlovénia - 60 -, - 229 -
	Szovjetunió.- 60 -, - 65 -, - 88 -, - 91 -, - 93 -, - 94 -, - 96 -, - 99 -, - 112 -, - 113 -, - 130 -, - 137 -, - 138 -, - 139 -, - 164 -, - 165 -, - 166 -, - 167 -, - 168 -, - 169 -, - 171 -, - 178 -, - 185 -, - 195 -, - 196 -, - 208 -, - 209 -, - 217 -, - 237 -, - 272 -, - 273 -, - 306 -, - 311 -, - 330 -
	Szudán - 60 -, - 64 -, - 78 -
	Tibet..... - 60 -, - 64 -, - 83 -
	Törökország... - 60 -, - 82 -, - 83 -, - 87 -, - 92 -
	Tunézia - 60 -
	Új-Zéland..... - 60 -, - 64 -, - 84 -
	Vatikán Állam- 60 -, - 91 -, - 93 -, - 94 -, - 96 -, - 101 -, - 102 -
	Venezuela - 75 -
	Zambia - 78 -
	Zimbabwe - 78 -

8.4. Térkép, kép és ábrajegyzék

1. ábra A kópiaszámok változása 1924-1931.....	- 37 -
2. ábra A kópiaszámok változása 1931-1941.....	- 39 -
3. ábra A mozgóképüzemek változása 1927-1930.....	- 41 -
4. ábra Az 1935-ös év mozgóképüzemek számadatai.....	- 42 -
5. ábra Mozgóképüzemek férőhelyeinek változása 1927-1930.....	- 42 -
6. ábra Az 1935-ös év mozgóképüzemeinek férőhelyei.....	- 43 -
7. ábra Az eladott jegyek változásai 1927-1930. között.....	- 43 -
8. ábra: A 398. Magyar Világhíradó plakátja.....	- 45 -
9. ábra Felkérés felvétel készítésre.....	- 48 -
10. ábra Hazai vonatkozású hírek megoszlása.....	- 61 -
11. ábra A hazai és külföldi térhatározók tendenciái.....	- 62 -
12. ábra Országok előfordulásai az MFI filmhíradóiban.....	- 65 -
13. ábra Az USA előfordulásai.....	- 67 -
14. ábra "Íme a katonai célpontok".....	- 68 -
15. ábra Milliomos gyerekek a kaliforniai Long Beach-en.....	- 70 -
16. ábra Japán előfordulásai.....	- 72 -
17. ábra Kendó az ősrégi japán küzdősport.....	- 73 -
18. ábra Kína előfordulásai.....	- 74 -
19. ábra Abesszínia (Etiópia) előfordulásai.....	- 79 -
20. ábra Líbia előfordulásai.....	- 80 -
21. ábra Törökország előfordulásai.....	- 82 -
22. ábra USA, Japán, Abesszínia és Törökország előfordulásai.....	- 86 -
23. ábra Európai és Európán kívüli térhatározók viszonya.....	- 88 -
24. ábra térhatározók összesített megjelenítése térkép szerű ábrán.....	- 92 -
25. ábra A heti híradóban mekkora gyakorisággal fordulhatott elő egy-egy ország.....	- 94 -
26. ábra Svájc előfordulásai.....	- 104 -
27. ábra Óraszerkezet a robotgyermekben.....	- 106 -
28. ábra Svéd előfordulások.....	- 107 -
29. ábra Stockholmi balettiskola.....	- 108 -
30. ábra amerikai vizeken.....	- 111 -
31. ábra Vidkun Quisling 55. születésnapját ünnepelte.....	- 117 -
32. ábra dániai megszállás.....	- 117 -
33. ábra Csehszlovákia előfordulásai.....	- 122 -
34. ábra A csehszlovák témakörök eloszlása.....	- 123 -
35. ábra Lengyelország előfordulásai.....	- 126 -
36. ábra "Határmenti lakosság feszült hangulat ..." vagy egy álmos vasárnapi reggel?!.....	- 127 -
37. ábra Lelkes ünneplés és "szabadcsapatok".....	- 129 -
38. ábra román előfordulások kvalitatív tendenciái.....	- 131 -
39. ábra szlovák hírek tendenciái.....	- 133 -
40. ábra finn előfordulások tematikai felosztása.....	- 136 -
41. ábra Az Egyesült Királyságról szóló hírek előfordulásai.....	- 144 -
42. ábra Az Egyesült Királyság híreinek tematikai megoszlása.....	- 147 -
43. ábra Esmond Harmsworth Budapestre érkezik.....	- 150 -
44. ábra Leányiskolák sportünnepe Esmond Harmsworth tiszteletére.....	- 151 -
45. ábra Esmond Harmsworth látogatása Magyarországon.....	- 152 -
46. ábra Franciaország előfordulásai.....	- 156 -
47. ábra A francia tematikai csoportok.....	- 158 -
48. ábra Vidám újoncok Franciaországban.....	- 161 -
49. ábra Szovjetunió előfordulásai.....	- 165 -
50. ábra Szovjetunió témaköreinek tendenciája.....	- 166 -
51. ábra "Honvédségünk Kolomeában" első képe Magyarország hadbalepéséről.....	- 169 -
52. ábra Ausztria előfordulásai.....	- 174 -
53. ábra ausztriai témakörök tendenciái.....	- 174 -
54. ábra Olaszország előfordulásai.....	- 181 -

55. ábra Az olasz témakörök tendenciái.....	- 183 -
56. ábra Labdarúgó mérkőzés szurkolói (dress code: nyakkendő és kalap).....	- 188 -
57. ábra III. Viktor Emáuel megnyitva a velencei kiállítást.....	- 189 -
58. ábra "feketeinges előre nyomulás" vagy tűzérési lögyakorlat.....	- 192 -
59. ábra Németország előfordulásai	- 195 -
60. ábra Németország témaköreinek tendenciái.....	- 196 -
61. ábra Náci képviselők a német parlamentbe kerültek, miközben karhatalmi erők léptek fel a tüntetőkkel szemben.....	- 198 -
62. ábra A Reichstag pusztulása.....	- 199 -
63. ábra 1932-es los angeles-i olimpiai megnyitó.....	- 200 -
64. ábra Non-verbális kommunikáció képei.....	- 203 -
65. ábra német fegyveres erők előfordulásai.....	- 207 -
66. ábra vitéz Bély Alajos ezredes a brit változatban.....	- 235 -
67. ábra A magyar és lengyel parancsnok üdvözlí egymást.....	- 236 -
68. ábra magyar megjelenések a brit filmhíradókban	- 238 -
69. ábra BOX-TROTT: A növendékek ritmikus mozdulatokkal ütögetik a gumival a fejükhöz rögzített labdát.	- 251 -
70. ábra Bocskai sapka (bal oldalt), 1935M rohamsisak (jobb oldalt).....	- 260 -
71. ábra 1926M állógalléros zubbony (bal oldalt), 1939M lehajtott galléros zubbony (jobb oldalt) -	- 261 -
72. ábra zsávolj ruházat (bal oldalt), posztóköpeny (jobb oldalt)	- 261 -
73. ábra Erzsébet királyné születésének századik évfordulóján.....	- 266 -
74. ábra Magyar kézilabda győzelem nézőterén szurkoló leventék és kísérők.....	- 266 -
75. ábra A magyar honvédség helyi vállalkozásai: harcászati rádióhíradás	- 267 -
76. ábra magyar honvédek - német katonák 7:2.....	- 268 -
77. ábra A haderők civil szerepvállalásairól szóló reprezentációk tendenciái	- 269 -
78. ábra A katonai és a társadalmi kapcsolatok tendenciái	- 270 -
79. ábra A haderő civil szerepvállalásáról szóló tendencia 1938-1944 között.....	- 271 -
80. ábra A katonai és a társadalmi kapcsolatok tendenciái 1938-1944 között.....	- 272 -
81. ábra (balról-jobbra) Horthy Miklósné rádió szövege, melyben meleg ruhát kér a katonának (1942. augusztus), népszerűsítették a napi testnevelés bevezetését az iskolában (1942. május), hirdettek, hogy lehet önkéntesen és ingyenesen japán küzdősportra jelentkezni (1943. február).....	- 275 -
82. ábra (balról) "Minden talpalatnyi földet megművelünk" (1942. május), (jobb oldalt) dolgoznak az egyetemi önkéntes munkaszolgálatosok (1943. július).....	- 275 -
83. ábra Sportnaggyűlés a Horthy Miklós Nemzeti Sportcsarnokban (1944. március)	- 276 -
84. ábra A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetsége találkozót rendezett Bolsevizmus elleni küzdelmünk megindulásának harmadik évfordulóján(1944. június)	- 276 -
85. ábra (balról jobbra) a negatív példát mutatták be, majd azt, hogy fegyvert kell fogni és boldogan dolgozni a gyárakban (1944. október).....	- 277 -
86. ábra Harci bevetésen a magyar ifjúság (1944. december).....	- 277 -
87. ábra A Nemzeti Hadsereg díszszázada a Szent-Háromság téren (1924. augusztus).....	- 284 -
88. ábra Herman Göring miniszterelnök katonai parádé keretében hódolt a magyar hősök emlékének (1935. május).....	- 285 -
89. ábra III. Viktor Emáuel olasz király Magyarországon: Koszorúzás a Hősök terén (1937. május) ..	- 285 -
90. ábra Ciano gróf, olasz külügyminiszter Magyarországon (1938. december).....	- 286 -
91. ábra (balról-jobbra) A közigazgatási tanfolyam megkoszorúzza a Hősök Emlékművét (1936. április); Magyar utazók megkoszorúzzák a párizsi Ismeretlen Katona sírját (1933. június); V. György király megkoszorúzza londoni Hősök Emlékművét (1932. november)	- 287 -
92. ábra A magyar és más országok fegyveres erőjének reprezentációi	- 297 -
93. ábra A magyar és más országok fegyveres erőjének reprezentációi 1938-1944 között.....	- 298 -
94. ábra a katonai hírek időaránya a teljes filmhíradó időéhez képest.....	- 299 -
95. ábra A szarvasi forgatás egykor és ma.	- 314 -
96. ábra A jutasi gyakorlótér egykor és ma.....	- 315 -

8.5. Irodalomjegyzék

8.5.1. Felhasznált audiovizuális források

- **Archivio Luce filmhíradók:**

- magyar pilóták ünnepélyes temetése Rómában - B009103
- Mussolini és Gömbös beszélgetése az olasz-magyar együttműködésről Rómában - B057501

Forrás: <https://www.archivioluce.com/>

- **Britis Pathé filmhíradók:** 1920-1945.

Forrás: <https://www.britishpathe.com/>

- **Filmarchívum további filmhíradóiból:**

- A Szent István nap eseményei 1.: mvh-13-01-01;
- Kino Riport filmhíradója: kino_riport-01-01;
- IV. Károly koronázásáról készül felvételek: mvh-16-03-01;
- Az Est Film híradói: az_est-film-01-01; az_est-film-02-01; az_est-film-03-01; az_est-film-04-01; az_est-film-05-01; az_est-film-06-01; az_est-film-07-01; az_est-film-08-01; az_est-film-09-01; az_est-film-10-01; az_est-film-11-01; az_est-film-12-01; az_est-film-13-01; az_est-film-14-01; az_est-film-15-01; az_est-film-16-01; az_est-film-17-01; az_est-film-18-01; az_est-film-19-01; az_est-film-20-01;
- Schwarzenberg féle filmhíradók: schwarzenberg_hirado-1-01; schwarzenberg_hirado-2-01;
- Star Film filmhíradója: star-1-01;
- Vörös Riport Film filmhíradói: voros_riport-film-01-01; voros_riport-film-02-01; voros_riport-film-03-01; voros_riport-film-04-01; voros_riport-film-05-01; voros_riport-film-06-01; voros_riport-film-07-01; voros_riport-film-08-01; voros_riport-film-09-01; voros_riport-film-10-01; voros_riport-film-11-01; voros_riport-film-12-01; voros_riport-film-13-01; voros_riport-film-14-01; voros_riport-film-15-01; voros_riport-film-16-01; voros_riport-film-17-01; voros_riport-film-18-01; voros_riport-film-19-01; voros_riport-film-20-01;
- Corvin Híradó filmhíradói: corvin_hirado-01-01; corvin_hirado-02-01;
- Concordia Film filmhíradói: concordia_film-01-01; concordia_film-02-01;
- Mafirm Krónika 14. - mafirt_kronika-014-04;
- Magyar Filmhíradó 34. - MFH_1991_34-01

Forrás: <https://filmhiradokononline.hu/index.php#home>

- **MFI filmhíradók:** 1924-1944. (benne az összes fennmaradt Magyar Filmhíradóval, Magyar világhíradóval és Híradó Filmszínház Különkiadásokkal)

Forrás: <https://filmhiradokononline.hu/index.php#home>

- **Reuters filmhíradók:** 1920-1945.

Forrás: <https://www.britishpathe.com/>

8.5.2.Felhasznált textuális források

- 1921. évi LIII tc. In: <https://net.jogtar.hu/>
- 1923. november 23-án kelt minisztertanácsi jegyzőkönyv: MNL OL K 27
- 1939. évi II. tc. In: <https://net.jogtar.hu/>
- 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. In: <https://net.jogtar.hu/>
- 170062 Szabadalmi Leírás In: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatal
<https://www.sztnh.gov.hu/hu/anim/pics/HU-170062.pdf> (Leöltve: 2022. 05. 07.)
- A Híradó Filmszínház különkiadása 1-119. szám: MNL OL K 675 12. csomó 31. tétel
- Bérleményi iratok: MNL OL K 675 2. csomó 14. tétel
- CG. 22490/3/924 számú budapesti királyi törvényszéki bíróság által kiadványozott végzés:
MNL OL K 675 1. csomó 1.tétel
- Eszenyi (1989) = Eszenyi László: Trianoni nemzedék. Magyar Világ Kiadó Budapest.
- Felügyelőbizottság üléseiről szóló jegyzőkönyvek: MNL OL K 675 2. csomó 7. tétel
- Film és fotókatalógusok: MNL OL K 675 12. csomó 30. tétel
- Gyimesy Kásás Ernő: *A magyar híradófilm diadalútja*. Magyar Film, V. évf. 5. szám, 1943. február 3., 3–5.
- Halmosy Dénes (szerk.): *Nemzetközi szerződések 1918-1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződései*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1983. (második, átdogozott és bővített kiadás)
- Harcászabályzat: *Harcászati Szabályzat I. rész. Harcászati elvek*. a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Kiadványa, 43.000/eln. szab. szerk. 1939. számú körrendeletéhez, 1939.
- Igazgatósági ülési jegyzőkönyvek és iratok: MNL OL K 675 2. csomó 6. tétel
- Lajtos Andor: *A VI. Nemzetközi Filmújságíró Kongresszus Rómában*. In: Filmkultúra, IX. évf. 5. sz., megjelenés: 1936. május 1. sz.
<https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/a-lajta-andor-altal-szerkesztett-filmkultura-szamai> Letöltve: 2022. 01.18.
- Magda Pál őrnagy: feljegyzései In: HM HIM Hadtörténeti Levéltár II. fondfőcsoport, M. Kir. 2. honvéd hadsereg 1940-1944. iratai, 25. doboz 1453 állag
- Magyar Filmiroda Részvénytársaság 1927-es és 1941-es évben kiadott alapszabályzata: MNL OL K 675 1. csomó 1.tétel
- Magyar Statisztikai Évkönyv 1927-es, 1928-as, 1929-es, 1930-as, 1935-ös kiadványai. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat Könyvnyomda, Budapest.
- Magyar Világhíradóhoz kapcsolódó iratok MNL OL K 675 13. csomó 34. tétel
- MFI éves közgyűléseiről készült jegyzőkönyvek: MNL OL K 675 1. csomó 2.tétel

- MFI történetével kapcsolatos levelek: MNL OL K 675 12. csomó 33. tétel
- Mr. Roosevelt's Speech to the Board of the Pan-American Union. Bulletin of International News Vol. 16, No. 8 (Apr. 22, 1939), 21–23 (3 pages) Published By: Royal Institute of International Affairs.
<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1936v05/ch2>
Letöltve: 2022. 03. 18.
- NATO Open Source Intelligence Handbook 2001.
- Pilch (1936) = Pilch Jenő (szerk.): *A hírszerzés és a kémkedés története*. Franklin-társulat Kiadása, Budapest, III. kötet
- Radnai (2015) = Radnai István Dr.: *Egy levente naplója. 1944-1945*. Szülőfalunkért Egyesület Pereszteg, Pereszteg.
- Reggel c. újság XVII. évfolyam 3. szám.
- Rothermere Lord: Hungary's place in the Sun. Safety for Central Europe. In: Daily Mail, 1927. július 21-én lapjában
- Szolgálati Szabályzat: Magyar királyi Honvédelmi Minisztérium Kiadvány, 3000 Elnökség, 1931. számú körrendeletéhez, honvédségi Közlöny 11. száma, 1931.
- Ügyvitellel kapcsolatos iratok: MNL OL K 675 3. csomó 19. tétel
- Vámosy József: Emlékeim a 2. magyar hadseregről. HL TVGY 2809.
- Végrehajtóbizottsági jegyzőkönyvek és iratok: MNL OL K 675 1. csomó 3. tétel
- Végrehajtóbizottsági ügyviteli iratai: MNL OL K 675 2. csomó 13. tétel
- vitéz Veress Zoltán ezredes: filmhíradók In: HM HIM Hadtörténeti Levéltár II. fondőcsoport, M. Kir. 2. honvéd hadsereg 1940-1944. iratai, 25. doboz 1453 állag

8.5.3. Felhasznált szakirodalmi munkák

- Abbenhuis (2006) = Abbenhuis, Maartje M.: *The Art of Staying Neutral the Netherlands in the First World War, 1914–1918*, Amsterdam University Press, 23-38.
- Aczél (2015) = Aczél Petra: *Műveljük a médiát!* Wolters Kluwer Kiadó, Budapest.
- Andaházi Szeghy (2016) = Andaházi Szeghy Viktor: *A magyar királyi honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban. (1941. június-december)* Belvedere Meridionale, Szeged.
- Anderson – Baym (2014) = Anderson, James A. – Baym, Geoffrey: *Philosophies and Pjilosophic Issues in Communication, 1995-2004*. In: Juarnal of Communication, 54. évf. 4. sz. 589-615.
- Andok (2013) = Andok Mónika: *A hírek története*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Andok (2017) = Andok Mónika: *A kommunikáció rituális elmélete*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Angelusz (1995) = Angelusz Róbert: *Kommunikáló társadalom*. Ferenczy Kiadó, Budapest.
- Alberti (1997) = Alberti, Leon Battista: *A festészetről. Della pittura, 1436*. Balassi Kiadó, Budapest.

- Assmann (2013) = Assmann, Jan: *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest.
- Balla – Pollmann (2015) = Balla Tibor – Pollmann Ferenc: Az Osztrák-Magyar Monarchia az első világháborúban (1914-1918). In: Hermann (2015), 275–338.
- Bajor-Lázár (2007) = Bajor-Lázár Péter: *Médiahatás- és befogadás vizsgálatok. Manipulál-e a média?* In: Fehér (2007) 178-201.
- Bajor-Lázár (2017) = Bajomi-Lázár Péter: *Manipulál-e a média?* In: Médiautató, (2017) 18. évf. 4. sz. 61–79.
- Balázs (1998) = Balázs Zoltán: *Modern hatalomelméletek*. Korona Kiadó, Budapest.
- Barabási (2020) = Barabási Albert-László: *Villanások: a jövő kiszámítható*. Libri Kiadó, Budapest.
- Barabási (2022a) = Barabási Albert-László: *A képlet: a siker egyetemes törvényei*. Open Books, Budapest.
- Barabási (2022b) = Barabási Albert-László: *Behálózva: a hálózatok új tudománya*. Open Books, Budapest.
- Barbier – Bertho (2004) = Barbier, Frédéric – Bertho Lavenir, Catherine: *A média története: Diderot-tól az internetig*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Barkóczi (2016) = Barkóczi Janka: *Hírek múlt időben. Emlékezetpolitika a Magyar Világhíradóban*. In: Korall 17. évf. 65. sz. 21–35.
- Barkóczi (2017) = Barkóczi Janka: *Ezerszemű filmhíradó. Vizuális propaganda Magyarországon 1930-1944*. L'Harmattan, Budapest.
- Barkóczi (2020) = Barkóczi Janka: *Vizuális propaganda Magyarországon 1931-1944. A Magyar Világhíradó a rituális kommunikációelmélet kontextusában*. Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet, Budapest Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola, 2020. Doktori (PhD) értekezés
- Barta (2004) = Barta Róbert: Világháborúk sodrában (1914-1945). In: - Bárány Attila – Barta János – Barta Róbert – Forisek Péter – Pósán László: *21. századi enciklopédia. Egyetemes történelem*. Pannonica Kiadó, Budapest, 235-286.
- Barta (2010) = Barta Róbert: *Az első és második világháború képes története*. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó, Debrecen.
- Barta (2021) = Barta Róbert: *Az első világháború helye, értékelése a nemzetközi kapcsolatok történetében*. In.: Püski – Kerepeszki (2015), 27-46.
- Bartha (2021) = Bartha Ákos: *Véres város. Fegyveres ellenállás Budapesten, 1944–1945*. Jaffa Kiadó, Budapest.
- Barthes (1971) = Barthes, Roland: *A napihír struktúrája*. In.: Hankiss (1971) 173-184.
- Bárány et.al. (2004) = Bárány Attila – Barta János – Barta Róbert – Forisek Péter – Pósán László: *21. századi enciklopédia. Egyetemes történelem*. Pannonica Kiadó, Budapest.
- Belinszki (2000) = Belinszki Eszter: *A kritikai kultúrakutatás a médiaelemzés gyakorlatában*. Médiautató I. évf. ősz 1. sz. 61-
https://mediakutato.hu/cikk/2000_01_osz/06_a_kritikai_kulturakutata_s_a_mediaelemzes_gyakorlataban Letöltve: 2023. június. 11.

- Belting (2003) = Belting, Hans: *Kép-antropológia. Képtudományi vázlatok*. Kijarat Kiadó, Budapest.
- Beniger (2004) = Beniger, James R.: *Az irányítás forradalma: az információs társadalom technológiai és gazdasági forrásai*. Gondolat – Infonia Kiadó, Budapest.
- Bertényi (2006) = Bertényi Iván (szerk.): *A történelem segédtudományai*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Béres – Horányi (1999) = Béres István – Horányi Özséb: *Társadalmi kommunikáció*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Berger – Luckmann (1999) = Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas: *A valóság társadalmi felépítése. tudásszociológiai értekezések*. Jászöveg Kiadó, Budapest.
- Bertho (2005) = Bertho Lavenir, Catherine: *A demokrácia és a média a 20. században*. Csokonai Kiadó, Debrecen.
- Beevor (2005) = Beevor, Antony: *The mystery of Olga Chekhova (magyar) Olga Csehova : Hitler kedvenc színésznője, a szovjet kém*. Gold Book, Debrecen.
- Briggs – Burke (2012) = Briggs, Asa – Burke, Peter: *A média társadalomtörténete : Gutenbergtől az Internetig*. Napvilág Kiadó, Budapest, (2. bővített kiadás)
- Borsos (2009) = Borsos Árpád: *A mozi, mint innováció magyarországi elterjedése, a hálózat alakulásának földrajzi jellemzői napjainkig*. Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola, Doktori (PhD) értekezés.
- Bódy (2013) = Bódy Zsombor: *Magyarország társadalomtörténete a két világháború között*. Egyetemi jegyzet. PPKE BTK, Budapest. ISBN 978-963-308-086-3
- Bódy (2018) = Bódy Zsombor (szerk.): *Háborúból békébe: a magyar társadalom 1918 után: Konfliktusok, kihívások, változások a háború és az összeomlás nyomán*. MTA BTK. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak. Trianon-dokumentumok és -tanulmányok), Budapest.
- Bódy – Ö. Kovács (2006) = Bódy Zsombor – Ö. Kovács József (szerk.) *Bevezetés a társadalomtörténetbe. Hagyományok, irányzatok, módszerek*. Osiris Kiadó, Budapest, (javított kiadás).
- Buda (2000) = Buda Béla: *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei*. Animula Kiadó, Budapest.
- Buda (2007) = Buda Béla: *A kommunikáció modelljei I*. In: Fodor László – Gödör András – Vörös dr. Keszler Erzsébet – Neményiné dr. Gyimesi Ilona: *A kommunikáció alapjai*. Perfekt Kiadó, Budapest, 13-53.
- Burton – Chibnall (2013) = Burton, Alan – Chibnall, Steve: *Historical Dictionary of British Cinema*. Lanham, MD and Plymouth, England: Scarecrow Press.
- Buzinkay (2016) = Buzinkay Géza: *A magyar sajtó és újságírás története a kezdetektől a rendszerváltásig*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest.
- Buzinkay – Kókay (2005) = Buzinkay Géza – Kókay György: *A magyar sajtó története I. A kezdetektől a fordulat évéig*. Ráció Kiadó, Budapest.
- Carey (1997) = Carey, James W.: *Afterword: The Culture in Question*. In: Carey, James.: *A Critical Reader*. Edited by Eve Stryker Munson and Catherine A. Warren. University of Minnesota, Minneapolis, 308-340.

- Carey (2009) = Carey, James W.: *Communication as Culture, Revised Edition: Essays on Media and Society*. Routledge, New York-London.
- Couldry (2005) = Couldry, Nick: *Media rituals: beyond functionalism*.
http://eprints.lse.ac.uk/52494/1/Couldry_Media_rituals_beyond_functionalism_2005.pdf Letöltve: 2022. február 12.
- Curran (2016) = Curran, James: *Média és demokrácia*. Wolters Kluwer, Budapest. 195-267.
- Curran – Seaton (2015) = Curran, James – Seaton, Jean: *Hatalom felelősség nélkül. A sajtó, a műsorszolgáltatás és az internet Nagy-Britanniában*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest
- Csapody (201) = Csapody Tamás: *Bori munkaszolgálatosok. Fejezetek a bori munkaszolgálat történetéből*. Vince Kiadó, Budapest.
- Császi (2002) = Császi Lajos: *A média rítusai. A kommunikáció neodurkheimi elmélete*. Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, Budapest.
- Dayan – Katz (1992) = Dayan, Daniel – Katz, Elihu: *Media Events*. Harvard University Press, Cambridge.
- Demeter (2014) = Demeter Márton (szerk.): *Konstruált világok. A jelenségek kommunikatív leírása*. Typotex Kiadó, Budapest.
- Diószegi (1983) = Diószegi István (szerk.): *Nemzetközi szerződések 1918-1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződései*. Gondolat Kiadó, Budapest, (második kiadás)
- Diószegi (1997a) = Diószegi István: *A hatalmi politika másfél évszázada*. História Könyvtár, MTA Történettudományi Intézet, Budapest.
- Diószegi (1997b) = Diószegi István: *A nemzetközi kapcsolatok története. 1919-1939*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Diószegi et.al. (1999) = Diószegi István – Harsányi Iván – Krausz Tamás – Németh István: *20. századi egyetemes történet 1890-1945*. Korona Kiadó, Budapest. (harmadik kiadás)
- Doctor (1999) = Doctor, Jennifer Ruth: *The BBC and Ultra-Modern Music, 1922–1936: Shaping a Nation's Tastes*. Cambridge University Press, Cambridge, UK. 1-57.
- Dombrády (2000) = Dombrády Lóránd: *Katonapolitika és hadsereg 1920-1944*. Ister Kiadó, Budapest.
- Dombrády (2003) = Dombrády Lóránd: *A magyar hadigazdaság a második világháború idején*. Petit Real Könyvkiadó, Budapest.
- Domschitz – Hamp (2006) = Domschitz Mátyás – Hamp Gábor: *A kommunikáció színtereiről*. In: Horányi Özséb: *A kommunikáció, mint participáció*. Typotex Kiadó, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet, Budapest. 101-151.
<https://docplayer.hu/130762-Horanyi-ozseb-szerk-a-kommunikacio-mint-participacio.html> Letöltve: 2021. 12. 15.
- Draskóczy (2006) = Draskóczy István: *Film, videoszalag*. In: Bertényi (2006), 310-312.
- Egey (2005) = Egey Emese: *Zempléni filmhíradók 1924-1942 között*. Zempléni Múzsá. Társadalomtudományi és kulturális folyóirat. V. évf. tavasz 1. sz., 30–38.

- Ernst (2014) = Ernst József: *100 év a magyar lovassport történetéből II. 1920-1944*. Cartaphilus Könyvkiadó, Budapest.
- Erőss (2018) = Erőss Gábor: *A történelmi filmek szociológiája*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Faragó et.al. (2012) = Faragó Gábor – Forgó Zsolt – Háda Béla – Madarász Anita (szerk.): *Háborúk, békék, terroristák. Székely Gábor 70 éves*. ELTE, Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, Budapest.
- Fehér (2007) = Fehér Katalin (szerk.): *Tanulmányok a társadalmi kommunikáció témaköréből*. L'Harmattan Kiadó, Zsigmond Károly Főiskola, Budapest.
- Fejes (2017) = Fejes Erik: *A katonák politikai véleménynyilvánításhoz való jogának korlátozhatósága*. In: In Medias Res, 6. évf. 1. sz. 105–145.
- Fekete (2014) = Fekete Bálint: *A Horthy-kori filmhíradók kutatása és használata az oktatásban*. Médiakutató, XV. évf. tél, 13–23.
- Forgács (2009) = Forgács Iván (szerk.): *A filmarchívum. A Magyar Nemzeti Filmarchívum története. A kezdetektől napjainkig*. Magyar Nemzeti Filmarchívum kiadványa, Budapest.
- Fülöp (1996) = Fülöp Géza: *Sajtótörténet, sajtóismeret*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, (kézirat)
- Geertz (1994) = Geertz, Clifford: *Az ethosz, a világkép és a szent szimbólumok elemzése*. In: Uő: *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások*. Századvég Kiadó, Budapest.
- George (1959) = George, Alexander L.: *Propaganda Analysis: A Study of Inferences Made from Nazi Propaganda in World War II*. Evanston, IL: Row, Peterson.
- Glatz (1990) = Glatz Ferenc: *Történetírás korszakváltásban: tanulmányok*. Gondolat Kiadó, Budapest, 147-159.
- Gorda (2012) = Gorda Éva: *A magyar haditudósítás az első és második világháborúban*. Nemeztí Közzolgálati Egyetem, Budapest, Hadtudományi Sörtori Iskola, Doktori (PhD) értekezés.
- Griffin (2003) = Griffin, Em: *Bevezetés a kommunikációelméletbe*. Harmat Kiadó, Budapest.
- Gyáni (1998) = Gyáni Gábor: *Az utca és a szalon. Társadalmi térhasználat Budapesten, 1870-1940*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Gyáni (2000) = Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése*. Napvilág Kiadó.
- Gyáni (2002) = Gyáni Gábor: *Történészdiskurzusok*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Gyáni – Kövér (1998) = Gyáni Gábor – Kövér György: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Győr (2017) = Győr Béla: *Magyar lovasok az olimpiai játékokon*. Magyar Lovassport Szövetség Kiadványa, Budapest
- Habermas (1999) = Habermas, Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*. Osiris Könyvtár, Budapest.
- Hajkowski (2010) = Hajkowski, Thomas: *The BBC and national identity in Britain, 1922-53*. Manchester University Press. Manchester, UK, 1-50.
- Hankiss (1971) = Hankiss Elemér (szerk.): *Strukturalizmus. I. kötet* Európa Kiadó, Budapest.

- Hamann – Christopher (1999) = Hamann, Kerstin – Christopher, Paul Manuel: *Regime Changes and Civil Society in Twentieth-Century Portugal*. South European Society and Politics, XIX. évfolyam, 3. sz. 71-96.
- Harsányi – Sáringer (2004) = Harsányi Iván – Sáringer János: *A spanyol kormány 1943-as békeközvetítése magyar diplomáciai iratokban*. (Madrid-Budapest-Lisszabon). Aetas, 19. évf. 3-4. 172-189.
- Hendy (2013) = Hendy, David: *Painting with Sound: The Kaleidoscopic World of Lance Sieveking, a British Radio Modernist*. In: Twentieth Century British History, 24. évf. 2.sz. 169–200.
- Hermann (2015) = Hermann Róbert (szerk.): *Magyarország hadtörténete III. Magyarország a Habsburg Monarchiában 1718–1919*. Zrínyi Kiadó, Budapest.
- Horányi (1999) = Horányi Attila: *A képekről*. In: Béres – Horányi (1999), 178-192.
- Horányi (2006) = Horányi Özséb: *A kommunikáció, mint participáció*. Typotex Kiadó, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet, Budapest.
- Hornyák (2007) = Hornyák Árpád: *A délvidéki magyarság a magyar külpolitikában a két világháború között (1919-1938)*. In: Világtörténet, 29. évfolyam, ősz/tél szám. 53-63.
- Huntington (1994) = Huntington, Samuel P.: *A katona és az állam. A civil és a katonai szféra viszonyának elmélete és politikája*. Zrínyi–Atlanti Kiadó, Budapest.
- Ignác – Paksa (2022) = Ignác Károly – Paksa Rudolf (szerk.): *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Joó (2007) = Joó András (szerk.): „... a háború szolgálatában” főszerkesztői értekezletek. 1942. szeptember 22. – 1943. augusztus 25. Napvilág Kiadó. Budapest.
- Joó (2008) = Joó András: *Kállay Miklós külpolitikája: Magyarország és a háborús diplomácia, 1942-1944*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Keegan (2019) = Keegan, John: *A második világháború*. Jaffa Kiadó, Budapest.
- Kerepeszki (2022a) = Kerepeszki Róbert: "Kokaintól részegen bomlik Budapest éjszakai világa" : kábítószer, "alvilág" és sajtónarratívák a két világháború közötti magyar fővárosban. In: Clio műhelytanulmányok. 5. évf. 1. sz. 1-67.
- Kerepeszki (2022b) = Kerepeszki Róbert: *Vetítettek amerikai filmet a magyar mozikban a háború alatt?* In: Ignác – Paksa (2022), 117-119.
- Kerepeszki – Schrek (2023) = Kerepeszki Róbert – Schrek Katalin: *Bevezetés a történelemtudományba és a történelemkutatás módszereibe*. Kronosz Kiadó, Pécs.
- Kisantal – Szeberényi (2006) = Kisantal Tamás – Szeberényi Gábor: A történetírás „nyelvi fordulat” In: Bódy Zsombor – Ö. Kovács József (szerk.) *Bevezetés a társadalomtörténetbe. Hagyományok, irányzatok, módszerek*. Osiris Kiadó, Budapest, (javított kiadás). 419-448.
- Kiss (2006) = Kiss Balázs: *Missziótól marketingig. Fejezetek a propaganda elméletétörténetéből*. In: Médiakutató, 7. évf. tavasz. 7-20.
http://mediakutato.hu/cikk/2006_01_tavasz/01_missziotol_marketingig/ (2022.05.05.)

- Kiss (2014) = Kiss Gábor Ferenc: „*Lovon, gyalog, autón, biciklin, vasúton...*” *A magyar királyi Honvédség gyorscsapatai 1938–1941*. Belvedere Meridionale, Szeged.
- Kissinger (2022) = Kissinger, Henry: *Diplomácia*. Panem Kiadó, Budapest, (az 1966-os változat újrakiadása)
- Klemperer (2022) = Klemperer, Viktor: *A harmadik Birodalom nyelve. egy filológus feljegyzései*. Ampersand, Budapest. 3. kiadás
- Klestenitz (2018) = Klestenitz Tibor: Sajtó és újságírás Trianon árnyékában. In: Bódy (2018) 301-336.
- Kodor (2003) = Kodor Zsuzsanna – Fábri György (szerk.): *Az információs társadalom és kommunikációtechnológia elméletei és kulcsfogalmai*. Századvég Kiadó, Budapest.
- Koselleck (2003) = Koselleck, Reinhart: *Elmúlt jövő. A történeti idők szemantikája*. Atlantisz Kiadó, Budapest.
- Kovács (2002) = Kovács András Bálint: *A film szerint a világ: tanulmányok*. Palatinus Kiadó, Budapest.
- Kovács (2009) = Kovács András Bálint: *Mozgóképelemzés*. Új Palatinus Könyvesház Kft., Budapest.
- Kracauer (1991) = Kracauer, Siegfried: *Caligaritól Hitlerig: a német film pszichológiai története*. Magyar Filmintézet, Budapest.
- Krasznai (2012) = Krasznai Zoltán: *Földtudomány, oktatás és propaganda. A nemzeti terület reprezentációja a két világháború közötti Magyarországon*. Publikon, Pécs.
- Krippendorff (1995) = Krippendorff, Klaus: *A tartalomelemzés módszertanának alapjai*. Balassi kiadó, Budapest.
- Kunt (2024) = Kunt Gergely – Tamás Ágnes (szerk.): *Történelem és vizualitás*. Hajnal István Kör Társadalomtörténeti Egyesület – Apor Vilmos Katolikus Főiskola – Líceum Kiadó, Szeged – Vác – Eger.
- Kurutz (2001) = Kurutz Márton: *Budapest helyszíntár. Budapest a híradó- és dokumentumfilmek tükrében, a kezdetektől 1945-ig*. Budapesti Negyed, IX. évf. 1. sz. 19–45.
- Lederer (1990) = Lederer Emma: *A történelem tárgya, módszere, a segéd- és rokottudományok elemei. Egységes jegyzet*. Tankönyvkiadó, Budapest, (hetedik javított kiadás)
- Lénárt (2018) = Lénárt András: *A spanyol film a Franco-diktatúrában. Ideológia, propaganda, filmpolitika*. Jate Press, Szeged, (második, bővített kiadás)
- Lénárt (2020) = Lénárt András: *Film és történelem Latin-Amerikában*. Jate Press, Szeged.
- Lipcsey (1997) = Lipcsey Ildikó: *A magyar-román viszony alakulása 1937-1940 között (2. rész)* Korunk, 8. évf. 2. sz. 92-97.
- Lipták (2014) = Lipták Dorottya: *Írjunk médiatörténeteket, de hogyan? Historiográfiai megközelítés*. Magyar Könyvszemle, 130. évf. 4. sz. 431-451.
- Lukács (2003) = Lukács György: *A film poétikája*. In: Malkovics (2003), 252-256.
- Lukács (2019) = Lukács Anikó – Tóth Árpád: *Az érzelmek története*. Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület. Budapest.

- Mawdsley – Munck (1996) = Mawdsley, Evan – Munck, Thomas: *Számítógép a történettudományban*. Osiris Kiadó, Budapest.
- McLuhan (2001) = McLuhan, Marshall: *A Gutenberg-galaxis: a tipográfiai ember létrejötte*. Trezor Kiadó, Budapest.
- McNair (1998) = McNair, Brian: *The Sociology of Journalism*. Arnold Publisher, London.
- McQuail (2003) = McQuail, Denis: *A tömegkommunikáció elmélete*. Osiris Kiadó, Budapest.
- McQuail (2015) = McQuail, Denis: *A tömegkommunikáció elmélete*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest.
- Meyrowitz (2003) = Meyrowitz, Joshua: *Médiumelméletek*. In: Kodor – Fábri (2003), 205-233.
- Mitchell (1986) = Mitchell, W. J. Thomas: *Iconology: image, text, ideology*. University of Chicago Press, Chicago.
- Malkovics (2003) = Malkovics Tibor (szerk.): *Sajtó- és médiatörténet : szöveggyűjtemény*. Főiskolai tankönyv. Zsigmond Király Főiskola, Budapest.
- Mátay (2019) = Mátay Mónika: *Megjegyzések az európai nyilvánosság történetéhez*. In: Sipos (2019.) 131-160.
- Merkovity (2018) = Merkovity Norbert: *A figyelemalapú politika a közösségi média korában: a politikai kommunikáció lehetséges értelmezése napjainkban*. Médiatudományi Intézet; Budapest.
- Mingst (2011) = Mingst, Karen A.: *A nemzetközi kapcsolatok alapjai*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Morales (1984) = Morales Lezcano, Viktor: *Las causas de la no beligerancia española. reconsideradas*. Revista de Estudios Internacionales (Madrid), vol 5, no 03.
<file:///C:/Users/User/Downloads/Dialnet-LasCausasDeLaNoBeligeranciaEspanolaReconsideradas-2496721.pdf>
- Mravik (2020) = Mravik Patrik Tamás: *Elképzelt mozi. A mozi társadalmi környezete mint szimbolikus tér és önértelmezés*. In: Lászlófi Viola – Mravik Patrik Tamás – Oláh Gábor – Sidó Anna (szerk.): *Atelier 30: Műhelytanulmányok*. ELTE BTK Atelier Interdiszciplináris Történeti Tanszék. 99-120.
- Mudrák – Deák (2006) = Mudrák József – Deák Tamás: *Magyar Hangosfilm Lexikon 1931-1944*. Attraktor Kiadó, Máriabesenyő – Gödöllő.
- Murai (2008) = Murai András: *Film és kollektív emlékezet. Magyar múltfilmek a rendszerváltás után*. Savaria University Press, Szombathely.
- Murber (2010) = Murber Ibolya: *A felíveléstől a stagnálásig. A Heimwehrek magyar és olasz kapcsolatai (1927-1929)* In: *Külügyi Szemle*, 9. évf., 2. sz. 129-172.
- Murphy (2000) = Murphy, Robert: *British Cinema and the Second World War*. London & New York: Continuum.
- Myat (2014) = Myat Kornél: *Részvétel, problémamegoldás, közösség. Partecipációs kiindulópontok a késő modern médiakörnyezet tanulmányozásához*. In: Demeter (2014), 141-150.
- Nemeskürty (1983) = Nemeskürty István: *A képpé varázsolt idő: a magyar film története és helye az egyetemes kultúrában, párhuzamos kitekintéssel a világ filmművészetére*. Magvető Könyvkiadó, Budapest.

- Németh (2014) = Németh Viktor: *A közelség végtelen. A mediáció mint problémamegoldó színtér a PTC tükrében.* In: Demeter (2014), 57-69.
- Olasz (2014) = Olasz Lajos: *Zászlódiplomácia a 1941 az 1849-ben orosz kézre került honvédszászlók visszaadása.* In: Közép-Európai Közlemények. 6 évf. 4. sz. 90-103.
- Oláh (2014) = Oláh András Pál: *A szegedi hatósági légoltalom rövidített története a kezdetektől az 1941. évi jugoszláv légitámadásokig.* Oláh András Pál (saját kiadvány) Szeged.
- Oláh (2019) = Oláh András Pál: *Az amerikai légierő Budapest elleni légitámadásai a II. világháború idején.* Belvedere Maridionale, Szeged, 2019. 31. évf. 3. sz. 99–146.
- Ormos (1998) = Ormos Mária: *Magyarország a két világháború korában 1914-1945.* Csokonai Kiadó, Debrecen.
- Ormos (2000) = Ormos Mária: *Egy magyar médiavezér: Kozma Miklós: pokoljárás a médiában és a politikában (1919-1941.).* PolgART Kiadó, Budapest.
- Országh (1960) = Országh László (szerk): *A Magyar Nyelv Értelmező Szótára.* III. kötet, MTA Nyelvtudományi Intézet, Akadémia Kiadó, Budapest
- Parrott (2002) = Parrott, Andrew LtCol: *The Baltic States from 1914 to 1923: The First World War and the Wars of Independence.* In: Baltic Defence Review, 2002/2. 131-158.
- Pálincás (2017) = Pálincás Anna: *A magyar lovaskultúra a két világháború között.* In: Hadtudományi Szemle, X. évf. 2. sz. 520-530.
- Peternák (1994) = Peternák Miklós: *Médiatörténeti szöveggyűjtemény I.* Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest.
- Pihurik (2015) = Pihurik Judit: *Naplók és memoárok a Don-kanyarból, 1942–1943.* Napvilág Kiadó, Budapest.
- Pirityi (1996) = Pirityi Sándor: *A nemzeti hírügynökség története. 1880-1996.* MTI Kiadó Kft., Pécs.
- Pritz (1995) = Pritz Pál: *Magyar diplomácia a két háború között.* Magyar Történelmi Társulat, Budapest.
- Pritz (2005) = Pritz Pál: *Az a "rövid" 20. század : történetpolitikai tanulmányok.* Magyar Történelmi Társulat, Budapest.
- Pritz (2016) = Pritz Pál: *A relativizálás elfogadhatatlansága: hazánk és a nagyvilág: újabb tanulmányok.* Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, Budapest.
- Pritz – Sipos – Zeidler (2006) = Pritz Pál – Sipos Balázs – Zeidler Miklós: *Magyar külpolitikai gondolkodás a 20. században. A VI. Hungarológiai Kongresszus (Debrecen, 2006. augusztus 22–26.) szimpóziumának anyaga.* Magyar Történelmi Társulat, Budapest.
- Püski (2006) = Püski Levente: *A Horthy-rendszer (1919–1945).* Pannonica Kiadó, Budapest.
- Püski (2021) = Püski Levente: *A Horthy-korszak parlamentje.* Országház Könyvkiadó, Budapest, (második kiadás)
- Püski – Kerepeszki (2015) = Püski Levente – Kerepeszki Róbert (szerk.): *A "Nagy Háború" és emlékezete.* Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen.

- Rákai (2019) = Rákai Orsolya: *Médiatörténet a kultúratudományok után/között*. In: Sipos (2019) 79-96.
- Richly (1996) = Richly Gábor: *Magyar katonai segítségnyújtás Az 1939-40-es finn-szovjet háborúban*. In: Századok 130. évf. 2. sz. 403-444.
- Romsics (2004) = Romsics Ignác: *Múltról a mának*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Romsics (2009) = Romsics Ignác (szerk.): *A magyar jobboldali hagyomány, 1900-1948*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Romsics (2010) = Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest. (negyedik, javított és bővített kiadás)
- Romsics (2022) = Romsics Ignác: *A Horthy-korszak: válogatott tanulmányok*. Helikon Kiadó, Budapest.
- Róka (2002) = Róka Jolán: *Kommunikációtan*. Századvég Kiadó, Budapest.
- Róka (2008) = Róka Jolán: *Kommunikáció- és médiatörténet: szemelvények a tömegkommunikációs eszközök kialakulásának és elméletének történetéből*. Századvég Kiadó, Budapest.
- Rúa Fernández – Rúa Fernández (2021) = Rúa Fernández, Carolina – Rúa Fernández, José Manuel: *Franquism was not a romance. The banalization of dictatorship through the tv series Lo que escondían sus ojos*. In: Cuadernos de Historia Contemporánea, 43- évf., 325-349.
- Hencsei (2012) = Sallay Gergely Pál: *Magyar katonák az újkori olimpiai játékokon*. In: Hadtörténelmi Közlemények 125. évf. 2. sz.
https://epa.oszk.hu/00000/00018/00025/pdf/EPA00018_hadtortenelmi_2012_2_335-374.pdf
- Sándor (1992) = Sándor Tibor: *Őrségváltás: a magyar film és a szélsőjobboldal a harmincas-negyvenes években: tanulmányok, dokumentumok*. Magyar Filmarchívum, Budapest.
- Sándor (1997) = Sándor Tibor: *Őrségváltás után. Zsidókérdés és filmpolitika 1934-1944*. Magyar Filmarchívum, Budapest.
- Siaroff (1999) = Siaroff, Alan: *Democratic Breakdown and Democratic Stability: A Comparison of Interwar Estonia and Finland*. In: University of Lethbridge, Canadian Journal of Political Science Vol. 32, No. 1 pp. 103-124 (22 pages)
- Silverstone (2008) = Silverstone, Roger: *Miért van szükség a média tanulmányozására?* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Simigné Fenyő (2009) = Simigné Fenyő Sarolta (szerk.): *A meggyőzéstől a manipulációig*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc.
- Simon (2006) = Simon István: *Egy keresztény-nemzeti „csúcsmenedzser”, Wünscher Frigyes*. Múltunk, 2006/2. szám 31-53.
- Sipos (2004) = Sipos Balázs: *A politikai újságírás, mint hivatás*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Sipos (2010a) = Sipos Balázs: *Média és Demokrácia Magyarországon. A politikai média jelenkortörténete*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Sipos (2010b) = Sipos Balázs: *Az első világháború médiahatásai*. Médiakutató. XI. évf. tavasz, 103–108.

- Sipos (2011) = Sipos Balázs: *Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban. Politika- és társadalomtörténeti vázlat*. Argumentum Kiadó, Budapest.
- Sipos (2012) = Sipos Balázs: *A globalitás-tapasztalatok és -értelmezések a Horthy-korszakban*. In: Faragó Gábor – Forgó Zsolt – Háda Béla – Madarász Anita (szerk.): *Háborúk, békék, terroristák. Székely Gábor 70 éves*. ELTE, Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, Budapest, 491-502.
- Sipos (2013) = Sipos Balázs: *Hogyan kerül(t) a jelentés a moziba? Amerika-képek és értelmezések a Horthy-korban*. Médiakutató, XIV. évf. tavasz, 21–40.
- Sipos (2014) = Sipos Balázs: *A PTC a politikai kommunikáció jelenkori történetének kutatásában*. In: Demeter (2014), 11-24.
- Sipos (2019) = Sipos Balázs (szerk.): *Bevezetés a médiatörténet-írásba*. Savaria University Press, Szombathely.
- Sipos (2023) = Sipos Balázs: „Amerika, ezeremeletes mennyország” Amerika és az amerikanizmus a Horthy-kori nyilvánosságban. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Sipos – Zeidler – Pritz (2002) = Sipos Balázs – Zeidler Miklós – Pritz Pál: *Magyarország helye a 20. századi Európában*. Magyar Történelmi Társulat, Budapest.
- Sólyomfi – Virányi (2020) = Sólyomfi Andrea Hanna – Virányi Péter (szerk.): *A propaganda propagandája: propagandaszociológiai szöveggyűjtemény*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Sükösd – Csermely (2001) = Sükösd Miklós – Csermely Ákos (szerk.): *A hír értékei*. Média Hungária Kiadó, Budapest.
- Hoyer (2008) = Hoyer, Svenik: *A média a harmadik évezred küszöbén*. In: Z. Karvalics – Kiss (2008), 110-138.
- Szabó (2002) = Szabó József János: *Az Árpád-vonal. A Magyar Királyi Honvédség védelmi rendszere a Keleti Kárpátokban 1940-1944*. Timp Kiadó, Budapest.
- Szabó (2019) = Szabó Péter: *Magyarok a Don-kanyarban. A magyar királyi 2. honvéd hadsereg története (1942-1943.)*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Szajbély (2019) = Szajbély Mihály: *A médiatörténet és a sajtótörténet viszonyáról*. In: Sipos (2019) 67-78.
- Szakály (2002) = Szakály Sándor: *Honvédség és tisztikara 1919-1947*. Ister Kiadó, Budapest.
- Szakály (2004) = Szakály Sándor: *Század vagy ezred? Katonákról, történelemről, önmagunkról II*. Ister Kiadó, Budapest.
- Szakály (2013) = Szakály Sándor: *Trianon, Honvédség, sport. Válogatott írások Magyarország XX. századi történelméről*. Kárpáti Stúdió, Budapest.
- Számvéber (2020) = Számvéber Norbert: *Az alföldi páncéloscsata: harcok Tiszántúlon, 1944. október*. Peko Publishing, Keszthely, (harmadik, bővített és átdogozott kiadás).
- Szekfű (2007) = Szekfű András: *Kommunikáció, nyilvánosság, esélyegyenlőség Magyarországon: a távirótól a Web 2.0-ig*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Széchenyi (2019) = Széchenyi Ágnes: *A 20. század még mindig hiányzó médiatörténete. (A jelenkori magyarországi sajtótörténet-írásáról)* In: Sipos (2019) 35-55.

- Szécsényi (2016) = Szécsényi András: *A korszellem hálójában. Az egyetemi önkéntes munkaszolgálat rendszere, működése és nemzetközi beágyazottsága Magyarországon (1935-1944)*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Szilágyi (1998) = Szilágyi Ágnes Judit: *Ifj. Horthy Miklós magyar királyi követ Brazíliában. Világtörténet*, XX. évf. tavasz/nyár 56-61.
- Szőnyi – Szauter (2008) = Szőnyi György Endre – Szauter Dóra (szerk.): *A képek politikája. W. J. T. Mitchell válogatott írásai*. Jate Press, Szeged.
- Szöts (2015) = Szöts Zoltán Oszkár: *Propaganda vagy reális szemlélet? Az egykori történettudomány és az első világháború a Századok folyóirat cikkeinek tükrében*. In: Püski – Kerepeszki (2015), 243-252.
- Szöts – Z. Karvalics (2016) = Szöts Zoltán Oszkár – Z. Karvalics László (szerk.): *Kommunikáció és propaganda az első világháborúban*. Jel-Kép 37. évf. évf. 1. sz.
- Szücs (1985) = Szücs Zoltán: *Filmhíradó, történelem, propaganda*. Filmkultúra, XXI. évf. 9. sz., 17-20.
- Tokaji (2009a) = Tokaji Ildikó: *Meggyőzés és manipuláció vizuális eszközökkel*. In: Simigné Fenyő (2009), 172-179.
- Tokaji (2009b) = Tokaji Ildikó: *Ember és társadalom I*. Dunaújvárosi Főiskola Kiadó, Dunaújváros
- Tomka (2020) = Tomka Béla: *Európa társadalomtörténete a 20. században*. Osiris Kiadó, Budapest, második bővített kiadás.
- Tomka (2023) = Tomka Béla: *Globalizáció: megjelenési formák, szakaszok és determinánsok*. Magyar Tudomány 184. évf. 10. szám, 1223–1234.
- Tóth (2014) = Tóth Benedek: *Médiumok és Valóságaik. Egy rendszerelvű médiaelmélet vázlata*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest.
- Tóth (2009) = Tóth László (szerk.): *A Magyar Királyi Honvédség egyenruhái 1926-1945*. Huniform Könyvek, Budapest.
- Turbucz (2010) = Turbucz Dávid: *Vezérkultusz és nyilvánosság. Horthy Miklós "országglásának" húszéves jubileuma (1939-1940)*. Médiakutató, XI. évf. nyár. 101–122.
- Turbucz (2011) = Turbucz Dávid: *Horthy Miklós*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Turbucz (2015) = Turbucz Dávid: *A Horthy-kultusz 1919-1944*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest.
- Ungváry (2004) = Ungváry Krisztián: *A magyar honvédség a második világháborúban*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Ungváry (2015) = Ungváry Krisztián: *Magyar megszálló csapatok a Szovjetunióban, 1941–1944: esemény, elbeszélés, utóélet*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Ungváry (2020) = Ungváry Krisztián: *Horthy Miklós: a kormányzó és felelőssége, 1920-1944*. Jaffa Kiadó, Budapest.
- Varga (1972) = Varga Ilona: *Magyarország Kereskedelme a Latin-Amerikai országokkal a két világháború között*. Acta Historica (Szeged) 41 évf. 57–76.
- Váradi (2021) = Váradi Levente: *A levénteintézmény létrejötte és nevelési célkitűzései*. In: Ács-Bíró Adrienn – Maisch Patrícia – Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): *Iskola*

a társadalmi térben és időben IX. PTE BTK „Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola, 2021. 85-91.

- Weston (1983) = Weston, Charles H., JR.: *The Political Legacy of Lázaro Cárdenas*. Cambridge University Press, Vol. 39, No. 3, 383–405.
- Z. Karvalics (2003) = Z. Karvalics László: *Információ, társadalom, történelem: válogatott írások*. Typotex Kiadó, Budapest.
- Z. Karvalics (2004) = Z. Karvalics László: *Bevezetés az információtörténelembe*. Gondolat – Infonia Kiadó, Budapest.
- Z. Karvalics (2014) = Z. Karvalics László: Az információtörténelem, mint „Big History”. In: *Világtörténet*, 1: 5-25.
https://tti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet/vt_2014_1/z.%20karvalics.pdf Letöltve: 2022. nov. 15.
- Z. Karvalics (2016) = Z. Karvalics László (szerk.): *Az első világháború információtörténetéhez*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Z. Karvalics (2022) = Z. Karvalics László: Az infomédiától a tudáskormányzásig. Világjárvány és világrendszer információkutatói szemmel. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Z. Karvalics – Kiss (2008) = Z. Karvalics László – Kiss Károly (szerk.): *Szavak és képek között: médiatörténet, kommunikációtörténet, információtörténet: tanulmánykötet*. Infonia - Gondolat Kiadó, Budapest.
- Záhonyi-Ábel (2012) = Záhonyi-Ábel Márk: *Filmcenzúra Magyarországon a Horthy-korszak első évtizedében*. Médiakutató, XIII. évf. nyár.
- Záhonyi-Ábel (2013) = Záhonyi-Ábel Márk: A magyar filmes intézményrendszer 1938-1944. *Metropolis* 17. évf. 2. sz. 12–27.
- Záhonyi-Ábel (2019) = Záhonyi-Ábel Márk: *A tekintélyvédelem és az érzelmi hatáskeltés kapcsolata az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság iratainak tükrében*. In: Lukács Anikó – Tóth Árpád: *Az érzelmek története*. Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület. Budapest, 535-544.
- Zalán (1983) = Zalán Vince: *Fejezetek a dokumentumfilm történetéből*. Magyar Filmtudományi Intézmény és Filmarchívum, Budapest.
- Zeidler (2009) = Zeidler Miklós: *A revíziós gondolat*. Kalligram Kiadó, Pozsony.
- Zöldi (2007) = Zöldi László (szerk.): *Általános Médiaismeret*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs.

8.5.4. Használt internetes oldalak

- Traité d'amitié protectrice https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/util/documents/accede_document.php?1670447302879 Utolsó letöltés: 2022. 11. 12.
- University of Maryland, European Institute. <https://www.europeaninstitute.org/index.php/233-european-affairs/ea-june-2014/1909-wwi-transformed-the-map-of-europe-could-it-change-again> Utolsó letöltés: 2022. 09. 15.

- Fürstentum Liechtenstein Landesarchiv (Liechtensteini Hercegség Nemzeti Levéltár)
<https://www.e-archiv.li/koerperschaftDetail.aspx?backurl=editionSuche.aspx?eid=&koerperID=3366&eID=> Utoljára letöltve: 2022. 11. 10.
- <https://www.dib.ie/biography/oduffy-eoin-a6728> Utolsó letöltés: 2022. 11. 10.
- <https://www.britannica.com/place/Ireland/Independent-Ireland-to-1959#ref316077> Utolsó letöltés: 2022. 11. 10.
- <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/k-33922/kepzelet-34E84/>
- <https://net.jogtar.hu/>
- <https://web.archive.org/>
- <https://www.books.google.hu/>
- <https://www.britannica.com>
- <https://www.britishpathe.com>
- <http://www.bufvc.ac.uk>
- <http://www.colonialfilm.org.uk>
- <https://eyewitness.hu>
- <http://www.fundinguniverse.com>
- <https://www.gparchives.com>
- <https://www.imdb.com>
- <https://www.pathe.com>
- <https://patrimonio.archivioluce.com>
- <https://pecsiegyhazmegye.hu/>
- <https://www.theguardian.com>
- <https://www.thomsonreuters.com>
- <https://www.wbspecialevents.com>
- <https://www.youtube.com/@britishpathe>
- <https://nemzetilovarda.hu/nemzeti-lovarda-tortenete/>
- <https://www.bbc.com/>

9. Az összefoglalók és a tudományos munkák

A Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatásában feltárt világkép és honvédelmi reprezentációk című Doktori (Phd) értekezés absztraktja

Készítette: Kázmér László

Témavezető: Dr. Kerepeszki Róbert

A dolgozat műfaji határmezsgyéit a média-, kommunikáció- és információtörténet írja körbe. Kutatásának tárgya nem a materiálisan megfogható múlt feltárása, hanem annak megértése, hogy az egykor volt jelenben élő médiatartalom-gyártókat milyen gondolkodási paradigmák jellemezték. Ilyen formán az audiovizuális múltlenyomatok olyan szellemi produktumoknak tekinthetők, melyek percepciói a készítők által reprezentált kognitív világképnek. Maga a média szerves részét képezi a társadalomnak, annak a közegnek, mely életre keltette és működteti. A médiainstítmény interakciója a közönséggel mikroszinten tranzaktív, viszontmakro szinten már interaktív. Kölcsönhatásban van az őt megalkotó közeggel, mivel témái és azok ábrázolási technikái csak akkor jelentenek információt a közönségének, ha az megérthető és befogadható számukra. Ezért a médiatermékek tanulmányozása hozzájárul a történeti narratívák felállításához vagy kontextusok pontosításához. A nagy mennyiségű és a hosszabb, akár több éves mintavételek tendenciákat képesek kirajzolni, olyanokat, melyek nem pusztán a készítőikre vonatkozó következtetések levonására alkalmasak, hanem a társadalom azon részére is, akik a rendszeres fogyasztói voltak a termékeknek.

A dolgozat 2025-ben került leadásra, melyet megelőzőtt hét éves kutatómunka és felkészülés, míg a 2020-ban leadott MA szakdolgozat a világháború időszakára korlátozódott és kizárólag a Magyar Filmiroda (a továbbiakban: MFI) audiovizuális termékeire. A doktori értekezés viszont már a teljes Horthy-korszak időszakát lefedi és az összes fennmaradt magyar filmhíradó dokumentumot feldolgozta, ezen kívül nemzetközi kitekintéssel, ugyanezen időszakban vizsgálja a brit filmhíradók magyar vonatkozásait. Nem utolsó sorban a kutatás sikeréhez felhasználásra kerültek az Országos Levéltárban őrzött MFI-iratok is.

Az audiovizuális hírszolgáltatás rendkívül széles világában több lehatárolási eszközt is alkalmazunk. A korábban említett időbeni és intézményi határolókon túl, tematikai korlátozás is szükséges, ennek a legfőbb oka, hogy a hírek is széles fókusszal bírtak. Ráadásul egy-egy hír több témába is besorolható, ebből adódik, hogy ezek több kutatási csoportba is beletartoznak. A mi fő kérdésünk viszont a külkapcsolatokra és a fegyveres erőre koncentrál, ezért a kutatási

célkitűzésünk meghatározásánál lefektethetjük, hogy először Budapest külkapcsolati perspektívájából vizsgáljuk a világkép reprezentációt, majd Londonból visszatekintve fordítjuk meg a fókusz a magyarok ábrázolására. Módszertani eszközök fejlesztése és alkalmazásának bemutatása érdekében pedig a hadra készülő és kelt társadalom fegyveres erejének reprezentációjára koncentrálnunk.

A szerző célul tűzte ki maga elé, hogy a múlt egy alig több mint két évtizedes részéről a magyar audiovizuális hírszolgáltatás dokumentumait feltárja. Mindeközben kiemelt figyelmet fordít azokra a módszertani eszközökre, amelyek a kutatás során értelmezhetővé tették a mozgóképes híryananyagokat. Annak érdekében, hogy metodikájuk inspiráció és segítség legyen a következő kutatóknak, a feltárások menetei és kihívásai is helyet kaptak a törzsanyagban. Ez azért releváns, mivel sok történészi munka „csak” eredményeket közöl, ami tartalmazza a kiindulásként szolgáló forráshivatkozásokat, viszont hiányzik az az út, ahogy eljutott a két pont között. Jelen esetben ez a módszertani megközelítés azért kihagyhatatlan, mivel az audiovizuális forráscsoportba tartozó dokumentumok nem rendelkeznek kiterjedt történelmi szakirodalommal, ezért vizsgálati módszereik is kidolgozásra szorulnak. Nem utolsósorban a mozgóképek megjelenésük óta hatványozottan gyarapodnak, ezért a jövőbeni történészek aktuális jelenünkre vetített kutatásai szempontjából az audiovizuális források jelentősen felértékelődnek.

Kulcsszavak: Horthy-korszak; audiovizuális hírszolgáltatás; média-, kommunikáció- és információ-történet; magyar és angol filmhíradók; nemzetközi kapcsolatok; fegyveres erő; honvédelem; világkép, mentális térkép

Abstract of the Doctoral (PhD) Thesis on International Representations and the National
Defense in Audiovisual Newsreel Services During the Horthy Era

author: Kázmér, László

consultant: Dr. Kerepeszki, Róbert

The genre boundaries of the thesis are outlined in the history of media, communication and information. This research is not about exploring the materially tangible past, but about understanding the paradigms of thought that characterised the media content producers in the past. In this form, audiovisual documents of the past can be seen as intellectual products that are perceptions of the cognitive worldview represented by the makers. The media itself is an integral part of society, of the medium that brings it into being and makes it work. The interaction between the media institution and the audience is transactional at the micro level, but can be considered interactive at the macro level. The media interact with the society that creates it, as its themes and the techniques of their representation only provide information to the public if they can be understood and received. Therefore, the study of the media products contribute to the construction of historical narratives or the clarification of contexts. Large volumes and longer samples, even over several years, can reveal trends, trends that can be used to draw conclusions not only about the people who made them, but also about the sections of society who were regular consumers of the products.

The thesis was submitted in 2025, preceded by seven years of research and preparation, while the MA thesis submitted in 2020 was limited to the World War II period and focused exclusively on the audiovisual products of the Hungarian Film Office (hereinafter: HFO). The PhD dissertation covers the entire period of the Horthy era and all surviving Hungarian newsreel documents, and we also examine the Hungarian aspects of British film newsreel from the same period with an international perspective. Last but not least, we have also used the written documents of the HFO held in the National Archives to make the research a success.

In the very wide world of audiovisual newsreel services, we apply several restrictions. In addition to the time and institutional boundaries mentioned above, thematic restrictions were also necessary, the main reason being that the news also had a broad focus. In addition, a single news item can be classified into several themes, which means that it can be included in several research groups. Our main question, however, focuses on foreign relations and the armed forces, so in defining our research objective we will first examine representations of the worldview from the foreign relations perspective of Budapest, then reverse the focus and look for Hungarian-related representations in British film newsreels. In order to develop and

demonstrate the use of methodological tools, the final chapter focuses on the representation of armed forces in a society preparing for and at war.

The author has set himself the goal of uncovering the documents of Hungarian audiovisual newsreel service from a fragment of the past, spanning just over two decades. At the same time, it pays particular attention to the methodological tools that made the film footage interpretable during the research. In order to make their methodology an inspiration and help for future researchers, the methods and problems of the analyses are also included in the thesis. This is relevant because many historiographical works 'only' report results, in which they include source references as a starting point. In the present case, this methodological approach cannot be omitted because the documents belonging to the audiovisual source group do not have an extensive historical literature, and therefore their methods of analysis need to be developed. Last but not least, since the appearance of the moving images, their number has increased exponentially, and therefore audiovisual sources are of great value for future historians' research on our present.

Keywords: audiovisual news; media, communication and information history; Horthy era; Hungarian and English film newsreel; international relations; armed forces; national defence; world view, mental map

Nyilvántartási szám: DEENK/39/2025.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Kázmér László
Doktori Iskola: Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10084562

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (2)

1. **Kázmér, L.:** A vidék audiovizuális reprezentációja a Horthy-kori filmhíradókban.
In: Történelem és vizualitás. Szerk.: Kunt Gergely; Tamás Ágnes, Hajnal István Kör
Társadalomtörténeti Egyesület ; Vác : Apor Vilmos Katolikus Főiskola ; Eger : Líceum Kiadó,
Szeged, 437-450, 2024, (Rendi társadalom - polgári társadalom, ISSN 0239-1990 ; 36) ISBN:
9789634962748
2. **Kázmér, L.:** Audiovizuális források.
In: Bevezetés a történelemtudományba és a történelemkutatás módszereibe. Szerk.:
Kerepeszki Róbert; Schrek Katalin, Kronosz Kiadó, Pécs, 99-103, 2023. ISBN:
9786153386604156

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

3. **Kázmér, L.:** Külkapcsolati figyelem változása az Ullein-Reviczky Antal-féle főszerkesztői
értekezleteken.
Belvedere Meridionale. 35 (3), 96-105, 2023. ISSN: 1419-0222.
DOI: <http://dx.doi.org/10.14232/belv.2023.3.7>

Idégen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

4. **Kázmér, L.:** The Hungarian 2nd Army in the Hungarian World Newsreel (1942-1943).
Belvedere Meridionale. 35 (2), 122-134, 2023. ISSN: 1419-0222.
DOI: <http://dx.doi.org/10.14232/belv.2023.2.9>

**DEBRECENI EGYETEM
TÖRTÉNELMI ÉS NÉPRAJZI
DOKTORI ISKOLA**

**A Horthy-korszak audiovizuális hírszolgáltatásában feltárt világkép és
honvédelmi reprezentációk című doktori (PhD) értekezés**

MELLÉKLETEI

Készítette: Kázmér László
Szak: történelem PhD hallgató

Témavezető: Dr. Kerepeszki Róbert

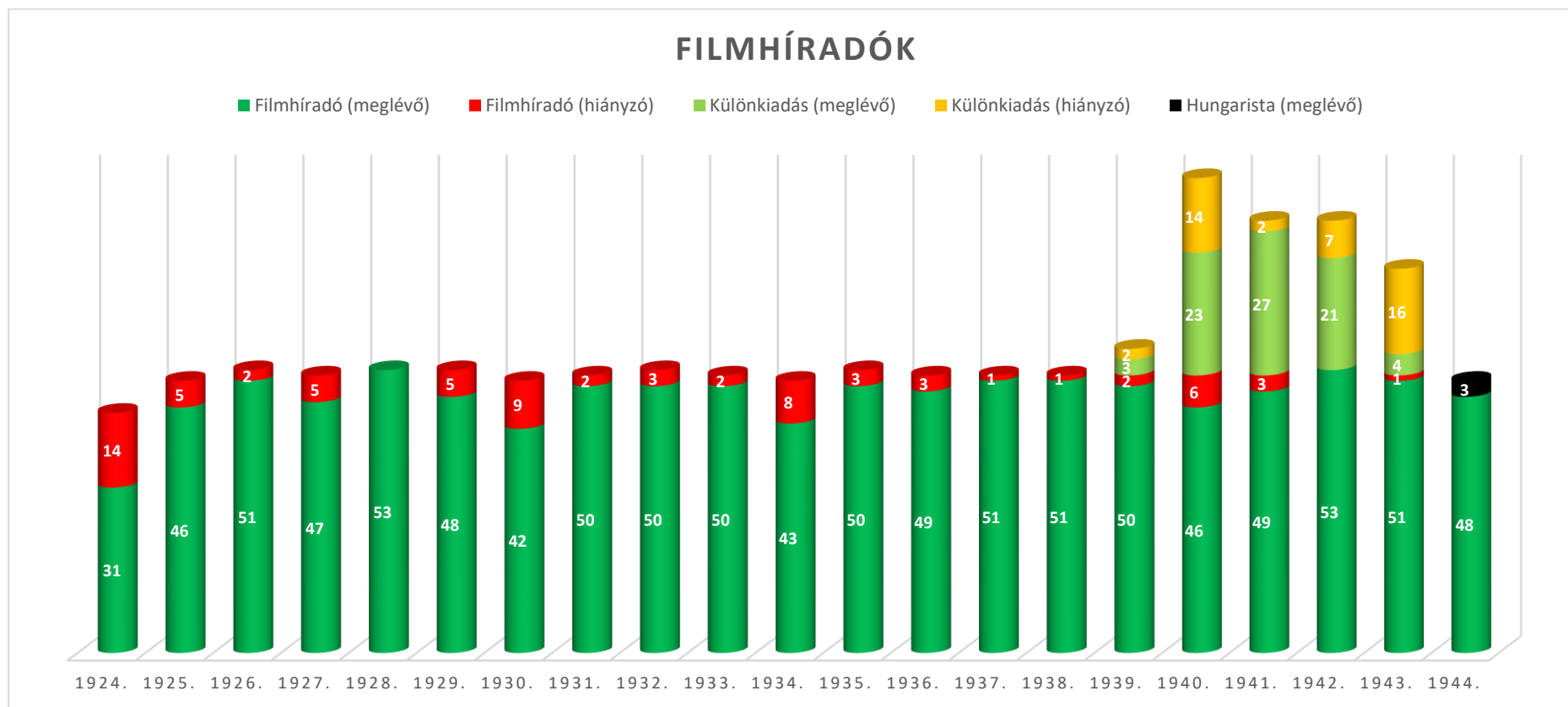
Debrecen, 2025

MELLÉKLET TARTALOMJEGYZÉK

1. számú melléklet: A filmhíradók fennmaradása	- 3 -
2. számú melléklet: Az országok előfordulásai	- 4 -
3. számú melléklet: A relatív előfordulási „rangsor”	- 5 -
4. számú melléklet: Az Európán kívüli és az európai térhatározók aránya	- 7 -
5. számú melléklet: a hét meghatározó ország térhatározóinak tendenciája	- 8 -
6. számú melléklet: Magyarország reprezentációi a brit filmhíradókban	- 9 -
7. számú melléklet A hazai vonatkozású civil hírek, melyekben magyar vagy magyar és külföldi katonák jelentek meg	- 18 -
8. számú melléklet: A külföldi vonatkozású civil hírek, melyekben külföldi vagy külföldi és magyar katonák jelentek meg:	- 22 -
9. számú melléklet: A hazai vonatkozású katonai hírek, melyekben magyar vagy magyar és külföldi katonák jelentek meg	- 25 -
10. számú melléklet: A külföldi vonatkozású katonai hírek, melyekben külföldi vagy külföldi és magyar katonák jelentek meg	- 27 -
11. számú melléklet: A fegyveres erő alaprendeltetését ábrázoló filmhírek hivatkozásai:	- 29 -
12. számú melléklet: A fegyveres erő alaprendeltetésé való felkészülést ábrázoló filmhírek hivatkozásai:	- 31 -
13. számú melléklet: A fegyveres erő egyéb (kiegészítő) ábrázolásait bemutató filmhírek hivatkozásai:	- 33 -

1. számú melléklet: A filmhíradók fennmaradása

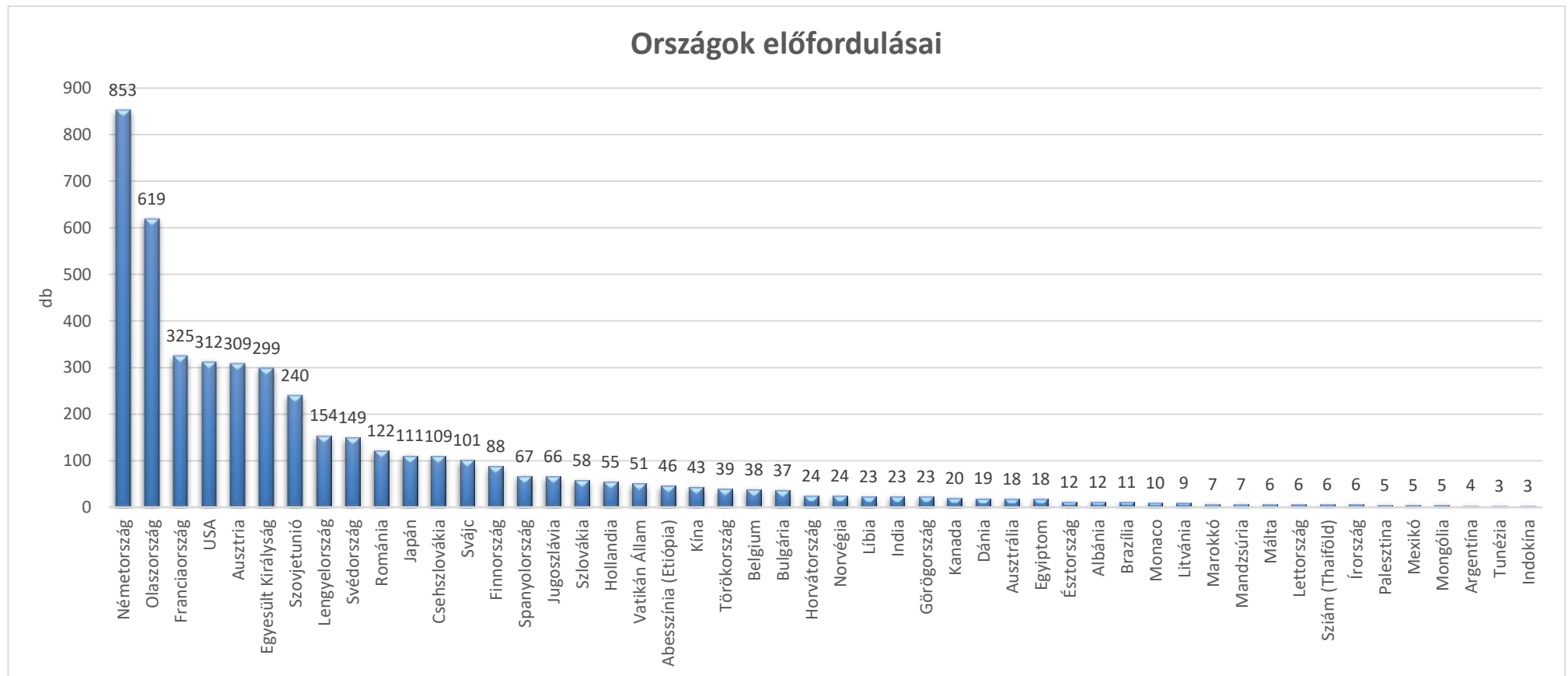
A diagrammon¹ egyértelműen látszik, hogy a legtöbb forrás azokból az évekből maradt fenn amikor a különkiadások is megjelentek. Teljes egészében viszont csak az 1928-es és az 1944-es években találhatóak meg. A különkiadások töredékessége miatt az évek között elosztott hiányzó részek következtetésen alapulnak.

¹ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

2. számú melléklet: Az országok előfordulásai

A diagrammon² csak azok az országok kerültek feltüntetésre melyek legalább kettő szőr előfordultak a 21 év alatt.

² A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

3. számú melléklet: A relatív előfordulási „rangsor”

A táblázatban³ az országok kapcsolati pontjaik alapján évenkénti bontásban kerültek rangsorolásra:

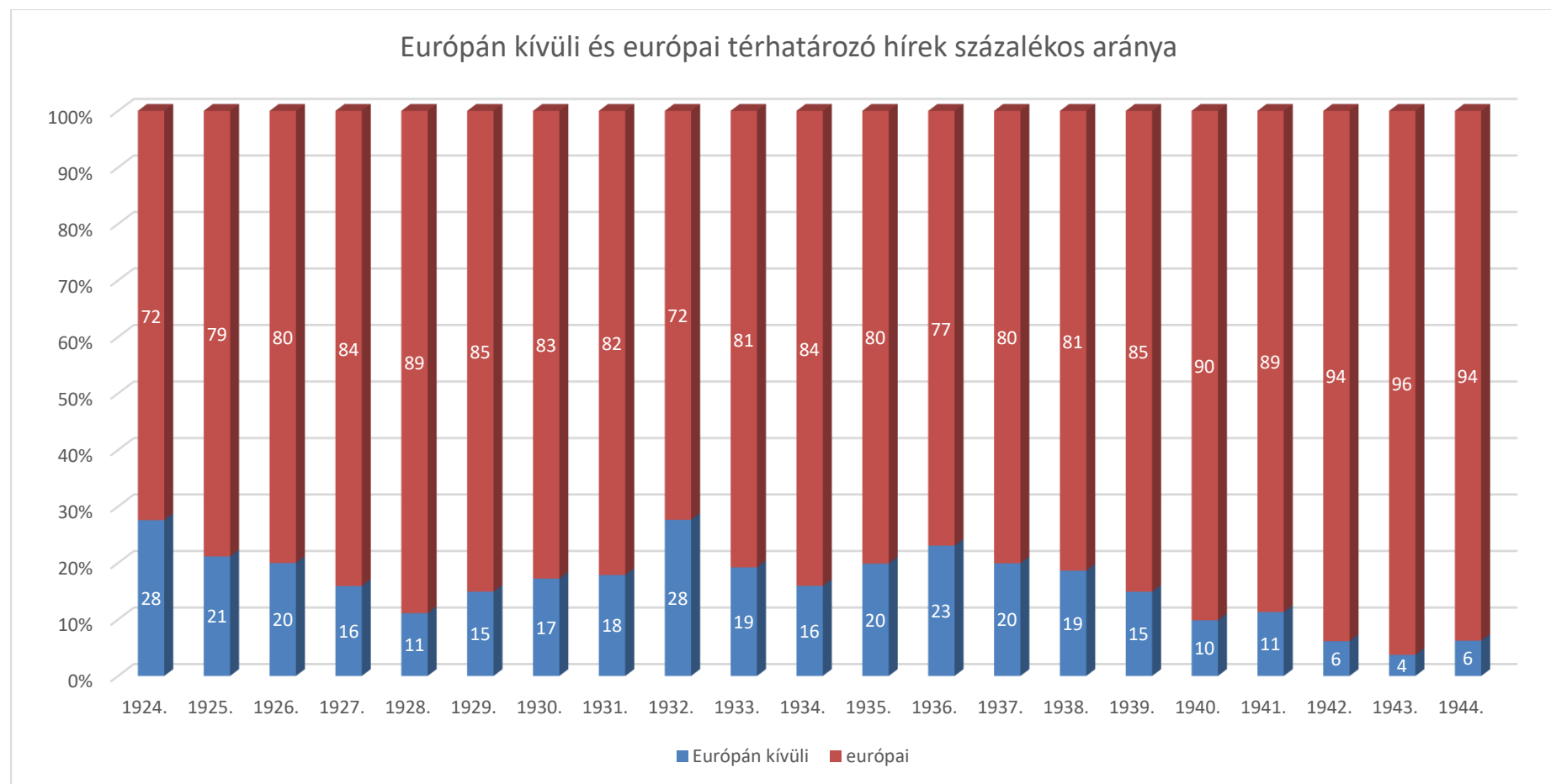
1924.	1. Ausztria	2. USA	3. Olaszország	Svájc					
1925.	1. UK	2. USA	3. Ausztria	4. Olaszország	5. Németország	6. Spanyolország			
1926.	1. Ausztria	2. Németország	3. USA	4. Olaszország	5. Franciaország	UK	Csehszlovákia	Vatikán Állam	
1927.	1. Ausztria	2. Olaszország	3. Franciaország	4. USA	UK	Németország	Szerb-Horvát-Szlovén	Kanada	
1928.	1. Olaszország	2. Németország	3. USA	Ausztria	5. UK	6. Hollandia			
1929.	1. Olaszország	2. Németország	3. USA	4. Franciaország	5. UK	Csehszlovákia	7. Hollandia		
1930.	1. Olaszország	2. Ausztria	3. USA	4. Németország					
1931.	1. Olaszország	2. Németország	3. Franciaország	4. UK	5. USA	6. Japán	7. Ausztria	Spanyolország	
1932.	1. Németország	2. UK	3. USA	4. Franciaország	5. Svájc	6. Olaszország	7. Ausztria	8. Japán	
1933.	1. Németország	2. USA	3. Franciaország	4. Ausztria	5. UK	6. Olaszország	7. Svájc	8. Lengyelország	
1934.	1. Németország	2. Olaszország	3. Ausztria	4. USA	5. Franciaország	6. UK	7. Lengyelország	Svédország	

³ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

1935.	1.	2.	3.	4.	5.	7.	8.	
	Németország	Olaszország	Ausztria	Lengyelország	USA	UK	Franciaország	Abesszínia
1936.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Németország	Olaszország	Ausztria	USA	Lengyelország	Franciaország	UK	Abesszínia
1937.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
	Németország	Olaszország	Ausztria	USA	Franciaország	UK	Lengyelország	Japán
1938.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Németország	Olaszország	Franciaország	USA	Csehszlovákia	Lengyelország	Ausztria	UK
1939.	1.	2.	3.	4.	5.	7.	8.	
	Németország	Olaszország	Franciaország	UK	USA	Lengyelország	Csehszlovákia	Japán
1940.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	8.	
	Németország	Olaszország	Finnország	Franciaország	Svédország	UK	Szovjetunió	Jugoszlávia
1941.	1.	2.	3.	4.	5.	7.	8.	
	Németország	Szovjetunió	Olaszország	Svédország	Japán	Jugoszlávia	UK	Finnország
1942.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
	Szovjetunió	Németország	Olaszország	Svédország	Svájc	UK	Finnország	Belgium
1943.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Szovjetunió	Svédország	Olaszország	Németország	Bulgária	Svájc	Finnország	UK
1944.	1.	2.	3.	4.	6.			
	Szovjetunió	Németország	Svédország	USA	UK	Szlovákia		

4. számú melléklet: Az Európán kívüli és az európai térhatározók aránya

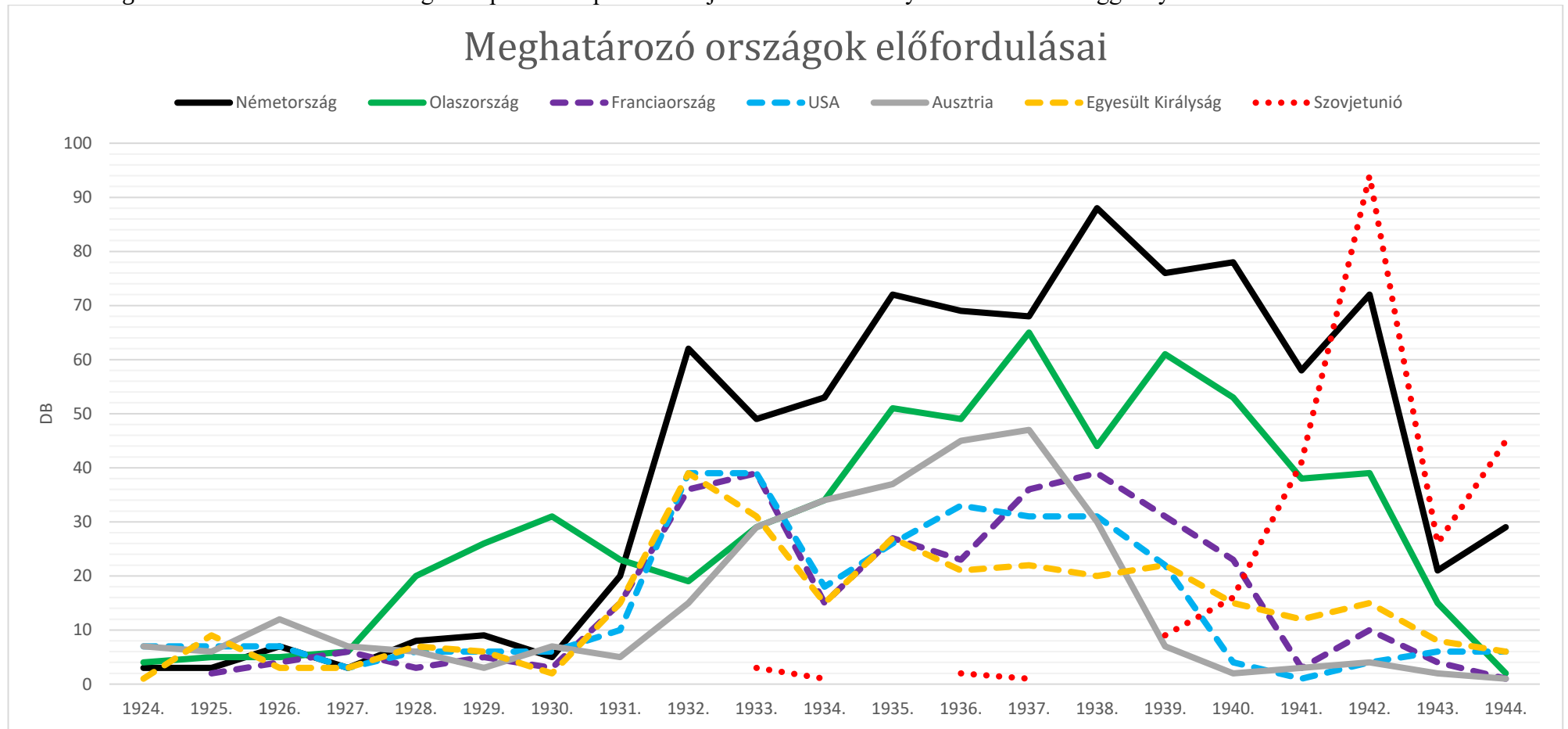
A diagrammon⁴ az Európán kívüli és európai térhatározós hírek százalékos aránya látható az idő függvényében.

⁴ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

5. számú melléklet: a hét meghatározó ország térhatározóinak tendenciája

A diagrammon⁵ a hét kiemelt ország térkapcsolati reprezentációjának relatív viszonya látható az idő függvényében

⁵ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

6.számú melléklet: Magyarország reprezentációi a brit filmhíradókban⁶

fsz.	kiadó	archívumi évszám	hónap	nap	híradó azonosító (ID) / citáció	pontosított évszám	időtartam	stúdiócsoport
1.	British Pathé	1920- 1930.			2382.12	1925.	47	OLD NEGATIVES
2.	British Pathé	1920- 1929.			2388.10	1925.	54	OLD NEGATIVES
3.	British Pathé	1920- 1929.			2416.05	1929.	247	OLD NEGATIVES
4.	British Pathé	1920- 1929.			2422.09	1929.	54	OLD NEGATIVES
5.	British Pathé	1920- 1929.			2422.05	1929.	71	OLD NEGATIVES
6.	Reuters	1920.	jan.	27.	VLVA5I5MP6LC7LVSM4MHO7JWL5E32	1920.	20	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL
7.	British Pathé	1921.			2464.13	1921.	126	Brit Pathé
8.	British Pathé	1922.	jan.	16.	402.11	1922.	49	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
9.	British Pathé	1922.			2524.18	1922.	29	OLD NEGATIVES
10.	British Pathé	1922.			2524.11	1922.	49	OLD NEGATIVES
11.	British Pathé	1922.	ápr.	6	262.19	1922.	91	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
12.	British Pathé	1922.	jún.	19.	270.11	1922.	48	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
13.	British Pathé	1922.	aug.	21.	278.36	1922.	78	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
14.	British Pathé	1922.	szept.	7.	282.03	1922.	71	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
15.	British Pathé	?1923.			842.25	1923.	179	EVE PICTORIALS
16.	British Pathé	1923.	márc.	19.	300.22	1923.	103	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES

⁶ A szerző a saját kutatásai alapján készítette.

17.	British Pathé	1923.	jún.	14.	308.04	1923.	48	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
18.	Reuters	1925.	jan.	19.	VLVAAWTR1I2RLWX2ZYQC4L570EZRL	1925.	17	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
19.	British Pathé	1926.	jan.	11.	444.23	1926.	107	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
20.	British Pathé	1926.	aug.	16.	544.09	1926.	46	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
21.	Reuters	1927.	jan.	1.	VLVA5V1YHMFNOMBQNUTFVD92ININK	1927.	253	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
22.	Reuters	1928.	jan.	1.	VLVA369TLTR7YB3V4DH0NK3BEBSSA	1928.	37	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
23.	Reuters	1928.	jan.	1.	VLVACIH2IRXWRYZEPZI99MBPD54FW	1928.	27	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
24.	Reuters	1928.	jan.	1.	VLVAFHPQEOI9BY3UMIGZ2YU4BE3J	1928.	42	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
25.	Reuters	1928.	jan.	1.	VLVAE89UJLNHPJT4X0PN9V18KF7FA	1928.	55	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
26.	Reuters	1929.	febr.	14.	VLVA1JYB5W84AS5JFYOFWZJGUOA	1929.	18	EMPIRE NEWS NEWSREEL (REUTERS)
27.	British Pathé	1929.	febr.	25.	778.42	1929.	25	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
28.	Reuters	1929.	aug.	19.	VLVA31NPUS548RGE5UUTXT7DPLJV2	1929.	56	EMPIRE NEWS NEWSREEL (REUTERS)
29.	Reuters	1930.	jan.	01.	VLVAEJ61CKBOPLYXHS7SGD6B9PD6R	1930.	24	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
30.	British Pathé	1930.			1361.02	1930.	610	DOCUMENTARIES
31.	British Pathé	1930. ?			1000.33	1930.	211	EVE PICTORIALS
32.	British Pathé	1930.	jún.	02.	1012.13	1930.	170	PATHETONES
33.	Reuters	1930.	jan.	1.	VLVA6TMZWU7VJ419V9O07VNNJEL38	1930.	87	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
34.	Reuters	1930.	jan.	1.	VLVA3QRGAYLTHXCG6XTXHUTAT0U1I	1930.	40	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)

35.	British Pathé	1930.	febr.	20.	916.09	1930.	168	EVE PICTORIALS
36.	British Pathé	1930.	máj.	12.	1010.05	1930.	141	PATHETONES
37.	British Pathé	1930.			830.05	1930.	74	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
38.	Reuters	1931.	jan.	1.	VLVACOSYYOBMEM2YY6C98TBIC4JA2	1931.	68	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
39.	British Pathé	1931.	febr.	9.	908.07	1931.	131	EVE PICTORIALS
40.	British Pathé	1931.	márc.	9.	908.25	1931.	154	EVE PICTORIALS
41.	Reuters	1931.	jan.	01.	VLVABYAN9QDR8460T8WODXXZBW1S5	1931.	47	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
42.	British Pathé	1931.	okt.	15.	948.07	1931.	234	EVE PICTORIALS
43.	British Pathé	1931.	nov.	30.	1044.08	1931.	120	PATHETONES
44.	Reuters	1932.	jan.	01.	VLVA81WOT0KA5T73YS530DBP3NHCV	1932.	53	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
45.	Reuters	1932.	jan.	01.	VLVABV9E77N3T3TCDBFH0AX7OTGT7	1932.	49	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
46.	Reuters	1932.	jan.	01.	VLVAA69VY80Y8VO993D2W8E6GQ109	1932.	37	GAUMONT GRAPHIC NEWSREEL (REUTERS)
47.	British Pathé	1932.	jan.	21.	952.15	1932.	220	EVE PICTORIALS
48.	British Pathé	1932.	ápr.	14.	958.21	1932.	256	EVE PICTORIALS
49.	British Pathé	1932.	máj.	23.	675.27	1932.	133	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
50.	British Pathé	1932.	máj.	30.	675.42	1932.	70	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
51.	British Pathé	1932.	nov.	14.	687.08	1932.	46	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
52.	British Pathé	1932.	nov.	14.	1066.15	1932.	153	PATHETONES
53.	British Pathé	1932.	dec.	15.	1602.06	1932.	181	PATHE SOUND PICTORIALS
54.	British Pathé	1933.	jan.	02.	1068.29	1933.	148	PATHETONES
55.	British Pathé	1933.	febr.	20.	1070.18	1933.	143	PATHETONES
56.	British Pathé	1933.	máj.	11.	705.24	1933.	50	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
57.	British Pathé	1933.	okt.	23.	1090.12	1933.	218	PATHETONES

58.	British Pathé	1933.	dec.	17.	1620.24	1933.	204	PATHE SOUND PICTORIALS
59.	British Pathé	1934.	jan.	18.	773.32	1934.	66	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
60.	Reuters	1934.	febr.	15.	VLVA8QQNMNF643BLIGLHK1UTC01CV	1934.	37	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
61.	Reuters	1934.	febr.	15.	VLVA4Y3CVHVA74B688B06FECH0ZXZ	1934.	40	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
62.	Reuters	1934.	febr.	15.	VLVAEX092ZSEZV8U8HSHKIZGHT6B	1934.	44	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
63.	British Pathé	1934.	márc.	22.	783.25	1934.	57	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
64.	British Pathé	1934.	máj.	31.	1098.01	1934.	48	PATHETONES
65.	British Pathé	1934.	aug.	30.	795.27	1934.	69	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
66.	British Pathé	1934.	dec.	06.	1638.13	1934.	113	PATHE SOUND PICTORIALS
67.	Reuters	1934.	dec.	17.	VLVA5JVJWYHBKA09L2E7OXKLJPKH3	1934.	31	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
68.	British Pathé	1935.	jan.	28.	1110.21	1935.	122	PATHETONES
69.	British Pathé	1935.	jan.	31.	1640.22	1935.	118	PATHE SOUND PICTORIALS
70.	British Pathé	1935.	febr.	18.	807.25	1935.	95	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
71.	British Pathé	1935.	ápr.	11.	1618.06	1935.	102	PATHE SOUND PICTORIALS
72.	British Pathé	1935.	ápr.	15.	1489.31	1935.	87	PATHETONES
73.	British Pathé	1935.	ápr.	22.	1114.19	1935.	91	PATHETONES
74.	British Pathé	1935.	máj.	02.	1618.21	1935.	167	PATHE SOUND PICTORIALS
75.	British Pathé	1935.	jún.	06.	1644.30	1935.	118	PATHE SOUND PICTORIALS
76.	Reuters	1935.	júl.	25.	VLVADU0C46K4TL19L64K6QGAMBL1K	1935.	39	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
77.	British Pathé	1935.	aug.	22.	1648.23	1935.	109	PATHE SOUND PICTORIALS
78.	British Pathé	1935.	szept.	9.	1120.17	1935.	142	PATHETONES
79.	British Pathé	1935.	szept.	16.	837.16	1935.	109	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
80.	British Pathé	1935.	szept.	23.	1120.22	1935.	113	PATHETONES

81.	British Pathé	1935.	okt.	10.	841.10	1935.	164	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
82.	British Pathé	1935.	nov.	11.	1124.14	1935.	64	PATHETONES
83.	British Pathé	1935.	nov.	14.	1652.12	1935.	128	PATHE SOUND PICTORIALS
84.	British Pathé	1935.	dec.	26.	1654.15	1935.	115	PATHE SOUND PICTORIALS
85.	British Pathé	1935.	dec.	26.	849.23	1935.	51	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
86.	British Pathé	1935.	dec.	30.	1126.15	1935.	69	PATHETONES
87.	British Pathé	1936.	jan.	02.	1654.18	1936.	106	PATHE SOUND PICTORIALS
88.	British Pathé	1936.	jan.	06.	1126.24	1936.	122	PATHETONES
89.	British Pathé	1936.	jan.	09.	1654.23	1936.	110	PATHE SOUND PICTORIALS
90.	British Pathé	1936.	febr.	13.	853.09	1936.	205	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
91.	British Pathé	1936.	márc.	02.	855.02	1936.	239	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
92.	British Pathé	1936.	ápr.	04.	879.16	1936.	87	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
93.	British Pathé				510.16	1934. 1936.	659	UNISSUED / UNUSED
94.	British Pathé	1936.	ápr.	13.	1132.03	1936.	101	PATHETONES
95.	British Pathé	1936.	máj.	4	1132.16	1936.	105	PATHETONES
96.	British Pathé	1936.	júl.	20.	1136.18	1936.	98	PATHETONES
97.	British Pathé	1936.	aug.	03.	1136.26	1936.	143	PATHETONES
98.	British Pathé	1936.	aug.	10.	1136.22	1936.	119	PATHETONES
99.	Reuters	1936.	aug.	13.	VLVA1ZC62PLZ88QMWHBPBYCC4B2R0M	1936.	127	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
100.	British Pathé	1936.	márc.	23.	1130.14	1936.	131	PATHETONES
101.	British Pathé	1936.	márc.	26.	1658.39	1936.	108	PATHE SOUND PICTORIALS
102.	British Pathé	1936.	márc.	26.	1658.38	1936.	86	PATHE SOUND PICTORIALS
103.	British Pathé	1936.	jún.	25.	1218.08	1936.	174	NEW SOUND PICTORIALS
104.	British Pathé	1936.	aug.	10.	891.02	1936.	132	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
105.	British Pathé	1936.	szept.	21.	1140.01	1936.	132	PATHETONES

106.	British Pathé	1936.	okt.	15.	895.15	1936.	189	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
107.	British Pathé	1936.	okt.	10.	901.10	1936.	93	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
108.	British Pathé	1930- 1939.			472.02	1936.	201	UNISSUED / UNUSED
109.	British Pathé	1936.	nov.	19.	895.29	1936.	200	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
110.	British Pathé	1936.	nov.	30.	1142.24	1936.	117	PATHETONES
111.	British Pathé	1936.	dec.	03.	899.17	1936.	240	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
112.	British Pathé	1936.	dec.	03.	899.14	1936.	75	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
113.	Reuters	1936.	dec.	03.	VLVA4VNREQAYDV3ZBILX7JA3BRRBZ	1936.	68	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
114.	British Pathé	1937.			1367.07	1937.	273	DOCUMENTARIES
115.	Reuters	1937.	jan.	01.	VLVA7026FHY4YSKPWCSFBTUFV5G0I	1937.	60	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
116.	Reuters	1937.	jan.	11.	VLVA1QVET25OE0PT2P3EG7VQ698GF	1937.	22	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
117.	British Pathé	1937.			1150.13	1937.	74	PATHETONES
118.	British Pathé	1937.	márc.	08.	913.13	1937.	272	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
119.	British Pathé	1937.	márc.	25.	915.07	1937.	49	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
120.	British Pathé	1937.	ápr.	12.	1150.08	1937.	88	PATHETONES
121.	Reuters	1937.	jan.	01.	VLVADDH56MZAF6NJBX1USBO0FC8HGB	1937.	42	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
122.	British Pathé	1937.	jún.	07.	1152.25	1937.	126	PATHETONES
123.	British Pathé	1934.	jún.	07.	2903.06	1937.	151	URNS
124.	British Pathé	1937.	jún.	21.	923.19	1937.	334	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS

125.	British Pathé	1937.	júl.	15.	927.21	1937.	31	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
126.	British Pathé	1937.	júl.	22.	927.41	1937.	49	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
127.	British Pathé	1937.	aug.	02.	1156.01	1937.	149	PATHETONES
128.	British Pathé	1937.	okt.	07.	939.15	1937.	48	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
129.	British Pathé	1937.	nov.	25.	1246.31	1937.	151	NEW SOUND PICTORIALS
130.	British Pathé	1937.	dec.	20	945.33	1937.	120	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
131.	British Pathé	1930-1939.			464.14	1937.	739	UNISSUED / UNUSED
132.	British Pathé	1934.			556.15	1938.	162	UNISSUED / UNUSED
133.	British Pathé	1938.	jan.	10.	1162.18	1938.	139	PATHETONES
134.	British Pathé	1938.	jan.	20.	951.37	1938.	31	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
135.	British Pathé	1938.	jan.	24.	951.47	1938.	37	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
136.	British Pathé	1938.	febr.	28.	955.52	1938.	24	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
137.	British Pathé	1938.	márc.	14.	1166.12	1938.	110	PATHETONES
138.	Reuters	1938.	jún.	06.	VLVAAQNG6GBPFDOBYEEBPNNCU88R	1938.	26	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
139.	British Pathé	1938.			562.07	1938.	140	UNISSUED / UNUSED
140.	Reuters	1938.	aug.	08.	VLVACBJJ24EXPJFE1TTRTW42PT29B	1938.	86	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
141.	British Pathé	1938.			564.05	1938.	128	UNISSUED / UNUSED
142.	British Pathé	1938.			524.06	1938.	130	UNISSUED / UNUSED
143.	British Pathé	1938.	aug.	29.	977.58	1938.	54	PATHE GAZETTES / NEWSREELS
144.	British Pathé	1938.			562.09	1938.	154	UNISSUED / UNUSED
145.	Reuters	1938.			VLVA36CSS54HIYHSAL6CGEP2B7O60	1938.	181	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)

146.	British Pathé	1938.	szept.	21.	1258.23	1938.	167	NEW SOUND PICTORIALS
147.	British Pathé	1938.	szept.	22.	1260.35	1938.	185	NEW SOUND PICTORIALS
148.	Reuters	1938.	nov.	11.	VLVA84S4Y9GWEOQIEW05MZUK0FN9A	1938.	27	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
149.	British Pathé	1938.	dec.	15.	1266.08	1938.	124	NEW SOUND PICTORIALS
150.	British Pathé	1938.	dec.	19.	1180.22	1938.	71	PATHETONES
151.	British Pathé	1939.	máj.	22.	1196.17	1939.	76	PATHETONES
152.	British Pathé	1939.	máj.	29.	1196.16	1939.	62	PATHETONES
153.	Reuters	1939.	márc.	2.	VLVACHUXCZM2KP15ZHYHU5OV6SPFD	1939.	54	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
154.	Reuters	1939.	márc.	20.	VLVABNVTI0AVSOS7GJHO2LS5FTX7Y	1939.	142	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
155.	British Pathé	1939.	márc.	30.	1005.14	1939.	36	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
156.	British Pathé	1939.	márc.	30.	1270.22	1939.	179	NEW SOUND PICTORIALS
157.	British Pathé	1939.	jún.	01.	1274.01	1939.	82	NEW SOUND PICTORIALS
158.	British Pathé	1939.	júl.	17.	1190.04	1939.	48	Titles read: „THE ABOVE HAS ARRIVED!”
159.	British Pathé	1950-1959.			2868.13	1939.	126	UNISSUED / UNUSED
160.	Reuters	1940.	jan.	15.	VLVAEDG2TD7MSLM4IC13QNDC55L6K	1940.	95	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
161.	British Pathé	1940.	febr.	12.	1198.17	1940.	89	PATHETONES
162.	British Pathé	1940.	márc.	18.	1200.03	1940.	149	PATHETONES
163.	Reuters	1940.	ápr.	11.	VLVAELVCH1YTJ8VWWJQVU3HMDR8CN	1940.	128	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
164.	Reuters	1941.	jan.	09.	VLVABI0SS666G3JZWSCSADD38CD7	1941.	52	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)
165.	Reuters	1941.	jan.	09.	VLVACYL77WOWC0I0QURZE4QC9JLG3	1941.	1	GRAPHIC
166.	British Pathé	1941.			2983.01	1941.	612	DOCUMENTARIES
167.	Reuters	1942.	dec.	14.	VLVADIANQJKC7G8E29K1JQM5IYE4	1942.	143	BRITISH PARAMOUNT NEWSREEL (REUTERS)

168.	British Pathé	1942.	dec.	14.	1346.11	1942.	448	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
169.	British Pathé	1941-1942.			1821.09	1942.	466	UNISSUED / UNUSED
170.	British Pathé	1944.	jún.	26.	1360.10	1944.	165	PATHE NEWSREELS / PATHE GAZETTES
171.	Reuters	1945.	jan.	18.	VLVA2KLTIO9LWKF2HXV4F96B725EW	1945.	696	REUTERS – SOURCE TO BE VERIFIED
172.	Reuters	1945.	ápr.	12.	VLVACMV2NZ89HU1H2CQ6EWOE30HI	1945.	24	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
173.	British Pathé	1945.	ápr.	16.	1151.07	1945.	263	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
174.	British Pathé	1945.	máj.	21.	1155.02	1945.	492	PATHE GAZETTES / PATHE NEWSREELS
175.	British Pathé	1945.	máj.	24.	1155.04	1945.	175	Brit Pathé
176.	Reuters	1945.	máj.	28.	VLVA5AJOKFSQBLQANE1LSE4CDULVK	1945.	8	GAUMONT BRITISH NEWSREEL (REUTERS)
177.	British Pathé	1945.			2153.01	1945.	316	UNISSUED / UNUSED
178.	Reuters	1965.	jan.	01.	VLVA2HVLTRFX9T6NVE0N9LCS13TOK	1936-39.	389	REUTERS - SOURCE TO BE VERIFIED

7. számú melléklet A hazai vonatkozású civil hírek, melyekben magyar vagy magyar és külföldi katonák jelentek meg⁷

MH-1/1. MH-2/2. MH-2/3. MH-2/5. MH-3/3. MH-7/1. MH-7/2. MH-14/1. MH-15/1. MH-15/2. MH-16/1. MH-23/1. MH-25/3. MH-25/5. MH-27/1. MH-28/1. MH-28/3. MH-29/1. MH-30/2. MH-30/4. MH-31/2. MH-32/1. MH-32/1. MH-33/2. MH-35/1. MH-36/1. MH-38/1. MH-38/3. MH-39/4. MH-40/1. MH-41/1. MH-46/1. MH-52/1. MH-52/3. MH-55/2. MH-55/3. MH-60/4. MH-62/6. MH-65/1. MH-66/1. MH-66/3. MH-66/5. MH-68/1. MH-69/1. MH-69/2. MH-70/2. MH-70/5. MH-74/2. MH-74/4. MH-76/4. MH-78/1. MH-78/4. MH-79/2. MH-80/1. MH-80/2. MH-81/1. MH-81/2. MH-82/1. MH-82/3. MH-83/3. MH-84/1. MH-85/3. MH-86/1. MH-86/2. MH-86/3. MH-86/4. MH-88/6. MH-90/1. MH-91/1. MH-93/1. MH-94/3. MH-95/1. MH-95/2. MH-96/1. MH-98/1. MH-99/1. MH-100/2. MH-100/5. MH-103/2. MH-105/2. MH-105/4. MH-110/1. MH-111/3. MH-112/1. MH-112/2. MH-113/1. MH-114/1. MH-115/1. MH-116/2. MH-116/5. MH-118/4. MH-119/2. MH-119/4. MH-122/3. MH-123/1. MH-124/3. MH-126/1. MH-128/1. MH-129/3. MH-130/2. MH-131/1. MH-132/1. MH-133/1. MH-133/3. MH-133/4. MH-134/1. MH-134/4. MH-139/2. MH-139/4. MH-140/2. MH-140/5. MH-145/2. MH-150/4. MH-152/5. MH-153/2. MH-154/1. MH-155/1. MH-162/1. MH-162/3. MH-164/1. MH-164/2. MH-164/3. MH-167/2. MH-168/2. MH-168/3. MH-168/4. MH-168/5. MH-169/2. MH-169/3. MH-170/1. MH-171/2. MH-171/3. MH-171/5. MH-172/4. MH-172/5. MH-173/3. MH-174/1. MH-180/3. MH-181/1. MH-182/1. MH-183/3. MH-183/4. MH-186/1. MH-189/1. MH-191/3. MH-193/3. MH-195/1. MH-195/3. MH-195/4. MH-198/1. MH-200/1. MH-206/4. MH-208/1. MH-209/1. MH-213/4. MH-219/2. MH-219/3. MH-221/1. MH-222/1. MH-222/2. MH-222/4. MH-223/4. MH-224/5. MH-225/5. MH-226/6. MH-227/1. MH-228/3. MH-228/5. MH-229/2. MH-235/4. MH-235/5. MH-236/1. MH-237/1. MH-238/6. MH-243/1. MH-243/4. MH-244/5. MH-245/3. MH-245/5. MH-250/3. MH-251/1. MH-252/1. MH-253/3. MH-266/3. MH-269/6. MH-272/4. MH-273/7. MH-274/4. MH-274/6. MH-275/2. MH-275/3. MH-276/5. MH-277/2. MH-278/6. MH-279/1. MH-279/2. MH-279/3. MH-279/4. MH-280/1. MH-288/1. MH-288/5. MH-289/1. MH-289/4. MH-294/1. MH-294/5. MH-295/5. MH-296/6. MH-297/2. MH-301/5. MH-302/1. MH-303/2. MH-311/4. MH-316/5. MH-317/4. MH-324/3. MH-325/4. MH-326/5. MH-326/6. MH-333/2. MH-339/2. MH-339/5. MH-340/1. MH-341/1. MH-342/4. MH-342/5. MH-343/1. MH-346/4. MH-347/4. MH-347/5. MH-348/2. MH-349/1. MH-352/2. MH-353/4. MH-363/6. MH-365/1. MH-371/4. MH-374/1. MH-375/1. MH-375/2. MH-

⁷ Hírszámok adatbázis szerint

376/7. MH-377/3. MH-379/3. MH-379/6. MH-381/1. MH-383/2. MH-384/1. MH-388/3. MH-388/5. MH-391/1. MH-392/1. MH-392/3. MH-395/4. MH-396/4. MVH-400/1. MVH-415/4. MVH-420/3. MVH-422/3. MVH-425/1. MVH-429/4. MVH-430/3. MVH-431/1. MVH-433/3. MVH-433/4. MVH-435/3. MVH-437/2. MVH-438/2. MVH-444/7. MVH-446/2. MVH-446/4. MVH-447/3. MVH-450/2. MVH-450/4. MVH-450/5. MVH-452/5. MVH-455/3. MVH-456/1. MVH-469/1. MVH-474/1. MVH-475/2. MVH-475/3. MVH-480/1. MVH-482/1. MVH-483/2. MVH-484/2. MVH-484/3. MVH-488/3. MVH-490/3. MVH-494/3. MVH-496/5. MVH-498/2. MVH-500/1. MVH-502/4. MVH-503/5. MVH-504/7. MVH-505/1. MVH-507/1. MVH-513/3. MVH-522/2. MVH-524/1. MVH-526/2. MVH-526/3. MVH-531/1. MVH-531/3. MVH-532/3. MVH-534/2. MVH-540/3. MVH-541/2. MVH-542/1. MVH-542/3. MVH-543/2. MVH-547/2. MVH-547/4. MVH-548/8. MVH-549/3. MVH-549/4. MVH-552/2. MVH-553/1. MVH-553/2. MVH-554/4. MVH-554/6. MVH-556/3. MVH-561/1. MVH-566/3. MVH-572/2. MVH-576/3. MVH-581/4. MVH-582/5. MVH-584/4. MVH-585/2. MVH-587/1. MVH-587/3. MVH-588/2. MVH-588/3. MVH-588/5. MVH-591/4. MVH-593/2. MVH-594/3. MVH-594/4. MVH-599/2. MVH-600/4. MVH-602/2. MVH-605/4. MVH-607/5. MVH-608/2. MVH-614/3. MVH-626/2. MVH-628/3. MVH-630/4. MVH-631/3. MVH-632/1. MVH-636/3. MVH-638/3. MVH-640/4. MVH-640/5. MVH-643/5. MVH-646/3. MVH-646/4. MVH-648/6. MVH-649/8. MVH-653/2. MVH-654/8. MVH-655/3. MVH-657/3. MVH-659/1. MVH-659/4. MVH-660/1. MVH-661/2. MVH-661/3. MVH-665/3. MVH-666/4. MVH-666/8. MVH-667/5. MVH-671/3. MVH-672/3. MVH-683/2. MVH-686/9. MVH-687/2. MVH-689/1. MVH-689/2. MVH-689/4. MVH-690/3. MVH-690/5. MVH-691/5. MVH-692/1. MVH-692/2. MVH-692/3. MVH-692/6. MVH-693/3. MVH-694/1. MVH-695/3. MVH-696/2. MVH-696/4. MVH-697/3. MVH-698/2. MVH-699/2. MVH-701/3. MVH-701/6. MVH-702/1. MVH-704/3. MVH-705/7. MVH-707/4. MVH-708/1. MVH-708/3. MVH-710/3. MVH-711/4. MVH-711/6. MVH-712/5. MVH-721/4. MVH-723/2. MVH-725/2. MVH-727/4. MVH-729/3. MVH-733/4. MVH-734/3. MVH-736/3. MVH-737/4. MVH-740/1. MVH-740/6. MVH-741/1. MVH-741/2. MVH-742/1. MVH-744/7. MVH-744/8. MVH-746/7. MVH-747/2. MVH-747/4. MVH-747/5. MVH-749/3. MVH-752/1. MVH-753/4. MVH-754/2. MVH-756/5. MVH-757/2. MVH-757/4. MVH-757/5. MVH-757/6. MVH-757/8. MVH-762/4. MVH-762/5. MVH-762/6. MVH-763/2. MVH-764/5. MVH-766/2. MVH-767/1. MVH-767/3. MVH-767/10. MVH-769/1. MVH-769/4. MVH-770/4. MVH-771/2. MVH-774/4. MVH-782/1. MVH-783/1. MVH-783/3. MVH-783/6. MVH-784/1. MVH-785/6. MVH-788/5. MVH-789/4. MVH-791/3. MVH-792/2. MVH-793/8. MVH-795/3. MVH-796/4. MVH-800/8. MVH-800/9. MVH-801/3. MVH-802/4. MVH-807/10. MVH-809/3. MVH-810/1. MVH-815/8. MVH-817/3. MVH-818/7. MVH-820/5. MVH-820/7. MVH-821/9. MVH-823/9. MVH-824/11. MVH-827/10. MVH-834/6. MVH-836/9. MVH-

838/10. MVH-841/7. MVH-841/10. MVH-842/7. HFK-19/1. MVH-845/5. MVH-845/6. MVH-846/8. MVH-848/4. MVH-850/8. MVH-850/9. MVH-852/5. HFK-23/1. MVH-857/6. MVH-857/8. HFK-26/1. MVH-861/5. MVH-861/7. MVH-862/6. MVH-863/7. MVH-865/5. MVH-866/6. MVH-866/7. MVH-866/8. HFK-33/1. MVH-868/8. MVH-870/1. MVH-870/6. MVH-873/9. MVH-874/9. MVH-875/5. HFK-41/1. MVH-877/6. MVH-880/8. MVH-883/8. MVH-884/8. MVH-887/6. MVH-888/9. MVH-889/8. MVH-891/4. MVH-891/6. MVH-891/7. MVH-893/4. MVH-893/5. MVH-894/3. MVH-895/5. MVH-898/2. MVH-898/4. MVH-898/6. MVH-899/6. MVH-899/7. MVH-899/10. MVH-900/5. MVH-900/8. MVH-901/9. MVH-902/8. MVH-903/10. MVH-905/6. MVH-906/8. HFK-59/1. HFK-64/1. MVH-910/3. MVH-910/6. MVH-912/7. MVH-913/2. MVH-914/3. MVH-916/1. MVH-916/4. MVH-916/7. MVH-917/3. MVH-918/2. MVH-918/7. MVH-919/8. MVH-919/9. MVH-920/4. MVH-921/2. MVH-921/4. MVH-921/6. MVH-921/8. MVH-922/5. MVH-924/7. MVH-924/8. MVH-926/6. MVH-927/3. MVH-929/6. MVH-929/7. MVH-930/4. MVH-931/6. MVH-932/7. MVH-932/8. MVH-935/3. MVH-936/7. MVH-937/7. HFK-75/1. MVH-942/4. MVH-942/7. MVH-942/9. MVH-942/10. MVH-943/4. MVH-943/5. MVH-944/3. MVH-944/6. MVH-945/1. MVH-945/2. MVH-945/5. MVH-947/10. MVH-949/4. MVH-949/6. MVH-950/7. MVH-950/9. MVH-951/4. MVH-952/5. MVH-952/7. MVH-952/9. MVH-952/10. MVH-953/2. MVH-953/5. MVH-953/9. MVH-954/5. MVH-954/9. MVH-955/5. MVH-955/6. MVH-955/9. MVH-956/4. MVH-956/6. MVH-956/7. MVH-956/9. MVH-956/10. MVH-957/2. MVH-957/5. MVH-957/6. MVH-957/8. MVH-960/1. MVH-960/7. MVH-962/2. HFK-87/1. MVH-963/2. MVH-963/4. MVH-964/4. MVH-964/6. MVH-965/3. MVH-965/4. MVH-965/5. MVH-967/5. MVH-968/3. MVH-969/1. MVH-969/4. MVH-971/2. MVH-971/3. MVH-971/4. MVH-972/3. MVH-972/4. MVH-972/5. MVH-973/1. MVH-973/4. MVH-973/5. MVH-973/8. MVH-974/1. MVH-974/5. MVH-975/1. MVH-975/3. MVH-975/4. MVH-975/5. MVH-976/2. MVH-976/6. MVH-978/3. MVH-979/3. MVH-979/4. MVH-980/2. MVH-980/3. MVH-980/4. MVH-980/5. MVH-981/1. MVH-981/3. MVH-981/4. MVH-981/5. MVH-982/2. MVH-982/3. MVH-983/2. MVH-983/4. MVH-983/7. MVH-984/8. MVH-989/5. MVH-989/6. MVH-990/4. MVH-990/8. MVH-994/3. MVH-994/8. MVH-995/3. MVH-995/4. MVH-995/5. MVH-996/3. MVH-996/6. MVH-997/3. MVH-997/6. MVH-997/7. MVH-998/5. MVH-998/7. MVH-998/8. MVH-999/3. MVH-999/9. MVH-1001/9. MVH-1002/5. MVH-1003/2. MVH-1003/6. MVH-1004/3. MVH-1004/4. MVH-1005/7. MVH-1005/10. MVH-1006/4. MVH-1006/6. MVH-1007/5. MVH-1007/7. MVH-1007/8. MVH-1007/9. MVH-1010/1. MVH-1010/5. MVH-1010/7. MVH-1010/9. MVH-1011/1. MVH-1011/2. MVH-1011/4. MVH-1011/5. MVH-1011/6. MVH-1011/11. MVH-1012/8. MVH-1013/4. MVH-1013/8. MVH-1015/4. MVH-1015/5. MVH-1016/1. MVH-1016/6. MVH-1018/1. MVH-1018/6. MVH-1019/2. MVH-1019/3. MVH-1019/4. MVH-1019/6. MVH-1020/4. MVH-1021/6.

MVH-1021/7. MVH-1022/2. MVH-1022/4. MVH-1022/5. MVH-1022/6. MVH-1022/7. MVH-1023/6. MVH-1024/5. MVH-1024/8. MVH-1025/2. MVH-1025/5. MVH-1026/4. MVH-1026/5. MVH-1026/7. MVH-1027/2. MVH-1027/5. MVH-1027/7. MVH-1028/2. MVH-1028/9. MVH-1029/3. MVH-1029/5. MVH-1029/8. MVH-1029/9. MVH-1030/2. MVH-1030/3. MVH-1030/7. MVH-1030/8. MVH-1032/3. MVH-1032/5. MVH-1032/6. MVH-1033/2. MVH-1033/9. MVH-1034/2. MVH-1034/4. MVH-1035/1. MVH-1035/2. MVH-1036/5. MVH-1036/6. MVH-1036/7. MVH-1039/5. MVH-1040/7. MVH-1042/7. MVH-1043/2. MVH-1045/1. MVH-1045/3. MVH-1046/3. MVH-1046/7. MVH-1047/1. MVH-1047/4. MVH-1048/2. MVH-1048/3. MVH-1048/6. MVH-1049/3. MVH-1050/1. MVH-1050/3. MVH-1052/5. MVH-1053/2. MVH-1053/3. MVH-1054/2. MVH-1055/2. MVH-1055/3. MVH-1055/4. MVH-1056/3. MVH-1057/3. MVH-1057/4. MVH-1058/2. MVH-1058/4. MVH-1059/1. MVH-1061/5. MVH-1061/5. MVH-1062/3. MVH-1062/6. MVH-1063/2. MVH-1063/6. MVH-1064/4. MVH-1067/3. MVH-1068/2. MVH-1068/4. MVH-1070/4. MVH-1071/3. MVH-1071/6. MVH-1072/6. MVH-1073/3. MVH-1073/4. MVH-1075/3. MVH-1076/3. MVH-1076/4. HH-1/1. HH-2/4. HH-2/5. MVH-1078/3. MVH-1078/4. MVH-1078/5. MVH-1078/6. MVH-1080/3. MVH-1081/2. MVH-1081/3. MVH-1082/1. MVH-1082/4. MVH-1082/5. MVH-1082/7. MVH-1083/4. MVH-1083/4. MVH-1083/5.

8. számú melléklet: A külföldi vonatkozású civil hírek, melyekben külföldi vagy külföldi és magyar katonák jelentek meg:⁸

MH-55/5. MH-102/3. MH-210/5. MH-217/4. MH-221/3. MH-247/3. MH-276/2. MH-278/3. MH-284/2. MH-298/2. MH-300/3. MH-301/4. MH-302/6. MH-307/1. MH-310/4. MH-314/3. MH-321/4. MH-323/2. MH-324/4. MH-330/5. MH-334/1. MH-337/1. MH-350/5. MH-354/4. MH-364/5. MH-374/3. MH-375/5. MH-386/3. MH-386/5. MH-390/2. MH-394/4. MVH-403/5. MVH-404/7. MVH-404/8. MVH-405/5. MVH-405/7. MVH-411/5. MVH-413/6. MVH-418/7. MVH-420/8. MVH-422/7. MVH-423/8. MVH-424/5. MVH-424/6. MVH-427/7. MVH-427/8. MVH-429/8. MVH-430/6. MVH-435/6. MVH-436/4. MVH-443/6. MVH-445/4. MVH-446/8. MVH-447/7. MVH-448/1. MVH-448/8. MVH-450/10. MVH-451/1. MVH-451/9. MVH-452/1. MVH-452/6. MVH-453/8. MVH-454/7. MVH-454/9. MVH-456/8. MVH-456/9. MVH-457/5. MVH-457/6. MVH-457/8. MVH-459/8. MVH-459/1. MVH-460/8. MVH-466/7. MVH-467/8. MVH-470/6. MVH-471/8. MVH-473/8. MVH-474/7. MVH-475/7. MVH-476/7. MVH-477/1. MVH-478/6. MVH-481/8. MVH-483/5. MVH-483/7. MVH-483/1. MVH-488/7. MVH-488/8. MVH-489/7. MVH-490/6. MVH-490/7. MVH-492/5. MVH-493/4. MVH-494/1. MVH-494/5. MVH-499/7. MVH-502/7. MVH-505/6. MVH-507/7. MVH-508/7. MVH-510/7. MVH-513/5. MVH-514/8. MVH-518/8. MVH-520/9. MVH-523/7. MVH-524/6. MVH-524/8. MVH-526/6. MVH-530/8. MVH-531/6. MVH-534/6. MVH-535/5. MVH-535/6. MVH-535/7. MVH-538/8. MVH-539/6. MVH-539/8. MVH-542/8. MVH-546/7. MVH-547/6. MVH-547/7. MVH-548/1. MVH-550/6. MVH-552/5. MVH-552/7. MVH-552/8. MVH-557/7. MVH-562/8. MVH-563/8. MVH-565/7. MVH-568/8. MVH-570/8. MVH-571/8. MVH-572/5. MVH-576/6. MVH-576/8. MVH-579/2. MVH-579/8. MVH-580/7. MVH-580/8. MVH-581/6. MVH-581/7. MVH-581/8. MVH-581/9. MVH-582/6. MVH-582/7. MVH-583/5. MVH-583/7. MVH-584/6. MVH-584/8. MVH-585/8. MVH-586/4. MVH-586/7. MVH-587/6. MVH-588/6. MVH-588/9. MVH-589/5. MVH-590/8. MVH-590/9. MVH-591/5. MVH-591/8. MVH-592/5. MVH-592/7. MVH-595/7. MVH-595/9. MVH-598/6. MVH-599/8. MVH-602/4. MVH-602/6. MVH-602/8. MVH-603/6. MVH-605/6. MVH-605/7. MVH-605/8. MVH-606/5. MVH-606/7. MVH-606/8. MVH-607/10. MVH-608/6. MVH-608/9. MVH-612/6. MVH-612/7. MVH-613/6. MVH-614/5. MVH-615/4. MVH-615/6. MVH-619/6. MVH-619/1. MVH-620/4. MVH-621/5. MVH-622/4. MVH-625/5. MVH-625/8. MVH-626/6. MVH-627/8. MVH-629/8. MVH-630/2. MVH-631/5. MVH-631/7. MVH-632/3. MVH-632/6. MVH-634/6. MVH-636/7.

⁸ Hírszámok adatbázis szerint

MVH-637/5. MVH-637/9. MVH-638/4. MVH-638/5. MVH-640/6. MVH-640/9. MVH-640/10 MVH-642/6. MVH-644/6. MVH-646/6. MVH-647/5. MVH-648/8. MVH-650/3. MVH-650/5. MVH-650/6. MVH-650/7. MVH-652/4. MVH-652/5. MVH-657/4. MVH-658/7. MVH-659/5. MVH-661/4. MVH-661/6. MVH-661/8. MVH-661/1. MVH-662/8. MVH-663/5. MVH-663/7. MVH-664/5. MVH-664/7. MVH-666/7. MVH-667/1. MVH-667/2. MVH-667/3. MVH-667/4. MVH-668/10. MVH-669/5. MVH-669/6. MVH-670/6. MVH-670/1. MVH-671/5. MVH-671/7. MVH-672/6. MVH-673/5. MVH-673/9. MVH-674/9. MVH-675/9. MVH-675/10. MVH-676/5. MVH-676/10. MVH-677/8. MVH-678/4. MVH-680/4. MVH-680/5. MVH-680/6. MVH-680/8. MVH-680/10. MVH-682/7. MVH-682/8. MVH-682/10. MVH-683/7. MVH-688/6. MVH-688/8. MVH-688/10. MVH-689/5. MVH-690/8. MVH-690/9. MVH-692/11. MVH-693/7. MVH-693/8. MVH-693/9. MVH-699/8. MVH-700/8. MVH-701/7. MVH-701/8. MVH-702/6. MVH-703/8. MVH-703/9. MVH-707/7. MVH-708/5. MVH-708/8. MVH-710/5. MVH-710/6. MVH-710/8. MVH-710/9. MVH-711/9. MVH-711/10. MVH-712/6. MVH-712/8. MVH-712/9. MVH-714/6. MVH-715/6. MVH-715/7. MVH-716/7. MVH-717/5. MVH-717/10. MVH-718/9. MVH-718/10. MVH-719/9. MVH-720/6. MVH-721/6. MVH-721/8. MVH-722/6. MVH-722/8. MVH-723/5. MVH-723/9. MVH-724/8. MVH-726/5. MVH-726/8. MVH-727/5. MVH-727/8. MVH-727/9. MVH-728/10. MVH-729/8. MVH-729/10. MVH-731/6. MVH-731/7. MVH-731/9. MVH-733/5. MVH-733/8. MVH-735/1. MVH-736/5. MVH-736/8. MVH-737/1. MVH-737/6. MVH-737/9. MVH-738/8. MVH-739/7. MVH-739/9. MVH-740/7. MVH-740/9. MVH-741/3. MVH-745/7. MVH-745/8. MVH-747/11. MVH-749/8. MVH-749/10. MVH-751/6. MVH-751/7. MVH-751/10. MVH-752/5. MVH-752/8. MVH-752/9. MVH-752/10 MVH-753/3. MVH-753/8. MVH-754/9. MVH-755/11. MVH-755/12. MVH-756/6. MVH-758/1. MVH-758/4. MVH-758/5. MVH-758/6. MVH-758/7. MVH-758/8. MVH-758/9. MVH-758/10. MVH-758/11. MVH-758/12. MVH-758/13. MVH-758/14. MVH-759/8. MVH-761/5. MVH-761/6. MVH-761/9. MVH-762/7. MVH-762/9. MVH-762/11. MVH-762/12. MVH-763/5. MVH-763/6. MVH-766/6. MVH-767/7. MVH-767/9. MVH-770/1. MVH-770/7. MVH-770/9. MVH-770/11. MVH-771/4. MVH-771/5. MVH-771/6. MVH-772/8. MVH-773/7. MVH-774/10. MVH-775/9. MVH-776/6. MVH-776/7. MVH-776/9. MVH-777/2. MVH-778/9. MVH-779/5. MVH-779/8. MVH-779/9. MVH-780/8. MVH-781/6. MVH-781/9. MVH-782/4. MVH-782/8. MVH-787/4. MVH-788/1. MVH-788/6. MVH-788/8. MVH-788/9. MVH-790/7. MVH-790/8. MVH-791/10. MVH-792/5. MVH-792/8. MVH-792/10. MVH-793/5. MVH-795/6. MVH-795/7. MVH-795/10. MVH-795/11. MVH-796/6. MVH-796/7. MVH-796/9. MVH-797/6. MVH-798/8. MVH-798/9. MVH-800/2. MVH-801/8. MVH-802/8. MVH-802/11. MVH-803/2. MVH-803/8. MVH-803/10. MVH-804/1. MVH-804/3. MVH-804/4. MVH-805/6. MVH-805/8. MVH-807/1. MVH-807/2. MVH-810/9. MVH-811/7. MVH-811/8. MVH-815/1. MVH-815/4. MVH-816/8.

MVH-816/10. MVH-817/10. MVH-818/1. MVH-818/2. MVH-819/2. MVH-820/2. MVH-821/1. MVH-821/2. MVH-822/1. MVH-822/5. MVH-823/4. MVH-824/1. MVH-826/5. MVH-827/1. HFK-06/1. HFK-08/5. HFK-09/1. MVH-829/1. MVH-829/2. MVH-829/9. MVH-830/5. MVH-831/1. MVH-831/5. MVH-832/6. MVH-832/7. MVH-833/2. MVH-833/4. MVH-834/2. MVH-836/4. MVH-838/1. MVH-838/3. MVH-838/4. MVH-839/1. MVH-840/5. MVH-846/3. MVH-846/4. MVH-846/7. MVH-847/1. MVH-850/2. MVH-851/2. MVH-854/4. MVH-854/5. MVH-855/2. MVH-855/3. MVH-856/2. MVH-856/5. MVH-857/2. MVH-857/3. MVH-857/4. MVH-862/2. MVH-864/1. MVH-866/2. MVH-867/2. MVH-868/3. MVH-871/1. MVH-871/2. MVH-872/2. MVH-872/3. MVH-872/4. MVH-872/5. MVH-873/3. MVH-873/4. MVH-878/3. MVH-880/2. MVH-882/2. MVH-882/5. MVH-888/3. MVH-890/3. MVH-892/2. MVH-893/3. MVH-897/7. MVH-901/4. MVH-902/2. MVH-908/2. MVH-912/1. MVH-913/1. MVH-926/1. MVH-929/1. MVH-934/3. HFK-76/1. MVH-946/4. MVH-947/2. MVH-947/3. MVH-949/2. MVH-954/3. MVH-958/2. HFK-88/1. HFK-88/2. HFK-89/1. HFK-89/2. HFK-89/4. HFK-93/2. HFK-95/1. HFK-95/3. HFK-95/4. HFK-95/7. HFK-98/5. MVH-987/2. MVH-999/2. MVH-999/8. MVH-1001/1. MVH-1019/1. MVH-1083/1.

9. számú melléklet: A hazai vonatkozású katonai hírek, melyekben magyar vagy magyar és külföldi katonák jelentek meg⁹

MH-27/2. MH-30/3. MH-37/1. MH-40/3. MH-48/4. MH-49/2. MH-51/4. MH-58/2. MH-70/3. MH-104/2. MH-122/2. MH-140/1. MH-140/4. MH-142/5. MH-156/1. MH-168/6. MH-221/4. MH-228/4. MH-238/3. MH-242/3. MH-251/5. MH-276/6. MH-292/1. MH-295/4. MH-319/1. MH-321/5. MH-332/1. MH-348/4. MH-351/5. MH-357/1. MH-378/6. MH-380/7. MH-385/1. MVH-407/1. MVH-415/2. MVH-417/4. MVH-418/2. MVH-420/4. MVH-428/3. MVH-429/1. MVH-430/4. MVH-478/2. MVH-479/4. MVH-509/2. MVH-510/1. MVH-536/5. MVH-541/7. MVH-541/8. MVH-557/4. MVH-574/3. MVH-590/1. MVH-604/6. MVH-608/4. MVH-614/1. MVH-629/4. MVH-679/1. MVH-681/2. MVH-686/1. MVH-693/2. MVH-700/5. MVH-709/2. MVH-730/3. MVH-736/4. MVH-748/3. MVH-751/3. MVH-752/2. MVH-752/4. MVH-756/4. MVH-757/7. MVH-761/4. MVH-762/3. MVH-763/1. MVH-764/6. MVH-764/7. MVH-765/3. MVH-767/5. MVH-768/1. MVH-768/2. MVH-768/3. MVH-768/4. MVH-768/5. MVH-768/6. MVH-768/7. MVH-768/8. MVH-768/9. MVH-768/10. MVH-769/5. MVH-770/3. MVH-772/3. MVH-777/6. MVH-778/2. MVH-778/4. MVH-785/3. MVH-786/1. MVH-786/3. MVH-786/5. MVH-787/2. MVH-787/8. MVH-787/9. MVH-788/3. MVH-790/3. MVH-791/5. MVH-792/3. MVH-797/4. MVH-800/5. MVH-800/7. MVH-801/2. MVH-801/5. MVH-803/5. MVH-805/3. MVH-807/7. MVH-809/4. MVH-814/1. MVH-814/5. MVH-816/3. MVH-819/8. MVH-820/8. MVH-821/8. MVH-822/8. MVH-822/9. MVH-823/11. MVH-831/8. MVH-836/8. MVH-844/9. MVH-845/3. MVH-847/7. MVH-856/9. MVH-857/7. MVH-859/4. MVH-862/8. HFK-29/1. HFK-29/2. MVH-863/5. MVH-863/8. MVH-864/2. MVH-864/3. MVH-864/4. MVH-864/5. HFK-31/1. HFK-31/2. MVH-867/6. MVH-867/8. MVH-870/9. MVH-871/8. MVH-877/8. MVH-887/8. MVH-893/8. MVH-895/6. MVH-897/1. MVH-898/3. MVH-898/5. MVH-900/10. MVH-902/10. MVH-906/5. MVH-906/6. MVH-907/9. MVH-910/5. MVH-911/7. MVH-912/8. MVH-913/6. MVH-914/1. MVH-915/2. MVH-916/8. MVH-917/8. MVH-918/4. MVH-918/5. MVH-921/3. MVH-921/7. MVH-922/3. MVH-922/7. MVH-923/9. MVH-924/9. MVH-926/8. MVH-927/7. MVH-927/8. MVH-929/8. MVH-930/5. MVH-930/6. MVH-931/8. MVH-935/4. MVH-936/4. MVH-938/9. MVH-939/4. MVH-939/6. MVH-940/10. MVH-941/7. MVH-942/8. MVH-943/6. MVH-944/7. MVH-945/3. MVH-945/7. MVH-945/9. MVH-946/7. MVH-946/9. MVH-947/6. MVH-947/8. MVH-948/8. MVH-949/8. MVH-950/4. MVH-950/6. MVH-950/8. MVH-952/8. MVH-953/3. MVH-953/6. MVH-954/4. MVH-954/6.

⁹ Hírszámok adatbázis szerint

MVH-954/7. MVH-954/8. MVH-955/3. MVH-955/4. MVH-955/7. MVH-955/8. MVH-956/5. MVH-956/8. MVH-957/7. MVH-958/4. MVH-958/5. MVH-958/8. MVH-959/3. MVH-959/6. MVH-959/9. MVH-960/3. MVH-960/4. MVH-960/6. MVH-961/5. MVH-961/6. MVH-961/7. MVH-961/8. MVH-962/6. MVH-962/7. MVH-962/8. MVH-962/9. MVH-963/7. MVH-963/8. MVH-963/9. MVH-964/7. MVH-964/8. MVH-965/6. MVH-965/7. MVH-966/1. MVH-967/6. MVH-968/4. MVH-968/5. MVH-968/6. MVH-968/7. MVH-969/6. MVH-969/7. MVH-970/1. MVH-970/3. MVH-970/7. MVH-970/8. MVH-971/5. MVH-971/6. MVH-971/7. MVH-972/6. MVH-972/7. MVH-972/8. MVH-972/9. MVH-973/6. MVH-973/7. MVH-973/9. MVH-974/3. MVH-974/6. MVH-974/7. MVH-974/8. MVH-975/6. MVH-976/7. MVH-977/5. MVH-977/6. MVH-977/7. MVH-978/5. MVH-979/5. MVH-979/6. MVH-979/7. MVH-980/6. MVH-980/7. MVH-980/8. MVH-981/6. MVH-982/4. MVH-982/5. MVH-982/6. MVH-983/3. MVH-983/5. MVH-983/6. MVH-984/9. MVH-985/5. MVH-985/6. MVH-986/6. MVH-986/7. MVH-986/8. MVH-987/7. MVH-987/8. MVH-988/7. MVH-989/7. MVH-991/5. MVH-991/6. MVH-991/7. MVH-993/1. MVH-993/3. MVH-995/1. MVH-998/9. MVH-999/7. MVH-1001/8. MVH-1002/4. MVH-1003/4. MVH-1003/7. MVH-1003/8. MVH-1004/6. MVH-1004/7. MVH-1005/9. MVH-1006/5. MVH-1008/1. MVH-1009/5. MVH-1011/9. MVH-1011/10. MVH-1012/9. MVH-1013/9. MVH-1015/2. MVH-1015/1. MVH-1016/7. MVH-1017/7. MVH-1018/3. MVH-1018/5. MVH-1019/7. MVH-1020/3. MVH-1021/9. MVH-1023/7. MVH-1026/3. MVH-1027/6. MVH-1028/7. MVH-1028/8. MVH-1029/1. MVH-1030/9. MVH-1031/7. MVH-1031/9. MVH-1032/7. MVH-1032/8. MVH-1033/8. MVH-1034/6. MVH-1034/7. MVH-1034/8. MVH-1035/3. MVH-1035/5. MVH-1037/6. MVH-1038/6. MVH-1038/7. MVH-1039/7. MVH-1039/8. MVH-1040/5. MVH-1040/6. MVH-1041/2. MVH-1041/6. MVH-1042/5. MVH-1042/6. MVH-1043/5. MVH-1043/6. MVH-1043/7. MVH-1045/4. MVH-1046/1. MVH-1047/7. MVH-1048/4. MVH-1048/5. MVH-1049/7. MVH-1051/5. MVH-1052/4. MVH-1052/6. MVH-1053/4. MVH-1053/5. MVH-1053/6. MVH-1055/5. MVH-1055/6. MVH-1056/7. MVH-1057/5. MVH-1057/6. MVH-1059/6. MVH-1059/7. MVH-1061/6. MVH-1061/7. MVH-1061/4. MVH-1061/6. MVH-1061/7. MVH-1061/8. MVH-1062/4. MVH-1062/5. MVH-1063/7. MVH-1063/8. MVH-1064/5. MVH-1064/6. MVH-1064/7. MVH-1065/4. MVH-1065/5. MVH-1066/4. MVH-1066/5. MVH-1067/5. MVH-1067/6. MVH-1068/5. MVH-1068/6. MVH-1069/4. MVH-1071/5. MVH-1071/7. MVH-1072/3. MVH-1073/6. MVH-1074/4. MVH-1074/5. MVH-1074/6. HH-0. MVH-1075/6. MVH-1075/7. MVH-1075/8. MVH-1076/5. MVH-1076/6. MVH-1077/3. MVH-1077/6. HH-1/2. HH-1/5. HH-1/6. HH-2/6. HH-2/7. MVH-1079/3. MVH-1080/4. MVH-1081/4. MVH-1081/5. MVH-1082/2. MVH-1082/6. MVH-1082/8. MVH-1083/5. MVH-1083/6. MVH-1083/2.

10. számú melléklet: A külföldi vonatkozású katonai hírek, melyekben külföldi vagy külföldi és magyar katonák jelentek meg¹⁰

MH-2/6. MH-178/1. MH-212/4. MH-291/6. MH-311/2. MH-342/1. MH-355/6. MH-358/5. MH-396/2. MVH-404/6. MVH-406/4. MVH-406/6. MVH-406/7. MVH-408/5. MVH-414/7. MVH-417/7. MVH-430/8. MVH-433/7. MVH-438/5. MVH-439/4. MVH-439/6. MVH-440/6. MVH-441/5. MVH-447/5. MVH-458/7. MVH-470/7. MVH-481/5. MVH-491/4. MVH-493/6. MVH-495/5. MVH-498/5. MVH-498/7. MVH-499/5. MVH-501/6. MVH-505/9. MVH-511/8. MVH-513/7. MVH-521/1. MVH-522/7. MVH-523/5. MVH-530/6. MVH-531/8. MVH-532/8. MVH-534/9. MVH-540/9. MVH-546/8. MVH-550/8. MVH-553/9. MVH-559/8. MVH-563/7. MVH-568/6. MVH-573/6. MVH-577/8. MVH-580/6. MVH-580/10. MVH-585/5. MVH-586/5. MVH-587/4. MVH-589/7. MVH-590/4. MVH-592/9. MVH-593/4. MVH-603/7. MVH-604/5. MVH-609/8. MVH-609/9. MVH-610/7. MVH-611/8. MVH-613/5. MVH-613/7. MVH-615/8. MVH-621/7. MVH-622/7. MVH-625/7. MVH-628/7. MVH-629/9. MVH-630/6. MVH-633/6. MVH-633/8. MVH-634/4. MVH-634/7. MVH-639/10. MVH-640/7. MVH-642/7. MVH-642/9. MVH-645/6. MVH-645/8. MVH-646/8. MVH-650/4. MVH-654/6. MVH-655/5. MVH-655/8. MVH-656/6. MVH-656/9. MVH-657/7. MVH-658/1. MVH-659/8. MVH-663/4. MVH-664/8. MVH-668/7. MVH-669/7. MVH-669/1. MVH-675/6. MVH-681/9. MVH-681/10. MVH-687/5. MVH-687/9. MVH-688/12. MVH-695/8. MVH-696/8. MVH-696/9. MVH-702/8. MVH-704/8. MVH-706/6. MVH-706/8. MVH-708/7. MVH-709/8. MVH-710/7. MVH-716/8. MVH-716/9. MVH-717/8. MVH-717/9. MVH-718/8. MVH-719/10. MVH-720/8. MVH-720/10. MVH-722/10. MVH-726/7. MVH-728/7. MVH-730/4. MVH-730/7. MVH-731/5. MVH-731/10. MVH-732/8. MVH-734/5. MVH-734/6. MVH-734/7. MVH-736/6. MVH-737/7. MVH-738/6. MVH-741/4. MVH-743/8. MVH-743/10. MVH-746/9. MVH-747/9. MVH-751/9. MVH-753/9. MVH-756/7. MVH-760/7. MVH-761/10. MVH-762/8. MVH-762/10. MVH-763/7. MVH-763/8. MVH-764/2. MVH-764/3. MVH-765/6. MVH-766/7. MVH-766/10. MVH-767/6. MVH-769/8. MVH-769/10. MVH-769/11. MVH-769/12. MVH-770/8. MVH-770/12. MVH-771/9. MVH-772/10. MVH-773/4. MVH-773/9. MVH-774/6. MVH-774/9. MVH-775/10. MVH-776/4. MVH-778/6. MVH-781/7. MVH-783/4. MVH-783/5. MVH-785/8. MVH-786/8. MVH-786/9. MVH-787/5. MVH-787/6. MVH-788/2. MVH-788/7. MVH-789/6. MVH-789/8. MVH-790/9. MVH-791/8. MVH-791/9. MVH-795/8. MVH-797/7. MVH-797/8. MVH-798/7. MVH-802/10. MVH-803/9. MVH-805/11. MVH-806/1. MVH-806/2. MVH-806/6.

¹⁰ Hírszámok adatbázis szerint

MVH-807/4. MVH-810/7. MVH-812/9. MVH-813/10. MVH-814/4. MVH-814/6. MVH-816/9. MVH-817/5. MVH-817/6. MVH-817/7. MVH-817/8. MVH-817/9. MVH-818/3. MVH-818/4. MVH-818/5. MVH-819/1. MVH-819/3. MVH-819/5. MVH-820/3. MVH-821/3. MVH-821/4. MVH-822/2. MVH-822/3. MVH-822/4. MVH-823/2. MVH-823/3. MVH-823/5. HFK-02/1. HFK-05/1. MVH-824/3. MVH-824/4. MVH-824/5. MVH-824/6. MVH-826/2. MVH-826/3. MVH-826/4. MVH-827/2. MVH-827/3. MVH-827/4. MVH-827/5. MVH-827/6. HFK-06/2. HFK-07/1. HFK-08/1. HFK-08/2. HFK-08/3. HFK-08/4. HFK-08/6. MVH-829/3. MVH-829/4. MVH-829/5. MVH-830/2. MVH-830/3. MVH-830/4. MVH-831/4. MVH-832/2. MVH-832/4. MVH-832/5. MVH-833/1. MVH-833/3. MVH-833/7. MVH-834/1. MVH-834/3. MVH-834/4. MVH-836/2. MVH-836/3. MVH-836/5. HFK-17/1. MVH-838/2. MVH-838/5. MVH-838/6. MVH-840/1. MVH-840/3. MVH-841/2. MVH-842/1. MVH-842/3. MVH-842/4. MVH-843/2. MVH-843/4. MVH-843/5. MVH-845/2. MVH-846/5. MVH-847/2. MVH-847/4. MVH-848/1. MVH-850/4. MVH-850/5. MVH-850/6. MVH-851/3. MVH-851/4. MVH-852/1. MVH-852/2. MVH-852/3. MVH-854/3. MVH-856/1. MVH-856/3. MVH-857/1. MVH-859/6. MVH-859/7. MVH-860/6. MVH-860/8. MVH-860/9. MVH-861/1. MVH-861/2. MVH-862/4. MVH-866/4. MVH-866/5. MVH-867/3. MVH-867/4. MVH-868/2. MVH-868/4. MVH-870/3. MVH-870/4. MVH-873/1. MVH-873/2. MVH-877/1. MVH-881/2. MVH-881/3. MVH-882/6. MVH-884/3. MVH-885/1. MVH-886/2. MVH-887/3. MVH-887/4. MVH-889/1. MVH-889/3. MVH-893/2. MVH-895/2. MVH-898/1. MVH-905/1. MVH-907/3. MVH-908/3. MVH-909/1. MVH-909/5. MVH-911/1. MVH-911/2. MVH-912/2. MVH-912/3. MVH-912/4. MVH-916/2. MVH-917/1. MVH-918/6. MVH-919/2. MVH-920/2. MVH-920/3. MVH-921/1. MVH-922/1. MVH-923/2. MVH-923/3. MVH-924/2. MVH-926/2. HFK-69/1. MVH-927/2. MVH-929/2. MVH-930/1. MVH-933/1. MVH-933/2. MVH-934/1. MVH-935/2. MVH-935/8. MVH-936/1. MVH-936/2. MVH-937/2. MVH-937/3. MVH-938/2. MVH-938/3. MVH-940/2. MVH-941/2. MVH-942/2. MVH-942/3. MVH-943/1. MVH-946/3. MVH-946/5. MVH-947/1. MVH-948/2. MVH-949/1. MVH-950/1. MVH-953/1. MVH-954/2. MVH-955/2. MVH-956/1. MVH-956/2. MVH-956/3. MVH-957/1. MVH-958/1. MVH-959/1. HFK-98/4. HFK-98/6. MVH-982/1. MVH-984/1. MVH-984/2. MVH-986/1. MVH-986/2. MVH-991/8. MVH-996/9. MVH-998/1. MVH-998/2. MVH-999/1. MVH-1004/1. MVH-1005/1. MVH-1017/2. MVH-1030/1. MVH-1037/1. MVH-1074/1. MVH-1076/2. MVH-1080/2.

11.számú melléklet: A fegyveres erő alaprendeltetését ábrázoló filmhírek hivatkozásai:¹¹

MH-51/4. MVH-404/6. MVH-406/4. MVH-414/7. MVH-417/7. MVH-433/7. MVH-446/8. MVH-457/6. MVH-458/7. MVH-475/7. MVH-481/5. MVH-511/8. MVH-522/7. MVH-561/1. MVH-577/8. MVH-610/7. MVH-611/8. MVH-612/7. MVH-613/5. MVH-615/8. MVH-622/7. MVH-625/7. MVH-628/7. MVH-629/9. MVH-630/6. MVH-633/8. MVH-639/10. MVH-640/7. MVH-642/7. MVH-650/4. MVH-654/6. MVH-656/6. MVH-668/7. MVH-704/8. MVH-706/6. MVH-708/7. MVH-709/8. MVH-716/9. MVH-717/8. MVH-726/7. MVH-728/7. MVH-730/7. MVH-731/5. MVH-734/5. MVH-734/6. MVH-734/7. MVH-736/6. MVH-738/6. MVH-738/8. MVH-746/9. MVH-747/9. MVH-751/9. MVH-756/7. MVH-762/8. MVH-762/10. MVH-763/7. MVH-763/8. MVH-764/2. MVH-764/3. MVH-764/6. MVH-764/7. MVH-765/6. MVH-766/7. MVH-766/10. MVH-768/1. MVH-768/2. MVH-768/3. MVH-768/4. MVH-768/5. MVH-768/6. MVH-768/7. MVH-768/8. MVH-768/9. MVH-768/10. MVH-769/8. MVH-770/12. MVH-771/9. MVH-772/3. MVH-773/4. MVH-774/6. MVH-774/9. MVH-775/10. MVH-776/4. MVH-777/6. MVH-781/7. MVH-783/4. MVH-784/1. MVH-786/3. MVH-786/8. MVH-787/5. MVH-787/6. MVH-787/8. MVH-787/9. MVH-788/2. MVH-788/3. MVH-788/7. MVH-789/8. MVH-790/3. MVH-790/9. MVH-791/5. MVH-791/8. MVH-791/9. MVH-792/3. MVH-801/2. MVH-803/9. MVH-805/11. MVH-807/7. MVH-810/9. MVH-814/1. MVH-814/4. MVH-814/5. MVH-814/6. MVH-816/3. MVH-816/9. MVH-817/8. MVH-818/3. MVH-818/4. MVH-818/5. MVH-819/3. MVH-819/5. MVH-820/3. MVH-821/2. MVH-821/3. MVH-822/3. MVH-822/4. MVH-822/9. MVH-823/2. MVH-823/11. HFK-02/1. HFK-05/1. MVH-824/3. MVH-824/4. MVH-824/6. MVH-826/2. MVH-826/3. MVH-826/4. MVH-826/5. MVH-827/3. MVH-827/4. MVH-827/5. MVH-827/6. HFK-06/2. HFK-08/1. HFK-08/2. HFK-08/6. MVH-829/3. MVH-829/4. MVH-829/5. MVH-830/2. MVH-830/3. MVH-830/4. MVH-831/1. MVH-831/4. MVH-832/2. MVH-832/4. MVH-832/5. MVH-833/1. MVH-833/3. MVH-833/4. MVH-833/7. MVH-834/3. MVH-834/4. MVH-836/2. HFK-17/1. MVH-838/2. MVH-838/5. MVH-838/6. MVH-840/3. MVH-842/3. MVH-843/4. MVH-843/5. MVH-845/2. MVH-846/5. MVH-847/4. MVH-848/1. MVH-850/4. MVH-850/5. MVH-851/3. MVH-851/4. MVH-852/2. MVH-852/3. MVH-854/3. MVH-855/3. MVH-856/1. MVH-856/3. MVH-857/1. MVH-857/7. MVH-859/7. MVH-860/6. MVH-860/8. MVH-860/9. MVH-861/2. MVH-862/4. HFK-29/1. HFK-29/2. MVH-863/8. MVH-864/2. MVH-864/3. MVH-864/4. MVH-864/5. MVH-866/2. MVH-866/4. MVH-866/5. HFK-31/1. HFK-31/2. MVH-867/3. MVH-867/4. MVH-867/6. MVH-868/2. MVH-868/4. MVH-870/4. MVH-873/1.

¹¹ Hírszámok adatbázis szerint

MVH-873/2. HFK-41/1. MVH-881/2. MVH-882/6. MVH-884/3. MVH-885/1. MVH-886/2. MVH-887/3. MVH-887/4. MVH-887/8. MVH-889/1. MVH-889/3. MVH-893/2. MVH-895/2. MVH-897/1. MVH-898/3. MVH-907/3. MVH-907/9. MVH-908/3. MVH-909/1. MVH-909/5. MVH-910/5. MVH-911/1. MVH-911/2. MVH-911/7. MVH-912/2. MVH-912/3. MVH-912/4. MVH-912/8. MVH-913/6. MVH-914/1. MVH-916/8. MVH-917/1. MVH-918/5. MVH-919/2. MVH-919/8. MVH-920/2. MVH-920/3. MVH-921/1. MVH-921/7. MVH-922/1. MVH-922/7. MVH-923/2. MVH-923/3. MVH-923/9. MVH-924/2. MVH-926/2. MVH-927/2. MVH-927/7. MVH-929/2. MVH-930/1. MVH-931/8. MVH-933/1. MVH-933/2. MVH-934/1. MVH-935/2. MVH-935/4. MVH-935/8. MVH-936/1. MVH-936/2. MVH-936/4. MVH-937/2. MVH-937/3. MVH-938/2. MVH-938/3. MVH-938/9. MVH-939/4. MVH-939/6. MVH-940/2. MVH-940/10. MVH-941/2. MVH-941/7. MVH-942/2. MVH-942/3. MVH-942/8. MVH-943/1. MVH-943/6. MVH-944/7. MVH-945/7. MVH-946/5. MVH-948/2. MVH-948/8. MVH-949/1. MVH-950/1. MVH-950/6. MVH-952/8. MVH-953/1. MVH-954/2. MVH-954/8. MVH-955/2. MVH-955/8. MVH-956/2. MVH-956/3. MVH-956/8. MVH-957/1. MVH-958/1. MVH-959/1. MVH-960/6. MVH-961/5. MVH-961/6. MVH-962/6. MVH-962/7. MVH-962/8. MVH-963/7. MVH-963/9. MVH-964/7. MVH-964/8. MVH-965/7. MVH-966/1. MVH-967/6. MVH-968/4. MVH-968/5. MVH-968/6. MVH-968/7. MVH-969/6. MVH-969/7. MVH-970/3. MVH-970/8. MVH-971/7. MVH-972/7. MVH-972/8. MVH-972/9. MVH-973/9. MVH-974/6. MVH-974/7. MVH-974/8. MVH-975/6. MVH-976/7. MVH-978/5. MVH-979/6. MVH-979/7. MVH-980/6. MVH-980/7. MVH-980/8. HFK-98/4. HFK-98/6. MVH-981/6. MVH-982/1. MVH-982/4. MVH-983/5. MVH-984/1. MVH-984/2. MVH-984/9. MVH-985/6. MVH-986/1. MVH-986/2. MVH-986/7. MVH-987/8. MVH-988/7. MVH-989/7. MVH-991/5. MVH-991/6. MVH-991/7. MVH-991/8. MVH-995/1. MVH-996/9. MVH-998/1. MVH-999/1. MVH-1003/8. MVH-1004/1. MVH-1004/7. MVH-1008/1. MVH-1017/2. MVH-1020/3. MVH-1030/9. MVH-1031/7. MVH-1045/4. MVH-1049/7. MVH-1051/5. MVH-1052/4. MVH-1052/6. MVH-1053/4. MVH-1053/6. MVH-1055/2. MVH-1055/5. MVH-1055/6. MVH-1057/5. MVH-1058/4. MVH-1061/6. MVH-1061/7. MVH-1062/4. MVH-1064/6. MVH-1065/4. MVH-1065/5. MVH-1066/4. MVH-1066/5. MVH-1068/6. MVH-1069/4. MVH-1071/5. MVH-1073/6. MVH-1074/5. MVH-1074/6. HH-0. MVH-1076/4. MVH-1076/5. MVH-1076/6. MVH-1077/6. HH-1/5. HH-2/7. MVH-1079/3. MVH-1080/4. MVH-1081/5. MVH-1082/5. MVH-1082/8. MVH-1083/4.

12. számú melléklet: A fegyveres erő alaprendeltetése való felkészülést ábrázoló filmhírek hivatkozásai:¹²

MH-96/1. MH-104/2. MH-130/2. MH-168/5. MH-212/4. MH-238/6. MH-242/3. MH-244/5. MH-251/5. MH-292/1. MH-319/1. MH-321/5. MH-355/6. MH-358/5. MH-365/1. MH-378/6. MH-396/2. MVH-406/6. MVH-406/7. MVH-411/5. MVH-415/4. MVH-418/2. MVH-430/4. MVH-430/8. MVH-438/5. MVH-439/6. MVH-440/6. MVH-441/5. MVH-447/5. MVH-470/7. MVH-479/4. MVH-491/4. MVH-495/5. MVH-499/5. MVH-501/6. MVH-505/9. MVH-513/7. MVH-531/8. MVH-534/9. MVH-535/7. MVH-539/6. MVH-546/8. MVH-550/8. MVH-553/9. MVH-563/7. MVH-580/6. MVH-580/8. MVH-580/10. MVH-585/5. MVH-586/5. MVH-589/7. MVH-592/9. MVH-593/4. MVH-603/7. MVH-604/5. MVH-604/6. MVH-606/7. MVH-609/9. MVH-633/6. MVH-645/6. MVH-655/5. MVH-655/8. MVH-656/9. MVH-657/7. MVH-659/8. MVH-663/4. MVH-664/8. MVH-669/1. MVH-675/6. MVH-681/10. MVH-687/2. MVH-687/5. MVH-690/8. MVH-695/8. MVH-700/5. MVH-706/8. MVH-707/7. MVH-709/2. MVH-710/7. MVH-717/9. MVH-718/8. MVH-719/9. MVH-720/8. MVH-721/4. MVH-722/10. MVH-723/5. MVH-730/4. MVH-731/10. MVH-737/7. MVH-740/1. MVH-741/4. MVH-743/8. MVH-743/10. MVH-752/2. MVH-753/9. MVH-760/7. MVH-761/4. MVH-762/3. MVH-763/1. MVH-765/3. MVH-767/5. MVH-770/8. MVH-771/2. MVH-773/9. MVH-783/1. MVH-785/8. MVH-789/6. MVH-797/4. MVH-805/3. MVH-806/1. MVH-806/2. MVH-806/6. MVH-807/4. MVH-810/7. MVH-812/9. MVH-813/10. MVH-814/1. MVH-816/3. MVH-817/3. MVH-818/7. MVH-819/8. MVH-820/8. MVH-821/2. MVH-821/4. MVH-822/2. MVH-823/5. MVH-824/5. MVH-824/11. HFK-07/1. HFK-08/3. MVH-831/8. MVH-834/1. MVH-836/3. MVH-836/5. MVH-836/8. MVH-838/4. MVH-840/1. MVH-840/5. MVH-841/2. MVH-842/4. MVH-843/2. MVH-846/4. MVH-847/2. MVH-850/8. MVH-852/1. MVH-856/9. MVH-857/7. HFK-26/1. MVH-859/4. MVH-861/1. MVH-861/5. MVH-862/8. MVH-863/5. MVH-867/2. MVH-871/1. MVH-871/8. MVH-877/1. MVH-877/8. MVH-893/4. MVH-895/5. MVH-898/1. MVH-900/5. MVH-902/2. MVH-905/1. MVH-906/5. MVH-916/4. MVH-918/4. MVH-921/3. MVH-922/3. MVH-924/9. MVH-945/5. MVH-945/9. MVH-946/3. MVH-946/9. MVH-947/6. MVH-948/2. MVH-949/8. MVH-950/8. MVH-956/5. MVH-956/7. MVH-960/7. MVH-966/1. MVH-968/3. MVH-974/3. MVH-977/7. MVH-980/2. MVH-985/5. MVH-987/2. MVH-994/8. MVH-998/2. MVH-998/9. MVH-1001/1. MVH-1005/1. MVH-1008/1. MVH-1010/1. MVH-1010/5. MVH-1012/9. MVH-1013/9. MVH-1014/9. MVH-1015/4. MVH-1016/7. MVH-1017/7. MVH-1019/6. MVH-1019/7. MVH-1023/7. MVH-1026/4. MVH-1027/6. MVH-1029/10. MVH-1030/1. MVH-1032/3. MVH-1032/8.

¹² Hírszámok adatbázis szerint

MVH-1037/1. MVH-1040/5. MVH-1043/7. MVH-1046/3. MVH-1047/1. MVH-1048/3. MVH-1051/5. MVH-1055/2. MVH-1056/7. MVH-1057/3. MVH-1057/6. MVH-1058/2. MVH-1059/6. MVH-1059/7. MVH-1061/6. MVH-1063/7. MVH-1064/7. MVH-1067/5. MVH-1067/6. MVH-1068/2. MVH-1069/4. MVH-1070/4. MVH-1071/3. MVH-1073/4. MVH-1073/5. MVH-1075/8. MVH-1076/2. HH-2/4. HH-2/5. MVH-1080/2. MVH-1082/5. MVH-1082/7. MVH-1083/1. MVH-1083/6. MVH-1083/4.

13. számú melléklet: A fegyveres erő egyéb (kiegészítő) ábrázolásait bemutató filmhírek hivatkozásai:¹³

Az „ünnepi” eseményekből szóló filmhírek:

MH-1/1. MH-2/3. MH-14/1. MH-15/1. MH-16/1. MH-25/5. MH-27/1. MH-27/2. MH-30/3. MH-30/4. MH-33/2. MH-37/1. MH-38/1. MH-39/4. MH-40/3. MH-48/4. MH-49/2. MH-58/2. MH-69/1. MH-69/2. MH-70/3. MH-70/5. MH-79/2. MH-82/3. MH-85/3. MH-86/3. MH-86/4. MH-91/1. MH-95/1. MH-96/1. MH-100/2. MH-102/3. MH-103/2. MH-104/2. MH-110/1. MH-111/3. MH-115/1. MH-116/2. MH-118/4. MH-119/4. MH-122/2. MH-122/3. MH-126/1. MH-128/1. MH-130/2. MH-131/1. MH-132/1. MH-133/4. MH-134/4. MH-139/4. MH-140/1. MH-140/2. MH-140/4. MH-142/5. MH-145/2. MH-150/4. MH-155/1. MH-156/1. MH-162/1. MH-164/2. MH-164/3. MH-168/2. MH-168/6. MH-171/3. MH-171/5. MH-172/4. MH-174/1. MH-180/3. MH-182/1. MH-183/4. MH-191/3. MH-195/1. MH-195/3. MH-198/1. MH-200/1. MH-206/4. MH-208/1. MH-210/5. MH-217/4. MH-219/2. MH-221/3. MH-221/4. MH-222/1. MH-222/4. MH-225/5. MH-226/6. MH-227/1. MH-228/3. MH-228/5. MH-229/2. MH-235/4. MH-235/5. MH-236/1. MH-238/3. MH-243/1. MH-244/5. MH-245/3. MH-245/5. MH-247/3. MH-250/3. MH-251/1. MH-252/1. MH-253/3. MH-272/4. MH-273/7. MH-274/4. MH-274/6. MH-275/2. MH-275/3. MH-276/2. MH-277/2. MH-278/3. MH-278/6. MH-279/1. MH-279/2. MH-279/3. MH-280/1. MH-288/1. MH-288/5. MH-289/1. MH-289/4. MH-292/1. MH-294/5. MH-295/4. MH-296/6. MH-297/2. MH-298/2. MH-300/3. MH-301/4. MH-302/1. MH-302/6. MH-303/2. MH-307/1. MH-310/4. MH-311/2. MH-311/4. MH-316/5. MH-321/4. MH-323/2. MH-324/4. MH-333/2. MH-339/2. MH-339/5. MH-340/1. MH-341/1. MH-342/1. MH-342/4. MH-342/5. MH-343/1. MH-346/4. MH-347/4. MH-347/5. MH-348/2. MH-348/4. MH-349/1. MH-350/5. MH-351/5. MH-352/2. MH-353/4. MH-354/4. MH-357/1. MH-363/6. MH-364/5. MH-374/3. MH-375/2. MH-375/5. MH-376/7. MH-377/3. MH-380/7. MH-384/1. MH-386/3. MH-386/5. MH-388/5. MH-390/2. MH-392/1. MH-392/3. MH-394/4. MVH-400/1. MVH-403/5. MVH-404/7. MVH-404/8. MVH-405/5. MVH-405/7. MVH-407/1. MVH-408/5. MVH-413/6. MVH-417/4. MVH-418/7. MVH-420/8. MVH-422/7. MVH-423/8. MVH-424/5. MVH-427/7. MVH-428/3. MVH-429/1. MVH-429/4. MVH-429/8. MVH-430/6. MVH-431/1. MVH-433/3. MVH-433/4. MVH-435/3. MVH-435/6. MVH-436/4. MVH-437/2. MVH-438/2. MVH-443/6. MVH-444/7. MVH-445/4. MVH-446/2. MVH-447/3. MVH-447/7. MVH-448/1. MVH-448/8. MVH-450/2. MVH-450/4. MVH-450/10. MVH-451/1. MVH-451/9. MVH-452/1. MVH-452/5. MVH-454/7. MVH-454/9. MVH-456/1. MVH-456/8. MVH-

¹³ Hírszámok adatbázis szerint

456/9. MVH-457/5. MVH-457/8. MVH-459/8. MVH-459/1. MVH-460/8. MVH-466/7. MVH-467/8. MVH-469/1. MVH-470/6. MVH-471/8. MVH-473/8. MVH-474/1. MVH-474/7. MVH-475/2. MVH-475/3. MVH-476/7. MVH-477/1. MVH-478/2. MVH-478/6. MVH-481/8. MVH-482/1. MVH-483/2. MVH-483/5. MVH-483/1. MVH-484/2. MVH-488/3. MVH-488/7. MVH-488/8. MVH-489/7. MVH-490/3. MVH-490/6. MVH-490/7. MVH-492/5. MVH-493/4. MVH-493/6. MVH-494/1. MVH-494/3. MVH-494/5. MVH-496/5. MVH-498/2. MVH-498/5. MVH-498/7. MVH-499/7. MVH-500/1. MVH-502/7. MVH-503/5. MVH-505/1. MVH-505/6. MVH-507/1. MVH-507/7. MVH-508/7. MVH-509/2. MVH-510/1. MVH-510/7. MVH-513/3. MVH-513/5. MVH-514/8. MVH-518/8. MVH-520/9. MVH-522/2. MVH-523/5. MVH-523/7. MVH-524/1. MVH-524/6. MVH-524/8. MVH-526/3. MVH-526/6. MVH-530/6. MVH-530/8. MVH-531/1. MVH-531/3. MVH-531/6. MVH-532/3. MVH-534/2. MVH-534/6. MVH-536/5. MVH-538/8. MVH-539/6. MVH-539/8. MVH-540/3. MVH-540/9. MVH-541/2. MVH-542/1. MVH-542/3. MVH-542/8. MVH-543/2. MVH-546/7. MVH-547/2. MVH-547/4. MVH-547/6. MVH-547/7. MVH-548/1. MVH-548/8. MVH-549/3. MVH-550/6. MVH-552/2. MVH-552/5. MVH-552/7. MVH-552/8. MVH-553/1. MVH-554/4. MVH-554/6. MVH-556/3. MVH-557/4. MVH-557/7. MVH-559/8. MVH-561/1. MVH-562/8. MVH-563/8. MVH-565/7. MVH-566/3. MVH-568/6. MVH-568/8. MVH-570/8. MVH-571/8. MVH-572/2. MVH-572/5. MVH-576/3. MVH-576/6. MVH-576/8. MVH-579/2. MVH-579/8. MVH-580/7. MVH-581/4. MVH-581/6. MVH-581/7. MVH-581/9. MVH-582/5. MVH-582/6. MVH-582/7. MVH-583/5. MVH-583/7. MVH-584/4. MVH-584/6. MVH-584/8. MVH-585/2. MVH-585/8. MVH-586/4. MVH-586/5. MVH-586/7. MVH-587/1. MVH-587/3. MVH-587/4. MVH-587/6. MVH-588/2. MVH-588/3. MVH-588/5. MVH-588/6. MVH-588/9. MVH-589/5. MVH-590/8. MVH-590/9. MVH-591/5. MVH-591/8. MVH-592/5. MVH-592/7. MVH-593/2. MVH-594/3. MVH-594/4. MVH-598/6. MVH-599/2. MVH-599/8. MVH-600/4. MVH-602/2. MVH-602/4. MVH-602/8. MVH-603/6. MVH-605/4. MVH-605/6. MVH-605/8. MVH-606/5. MVH-606/8. MVH-607/5. MVH-607/10. MVH-608/2. MVH-608/9. MVH-609/8. MVH-613/6. MVH-613/7. MVH-614/1. MVH-615/4. MVH-615/6. MVH-619/6. MVH-619/1. MVH-620/4. MVH-621/5. MVH-622/4. MVH-625/5. MVH-625/8. MVH-626/2. MVH-627/8. MVH-629/8. MVH-630/2. MVH-631/3. MVH-631/5. MVH-631/7. MVH-632/1. MVH-632/3. MVH-632/6. MVH-634/4. MVH-636/3. MVH-636/7. MVH-637/5. MVH-637/9. MVH-638/3. MVH-638/4. MVH-640/5. MVH-640/6. MVH-640/9. MVH-640/10. MVH-642/6. MVH-642/9. MVH-643/5. MVH-644/6. MVH-645/8. MVH-646/3. MVH-646/4. MVH-646/6. MVH-646/8. MVH-647/5. MVH-648/6. MVH-648/8. MVH-650/3. MVH-652/5. MVH-653/2. MVH-654/8. MVH-657/3. MVH-657/4. MVH-658/1. MVH-658/7. MVH-659/1. MVH-659/5. MVH-660/1. MVH-661/2. MVH-661/3. MVH-661/4. MVH-661/6. MVH-661/1. MVH-662/8. MVH-663/5. MVH-663/7.

MVH-664/5. MVH-664/7. MVH-665/3. MVH-666/4. MVH-666/7. MVH-667/1. MVH-667/2. MVH-667/3. MVH-667/4. MVH-667/5. MVH-668/10. MVH-669/5. MVH-669/6. MVH-669/7. MVH-670/6. MVH-670/1. MVH-671/3. MVH-671/5. MVH-671/7. MVH-672/3. MVH-672/6. MVH-673/5. MVH-673/9. MVH-674/9. MVH-675/9. MVH-675/10. MVH-676/5. MVH-676/10. MVH-677/8. MVH-678/4. MVH-680/4. MVH-680/6. MVH-680/8. MVH-680/10. MVH-681/9. MVH-682/7. MVH-682/8. MVH-682/10. MVH-683/2. MVH-683/7. MVH-686/1. MVH-686/9. MVH-687/9. MVH-688/6. MVH-688/8. MVH-688/10. MVH-688/12. MVH-689/2. MVH-689/4. MVH-689/5. MVH-690/5. MVH-690/9. MVH-691/5. MVH-692/1. MVH-692/2. MVH-692/3. MVH-692/6. MVH-692/11. MVH-693/2. MVH-693/3. MVH-693/7. MVH-693/8. MVH-693/9. MVH-694/1. MVH-695/3. MVH-696/2. MVH-696/4. MVH-696/8. MVH-697/3. MVH-699/8. MVH-700/8. MVH-701/3. MVH-701/6. MVH-701/8. MVH-702/6. MVH-702/8. MVH-703/8. MVH-703/9. MVH-704/3. MVH-705/7. MVH-708/3. MVH-708/5. MVH-708/8. MVH-710/3. MVH-710/5. MVH-710/6. MVH-710/8. MVH-710/9. MVH-711/4. MVH-711/6. MVH-711/9. MVH-712/5. MVH-712/8. MVH-712/9. MVH-714/6. MVH-715/7. MVH-717/5. MVH-717/10. MVH-718/9. MVH-718/10. MVH-719/10. MVH-720/6. MVH-721/6. MVH-721/8. MVH-722/6. MVH-722/8. MVH-723/2. MVH-723/5. MVH-723/9. MVH-724/8. MVH-725/2. MVH-726/5. MVH-726/7. MVH-726/8. MVH-727/4. MVH-727/5. MVH-727/8. MVH-728/10. MVH-729/3. MVH-729/8. MVH-729/10. MVH-731/7. MVH-731/9. MVH-733/4. MVH-733/8. MVH-734/3. MVH-734/6. MVH-734/7. MVH-735/1. MVH-736/4. MVH-736/5. MVH-736/8. MVH-737/4. MVH-737/9. MVH-739/7. MVH-740/6. MVH-740/9. MVH-741/1. MVH-741/2. MVH-741/3. MVH-742/1. MVH-744/7. MVH-744/8. MVH-745/7. MVH-746/7. MVH-747/2. MVH-747/4. MVH-747/5. MVH-747/11. MVH-748/1. MVH-748/3. MVH-749/3. MVH-749/8. MVH-751/6. MVH-751/10. MVH-752/4. MVH-752/5. MVH-752/9. MVH-752/10. MVH-753/3. MVH-753/4. MVH-753/8. MVH-754/9. MVH-755/12. MVH-756/4. MVH-757/2. MVH-757/4. MVH-757/5. MVH-757/6. MVH-757/7. MVH-757/8. MVH-758/1. MVH-758/4. MVH-758/5. MVH-758/6. MVH-758/7. MVH-758/8. MVH-758/9. MVH-758/10. MVH-758/11. MVH-758/12. MVH-758/13. MVH-758/14. MVH-761/9. MVH-761/10. MVH-762/4. MVH-762/5. MVH-762/6. MVH-762/7. MVH-762/9. MVH-762/11. MVH-762/12. MVH-763/5. MVH-763/6. MVH-764/5. MVH-766/2. MVH-767/3. MVH-767/7. MVH-767/9. MVH-767/10. MVH-769/1. MVH-769/4. MVH-769/10. MVH-769/11. MVH-769/12. MVH-770/1. MVH-770/3. MVH-770/9. MVH-770/11. MVH-771/4. MVH-771/5. MVH-771/6. MVH-772/8. MVH-774/4. MVH-774/10. MVH-775/9. MVH-776/6. MVH-776/9. MVH-777/2. MVH-778/2. MVH-778/4. MVH-778/6. MVH-778/9. MVH-779/5. MVH-779/8. MVH-779/9. MVH-780/8. MVH-781/6. MVH-781/9. MVH-782/1. MVH-782/4. MVH-782/8. MVH-783/3. MVH-783/5. MVH-784/1. MVH-785/3. MVH-785/6. MVH-786/1. MVH-786/5. MVH-786/9. MVH-

787/2. MVH-787/4. MVH-788/1. MVH-788/5. MVH-788/6. MVH-788/8. MVH-788/9. MVH-789/4. MVH-790/8. MVH-791/3. MVH-791/10. MVH-792/2. MVH-792/5. MVH-792/8. MVH-792/10. MVH-793/5. MVH-793/8. MVH-795/3. MVH-795/6. MVH-795/7. MVH-795/8. MVH-795/10. MVH-795/11. MVH-796/9. MVH-797/6. MVH-797/7. MVH-798/9. MVH-800/2. MVH-800/5. MVH-800/8. MVH-800/9. MVH-801/3. MVH-801/5. MVH-801/8. MVH-802/10. MVH-802/11. MVH-803/2. MVH-803/5. MVH-803/8. MVH-803/10. MVH-804/1. MVH-804/3. MVH-805/3. MVH-805/6. MVH-805/8. MVH-807/1. MVH-807/2. MVH-807/10. MVH-809/3. MVH-809/4. MVH-810/9. MVH-811/7. MVH-811/8. MVH-815/1. MVH-815/8. MVH-816/8. MVH-816/10. MVH-817/5. MVH-817/6. MVH-817/9. MVH-817/10. MVH-818/1. MVH-818/2. MVH-819/2. MVH-820/2. MVH-820/7. MVH-821/1. MVH-821/8. MVH-821/9. MVH-822/1. MVH-822/5. MVH-822/8. MVH-822/9. MVH-823/3. MVH-823/4. MVH-823/9. MVH-823/11. MVH-824/1. MVH-827/1. MVH-827/2. MVH-827/10. HFK-08/1. HFK-09/1. MVH-829/1. MVH-829/9. MVH-831/5. MVH-831/8. MVH-832/6. MVH-832/7. MVH-833/2. MVH-834/2. MVH-834/6. MVH-836/4. MVH-836/9. MVH-838/1. MVH-838/3. MVH-838/10. MVH-839/1. MVH-842/1. MVH-844/9. HFK-19/1. MVH-845/3. MVH-845/5. MVH-845/6. MVH-846/3. MVH-846/7. MVH-847/1. MVH-847/7. MVH-848/4. MVH-850/2. MVH-851/2. MVH-852/5. HFK-23/1. MVH-854/5. MVH-856/2. MVH-856/5. MVH-857/3. MVH-857/4. MVH-857/8. HFK-26/1. MVH-859/6. MVH-861/7. MVH-862/6. MVH-863/7. MVH-864/1. MVH-865/5. MVH-866/6. MVH-866/8. HFK-33/1. MVH-867/8. MVH-868/3. MVH-868/8. MVH-870/1. MVH-870/3. MVH-870/6. MVH-870/9. MVH-871/2. MVH-872/2. MVH-872/3. MVH-872/4. MVH-872/5. MVH-873/3. MVH-873/4. MVH-873/9. MVH-874/9. MVH-875/5. MVH-878/3. MVH-880/2. MVH-880/8. MVH-881/3. MVH-882/2. MVH-882/5. MVH-884/8. MVH-888/3. MVH-888/9. MVH-889/8. MVH-890/3. MVH-891/6. MVH-893/3. MVH-893/5. MVH-893/8. MVH-894/3. MVH-898/2. MVH-898/4. MVH-898/5. MVH-899/6. MVH-899/7. MVH-899/10. MVH-900/10. MVH-901/4. MVH-901/9. MVH-902/10. MVH-905/6. MVH-906/6. MVH-906/8. HFK-59/1. MVH-910/3. MVH-910/6. MVH-912/1. MVH-912/7. MVH-913/1. MVH-914/3. MVH-915/2. MVH-916/2. MVH-916/7. MVH-917/3. MVH-917/8. MVH-918/6. MVH-918/7. MVH-920/4. MVH-921/6. MVH-922/5. MVH-924/7. MVH-924/8. MVH-926/1. MVH-926/8. MVH-927/8. MVH-929/1. MVH-929/6. MVH-929/7. MVH-929/8. MVH-930/4. MVH-930/5. MVH-930/6. MVH-931/6. MVH-932/7. MVH-932/8. MVH-934/3. MVH-935/3. MVH-936/7. MVH-939/4. HFK-76/1. MVH-942/7. MVH-942/9. MVH-942/10. MVH-943/4. MVH-943/5. MVH-945/1. MVH-945/3. MVH-945/5. MVH-946/4. MVH-946/7. MVH-947/2. MVH-947/3. MVH-947/8. MVH-949/2. MVH-949/6. MVH-950/4. MVH-950/9. MVH-952/5. MVH-952/7. MVH-952/9. MVH-952/10. MVH-953/6. MVH-953/9. MVH-954/4. MVH-954/5. MVH-954/6. MVH-954/9. MVH-955/3. MVH-955/4. MVH-955/5. MVH-955/7. MVH-

955/9. MVH-956/1. MVH-956/6. MVH-957/2. MVH-957/6. MVH-957/7. MVH-957/8. MVH-958/2. MVH-958/4. MVH-958/5. MVH-958/8. MVH-959/3. MVH-959/6. MVH-959/9. MVH-960/1. MVH-960/6. MVH-961/8. MVH-962/9. HFK-88/1. HFK-88/2. HFK-89/1. HFK-89/4. MVH-963/2. MVH-963/4. MVH-963/8. MVH-964/4. MVH-965/3. MVH-965/5. MVH-966/1. HFK-93/2. MVH-969/4. HFK-95/1. HFK-95/4. MVH-970/1. MVH-970/7. MVH-971/2. MVH-971/4. MVH-971/6. MVH-972/6. MVH-973/4. MVH-973/6. MVH-973/8. MVH-975/1. MVH-975/3. MVH-976/2. MVH-976/6. MVH-977/5. MVH-977/6. MVH-978/3. MVH-979/5. MVH-980/4. MVH-980/5. MVH-981/1. MVH-981/3. MVH-981/4. MVH-982/2. MVH-982/5. MVH-982/6. MVH-983/3. MVH-983/6. MVH-983/7. MVH-986/6. MVH-987/7. MVH-989/6. MVH-993/1. MVH-993/3. MVH-994/3. MVH-995/3. MVH-995/4. MVH-995/5. MVH-997/3. MVH-998/5. MVH-998/7. MVH-999/2. MVH-999/3. MVH-999/8. MVH-999/9. MVH-1001/8. MVH-1001/9. MVH-1002/4. MVH-1002/5. MVH-1003/2. MVH-1003/4. MVH-1003/6. MVH-1004/3. MVH-1004/4. MVH-1005/7. MVH-1005/9. MVH-1005/10. MVH-1006/4. MVH-1006/5. MVH-1006/6. MVH-1007/5. MVH-1007/8. MVH-1007/9. MVH-1008/1. MVH-1009/5. MVH-1010/7. MVH-1010/9. MVH-1011/1. MVH-1011/4. MVH-1011/5. MVH-1011/6. MVH-1011/10. MVH-1011/11. MVH-1013/8. MVH-1015/2. MVH-1015/10. MVH-1016/1. MVH-1018/3. MVH-1018/5. MVH-1018/6. MVH-1019/1. MVH-1019/3. MVH-1020/4. MVH-1021/7. MVH-1021/9. MVH-1022/4. MVH-1022/6. MVH-1025/2. MVH-1025/5. MVH-1026/3. MVH-1026/4. MVH-1026/5. MVH-1026/7. MVH-1027/5. MVH-1028/2. MVH-1028/7. MVH-1028/9. MVH-1029/5. MVH-1029/9. MVH-1030/2. MVH-1030/3. MVH-1030/7. MVH-1031/9. MVH-1032/6. MVH-1033/8. MVH-1034/2. MVH-1034/6. MVH-1034/7. MVH-1034/8. MVH-1035/3. MVH-1038/7. MVH-1039/8. MVH-1040/6. MVH-1041/2. MVH-1041/6. MVH-1042/6. MVH-1046/7. MVH-1047/4. MVH-1047/7. MVH-1048/3. MVH-1048/4. MVH-1048/5. MVH-1048/6. MVH-1050/1. MVH-1053/2. MVH-1053/5. MVH-1054/2. MVH-1055/3. MVH-1056/3. MVH-1058/4. MVH-1059/6. MVH-1061/5. MVH-1061/7. MVH-1061/4. MVH-1061/7. MVH-1062/3. MVH-1062/5. MVH-1063/8. MVH-1064/4. MVH-1067/3. MVH-1069/4. MVH-1071/3. MVH-1071/6. MVH-1071/7. MVH-1072/3. MVH-1072/6. MVH-1073/3. MVH-1073/4. MVH-1074/1. MVH-1075/6. MVH-1075/7. HH-1/1. HH-1/2. HH-2/4. MVH-1078/4. MVH-1078/6. MVH-1080/3. MVH-1081/4. MVH-1082/4. MVH-1082/5. MVH-1082/6. MVH-1082/8.

A „sport” eseményről szóló filmhírek:

MH-2/2. MH-2/5. MH-7/1. MH-36/1. MH-62/6. MH-112/1. MH-168/3. MH-186/1. MH-189/1. MH-195/4. MH-219/3. MH-222/2. MH-224/5. MH-228/4. MH-243/4. MH-269/6. MH-276/5. MH-276/6. MH-279/4. MH-294/1. MH-295/5. MH-301/5. MH-326/5. MH-330/5. MH-332/1. MH-334/1. MH-375/1. MH-379/3. MH-381/1. MH-383/2. MH-385/1. MH-391/1. MVH-415/2. MVH-420/3. MVH-420/4. MVH-427/8. MVH-430/4. MVH-446/4. MVH-455/3. MVH-480/1. MVH-495/5. MVH-504/7. MVH-521/1. MVH-535/5. MVH-541/7. MVH-541/8. MVH-549/4. MVH-553/2. MVH-573/6. MVH-574/3. MVH-590/1. MVH-591/4. MVH-605/7. MVH-608/4. MVH-608/6. MVH-614/5. MVH-626/6. MVH-628/3. MVH-629/4. MVH-630/4. MVH-634/7. MVH-640/4. MVH-649/8. MVH-650/5. MVH-650/6. MVH-650/7. MVH-652/4. MVH-655/3. MVH-659/4. MVH-666/8. MVH-679/1. MVH-681/2. MVH-698/2. MVH-699/2. MVH-702/1. MVH-708/1. MVH-711/10. MVH-712/6. MVH-715/6. MVH-716/8. MVH-720/10. MVH-730/3. MVH-732/8. MVH-736/3. MVH-740/7. MVH-745/8. MVH-749/10. MVH-751/3. MVH-761/6. MVH-772/10. MVH-783/6. MVH-790/7. MVH-796/4. MVH-796/7. MVH-798/8. MVH-800/7. MVH-802/4. MVH-804/4. MVH-841/7. MVH-846/8. MVH-850/9. MVH-866/7. MVH-887/6. MVH-891/4. MVH-902/8. HFK-64/1. MVH-921/2. MVH-921/4. MVH-926/6. MVH-937/7. MVH-942/4. MVH-944/6. MVH-950/7. MVH-954/3. MVH-954/7. MVH-956/4. MVH-956/10. MVH-962/2. HFK-87/1. MVH-965/4. MVH-971/3. MVH-973/7. MVH-975/4. MVH-979/4. MVH-980/3. MVH-982/3. MVH-990/4. MVH-990/8. MVH-996/3. MVH-997/6. MVH-999/7. MVH-1011/2. MVH-1012/8. MVH-1013/4. MVH-1015/5. MVH-1016/6. MVH-1019/2. MVH-1019/4. MVH-1021/6. MVH-1023/6. MVH-1024/5. MVH-1027/7. MVH-1028/8. MVH-1029/8. MVH-1032/7. MVH-1033/2. MVH-1034/4. MVH-1035/1. MVH-1038/6. MVH-1039/5. MVH-1043/2. MVH-1043/6. MVH-1045/1. MVH-1048/2. MVH-1049/3. MVH-1050/3. MVH-1052/5. MVH-1053/3. MVH-1055/4. MVH-1057/4. MVH-1061/8. MVH-1068/4. MVH-1074/4. MVH-1075/3. MVH-1076/3. MVH-1078/3.

A segítségről szóló filmhírek:

MH-314/3. MH-337/1. MVH-425/1. MVH-439/4. MVH-763/2. MVH-773/7. MVH-814/5. MVH-841/10. MVH-842/7. MVH-857/2. MVH-883/8. MVH-918/2. MVH-919/9. MVH-921/8. MVH-938/6. MVH-957/5. MVH-960/3. MVH-960/4. MVH-964/6. MVH-965/6. MVH-967/5. MVH-972/4. HFK-98/5. MVH-981/5. MVH-983/2. MVH-984/8. MVH-996/6. MVH-997/7. MVH-998/8. MVH-1004/6. MVH-1007/7. MVH-1011/9. MVH-1022/5. MVH-1022/7. MVH-1024/8. MVH-1027/2. MVH-1030/8. MVH-1033/9. MVH-1035/5. MVH-1036/5. MVH-1036/6. MVH-1036/7. MVH-1037/6. MVH-1039/7. MVH-1042/5. MVH-1043/5. MVH-1046/1. MVH-1064/5. MVH-1068/5. MVH-1082/2. MVH-1083/5. MVH-1083/2.

A kategória nélküli filmhírek:

MH-284/2. MH-317/4. MH-326/6. MH-374/1. MH-379/6. MH-388/3. MH-395/4. MH-396/4. MVH-452/6. MVH-453/8. MVH-483/7. MVH-484/3. MVH-526/2. MVH-535/6. MVH-581/8. MVH-590/4. MVH-612/6. MVH-614/3. MVH-621/7. MVH-634/6. MVH-638/5. MVH-680/5. MVH-687/2. MVH-689/1. MVH-690/3. MVH-701/7. MVH-716/7. MVH-731/6. MVH-733/5. MVH-737/1. MVH-737/6. MVH-739/9. MVH-752/1. MVH-752/8. MVH-754/2. MVH-755/11. MVH-756/5. MVH-756/6. MVH-759/8. MVH-761/5. MVH-766/6. MVH-767/1. MVH-767/6. MVH-769/5. MVH-770/7. MVH-771/2. MVH-776/7. MVH-796/6. MVH-802/8. MVH-810/1. MVH-815/4. MVH-817/7. MVH-819/1. MVH-820/5. HFK-06/1. HFK-08/4. HFK-08/5. MVH-829/2. MVH-830/5. MVH-850/6. MVH-851/3. MVH-854/4. MVH-855/2. MVH-855/3. MVH-857/6. MVH-862/2. MVH-863/8. MVH-877/6. MVH-891/7. MVH-892/2. MVH-897/7. MVH-898/6. MVH-900/8. MVH-903/10. MVH-908/2. MVH-913/2. MVH-916/1. MVH-927/3. HFK-75/1. MVH-944/3. MVH-945/2. MVH-947/10. MVH-949/4. MVH-953/2. MVH-953/3. MVH-953/5. MVH-955/6. MVH-956/9. MVH-960/7. HFK-89/2. MVH-969/1. HFK-95/3. HFK-95/7. MVH-971/5. MVH-972/3. MVH-972/5. MVH-973/1. MVH-973/5. MVH-974/1. MVH-974/5. MVH-974/8. MVH-975/5. MVH-979/3. MVH-980/2. MVH-983/4. MVH-986/8. MVH-989/5. MVH-1003/7. MVH-1010/5. MVH-1018/1. MVH-1022/2. MVH-1029/3. MVH-1032/5. MVH-1035/2. MVH-1040/7. MVH-1042/7. MVH-1045/3. MVH-1059/1. MVH-1061/5. MVH-1061/6. MVH-1062/6. MVH-1063/2. MVH-1063/6. MVH-1077/3. HH-1/6. HH-2/6. MVH-1078/5. MVH-1081/2. MVH-1081/3. MVH-1082/1. MVH-1083/4. MVH-1083/5.